This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Это цифровая коиия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных иолках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира достуиными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все иометки, иримечания и другие заииси, существующие в оригинальном издании, как наиоминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использовапия

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодостуиными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредириняли некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заиросы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.
  Мы разработали ирограмму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заиросы.
  Не отиравляйте в систему Google автоматические заиросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оитического расиознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.
  В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доиолнительные материалы ири иомощи ирограммы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.
  Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих оиределить, можно ли в оиределенном случае исиользовать оиределенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск кпиг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне достуиной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск ио этой книге можно выиолнить на странице `http://books.google.com/`

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

ЦАРЬ
ВАСИЛІЙ ШУЙСКІЙ

и

МѢСТА ПОГРЕБЕНІЯ ЕГО

ВЪ ПОЛЬШѢ.

II томъ.

ПРИЛОЖЕНІЯ КЪ ИСТОРИЧЕСКОМУ ИЗСЛѢДОВАНІЮ.

Дм. ЦВѢТАЕВА

Ординарнаго профессора Императорскаго Варшавскаго Университета.

ВАРШАВА.

ВЪ ТИПОГРАФІИ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.
Краковское Предмѣстье, № 3.

1902.

ЦАРЬ
ВАСИЛІЙ ШУЙСКІЙ
И
МѢСТА ПОГРЕБЕНІЯ ЕГО
ВЪ ПОЛЬШѢ.

II ТОМЪ.

ПРИЛОЖЕНІЯ КЪ ИСТОРИЧЕСКОМУ ИЗСЛѢДОВАНІЮ.

Дм. ЦВѢТАЕВА

Ординарнаго профессора Императорскаго Варшавскаго Университета.

ВАРШАВА.

ВЪ ТИПОГРАФІИ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.
Краковское Предмѣстье, № 3.

1902.

Печатано по опредѣленію Совѣта Императорскаго Варшавскаго Университета.

Ректоръ проф. *Г. К. Ульяновъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Въ предисловіи къ первой книгѣ Приложеній поименованы архивы и рукописныя собранія, изъ которыхъ извлечены нами документы. Изданіе ея, еще болѣе сблизивъ насъ съ прежними архивами и вызвавъ сношенія съ нѣкоторыми новыми, государственными и частными, хранилищами, открыло возможность ввести здѣсь акты, кромѣ имѣвшихся тогда у насъ, еще и такіе, которые найдены или получены нами за послѣднее время.

Такимъ образомъ въ настоящей, второй книгѣ Приложеній помѣщаются акты изъ архивовъ—варшавскихъ: 1) Главнаго Архива древнихъ актовъ при Судебной Палатѣ, 2) Стараго Архива при Казенной Палатѣ, 3) Архива новыхъ дѣлъ при Канцеляріи генералъ-губернатора, 4) Университета, 5) Учебнаго округа, 6) Городского Совѣта общественнаго призрѣнія, 7) Православной Консисторіи и 8) Первой Мужской Гимназіи, и хранилищъ внѣ-варшавскихъ: 9) Архива Нѣмецко-лютеранской Общины въ Гостынинѣ, 10) Библіотеки Оссолинскихъ во Львовѣ, 11) Музея князей Чарторыскихъ въ Краковѣ и 12) Ватиканскаго Архива въ Римѣ.

Распредѣленіе документовъ удерживается прежнее, т. е. по ихъ хранилищамъ.

По содержанію своему, древнѣйшіе изъ актовъ свидѣтельствуютъ о русско-польскихъ отношеніяхъ въ 1608—1613 гг., о содержаніи въ польскомъ плѣну царя и князей Шуйскихъ, московскихъ пословъ и другихъ москвитянъ, о платѣ русскимъ, принимавшимъ польское подданство, перебѣжчикамъ, лазутчикамъ и т. д., или же это—рѣчи по случаю представленія Василія Ивановича Шуйскаго Сигизмунду, грамота Сигизмунда по поводу плѣненія и представленія ему бывшаго московскаго государя, актъ о выда-

чѣ имущества Шуйскихъ, остававшагося въ Гостынинѣ послѣ ихъ кончины, и т. п.

Ближайшая затѣмъ, по времени, группа документовъ касается „Московской каплицы“ и судьбы ея зданій и земли. Если въ первой книгѣ сосредоточились акты о самой Варшавской усыпальницѣ Шуйскихъ и о выросшей изъ нея Московской каплицѣ, Монастырѣ доминиканъ обсервантовъ съ его костеломъ; то здѣсь помѣщаются бумаги главнымъ образомъ о сосѣдней съ нею недвижимости, на которой стояло и стоитъ зданіе, выдаваемое теперь за сохранившуюся донынѣ подлинную усыпальницу Шуйскихъ. Эти документы, вмѣстѣ съ предложенными въ первой книгѣ, возстановляя исторію даннаго сосѣдняго владѣнія и границы его съ землею Московской каплицы и послѣдующихъ ея владѣльцевъ, служатъ къ безусловному выясненію и рѣшенію спорнаго предмета.

Дальнѣйшіе акты говорятъ о сооруженіи зданій на мѣстѣ бывшей Московской каплицы—постройкѣ дома Общества любителей наукъ и памятника Копернику, а также о дѣятельности этого Общества, преимущественно строительной, объ его учрежденіи и постепенной организаціи, уставахъ и правилахъ (тутъ же протоколы и самые уставы и постановленія), о положеніи и дѣятельности Сташица и отношеніяхъ къ нему его коллегъ, объ отношеніяхъ Общества къ русскому правительству, о выборѣ имъ въ свои члены русскихъ и юго-славянскихъ ученыхъ и поэтовъ и т. п., о широкомъ участіи его членовъ въ печальныхъ событіяхъ возстанія въ началѣ 30-хъ годовъ XIX стол. и о закрытіи Общества.

Четвертая группа документовъ означаетъ состояніе зданій и употребленіе денежныхъ средствъ, оставшихся послѣ Общества любителей наукъ, примѣненіе дома для потребностей Медико-Хирургической Академіи и 2 Гимназіи, о передѣлкахъ памятника Коперника и объ учрежденіи стипендіи Коперника при Варшавскомъ Университетѣ.

Пятая группа актовъ сообщаетъ о русскомъ учебномъ заведеніи, помѣщающемся въ бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ, о послѣднихъ капитальныхъ перестройкахъ дома и о сооруженіи небольшой, а затѣмъ, въ почтеніе къ бывшему мѣсту цар-

скаго погребенія въ Варшавѣ и въ память о почившемся государѣ, богатой и художественно отдѣланной обширной церкви для учащихъ и учащихся.

Наконецъ, предлагаются нѣкоторыя лѣтописныя свѣдѣнія объ учрежденіи Нѣмецко-лютеранской Общины въ Гостынинѣ и устройствѣ ею кирки на развалинахъ бывшаго Гостынскаго королевскаго замка, въ которомъ жилъ въ заключеніи, скончался и первоначально былъ погребенъ бывшій царь московскій и всея Русіи Василій Ивановичъ Шуйскій.

Въ этой книгѣ издаются также планы мѣста и мѣстности бывшей въ Варшавѣ усыпальницы Шуйскихъ, XVII—XIX вв., въ хронологическомъ порядкѣ. О каждомъ изъ нихъ говорится въ соотвѣтственныхъ мѣстахъ нашего историческаго изслѣдованія, къ печатанію котораго, въ его цѣломъ видѣ, мы теперь приступаемъ.

ВАРШАВА,
1 Октября 1901 г.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

Варшавскій Главный Архивъ древнихъ актовъ при Варшавской Судебной Палатѣ.

стран.

№ I (1). Грамота короля Сигизмунда III, въ которой онъ, объявляя о своихъ побѣдахъ въ Московскомъ государствѣ и о присоединеніи Смоленска къ коронѣ и вел. книж. Литовскому, налагаетъ обвиненія противъ царя Василія Ивановича Шуйскаго, сообщаетъ о взятіи Шуйскихъ въ плѣнъ и проч., 3 ноября н. с. 1611 года, на Варшавскомъ сеймѣ. . 1.

Архивъ при Варшавской Казенной Палатѣ.

№№ II—V (2—5). Изъ книги расходовъ, представленной великимъ коронным подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1611 года.

№ II (2). Сообщеніе подскарбія Варшицкаго о Клушинской битвѣ и о послѣдовавшихъ затѣмъ событіяхъ: плѣненіи и прибытіи въ Польшу князей Шуйскихъ, сраженіи подъ Царевымъ Займищемъ и о взятіи Москвы и Смоленска, 1611 года . . . . . V.

№ III (3). Содержаніе и дары, выдававшіеся отъ имени польскаго правительства русскимъ посламъ и посольствамъ, лицамъ, принимавшимъ присягу на вѣрноподданство, и разнымъ беребѣжчикамъ, январь 1610—апрѣль 1611 г. V.

№ IV (4). Издержки на содержаніе плѣнныхъ царя Василія Ивановича, князя Дмитрія Ивановича съ его женою княгиней Екатериною Григорьевной и кн. Ивана Ивановича Шуйскихъ съ ихъ прислугой, съ 27 октября н. с. 1610 г. по 2 сентября н. с. 1611 года . . . . . X.

№ V (5). Издержки на русскихъ, заявлявшихъ вѣр-

стран.

ность, перебѣжчиковъ, лазутчиковъ, на военный отрядъ и проч., сентябрь 1610—іюнь 1611 года . . . . . XI.

№№ VI—IX (6—9). Изъ книги казенныхъ расходовъ, представленной великимъ коронным подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1613 года. XIII.

№ VI (6). Содержаніе, даваемое польскимъ правительствомъ плѣннымъ царю Василію Ивановичу, князю Дмитрію Ивановичу съ его супругой Екатериной Григорьевной и кн. Ивану Ивановичу Шуйскимъ съ ихъ прислугой и охраной, съ сентября 1611 по 1 февраля н. с. 1613 г. . . . . XIV.

№ VII (7). Издержки на содержаніе взятыхъ въ неволю великихъ московскихъ пословъ митрополита Филарета Никитича, кн. Василія Васильевича Голицына съ товарищами, свитой и прислугой, съ осени 1611 по 3 марта н. с. 1613 года . . . . . XV.

№ VIII (8). Расходъ на московскихъ пословъ кн. Трубецкаго, кн. Михаила Солтыкова съ товарищами, свитой и прислугой, съ 5 декабря 1611 г. по 30 апрѣля н. с. 1613 г. . XVII.

№ IX (9). Издержки и расходы на другихъ русскихъ, принятые Варшавскимъ генеральнымъ сеймомъ, 6 марта н. с. 1613 года . . . . . XVIII.

№ X (10). Протоколъ о сведеніи счетовъ по арендѣ подоминиканскаго монастырскаго дома Генеральною дирекціею инженеровъ, 13 августа н. с. 1818 г. . . . . XIX.

№ XI (11). Отношеніе Правит. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія къ Депутаціи дѣлъ бывшихъ духовныхъ учрежденій (1820 г.) . . . . . XX.

№ XII (12). Постановленіе намѣстника кн. Заіончка о выдачѣ Пр. Комиссіею финансовъ и казначейства 200.000 польскихъ злотыхъ въ уплату за домъ Варшавскаго Общества любителей наукъ на ул. Каноніи, 17 февраля н.с. 1821 г. XXI.

№ XIII (13). Прошеніе кс. Чарнецкаго, уполномоченнаго отъ Общества любителей наукъ, министру финансовъ кн. Любецкому о своевременной выплатѣ 200.000 пол. злотыхъ Обществу, 17 марта н. с. 1821 г. . . . . XXII.

№ XIV (14). Прошеніе Общества любителей наукъ министру финансовъ кн. Любецкому о немедленной уплатѣ оставшихся 110.000 пол. злотыхъ за прежній домъ Общества, 8 января н. с. 1822 года . . . . . XXII.

№ XV (15). Предложеніе Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія графу Александру Потоцкому

стран.

уплатить за каменныя плиты, взятыя изъ Варшавскаго костела доминиканъ обсервантовъ б. министромъ гр. Станиславомъ Потоцкимъ, 12 августа н. с. 1825 г. . . . . XXIV.

№№ XVI—XVII(16—17). Изъ отчета администраціи Общества любителей наукъ за 1827 годъ, сданнаго на общемъ засѣданіи Общества 30 марта н. с. 1828 г. . . . . XXIV.

№ XVI (16). Состояніе въ 1827 году дѣла по сооруженію въ Варшавѣ памятника Копернику . . . . . XXV.

№ XVII (17). Задачи, поставляемыя себѣ Обществомъ любителей наукъ для выполненія въ послѣдующее время (т. е. въ послѣдніе годы его существованія) . . . . . XXV.

№ XVIII (18). Отношеніе предсѣдателя въ Совѣтѣ управленія Соболевскаго къ Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства, при сообщаемомъ отношеніи министра статсъ-секретаря о привилегіяхъ Обществу любителей наукъ, 4 іюля н. с. 1829 г. XXVII

№ XIX (19). Отношеніе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства къ Пр. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія по вопросу объ управленіи имуществомъ Общества любителей наукъ, 18 іюля н. с. 1834 г. . . . . XXVII.

№ XX (20). Счетъ суммъ Общества любителей наукъ, состоявшихъ въ вѣдѣніи Пр. Комиссіи финансовъ и Польскаго банка (1835 г.) . . . . . XXVIII.

№ XXI (21). Представленіе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства Совѣту управленія проектовъ о покупкѣ дома Общества любителей наукъ подъ Лотерейное управленіе, а дома на ул. Новолипкяхъ, принадлежащаго Лотерейному управленію, подъ Страховое управленіе, 13/25 генваря 1844 г. . . . . XXX.

№ XXII (22). Отношеніе главнаго директора финансовъ и казначейства Лонскаго къ статсъ-секретарю Карницкому о начавшемся исполненіи постановленія намѣстника о передачѣ занимаемаго Лотерейнымъ управленіемъ бывшаго дома Общества любителей наукъ на помѣщеніе Медико-Хирургической Академіи, 29 сент./11 октября 1857 г. . . XXXI.

Архивъ новыхъ дѣлъ при Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора.

№ XXIII (23). Означеніе документовъ о правахъ поземельнаго владѣнія б. Варшавскаго монастыря доминиканъ

стран.

обсервантовъ, 18 сентября н. с. 1820 г. полученное вмѣстѣ съ документами изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ . . . XXXIII.

№№ XXIV—XXXVI (24—36). Полученные изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ документы, объясняющіе права и границы поземельнаго владѣнія доминиканъ обсервантовъ, 1697—1787 гг.

№ XXIV (24). Актъ передачи-продажи земли виленскою кастеляншей Терезіей Служко, урожденной Госѣвской, пріору Варшавскаго конвента доминиканъ обсервантовъ Лукѣ Оцосальскому и всему монастырю, 20 іюля н. с. 1697 г. . XXXIV.

№ XXV (25). Рѣшеніе нунціатурой судебнаго спора варшавскихъ миссіонеровъ костела св. Креста съ доминиканами обсервантами о проулкѣ, пролегавшемъ позади доминиканскаго монастыря и занятомъ доминиканами, 16 іюля н. с. 1698 г. . . . . XXXVI.

№ XXVI (26). Инвентарная опись продаваемой недвижимости, 13 февраля н. с. 1699 года . . . . . XLVI.

№ XXVII (27). Обязательство епископа холмскаго Николая Выжицкаго объ уплатѣ доминиканамъ обсервантамъ 26.000 зл. за землю, какъ долга за нее, не уплаченнаго имъ Служками, 21 августа н. с. 1699 г. . . . . XLIX.

№ XXVIII (28). Актъ продажи земли виленскимъ кастеляномъ Іосифомъ Богуславомъ Служко и его женою Терезіей, урожденной Госѣвской, епископу холмскому Николаю Выжицкому, 22 августа н. с. 1699 года L

№ XXIX (29). Объясненіе причинъ несостоявшейся покупки Варшавскимъ монастыремъ доминиканъ обсервантовъ земли у кс. миссіонеровъ костела св. Креста, данное пріоромъ Лукою Оцосальскимъ доминиканскому конвенту въ Горѣ Кальваріи, 12 декабря н. с. 1699 г. . . . . LII.

№ XXX (30). Постановленіе нунціатуры, окончательно утверждающее договоръ между миссіонерами костела св. Креста и доминиканами обсервантами о проулкѣ, уступаемомъ миссіонерами въ пользу доминиканъ, 9 іюля н. с. 1700 г. . . . . LIV.

№ XXXI (31). Грамота короля Августа II великому коронному маршалу Станиславу Любомирскому съ порученіемъ ему привести въ исполненіе дарственную грамоту

стран.

доминиканамъ обсервантамъ на владѣніе ими и закрытіе проулка, лежащаго позади ихъ монастыря, 12 іюля н. с. 1600 года . . . . . LVII.

№ XXXII (32). Контрактъ пріора Варѳоломея Тарло и ксендзовъ миссіонеровъ костела св. Креста съ холмскимъ епископомъ Николаемъ Выжицкимъ на сдачу Выжицкому въ долгосрочное владѣніе земли за монастыремъ доминиканъ обсервантовъ, 22 іюля н. с. 1700 г. . . . . LVIII.

№ XXXIII (33). Актъ продажи деканомъ краковскаго каѳедральнаго собора Николаемъ Выжицкимъ боржеховскому старостѣ Іосифу Потулицкому недвижимости его за Московскою каплицей, 5 апрѣля н. с. 1730 г. . . . . LXI.

№ XXXIV (34). Актъ продажи боржеховскимъ старостой Александромъ Потулицкимъ холмскому канонику Ксаверію Пржановскому своей недвижимости за Московскою каплицей, 29 августа н. с. 1725 г. . . . . LXIV.

№ XXXV (35). Актъ продажи братьями Гоголевскими люблинскому воеводѣ Ѳомѣ Длускому своей земли у монастыря доминиканъ обсервантовъ, 27 іюня н. с. 1769 г. LXVI.

№ XXXVI (36). Актъ передачи люблинскимъ подкоморіемъ Ѳомою Длускимъ доминиканамъ обсервантамъ принадлежащаго ему колодца, находящагося въ сосѣдствѣ съ ихъ монастыремъ, 21 іюня н. с. 1787 г. . . . . LXVIII.

№ XXXVII (37). Показаніе Ксаверія Геральда Выжицкаго въ тяжбѣ между доминиканами обсервантами и люблинскимъ воеводою Длускимъ изъ-за поземельнаго владѣнія, 29 января 1771 года . . . . . LXIX.

№ XXXVIII (38). Протестъ въ Консисторіи уполномоченнаго доминиканскаго монастыря, лектора богословія Дамiяна Грохальскаго противъ насильственныхъ и незаконныхъ дѣйствій Ѳомы Длускаго и его соучастниковъ, 5 февраля н. с. 1771 года . . . . . LXXII.

№ XXXIX (39). Требованіе повѣреннаго доминиканскаго монастыря Павла Домбковскаго и рѣшеніе Консисторіи по дѣлу противъ Длускаго съ соучастниками, въ февралѣ 1771 г. . . . . LXXIII.

№№ XL—XLVI (40—46). Изъ протоколовъ засѣданій Варшавскаго Общества любителей наукъ, 1802—1827 гг.

№ XL (40). Основаніе Варшавскаго Общества любителей наукъ и его организація и дѣятельность за первое

стран.

четырехлѣтіе, отчетъ предсѣдателя ен. Яна Альбертранди, 20 января н. с. 1805 г. . . . . LXXV.

№ XLI (41). Изъ книги протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества любителей наукъ, 1802—1810 г.

Безуспѣшныя старанія Общества объ исходатайствованіи себѣ диплома отъ прусскаго короля, и отвѣтъ Фридриха Вильгельма. Учрежденіе библіотеки, дары на нее кн. Сапѣги и друг. Сношеніе съ Виленскимъ университетомъ. Отношеніе членовъ Общества къ труду Линде „Словарь польскаго языка“ и проектъ посвященія его русскому государю. Избраніе Державина и Карамзина въ члены. Уставъ. Пожертвованіе Сташицемъ дома на Каноніи въ пользованіе Обществу. Пожертвованіе Богуша на преміи. Депутація къ Мюрату. Полученіе диплома отъ саксонскаго короля Фридриха Августа. Сообщеніе о кончинѣ перваго предсѣдателя Альбертранди. Избраніе Сташица въ предсѣдатели. Вопросъ о сооруженіи памятника Копернику . . . . . XCV.

№ XLII (42). Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1810—1816 гг.

Сборы на памятникъ Коперника и проектъ о формѣ и матеріалѣ его. Сношенія съ Чешскимъ обществомъ. Принятіе и напечатаніе новаго Устава Общества. Старанія объ исходатайствованіи диплома отъ императора Александра I и полученіе грамоты. Участіе во встрѣчѣ государя и представленіе ему членовъ Общества. Постановка портретовъ государей, даровавшихъ грамоты. Докладъ о трудахъ проф. Каченовскаго . . . . . CII.

№ XLIII (43). Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1816—1821 гг.

Сношенія съ Румянцевымъ и избраніе его въ члены. Установленіе сношеній съ литературнымъ Обществомъ и университетомъ Кракова. Окончаніе труда Нѣмцевича о Сигизмундѣ III. Памятникъ Коперника: суммы на его сооруженіе, рѣшеніе вопроса о его формѣ, условія съ Торвальдсеномъ. Продажа дома на Каноніи. Полученіе подоминиканской площади на Краковскомъ Предмѣстьѣ, пріобрѣтеніе миссіонерскаго дома и сооруженіе новаго дома. Благодарность Сташицу . . . . . CIX.

№ XLIV (44). Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1821—1825 гг.

стран.

Сборы и состояніе суммъ на сооруженіе памятника Копернику, и сношенія съ Торвальдсеномъ. Постановка памятника Альбертранди. Сношенія съ Вольнымъ С.-Петербургскимъ Обществомъ любителей русской словесности. Полученіе дополнительныхъ документовъ о монастырѣ и костелѣ доминиканъ обсервантовъ. Изученіе дѣла о поземельномъ спорѣ съ Зентецкимъ. Суммы на постройку дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Вопросъ о поднесеніи государю англійскаго перевода сочиненія Снядецкаго. Послѣдніе выборы Сташица въ предсѣдатели . . . . . CXVII.

№ XLV (45). Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей, 1814—1819 гг.

Заботы о сооруженіи памятника Копернику. Старанія о полученіи диплома Обществу отъ императора Александра I въ Варшавѣ. Чтеніе рѣчи въ честь кн. Іосифа Понятовскаго и подписка на сооруженіе ему памятника. Чтеніе Нѣмцевичемъ отрывковъ изъ своего труда о Сигизмундѣ III. Дѣленіе членами составленія трудовъ по исторіи . . . . CXXII.

№ XLVI (46). Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 1819—1827 гг.

Дѣло сооруженія памятника Копернику: пожертвованія, мѣры къ ускоренію постройки—назначеніе особой комиссіи, выясненіе состоянія суммъ, сношеніе съ Торвальдсеномъ, старанія о приготовкѣ рисунка и матеріала для пьедестала. Медаль въ честь Коперника. Принятіе проекта контракта купли-продажи дома Общества на Каноніи и устройство ипотеки дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Изученіе членами Общества вопроса о размѣрахъ подоминиканскаго владѣнія по случаю дѣйствій сосѣда Зентецкаго. Изготовленіе портрета имп. Александра I для залы публичныхъ засѣданій въ новомъ домѣ Общества. Старанія получить рескриптъ отъ имп. Николая I. Чествованіе памяти Сташица: чтеніе его автобіографіи и біографіи, изготовленіе бюста и надгробнаго памятника. Предложеніе Нѣмцевичу, какъ автору Исторіи царствованія Сигизмунда III, заняться обработкой другихъ историческихъ предметовъ. Избраніе Нѣмцевича въ предсѣдатели отдѣленія наукъ. Избраніе въ предсѣдатели еп. Пражмовскаго. Чтеніе турецкой прокламаціи о соединеніи съ Наполеономъ противъ Россіи въ 1812 году—послѣдній докладъ въ сохранившихся протоколахъ отдѣленія наукъ . . . . CXXVI.

стран.

№№ XLVII—LXXVII (47—77). Документы о сооруженіи памятника Копернику въ (Торнѣ и) Варшавѣ, 1809—1830 гг.

№ XLVII (47). Постановленіе Государственнаго совѣта Варшавскаго герцогства о сооруженіи памятника Копернику въ Торнѣ, 11 мая н. с. 1809 г. . . . . CXXXIII.

№ XLVIII (48). Отвѣтное письмо ректора Виленскаго университета астронома Яна Снядецкаго предсѣдателю Варшавскаго Общества любителей наукъ Станиславу Сташицу на запросъ о мнѣніи относительно предложеннаго архитекторомъ Айгнеромъ памятника Копернику въ Торнѣ, 15/27 іюня 1810 года . . . . . CXXXIII.

№ XLIX (49). Просьба Варшавскаго Общества любителей наукъ къ префектамъ департаментовъ Краковскаго, Люблинскаго, Радомскаго и Сѣдлецкаго о содѣйствіи по сбору на сооруженіе памятника Копернику въ Торнѣ, 9 декабря н. с. 1810 г. . . . . CXXXV.

№ L (50). Увѣдомленіе министра внутреннихъ дѣлъ Лущевскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Сташицу о своемъ распоряженіи префектамъ департаментовъ, 13 декабря н. с. 1810 г. . . . . CXXXV.

№ LI (51). Просьба Общества любителей наукъ къ министру внутреннихъ дѣлъ Лущевскому о распоряженіи, чтобы собираемыя суммы на памятникъ Коперника префекты департаментовъ пересылали предсѣдателю Общества, 30 мая н. с. 1811 г. . . . . CXXXVI.

№ LII (52). Сообщеніе министра внутреннихъ дѣлъ Лущевскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Сташицу о пересылкѣ собираемой по департаментамъ суммы на памятникъ Коперника, 21 августа н. с. 1811 г. . . . CXXXVI.

№ LIII (53). Увѣдомленіе министромъ внутреннихъ дѣлъ Лущевскимъ предсѣдателя Общества любителей наукъ Сташица о своемъ распоряженіи, чтобы собираемыя на памятникъ суммы передавались префектами предсѣдателю Общества, 29 августа н. с. 1811 г. . . . . CXXXVII.

№ LIV (54). Отношеніе секретаря Общества любителей наукъ кс. Эдуарда Чарнецкаго въ комиссію для составленія воззванія къ полякамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, съ сообщеніемъ требующихся ей свѣдѣній и документовъ, 11 мая н. с. 1815 года . . . . . CXXXVIII.

стран.

№ LV (55). Воззваніе Общества любителей наукъ къ полякамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 4 іюня н. с. 1815 г. . . . . CXXXIX.

№ LVI (56). Обращеніе варшавскаго адвоката Ставярскаго къ товарищамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 14 іюня н. с. 1815 года. CXLI.

№ LVII (57). Рапортъ комиссіи по изысканію средствъ и способовъ сооруженія памятника Копернику, представленный Обществу любителей наукъ, 27 мая н. с. 1816 года. . CXLII.

№ LVIII (58). Письмо Ярмолинскаго Сташицу относительно поддержки сеймомъ дѣла сооруженія памятника Копернику, 19 марта н. с. 1818 г. . . . . CXLIV.

№ LIX (59). Контрактъ между Сташицемъ и Торвальдсеномъ о сооруженіи модели для памятника Копернику, 30 сентября н. с. 1820 г. . . . . CXLV.

№ LX (60). Предложеніе Сташицу со стороны нѣмецкихъ литейщиковъ, имѣвшихъ заводъ въ Римѣ, о предоставленіи имъ выливки статуи Коперника по модели Торвальдсена, 1 мая н. с. 1825 г. CXLVII

№ LXI (61). Письмо Нѣмцевича къ Торвальдсену объ ускореніи выполненія порученнаго ему заказа, 22 февраля н. с. 1826 г. . . . . CXLVIII.

№ LXII (62). Отчетъ о состояніи суммъ и матеріаловъ для постройки памятника Копернику, 15 марта н. с. 1826 г. CXLIX.

№ LXIII (63). Рапортъ Сѣраковскаго президенту Общества любителей наукъ Нѣмцевичу по дѣлу о пьедесталѣ памятника Коперника, 2 мая н. с. 1827 года . . . . . CL.

№ LXIV (64). Отношеніе администраціи Общества любителей наукъ къ Комиссіи Мазовецкаго воеводства о суммахъ, пожертвованныхъ Сташицемъ и другими, на сооруженіе памятника Коперника, 6 іюля н. с. 1827 г. . . . CLII.

№ LXV (65). Письмо Норблина къ предсѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу о способахъ и условіяхъ отливки и постановки памятника Коперника, 18 сентября н. с. 1827 года . . . . . CLIII.

№ LXVI (66). Протоколъ засѣданія комиссіи по сооруженію памятника Коперника, 14 декабря н. с. 1827 г. . CLV.

№ LXVII (67). Протоколъ засѣданія комиссіи по сооруженію памятника Коперника, 22 февраля 1828 г. . . . CLVI.

№ LXVIII (68). Контрактъ Норблина объ отливкѣ и постановкѣ памятника Копернику, февраля 1828 г. . . . . CLVIII.

стран.

№ LXIX (69). Просьба Грегуара комиссіи по сооруженію памятника Коперника о передачѣ ему дѣла отливки и постановки памятника, 28 марта 1828 г. . . . . CLVIII.

№ LXX (70). Рапортъ Обществу любителей наукъ комиссіи составленія расчетовъ по сооруженію памятника Коперника, въ іюнѣ 1828 г. . . . . CLXI.

№ LXXI (71). Письмо барона Моренгейма къ Нѣмцевичу о согласіи цесаревича Константина Павловича, чтобы памятникъ Коперника былъ поставленъ на площади предъ домомъ Общества любителей наукъ, 3/15 сентября 1828 г. . CLXIII.

№ LXXII (72). Протоколъ засѣданія административнаго управленія Общества любителей наукъ по дѣлу сооруженія памятника Коперника, 3 ноября н. с. 1828 г. . . . CLXIV.

№ LXXIII (73). Актъ закладки памятника Коперника, 3 ноября н. с. 1828 г. . . . . CLXV.

№ LXXIV (74). Письмо Владислава Олещинскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу объ изготовляемой имъ медали Коперника въ память постановки памятника, изъ Парижа, въ августѣ 1829 г. . . . . CLXVII.

№ LXXV (75). Письмо Владислава Олещинскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ объ изготовляемой имъ медали Коперника въ память постановки памятника, изъ Парижа, 25 января н. с. 1830 г. . . . . CLXVIII.

№ LXXVI (76). Письмо Бѣньковскаго на запросъ по поводу писемъ Олещинскаго, 4 февраля н. с. 1830 г. . . . CLXIX.

№ LXXVII (77). Отвѣтъ Общества любителей наукъ Олещинскому о медали въ честь Коперника (февраль 1830 г.). CLXX.

№№ LXXVIII—LXXXVI (78—86). Уставы Варшавскаго Общества любителей наукъ и дополненія къ нимъ, 1802—1827 гг.

№ LXXVIII (78). Уставъ Общества любителей наукъ 1802 года . . . . . CLXXI.

№ LXXIX (79). Дополненный уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, составленный въ 1804 г., изданный въ 1805 г. . . . . CLXXVIII.

№ LXXX (80). Организація философско-математическаго отдѣленія, 1805 года . . . . . CLXXXVII.

№ LXXXI (81). Уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ 1814 года . . . . . CXC.

№ LXXXII (82). Рапортъ комиссіи, назначенной для опредѣленія научныхъ предметовъ, относящихся къ каждо-

стран.

му изъ отдѣленій Общества любителей наукъ, 29 марта н. с. 1826 г. . . . . CCI.

№ LXXXIII (83). Внутренняя организація отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 27 декабря н. с. 1826 г. . . . . CCII.

№ LXXXIV (84). Дополненія во внутренней организаціи отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 31 января н. с. 1827 г. . CCIX.

№ LXXXV (85). Внутренняя организація отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827 . . . CCX.

№ LXXXVI (86). Планъ научныхъ и литературныхъ занятій секцій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827 г. . . . . CCXIII.

№ LXXXVII—CXVIII (87—118). Изъ документовъ, касающихся положенія Общества любителей наукъ, выборовъ въ его члены, взаимныхъ отношеній между Обществомъ и членами, и проч., 1803—1831 гг.

№ LXXXVII (87). Мнѣніе кн. Александра Сапѣги, какими качествами, соотвѣтственно съ задачами Общества, должны отличаться выбираемые члены. . . . . CCXVI.

№ LXXXVIII (88). Письмо Альбертранди отъ имени Общества любителей наукъ Северину Потоцкому съ увѣдомленіемъ объ избраніи его въ члены Общества и съ поздравленіемъ по случаю назначенія его въ попечители Харьковскаго Университета, 26 апрѣля н. с. 1803 г. . . . . CCXVII.

№ LXXXIX (89). Предложеніе въ члены Общества кс. Эдуарда Чарнецкаго, впослѣдствіи секретаря его и дѣятельнаго помощника Сташица, 7 ноября н. с. 1807 г. . . CCXVIII.

№ XC (90). Предложеніе въ члены Общества композитора Карла Курпинскаго, впослѣдствіи, между прочимъ, составителя музыки для кантаты на открытіе памятника Коперника, 23 ноября н. с. 1814 г. . . . . CCXIX.

№ XCI (91). Рѣчь Сташица при представленіи императору Александру I депутаціи Общества любителей наукъ, 24 ноября н. с. 1815 г. CCXX

№ XCII (92). Просьба Общества любителей наукъ князю Адаму Чарторыскому о ходатайствѣ предъ императоромъ Александромъ I о предоставленіи привилегій Обществу, 27 ноября н. с. 1815 года . . . . . CCXXI.

№ XCIII (93). Предложеніе Краковскаго ученаго Об-

стран.

ществa Варшавскому Обществу любителей наукъ объ установленіи взаимныхъ сношеній, 15 декабря н. с. 1816 г. . . CCXXIII.

№ XCIV (94). Предложеніе русскаго уполномоченнаго комиссара Новосильцева и министра статсъ-секретаря Соболевскаго въ почетные члены Общества любителей наукъ, январь 1817 г. . . . . CCXXIV.

№ XCV (95). Заявленіе Сташица Обществу любителей наукъ о трудности правильнаго веденія дѣла въ Обществѣ и объ отказѣ отъ предсѣдательства въ немъ, 30 мая н.с. 1817 года . . . . . CCXXV.

№ XCVI (96). Предложеніе въ члены Общества Раковецкаго, переводчика Русской Правды, 3 января н. с. 1820 г. CCXXVI.

№ XCVII (97). Предложеніе графа Н. П. Румянцова въ почетные члены Общества любителей наукъ, 20 января н. с. 1821 года . . . . . CCXXVII.

№ XCVIII (98). Благодарственное письмо гр. Румянцова за доставленіе ему диплома на званіе почетнаго члена Общества, 24 марта 1821 года . . . . . CCXXVII.

№ XCIX (99). Предложеніе Н. И. Кеппена въ члены Общества любителей наукъ, декабря 1827 года . . . . CCXXVIII.

№ C (100). Благодарственное письмо Кеппена за избраніе въ члены Общества съ присоединеніемъ списка печатныхъ его работъ, 10/22 мая 1828 года . . . . . CCXXVIII.

№ CI (101). Благодарственное письмо Кеппена за присылку ему диплома на званіе члена Общества, съ дополнительнымъ перечнемъ его печатныхъ работъ, 16/28 ноября 1828 года . . . . . CCXXX.

№ CII (102). Благодарственное письмо А. К. Шторха за присылку ему диплома на званіе почетнаго члена Общества, съ присоединеніемъ свѣдѣній о немъ и списка его печатныхъ работъ, 5 февраля н. с. 1828 года . . . . . CCXXX.

№ CIII (103). Данное кн. П. А. Вяземскимъ обязательство объ исполненіи уставовъ Общества любителей наукъ, 15 марта 1828 года . . . . . CCXXXII.

№ CIV (104). Благодарственное письмо профессора астрономіи въ Казанскомъ университетѣ И. М. Симонова за избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 19 августа 1828 года . . . . . CCXXXIII.

№ CV (105). Предложеніе Ѳадея Булгарина въ члены Общества любителей наукъ, 2 ноября н. с. 1828 года . . CCXXXIV

стран.

№ CVI (106). Отвѣтное благодарственное письмо Булгарина за избраніе его въ члены Общества, 12 февраля 1829 г. CCXXXIV.

№ CVII (107). Предложеніе Вацлава Ганки въ члены Общества любителей наукъ, 24 сентября н. с. 1821 года . . CCXXXV.

CVIII (108). Предложеніе Юнгмана въ члены Общества, 10 генваря н. с. 1827 года . . . . . CCXXXVI.

№ CIX (109). Благодарственное письмо Юнгмана за избраніе въ члены Общества, 10 сентября н. с. 1830 года CCXXXVII.

№ CX (110). Предложеніе Шафарика въ члены Общества любителей наукъ, 10 января н. с. 1827 года . . . CCXXXVII.

№ CXI (111). Благодарственное письмо Шафарика за избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 10 мая н. с. 1827 года . . . . . CCXXXVIII.

№ CXII (112). Письмо Шафарика, 10 ноября н. с. 1827 г. CCXXXIX.

№ CXIII (113). Автобіографическое сообщеніе, приложенное Шафарикомъ къ письму, 10 ноября н. с. 1827 года CCXL.

№ CXIV (114). Письмо Шафарика, 1 апрѣля 1830 года CCXLI.

№ CXV (115). Представленіе Торвальдсена въ члены Общества любителей наукъ избирательною комиссіей, 1829 г. CCXLII.

№ CXVI (116). Предложеніе Гете въ члены Общества любителей наукъ, 5 декабря н. с. 1829 года . . . . CCXLIII.

№ CXVII (117). Благодарственное письмо Гете за избраніе въ члены Общества, 13 мая н. с. 1830 года . . . . CCXLIII.

№ CXVIII (118). Изъ протокола комиссіи по избранію въ члены Общества любителей наукъ, 23 апрѣля н. с. 1831 года. Представленіе въ члены Общества Кржижановскаго, Ширмы, Нѣмоевскаго, Колачковскаго, Пашковскаго, Ржевускаго, Прондзинскаго, Хржановскаго, Панцера, Скржинецкаго, Мицкевича; Коллара; Калайдовича, Строева, Каченовскаго, митрополита Евгенія Болховитинова, Полевого, Гулакъ-Артемовскаго и другихъ . . . . . CCXLIV.

№№ CXIX—CXXIX (119—129). Документы о закрытіи Общества любителей наукъ и объ остававшемся послѣ Общества имуществѣ, 1832—1834 гг.

№ CXIX (119). Представленіе главнаго директора предсѣдательствующаго въ Прав. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія гр. Ал. Гр. Строгонова намѣстнику въ царствѣ Польскомъ гр. Паскевичу Эриванскому о домѣ и денежныхъ суммахъ Общества любителей наукъ, 27 іюня/9 іюля 1832 года . . . . . CCXLVIII.

стран.

№ CXX (120). Приложенное къ представленію Прав. Комиссіи донесеніе администраціи Общества любителей наукъ, заключающее въ себѣ свѣдѣнія о домѣ, библіотекѣ и денежныхъ суммахъ Общества, 25 іюня н. с. 1832 года . . CCL.

№ CXXI (121). Докладная записка намѣстнику графу Паскевичу, 7/19 февраля 1833 года . . . . . CCLIII.

№ CXXII (122). Отношеніе Бруевича, начальника Канцеляріи намѣстника, къ гр. Строгонову, съ просьбою увѣдомить, объявлена ли высочайшая воля о закрытіи Общества любителей наукъ, 11/23 февраля 1833 года . . . . . CCLIV.

№ CXXIII (123). Предписаніе намѣстника графа Паскевича Эриванскаго гр. Строгонову опубликовать о закрытіи Варшавскаго Общества любителей наукъ, 17 февраля/1 марта 1833 года . . . . . CCLV.

№ CXXIV (124). Представленіе гр. Строгоновымъ варшавскому военному губернатору графу Ив. Ос. Витту проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 23 февраля 1833 года . . . . . CCLVI.

№ CXXV (125). Проектъ объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 6 марта н. с. 1833 года . . . . . CCLVI.

№ CXXVI (126). Утвержденіе проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 27 февраля/11 марта 1833 года . . . . . CCLVII.

№ CXXVII (127). Отношеніе гр. Строгонова къ варшавскому военному губернатору Витту по дѣлу о сохраненіи имущества Общества любителей наукъ, 7 февраля 1833 г. CCLVII.

№ CXXVIII (128). Отношеніе графа Витта къ гр. Строгонову съ изъявленіемъ согласія о порученіи Пр. Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія заняться дальнѣйшимъ сохраненіемъ имущества Общества любителей наукъ, 12/24 апрѣля 1833 года . . . . . CCLVIII.

№ CXXIX (129). Предписаніе намѣстника гр. Паскевича Эриванскаго варшавскому военному губернатору гр. Витту относительно дома бывшаго Общества любителей наукъ, 6/18 октября 1834 года . . . . . CCLIX.

№ CXXX (130). Характеръ дѣятельности Общества любителей наукъ. Изъ записки о сооружавшемся въ Варшавѣ памятникѣ князю Іосифу Понятовскому, составленной къ іюлю 1834 года . . . . . CCLIX.

№№ CXXXI—CXXXIX (131—139). Документы объ участіи членовъ Варшавскаго Общества люби-

стран.

телей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг.

№ CXXXI (131). Записка директора Намѣстнической канцеляріи Мих. Павл. Бруевича къ чиновнику Императ. С.-Петербургской Публичной Библіотеки Ал. Ив. Красовскому съ требованіемъ доставить списокъ извѣстныхъ ему по участію въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 29 января/10 февраля 1833 года . . . . . CCLXI.

№ CXXXII (132). Записка Красовскаго Бруевичу о посылкѣ требуемаго списка членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, 30 генваря/11 февраля 1833 года . . . CCLXI.

№ CXXXIII (133). Замѣтка Красовскаго о характерѣ представляемаго имъ списка членовъ Общества любителей наукъ (30 генв./11 февр. 1833 года) . . . . . CCLXII.

№ CXXXIV (134). Представленный въ Намѣстническую канцелярію чиновникомъ Красовскимъ списокъ извѣстныхъ ему по участію въ польскомъ мятежѣ членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ (30 января/11 февраля 1833 года). . . . . CCLXII.

№ CXXXV (135). Предписаніе намѣстника гр. Паскевича и-му д. варшавскаго военнаго губернатора Н. П. Панкратьеву о доставленіи Красовскому дополнительныхъ свѣдѣній объ участвовавшихъ въ польскомъ мятежѣ членахъ Общества любителей наукъ, 23 іюня/5 іюля 1833 года . . CCLXIX.

№ CXXXVI (136). Препроводительная бумага изъ Слѣдственнаго Комитета въ Намѣстническую канцелярію, при отсылаемыхъ свѣдѣніяхъ объ участіи въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 20 февраля/3 марта 1836 года . . . . . CCLXX.

№ CXXXVII (137). Свѣдѣнія объ участіи въ польскомъ мятежѣ 1830—1831 гг. членовъ Общества любителей наукъ, доставленныя въ Намѣстническую канцелярію изъ Слѣдственнаго Комитета, 20 февраля/3 марта 1836 года. . CCLXX.

№ CXXXVIII (138). Свѣдѣнія о главныхъ дѣятеляхъ Общества любителей наукъ, принимавшихъ дѣятельное участіе въ мятежѣ . . . . . CCXCI.

№ CXXXIX (139). Дополнительныя свѣдѣнія объ участіи членовъ Общества любителей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг. . . . . CCXCV.

№ CXL (140). Запросъ маркиза А. К. Паулуччи директору Намѣстнической канцеляріи П. Ѳ. Еліашевичу о

стран.

причинахъ закрытія Варшавскаго Общества любителей наукъ, 4/16 августа 1857 года. . . . . CCCV.

№ CXLI (141). Отвѣтъ Еліашевича маркизу Паулуччи о закрытіи Общества любителей наукъ (авг. 1857 года) . CCCVI.

№ CXLII (142). Представленіе и. д. президента города Варшавы варшавскому генералъ-губернатору Гурко о необходимости производства капитальной передѣлки и поправки памятника Коперника, на городскія средства, 4 февраля 1893 года . . . . . CCCVII.

№ CXLIII (143). Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генералъ-губернатору Гурко о разрѣшеніи произвести капитальную передѣлку и поправку памятника Коперника на городскія средства, 11 марта 1893 года . . CCCVIII.

№ CXLIV (144). Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генералъ-губернатору Гурко о разрѣшеніи производства дополнительныхъ работъ по отдѣлкѣ и поправкѣ памятника Коперника на городскія средства, 10 марта 1894 года . . . . . CCCIX.

№ CXLV (145). Предложеніе о составленіи исторической записки относительно бывшей въ Варшавѣ усыпальницы Шуйскихъ, 29 января 1900 года . . . . . CCCIX.

Архивъ Императорскаго Варшавскаго Университета.

№ CXLVI (146). Представленіе ректора Имп. Варшавскаго Университета Н. М. Благовѣщенскаго попечителю Учебнаго округа Витте о представленномъ президентомъ г. Варшавы проектѣ правилъ присужденія стипендій имени Коперника, 14 марта 1874 года . . . . . CCCXI.

№ CXLVII (147). Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте въ Совѣтъ Имп. Варшавскаго Университета, 7 марта 1876 года . . . . . CCCXIV.

№ CXLVIII (148). Правила о стипендіяхъ имени Коперника, 26 февраля 1876 года . . . . . CCCXV.

Архивъ Варшавскаго Учебнаго Округа.

№ CXLIX (149). Представленіе Варшавскимъ Обществомъ любителей наукъ министру внутреннихъ дѣлъ герцогства Варшавскаго Лущевскому списка избранныхъ чле-

стран.

новъ вновь учрежденнаго административнаго совѣта Общества, съ просьбой о содѣйствіи и покровительствѣ, 8 іюня н. с. 1808 года . . . . . CCCXVII.

№ CL (150). Представленіе Прав. Комиссіею духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія намѣстнику кн. Заіончеку проекта привилегій Общества любителей наукъ, для поднесенія на высочайшее утвержденіе, 24 апр. н. с. 1816 г. CCCXVIII.

№ CLI (151). Опись зданій Общества любителей наукъ, составленная архитекторомъ Идзковскимъ по порученію комиссіи, назначенной для провѣрки состоянія имущества и оборота суммъ Общества, 21 мая н. с. 1833 года . . CCCXVIII.

№ CLII (152). Изъ оцѣнки недвижимости Общества любителей наукъ, составленной къ 3 ноября н. с. 1833 года архитекторомъ Маркони для комитета, занимавшагося исчисленіемъ казенныхъ убытковъ, причиненныхъ мятежемъ 1830—1831 гг. . . . . CCCXIX.

№ CLIII (153). Изъ протокола описи бывш. зданій Общества любителей наукъ, составленнаго при передачѣ ихъ въ вѣдѣніе Лотерейнаго управленія, 15 января н. с. 1835 г. CCCXX.

№ CLIV (154). Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Окунева въ Совѣтъ управленія о выдачѣ ему изъ Польскаго банка на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ и отъ продажи его дома, 23 апрѣля/5 мая 1840 года . . . . . CCCXXII.

№ CLV (155). Донесеніе попечителя Окунева министру народнаго просвѣщенія гр. Уварову объ употребленіи имъ части выданныхъ ему суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ, 19/31 іюля 1840 года . . . . CCCXXIII.

№ CLVI (156). Изъ представленія президента Императорской и Царской Варшавской Медико-Хирургической Академіи Цицурина попечителю Варшавскаго учебнаго округа Муханову о перестройкахъ въ отданномъ подъ нее бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ, 1/13 февраля 1858 года . . . . . CCCXXIV.

№ CLVII (157). Опись варшавской недвижимости № 2768ас при объявленіи о публичной продажѣ ея (въ казну, для передачи Медико-Хирургической Академіи), мартъ/апрѣль 1860 года . . . . . CCCXXV.

№ CLVIII (158). Представленіе въ Прав. Комиссію духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія ректора II Вар-

стран.

шавской гимназіи Рогинскаго о передѣлкахъ въ занимаемомъ ею бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ и Медико-Хирургической Академіи, 21 іюля н. с. 1863 года . CCCXXVII.

№ CLIX (159). Представленіе директора Первыхъ Варшавскихъ гимназій Теодоровича попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о необходимости перестройки зданія Первой Варшавской Мужской Гимназіи, бывшаго дома Общества любителей наукъ, 20 іюля 1870 года . . . CCCXXVIII.

№ CLX (160). Соображенія Комиссіи по распредѣленію казенныхъ зданій въ г. Варшавѣ о назначеніи принадлежащей учебному вѣдомству недвижимости № 2768ас на ул. Александріи, 1870 года . . . . . .CCCXXIX.

№ CLXI (161). Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте министру народнаго просвѣщенія о неимѣніи препятствій къ отдачѣ большей части недвижимости № 2768ас подъ помѣщеніе Дѣтской лѣчебницы, 4 іюня 1871 года . . . . . .CCCXXIX.

№ CLXII (162). Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о Высочайшемъ повелѣніи уступить недвижимость № 2768ас Обществу Варшавской Дѣтской больницы, съ выдѣленіемъ части ея для I Мужской Гимназіи, 6 ноября 1871 г. .CCCXXXI.

№ CLXIII (163). Пріемо-сдаточный протоколъ передачи части недвижимости № 2768ас въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Гимназіи для расширенія ея двора и сада, 23 марта 1872 года . . . . . .CCCXXXI.

№ CLXIV (164). Представленіе въ Министерство народнаго просвѣщенія попечителемъ Ѳ. Ѳ. Витте о разрѣшеніи употребить изъ спеціальныхъ средствъ I-хъ Варшавскихъ гимназій сумму на расходы по перемѣщенію церкви I-й Мужской Гимназіи въ актовый залъ, 13 іюня 1878 года . . . . . .CCCXXXIII.

№ CLXV (165). Докладъ университетскаго архитектора Яблонскаго попечителю Варшавскаго учебнаго округа Александру Львовичу Апухтину о зданіи I-й Варшавской Мужской Гимназіи, 20 декабря 1889 года . . . . . CCCXXXIV.

№ CLXVI (166). Отношеніе варшавскаго губернатора барона Медема къ попечителю Варшавскаго учебнаго округа А. Л. Апухтину о проектѣ перестройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 23 іюля 1890 года . CCCXXXVII.

стран.

№ CLXVII (167). Представленіе попечителя Апухтина Министерству народнаго просвѣщенія о необходимости начать капитальную перестройку зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 2 мая 1891 года . . . . . CCCXXXVIII.

№ CLXVIII (168). Предписаніе попечителя Апухтина объ учрежденіи конкурса на составленіе проекта по устройству церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 23 апрѣля 1892 года . . . . . CCCXXXIX.

№ CLXIX (169). Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Апухтина къ намѣстнику Троице-Сергіевской Лавры архимандриту Павлу о доставленіи свѣдѣній объ иконостасѣ церкви въ Геѳсиманскомъ скиту, 25 апрѣля 1892 года . . . . . CCCXXXIX.

№ CLXX (170). Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ устройствѣ церкви и о перестройкѣ лицеваго фасада зданія I Варшавской Мужской Гимназіи по проекту архитектора Покровскаго, 28 октября 1893 года . . . . . CCCXL.

№ CLXXI (171). Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ особенной желательности перестройки фасада гимназическаго зданія въ русскомъ стилѣ и устройства въ этомъ зданіи Православной церкви и о внесеніи дѣла въ Государственный Совѣтъ, въ виду доказательствъ профессора Цвѣтаева о важномъ историческомъ значеніи даннаго мѣста, 17 ноября 1893 года . .CCCXLIII.

№ CLXXII (172). Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Апухтину о Высочайшемъ одобреніи фасада зданія съ церковью Варшавской I Мужской Гимназіи и о требующихся исправленіяхъ въ проектѣ и смѣтѣ постройки, 17 декабря 1893 года . . . . . .CCCXLIV.

№ CLXXIII (173). Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Апухтину о Высочайшемъ повелѣніи отпустить 100.000 р. на перестройку зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 1 іюня 1894 года . . . . . .CCCXLIV.

№ CLXXIV (174). Письмо попечителя Апухтина къ военному министру Петру Семеновичу Ванновскому съ просьбою о пожертвованіи старыхъ мѣдныхъ пушекъ на колокола церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 24 февраля 1895 года . . . . . CCCXLVII.

стран.

№ CLXXV (175). Записка архитектора Варшавскаго учебнаго округа В. Н. Покровскаго о перестройкѣ зданій и объ устройствѣ церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 30 сентября 1901 года . . . . . .CCCXLIX.

Архивъ Варшавскаго Городскаго Совѣта общественнаго призрѣнія.

№ CLXXVI (176). Пріемо-сдаточный протоколъ о передачѣ недвижимости № 2768 ас, принадлежащей учебному вѣдомству, въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы, 5 апрѣля 1872 года . . . . . CCCLII.

№ CLXXVII (177). Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа А. Л. Апухтина къ варшавскому губернатору барону Медему на ходатайство этого объ уступкѣ сада I Варшавской Мужской Гимназіи Дѣтской больницѣ для постройки лазарета сыпныхъ больныхъ, 18 сентября 1879 года . . . . . CCCLV.

Архивъ Варшавской Православной Консисторіи.

№ CLXXVIII (178). Отношеніе варшавскаго архіепископа Іоанникія къ попечителю варшавскихъ русскихъ учебныхъ заведеній И. И. Фундуклею о согласіи на устройство церкви въ Варшавской Русской Гимназіи и о передачѣ ей иконостаса и утвари, 9 сентября 1865 года . . . . . .CCCLVIII.

№ CLXXIX (179). Отношеніе варшавскаго архіепископа Іоанникія къ попечителю Фундуклею о назначеніи дня освященія Гимназической церкви во имя св. Кирилла и Меѳодія, 10 марта 1866 года . . . . . CCCLIX.

№ CLXXX (180). Изъ привѣтственной рѣчи законоучителя I Варшавской Мужской Гимназіи прот. К. А. Костылева къ архіепископу варшавскому Іерониму при входѣ архіепископа въ Гимназическій храмъ для совершенія освященія его, 3 ноября 1898 года . . . . . CCCLX.

№ CLXXXI (181). Слово варшавскаго архіепископа Іеронима при освященіи церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 3 ноября 1898 года . . . . . CCCLX.

Архивъ Первой Варшавской Мужской Гимназіи.

стран.

№ CLXXXII (182). Извлеченіе изъ перваго годичнаго отчета о состояніи Варшавской Русской Гимназіи съ состоящими при ней школами, составленнаго директоромъ В. П. Орловымъ, въ январѣ 1866 года . . . . . CCCLXII.

№ CLXXXIII (183). Изъ оцѣночной описи недвижимости I Варшавской Мужской Гимназіи, 7 мая 1882 года CCCLXVII.

№ CLXXXIV (184). Изъ отчета о состояніи I Варшавской Мужской Гимназіи за 1900 годъ . . . . . CCCLXVIII.

№ CLXXXV (185). Препровожденная попечителемъ въ I Варшавскую Мужскую Гимназію записка профессора Цвѣтаева о сохраненіи и реставрированіи стариннаго зданія, стоящаго въ гимназическомъ саду и выдаваемаго за усыпальницу царя Шуйскаго, 3 іюня 1900 года. . . . . CCCLXX.

Архивъ Нѣмецко-лютеранской Общины въ Гостынинѣ.

№ CLXXXVI (186). Изъ хроники Гостынской лютеранской церкви, пастора Элерса . . . . . CCCLXXIV.

Библіотека Оссолинскихъ во Львовѣ.

№ CLXXXVII (187). Рѣчь Викентія Крукеницкаго королю Сигизмунду III отъ имени польскаго войска при представленіи плѣннаго бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго подъ Смоленскомъ . . . . . CCCLXXVI.

№ CLXXXVIII (188). Рѣчь короннаго канцлера Крыскаго гетману Жолкѣвскому при представленіи бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго съ братьями на Варшавскомъ сеймѣ, 29 октября 1611 года . . . . . CCCLXXVII.

№ CLXXXIX (189). Записъ члена казимірскаго совѣта Мартина Голинскаго о судьбѣ плѣнныхъ Шуйскихъ въ Польшѣ, послѣ 1620 года. . . . . CCCLXXX.

Музей князей Чарторыскихъ въ Краковѣ.

№ CXC (190). Актъ о выдачѣ вещей, оставшихся въ Гостынскомъ замкѣ послѣ плѣнныхъ и скончавшихся Шуйскихъ, 23 января н. с. 1614 года . . . . . CCCLXXXI.

стран.

Ватиканскій архивъ въ Римѣ.

№№ CXCI—CCIV (191—204). Изъ корреспонденціи нунція въ Польшѣ Симонетта по дѣламъ московскимъ и объ отношеніяхъ между царемъ Василіемъ Шуйскимъ и королемъ Сигизмундомъ III, 1608—1611 г.г. . . . .CCCLXXXIII—IX. 383—389.

ПЛАНЫ.

№ 14. Планъ Московской каплицы и сосѣднихъ съ нею недвижимостей въ Варшавѣ, второй половины XVII в., послѣ 1668 г., съ помѣтками на немъ 1820 года. Изъ Архива Варшавскаго Магистрата.

№ 15. Планъ мѣста Московской каплицы или Монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣдней недвижимости, 1699 года, съ помѣтою 1820 года. Копія. Изъ того же Архива.

№ 16. Планъ мѣста Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣдней недвижимости, 21 августа 1699 года. Подлинникъ. Изъ Архива Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора.

№ 17. Планъ-рисунокъ зданій Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣдней недвижимости, третьей четверти XVIII вѣка. Изъ того же Архива.

№ 18. Планъ бывшаго мѣстоположенія Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣднихъ владѣній, составленный въ маѣ 1825 года, т. е. по снесеніи доминиканскихъ зданій. Архивъ Варшавскаго Магистрата.

№ 19. Изъ плана Варшавы 1762 года, Тирегайля. Изъ того же Архива (планъ предназначенъ къ сдачѣ въ Главный Архивъ древнихъ актовъ при Варшавской Судебной Палатѣ).

№ 20. Изъ плана Варшавы 1770 года, Клинша. Собраніе В. В. Коротынскаго.

№ 21. Изъ литографированнаго плана Варшавы 1762 года, Тирегайля. Библіотека Императорскаго Варшавскаго Университета.

№ 22. Изъ плана Варшавы 1772 года, Заннони. По экземпляру, принадлежащему намъ.

№ 23a. Изъ плана Варшавы 1794 года, Пистора. Въ Библіотекѣ Императорскаго Варшавскаго Университета.

№ 23b. Изъ плана Варшавы 1794 года, Пистора, въ исправленіи Лелевеля. По изданію Т. А. Корзона.

№ 24. Изъ плана Варшавы 1808 года, Баха. Собраніе В. В. Коротынскаго.

№ 25. Изъ плана Варшавы 1819—1820 годовъ, Коріота. Строительное отдѣленіе Варшавскаго Магистрата.

№ 26. Изъ плана Варшавы, составленнаго военными инженерами и топографами въ 1825—1827 годахъ и дополненнаго въ 1837 году. Архивъ Штаба Варшавскаго Военнаго Округа.

№ 27. Планъ недвижимостей № 2768 и №№ 1319, 1320 и 1321, составленный 7 апрѣля 1872 года архитекторомъ Подчашинскимъ, съ проектированною на немъ въ 1874 году границей между I Мужской Гимназіей и Дѣтскою больницей. Архивъ Варшавскаго учебнаго округа.

№ 28. Изъ современнаго плана Варшавы, составленнаго подъ руководствомъ инженера Линдлея. Принадлежитъ Варшавскому городскому управленію.

АКТЫ.

Варшавскій Главный Архивъ древнихъ актовъ при Варшавской Судебной Палатѣ.

№ 1. Грамота короля Сигизмунда III, въ которой онъ, объявляя о своихъ побѣдахъ въ Московскомъ государствѣ и о присоединеніи Смоленска къ коронѣ и вел. кн. Литовскому, излагаетъ обвиненія противъ царя Василія Ивановича Шуйскаго, сообщаетъ о взятіи Шуйскихъ въ плѣнъ и проч., 3 ноября н. с. 1611 года, на Варшавскомъ сеймѣ.

Sacra regia maiestas ducatum Severiensem, una cum territorio et arce Smolenscensi a Moscho vindicatum, aliasque omnes provincias, in ducatu Moschovitico iam partas et acquisitas et in posterum acquirendas, regno Poloniae, magnoque ducatu Lithuaniae donat et incorporat.

In nomine Domini. Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sigismundus III, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius rex. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, huius et futuri temporis universis et singulis. Claret illustris apud posteritatem eorum principum memoria, qui omnes conatus actionesque suas saluti patriae consecrarunt ad eamque ornandam et augendam non facultates suas tantum, sed vitam ipsam impenderunt. Cum enim subiectis sibi populis utiliter ii, quibus eorum cura(m) supremus orbis moderator committit, consulunt, tam certatim omne genus humanum in eorum laudes fertur, neque ulla unquam temporis diuturnitate eorum fama et gloria obsolescit, fuerunt complures, qui nascentium imperiorum initia felicibus auspiciis promoverunt, conditorumque regnorum orientem fortunam sibi vendicarunt. Sed nec minor laus eorum, qui non solum parta maiorum virtute prudenter retinuerunt, verum etiam amissa temporum et hominum iniuria fortiter recuperarunt finesque imperii, pulsis iniustis possessoribus, aut vindicarunt, aut etiam iusto bello longius protulerunt; sed ea demum vera solidaque est gloria, cum non regnandi cupiditate arma

in vicinos populos summuntur, sed ut eorum ipsorum, quibuscum bellum geritur, saluti et felicitati prospiciatur, imprimisque divini nominis verus cultus propagetur ac barbarae et efferae gentes, assuetae servitio, ad cultum virtutis et honestatis pietatisque et religionis studium traducantur. Ut enim feras quasdam belluas, quo humana industria emol(l)iantur mitioresque reddantur, capi ipsismet et cicurari expedit: ita hominum genus, a communi societate alienum, eo consilio domitum reddere, ut moribus excultum certis egibus in unum reipublicae corpus coalesceret, regia virtute dignum orbique universo salutare fuit semper existimatum; nobis quidem ea rei bene gerendae nominisque nostri felicibus auspiciis illustrandi data est occasio, ut, suscepto iusto ac necessario contra Moschos, haereditarios huius regni hostes, bello, et violati foederis iniuriam et interceptarum provinciarum damnum legitimis armis vindicaremus, simulque gentem feritate barbaram, religione superstitiosam, mitioribus institutis formandam et imbuendam nobis proponeremus. Nam cum Moschoviae principes, avorum nostrorum memoria obscuris orti initiis, fraude et vi vetusti nominis ducibus Russiae nobis Jagiellonicae stirpis sanguine iunctis et regno Poloniae, magnoque ducatui Lithuaniae foederum subiectionisque vinculis obnoxiis, subactis et extinctis, maximo vicinarum gentium periculo tyrannici imperii fundamenta posuissent, mox eo non contenti, inclytae huius reipublicae patrimonium, maiorum sanguine partum, ducatum severiensem et agrum Smolenscensem, totumque illum tractum, qui maiorum nostrorum imperio parebat, a corpore regni avulserunt, Livoniam, nobilissimam provinciam, occuparunt, magnum ducatum Lithuaniae saepe flamma ac fer(r)o vexarunt, fidem foederum et pactorum vincula saepissime fregerunt nec unquam certam firmamque pacem servarunt, nisi cum id ipsorum rationes exposcerent et Livoniae quidem arcisque Polocensis iniusta possessione a divo Stephano, decessore nostro, deiecti sunt; manebant tamen vetus illud vulnus et acceptarum iniuriarum recordatio, quas, nobis iam imperium obtinentibus, auxit Basilius Suiscius; is enim, cum ad tollendum eum, qui Demetrii, Joannis filii, falso adscito nomine, imperium invaserat, animum adiecisset, simul quoque in homines nostros, qui, specie amicitiae publico nomine invitati, splendido et inermi comitatu eo profecti erant, nil tale metuentes, vetus odium exaturare voluit ac in ipsis hospitalis mensae sacris alios contrucidandos suis satellitibus obiecit, alios ac inter eos legatos quoque nostros, iure gentium sacrosanctos, in custodiam dedit ac contumeliose habuit, nec monitus, nisi extrema vi urgente, multis tamen faeda servitute et carceris squalore extinctis, dimisit alienumque principatum fraude sceleratoque vi occupavit. Indignum erat maiestate nostra et a rationibus reipublicae alienum privatae conditionis hominem partum vicini nobisque opportuni et obnoxii principatus imperium obtinere, quod eum ne ipsi quoque Moschi, ortis regio sanguine principibus parere assueti, laturi vi-

derentur ac non obscuras significationes darent, regibus ortum regem et dominatorem se desiderare clarique nonnulli nos accerserent, hominesque nostri, qui non exiguo munere, sed privato consilio, arma ei intulerant varioque praetextu isthic morabantur, diuturna militia fessi et exhausti immature illis subvenissemus, caeptumque ab eis bellum maiore vi promovendum suscepissemus, in extremo discrimine versarentur, aliique principes partim barbari, partim nobis et nomini polono parum aequi aut amici, veluti vacuo imperio imminerent, nos vero, qui et maternum genus e ducibus Russiae ducimus et iis regibus successimus, qui victricibus armis domitas eas gentes tenuerunt, sanguinis et vetustae haereditatis iure, simulque recentibus iniuriis permoveremur atque ad suscipiendum bellum incitaremur, communicato cum amplissimis senatu et ordinibus regni in proxime praeteritis comitiis consilio, ut ab eis, qui nostras regnique provincias dudum interceperant, tenuerantque, eas ipsas provincias recuperaremus eosque, qui aliena invaserant, propriis etiam illorum ditionibus in sceleris eorum ruptique foederis poenam exueremus, arma tandem expedienda decrevimus, ea tamen lege et conditione, ultro a nobis ipsis suscepta, ut bello hoc quaesita et recuperata non nobis liberisque nostris, sed coronae regni, magnoque ducatui Lithuaniae adscriberemus iurique subiiceremus, quod ut faceremus, non modo aequitas ipsa suadebat, verum nostra etiam singulari erga has nobillissimas nationes, quae nos, materno hinc sanguine ortos ex haereditario regno adscitos et liberis suffragiis electos, sibi praeesse voluerunt, regnumque hoc inclytum, suo sangvine ab aemulis vindicatum ad nos detulerunt in nobisque maiorum nostrorum memoriam veneratae sunt, propensione eo impellente ferebamur. Quod cum, conscripto exercitu indictaque expeditione, sub ipsum profectionis nostrae tempus Lublini primum in frequentissima senatus equestrisque ordinis praesentia, postea et Vilnae nos facturos verbo nostro regio recepissemus fidemque nostram reipublicae obstrinxissemus, nunc demum, arce smolenscensi vi et diuturna obsidione in potestatem redacta, severiensi ducatu magna ex parte recuperato, capto una cum fratribus Basilio Suiscio, ipsi metropoli totius Moschoviae praesidio imposito multisque imperii illius provinciis domitis ac pervastatis iureque vetusto reipublicae armis asserto, hac praesenti animi declaratione testificamur et cunctis notum esse volumus. Quidquid auspiciis nostris biennali hac expeditione, magno nostro labore ac vitae salutisque discrimine, in imperio illo moschovitico partum quesitumque est, tum eae arces et provinciae, quae quondam iuris polonici et lithuanici erant, quam aliae recenter subactae (sic), quae praesidiis nostris tenentur, imperiumque nostrum vel sponte vel coacte agnoscunt, cum omnibus vassalis, nobilibus, subditis atque ex eis proventibus, utilitatibus, iure perpetuo et irrevocabili coronae regni magnobue ducatui Lithuaniae restituimus, damus, donamus et subiicimus, et pa-

trimonio reipublicae adiungimus ita, ut deinceps reges Poloniae, secundum leges regni libere electi et coronati, non suo, sed coronae regiae iure provincias, ducatus, arces, terras, territoria iurisditionemque omnem isthic habeant et exerceant, deque iis ex sententia ordinum regni, prout melius, utilius ac commodius visum fuerit, disponant et utantur. Quicquid etiam deinceps auxiliis ordinum regni partum quaesitumque fuerit, id totum ad communem reipublicae regni et magni ducatus Lithuaniae utilitatem cedet atque haec integre servaturos nos esse sancte promittimus et pollicemur, certa spe freti, nostros labores ac tantum erga rempublicam studium subditos nostros fideles gratis animis accepturos, caeptumque feliciter grande et magnae molis negotium summis viribus promoturos ac in iis, quae nostro conatu adiecta fuerint, liberorum etiam nostrorum dignam et iustam rationem habituros, ut pateat posteritati, eadem animorum propensione iisdemque studiis eos principes de republica benemeritos colere, quibus maiores eorum laudatissimae memoriae reges, nostri praesertim materni sanguinis, coluerunt. Ut igitur huic diplomati perpetua constet authoritas, illud manu nostra subscriptum, sigillo maiestatis nostrae signari ac unum exemplar reverendissimo in Christo patri domino Alberto Baranowski, archiepiscopo gnesnensi, regni nostri primati primoque principi tradi, aliud in archivo nostro deponi iussimus. Datum Warschoviae, in comitiis generalibus regni, die tertia mensis Novembris anno Domini millesimo sexcentesimo undecimo, regnorum nostrorum Poloniae vigesimo quarto, Sueciae vero decimo octavo anno. Praesentibus reverendissimis, reverendis, illustribus, magnificis, venerabilibus ac generosis Alberto Baranowski, archiepiscopo gnesnensi, legato nato, regni nostri primate primoque principe, Joanne Zamoiski, leopoliensi, archiepiscopis, Petro Tylicki cracoviensi, Laurentio Gembicki vladislaviensi et Pomeraniae, regni nostri supremo Cancellario, Benedicto Woyna vilnensi, Martino Szyskowski plocensi, Simone Rudnicki warmiensi, Stanislao Sieciński praemisliensi, Mathia Konopacki culmensi, Georgio Zamoiski chelmensi, Christophoro Kazimirski kiioviensi, Ottone Schenking vendensi, episcopis, Janusio, duce Ostrogiae, cracoviensi castellano, Joanne comite ab Ostrorog posnaniensi, Stanislao Bikowski siradiensi, Adamo Sandivogio a Czarnkow lenciciensi, maioris poloniae generali, Stanislao Zolkiewski kiioviensi, exercituum duce, Michaele Dzialiński inowlodislawiensi, Stanislao Gulski Russiae, Nicolao Hlebowic smolenscensi palatinis, Joanne a Gorka Roszkowski posnaniensi, Stanislao comite a Tarnow sendomiriensi, Adamo de Zmigrod Stadnicki calisiensi, castellanis, et allis quam plurimis dignitariis, officialibus et aulicis nostris nec non terrarum nuntiis, ad praesentem conventum congregatis.

Sigismundus rex.

Metr. Reg., v. 154, лл. 161—164.

Архивъ при Варшавской Казенной Палатѣ.

№№ II—V. Изъ книги расходовъ, представленной великимъ коронным подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1611 года.

Rationes thesauri ex proventibus publicis, in comitÿs anni 1611 factae per illustrem et mag(nifi)cum dñm Sta(nisla)um Warszyckj, supremum regni tesaurarium, kobrinensem osiecen(sen)que capitaneum, factae, in quib. continetur primum solutio grodnensis militib. livonicis, deinde sumptus belli Moscovitici usq(ue) ad expugnatum Smolenscum, ad extremum stipendia militibus podolicis unius anni exoluta.

№ II. Сообщеніе подскарбія Варшицкаго о Клушинской битвѣ и о послѣдовавшихъ затѣмъ событіяхъ: плѣненіи и прибытіи въ Польшу князей Шуйскихъ, сраженіи подъ Царевымъ Займищемъ и о взятіи Москвы и Смоленска, 1611 г.

In pugna Kluszyneń. superatus hostis fugatusque Moscorum qua draginta millium exercitus, ex quibus multi in acie cecidere, alÿ in deditionem venere, reliqui fuga sibi consuluere. Fuerunt autem in moschovitico exercitu gallorrum germanorumque militum novem millia. Dux exercitus supremus Demetrius Szuiskj fuga evasit, verum postea captivus ad regem cum magno duce pervenit. Post eam immediate pugnam expugnatum castrum dictum Horodek sub Carowe Zamoście, in quo capta suut Moscorum militum selector(u m) novem millia, duce exercitus poloni magco Stanislao Zołkiewskj palatino kiiovień. Exinde urbs Moscovia stolica per deditionem accepta, post haec Smolenskum et alia castra expugnata.

№ III. Содержаніе и дары, выдававшіеся отъ имени польскаго правительства русскимъ посламъ и посольствамъ, лицамъ, принима-

вшимъ присягу на вѣрноподданство, и разнымъ перебѣжчикамъ, январь 1610—апрѣль 1611 г.

Nunciis Moschoviae, conditiones et fidem offeren.

Nunciis primis, a Demetrio dissentientibus, qui, ad sac. m. r. venieñ., deditionis suae studium obtulerunt et part. s. m. r. sequi maluerunt.

Nomina sunt haec consiliarior.:

Boiarzÿn Michailo Hlebowicz Soltikow,
Boiarzÿn Iwan Michailowicz Soltikow,
Boiarzÿn kñ. Vasileÿ Michailowicz Masalski,
Boiarzÿn Mikita Dimitrowicz Vielemniow,
Boiarzÿn kñ. Feodor Piotrowicz Zasiekin,
Lew Offanasieÿ Plesczeiow incisor mensae.

Okolicznÿ seu aulae praefecti:

Timofieÿ Wasilewicz Hrasnÿ, kn. Fedor Fedorowicz Mescierski, Michailo Andreiowicz Molczanow.

Aulici et consiliorum notarÿ:

Iwan Hramotÿn Tarasowicz diak, Fedor Iwanowicz Andronow diak, Iwan Fedorowicz Kutusow, Iwan Iwanowicz Czerzezin, kñ. Fiedor Miesczierski, Ovdakin Witowtow, Borisz Timofieiowicz Krassow, knias Levoncieÿ Sachowski, Hawrÿl Hriponow Sachowski, kñ. Sachowszczi iuniores duo.

Istis personñ. 20 una cum servitoribus 120 et eq(uis) 208 per Stanislaum Vituszki provisio dat. a die 22 Januarÿ 1610 ad d. 28 Febr. eiusdem ordinarie distributionis. Fac(it) fl. 4084—23—12 [1]). Eisdem peccunia et vestes donatae diverso numero computat. fl. 1006—22½. Eisdem d. 22 Marcÿ 1610, per manus mag. do. succamerarÿ regni, in victum fl. 233—10. Eisdem d. 8 Aprilis 1610 dati fl. 400. Eisdem canari vini Hama empta fl. 75.

Fac(it) totius in provisiom. fl. 5799—16—3.

Seorsim convivio excepti erant pubco. in praesentia s. m. rae d. 7 Febr 1610.

Eisdem, post conflictum in Kluszino missis ad ill. do. paltum Kioviae d. 14 Augti a 1610: in personas nobiliores 75 pecuñ. in paratis, iussu s. m. r., fl. 1685; veluti ulñ. 30 p. fl. 6—20=fl. 200; adamasci 40 p. fl. 4=fl. 160; falund. ulñ. 47 p. fl. 3—15=fl. 164—15. In servitor. et ped. eorundem fl. 98.

Oim(omnium) fac. exolutorum fl. 2307—15.

Et per do. Krziczki ex pecca. quartae partis dati sunt Soltÿkowi 1610 fl. 600.

---

[1]) Сумма „4084“ означаетъ флорины или польскіе злоты, вторая сумма „23“—польскіе гроши, третья „12“—солиды или шиллинги. То же и далѣе.

Reliquis diverso tpe. venieñ.

Boÿaris, tribus fribus Mihailo, Vohin et Thomilo Zasieczkie, missis ad partes Demetrianor., quos allicerent, dat. in serico et pecc. d. 19 Janu. fl. 125.

Boiaro Elisar donarÿ a sac. m. r. ad ced. m. d. cancell. Litt. d. 23 Januarÿ 1610 fl. 11—20.

Mikitha boiaro donarÿ d. 25 Febr. fl. 15.

Sachowskim, duobus fribus, ad Rosslavieñ. missis, quibus persuaderent fidem, d. 25 Febr. fl. 110.

Boiaris Andreae Ussow, Vasileÿ Mikulin, Paulo Rumlemin, post Mozaisceñ. perfidia. redeuñ. ad sac. m. r. de 28 Marcÿ 1610 fl. 100.

Nuncio primario kñ. Czerkasski et socÿs eiusd., fidem s. m. r. narrantibus, 1 Aprilis fl. 300.

Palatinis duobus ex Poczopow et Bransk cum socÿs d. 13 Aprilis fl. 200.

Boiaro Constantino Holowaczemu, venieñ. cum nuntio capt. Biala, d. 19 Aprilis fl. 50.

Nuncÿs ex Nowogrodek, deditiom. suorum nunciañ., d. 22 Aprilis fl. 200.

Palatino in Biala cum praesidio ibidem relicto d. 9 Martÿ dati fl. 300.

Nuncÿs ex Mozaisko, iterum in fid. suos confirmañ., Niewicza Samarÿn, Iwan Nieielow, Iwan Kusielowski d. 29 Maÿ fl. 80.

Nuncÿs Rzovieñ.: Borysz Stremauchow, susdalecz, Petro Kulniew, Istoma Kuzieniow d. 2 Junÿ fl. 80.

Paltis ex Roslaw: kñ. Jurgi Chorosczÿn, Iwan Strakÿnow et alÿs, ex fuga Osipovieñ. venieñ., Fedor Nasczekim, Simeon Cziutrew tam in serico, quam pecc., d. 2 Junÿ fl. 332.

Boiaris, ab exercitu Demetriano fugieñ., Gregorio Vielowka, Murat Preswieţok ex Ossipow, Stephano Bitegonski ex Mozaisko d. 6 Junÿ fl. 80.

Boiaro kñ. Stephan Solowieczkj, partibus s. m. r. consentien., d. 8 Junÿ fl. 40.

Boiaro Siemienski Mikitha, ex Toropeceñ. ditione palatino, et eiusd. socÿs, miss› in fidem recepto, tam in panno, quam pecc., d. 28 Junÿ fl. 67.

Palatino Rzovieñ. Borisso Ostruchow subsidÿ de 18 Julÿ fl. 10.

Boiaro Bezobrazow, ex urbe primum venieñ., in fidem recepto, d. 26 Octobr. fl. 50.

Anfremko Moscho, qui Iras., a Galiczyno in castris script., ad urbem non pertulit, sed ad Senatum detulit, diebus Novembr. fl. 10.

Moschis nobilioribus ex munitione ad Czarow, fidem apud ill. do. paltum kioviae iurañ.:

Paltus kñ. Fedor Andreÿowicz Jeleczkj.

Iwan Kierekreiski, praefectus cohortium.

Stephan Tarbeÿow, praefectus peditum, cum ped. 51.

Ex dctu Smolensceñ.: Niewpokoÿ Kokosnik, Procopieÿ Bestuzow, Euffim Lewin, Offanas Dziwow et alÿ 14.

Ex Rzovieñ: Iwan Blasow, Iwan Simonskj.

Ex Viazma Lew Wolkow.

Ex Drohobuz: Fedor Zasieczki, Jacob Cziechanow.

Ex Karaczevieñ.: Petro Sofonow, Constant. Oputhein.

Ex Magna Novogardia: Uthorin Lwow, Roman Nieielow, Bohdan Dubrowszki.

Ex Starodubovieñ: Vasileÿ Bachcieiow.

Ex Miesczersk Matfieÿ Strzesniow.

Ex Thoropiecz Timofieÿ Verehin.

Itt. captus sagitarior. Timofieÿ Sarow cum psoñ. 7.

Oibus istis seorsivis nr. 43 dat. d. 20 Julÿ fl. 400.

Michailo Białosielski, palatino Ossipovieñ., dat. d. 25 Julÿ et pro equo fl. 150.

Nuncÿs ex urbe, cum iuramento fidelitat. pmiss., pers. 18 cum servitor.

Ostafi Gniewosz Nieÿelow, Druzÿna Nieielow, Timofieÿ Dawoiczik, Iwan Dawoiczik, Siemion Dawdow, Iwan Iwanowicz Dawoiczÿk, a die 28 Julÿ 1610 ad d. 12 Augti pro septim. $2^1/_2$, per Franczkowicz expositi fl. 214—28. Eisdem coutentatioñ., rone. mansionis eorundem in castris fl. 164. Fac. fl. 378—28.

Czaro Casimowszki, cum deditione venieñ. pro donario dat. par. pecc. fl. 500, holoserici petia una et ornamenta argen. deaurata ad equum, e stabulo s. m. r. dat., computat. fl. 574—10—9. Fac. in Augto fl 1274—10—9.

Zaruczkiemu, donarÿ loco, dat. holoserici optimi petia 1 d. 18 Augti 1610 fl. 200.

Nuncÿs ex urbe, de legone decreta narrañ.

Kñ. Michailo Molcanow cum socÿs et servis,

Kñ. Stephan Solowieczki cum socÿs et servis.

Horum oim personae 82, eq. 105.

Quibus ordinati victus diurni, a die 5 Septembr. ad d. 24 eiusd., pro diebus 20, dietim p. fl. 27, dat. fl. 540.

Provisio magnorum legatorum ex urbe Moschoviae venieñ.

Praecursori:

Bogdan Matfieiowicz Hlebow cum socÿs, vczt (videlicet):

Matfieÿ Uwarow,	Ihwath Uwarow,
Kazarÿn Jandaurow,	Piotr Berdeaw,
Iwan Bestuzi,	Jurgi Davidow,
Stephan Bardauiczÿn,	Andreÿ Zamomeÿow,
Iwan Sczerbow,	Prochor Zubow,

qui venerunt ad sac. m. r. die 5 Octobr. 1610 cum persoñ. 30, equis 30, in provisiom. eorundem per Franczkowicz, servitorem thesau., dat. victualia, simul et semel coempta, fac. fl. 114—22—9.

Seorsim avena faenum a do. Domaszowski suppeditat(a).

Magnae legonis nuncÿ:

Philaretus, metropolita rostovieñ.,
Kñ. boiarzin Vasil Vasilewicz Galiczin,
Kñ. Danilo Mezeczki,
Dumnÿ diak Tumilo Lugowski,
Dumnÿ dworzanin Vasileÿ Sukin,
Dumnÿ diak Vasileÿ Sÿdawnoÿ,
Kielar Troieczki Serheiowego monasteru,
Archimedrith Spaski,
Protopop Woznieszienszkiego monastera,
Iwan Głowinin, stolnik,
Boris Ruskin, stolnik.

Aulici.

Kñ. Jacob Boratinski,	Borÿsz Puskin,
Bogdan Chlebow,	Lewoncieÿ Piwow,
Iwan Karabin,	Thoma Kwasniow,
Alex. Chotÿnczow,	Hawrilo Czobisow,
Fedor Mathow,	Andrei Uwarow,
Iwan Uwarow,	Andrei Boskakow,
Prawotwor Hubin,	Borÿs Partemow,
Anthon Zahoskin,	Mikifer Spiridonow,
Ophanasÿ Radiwanow,	Jacob Pustoboiarow,
Ihnacieÿ Diedkow,	Wasil Pawłow,
Iwan Begiczow,	Fedor Samow,
Iwan Ladigin,	Siemion Andreiow,
Apraxim Mikulow,	Avxeneÿ Svassow,

Kñ. Iwan ÿ Jurgi Sachowsczÿ, braczia.

Siemion Sirhnow,	Philemon Oczarow,
Zachar Lepunow,	Kñ. Piotr Zbareczki,

Siemion Krukow,
Dowoina Carpow,
Hrehori Protasow,
Stephan Tathisczow,
Doÿlga Beklemissow,
Michal Trusow,
Wasileÿ Tulbosinow,
Iwan Kozlow,
Wasileÿ Chÿtrow.
Timofieÿ Iskamski,
Bogdan Widenow,
Jacob Juskow,
Iwan Dÿkow,
Armula Miesoiedow,
Gardeÿ Balczikow,
Fedor Parffeiow,
Timofieÿ Chÿtrow,

Od posaczkich ludzi ÿ od targownikow:
Poslow osob 12.
Strzelcow Galiczinowÿch 45.
Zosobna boiarow smolenskich dworzan 72.
Glowa strzeleczka ÿ strzelczi, z stolicze poslani, 327.
Ex diversis provincÿs et arcibus aulicor. boiarow 113.

Oim personae fac. nr. 776.
Oim equi nr. 971.

Qui venerunt ad s. m. r., die 17 Octobris 1610, ad castra Smolensciana, dat(i) sunt illis superintendeñ. gnosi Joannis Tiskiewicz Skumin, no-(ta)rius mag. duc. Litt. Joannes Kochanowski, venator s. m. r., et Albertus Miaskowski, cubicular.

Eisdem legatis omnibus simul et semel data sunt victualia, per Franczkowicz, servitorem tesauri, coempta, quae fac. iux. specificom. regri, fl. 1667—25—9.

Do. Kochanowski, venatori superintendeñ., rone contentationis, seu impensar. circa eosd. legat. fact. iussu s. m. r. fl. 160. Do. Alberto Miaskowski, similr. superintendeñ., rone impensarum circa eosdem, dat. pro septim. 20, a die 17 Octobris 1610 ad d. 30 Aprilis 1611,=fl. 300. Ad manus eiusd. Miaskowski, in deductiom. eorund. nuntior. in Kamionka ex castris, diebus Aprilis 1611, fl. 5.000.

Fac. pro legatis magnis expeñ. fl. 7242—18.

IV. Издержки на содержаніе плѣнныхъ царя Василія Ивановича, князя Дмитрія Ивановича съ его женою княгиней Екатериною Григорьевной и кн. Ивана Ивановича Шуйскихъ съ ихъ прислугой, съ 27 октября н. с. 1610 г. по 2 сентября н. с. 1611 года.

Provisio ducis magni Moschoviae et fratrum eiusdem captivorum.

Nomina eorundem:
Magnus dux Moschoviae Vasil Ivanowicz Szuÿski,
Dux Demetrius Suiski cum uxore,
Dux Joannes Suÿski.

Servitorum personae nro 13.

Qui die 27 Octobris 1610 ad castra remissi provisiom. habebant in castris usq(ue) ad d. 30 Novembris, qua missi sunt Mohiloviam et inde Grodnam expositi sunt per do. Bobrowniczkj et Kozuchowski, servitorem tesauri, in victum fl. 271—6—9 [1]).

Eisdem in vestes panni pellic., tellae et alia corporis et mensae tegmenta comparat. inx(ta) specificonem in discessu Mochiloviam fl. 434—28.

Eisdem ducibus et superintendenti do. Zbigneo Bobrowniczki ordinationis peccunia dabatur septimanatim p. fl. 57—20, rone victus, itaq(ue) a die 1 Decembris 1610 ad d. 2 Septembr. 1611 pro septim. 39, fl. 2.249.

Ad manus do. Bobrowniczki in solutiom nautis in navigia conduct., quibus ÿdem duces Boristene Orszam usq(ue) missi sunt, dat. pro salario persoñ. 10, fl. 22—15.

Fac. expensae ducum fl. 2.977—19—9.

V. Издержки на русскихъ, заявлявшихъ вѣрность, перебѣжчиковъ, лазутчиковъ, военный отрядъ и проч., сентябрь 1610—іюнь 1611 года.

Reliquis subsidia.

Moschis 4 e Toropecz cum deditione venieñ. á palatinis, nempe a Gregorio Lewonczÿ Vielominin et ab Alexandro Ihnatowicz, dat. d. 4 Novembr. fl. 30.

Moschis boiaris Matfieÿ et alteri Delfferey Kuzminowicz, de transactione in urbe iam finita narrañ., d. 5 Septembr. fl. 10.

Benedicto Chometow et socÿs, missis cum iuramento fidelitatis a Magna Novogardia, per fl. 25, adamasci ulñ. 10 panni falund. ulñ. 5, d. 30 Novembr. Fac. fl. 80.

Iwan Kozłow, praefecto sagitatiorum moschoviticorum ex urbe venieñ., dat. d. 13 Novembr, ipsi in pec. et adamasco ulñ. 12, fl. 87—10; peditibus eiusd. 8 bina vice in Decembrę fl. 92—22. Fac. fl. 174—12.

Seorsim dat. carasiae a bolek stam. 4.

Boiaro Sarÿcz Lÿniewu contentationis pro navata opera d. 10 Decembr. fl. 10.

Iwano Szÿmanskj, moscho, venieñ. a palatino Gregorio Levontinow in Toropecz, partes s. m. r. promoveñ d. 26 Decembris 1610 fl. 27—10.

---

[1]) Сумма „271“ означаетъ флорины или польскіе злоты, вторая сумма „6“—польскіе гроши, третья „9“—солиды или шиллинги. То же и далѣе.

Zachariae Siskin, boiaro, fidelitat. iurament. professo, in panno et parata pecc. a ad die(m) ... fl. 25.

Jacobo Daskow, Wasil Bachtÿow, boiaris, internuncÿs e Magna Nowagardia, subsidÿ d. 3 Jañu. 1611 fl. 10.

Boiaro Fedoro Viekiesnik cum socÿs 6, misso ex urbe a consiliarÿs Moschoviae, d. 2 Februarÿ fl. 45.

Moschis tribus Suchodolski, Modzelowski et Hawrÿlo Alexandrowicz, detent. in Throkÿ et in anno pto captis in Starodub et Podczopow per manus dñi Obalkowski, d. 9 Februarÿ in pecc. et panno fl. 121.

Esseneÿ Emeldziess Kazamissewicz, pro navata opera coñ. contum(aces), pugnañ, ex qua pugna etiam captos Germanos s. m. r. praesentavit peracta (sic) peccunia et adamasci ulñ. 10 d. 4 Aprilis fl. 70.

Duobus dunczom Iwano Assanowicz et Stephano Pÿanÿ, vatamano dunczow, ad s. m. r. cum arcanis de exercitu dunczow narrant, d. 10 Martÿ 1611 fl. 10.

Iwano Woluÿew filio Gregorÿ Woluiew, Petro Pukomski et Iwano Siemanski, missis ut de Gregorÿ Woluiew fide testarent., dat. pec. fl. 54 et filio Voluiew seorsim adamasa ulñ. 10 d. 10 Febr. 1611 fl. 94.

Duobus Moschis, ex Mozaisko missis a dño capñeo Chmielniceñ, cum lris ex urbe et qui vera, quae agerent. ibi, nunciarent, d. 13 Junÿ 1611 fl. 33—10.

Speculatoribus moschis, ex diversis locis missis, intra hostiles exercitus Lepuni obsideñ. urbem, Vasko Czernicza, Iwano Niedbaÿlo d. 26 Junÿ fl. 40.

Andreae Korszak, misso speculatum ad Kaługam et alia loca, ab hostibus obsessa, d. 8 Junÿ fl. 20.

Boiaro Korssak, puero ex arce Smolenseeñ., a parente suo per murum demisso, subsidÿ cum suo comite parat. pecc. fl. 20—10 et in panno et adamasco resid. dat. d. 27 Aprilis fl. 57—12.

Boiaro Alexio Romanowicz Bezobrazow, ex urbe misso cum lris necessarÿs, subsidÿ d. 26 Aprilis fl. 100—10.

Duobus boÿaris: Kruszina Suchorussow et Stephano Pawlow, ex stolicza cum lris venieñ. d. 14 Febr. 1611 tam pecc., quam in panno, fl. 36—20.

Expeditio boiarow e castris militiam ex partes. m. r. iurañ, d. 27 Aprilis.

Iwano Szoltikow Mikitowicz ipsi fl. 200. Eidem pro equis duobus emptis fl. 80. Eidem in socios ad vexillum vocatos fl. 300. Eidem pro vexillo et timpana fl. 30—19.

Iwano Boless, praefecto sagitarior. eid(em) vexillo adiunct., fl. 30.

Petriko et Fedoro Tomaszewicz, centurioñ, eiusd. Boless vexillo adiunct., fl. 20.

Holowaczowi, alteri praefecto sagitar., fl. 20.

Woinowi Dimitrowi Zasieczkiemu, id. vexillum sequenti bina vice et roñe eq(ui), fl. 15.

Sagitarÿs peditibus Moschis, nro 46, eidem vexillo adiunctis, p. fl. 1 —fl. 46.

Oim fac. ista expeditio in fraudem versa fl. 741—19.

Ad manus do. Zachorowski, rotm. et vigiliarum excubitori in castris:

Pro contentat. Moschorum, viam ad omnes aditus arcis Smolensceñ. monstrañ., ex probata fide suscept., nempe Issaÿ primario fl. 40, boiari altero fl. 10 et pro panno ulñ. 5. fl. $17^1/_2$; reliquis servitoribus antea boiaror. in arce ead. nvo 23 per fl. 10; custodi, seu superintendenti eorum, servo do. Zachorowski adiuncto, fl. 10 dat. d. 13 Maÿ 1611=fl. 307—15.

Сумма расходовъ на Московскую войну, принятыхъ сеймомъ 1611 года.

In expeditionem belli Moscovitici sumtusque eius diversos erogati sunt ad comitia moderna fl. 931.704—3—3.

Интересно сравнить эти издержки съ общей приходо-расходной суммой:

Conclusio ronis pntis r. p. anni 1611.

Summa perceptorum omnium tam ex restis annorum ptorum, nempea. 1601, 1603, 1607, quam ex contributionibus anni 1609 i 1610, similaet quartae partis 1610 et 1611, cum pecca. mutuo noie a creditoribus credita e in annis sequentib. exoluenda, fac. fl. 1.424.803—22—6.

Summa distributorum omm militibus, Livoniae et in Moschovia servien. ac in diversas nettes fac. fl. 1.424.803—22—6.

Rnt nihil, verum debita rnt(remanent) exolven. pro perceptis in rone pnti posita.

Ro pns conclusa et recognitionibns probata coram rno et magcis ac gnosis deputatis, ex auctoritate conventus Warsen. prasentibus, die 2 Novembris anno 1611.

Архивъ старопольскій, отд. II, кн. 40, листы книги не перемѣчены.

№№ VI—IX. Изъ книги казенныхъ расходовъ, представленной великимъ коронымъ подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1613 года.

Regestrum rationis publicae, in comitÿs Varszaviensibus glib(generalibus) anno 1613 factae per illrem et magcum dñum Stanislaum Warszyckj, tesaurarium regni supremum, kobrineñ., osieceñq. capitaneum etc.

VI. Содержаніе, даваемое польскимъ правительствомъ плѣннымъ царю Василію Ивановичу, князю Дмитрію Ивановичу съ его супругой Екатериной Григорьевной и кн. Ивану Ивановичу Шуйскимъ съ ихъ прислугой и охраной, съ сентября 1611 по 1 февраля н. с. 1613 г.

Provisio magni ducis Moscoviae Wasil Wasilewicz Szuiski, captivi, et fr(atr)um eius,

quorum nomina:

Kniaz Demetrius Szuiski cum uxore,

Kniasz Joannes Szuiski.

Qvi magnus dux in comitia anni 1611 per magcum d. Sta(nisla)um Zolkiewski, paltum Kiioviae. campiductorem regni adductus et praesentatus fuit cum fribus, pro qua praesentone vestes eis ex aerario pubco comparatae sunt huius modi:

Ipsi duci Basilio

vestis superior ex altembasso ulñ: $12^{7}/_{8}$ per fl. 30=fl. 386—7—15; vestis inferior ex veluto rubro ulñ. $10^{1}/_{4}$ per fl. 5—$22^{1}/_{2}$=fl. 58—28; pro serico, quo vestis superior subducta fuit. fl. 18; pro fimbriis aureis et funiculis, quibus margines vestium ornata fuerunt, et aliis rebus minutioribus expositi fl. 31—5—12; eidem pileus peliceus „Marmurek" comparatus pro fl. 60.

Fac. pro ipso duce fl. 554—11—3

Demetrio Szuiski, f(rat)ri ducis,

vestis superior ex veluto violaceo ulñ nro $13^{1}/_{4}$ per fl. 5=fl. 67—7—9; inferior ex holoserico siue atlasso ulñ. 10 per fl. 2—20=fl. 26—20; pro bagasia in subductiom vestium fl. 9—6; pro fimbriis sericeis et funiculis, cuius (sic) margines vestium ornatae fuerunt, et aliis rebus minutioribus expositi fl. 24 — 1; pro pileo ex veluto rubro, pelibus sabellinis subducto, fl. 36—17—9.

Fac. horum fl. 162—22.

Joanni Szuiski

vestis superior ex veluto punicei coloris ulñ. $12^{7}/_{8}$ per fl. 5=fl. 63—3—9; inferior ex holoserico sive atlaso ulñ. 10 per fl. 2—20=fl. 26—20 pro bagasia in subductiom vestium fl. 9—6; pro fimbriis et funiculis, quibu; margines vestium ornatae fuerunt, et aliis rebus minutioribus expositi fl. 24—1; pro pileo ex veluto rubro, pelibus sabelinis subducto, fl. 36—17—9.

Summa pro Joanne facit fl. 159—18.

Sartoribus a praeparatione vestium fl. 10.

Eidem duci cum fribus eius provisio ex thesauro regni data est a die 2 Novembris 1611 ad diem 28 Decembris anni eiusdem, menstruatim

per fl. 230—20 cum Zbigneo Bobrownicki, praefecto ipsorum, pro septimanis nro 8 Varsoviae fl. 461—10.

Eisdem victus pecunia dabatur menstruatim per fl. 228—20 a die 28 Decembris 1611 ad diem primam Octobris 1612 in Gostinin pro mensibus nro 9=fl. 2.058.

Post obitum magni ducis et fr(atr)is ips Demetrii, qui in Octobre obierunt, provisio reliquis talis ex thesauro prabebatur a die 1 Octobris ad diem similem Decembris 1612 menstruatim per fl. 104 dati, pro mensibus nro 2=fl. 208.

Post obitum uxoris Demetrii Szuiski, quae obiit in Novembre provisio diminuta est et talis fuit a die 1 Decembris 1612 ad diem similem Februarii 1613 menstruatim per fl. 24, pro duobus mensibus, fac. fl. 48.

Custodiae eorum vet (videlicet) peditibus nro 40, menstruatim per fl. 188—26—12, facit a die prima Decembris 1611 ad diem similem Martii 1612 trimestri (sic) stipendii=fl. 566—20. Eidem custodiae, quae iam numero erat minor, vcet peditibus nro 20 a die prima Martii ad diem 1 Decembris 1612 menstruatim per fl. 91—23—6, facit pro mensibus nro 9=fl. 826. In eosdem pedites nro 20 datus est pannus carasiae stamina nro 13—8 per fl. 17=fl. 226—10. Eidem custodiae, quae post obitum magni ducis et Demetrii diminuta et minor numero erat, vcet pedites nro 4, a die 1 Decembris 1612 ad diem 1 Februarii 1613 menstruatim per fl. 18—26—12, facit pro duobus mensibus fl. 37—23—6.

D. Georgio Burbach,

in cuius curia in villa Mokotow isti captivi cum commitatu maiori detinebantur tempore comitiorum 1611, multum detrimenti factum est et aedificia nonnulla combusta, in quorum damnorum recompensam data iuxta taxam revisor. medietas, scilicet, fl. 150.

VII. Издержки на содержаніе взятыхъ въ неволю великихъ московскихъ пословъ митрополита Филарета Никитича, кн. Василія Васильевича Голицына съ товарищами, свитой и прислугой, съ осени 1611 по 3 марта н. с. 1613 года.

Provisio magnorum legatorum ex Moscovia,

vet (videlicet):

Philaretus, metropolita rostovien.,
Knias boiarzin Wasilewicz Galiczin,
Knias Daniło Mezecki,
Dumnÿ diak Tumiło Ługowski,
Dumnÿ dworzanin Vasilei Sukin.

Diak Vas. Sÿdawneÿ,
Lekielar (sic) troiecki,
Iwan Głowinin, stolnik.
Borÿss Ruskin, stolnik.

Aulici:

Kniaś Jakub Boratinski,	Borÿs Puskin,
Bogdan Chlebow,	Iwan Karabin,
Lewonciei Piwow,	Famieia Kwasniow,
Alex. Chosincow,	Hawriło Crobissow,
Fiedor Matow,	Andrei Uwarow,
Iwan Uwarow,	Andrei Boskakow,
Prawotwor Hubin,	Boris Parteniow,
Anton Tahosczin,	Mikifer Spiridonow,
Ophanasÿ Radÿwonow,	Jacob Pustoboiarow,
Ichnaciei Diedkow,	Wasil Bawtow,

Knias Jurgi et Iwan Zachosczÿ, fratres,

Zachar Lepinow,	Siemion Andreiow,
Iwan Ladigin,	Knias Piotr Zbareckj,
Timofiei Chÿtrow,	Fedor Parffieiow.

Quorum personae cum familia ipsorum erat nro et equi nro (числа не означены).

In deductionem legator. praeno(m)i(n)atorum Kamionka Warssoviam dati ad manus Zakrzowski, servitoris thesauri, fl. 1.000.

Cuius dbutae specifico. est in ronibus ips.

Cosacis mgci dñi campiductoris regni, qui causa custodiae cum eisdem legatis venerat, dati fl. 120.

D. Miaskowski, cubiculario sac. rae mtis et praefecto ipsor. diarior., dati fl. 100.

Monasterio, ubi asseruabantur isti legati, rone hospitii dati sunt fl. 30.

In provisionem eorundem legator. Varssoviae a die 25 Januarii 1612 ad diem 13 Februarii anni eiusdem pro septimanis nro 2/5 dati ad manus Zakrewski fl. 1966—10. In deductionem knias boiarzyn Wasil Wasilewicz Galiczÿn Varsovia Margemburgum pro viatico ad manus d. Rusiecki, proefecti ips, dati die 13 Februarii 1612 fl. 154.

Reliqua aut(em) provisio ips. ex proventibus sac. rae mtis oeconomiae Margemburgeñ. est illi assignata.

In deductiom dumnÿ diak Tumiło Ługowski Varsovia Słuchoviam (sic) dati pro viatico ad manus Piotrowski fl. 60. Reliqua provisio ex proventibus capitaneatus Słuchovieñ. est illi assignata.

In deductiom knias Jakub Boratinski et Famieia Kwasnÿ Warsovia Łancitiam pro viatico et provisionem ipsor... dati ad manus Falęcki fl. 322.

In deductiom Kniaś Daniło Mezecki cum aliis personis nro 25 dati pro viatico ad manus Stanislowski fl. 113.

In expeditionem familiae Galiczÿn nro 16, qui cum magco d. cancellario m. d. Lituae. Varsovia discesserunt, dati fl. 233—10.

Custodiae eorum vczt (videlicet) peditibus nro 100 a die 5 Februarii 1612 ad diem similem Martii pro mense uno dati fl. 464—13—6.

In provisionem Philareti, metropolitae rostovien., et aliarum personarum, Varsoviae manentium, vct (videlicet), a die 13 Februarii 1612 ad diem 10 Junii 1612 pro septimanis nro 16/5 ad manus Zakrzowski, provisoris eorundem, dati fl. 3.100

Cuius d(istri)butae specifico. est in rofiibus ips.

Eidem Philareto, metropolitae, cum aliis moscis, ex comitiva sua et Galiczÿn, quorum erat numerus minor, a die 10 Junii ad diem 8 Julii 1612 pro septimanis nro 4 per fl. 50=fl. 200.

Eisdem, qui diminuti fueru(n)t, et minor numerus eor. erat, vczt nro 17 a die 8 Julii 1612 ad 13 Januarii 1613 pro septimanis nro 27 per fl. 34 dati fl. 918.

Post exsped(iti)onem Iwan Karabin provisio diminuta est et talis fuit: a die 14 Januarii 1613 ad diem 3 Marty eiusdem anni pro septimanis nro 7 per fl. 32 dati fl. 224.

VIII. Расходъ на московскихъ пословъ кн. Трубецкаго, кн. Михаила Солтыкова съ товарищами, свитой и прислугой, съ 5 декабря 1611 г. по 30 апрѣля н. с. 1613 года.

In provisionem legator(um) ex Moscovia, qui a statibus magni ducatus Moscoviae, sede vacante post Szuiski, in comitia anni 1611 venera(n)t,

vcet (videlicet):

Kniaś Trubeckj,
Kniaś Michał Soltikow cum duobus filiis,
Vasili Janow, cancellarius Moscoviae.

Aulici:

Hawriło Hriponow,	Olexi Bezobrazÿ,
Hrehori Protaszow,	Ilian Łykaszÿ,
Jakub Hriponow,	Cibotan Cieluscieiow,

quorum numerus cum familia eor(um) erat 88, et equi nro 108.

In provisionem eorum Varsoviae a die 5 Decembris 1611 ad diem 19 Martii 1612 et in deductionem eorundem ad Narew ad diem 26 Martii facit pro septiman. nro 15 ad manus Kulesza, servitoris thesauri, provisor. ips, dati fl. 7.860.

In absolutione horum legator. data expeditio, vcet: Kniaś Trubeckj

parata pecunia fl. 1.000; eidem veluti rubri ulñ. 13 per fl. 6=fl. 78; atlasii veneti ulñ. 12 per fl. 3—20=fl. 44. Fac. pro Trubecki fl. 1.122.

Knias Michailo Sołtikow paratis fl. 1.000; eidem veluti rubri ulñ. nro 13 p. fl. 6=fl. 78; atlasii veneti ulñ. 12 p. fl. 3—20=fl. 44. Fac. pro Szołtykow fl. 1.122.

Filiis duobus Sołtykow paratis fl. 520, purpurae sive sarlati (sic) ulñ. nro 6 p. fl. 8=fl. 48; panni granati ulñ. nro 6 p. fl. 7=42, adamasci veneti ulñ. nro 12 p. fl. 3—10=fl. 40; atlasii florentini ulñ. nro 12 p. fl. 3=fl. 36. Fac. pro filiis Sołtikow fl. 686.

Aulicis:

Hawrił Hriponow paratis fl. 250; eidem adamasci ulñ. nro 12 p. fl. 2—15=fl. 30; panni faileñ. ulñ. nro 9 p. fl. 3=fl. 27.

Olexi Bezobrazy paratis fl. 200; adamasci ulñ. 12 p. fl. 2—15=fl. 30; failundisz ulñ. 9 per fl. 3=fl. 27.

Jacob Hriponow paratis fl. 100; adamasci ulñ. nro 12 p. fl. 2—10=fl. 28; failundisz ulñ. nro 9 p. fl. 3=fl. 27.

Hrehory Protasi, Ilian Lykasy, Cibotan Cieluscieiow, personis nro 3, fl. 150; panni failendisz p. ulñ. 12=ułñ. 36, p. fl. $2^1/_2$=fl. 90.

Fac. pro aulicis fl. 959.

Basilio Janow, cancellario Moscoviae, provisio dabatur a die 5 Martii 1612 ad diem 30 Aprilis anni eiusdem, pro septimañ. nro 8 per fl. 25,= fl. 200; eidem in expeditiom dati parata peca. fl. 560, et cubiculario sac. rae mtis, qui eum sequntus est in itinere, fl. 30.

Fac. fl. 790.

IX. Издержки и расходы на другихъ русскихъ, принятые Варшавскимъ генеральнымъ сеймомъ, 6 марта н. с. 1613 года.

Aliis Moscis:

Fiedor, thesaurario Moscoviae, provisionis et muneris loco dati fl. 500. Commitibus eiusdem duobus, vct: Mikita Sabin et Ignaci Korssak fl. 200. Facit eisdem fl. 700.

Alexandro Jefiemo, Sozasny Poltew provisionis dati eisdem fl. 104; adamasci per ulñ. 12=ulñ. 24, per. fl. 2—10=fl. 56; failundiszu ulñ. 18 per fl. 2—15=fl. 45. Fac. pro istis fl. 205.

Lawrin Korssak cum filiis duobus, Andreae et Michaeli Korssak, Petro Daszko, Tymofiei Susserinow, Severin Umarow, Nieupokoi Korssak, personis 7, per fl. 50=fl. 350.

Olexy Ruber, Omielan Łomak tormentario, Fiedor Treszyncyn, Matymow Dybik, personis nro 4, per fl. 30=fl. 120.

Gerzi Bobarssow, Nazarow Mogelowskj, personis nro (2), fl. 50; eisdem panni lundineñ. ulñ. 18 p. fl. 1 –15=27. Fac. eisdem fl. 77.

Kniaś Romadonowski cum filio, Owdekiei et Joanni Witowdom, in provisionem eorum a die 3 Junii 1612 ad diem 6 Julii anni ejusd(em), pro septimanis nro 4/5, fac. fl. 340.

Eisdem in expedonem dati parata pecunia, vct: Knias Romadonowskj fl. 150; filio eius fl. 30; Witowdom fribus per fl. 100=fl. 200: Segierlin, boiar., fl. 22. In deductionem eorundem Warssovia Grodnam dati fl. 122—15.

Seorsim:

Knias Romadonowskj veluti nigri ulñ. nro 13 per fl. 4=fl. 52; atlasii ulñ. nro 12 p. fl. 3=fl. 36; Vasil, filio eius, adamasci ulñ. 6=fl. 15; failundisz ulñ. 4 p. fl. $2^1/_2$=fl. 10; Owdekiei et Joanni Witowdom: adamasci p. ulñ. 12=ulñ. 24, p. fl. 2—20=fl. 64; failundiszu ulñ. 18 per fl. 3=fl. 54; Segierlin, boiarin, lundin. ulñ. 9 p. fl. $1^1/_2$=fl. $13^1/_2$; eidem paratis fl. 10.

Fac. horum fl. 779.

Что касается общей приходорасходной суммы, то она оказалась въ такихъ размѣрахъ:

Conclusio ronis.

Summa om perceptorum, tam ex restis contributionum annor. pteritor. quam ex contribone integra anni 1611, fac. fl. 646.218—7—3.

Summa item omnium distributor. post comitia praeterita, tam in sumptus belle Moscoviticj et Livonicj, quam etiam in solutione. debitorum, fac. fl. 702.695—19—3.

Apparent plus distributi quam percepti, quae d. tesaurarius in futura ratione in distributis ponet fl. 56.477—12.

Ratio praesens facta et conclusa est cora. rmo magnificis ac generosis dominis deputatis, ad examinandas rones tesauri tam a senatu, quam equestri ordine, designatis. Warszaviae in comitys regni generalibus, die 6 Marty anno Domini MDC decimotertio.

(Подписали) Stanisław Sieciński, Konstanty Plichta и т. д.

Старопольскій Архивъ, от. II, кн. 41, лл. не перемѣчены.

X. Протоколъ о сведеніи счетовъ по арендѣ подоминиканскаго монастырскаго дома Генеральною дирекціею инженеровъ, 13 августа н. с. 1818 г.

Działo się w domu podominikańskim na Krakowskim Przedmieściu, pod № 1320 sytuowanym, dnia trzynastego Sierpnia tysiąc ośmset ośmnastego roku.

Na mocy danego upoważnienia przez Komissyą woiewództwa Mazowieckiego, niżej podpisany assesor i adjunkt, zastępca kommisarza wydziału oświecenia, przystąpił do obrachunku z dzierżawnego po-dominikańskiego domu przez Dyrekcyę generalną z w m Gumińskim, kapitanem inwalidów, maiącym upoważnienie od właściwej władzy, pod dniem jedynastym Sierpnia r. b. № 1293 wydane, a obliczywszy poczynione wydatki, uznał takowe w kwocie złotych polskich dwa tysiące dwieście dziewięćdziesiąt dziewięć groszy dwadzieścia dziewięć, szelągów jeden i pół za legalne, i na mocy artykułu 4 i 3 kontraktu, pod dniem 21 Czerwca r. z. z Dyrekcyią inżenieryi zrobionego, które Kommissyi woiewódzkiej dla wydania kassie szkolnej stosownego upoważnienia do przyjęcia wspomnionych dowodów, usprawiedliwiaiących wydatki propraeterito przedstawił.

Następnie, przystąpiwszy do odbioru zajętego domu, sprawdzić stanu tego z opisem, pod dniem 22 Czerwca r. z. przez w-go Sałackiego, podpułkownika inżenierów, i Kochanowskiego, kommiszarza oświecenia, zrobionym, niebył w możności, ten bowiem w części został rozebranym z wyraźnej woli jaśnie oświeconego xięcia namiestnika królewskiego; drzwi iednak i okna z okuciem, niemniej krata w kościele będąca, pod dozorem murgrabiego zostają, te w takim iak były przed zadzierżawieniem znayduią się stanie, i żadna pretensya do Dyrekcyi inżenieryi ze względu tej budowli roszczoną bydź niemoże.

K. Małowieski. Gumiński, kapitan inwalidów. Widziałem. Podpułkownik inżenierów Minter. (M. II.)

Archivum Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu. Akta, tyczące się funduszów xx. Dominikanów obserwantów w Warszawie, w Województwie Mazowieckiem, rok od 1818 do 1832, vol. 1, l. 12.

XI. Отношенія Правит. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія къ Депутаціи дѣлъ бывшихъ духовныхъ учрежденій (1820 г.).

№ 5859. Kopia № 2842.

Komissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Gdy postanowieniem xięcia namiestnika królewskiego z dnia 22-go z miesiąca (sic), plac po zniesionych zabudowaniach klasztoru x.x. Dominikanów obserwantów w Warszawie na Krakowskiem Przedmieściu, w całem swojem ograniczeniu, przeznaczony został na własność dla Królewsko-Warszawskiego Towarzystwa przyjaciół nauk, przeto ma zaszczyt we-

zwać Deputacyą spraw zniesionych instytutów duchownych, aby tak mappę, obejmującą granicę nadanego placu, jakoteż dokumenta wszelkie na udowodnienie tej własności, chciała przesłać Komissyi Rządowej wyznań i oświecenia publicznego w celu dalszego jej wydania pomienionemu Towarzystwu.

Za ministra prezydującego, radca stanu (podpisano) Staszic. Sekretarz jlny (podpis:) Głuszyński. Za zgodność z oryginałem z urzędu pisanym, Trzebiński. Oleszynski, delegowany z K. R. sw. d. i o. p.

Do Deputacyi spraw zniesionych instytutów duchownych.

Тамъ же, л. 65.

XII. Постановленіе намѣстника кн. Заіончка о выдачѣ Пр. Комиссіею финансовъ и казначейства 200.000 польскихъ злотыхъ въ уплату за домъ Варшавскаго Общества любителей наукъ на ул. Канонія, 17 февраля н. с. 1821 г.

Kopia numeru 5452/1249.

W imieniu najjaśniejszego Alexandra I, cesarza Wszech Rossyi, króla polskiego etc. etc. etc.

Xiąże namiestnik królewski w Radzie Stanu.

Wskutek oznajmionej nam woli najjaśniejszego pana w odezwie ministra sekretarza stanu z dnia 20 Września/2 Października 1820 r., zatwierdzającej układ o nabycie domu Towarzystwa przyjaciół nauk na rzecz najjaśniejszego pana przy dołączeniu kopii przełożenia Prokuratoryi jeneralnej, oraz pierwszego wyciągu, sporządzonego w tej mierze urzędowego kontraktu kupna i sprzedaży, niemniej 5-ciu innych dokumentów własności tegoż domu dotyczących, które z archiwum Komissyi nadzoru budowl. korony złożonemi bydź mają, upoważniamy niniejszem Komissyą Rządową przychodów i skarbu, aby stosownie do najwyższej jego cesarsko-królewskiej mości woli, według brzmienia kontraktu kupna i sprzedaży, summę szacunkową 200.000 zł. w czterech ratach kontraktem zakreślonych, z funduszu na budowle na rok 1821 wyznaczonego, za kwitem prezesa tegoż Towarzystwa, radcy stanu Staszica wypłaciła.

Działo się w Warszawie na posiedzeniu Rady administracyjnej dnia 17 Lutego 1821 roku.

(Podpisano) Zajączek. Minister przychodów i skarbu (podpisano) Węgleński. Radca sekretarz stanu, generał brygady (podpisano) Kossecki. Zgodno z oryginałem. Radca sekretarz stanu, generał brygady (podpisano) Kossecki. Za zgodność Kruszyński.

Do Komisyi Rządowej przychodów i skarbu. № 14.706.

Dyrekcya kontrolli. Akta ogólne domu po Towarz. przyjac. nauk, rok założ. 1821, v. I, л. 1.

Въ собраніи намѣстническихъ постановленій, хранящихся въ Архивѣ старыхъ дѣлъ при Канцеляріи генералъ-губернатора, этого постановленія не имѣется.

XIII. Прошеніе кс. Чарнецкаго, уполномоченнаго отъ Общества любителей наукъ, министру финансовъ кн. Любецкому о своевременной выплатѣ 200.000 пол. злотыхъ Обществу, 17 марта н. с. 1821 г.

Jaśnie wielmożny ministrze przychodów i skarbu.

Umocowany do działania od Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, zanoszę najusilniejszą prośbę do jw. pana o wydanie assygnacyi do Kassy jeneralnej wypłat na złotych dwakroć sto tysięcy, które należą się rzeczonemu Towarzystwu, na mocy kontraktu kupna i sprzedaży domu na Kanonijach pod numerami 85, 86, 87, nabytego na rzecz najjaśniejszego cesarza i króla naszego. Towarzystwo podług planu, przez rząd podanego, rozpoczęło budowę nowego dla siebie domu na Krakowskiem Przedmieściu na placu podominikańskim, lecz przerwać ją będzie przymuszone, nieodebrawszy ze skarbu umówionej należytości na fabrykę przeznaczonej. Przerwana fabryka pociągnie za sobą skutki zawodu, bo Towarzystwo z domu teraźniejszego na czas kontraktem oznaczony, wyprowadzić się nie będzie mogło, niemając domu gotowego. Łącze wyraz prawdziwego uszanowania.

X. Edw. Czarnecki, sekretarz Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk imieniem rzeczonego Towarzystwa.

W Warszawie dnia 17 Marca 1821.

Тамъ же, л. 61..

XIV. Прошеніе Общества любителей наукъ министру финансовъ кн. Любецкому о немедленной уплатѣ остававшихся 110.000 пол. злотыхъ за премній домъ Общества, 8 января н. с. 1822 года.

W Warszawie dnia 8 Stycznia 1822 r.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk do j. o. xięcia Lubeckiego, ministra przychodów i skarbu królestwa Polskiego, kawalera wielu orderów.

Jeszcze na dniu 5 Sierpnia 1820 roku, xiąże namiestnik królewski, pismem swojem zawiadomił prezesa Towarzystwa, iż najjaśniejszy cesarz i król imć raczył najłaskawiej przychylić się do nabycia na potrzebę zamku królewskiego, domu przyległego Towarzystwa przyjaciół nauk Królewsko-Warszawskiego na Kanonijach № 85, 86 i 87. Dla przywiedzenia do skutku woli w tej mierze najwyższej jego cesarsko-królewskiej mości, xiąże namiestnik wyznaczył radcę Prokuratoryi jeneralnej Borakowskiego, i intendenta jeneralnego budowl korony Kubickiego, kommissarzami ze strony rządu celem ułożenia warunków, pod któremi można by było zawrzeć układ względem kupna wyżej rzeczonego domu. Takowe warunki ułożone były przez kommissarzy rzeczonych i przez radę administracyjną Towarzystwa w dniu 22 Sierpnia 1820 r. Układ ten warunków xiąże namiestnik królewski potwierdził postanowieniem swojem na dniu 14 Października roku 1820, i wezwał umawiające się dwie strony do zawarcia kontraktu urzędowego o kupno domu Towarzystwa rzeczonego na własność najjaśniejszego pana. Po dopełnieniu poprzedniczo żądanych formalności, nareszcie zawarty został kontrakt kupna domu przed Walentym Skorochód Majewskim, pisarzem aktowym królestwa Polskiego i rejentem Kancellaryi ziemiańskiej województwa Mazowieckiego, na dniu 21 Grudnia r. 1820. Wartość domu przyjęta złotych 200.000.

Artykuł drugi tego kontraktu tak brzmi: „Wypłata tego szacunku uiszczoną będzie Towarzystwu przez skarb w ciągu roku 1821, w czterech ratach, jako to: w dniu 30 Stycznia, 30 Czerwca, 30 Września i 30 Grudnia 1821 roku, w każdej po 50.000 złotych polskich bez procentu, a to z funduszów, które w przyszłym roku na rozmaite budowle, jego cesarsko-królewska mość przeznaczyć raczy."

Kontrakt ten potwierdzonym został przez xięcia namiestnika na dniu 22 Lutego 1821 roku, a Kommissya Rządowa przychodów i skarbu upoważnioną razem została, aby, stosując się do najwyższej jego cesarsko-królewskiej mości woli, według brzmienia kontraktu kupna i sprzedaży, summę szacunkową 200.000 zł. w czterech ratach kontraktem zakreślonych wypłaciła.

Ale pierwsza rata w Styczniu i druga w Czerwcu nie były wypełnione podług kontraktu, ledwie od Marca do Sierpnia r. 1821 zł. 50.000 wypłacono. Dalej w Sierpniu, Wrześniu, Październiku i Listopadzie 1821 roku odebrało Towarzystwo zł. 40.000. Wszystkiego więc dotąd zł. 90.000 uiszczono. Pozostaje jeszcze reszty do wypłacenia zł. 110.000, o które Towarzystwo Królewsko-Warszawskie przyjaciół nauk prosi tem usilniej waszey xiążęcey mości, iż już więcej jak dwie raty uchybione, i, iż czuje potrzebę jaknajprędszego ukończenia domu nowego dla siebie na Krakowskiem Przedmieściu, mając obowiązek według kontraktu ustąpienia z domu na Kanonijach z końcem Grudnia roku bieżącego, a czego

uskutecznić nie zdoła, nie mając funduszu na ukończenie domu swojego na Krakowskiem Przedmieściu, a który, według planu rządowego stawiany, więcej niż 300.000 zł. ma kosztować.

Prezes Towarzystwa Staszic.

Sekretarz Towarzystwa Czarnecki.

Тамъ же, лл. 67—68.

XV. Предложеніе Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія графу Александру Потоцкому уплатить за каменныя плиты, взятыя изъ Варшавскаго костела доминиканъ обсервантовъ б. министромъ гр. Станиславомъ Потоцкимъ, 12 августа н. с. 1825 г.

Warszawa dnia 12 Sierpnia 1825 r.

Dyrekcya jl. funduszów do jw. Aleksandra hrabi Potockiego, senatora kasztelana królestwa Polskiego.

Z urzędu. № 11.757.

K. R. w. r. i o. p. (Kommissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego).

Pod dniem 30 Czerwca 1819 roku ś. p. jw. hrabia Stanisław Potocki, prezes senatu, minister prezydujący w Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, wziął za swym kwitem z rozebranego kościoła Dominikanów obserwantów flisów sztuk 398 do dalszego oszacowania tych flisów, gdy wedle opinii Dolingera, budowniczego rządowego, który też flisy oświadczył się kupić, ustanowioną została wartość jednej sztuki flisu zł. 4 gr. 15, przeto podług tej rachuby, przypadającą należność za flisy w summie zł. 1791, wyraźnie zł. tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt jeden, raczy jw. hrabia kazać wnieść do Kassy ogólno religijnej za kwitem kassjera Życeńskiego.

Черновое.

Akta, tyczące się funduszów xx. Dominikanów obserwantów, I, л. 66.

XVI—XVII. Изъ отчета администраціи Общества любителей наукъ за 1827 годъ, сданнаго на общемъ засѣданіи Общества 30 марта н. с. 1828 г.

Rachunek roczny, zdany przez administracyą Towarzystwa przyjaciół nauk za rok 1827, na posiedzeniu ogólnem dnia 30 Marca 1828.

XVI. Состояніе въ 1827 году дѣла по сооруженію въ Варшавѣ памятника Копернику.

Pomnik Kopernika, ten pomysł godny nieśmiertelnego i europejską sławą uwieńczonego polaka, godny szlachetnego i niewygasłej pamięci fundatora, godny Towarzystwa, godny narodu, którego uwiecznić ma chwałę, pomnik Kopernika ciągle w roku upłynionym Towarzystwo całe, a szczególniej czcigodnego i szanownego prezesa, pracom naszym teraz sterującego, zatrudniał. Przedsięwzięcia, których skutki liczne pokolenia przeżyć są przeznaczone, nie łatwe są do uskutecznienia. Jeżeli myśl wzniosła i szlachetna daje im pierwsze nastanie, długiej pracy, stałego trzeba wytrwania, aby szczęśliwy koniec wielkie uwieńczył zamiary. Mieli czcigodni prezesowie nasi tak zeszły, jako i jego następca, wielkie do przełamania zawady, do pokonania trudności. Ale czegoż dzielna nie podoła wola? Oto już model pomnika naszego, przez najpierwszego z żyjących rzeźbiarzy ulany, porzucił klassyczną ziemię, przebył morza, a do kraju zbliżony, na chwilę tylko wśród tych się zatrzymał, którzy go już raz ostatni na zawsze i polskiej ziemi, i narodowej chwale odstąpią.

XVII. Задачи, поставляемыя себѣ Обществомъ любителей наукъ для выполненія въ послѣдующее время. (т. е. въ послѣдніе годы его существованія).

Co do ogólnego ustalenia dążności i kierunku prac naukowych Towarzystwa.

Dział nauk, przepisawszy sobie organizacyą, dodał do niej, na wniosek kolegi Brodzińskiego, wykaz przedmiotów, które bądź rychlej uskutecznione być mogą, bądź względem których materjały następcom przygotować należy, bądź które do wypracowania za nagrodę ogłoszone bydź mogą.

W sekcyi języka polskiego.

1. Słownik języka.
2. Słownik synonimów.
3. Filozoficzną gramatykę.

W sekcyi historyi polskiej.

4. Rozjaśnienie pojedyńczych dziejów ojczystych.
5. Uzupełnienie historyi Naruszewicza.
6. Wydanie dzieła historyi polskiej nie dla uczonych, lecz dla oswieceńszej publiczności.
7. Małe compedium dziejów polskich dla szkół żeńskich.
8. Zbieranie materyałów do dziejów czasu obecnego.
9. Ułożenie dzieła historyi słowiańskiej.
10. Ułożenie dziejów kościoła polskiego.

W sekcyi filozofii.

11. Upowszechnienie dzieł filozoficznych i moralnych.

W sekcyi historyi powszechnej.

12. Zbieranie materjałów do historyi i jeografii narodów związek z nami najbliższy mających.

W sekcyi literatury.

13. Utrzymanie smaku do rzeczy ojczystych i starożytności greków i rzymian.
14. Uzupełnienie dzieła o wszelkich rodzajach poezyi.

W sekcyi filologii.

15. Upowszechnienie języków starożytnych.
16. Przekładanie dzieł klassycznych.
17. Przekładanie na język polski dzieł pisarzów polskich, w języku łacińskim wydanych.
18. Wydanie wyboru poezyi łacińskiej.
19. Nowe wydanie Sarbiewskiego z przekładem prozą i notami historycznemi.

W sekcyi poezyi.

20. Wydanie antologii poetów polskich dawniejszych i nowych.
21. Wydanie pieśni narodowych.

W sekcyi sztuk pięknych.

22. Upowszechnienie smaku starożytności przez rozprawy krytyczne, bądź przez utwory.
23. Upowszechnienie pamiątek ojczystych przez rzeźbę i malarstwo.
24. Upowszechnienie w muzyce smaku odrębnego, narodowego.
25. Układanie muzyki do lepszych pism ojczystych.
26. Zbieranie śpiewów dawnych polskich i celniejszych tańców.
27. Sztychowanie dzieł muzycznych celniejszych.
28. Wydanie historyi sztuk w Polsce.

We wszystkich sekcjach.

29. Wydanie dykcjonarza rzeczy ojczystych.
30. Wydanie biografij sławnych polaków.

Dział umiejętności w organizacyi swojej przedsięwziął we wszystkich sekcjach:

1. Śledzić tak w kraju, jak za granicą, postęp właściwej umiejętności.
2. Powtarzać doświadczenia gdzieindziej czynione dla korzystnego ich w kraju zastosowania.
3. Przyczyniać się przez własne pomysły do rozszerzenia granic umiejętności właściwej.

4. Pisać w tym samym celu rozprawy, dzieła w języku polskim, i tłomaczyć dzieła obce.
5. Oceniać przez rozbiór gruntowny i bezstronny dzieła w kraju w przedmiotach umiejętności wychodzące.

Akta, tyczące się etatów Towarzystwa tak ogólnych, jak rozłożonych, rok założenia 1827, tom I, лл. 40, 41—42.

XVIII. Отношеніе предсѣдателя въ Совѣтѣ управленія Соболевскаго къ Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства, при сообщаемомъ отношеніи министра статсъ-секретаря о привилегіяхъ Обществу любителей наукъ, 4 іюля н. с. 1829 г.

Prezydujący w Radzie administracyjnej królestwa do Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu.

Dołączoną tu w kopii wierzytelnej odezwę ministra sekretarza stanu z dnia 6/18 Czerwca r. b., oznajmującą, iż najjaśniejszy cesarz i król jmć udzielić raczył Towarzystwu Królewskiemu przyjaciół nauk, począwszy od roku przyszłego, zasiłek roczny w summie złp. 8.000, który na budżecie roku 1830 i następnych lat ma bydź umieszczony, tudzież pozwolenie sprowadzania z zagranicy bez żadnej przeszkody książki i dzienniki, poświęcone przedmiotom naukowym, lecz w jednym tylko egzemplarzu, przesyłam Kommissyi rządowej do wykonania, w czem się jej dotycze.

Minister stanu W. Sobolewski.

Radca sekretarz stanu, generał dywizyi Kossecki.

W Warszawie dnia 4 Lipca 1829. № 12,845.

Dyrekcya kontrolli. Akta ogólne. Towarzystwo przyjaciół nauk, rok założenia 1829, л. 2.

Тутъ же находится и копія отношенія министра статсъ-секретаря Грабовскаго, отъ 6/18 іюня 1829 г. Оно издано выше по подлиннику, Приложеніе, ч. I, N LXXXIII.

XIX. Отношеніе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства къ Пр. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія по вопросу объ управленіи имуществомъ Общества любителей наукъ, 18 іюля н. с. 1834 г.

K. R. p. i s (Kommissya Rządowa przychodów i skarbu) do Kommissyi Rządowej s(praw) w(ewnętrznych), d(uchownych) i o(świecenia) publicznego.

Z otrzymanej odpowiedzi K. R. s. w., d. i o. p. pod dniem 21 Czerwca r. b. do nr. 23.883, na wezwanie K. R. p. i s. z dnia 21 Maja r. b. do nr. 39.348 uczynione względem administracyi domu funduszów Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, oraz z dołączonej odezwy jw. jenerał hrabi Czerniszewa z dnia 6 Kwietnia 1832 do nr. 1.004, objawiającej wolą najjaśniejszego pana, że T. W. p. n. za nieistniejące więcej uznane zostało, nie może K. R. p. i s. dojść do przekonania, aby administracya domu funduszów rzeczonego Towarzystwa, mogła należeć do K. R. s. w., d. i o. p., najjaśniejszy pan rozkazał przedstawić sobie listy osób, które temu Towarzystwu robiły dary szczegółowe, wiadomości o kapitałach i ciężarach, oraz projekt, na jaki użytek możnaby przeznaczyć dom, będący poprzednio własnością Towarzystwa, lecz przedmiotu administracyi wcale nie dotknął, ani dochodów od ogólnie wskazanego nie odwrócił przeznaczenia, decyzya Rady administracyjnej z dnia 4/16 Lipca 1833 r. do nr. 20.092 skoncentrowała ogół działań, dotyczących majątków na rzecz skarbu zajętych przy władzy skarbowej, a K. R. p. i s. nie dzieli wcale mniemania K. R. s. w., d. i o. p., aby Towarzystwo przyjacioł nauk, lubo poświęcone naukowym celom i wydoskonaleniu literatury, powstałe jednak i ciągle utrzymywane z ofiar i składek osób prywatnych, za instytucyą publiczną sekwestrowi nie uległą, uważane bydź mogło. Ma przeto honor wezwać urząd K. R. s. w., d. i o. p. do udzielenia sobie bliższych wiadomości i dowodów, na mocy jakiej decyzyi własności nieruchomej i funduszów byłego Towarzystwa W. p. n. dotąd pod administracyą skarbu nie odstąpiła, i na jakie cele są przeznaczone dochody z tych własności i funduszów poprzednio czerpnięte i dotąd pobierające się.

Warszawa, dnia 18 Lipca 1834 r.

Черновое.

Archiwum Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu.

Akta, tyczące się domu Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie i innych funduszów, do niego należących, rok 1834. л. 6.

XX. Счетъ суммъ Общества любителей наукъ, состоявшихъ въ вѣдѣніи Пр. Комиссіи финансовъ и Польскаго банка (1835 г.).

Утвержденная его свѣтлостію оцѣнка дома, принадлежавшаго б. Обществу любителей наукъ, занятаго нынѣ для помѣщенія Дирекціи Лотереи,

составляетъ		409020-22½
За вычетомъ изъ сей суммы:		
а) Займа отъ города Варшавы .	48.750.	
б) Чинша, уплачиваемаго ксендзамъ Миссіонерамъ свѣтокржискимъ по 3.500 зл. ежегодно, составляющаго капитальную сумму	70.000.	118.750
дѣйствительная цѣнность равняется		290.270
Въ счетъ сей суммы, Прав. Ком. финансовъ уступила Коммисіи внутреннихъ дѣлъ для помѣщенія Дирекціи Страховаго отъ огня общества домъ, занимаемый Дирекціею Лотереи, оцѣненный въ		100.000
а потому слѣдуетъ еще отъ казны за выше помянутый домъ		190.270-22½
Капиталъ, внесенный въ Польскій банкъ Обществомъ любителей наукъ:		
а) заставными листами съ 10-ю купонами	26.100.	
б) наличными деньгами, по первоначальному вкладу	3.499—16[1]	
в) наличными деньгами за заставные листы	6.200[2]	
г) наличными деньгами, за уплоченные купоны	2.962	
Итого . .		38.761—16
Потому капиталъ Общества любителей наукъ, состоящій въ вѣдѣніи Коммисіи финансовъ и Банка, составляетъ .		229.032—8½
а со включеніемъ 100 т. зл., за домъ уступленный Ком. внут. дѣлъ для помѣщенія Страховаго Общества . . .		329.032—8½

[1]) Отъ этой суммы причитается еще 2% за время съ 22 мая 1833.

[2]) Кромѣ процентовъ, причитающихся со времени вынутія заставныхъ листовъ.

Черновой.

Тамъ же, л. 19.

XXI. Представленіе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства Совѣту управленія проектовъ о покупкѣ дома Общества любителей наукъ подъ Лотерейное управленіе, а дома на ул. Новолипкахъ, принадлежащаго Лотерейному управленію, подъ Страховое управленіе, 13/25 генваря 1844 г.

№ 94.644. Варшава, 13/25 генваря 1844 г.

Въ Совѣтъ Управленія царства Польскаго отъ Правительственной Комиссіи финансовъ и казначейства.

Отъ 5/17 марта 1835 года, статсъ-секретарь при Совѣтѣ Управленія сообщилъ Комиссіи финансовъ списокъ съ отношенія г. министра статсъ-секретаря царства Польскаго къ его свѣтлости господину намѣстнику, съ объявленіемъ высочайшей воли на счетъ соглашенія Комиссіи внутреннихъ дѣлъ съ Комиссіею финансовъ о пріобрѣтеніи:

a) дома б. Общества любителей наукъ подъ Лотерейное управленіе, и

b) дома, состоящаго на улицѣ Новолипки подъ № 2.406, подъ Страховое управленіе съ тѣмъ, чтобы сдѣлки по сему предмету представлены были на утвержденіе Совѣта Управленія.

Въ исполненіе таковой высочайшей воли хотя обѣ Комиссіи вошли тогда же въ переписку, но сдѣлка не могла быть доселѣ совершена, во первыхъ, потому, что посредствомъ процесса подлежало очистить ипотеку дома подъ № 2.406, а во вторыхъ, по той причинѣ, что когда процессъ былъ уже оконченъ, приступлено къ соображенію на счетъ уступки дома бывшаго Общества любителей наукъ подъ Страховое управленіе, а дома подъ № 2.406 въ распоряженіе Комиссіи юстиціи подъ Уголовный судъ.

Но какъ г. генералъ-лейтенантъ Писаревъ отъ 8/20 сентября 1843 года увѣдомилъ, что сіе послѣднее предположеніе по волѣ его свѣтлости отмѣняется, то Комиссія финансовъ приступила тотчасъ къ совершенію требовавшихся сдѣлокъ согласно высочайшей волѣ, и съ сею цѣлію сообщила проекты оныхъ, а именно Комиссіи внутреннихъ дѣлъ о пріобрѣтеніи дома подъ № 2.406 подъ Страховое управленіе, и попечителю Варшавскаго учебнаго округа на счетъ уступки дома б. Общества любителей наукъ подъ Лотерейное управленіе.

Поелику на основаніи сихъ проектовъ послѣдовало согласіе и Комиссіи внутреннихъ дѣлъ, и г. генералъ-лейтенанта Окунева, то Комиссія финансовъ честь имѣетъ представить при семъ оныя на утверж-

деніе Совѣта управленія, послѣ сего сдѣлано будетъ распоряженіе о заключеніи формальныхъ контрактовъ.

Главный директоръ предсѣдательствующій,
тайный совѣтникъ Фурманъ.

Директоръ Канцеляріи статсъ референдарій Цѣхановскій.

Archiwum Kom. Rząd. prz. i skarbu; также въ Архивѣ старыхъ дѣлъ при Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора, III, 9, л. 104—105.

Упоминаемое отношеніе министра статсъ-секретаря Грабовскаго къ намѣстнику издано выше, по подлиннику, Приложеніе, ч. I, № XCIV; тамъ же, подъ № CIII, издано и утвержденіе Совѣтомъ управленія означенныхъ проектовъ купли-продажи, а подъ № CXVII помѣщенъ самый проектъ контракта покупки дома Общества для Лотерейнаго управленія.

XXII. Отношеніе главнаго директора финансовъ и казначейства Лонскаго къ статсъ-секретарю Карницкому о начавшемся исполненіи постановленія намѣстника о передачѣ занимаемаго Лотерейнымъ управленіемъ бывшаго дома Общества любителей наукъ на помѣщеніе Медико-Хирургической Академіи, 29 сент./11 октября 1857 г.

W Warszawie d. 29 Września/11 Października 1857 r. № 58.562.

Dyrektor główny prezydujący w Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu do jw. sekretarza stanu przy Radzie administracyjnej.

Mam honor donieść, iż w wykonaniu decyzyi j. o. księcia namiestnika królestwa, objawionej przez odezwę jw. pana z dnia 18/30 Września r. b. № 23107 zarządzonem zostało, ażeby jedna z sal urzędu Loteryi, w domu po b. Towarzystwie przyjaciół nauk, mianowicie ta, w której dotąd odbywały się ciągnienia, oddaną była na użytek Cesarsko-Królewskiej Akademii medyko-chirurgicznej, co zaraz po odbyciu ciągnienia III klassy bieżącej Loteryi, to jest w dniu 25 Września/7 Października r. b. nastąpi.

Co zaś do odstąpienia całego gmachu dla tejże Akademii, i temu zadosyć się stanie, jak tylko znajdzie się lokal na pomieszczenie urzędu Loteryi. Gdy jednak z pomiędzy domów rządowych, jakie ma Kommissya skarbu pod swoim zarządem, gmach, który sama zajmuje, dla braku miejsca, zabudowania menniczne dla nieotwierania do nich publicznego przystępu, jak tego właśnie urząd Loteryjny koniecznie wymaga, a dom przy ulicy Leszno, gdzie urząd Konsumcyjny i Kassa powiatowa się mieszczą dla odległości i braku odpowiedniego lokalu, na pomieszczenie

urzędu Loteryi użyte być nie mogą, a tak zwany dom zdrowia na Ordynackiem, w którym nastręczała się możność pomieszczenia tegoż urzędu nie byłby odpowiedni, bo nie tylko że jest na uboczu, ale będąc własnością miasta, musiałby być najęty, albo na własność skarbową nabyty, coby zapewne znaczny za sobą pociągnęło wydatek, uznałem przeto właściwem, odnieść się do kuratora Okręgu naukowego z propozycyą, czyliby dom po b. wydziale lekarskim przy ulicy Jezuickiej, gdzie teraz jest szkoła farmacyi, nie mógł być dla urzędu Loteryi oddany, ile że teraźniejszy dom Loteryjny, za który skarb zapłacił zarządowi naukowemu rs. 61.353 kop. 11, zapewnie bezpłatnie na Akademią zajęty zostanie.

Radca tajny Łęski.

Тамъ же и въ Архивѣ древнихъ актовъ при Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора, въ A. Rady administr.; л. 120.

Упоминаемое отношеніе отъ 18/30 сент. 1857 г. издано выше, Приложеніе, ч. I, № CIV.

Архивъ новыхъ дѣлъ при Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора.

№ XXIII. Означеніе документовъ о правахъ поземельнаго владѣнія б. Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ, 18 сентября н. с. 1820 г. полученное вмѣстѣ съ документами изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ.

Ad № 6.228.

Konsygnacya akt, tyczących się placów, na których kościół i klasztor zniesiony xx. Dominikanów obserwantów na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie znajdował się.

A. Przywileja różne.

1. Przywilej roku 1668 dnia 3 Lipca króla Jana Kaźmierza, na cerkiew ruską, x. x. obserwantom Dominikanom wydany.
2. Zatwierdzenie intromissyi, wziętéj do tejże cerkwi na rzecz xx. Dominikanów przez tegoż króla Jana Kaźmierza roku 1668 dnia 10 Lipca.
3. Roku 1679 dnia 14 Octobris, przywilej króla Jana Michała, zatwierdzający powyższe nadania.
4. Roku 1698 dnia 23 Czerwca, zatwierdzenie powyższych przywilejów przez Augusta II, króla polskiego, z dodaniem kawałka gruntu.
5. Roku 1698 dnia 29 Sierpnia, dodanie kawałka drogi publicznej długości łokci 60, szerokości łokci 12, dla klasztoru i kościoła obserwantów przez tegoż samego króla Augusta II.

Zresztą przyłącza się informacya, do której dołączone dowody pod lit. A. A. A. B. (ad) B. C. D. E. F. G. H. J. K. L. w sztukach 14 znajdują się.

Росписка кс. Эдуарда Чарнецкаго, секретаря Общества, въ полученіи этой „консигнаціи“ и документовъ:

Tę konsygnacyą wraz z aktami odebrałem z kancelaryi Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, dn. 18 Września 1820 w Warszawie.

X. Edw. Czarnocki, sekretarz Towarz. Królew. Warsz. przyj. nauk.

Akta, obejmujące dokumenta i papiery różne i proч., по описи № 23.

Отношеніе Правит. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществу любителей наукъ, за № 6.628, при которомъ посылались этотъ перечень документовъ и самые документы, находится въ собраніи г. Коротынскаго; оно издано нами въ Приложеніи, ч. I, № CXXIV.

Королевскихъ привилегій доминиканамъ обсервантамъ на владѣніе Московскою каплицею съ принадлежащею къ ней землей, означенныхъ въ перечнѣ, нѣтъ уже ни въ этомъ, ни въ другихъ дѣлахъ этого Архива, и онѣ изданы нами по бумагамъ Варшавскаго главнаго Архива древнихъ актовъ, въ Приложеніи, ч. I, № № XI—XV. Здѣсь же сохранились лишь документы, относившіеся собственно къ „объясненію, справкѣ" (информаціи). Ими выясняются не только права доминиканъ обсервантовъ на землевладѣніе, но и границы его и взаимныя отношенія между доминиканами и сосѣдями; содержа въ себѣ много данныхъ, рисующихъ черты тогдашняго быта, онѣ служатъ также къ безусловному рѣшенію вопроса о томъ, чѣмъ въ дѣйствительности было, сохраняющееся доселѣ, старинное зданіе, признаваемое въ современной литературѣ подлинной усыпальницей Шуйскихъ.

Мы издаемъ ихъ всѣ, въ хронологическомъ ихъ порядкѣ.

№№ XXIV—XXXVI. Полученные изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ документы, объясняющіе права и границы поземельнаго владѣнія доминиканъ обсервантовъ, 1697—1787 гг.

№ XXIV. Актъ передачи-продажи земли виленскою кастеляншей Терезіей Служко, урожденной Госѣвской, priору Варшавскаго конвента доминиканъ обсервантовъ Лукѣ Оцосальскому и всему монастырю, 20 іюля н. с. 1697.

B.

Actum in curia regia Varsaviensi sabbato ante festum sanctae Mariae Magdalenae proximo, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo.

Coram officio et actis praesentibus castrensibus capitanealibus varsaviensibus personaliter comparens illustris et magnifica Theressia Gąsiewska, illustris et magnifici Josephi Boguslai Słuszka, castellani vilnensis, exercituum magni ducatus Lithvaniae ducis campestris, lanckoronensis, pieniaviensis capitanei, consors legitima cum ejusdem illustris et magnifici mariti sui uti tutoris conjugalis authoritate et assistentia, sana mente corporeque existens, jurisdictione sua quavis propria omissa et praesenti incorporatione facta, palam ac libere recognovit. Quia ipsa reverendo patri Lucae Oczosalski, priori conventus Varsaviensis ordinis sancti Dominici congregationis sancti Ludovici Bertrandi, ejusque succedaneis ac toti eidem conventui, hic in suburbio Cracoviensi sito, jam exnunc aream seu fundum suum haereditarium, se recognoscentem post sterilia olim illustris et magnificae Sophiae Gąsiewska, olim illustris et magnifici Alexandri Przyjemski subdapiferi regni consortis, sui vero recognoscentis sororis germanae fata, jure divino ac naturalis successionis concernentem, palatiumque in eodem fundo extructum hic Varsaviae in suburbio Cracoviensi inter vias publicas, unam quidem ad villam Ujazdow nuncupatam, alteram vero ad Istulam (sic) tendentes ab una et aream quondam Pauli Szpek, penes aream olim nobilis Filliponi sacrae regiae majestatis stabuli praefecti, ad praesens vero conventum praedictum ordinis sancti Dominici consistentem, cum omni et integro jure, suo dominio, proprietate, propinquitate tituloque haereditario ac omnibus fundi et palatii utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, commodis, obventionibus, aedificiis muratis et ligneis, suprascripto palatio adjacentibus, praecipue cum curia versus hortum conventus praedicti areaque ipsa (in qua curia eadem et alia aedificia extructa sunt), nec non hortis cunctisque attinentiis et pertinentiis ad areas et palatium atque curiam praefatam antiquitus spectantibus, nil sibi suisque successoribus reservando, seu quovismodo excipiendo, sed ita late, longe circumferentialiterque, prout area praefata et hortus in suis metis extenduntur et protenduntur suntque ex antiquo dislimittati, dat, donat, confert inscribit et resignat, pura, mera et irrevocabili donatione, perpetuo ac in aevum; intromissionemque eidem reverendo patri priori totique conventui suprascripto officiose per ministerialem regni generalem et nobiles duos, quosvis facilius pro tempore conducendos, in praemissum fundum et areas palatiumque et curiam cum aedificiis acceptandam, libere dat et de facto admittit. Ac praeterea submittit se suis cum posteris de bonis suis generaliter omnibus eundem reverendum patrem priorem et ejus succedaneos ac totum conventum praemissum Varsaviensem congregationis sancti Ludovici Bertrandi ab omnibus generaliter impedimentis juridicis et extrajuridicis omnium et singularum personarum propinquarum et remotarum cujuscunque status, sexus et conditionis cujusvis existentium, tum inscriptionibus prioribus et posterioribus, debitis,

vinculis et oneribus, si quae sint, aut fuerint, tueri, evincere, eliberare et intercedere, indemnem ipsum et ejus succedaneos ac totum conventum, toties quoties opus et necesse fuerit, reddere, idque sub damnis terrestribus, in casu alicujus exorti impedimenti et non factae tuitionis et evictionis ad solvendum irremissibiliter succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus simpliciter, ceu praemissum est, taxatis et edictis taliter ex inde succubitis citata existens moderna illustris et magnifica recognoscens suis cum successoribus ad officium praesens castrense capitaneale varsaviense tenebitur sua cum posteritate coram praesenti officio (foro suo quovis proprio et competenti, ut supra, omisso), semper in primo juris citationisque termino tanquam peremptorio, peremtorie stare, juri parere, respondere, quin potius loco responsionis damna praedicta terrestria succubita solvere, quibus solutis nihilominus inscriptioni suae praesenti donatoriae in toto satisfacere, ac omne judicatum officii praesentis, de jure non exeundo pati, absque omni dilatione, defensione, exceptione, praescriptione, protestatione, evasione, evocatione, motione et appellatione, earumque modo quovis, seu per adcitationes quasvis, prosequutione.

Correxit Stanski mp.

M. П.

На оборотѣ надпись:

Donatio conventui Varsaviensi s. Dominici congregationis s. Ludovici Bertrandi 1697 ante fest. s. M. Magdal.

Magnifica Gąsiewska palatium cum fundo, in quo situm est, cum omnibus attinentiis ac praesertim curia cum fundo versus hortum p. p. Dominicanorum haereditarie Dominicanis congregationis s. Bertrandi donat.

Тамъ же, л. 48—49.

XXV. Рѣшеніе нунціатурой судебнаго спора варшавскихъ миссіонеровъ костела св. Креста съ доминиканами обсервантами о проулкѣ, пролегавшемъ позади доминиканскаго монастыря и занятомъ доминиканами, 16 іюля н. с. 1698 г.

L.

Decretum nuntiaturae pro parte ecclesiae sanctae Crucis.

Anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo, die vero lunae 16 mensis Junii Varsaviae. Pro reverendissimo domino Bartholomaeo Tarło, praeposito, et tota domo Missionis ad ecclesiam parochialem sanctae Crucis Varsaviae, actoribus contra admodum reverendum patrem priorem et totum conventum Varsaviensem ordinis Praedicatorum congregationis sancti Bertrandi.

Coram perillustri et reverendissimo domino Caietano Deovio, iuris utriusque doctore, protonotario apostolico, curiae illustrissimi et revendissimi domini domini Joannis Antonii De Via, Dei et apostolicae sedis gratia archiepiscopi, episcopi ariminensis, sanctissimi, domini nostri domini Innocentii, divina providentia papae eius nominis XII, praelati domestici et assistentis, eiusdemque et sanctae sedis apostolicae ad serenissimum Augustum II, Poloniae regem potentissimum, totumque regnum Poloniae, et magnum ducatum Litvaniae, cum facultatibus legati de latere, nuntii, generali causarum auditore et iudice, comparuit personaliter nobilis dnus Mathias Kolinski, procurator suprascripti reverendissimi domini praepositi et totius domus sacerdotum Missionis Varsaviensis, principalium actorum, et in termino hodierno ex literis citationis, e cancellaria tribunalis praesentis emanatis, accusavit contumaciam suprascriptorum admodum reverendorum patrum, prioris, et totius conventus Varsaviensis ordinis Praedicatorum congregationis sancti Ludovici Bertrandi citatorum, non comparentium, et in eorum contumaciam reproduxit eandem citationem ac, post circumductum terminum pro servato habitum postque iam praestitum a suis principalibus iuramentum calumniae, petiit, in causa occasione obstructionis noctu per citatos plateae seu viae publicae, de qua in actis praesentibus latius continetur, sententiam definitivam ferri et in scriptis promulgari, petita suorum principalium in prioribus instantiis facta admitti et citatos in damnis et litis expensis condemnari, salvo etc. omni etc.

Praesente excellente magnifico Sebastiano Musiewicz, philosophiae doctore, suprascripti admodum reverendi prioris totiusque conventus ordinis Praedicatorum congregationis sancti Ludovici Bertrandi ad capellam Moschoviticam in suburbio Cracoviensi dicto ad Varsaviam erecti, citatorum ex adverso principalium, causae eiusdem procuratore, protestando contra partem adversam de temeraria suorum principalium vexatione atque exinde de damnis ac litis expensis iisdem suis principalibus ex occasione huiusmodi litis motae causatis et causandis persistendoque in juribus et rationibus, circa informationem ea in causa pro iisdem suis principalibus datam deductis, et instrumentis pro iisdem suis principalibus productis insistendo, circa approbationem actionis et actoratus parti adversae, ac si competentis; quoniam eadem pars adversa defecit in probatione viae publicae, neque pro eodem in tempore utili et cum quibus opus fuerat iure egit et quatenus hic locus, de quo agitur, esset via publica, quod firmiter negatur, eadem actor et sua domus Varsaviensis sacerdotum congregationis Missionis non opus habet, aliunde et commodius viis publicis suae domui et areis nunc desertis proximioribus uti valens, prout et caeteri cives et incolae suburbani Varsavienses circumcirca manentes et similiter utentes, neque de eodem loco clauso, tanquam viae publicae, aliquando egerunt, seu agunt, iste vero locus omnino pernecessarius et suis principalibus, pro-

ut in eadem informatione data deductum est, et ex visione istius loci et conventus suorum principalium peracta potuit eosdem suos principales circa usum ac possessionem huius loci conservari et manuteneri, actori ipsiusque domui silentium perpetuum imponi eundemque actorem et suam domum, uti temere agentes, in damnis litisque expensis suis principalibus condemnari citra tamen approbationem validitatis processus ea in causa servati, debita cum instantia postulante, partemque adversam ad dividendum areas desertas, si quod in iis dominium habet, cum his suis principalis et conventus pro clausura monasterii debita et convenienti opus habet iuris mediis stringi et compelli flagitante, salvo etc. omni etc.

Qui reverendissimus dominus auditor generalis sedens etc., audiens etc., terminum habuit pro servato. Et ita etc. omni etc.

Adalbertus Skwarczyński, cancellarius.

Quem aperiendo reverendissimus dnus auditor generalis et iudex etc., attento, quod praedicti reverendi patres sancti Dominici viam publicam, quae immediate intercedebat post ipsorum claustrum, de facto ac propria autoritate occuparunt, prius de anno millesimo sexcentesimo octuagesimo tertio, per appositionem ianuae in illius extremitate ad Vistulam tendente, et postea anno 1697 de mense Aprilis per appositionem ligneorum sepimentorum et ianuae in altera eiusdem villae extremitate tendente versus palatium Uiazdoviae nuncupatum ita et taliter, ut iter actusque penitus penitusque impedita remanserint, in praeiudicium nedum utilitatis et commoditatis publicae, sed etiam privatae reverendorum sacerdotum Missionis ratione domorum ad ipsos pertinentium et ab altera praefatae viae existentium, quarum inquilini ante earum dejectionem activa fruebantur servitute transeundi, equos et currus agendi; mandavit sub paenis suspensionis a divinis, privationis officiorum, activae et passivae vocis, ac in subsidium excommunicationis aliisque arbitrio extendendis per dictos reverendos patres Dominicanos infra triginta dies apposita, ita ut vacua et ad pristinum statum libertatis pro libero transitu, in quo erat ante occupationem, sive occlusionem, omnino reducatur, ad quem effectum mandatum de demoliendo executivum et aliud quodcunque magis necessarium et opportunum decrevit et relaxavit ac ex cancellaria extradi iussit, vigore praesentis decreti, reservatis tamen iisdem patribus Dominicanis iure et actione, si quae et quatenus ipsis competunt, aut competere poterunt, tam super iure prohibendi, ne in casum reaedificationis praedictarum domorum fenestrae aperiantur, quae ad claustrum conventus prospicere possint, quam super iure cogendi reverendos Missionarios ad easdem domos sibi vendendum victosque autem ob bonum pacis ab expensis litis absolvit, dummodo praesenti decreto acquiescant. Et ita etc. omni etc.

Ad ita vero decernendum infra exponendae svaserunt relationes.

Sub auspiciis et imperio serenissimi olim regis Sigismundi III, ingens est praelium commissum inter Polonos et Moschos, in quo memorabili ab istis clade accepta, captivi insuper facti sunt ipsorum exercituum duces, quibus successive in captivitate decedentibus, idem rex Capellam hic Varsaviae in suburbio Cracoviensi erigi curavit ad conservandos non tam illorum cineres, quam memoriam tam celebris memoriae (sic); hanc Capellam post decursum aliquot annorum, anno nimirum 1668 reverendi patres religiosi sancti Dominici strictioris observantiae dono obtinuerunt a serenissimo rege Joanne Casimiro, Sigismundi filio, una cum parte vacui situs, sive plateae circumquaque existentis pro ecclesiae et monasterii constructione; quibus igitur exaedificatis, relictum fuit spatium ad usum viae inter dictum monasterium et vicinas domos, tendentes versus palatium Uiazdoviae dictum, ita ut per eam inquilinis dictarum domorum commodus et liber pateret accessus ad Vistulae fluvium, nedum pro equorum, verum et curruum transitu: rebus in hoc statu manentibus, patres Dominicani sub praetextu maioris securitatis et honestatis religiosae, dum ad aquam hauriendum ex puteo, extra claustrum posito, sicut et ad hortum accedendum necessario per dictam viam in conspectu populi transire cogebantur, captata nocturni temporis opportunitate, claudi primum anno 1683 illius extremi tatem ad Vistulam tendentem, deinde de mense Aprilis anni praeterlapsi 1697 ligneis sepimentis eandem viam curaverunt totaliter claudi. Quapropter reverendi domini sacerdotes ecclesiae sanctae Crucis congregationis Missionis, ad quos praefatae domus monasterio contiguae directo atque utili dominio modo pertinent, conquerentes adversus patres Dominicanos ex duplici motivo, videlicet et quod publicam viam occupaverint et quod per illius occupationem sublata sit commoditas propriis domibus et fundis ea utendi, prout ante occlusionem utebantur, judicialiter coram tribunal apostolico provocarunt, instantes pro demolitione et amotione sepimentorum et impedimentorum, clanculum, ut supra, appositorum, idcirco prius decreta indeque personali accessu peracta loci controversi inspectione visum est instantiae annuendum, utroque subsistente motivo reverendorum Missionis.

Quod enim attinet ad viam publicam, nullo pacto potest in dubium revocari, quin talis ante occupationem fuerit, tum quia in confesso est apud patres et docet privilegium regis Joannis Casimiri prout et actus regiae commissionis, ad designandum spatium monasterii delegatae, ex adverso exhibitus, quod situs, ubi aedificatum est caenobium, erat publica platea viaque publica per quam cuilibet licebat transire, currus et equos ducere, tum quia etiam post conventus constructionem ad eundem viae publicae usum relictum est spatium latitudinis 12 circiter cubitorum, cuius extremitas incipiebat in publico et pariter in publicum desinebat, quod profecto irrefragabile viae publicae constitutivum et argumentum reputa-

tur iuxta omnem sensum doctorum, ut per eminentissimum de Luc De regalibus discur. 136. n. 4 et De servit. dis. 24 n. 4 et discur. 69 n. 7 rot. decis. 631 coram cardinal. Cavaler. Hac proinde posita viae publicae qualitate, non minus certa insurgit iuris dispositio, per quam personis privatis quodcunque opus interdicitur, ex quo usui publico praeiudicium oriatur ad texte etc. in lege seculari ff. Ne quid in locis publicis l. 1 ff. De his quae deiecerunt l. aediles ff. De via publica, ubi concordantes Capell. De servit. rustic. praedior. De servit. viae can. 3. n. 27 et 28 nec ex posse ssione quantumvis antiqua ius acquiritur, quia in publicis rebus non admittitur usucapio l. Usucapiorum ff. De Usucap. card. de Luc . . . . . loc. cit n. 66 cum sequentibus. Fortius igitur licet actoribus (et hoc erit subsistens secundum motivum), quorum domibus et fundis per clausulam viae supradictae sublata remanet omnis commoditas; ex iudiciali namque inspectione die 20 Maii 1697 expedita: § Deinde deventum est ad locum, constat dictas domos ante modernam ipsarum deiectionem factam, ut in meliorem structuram et formam reficiantur, debuisse ianuas respicientes ad viam controversam, ex quibus equi, currus, lignis, feno, etc. onusti inducebantur, modo vero inutiles prorsus fore, si rursus aperirentur, quo emensurato spatio, ab iisdem ianuis usque ad sepimenta noviter extructa apparet illud esse duntaxat 4 circiter cubitorum, imo si vetus quoddam ligneum atriolum quod invisitur, palis humi infixis sustentum, debet reparari, iam nullum supererit intervallum inter sepimentum et parietes domorum, cum d. d. (dictorum?) 4 cubitorum totum occupatur ab atriolo.

His itaque ponderatis, non videntur tantae efficaciae ea, quae pro patribus Dominicanis sunt proposita. 1mo etenim assignatio 100 cubitorum in longitudinem et 40 in latitudinem, facta per regios commissarios, nullatenus suffragatur etiam ex supposito, quod ecclesiam et monasterium aedificando integrum spatium 100 cubitorum non consumpserint, ita ut ad illorum complementum vigore dictae assignationis legitime occupare inde potuerint viam, de qua agitur; tum quia omisso, quod in actis non constat, an relicta integre concessum situm non consumpserint, nec praecise a quo loco commissarii inceperint mensurationem minusque in actu revisionis hujusmodi defectus fuerit alligatus, nihilominus hoc fundamentum corruit: primo, reflectendo, quod aut patres Dominicani plenarie usi sunt regio privilegio et indebite allegant, se adhuc debere consequi complementum, aut vero usi non fuerunt in tempore et per non usum illud amiserunt, ita in terminis praxis huius regni ut privilegia perpetuitatis post lapsum trigennii et totidem mensium per non usum amittantur, refert Andreas Lipsaei (sic), olim regni procancellarius, in suis Observationibus pract. observat. 40 n. 6.

Deinde reflectendo, quod perpetuitas in concessione publicorum locorum nunquam censetur velle praeiudicium inferre iuri tertii quaesito.

1-mo. Huiusmodi concessiones continere semper illiguntur clausulam dicti

juris praeservativam et si non fuerit in privilegio expressa in puncto dext. n l. 2. §. Praetor ait. ff. Ne quid in loc. publ. caepp. De servit. rustici. praed. cap. 3. n. 26 cardin. De Luc De servit. disc. 5. n 61. Unde fortius haec theorica congruit praesenti hypothesi, dum apertissimis notis in praecitato privilegio legitur praeservatum jus vicinorum ibi (scilicet in documento regiae commissionis). Caeterum, maioris commoditatis ad cohabitandum et ad deoccupationem peragendum gratia, fundos illis ampliores, adhibito guaro geometra ita, ut id fiat sine praeiudicio fundorum civilium, emensurent. Quapropter commissarii assignantes spatium 100 cubitorum in omnem casum fines regii mandati excesserunt, cum manifestum resultet praeiudicium fundorum sive domorum sacerdotum Missionis per occupationem viae, de qua agitur, ut supra probatum est.

2-do. Inefficaces pariformiter sunt animadversiones allegatae in actu iudicialis accessus et iterum repetitae pro parte patrum Dominicanorum, nimirum quod, si clausa non esset via controversa, maximae subjectioni forent sacrarium, refectorium et culina nec regularis clausura posset sufficienter servari, stante praesertim demissione fenestrarum earundem officinarum ad viam respicientium, ex quo mensurata distantia a solo usque ad illarum initium inventa sit altitudo duntaxat trium circiter cubitorum; etenim quo ad allegatam subjectionem officinarum ista non debet praeponi commodo publico et tertii praeiudicio superius enucleato, alias, si haec admitterentur, similia quotidie sequerentur absurda, cum omnes religiosi, habentes sua monasteria posita in publicis viis, possent ad libitum eas de facto claudere, ne subjaceant aspectui vicinorum. Quo vero ad securitatem claustralem, huic poterit per patres Dominicanos commode provideri per appositionem cratum ferrearum in fenestris, ut passim practicatur.

3-tio. Eiusdem insubsistentiae noscuntur esse aliae animadversiones, quod, remoto sepimento aliisque impedimentis, religiosi accedentes ad hortum, puteum, et stabulum, extra claustrum existentia, deberent contra honestatem claustralem inspici et observari a saecularibus per viam transeuntibus, quia certum est, quod patres Dominicani ab initio fundationis monasterii non erant possessores fundi, ubi modo est hortus, puteus, et stabulum, quae nisi post aliquot annos acquisiverunt ab heredibus dni Philipponi Itali, unde sicuti ante occupationem viae praedictae palam ad dictum fundum accedebant, ita et poterunt in posterum v. potius per subterraneum ac essum propositas incommoditates tollere, cum aquisitio praepostera eiusdem fundi non debeat ipsis maius jus tribuere, quod antea non competebat.

4-o. Nec subsistens apparet allegata aemulatio ex eo deducta, quod reverendi dni Missionarii, reaedificando deiectas domos, maius commodum

consequi poterunt, aperiendo ianuas, et ad illas ingressum in via consulari Uiazdoviam ducente; quippe congrua patet responsio, ipsos ad id cogi neqnaquam posse, praesertim dum si ianuas prout antea, non haberent respicientes viam controversam, maximum subirent praeiudicium consistens in hoc, quod commoditatem amitterent introducendi et collocandi ligna, fenum et similia, in area, quae retro dictas domos extabat ante ipsarum deiectionem.

5-to. Minus subsistit ratio per patres citatos allegata in actu revisionis: § Cum quaesitum fuisset etc., et § Iidem patres Dominicani etc., quod scilicet in tantum: ipsi de anno 1683 ianua clauserint controversam viam, inquantum eam viderint occlusam lignis humi infixis ab illustrissimo dno palatino Mariaeburgensi, ita ut nullus superesse posset commodus transitus; quia praeter quod reverendi dni Missionarii negarunt et negant, illam viae partem fuisse occlusam ab illustrissimo dno palatino, commodumque semper asserunt transitum patuisse; attamen dicta ratio fortiori labefactatur, nam sicut hactenus ostensum est, non licuisse, patribus citatis viam praecludere et consequenter actoribus licere agere pro remotione impedimentorum, ita dicendum, nec dno palatino licuisse ligna praedicta apponere, adeoque, quatenus ea iter actumve adimant, licitum fore eisdem actoribus similiter agere pro illorum amotione. Nec vis aliqua constitui valet in praetensa per tot annos taciturnitate duorum actorum post clausuram partis versus Vistulam tendentis, quia statim excluditur per solemnem protestationem, quam in actis consistorii Varsaviensis emiserunt eodem anno 1683 die 22 mensis Maii, ut ex authentico exhibito documento; quae quidem protestatio bene praeservavit actoribus actionem, quam modo promovent.

Decretum postremo Clementis VIII, editum anno 1595, et aliud Urbani VIII, de anno 1625, relata per Lezan in Sum. qq. regular. n. 17, licet praesentis non sint inspectionis, nil adhuc prosunt patribus citatis, sed potius contra ipsos retorquentur, quandoquidem in iis, sub paena privationis officiorum, et activae ac passivae vocis, tantum praecipitur superioribus regularibus, ne permittant fenestras in publicum respicientes, nisi ad lumen duntaxat: non iubent igitur, ut viae publicae occupentur et occludantur et ita utraque. A quo decreto in cedula lato illiusque publicationis primam notitiam habens, excellens M. Sebastianus Musiewicz, philosophiae doctor, supradicti admodum reverendi prioris totiusque conventus ordinis Praedicatorum citatorum ex adverso principalium causae eiusdem procurator, protestando de attentatis et innovatis attentandisque et innovandis, ad ss-mum dnum nostrum dnum Innocentium, papam eius nominis XII, ac sanctam sedem apostolicam appellavit et pro hac appellatione admittenda subiunxit rationes infrascriptas.

1-ma. Quia haec viae sive itineris servitus, pro admodum reverendis dnis Missionariis petita illisque ex decreto praesenti adjudicata, nullo probationis genere fulcitur, quam servitutem non debere praesumi, sed hanc concludenter probare actores necessum habuerunt, ita eminentissimus de Luc De servit. disc. 23 tit. 2. Non enim, primo, probata habetur testibus, quos istius causae processus et caeteros terminos substantiales non admisit. Non 2-do, habetur probata confessione, quae ut supponitur in actu visionis, prout in instrumento desuper confecto in vers. Cum quaesitum fuisset, per reverendum patrem Skopowski Dominicanum respondentem in hac verborum forma, quod occluserunt locum ubi est porta respiciens Vistulam fluvium ac si data de confesso itinere fuerit. Quippe locum confitens non censetur confiteri, neque praecise ad viam publicam concludere, veluti confitens esse animal non eo confitetur omnino esse hominem. Et esto etiam fuisse confessum istud iter, non tamen unius confessio toti ecclesiae et conventui praeiudicare potuit, multominus cum sit revocata per ea, quae adducta sunt in informatione iudicii, ea in causa pro patribus Dominicanis producta, ita gl. fi. in c. fi. X. De confess. Non denique, haec servitus probata habetur ex aliquo instrumento, de qua servitute nec illud serenissimi olim Joannis Casimiri regis in illius commissionis de emensurandis fundis in longum 100, in latum 40 cubitorum, datae loquitur documentum, dum loquitur his verbis: ita tamen ut haec emensuratio fiat sine praeiudicio fundorum civilium, etenim iidem fundi civiles, nominatim, areae quae praetenduntur esse de dominio reverendorum dominorum Missionariorum, in fundis, pro ecclesia et conventu patrum Dominicanorum emensuratis, eousque intactae manent et duntaxat solus ductus per emensurantes extensus est in aream istam, in qua sepimenta pro clausura conventus posita sunt, ad quorum deiectionem reverendi dni Missionis incompetenter agunt, alias si et haec area, quae praetenditur esse solum publicum, non includeretur in 100 cubitis, privilegium donantis et concedentis tantos fundos haberetur sterile, privilegia autem sive indulgentiae largissime interpretari debent ubi verborum forma hoc ipsum patitur gl. fin. in c. fi. X. de transl. epis. Prout revera huius privilegii forma de 100 cubitis disponens in loco conventus et ecclesiae cum sua clausura, in iisdem sepimentis posita, nedum completa habetur. Inde istud decretum absque probationibus, et non servatis terminis processusque saltem summarii substantialibus, latum, appellabile est.

2-da. Esto quod haec area fuerit aliquando (quod tamen non conceditur) serviens pro itinerantibus, utique ab antiquo derelictae illius solum de ecclesia et conventu caeterisque hinc inde aream istam adiacentibus patrum Dominicanorum propriis, effici etiam illud occupantium censetur, ducto argumento ex text. in l. Insula ff. de acquir. rer. domin. et § Insula ff. De rerum divis. cum concord. decis. 173 n. 11 part. 4 recent.

Hinc respondetur uni ex motivis in praesenti decreto datis, usucapio nem non procedere in viis publicis de per se usucapiendo vias publicas, secus autem ubi derelictae sunt, quali modo servitutes amitti docet Conrad. Lagus in methodica juris utriusque parte 2. De servit. c. 63. n. 12. Et quando enim per vim inter praesentes nunc per decennium, inter absentes per vicennium immobilia occupantur l. Uni c. De usuc. transfus. quam l. citato August. Mella tract. De usucap. par. 1 cap. 2. nro 13. ita ut in re non violenter occupata eiusdem clandestina possessio (quae non recta fide in clausa de nocte hac area adstruitur patribus Dominicanis) obstare non videtur, quominus usucapiatur l. Clam. ff. de acquir. posses. quam l. citat. idem Lagus De usucap. c. 42. nro 18. Ac insuper quando haec area ab ecclesia patrum Dominicanorum et conventu ex utraque parte circumventa est, hanc debere censeri, prout proxime dictum est de caeteris bonis a patribus Dominicanis possessis, et in eorundem bonorum universitatem venire servitus enim confusione dominiorum extinguitur; ita supracitatus Lagus c. 63. De servit. n. 15. citans tex. l. si cum. ff. Quemadmodum servit, amit. Hinc quoque, 2-do, infertur, inutiles haberi protestationes reverendorum dnorum. Missionis, de quibus per annos circiter 14, non innotuit reverendis patribus Dominicanis et ad quas iidem reverendi dni Missionarii non egerunt, scientes hanc aream, quam illi dicunt viam publicam, ad se non pertinere, optime autem spectare ad ecclesiam et conventum patrum Dominicanorum ex 100 cubitis regia potestate pro hac ecclesia et conventu emensuratis, intra quos centum cubitos haec area includebatur et includitur per declarationem serenissimi Augusti regis Poloniarum eiusdem nominis II, feliciter moderni, secutam in forma probanti patribus Dominicanis, novissime datam iudicioque et officio praesenti in suo instrumento exhibitam, iuxta quam declarationem quodvis iudicium saeculare et spirituale et non aliter rex pientissimus procedere voluit et respective praecepit; idcirco et initium concessionis huius areae nunquam ab aliquo turbatum et finis per declarationem serenissimorum regum nunc secutam, in bona fide reverendos patres Dominicanos constituit; ita idem Mella trac. de loc. quibus supra n. 9. Quapropter dum decretum iudicii praesentis aliter fieri adversus suos principales adinvenit (sic) appellabile est.

3-tia. In motivis ad istud latum decretum adductis multa in facto considerata sunt, non autem probata, et quidem, 1-mum, quod haec area fuerit via publica. 2-dum, quod fuerit a patribus Dominicanis de tempore nocturno clausa. 3-tium, quod domus, quarum nunc sunt areae desertae in meliorem structuram ab admodum reverendis dnis Missionis reficiendae habuerint ianuas respicientes ad aream seu viam controversam, per quas equi, currus cum lignis et feno onusti etc. introducebantur. 4-tum, quod huius areae, quatenus via publica aliquando reputabatur, primam faciem

ex parte Vistulae illustrissimus dnus palatinus Mariaeburgensis ab annis circiter 50 clauserit, ita ut in hanc aream introitus ex parte Vistulae haberi non potuerit, prout hucusque in hunc diem servitus negativa patens est; quae et caetera considerata in huius causae processu partes non probarunt et tandem ventum est ad decretum, propter quod habetur appellabile.

4-ta. Privilegia principum obtinere vim l. per l. Donat. c. De donat inter vir. et uxor. docuit Andreas Lipski in sua semis. Centur. observ. 41 n. 5, quae privilegia tam priora, quam et recens serenissimi regis Augusti II, semper sonant de 100 cubitis, reverendis patribus Dominicanis et ipsorum conventui debitis. Non ergo est dignum et iustum immutare legem ferentis et privilegium concedentis, quod quia ex decreto tribunalis praesentis accidit, illud appellabile censendum est.

5-ta. De fundo, pro conventu patrum Dominicanorum in 100 cubitis emensurato, quia complementum intra triennium a data privilegii non fuerat secutum, usum istius privilegii regalis reverendos patres Dominicanos amisisse et authoritate praefati Andreae Lipski supra citatae centur. observ. 40. n. 6 in eodem decreto praesenti motivatur, quod iuxta eiusdem authoris allegata decreta inter personas privatas ne per privilegium concessa steriles eant, procedit, secus vero dum ecclesiae aliquid offertur ex eiusdem ecclesiae perpetuitate et oblatum quoque perpetuo manere debet, itaque gl. in c. Duo simul vero privileg. X. De officio ordin. ad cujus privilegii perpetui amissionem inclinans praesens decretum appellabile est.

6-ta. Privilegiorum regalium interpretatio viarumque publicarum defensio et protectio, seu de his cognitio spectat ad perpetuitatem, prout docet eminentissimus de Luc. De regal. dis. 136. nro. 19. Igitur decretum iudicii tribunalis praesentis non tantum appellabile est, sed et viribus ex defectu iurisdictionis caret. Nec obstat, quod non est contra iurisdictionem, et de incompetentia huius iudicii praesenti in causa dictum, quia etiam non est processum in terminis iudicii praeparatorii, sed statim descensum ad visionem et ex hac processum ad decretum definitivum. Quare, praemissis rationibus et aliis in informatione, pro reverendis patribus Dominicanis data, adductis stantibus, salva earundem coram quo de jure venerit suppletione, appellatione, et huiusmodi decreto pro patribus Dominicanis interpositae deferri, idem qui supra mandatarius causae huius, et supradictorum suorum principalium nomine, humiliter petit. Salvo etc. omni etc.

(L. S.). Et reverendissimus dominus auditor generalis qui supra huiusmodi appellationem in devolutivum duntaxat admisit. Et ita etc. omni etc.

Reverendissimus stetit in decretis. Et ita etc. omni etc.

Adalbertus Skwarczynski, cancellarius.

Ex protocollo actorum nuntiaturae apostolicae extractum et sigillo

illustrissimi et reverendissimi dni. dni. Joannis Antonii De Via (sic), archiepiscopi, episcopi ariminensis et nuntii apostolici regno Poloniae etc. communitum.

Adalbertus Skwarczynski, publicus sua authoritate apostolica notarius et causarum nuntiaturae apostolicae suprascriptae cancellarius.

На оборотѣ:

Decretum nuntiaturae contra patres Dominicanos pro contingenti via publica deoccupata. 1698 Julii 18.

Тамъ же, л. 59—65.

XXVI. Инвентарная опись продаваемой недвижимости, 13 февраля н. с. 1699 года.

x K.

Inwentarz dworu ze wszystkiemi budynkami, ogrodem y innemi do niego nalezytosciami, spisany w roku 1699 dnia 13 Lutego, według podania od jasnie wielm. imci. pana kasztellana wilenskiego oycom Dominikanom de observantia, w Warszawie przy Kaplicy Moskiewskiey zostaiącym.

Brama do dworu.

Drzwi u niey dwoiste, z fortą na zawiasach zelaznych z dwiema kunami, zapora na wrzeciądzu zelazny̆m; u fortki zasuwa zelazna, mlotek u niey zelazny.

Sala nad bramą.

Schody do niey drewniane dobre, drzwi u schodow na zawiasach zelaznych; drzwi do samey sali na zawiasach zelaznych, okien w sali dwie, po cztery quatery; u iednego okna quatera barzo potłuczona, u drugiego niemasz quatery.

Izby służebne przy bramie po prawey ręce.

Sionka. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z zamkiem, okienko w niey we cztery quatery, trzy barzo potłuczone, prętow w nim zelaznych nro 3.

Izba po lewey (sic) stronie. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z skoblem, okien w niey nro 2, we cztery quatery, piec w niey biały.

Alkierz przy tey izbie. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych; okien w nim dwie, we cztery quatery, trzy szyby w nich stłuczone, w oknach po szesc prętow zelaznych.

Izba po prawey stronie. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z zamkiem, okno w niey iedno we cztery quatery, iedna barzo potłuczona.

Alkierz przy tey izbie. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych z zamkiem, iedno okno w alkierzu we cztery quatery, iedna quatera (sic) barzo potłuczona, prętow w oknie zelaznych nro 5, piece tak w alkierzu,

iako y w izbie, zielone, barzo złe; drzwi z alkierza do bramy na zawiasach zelaznych.

Kuchnia przy bramie po lewey ręce.

Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, stoł kuchenny, okien dwie w kuchni, po cztery qwatery iedna qwatera barzo zła, w innych quaterach niemasz dwunastu szyb, piec chlebowy w kuchni zły, y sama kuchnia zła.

Izba kuchenna. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, piec w niey zielony zły, okno we cztery qwatery złe.

Spizarnia z kuchni idąc. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, okno w niey we cztery qwatery z pręty nro 3 zelaznemi.

Piwniczka. Drzwi do niey masz.

Podworze.

Studnia na podworzu z wałem okowanym, bez kubła, z nakryciem złym; wrota z podworza nad Wisłę na czterech zawiasach zelaznych z kuną, poręcz u nich zła.

Staynia po lewey stronie.

Wrota do niey dwoie dwoiste, oboie na zawiasach zelaznych y (sic) hakami zelaznemi.

Wozownia po prawey stronie.

Drzwi do niey dwoie o dwoygu wrotach na zawiasach y hakach zelaznych; u iednych skobel zelazny, z poręczami drewnianemi, w wozowni dwa złoby, wystawy przed wozownią dwie, pułapu połowa przykrytego tarcicami, na drugiey połowie kilka tarcic.

Skarbiec murowany.

Drzwi do niego zelazne, z zamkiem y kluczem, zapadką zelazną y kluczem, z skoblami dwiema, łancuszkiem; skarbiec sam sklepiony, nakryty dachowką, ale potrzebuie lepszego nakrycia; w skarbcu grzędy dwie na czterech hakach zelaznych, okien dwie o czterech qwaterach, całe; kraty w oknach zelazne, okiennice u obydwu okien zelazne na czterech zawiasach z haczykami.

Piwnica pod skarbcem.

Drzwi do niey zelaznemi blachami obite, z dwiema wrzeciądzami, na czterech zawiasach zelaznych; do piwnice dwie okienek z kratami zelaznemi.

Dwor sam.

Sien u dworu. Drzwi do niey dwoiste na zawiasach szesciu, haku niemasz iednego, antaba iedna, druga zaporka zelazna, okno iedno we cztery quatery całe, wystawa przed sienią na dwu słupach drewnianych nakryta.

Pokoie po prawey ręce idąc.

Pokoy pierwszy. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z anta-

bą, okien dwie, we cztery quatery, całe; piec biały cały, kominek.

Alkierz z pierwszego pokoiu. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, bez zamku, okno we cztery quatery, trzy szyby w nim złe, okiennice drewniane na zawiasach zelaznych.

Sionka z tego alkierza idąc. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z zamkiem y antabą; drzwi z sionki do ogrodu dwoie na zawiasach zelaznych, u iednych zamek z antabą, u drugich haczyki tylko, okienko małe w sionce, prętow zelaznych w nim nro 6.

Pokoy drugi z sionki idąc. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem, antabą, okien w nim cztery, we cztery quatery, całe, z okiennicami na zawiasach zelaznych, piec biały dobry z kominkiem, balasy z roznym rznięciem snycerskim. Drzwi drugie z tego pokoiu do pierwszego na zawiasach zelaznych, z zamkiem.

Gabinecik z tego pokoiu. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem francuskiem (sic), antabą, kominek w nim, szafka z kratką drewnianą na zawiasach zelaznych, okienko we dwie quatery dobre, szyb w okienku kryształowych wielkich dwie, okienniczka na zawiasach zelaznych, sam gabinecik malowany wewnątrz.

Pokoy trzeci. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem, okno iedno we cztery quatery. Drzwi z tego pokoiu na ogrod dębowe, z zamkiem na zawiasach zelaznych; item drzwi z sieni do tegoż pokoiu, na zawiasach zelaznych, z zamkiem; kominek w nim.

Pokoy czwarty. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem, z antabą; okno we cztery quatery dobre, kominek, piec biały. Drzwi drugie do tegoz pokoiu z izby kredensowey, z zamkiem y antabą na zawiasach zelaznych.

Pokoy piąty. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych z zamkiem, antabami dwiema, okno we cztery quatery całe, item drzwi z izby kredensowey do tego pokoiu, z zamkiem, antabą, na zawiasach zelaznych.

Pokoy szosty murowany. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem francuskiem (sic) złym, okien dwie we cztery quatery całe, kominek.

Pokoy siodmy murowany. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z klamką, okien dwie we cztery quatery całe, kominek, piec ieden do obudwa (sic) tych pokoiow biały.

Izba stołowa idąc z pokoiu murowanego. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, z zamkiem y antabą, okien dwie we cztery quatery, całe; piec biały, komin, szafa ze czteroma (sic) drzwiczkami, na zawiasach zelaznych bez zamkow.

Gora na tym dworze. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z wrzeciądzem, skoblem; schody z poręczą; okienek trzy we dwie quatery; drabina na dachu tego dworu.

Ogrod z roznemi drzewy.

Altanka w ogrodzie murowana. Drzwi do niey dębowe, dwoiste, na zawiasach zelaznych, pobielanych, bez zamku, z zaporkami, okien w altance czworo, we cztery quatery, szyb potłuczonych w tych oknach dwadziescia y dwie; altanka sama sklepiona, z roznym malowaniem, posadzka w niey kamienna, biała y czarna, piecyk zielony, kominek, schody do niey kamienne, nakryta guntami.

Lodownia pod altanką tą. Drzwi do niey niemasz.

Altanka druga drzewiana. Malowanie w niey popsowało się y sama naprawy potrzebuie.

Drzwi z podworza do ogrodu na zawiasach zelaznych, z dwiema wrzeciądzami zelaznemi.

Ogrod sam parkanem drzewianym ogrodzony, parkan sam guntami przykryty.

На оборотѣ:

Litt. A. Inwentarz dworu. 1699. 13 Februarii. N-o 3-tio.

Тамъ же, лл. 37, 42.

Подъ litt. A. имѣется (л. 38, 41) также планъ этой недвижимости отъ 21 августа 1699 г. (изданъ нами ниже, Приложеніе, кн. II, № 16), на оборотѣ его помѣта:... 1699 die 21 Augusti. Litt. A. № 1-mo.

XXVII. Обязательство епископа холмскаго Николая Выжицкаго объ уплатѣ доминиканамъ обсервантамъ 26.000 зл. за землю, какъ долга за нее, не уплаченнаго имъ Слушками, 21 августа н. с. 1699 г.

A.

Ego infrascriptus assecurationem hanc trado reverendis patribus Dominicanis congregationis s. Ludovici Bertrandi conventus Varsaviensis ad Capellam Moschoviticam, qui post obtentum palatium, in vicinia cum praenominata Capella Moschovitica positum, ab illustrissimis d.d. Josepho Bogusłavo, capitaneo vilnensi, et Theressia Służkow, conjugibus, idem hoc palatium certis de causis jam nominatis illustrissimis dominis Służkow redonarunt, quod deinde ego in rem et personam meam, ab iisdem illustrissimis dominis Służkow jure haereditario acquisivi. Quoniam vero, dicti patres Dominicani, penes redonationem hujus palatii, non recipientes ab illustrissimis d.d. Służkow sua viginti sex millia florenorum, pro palatio eodem solvenda, meo acquieverunt verbo, hinc ego hac mea assecuratione me obligo reverendis in Christo patribus Dominicanis supranominata viginti sex mil-

lia me soluturum modo infraposito, hoc est: ex nunc do patribus Dominicanis sex millia florenorum curentis (sic) monetae, penes vero in possessionem meam receptionem hujus palatii (ex quo per contractum arendatorium modo et in posterum manebit in posessione illustrissimi domini mareschalii magni ducatus Litwaniae, usque ad diem decimam tertiam Februarii anni futuri 1700), huic eidem palatio iterum sex millia, et quatuor millia, bonis meis haereditariis Służewiec, cum censu reemptionali, inscripturum me declaro. Preterea etiam do curiam cum stabulo et fundo penes hortum eorumdem patrum Dominicanorum adjacentem, partemque fundi de palatio, secundum jam factam ad hoc mensuram, in summa octo millium florenorum, dimensuraturum me spondeo. Insuper, ad complementum, ut sint in toto viginti sex millia florenorum: duo millia die et anno supraposito me redditurum soliturumque (sic) appromitto; et hoc sub vadio similis talis summae viginti sex millium florenorum, de qua solutione summae tam palatii, quam vadii intropositi forum agendi mecum et cum successoribus meis ubiquinarium assigno. In casu autem mortis meae, cui subjecti omnes sumus, obligo successores meos coram tremendo Dei judicio et sub maledictione mea, ut hujusmodi meae assecurationi in omnibus punctis et clausulis satisfaciant, quam ego penes appositionem sigilli propria manu subscribo.

Datum Varsaviae 21 Augusti anno 1699.

Nicolaus Wyzycki, episcopus chełmensis.

(L. S.)

На оборотѣ надпись:

Assecuratio super certum fundum et curiolam ab illustris. Wyzycki, episcopo chełmensi, r. p. Dominicanis in summa 8.000 fl. data, 1699 an. 21 Aug.

Тамъ же, л. 44—45.

XXVIII. Актъ продажи земли виленскимъ каштеляномъ Іосифомъ Богуславомъ Служко и его женою Терезіей, урожденной Госѣвской, епископу холмскому Николаю Выжицкому, 22 августа н. с. 1699 года.

Ad. B.

Actum in curia regia Varsaviensi sabbato, in vigilia festi sancti Bartholomei apostoli, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono.

Coram officio et actis praesentibus castrensibus capitanealibus varsaviensibus, personaliter comparentes illustres et magnifici Josephus Boguslaus Słuszka, castellanus vilnensis, exercituum magni ducatus Lithvaniae dux campestris, lanckoronensis, pieniaviensis etc. capitaneus, et Theressia Gosiewska, conjuges legitimi, et haec quidem conjux cum

ejusdem illustris et magnifici mariti sui authoritate et assistentia, sani mentibus corporibusque existentes, jurisdictione sua quavis propria omissa, et praesenti incorporatione palam ac libere recognoverunt, quia ipsi, illustrissimo et reverendissimo Nicolao Wyzycki, episcopo chelmensi, abbati cervenensi, et ejus legitimis successoribus sangvinis, jam ex nunc, aream suam propriam haereditariam, seu fundum palatiumque in eodem fundo extructum, hic Varsaviae in suburbio Cracoviensi inter vias publicas, unam quidem ad villam Ujazdow nuncupatam, alteram vero, ad Istulam (sic) tendentes, ab una, et aream quondam Pauli Szpek, penes aream olim nobilis Philipponi, sacrae regiae majestatis stabuli praefecti, ad praesens vero admodum reverendorum patrum ordinis sancti Dominici congregationis sancti Ludovici Bertrandi conventum parte ab altera, consistentia, sibi recognoscenti per admodum reverendos patres Lucam Oczosalski, priorem conventus gorensis, et Dominicum Marchacz, praesidentem conventus praefati varsaviensis Sanctae Mariae de Victoria ordinis sancti Dominici congregationis sancti Ludovici Bertrandi, die hesterna, actum praesentem praecedente, coram actis praesentibus retrodata et redonata cum omni et integro jure suo, dominio, proprietate, propinquitate, tituloque haereditario, ac omnibus fundi et palatii utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, commodis et obventionibus, aedificiis muratis et ligneis suprascripto palatio adjacentibus, praecipue cum curia versus hortum conventus praedicti areaque ipsa, in qua curia eadem et alia aedificia extructa sunt, nec non hortis, cunctisque attinentiis et pertinentiis ad areas et palatium atque curiam praefatam antiquitus spectantibus, nihil sibi suisque successoribus reservando, seu modo quovis excipiendo, sed ita late, longe circumferentialiterque, prout in suis metis et limitibus extenduntur et protenduntur, suntque ab aliis fundis dislimitata, dant, donant, conferunt inscribunt et resignant, pura, mera et irrevocabili donatione perpetuo ac in aevum, intromissionemque ipsi jam ex nunc in praefata ad praesens resignata curiam seu palatium, et fundum, per ministerialem regni generalem et nobiles duos quosvis, facilius pro tempore conducendos, officiose acceptandam libere dant et de facto admittunt, submittuntque se praeterea iidem recognoscentes suis cum successoribus, eundem suum donatarium possessorem et ejus successores, ab omnibus generaliter impeditis, juridicis et extrajuridicis, omnium et singularum personarum, propinquarum et remotarum cujuscunque status, sexus et conditionis existentium; tumque inscriptionibus quibusvis prioribus et posterioribus, debitis, vinculis et oneribus, si quae sint, aut fuerint, tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere indemnemque semper ipsum et ejus successores toties, quoties opus necesse fuerit, indemnes reddere, idque sub damnis terrestribus, simplici verbo absque juramento corporali taxandis et edicendis, in casu alicujus exorti impedimenti et non factae tuitionis et evictionis, ad solvendum irremissibi-

liter succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus simpliciter, ceu praemissum est, taxatis et edictis taliter exinde succubitis, citati existentes suprascripti recognoscentes suis cum successoribus, ex instantia donatarii possessoris sui, vel ejus successorum, ad officium praesens castrense capitaneale varsaviense tenebitur suis cum successoribus, praesenti coram officio (recessu suprascripto mediante) semper in primo juris citationisque termino, tanquam peremptorio, peremptorie stare; juri parere, respondere, comparendoque damna praedicta terrestria succubita solvere, quibus solutis nihilominus inscriptioni suae praesenti donatariae in toto satisfacere ac omne judicatum officii praesentis de jure non exeundo pati absque omni dilatione, defensione, exceptione, praescriptione, protestatione, evasione, evocatione, motione et appellatione earumque modo quovis, seu per adcitationes quavis, prosecutione. Hicque in continenti iš idem suprascriptus illustris et magnificus Josephus Boguslaus Słuszka, castellanus vilnensis, exercituum magni ducatus Lithvaniae dux campestris, lanckoronensis etc. capitaneus, palam ac libere recognovit, quia ipse submittit se, ac inscribit de bonis suis generaliter omnibus supra scripto illustrissimo Nicolao Wyżycki, episcopo chełmensi, et ejus successoribus amicos duos de linea paterna vel materna illustris et magnificae suprascriptae consortis suae proximiores ad approbandam praesentem suprascriptam donationem, ad acta quaevis authentica regni intra spatium unius anni statuere et, ut praemissa exequantur, sua cura et opera, ab illis efficere idque sub damnis terrestribus, in casu praemissorum non completionis, jure mediante, semotis quibusvis dilationibus, vindicandis. Hac sua personali recognitione ad praemissa mediante.

(Печать) Puchała. Lectum per Rogowski.

На оборотѣ надпись:

Illustris et magnificus Słuszka, castellanus vilnensis et m. d. Lithvaniae dux campestris, illustrissimo reverendissimo Wyzycki, episcopo chełmensi, aream suam cum palatio et curia donat, 1699 in curia regia Varsaviensi, sabbato in vigilia s. Bartholomaei.

Тамъ же, 21—24.

XXIX. Объясненіе причинъ несостоявшейся покупки Варшавскимъ монастыремъ доминиканъ обсервантовъ земли у кс. миссіонеровъ костела св. Креста, данное пріоромъ Лукою Оцосальскимъ доминиканскому конвенту въ Горѣ-Кальваріи, 12 декабря н. с. 1699 г.

K.

Informacya, dlaczego przyszło ad rescissionem contractus o place z ichmciami o. o. swiętego Krzyza.

Te place, ktore concernunt ichmciow a vicinio, subiacent konwentowi naszemu, continent w sobie longitudinis ulnas centum quadraginta, latitudinis vero, ex parte a conventu nostro viginti septem ex alia autem

parte quadraginta. Na tych placach było domow cztery; trzy, z ktorych czynsze płacą ratione fundi, same zas domy są pobudowane od tych, ktorzy w nich mieszkają; czwarty należał do ichmciow ojcow cum sua superficie.

Pomienione te domy, abo (sic) raczej ich place stargowałem u ichmciow o. o. swiętego Krzyza za dziewięc tysięcy zlotych y z tym placem, ktory wchodzi w pałac j. w. imci pana kasztelana wileńskiego, cum ea clausula et conditione, ze ichm. o. o. z tych dziewięciu tysięcy mieli superficies pospłacac tym, ktorzy sobie domy na tych placach pobudowali, abysmy my wolne od ichmciow za wyliczeniem dziewięciu tysięcy odebrali, a tym bardziey ichmciom to assekurowali, iz mieli swoie praetensiones do mięszkaiących w tych domach, iz im przez czas niemały czynszow nie płacili. Taki tedy umowiwszy kontrakt z ichmciami, gdy ad effectum mielismy go przywiesc, zesłał ad instantiam obu stron s. p. j. w. loci ordinarius suos commissarios, wielmoznych ichmciow kanonikow imci xiędza Olszewskiego y imci xiędza Zakrzewskiego, ad videndos fundos et producenda munimenta concernentia dictos fundos od ichmciow o. o. Swiętokrzyskich, przydawszy notarium imci pana Koturnickiego. His peractis, ichmosc oycowie Swiętokrzyscy nie produkowali prawa na ten plac, ktory wchodzi w pałac j. w. imci pana kasztelana wileńskiego, iam tez przepomniał rekwirowac tego od ichmciow: nihilominus, praemonitus od socyusza, ktory zemną bywał u ichmciow na konferencyach, szedłem zaraz do ichmciow y zastałem ieszcze ichmciow commissarios przy obiedzie, ktorych nie turbuiąc ad finem obiadu, prosiłem do siebie imci xiędza Tarła, m. m. pana, ktoremu rem et causam przyscia mego proposui, co jegomosc przyznał, ale mi zaraz odpowiedział, iz nie wiem, prawi, iesli się to iuz teraz będzie mogło pomiescic, y wziął sobie jegomosc ad crastinum pro reflexione. Nazajutrz cathegoricam od jegomości odebrałem, ze ani placu nie mogą odstąpic, ani superficies spłacac obliguią się: co y ia takze wziąłem sobie ad deliberandum et conferendum cum patribus a consilijs. Ze tedy ichmosc tych dwoch nie dotrzymali nam punktow, zdało się oycom, aby na czas odstąpic kontraktu, iesliby się ichmosc nie namyslili, saltem ustąpic tego placu wchodzącego w pałac jw. imci pana wileńskiego. Ichmosc tak się zacięli y uparli, ze i s. p. krola nieboszczyka jegomci nie przełamała personalis instancya. Nie przestawał ia iednak certowac moią z ichmciami submissyą, ktorą podobnom się był ichmciom y naprzykrzył. Podali mi tedy ichmosc sposob, abym był wymogł na jw. jejmosc paniey kanclerzyney wielkiey koronney, zeby była justo pretio ustąpiła tego domu y placu, co pod okna nowicyatu ichmciow idzie; tentowalismy, ale gdy dla pewnych swoich racyi iako advitalis (sic) domina nie mogła tego uczynic, chcielismy kupic dworek u jmci pana Kamockiego, co takze pod tenze nowicyat grunt iego podchodzi, y drugi dworek u pana Samuela Cerulika; tego ich-

mosc nie akceptowali. Podali drugą ichmosc kondycyą, żebysmy per instantias wielkich ludzi wymogli to na jegomosc panu Skulskiem, aby im przedał sortem suam w Szkułach, gdzie ichmosc maią dwie: factum est, ze czego ichmosc per multos annos wymoc nie mogli na jegom. panu Skulskiem, sprawiła to instancya iednego wielkiego dobrodzieia naszego, ze praebuit consensum jegom. pan Skulski przedac dictam sortem ichmosciom, y tego ichmosc znowu odstąpili. Chciałem kupic pewny dworek w blizkosci ichmosciow, tu iescze blizey ku miastu, za ktory dał był teraznieyszy jw. jegom. xiądz biskup chełmski dziesięc tysięcy złotych, na co iuz byli ichmosc pozwolili, y znowu recusarunt.

Proponowali ichmosc, zebysmy byli nabyli dla ichmciow placu w. w. ichmciow panow Buklerow, prawie ex opposito kościoła ichmciow leżącego, czego gdysmy się podięli y pewniebysmy go byli nabyli, znowu ichmosc w kilka dni deklarowali, iz y za ten plac nie mogą tego uczynic, rationem daiąc, ze ten plac nie ma securitatem, ex quo był wydzielony od pałacu Kazimierzowskiego: moze, prawi, kiedy ktory monarcha ten pałac kupic, a dla ciasnego dziedzinca nimie ogrodu, poznosi stainie y domy y ten plac w ogrod wpusci etc.; pro finali tedy deklarowali ichmosc, ze iuz na zaden sposob nie mieli zbyc nam tych placow y na dokument tego zniesli dom, ktorego superficies należała do ichmciow: ia tez, frustratus spe, pociągnąłem parkanu do ulice, iako zachodzi klasztorek nasz, łokci trzy iescze odstąpiwszy od placu ichmciow zniesionego domu, nie rozumiejąc, abym miał w tym praeiudicare ichmciom. Ta tedy informacya, iako się prawdziwie we wszystkich punktach napisała, gotowem tego sumnieniem kapłanskiem iureiurando comprobare, ktorą ręką własną piszę y podpisuię się. Datum in conventu gorensi die 12 Decembris 1699.

Frater Lucas Oczosalski, ordinis Praedicatorum prior conventus gorensis, mp.

На оборотѣ:

Informacya ratione placow ichmciow oycow swiętego Krzyza Missyonarzow.

Тамъ же, л. 35—36.

XXX. Постановленіе нунціатуры, окончательно утверждающее договоръ между миссіонерами костела св. Креста и доминиканами обсервантами о проулкѣ, уступаемомъ миссіонерами въ пользу доминиканъ, 9 іюля н. с. 1700 г.

J.

Anno Domini millesimo septingentesimo, die vero Veneris, nona mensis Julii, Varsaviae.

Ad acta praesentia sacrae nunciaturae apostolicae regni Poloniae in mei cancellarii infrascripti praesentia personaliter constituti: admodum reverendi patres Dominicus Marchacz, sacrae theologiae lector, et superior conventus Varsaviensis ad Capellam Moschoviticam dictam ordinis Praedicatorum congregationis sti Ludovici Bertrandi, et Georgius Borowski, concionator ordinarius, obtulerunt quoddam documentum authenticum mediationem in se continens suprascriptum et sigillatum, petieruntque idem documentum mediationis et complanationis ad praefata acta suscipi, iisdem inseri et ingrossari, sibique copiam authenticam extradi omni meliori modo. Quod, prout de jure, obtinuerunt. Cuius quidem documenti tenor est infrascriptus, ut sequitur. Anno Domini 1700, die vero sexta Julii, inter admodum reverendum dominum Bartholomaeum Tarlo, praepositum ecclesiae sanctae Crucis, nec non sacerdotes domus varsaviensis congregationis missionis ex una, et admodum reverendum patrem Dominicum Marchacz, priorem totumque conventum reverendorum patrum ordinis Praedicatorum, sancti Dominici congregationis sancti Bertrandi, hic Varsaviae ad Capellam Moschoviticam ex altera parte, factus est, certus et inviolabilis contractus in hanc quae sequitur formam. Quod, quamvis admodum reverendus dominus praepositus sanctae Crucis, suo, totiusque domus congregationis Missionis varsaviensis nomine, tam in prima instantia apud illustrissimum et reverendissimum dominum nuncium apostolicum, quam in secunda apud illustrissimum et reverendissimum dominum Nicolaum Swięcicki, episcopum posnaniensem, uti sedis apostolicae commissarium, litem intentam reverendis patribus Dominicanis Capellae Moschoviticae, ratione plateae per illos occlusae vicerint, et praefata platea, mediantibus supradictis decretis, totaliter aperta fuerit, nihilominus renunciando hac in parte propriae commoditati, propter bonum pacis et charitatis, ad instantiam eminentissimi et reverendissimi domini Michaelis s. r. e. cardinalis Radziejowski, archiepiscopi gnesnensis, primatis regni, tum et illustrissimi et reverendissimi domini Joannis Antonii Devia, archiepiscopi episcopi ariminensis, nuncii apostolici, tum et excelentissimi domini Stanislai Jablonowski, castellani cracoviensis, supremi exercituum ducis, nec non excellentissimi domini Stanislai Lubomirski, supremi mareschalci regni, aliorumque illustrissimorum senatorum regni tam spiritualium, quam secularium, sponte, libere, permiserunt et praesenti contractu permittunt praefatis admodum reverendis patribus Dominicanis, ut plateam praedictam ad latitudinem praedii ipsorum, sive domus olim generosi domini Philipponi, pro commoditate sua et communicatione inter conventum ipsorum et praedictam domum, libere praecludere possint et valeant.

Quod in aedificio, quod de novo in fundo suo proprio erigere incipiunt, nullam fenestram aperient ex illa parte, quae respicit conventum

muratum praedictorum patrum Dominicanorum, ex altera vero parte saepedicti admodum reverendi patres Dominicani promittunt et se obligant, quod praefatam plateam tam ex illa parte, quae respicit fundos reverendorum sacerdotum congregationis Missionis in platea versus Uiazdoviam tendente sitos, quam ex alia parte, ante palatium illustrissimi et reverendissimi domini Nicolai Wyzycki, episcopi chełmensis, in fundo pariter reverendorum sacerdotum congregationis Missionis maiori ex parte situm, liberam in eo, uti ad praesens reperitur, statu relinquent nec eam unquam ullo tempore vel in toto, vel in parte, praecludere attentabunt.

Non impedient admodum reverendos sacerdotes congregationis Missionis, quominus aedificium, quod modo construere incipiunt, elevare possint, praeter cellaria subterranea ad duas contignationes et tectum iuxta proportionem. Nec etiam impedient, quominus in eodem aedificio duae portae ex parte plateae inter conventum admodum reverendorum patrum et aedificium, a reverendis dominis sacerdotibus congregationis Missionis aedificari caeptum, aperiantur, una minor pro ingressu ad domum, secunda vero maior pro curribus.

Quandoquidem per praeclusionem praefatae plateae, ut supra, magna incommoditas sequitur ob difficultatem viae ex altera parte conventus reverendorum patrum Dominicanorum, ad Vistulam tendentis, reverendos patres ad eandem viam, suis propriis sumptibus et expensis reparandam, quam primum sese praesenti contractu obligant et submittunt; quem quidem contractum utraque pars pro se suisque successoribus inviolabiliter in omnibus punctis, clausulis, conditionibus et ligamentis servare promittunt, et obligant. Et maioris firmitatis gratia, per illustrissimum et reverendissimum dominum nuncium apostolicum eundem contractum confirmari et approbari volunt. In quorum fidem.

J. A. archiepiscopus, episcopus ariminensis, nuntius apostolicus, uti praefatae concordiae promotor, suprascripta approbo et laudo.

(Locus sigilli) Bartholomaeus Tarło, praepositus ecclesiae s. Crucis superior domus varsaviensis congregationis Missionis, suo et totius domus suae nomine.

(Locus sigilli) Fr. Dominicus Marchacz, sac. th. lector et praepositus conventus Varsaviensis ad Capellam Moschoviticam o. P. c. s. L. Betr., suo totiusque suae communitatis nomine, manu propria.

Fr. Georgius Borowski, ordinarius concionator., mp.

Ex protocollo actorum nunciaturae apostolicae extractum et sigillo illustrissimi ac reverendissimi domini, domini Joannis Antonii Devia (sic) archiepiscopi, episcopi ariminensis et nuncii apostolici in regno Poloniae, communitum.

(Печать). Adalbertus Skwarczyński, publicus sacra authoritate apostolica notarius et actorum nuntiaturae apostolicae supradictae cancellarius, mp.

На оборотѣ надпись:

Decretum s. nunciaturae inter conventum et patres ecclesiae s. Crucis in causa vici, 1.700, 9 Julii.

Тамъ же, лл. 33—34.

XXXI. Грамота короля Августа II великому коронному маршалу Станиславу Любомирскому съ порученіемъ ему привести въ исполненіе дарственную грамоту доминиканамъ обсервантамъ на владѣніе ими и закрытіе проулка, лежащаго позади ихъ монастыря, 12 іюля н. с. 1.700 года.

H.

August Wtory, z Bozey łaski krol polski, wielki xiąze litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmudzki, kiiowski, wołynski, podolski, podlaski, inflantski, smolenski, siewierski y czerniechowski, dziedziczny xiąze saski y elektor.

Wielmoznemu Stanisławowi hrabi na Wisniczu y Jarosławiu Lubomirskiemu, marszałkowi naszemu w. koronnemu, uprzeymie y wiernie nam miłemu, łaskę naszę krolewską. Wielmozny uprzeymie nam miły. Recurrunt do nas querulabundi wielebni oycowie Dominikani de observantia przy Kaplicy Moskiewskiey, w Warszawie zostaiący, pokornie suplikuiąc do nas, aby dla większego y lepszego zachowania praw swoich zakonnych, mogli miec należytą zakonną klauzurę. My tedy chcąc, aby in dies augeatur chwała Boska, dalismy im przywileie na jednę uliczkę poprzeczną, ktora iest za ich klasztorem, na ktorą iuz od antecessorow naszych maią prawo y w possesyi oneyze zostawali. Więc ze to do uprzeymosci waszey, iako gospodarza całey Rzptey (Rzeczypospolitey) należy, chciei tedy uprzeymosc wasza, p(ro) munere officij sui, authoritate sibi p(ro)pria et debita to uczynic, aby pomieniona uliczka znowu tak według praw antecessorow, iako y przywileiow naszych, zagrodzona była y woli naszey dosyc się stało, a to dla łaski naszey. Dla większey wagi y wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęc przycisnąc rozkazalismy. Dan w Warszawie, dnia 12 mca Lipca roku Panskiego MDCC, panowania naszego roku IV.

Augustus rex. (Печать).

Piotr na Kczewie Kczewski, regent koronny, pisarz . . . .

На оборотѣ:

Instancia krola jmci Augusta do p. marszałka w. koronnego, aby uliczkę kazał zagrodzic.

Rozkaz krola Augusta na uliczkę die 12 Julii.

Подлинникъ, съ собственноручной подписью короля и его печатью.

Тамъ же, лл. 58, 65.

XXXII. Контрактъ пріора Вареоломея Тарло и ксендзовъ миссіонеровъ костела св. Креста съ холмскимъ епископомъ Николаемъ Выжицкимъ на сдачу Выжицкому въ долгосрочное владѣніе земли за монастыремъ доминиканъ обсервантовъ, 22 іюля н. с. 1700 г.

F.

Inter perillustrem et admodum reverendum dominum Bartholomaeum Tarło, superiorem domus varsaviensis congregationis Missionis, nec non praepositum ecclesiae sanctae Crucis, totamque praefatam domum congregationis Missionis, suo et praedictae ecclesiae nomine ex una; et illustrissimum ac reverendissimum dominum Nicolaum Wyzycki, Dei et apostolicae sedis gratia episcopum chełmensem, abbatem czervenensem parte ex altera, factus et initus fuit certus contractus emphyteuticus ratione fundi infrascripti, ad ecclesiam praefatam parochialem s. Crucis spectantis, in eum, qui sequitur, modum.

Fundus hic retro Capellam Moschoviticam inter praedictum religiosorum patrum Praedicatorum ordinis sancti Dominici strictioris observantiae, et plateam, quae tendit a civitate varsaviensi ad Vistulam, situs et jacens antiquitus per serenissimam olim Annam, infantem Poloniae, privilegio hic de data Varsaviae anno 1573 die 23 Novembris, cuidam Lucae Rynkiewicz, aurigae, donatus, quam donationem serenissimus Stephanus, rex Poloniae, seorsivo privilegio suo, de data Cracoviae 11 Junii anno 1583, cont firmavit ac tandem utrumque privilegium serenissimus olim Sigismundus III, de data Varsaviae 28 Julii anno 1621, specialibus literis approbavit et ratificavit. Cum autem successu temporis idem fundus per praefatum Lucam Rynkiewicz, cuidam Christophoro Stachera venditus fuisset, tandem per honestum Jacobum Stachera, praefati Christophori steriliter defuncti germanum fratrem et legitimum successorem, tum et Blasium Samody ejusdem Christophori legatarium, et testamenti executorem, admodum reverendo domino Balthazaro Zembrzuski, praeposito sanctae Crucis, aliisque praepositis ejus succedaneis pro summa quingentorum florenorum polonicalium venditus et in curia regia Varsaviensi, feria tertia, post dominicam Laetare quadragesimalem proxima, anno 1624, resignatus fuerit, eundem fundum praepositi ecclesiae sanctae Crucis personis laicis, contractu emphyteutico nec aliter nec alias in cinsum terragium seu canonem, quotannis ecclesiae sanctae Crucis ex eodem solvendum, dimiserunt. Qui quidem canon antiquitus per triginta florenos polonicales, ecclesiae

praefatae sanctae Crucis quotannis solvebatur, uti constat, tum ex visitatione praedictae ecclesiae, tum et antiquis regestris ejusdem. Qui quidem canon successu temporis nescitur, qua de causa et quomodo, diminutus et ad octo tantum florenos annuatim solvendos reductus fuerit. Tandem praefatus fundus, cum ad possesionem illustrissimae et magnificae Theresiae Gąsiewska, illustrissimi et magnifici domini Josephi Słuszka, castellani vilnensis, campi ducis m. d. Lithvaniae consortis, legitime pervenisset, non tantum praedictum canonem ultra triennium solvere praetermisit, sed etiam fundum ipsum sine scitu et consensu admodum reverendi domini praepositi sanctae Crucis, tanquam directi ejusdem fundi domini, religiosis patribus s. Dominici strictioris observantiae ad Capellam Moschoviticam existentibus, ac si proprium et haereditarium, coram actis curiae regiae Varsaviensis, sabbatho, ante festum sanctae Mariae Magdalenae proximo, anno Domini 1697, in assistentia ejusdem illustrissimi et magnificentissimi domini castellani vilnensis, vendidit et resignavit; de cujus venditionis et inscriptionis nullitate a. reverendus dominus praepositus ecclesiae sanctae Crucis, in sacra nuntiatura apostolica a prima notitia habita protestatus et manifestatus est ac consequenter in eadem nuntiatura praefatis religiosis pp. Dominicanis litem intentavit, qua stante et pendente, saepe dicti religiosi pp. Dominicani redonationem praefati fundi suprascriptae illustrissimae castellanae vilnensi fecerunt; quae illustrissima castellana, una cum illustrissimo marito suo, eadem lite pendente, praedictum fundum illustrissimo et reverendissimo domino episcopo chelmensi supranominato eodem modo, quo supradictis religiosis patribus Dominicanis, vendidit, et coram actis curiae regiae Varsaviensis, sabbatho in vigilia s. Bartholomaei anno Domini 1699, resignavit. Cumque praedictus admodum reverendus dominus praepositus s. Crucis litem cum illustrissimo domino episcopo ratione fundi ecclesiae suae, nulliter, utpote sine consensu suo, tanquam directi domini, alienati et venditi, revivificare voluisset, supranominatus illustrissimus dominus episcopus chelmensis, ad vitandas hujusmodi lites pacemque et tranquillitatem inter se et perillustrem a. reverendum dominum praepositum santae Crucis totamque congregationem Missionis servandam, adhibitis infracriptis amicis ab utrinque rogatis, in hunc, qui sequitur modum, cum praefato admodum reverendo domino praeposito sanctae Crucis contractum conclusit.

1-mo. Quod perillustris et admodum reverendus dominus praepositus sanctae Crucis suprascriptus litem iam alias coeptam respectu praefati fundi, nulliter, uti supradictum, venditi et alienati, non prosequetur, imo eidem tam suo, quam suorum successorum, nomine renuntiat et in praemissis perpetuum silentium sibi successoribusque suis praepositis, pro tempore futuris et existentibus, imponit. 2-do. Praefatus perillustris et admodum reverendus dominus praepositus dictum fundum, tanquam eccle-

siae sanctae Crucis proprium et haereditarium, in ea longitudine et latitudine, uti in privilegio originali serenissimae reginae Annae circumscriptus et specificatus fuit, cum eundem jam alias ab antiquo in emphyteusim personis saecularibus concedi solitum constet, praedicto illustrissimo domino Nicolao Wyzycki, episcopo chełmensi, ejusque legitimis ex sanguine successoribus in emphyteusim, nec aliter nec alias, idque usque ad annos sexaginta a data praesentium computandos, sub beneplacito sedis ordinariae, et sanctae sedis apostolicae, quatenus opus sit, et non alias nec alio modo concedit. 3-tio. Illustrissimus et reverendissimus dominus episcopus chełmensis, quotannis canonem in vim recognitionis directi dominii florenos quadraginta polonicales ad manus admodum reverendi domini praepositi sanctae Crucis, vel procuratoris praefatae domus congregationis Missionis, solvere pro quolibet festo s. Joannis Baptistae, incipiendo ab anno sequenti 1701, tenebitur ejusque legitimi successores pariter tenebuntur, ad quam solutionem se suosque praedictos successores praesenti contractu obligat, idque sub poenis contra non solventes canonem emphyteuticum in jure statutis et scriptis. 4-to. Idem illustrissimus dominus episcopus chełmensis, praedictum fundum nullo unquam tempore pro haereditario sibi usurpabit, sed eundem possidebit jure emphyteutico, quod etiam in venditione, in quantum ad eandem deveniretur, praecustodire et cavere tenebitur. 5 to. Hoc etiam vel maxime cavetur, ne de jure suo, quod ad eundem fundum habet et habebit, nemini cessionem faciat, aut ejus successores facere audebunt, sine consensu praepositi sanctae Crucis, pro tempore existentis, et sacerdotum congregationis Missionis, tanquam directorum praedicti fundi dominorum idque sub poenis juris. 6-to. Non licebit illustrissimo domino episcopo chełmensi jus suum in quamcunque ecclesiam et quasvis cleri saecularis et regularis cujuscunque ordinis et instituti, transfudere (sic), transferre, idque sub poenis juris et amissione juris emphyteutici. 7-mo. Perillustris et admodum reverendus dominus praepositus et admodum reverendi patres sacerdotes congregationis Missionis, dictum fundum ad ecclesiam sanctae Crucis pertinere, et de ejusdem directo dominio existere, ut nulli alteri personae fuisse traditum et donatum, aut quovis modo in toto, vel in parte alienatum, alienationis, vocabulo etiam latissime sumpto et esse, dictum fundum a venditione, vel alienatione, aut donatione liberum, immunem et exemptum, cavent et promittunt. Quem quidem contractum utraeque partes supranominatae cum omnibus et singulis ejus conteutis, punctis, clausulis et conditionibus, ratum, gratum, validum et firmum habere, tenere et inviolabiliter observare, pro se et successoribus suis, promiserunt et nunquam sub quovis praetextu et ex quavis causa, jure, titulo et modo, cogitatis et non cogitatis, sub praetextu doli, restitutionis in integrum, ex quocunque capite resultantis,

etiam enormissimae laesionis, et ex eo capite, si quae mihi justa causa videbitur per se, vel alium, seu alios, directe vel indirecte in judicio, vel extra, contra facere, dicere. Quae omnia et singula cum amicis ad id rogatis coram testibus infra scriptis, ad id specialiter vocatis et adhibitis manibus propriis subscripserunt et sigillis signarunt. Varsaviae, d. 22 mensis Julii anno Domini 1700.

(L. S.) Nicolaus Wyzycki, episcopus chelmensis, mpp.

Theodorus Potocki, episcopus culmensis et Pamesaniae, tanquam amicus, a partibus circa praesentem contractum requisitus.

Stephanus Potocki, capitaneus . . . . . tanquam amicus, a partibus circa praesentem contractum requisitus.

Bartholomaeus Tarło, superior domus varsaviensis congregationis Missionis, praepositus ecclesiae s. Crucis.

Augustinus de Monteils, assistens domus varsaviensis, mpp.

На оборотѣ:

Copia contractus emphyteutici cum illustrissimo domino Nicolao Wyzycki, episcopo chelmensi, ratione fundi post Capellam Moschoviticam existentis, duraturi per annos 60, id est usque ad diem 22 Julii anni 1700.

Тамъ же, лл. 55—56.

XXXIII. Актъ продажи деканомъ краковскаго каѳедральнаго собора Николаемъ Выжицкимъ боржеховскому старостѣ Іосифу Потулицкому недвижимости его за Московскою капличей, 5 апрѣля н. с. 1730 г.

C.

Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus capitanealibus castrensibus cracoviensibus perillustris et reverendissimus Nicolaus in Wyzyce Wyzycki, ecclesiae cathedralis cracoviensis decanus, sanus mente et corpore existens, recedendo a terris, districtibus, foro, juribus jurisdictionibusque suis quibusvis propriis et competentibus, se vero cum successoribus ac bonis suis omnibus jurisdictioni officii praesentis, castrensis capitanealis cracoviensis, quo ad actum praesentem attinet, totaliter et plenarie incorporando, atque subijciendo, palam, libere ac per expressum, recognovit, quia ipse illustri et magnifico Josepho Potulicki, capitaneo borzechoviensi, et ipsius successoribus, bona sua propria et haereditaria, videlicet palatium Varsaviae, circa Sacellum Moschoviticum, cum omnibus adjacentiis et pertinentiis, videlicet gazophilatio (sic) murato, tum horto atque asservaculo glaciei et deambulatione murata situatum, sibi recognoscenti divisione cessum, cum omni eorumdem bonorum palatii cum attinentiis, jure, dominio, proprietate haereditaria, tituloque haereditario, omni-

busque et singulis eorumdem bonorum palatii cum omnibus attinentiis et adjacentiiis fructibus, proventibus, redditibus, utilitatibus, emolumentis attinentiisque et pertinentiis generaliter universis, nullis penitus exceptis, nec pro se suisque successoribus sanguine junctis proximioribus, aut alio quopiam, reservatis, sed omnibus in genere et singulis in specie comprehensis, generi per speciem et e contra non derogando. vanum (sic) ita late, longe circumferentialiterque, prout praefatorum bonorum palatii cum attinentiis haereditas se in suis metis et limitibus extendit et continetur, et prout eadem bona palatii cum attinentiis ipsemet recognoscens solus tenuit, habuit et possidebat, tenereque habere et possidere debuit ac ipsum concernebant eidemque legitime serviebant, jam exnunc et de facto dedit, donavit, inscripsit et resignavit, prout dat, donat ac titulo purae et irrevocabilis donationis inscribit et resignat praesentibus, perpetuo et in aevum irrevocabiliterque, ac de omnibus juribus inscriptionibus, dispositionibus, privilegiis ac aliis juribus quibusvis ad palatium praefatum cum attinentiis sese regulantibus cessit et condescendit, praesentibus omneque et integrum jus suum praemissorum omnium, in eundem illustrem magnificum Josephum Potulicki et ejus successores totaliter et plenarie transfudit, transtulit et incorporavit, prout transfundit, transfert et incorporat per praesentes, et jam exnunc idem recognoscens perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki dat et admittit praesentibus suprascripto illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus in bona suprascripta palatii cum attinentiis praesentibus donata juraque, abcessa (abscessa ?), realem intromissionem et actualem pacificamque possessionem cum praesentaneo usu fructu, quandocunque voluerit, acceptandam per ministerialem, quemcunque sibi ad id duxerit eligendum, jam exnunc ipsi ab officio praesenti additum, per ipsum illustrem et magnificum Josephum Potulicki et ejus successores, tanquam veros et legitimos haeredes, bona palatii cum attinentiis suprascripta praesentibus donata juraque abscessa cum suis utilitatibus et emolumentis jure haereditario tenendi, habendi, possidendi, pacificeque et quiete uti fruendi ac in suos et suorum successorum beneplacitos quosvis usus libere convertendi, temporibus perpetuis, debetque et tenebitur praedictus recognoscens perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki, prout se ac suos successores sanguine junctos proximiores de et super bonis suis omnibus suprascriptos, illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus inscribit et obligat praesentibus ipsummet (et?) ejus successores in dictis bonis palatii praefati cum attinentiis praesentibus donatis, juribusque abscessis et ocasione eorumdem bonorum palatii praefati cum attinentiis, tam in toto, quam iu parte, ab omni impetitione juridica, quarumcunque personarum status, sexus et conditionis cuiusvis existentium, per omnes praescriptiones terrestres, prout ad quamlibet personam terrestris pertinet praescri-

ptio in omni judicio et officio regni, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere, et intercedere, indemnemque ipsum et ejus successores indemnes reddere, necnon bona palatii cum attinentiis praenominata, praesentibus donata, juraque abscessa, tam in toto, quam in parte, ab omnibus juribus et inscriptionibus, prioribus et posterioribus, tum etiam a quibusvis citationibus in eadem bona palatii cum attinentiis, praesentibus donata juraque abscessa, importatis et importandis lucris denique et per lucris ac processibus juris quibusvis, in iisdem bonis palatii cum attinentiis, praesentibus donatis juribusque abscessis obtentis, vel obtinendis, in quocunque puncto et gradu juris dependentibus, mundare, et eliberare, mundaque et libera semper facere, ita ut eadem bona palatii cum attinentiis praesentibus donata, juraque abscessa tam in toto, quam in parte praedictus illustris et magnificus Josephus Potulicki suis cum successoribus quiete et pacifice, vigore inscriptionis praesentis donatoriae, tenere et possidere queat temporibus perpetuis nec debet praedictus recognoscens perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki suis cum successoribus sanguine junctis, proximioribus, praefato illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus praefatam intromissionem et possessionem, coram officio praesenti admissam, in iisdem bonis palatii cum attinentiis praesentibus donatis juribusque abscessis denegare; imo tenebitur suis cum successoribus eandem effectualiter tam in toto, quam in parte, dare et libere admittere, datamque et admissam quovis modo tam per se, quam per alios, aut per suas quasvis submissas et subordinatas personas, non adimere, nec praepedire ac in praenominatis bonis palatii cum attinentiis praesentibus donatis, juribusque abscessis, ipsum et ejus successores tam in toto, quam in quavis minima parte, perpetuo non injuriari idque sub damnis terrestribus ad simplicem verbi assertionem, sine corporali juramento taxandis et edicendis, per praedictum recognoscentem perillustrem et reverendissimum Nicolaum Wyzycki et ejus successores sanguine junctos, proximiores, suprascripto illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus, in casu non completionis praemissorum omnium et singulorum tam in toto, quam in parte, toties quoties opus fuerit, ad solvendum succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus praefatis, talliter ad solvendum succubitis, ac pro re aliqua principali ex praemissis non completa; citatus existens memoratus recognoscens, perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki, vel ejus successores, sanguine juncti proximiores, citati ad instantiam saepedicti illustris et magnifici Josephi Potulicki, sive ipsius successorum, ad quodvis judicium et officium regni, extunc recedendo, ut supra, a terris, districtibus, foro, juribus, jurisdictionibusque suis quibusvis propriis et competentibus, se vero cum suis successoribus ac bonis suis omnibus, jurisdictioni judicii seu officii cujusvis regni, quo ad respondendum et inscriptioni praesenti in toto satisfacien-

dum, plenarie incorporando in primo citationis termino, tanquam peremptorio, stare, parere, respondere; pro damnisque terrestribus praefatis ac re ipsa principali ex praemissis non completa, tam in toto, quam in parte, toties quoties opus fuerit, satisfacere debebit et tenebitur seque ac posteros suos obligat, ipsum primum peremptorium terminum et alios omnes consequentes causae ejusdem terminos semper peremptorios, vera infirmitate, pro majori, minorennitate legatione intra, vel extra regnum servitio militari suorum successorum ac ad munimenta, vel aliis quibusvis legalibus impedimentis et dilationibus, non differendo ad quietationem, ultra spatium duarum septimanarum, cujusvis judicii et officii regni, dilationem sibi non recipiendo, nullasque motiones, appellationes, ac earum prosecutiones faciendo, ac praemissa omnia poenis simplicibus vel triplicatis, evasionibus, fataliis, juris praescriptione terrestri, bello conventioneque, et aliis quibusvis juris remediis et defensis non subterfugiendo, praesenti inscriptione ad praemissa mediante.

Actum in castro cracoviensi, feria quarta, post dominicam Ramispalmarum proxima, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo.

(L. S.) Correxit Woyciechowski. Lectum per Kornaszewski m. p.

На оборотѣ:

Perillustris et reverendissimus Wyzycki, decanus cracoviensis, illustri et magnifico Potulicki, capitaneo borzechoviensi, palatium Varsaviae situm donat.

In castro cracoviensi feria 4, post dominicam Ramispalmarum proxima, anno Domini 1730.

Тамъ же, л. 25—28.

XXXIV. Актъ продажи боржеховскимъ старостой Александромъ Потулицкимъ холмскому канонику Ксаверію Пржановскому своей недвижимости за Московскою каплицей, 29 августа н. с. 1725 г.

D.

Actum in curia regia Varsaviensi feria tertia, ipso die festi Decollationis sancti Joannis Baptistae, anno Domini millesimo septingentessimo quinquagesimo secundo.

Coram officio et actis praesentibus, castrensibus, capitanealibus varsaviensibus personaliter comparens magnificus Alexander Potulicki, capitaneus borzechoviensis, sanus mente corporeque existens, jurisdictione sua quavis propria omissa et praesenti incorporatione facta, palam ac libere recognovit, quia ipse perillustri et admodum reverendo Xaverio Przanowskj, canonico chełmensi, ipsiusque successoribus sanguinis, jam

exnunc et de facto curiam suam propriam, hic Warsaviae penes Capellam Moschoviticam sitam, haereditariam, per olim illustrem magnificum Remigianum Potulicki, palatinum czerniechoviae, sui recognoscentis parentem, jure haereditario quaesitam, cum omni et integro ejusdem curiae jure, dominio, proprietate, propinquitate tituloque haereditario ac omnibus ejusdem curiae usibus, fructibus, proventibus, commodis et obventionibus, aedificiis antiquitus ad eandem curiam spectantibus, asservatorio murato alias skarbcem y altauką, hortum binis areis, per olim recensitum illustrem magnificum palatinum Czerniechoviae sui recognoscentis parentem, jure haereditario quaesitam, omnibusque attinentiis et pertinentiis antiquitus ad eandem curiam et adjacentias ejus spectantibus, nullis penitus exceptis, verum ita late, longe circumferentialiterque, prout praetacta curia in suis areis et aedificiis extat et extenditur, nihil pro se recognoscente suisque successoribus quidquam juris aut cujusvis praetensionis reservando, dat, donat, confert, inscribit ac resignat pura, mera, vera et irrevocabili donatione, perpetuo ac in aevum, intromissionem ad praetactam curiam ejusque adjacentias, aedificia ac praeinsertas areas, per ministerialem regni generalem quemvis et nobiles duos quosvis, facilius pro tempore conducendos, officiose acceptandam, libere dat et de facto admittit; submittitque se praeterea idem recognoscens, suis cum successoribus, ac de bonis suis generaliter omnibus inscribit, eundem suum donatarium possessorem ab omnibus generaliter impedimentis juridicis et extrajuridicis omnium et singularum personarum, propinquarum et remotarum, cujuscunque status, sexus et conditionis cujusvis existentiae, tum inscriptionibus quibusvis prioribus et posterioribus, debitis, vinculis et oneribus, si quae sint, aut fuerint, tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere indemnemque semper ipsum, et ejus successores sanguinis indemnes reddere, idque sub damnis terrestribus simplici verbo, absque juramento corporali, taxandis et edicendis, in casu alicujus exorti impedimenti et non factae tuitionis et evictionis, ad solvendum irremissibiliter succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus simpliciter, ceu praemissum est, taxatis et edictis, taliter exinde succubitis, citatus existens suprascriptus recognoscens suis cum successoribus, ex instantia memorati sui donatarii possessoris, sive ejus successorum sanguinis ad forum ubiquinarium tenebitur suis cum successoribus, illo coram foro ubiquinario, recessu suprascripto mediante, semper in primo juris citationisque termino, tanquam peremptorio, peremptorie stare, juri parere, respondere comparendoque damna praedicta terrestria succubita solvere. Quibus solutis, nihilominus inscriptioni suae praesenti donatariae in toto satisfacere ac omne judicatum fori ubiquinarii de jure non exeundo pati, absque omni dilatione, defensione, exceptione, praescriptione, protestatione, evasione, evocatione, motione et appellatione earumque modo quovis, seu per adci-

citationes quasvis, prosecutione. Necnon idem magnificus Alexander Potulicki, capitaneus borzechoviensis, sanus mente corporeque existens, jurisdictione sua quavis propria omissa et praesenti incorporatione facta, palam ac libere recognovit, quia ipse perillustrem et reverendissimum Xaverium Przanowski, canonicum chełmensem, hic Varsaviae penes Capellam Moschoviticam sitae, a se recognoscente jure haereditario quaesitae, modernum haeredem, ipsiusque successores sanguinis, jam exnunc et de facto, de summa triginta millium florenorum polonicalium, contractu certo resignationis, hic Varsaviae, die vigesima prima mensis Augusti, anno praesenti, inter se recognoscentem ab una, et recensitum perillustrem reverendissimum canonicum chełmensem parte ab altera, conscripto manibusque subscripto, actis praesentibus feria secunda, post festum Assumptionis in coelum Gloriosissimae Virginis Mariae proxima, anno praesenti, roborato, pro praetio praedictae curiae constituta, eodemque contractu in parte minori ad exolvendum coassumpta, in parte vero majori ad manus sui recognoscentis, ad complementum integralis summae triginta millium florenorum polonicalium, exoluta, ob praestitam sibi recognoscenti pro praemissis plenariam et sufficientem satisfactionem, summaeque recensitae triginta millium florenorum polonicalium in minori parte ad exolvendum coassumptione, in majori vero parte ad manus sui recognoscentis exolutionem quietat, emittit liberumque absolutum cum successoribus sanguinis facit et pronuntiat, punctum contractus quoad exolutam summam sese referens, tollit, cassat, mortificat et annihilat perpetuo ac in aevum, hac sua personali recognitione ad praemissa mediante.

Legit cum actis Rzechowski.

На оборотѣ:

I. m. Potulicki, capitaneus borzechoviensis, curiam suam, penes Capellam Mohchoviticam sitam, perillustri et reverendissimo Przanowski, canonico chełmensi, donat 1752 in curia regia Varsaviensi.

Intromisyą, ad requisitionem tegoz jx. Przanowskiego do pałacu wziętą, trzeba wyiąc, ze nie brana do dworku ani gruntu w posesyi o. o. Dominikanow będących.

Тамъ же, л. 29—32.

Далѣе должны бы быть акты продажи земли Франциску Ростковскому и поступленія той же земли, по наслѣдству, братьямъ Гоголевскимъ, но этихъ документовъ уже нѣтъ ни въ этомъ, ни въ другихъ дѣлахъ Архива. См. наше изслѣдованіе, мѣсто о правахъ на владѣніе данною землею и объ ея владѣльцахъ.

XXXV. Актъ продажи братьями Гоголевскими люблинскому воеводѣ Вонѣ Длускому своей земли у монастыря доминиканъ обсервантовъ, 27 іюня н. с. 1769 г.

E.

Actum in curia regia Varsaviensi feria tertia post festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae, videlicet die vigesima septima mensis Junii, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo nono.

Magnifici Jacobus, thesaurarius rosanensis, perillustris admodum reverendus Josephus, canonicus crusvicensis, Andreas, burgrabius rosanensis, et Franciscus, Gogolewscy, olim generosi Valentini Gogolewski et Theressiae de Rostkowskie conjugum filii, fratres inter se germani, olim vero magnifici Francisci Rostkowskj, subdapiferi terrae rosanensis, sterili-ter de hac luce decessi, sororini et naturales successores, sani etc. recedendo, recognoverunt, quia ipsi, inhaerendo contractui resignatorio, de actu et data ejus hic Varsaviae die vigesima secunda mensis Junii, anno praesenti millesimo septingentesimo sexagesimo nono inter se recognoscentes ab una, et infrascriptum illustrem donatarium parte ab altera, confecto actisque praesentibus hodierno sub actu roborato, jam exnunc et de facto, illustri magnifico Thomae in Długie Dluskj, succamerario generali palatinatus lublinensis, commissionis thaesauri regni commissario, ipsiusque successoribus areas, seu fundos suos et haereditates, ad suburbium Cracoviense versus ecclesiam patrum ordinis Praedicatorum, Moskiewska Kaplica nuncupatam, existentes, inter vias publicas, unam videlicet ad villam Ujazdow, alteram ad Solec tendentes, situatos, partim per se recognoscentes ac censuarios suos, partim per praedictos patres ordinis Praedicatorum et censuarios eorum possessos, cum palatio murato, aliisque aedificiis tam muratis, quam ligneis, suorum recognoscentium proprios, tum horto omnibusque attinentiis et pertinentiis, ad eosdem fundos ab antiquo spectantibus, jurisdictione, utilitatibus et emolumentis universis cumque omni jure, dominio, proprietate, propinquitate tituloque haereditario, structuris, hortis, celariis, omnibus aedificiis, cunctis denique attinentiis et pertinentiis, antiquitus ad memoratum palatium spectantibus, nullis exceptis, sed ita late, longe et circumferentialiter, prout praetactum palatium cum suis aedificiis in sua extat circumferentia extareque et extendi debent, nihil sibi recognoscentibus suisque successoribus juris aut praetensionis reservando etc., dant, donant, conferunt, inscribunt ac resignant pura, mera, vera et irrevocabili donatione, perpetuo ac in aevum; intromissionem ipsi in praetactum palatium fundosque ad idem spectantes, per ministerialem etc. admittunt, pacem cum tuitione et evictione generali cavent et inscribunt idque sub damnis terrestribus etc. Pro quibus, in casu contraventionis, citati recognoscentes suis cum successoribus, coram foro ubiquinario comparentes, respondebunt peremptorie cum recessu.

Ex protocollo actorum officii castrensis capitanealis Varsaviensis rescriptum.

(Печать) Puchała mp. Lectum cum actis per Kanicki.

На оборотѣ:

Magnifici et perillustris reverendus Gogolescy, fratres inter se germani, illustri magnifico Dłuski, succamerario lublinensi, palatium, hic Varsaviae situm, donant 1769, in curia regia Varsaviensi.

Тамъ же, л. 52—53.

XXXVI. Актъ передачи люблинскимъ подкоморіемъ Фомою Длускимъ доминиканамъ обсервантамъ принадлежащаго ему колодца, находящагося въ сосѣдствѣ съ ихъ монастыремъ, 21 іюня н. с. 1787 г.

G.

Actum Lublini, in judiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, feria quinta, ante festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae proxima, videlicet die vigesima prima mensis Junii, anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo septimo.

Coram praesenti ordinario generali tribunalis regni lublinensi judicio, actisque judicii ejusdem comparens personaliter illustris magnificus Thomas a Długie Dłuski, succamerarius generalis palatinatus lublinensis, ordinis s. Stanislai eques, sanus mente et corpore existens, foro competenti omisso et jurisdictione propria posthabita, praesenti vero in se, posteros ac bona sua omnia quoad actum hunc benevole assumpta, publice libereque recognovit, quia ipse cisternam muratam suam haereditariam, Varsaviae, inter muros palatii sui ab una, et muros conventus Varsaviensis ordinis Praedicatorum de observantia situatam, una cum fundo, in longum ad cubitos quatuordecem et medium, in latum vero ad cubitos septem et medium protenso, eandem cisternam complectente, eidem conventui dat, donat, inscribit et resignat. Intromissionem exnunc ad eandem cisternam admittit, tuitionem et evictionem generalem cavet, idque sub damnis terrestribus, forum competens sibi suisque successoribus ad respondendum assignando. Hac sua personali recognitione ad praemissa omnia accedente.

(Печать). Correxi Giewałtowski.
Legi Wierzbicki.

In curia regia Varsaviensi die vigesima sexta mensis Maii, anno Domini 1788, praesentis extractus donationis intercessit oblata, quod testor.

Puchała mp.

На оборотѣ:

Illustris magnificus Dłuski, succamerarius palatinatus lublinensis, cisternam suam haereditariam, Varsaviae sitam, conventui Varsaviensi ordinis Praedicatorum de observantia donat, Lublini in judiciis tribunalibus, anno Domini 1787.

Тамъ же, л. 57, 66.

Кромѣ этихъ документовъ, полученныхъ при „консигнаціи", Общество любителей наукъ выяснило потомъ, при завязавшемся поземельномъ спорѣ съ сосѣдомъ Зентецкимъ, право и границы доминиканскаго землевладѣнія еще слѣдующими (NN XXXVII—XXXIX) документами, сохраняющимися въ томъ же дѣлѣ:

XXXVII. Показаніе Ксаверія Геральда Выжицкаго въ тяжбѣ между доминиканами обсервантами и люблинскимъ воеводою Длускимъ изъ-за поземельнаго владѣнія, 29 января 1771 года.

Actum in curia regia Varsaviensi feria tertia post Dominicam septuagesimae, videlicet die vigesima nona mensis Januarii, anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo primo.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Varsaviensia personaliter veniens magnificus Xaverius Gierald de Wyzyce Wyzycki, castellanides conariensis Lancitiae eidem officio et ejus actis manifestationem suam polonico idiomate scriptam tenoris talis. Przyszedłszy osobiscie w. Xawery Gierałd z Wyzyc Wyzycki, kasztelanic konarski, łęczycki, przychylaiąc się do manifestow tak przez siebie w grodzie warszawskim dnia szesnastego miesiąca Stycznia, roku ninieyszego tysiąc siedmset siedmdziesiątego pierwszego, de nullitate omnium actuum, stante minorennitate sui, subsecutarum y innych, iako to przez konwent Warszawski wielebnych oycow Dominikanow obserwantow, zapobiegaiąc całosci manifestanta, imieniem sui manifestantis poczynionych, one in toto aprobuiąc in contrarium skwapliwie, feria sexta in vigilia Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae, anno millesimo septingentesimo septuagesimo, zaniesiony do grodu lubelskiego una cum recessu od wlasney sprawy, in parata copia sobie do podpisu podany, znosząc, przeciwko jw. Tomaszowi Dłuskiemu, podkomorzemu lubelskiemu, jw. Frydrykowi Brylowi, generałowi artyleryi koronney, qua staroscie, w. Felixowi Gurskiemu, qua sędziemu grodzkiemu warszawskiemu, niemniey urodzonemu Janowi Ober Millerowi, kommendantowi garnizonu grodu warszawskiego, y przeciwko całemu garnizonowi, niemniey w. w. jm. xiędzu Jozefowi, kanonikowi kruswickiemu, Jędrzeiowi, burgrabiemu rozanskiemu, Jakubowi, skarbnikowi rozanskiemu, Franciszkowi, Gogolewskim, braci między sobą rodzonym, s. p. w. Franciszka Rostkowskiego sukcessorom, tudzież urodzonym Marcinowi Chrząnowskiemu, burgrabiemu grodzkiemu warszawskiemu, Jozefowi Stryiewskiemu, Ignacemu czyli innego imienia Dluskiemu, sekretarzowi, Jędrzeiowi Łupinskiemu, Michałowi Stawskiemu, pisarzowi

prowentowemu, tudziesz uczciwemu Woycicchowi, lokajowi, solenny zanosi manifest: skarzy, zali y protestuie się, iz lubo jw. Dłuski, podkomorzy lubelski, dostatecznie wie y z dokumentow tak do pałacu przedanego, iako do dworku y gruntu nieprzedanych, należących ieszcze jw. Potulickiemu, staroscie borzechowskiemu, przez s. p. jw. Mikołaja Wyzyckiego, arcybiskupa lwowskiego, manifestantis stryia do wybrania sobie in universum powierzonych, wszystkich zatrzymanych y nieoddanych, iz lubo s. p. arcybiskup lwowski przedał w roku tysiąc siedmset trzydziestym temuz s. p. jw. Potulickiemu pałac tu w Warszawie będący prawem sobie służącym, iednak zeby wiedział kazdy z nich, co ieden drugiemu przedaie, a drugi od tegoz kupuie, nietylko kontraktem resignationis y donacyą, na osobę i. w. Potulickiego nastąpionemi, skarbiec, altankę, lodownie y wszystkie do pałacu należące pobudynki, ale y grunt, ktory od xięzy Missyonarzow rezydencyi warszawskiey trzymał, specyfikował y odgraniczył, dworek zas y grunt, od pałacu ieszcze w roku tysiąc szescset dziewięćdziesiątym dziewiątym oddzielony y osobną tranzakcyą pod powołaniem na straszny sąd Pana Boga do manutencyi sukcesorow obowiązuiącą przez s. p. jw. Mikołaja Wyzyckiego, biskupa chełmskiego, ieszcze manifestantis dziada, z zeznaniem według tey tranzakcyi dwoch zapisow grodowych in acceptationem perpetuam nie reklamowaną, konwentowi Warsawskiemu wielebnych oo. Dominikanow obserwantow w sumie osm tysięcy złotych polskich zastawny, iako przy zawarciu tey tranzakcyi odłączony, rozmierzony, osobliwą mappą delineowany y parkanem odgraniczony, w spokoyney blisko lat osmdziesiąt wspomnionego konwentu będący possessyi, s. p. nawet arcybiskupowi ani w possessyą, ani w dziedzictwo, nie podany, przez tegoz s. p. arcybiskupa lwowskiego nieprzedany nikomu, ani do przedania pozwolony, ani od jw. Potulickiego xiędzu Przanowskiemu, ani od xiędza Przanowskiego w. Rostkowskiemu nieprzedany, od xięzy Missyonarzow, iako nigdy zadnego nie mających prawa, nieinkwietowany, owszem przez nich w jednym mieyscu szkarpą odznaczony, a przez w. Rostkowskiego w drugim mieyscu murem według dawnego rozgraniczenia w roku tysiąc szescset dziewięćdziesiątym dziewiątym odmurowany, widząc tak oczewiste dworku y gruntu w possessyi wielebnych oo. Dominikanow będące cudze dziedzictwo, nie mając od nikogo z dziedzicow konsensu wykupienia, ani rezygnacyi, chcąc sobie przywłaszczyc, jw. podkomorzy lubelski z w. Gogolewskiemi, zmowiwszy się w prywatne między siebie tranzakcye, grunt, w possessyi wielebnych oo. Dominikanow obserwantow będący, własny manifestanta, dołozyli y jw. podkomorzy intromissyą brac wazył się y tak dziedzictwo manifestanta oczywiste, aby ac si prawnemi odebrac postempkami, tenze jw. podkomorzy argumenta dwa, pierszy mieniący własnoscią xięzy Missyonarzow ten dworek, a drugi ac si przez antecessorow przedany, uformowawszy ak-

cyą o deokupacyą dworku y gruntu sine jure petendi legitimo, ofiarując dług oddac bez obligacyi, aby cudze dziedzictwo zyskac, pominąwszy manifestanta, konwentowi oo. Dominikanow obserwantow intentował, procesował y, gdy nieochybny adcytacyi termin przyisc miał, kopią manifestu, zrzekaiącą się własnosci sprawy iakoby z plenipotentem manifestanta zkoncertowaną, z Warszawy do Lublina przysłac, u niemaiącego lat dwudziestu czterech, o niczym nie wiedzącego nic złego niespodziewaiącego się, skoro podpisanie manifestu una cum recessu od sprawy otrzymał, wiedząc, ze przez ten recess iednak manifestant ani konsukcesorow oddalił, ani jw. podkomorzego dziedzicem uczynił, dekret na kondescensyą bez komparycyi manifestanta otrzymawszy, y skoro o manifescie innotuit w grodzie warszawskim generaliter contra omnes małoletnosci actus uczynionym, ieszcze prędzey tegoz dnia pod pretextem iakoweysci tradycyi, adhibita copia militari przez jw. starostę y brachium jego, nie maiąc dekretu cum capitaneis, cum vario armorum genere bez wszelkiego processu y prawney na manifestancie konwikcyi, non obstante oppositione manifestantis his formalibus: ja jestem tego dworku dziedzic na mnie processu nie ma, ja iezeli recess uczyniłem, kładę manifest dzis w grodzie tuteyszym uczyniony; przez nasłanych w. w. Chrząnowskiego, Stryiewskiego, Stawskiego, zołnierzy zamkowych z nabitą bronią, naslusowanemi bagnetami, pałaszami, siekierami, dworek gwałtownie odebrac, a tym sposobem siebie manifestanta oddalic, wygnac z dworku, rezelwował się, gdy tedy na zaniesione omni civilitate przez jw. jmp. Wykowskiego, kasztelana wyszogrodzkiego, obranego sobie przyiaciela manifestanta, żądaniu jw. podkomorzy lubelski jus exemptionis o. o. Dominikanow, jus resignationis tak dworku y gruntu specificum, iak mu do pałacu ktoremukolwiek z jurisdatorow, przez ktoregokolwiek z antecessorow sui, manifestantis, zeznane, ofiaruiąc mu dac vinctas manus, iako in rerum natura byc niemogące, y własnosci xięzy Missionarzow nadania nie pokazał, więc manifestant gruntu y dworku wspomnionych, iako dziedzic, zadney prawney na sobie nie maiący konwikcyi, manifest odwodzący od własnosci w grodzie lubelskim una cum recessu od sprawy uczynioney niesłusznie, na manifestancie nie wiedzącym o interesie, nic złego niespodziewaiącym się, wymuszony, plenipotentowi sui, manifestantis, do zezwolenia y niepokazany, a przez manifestanta nie czytany tylko in fidem podpisany, iako zadney miec permowencyi y waloru nie powinny, skasowawszy, o gwałt prawu y sobie wszelaki uczyniony poraz y drugi uzaliwszy się, dworek, iako swoy własny, y grunt nikomu nieprzedany, vigore juris proprietarij w possessyą dziedziczną odbiera, o co iteratis vicibus manifestuie się. Xawery Wyzycki in parata copia porrexit et manu sua propria subscripsit.

(L. S). Puchała mp.

Lectum per Herman.

На оборотѣ:

Magnificus Wyzycki, castellanides conariensis, Lancitiae, contra illustrem magnificum Dłuski, succamerarium lublinensem ac alios manifestatur, in curia regia Varsaviensi 1771.

Ten manifest dowodzi, ze grunta Dominikanow są murem p. Rostkowskiego odgraniczone.

Тамъ же, л. 67—68.

XXXVIII. Протестъ въ консисторіи уполномоченнаго доминиканскаго монастыря, лектора богословія Даміана Грохальскаго противъ насильственныхъ и незаконныхъ дѣйствій Ѳомы Длускаго и его соучастниковъ, 5 февраля н. с. 1771 года.

Sub eodem actu.

Anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo primo, die vero Martis, quinta mensis Februarii, Varsaviae.

Manifestatur religiosus in Christo pater Damianus Grochalski, ordinis s. Dominici de observantia conventus, Varsaviensis generalis causarum procurator, ex speciali commisso admodum reverendi patris Isidori Filasiewicz, prioris totiusque conventus sui nomine, in et contra ilrem mag. dnum Thomam Dłuski, succamerarium lublinensem, atque generosum Chrzanowski aliosque facti complices inferius de nominibus et cognominibus specificatos.

Ad officium et acta praesentia consistorii generalis Varsaviensis personaliter veniens religiosus in Christo pater Damianus Grochalski, sac. theologiae lector, conventus Varsaviensis ordinis s. Dominici de observantia generalis causarum procurator, ex speciali commisso admodum reverendi patris prioris Isidori Filasiewicz, ac totius conventus sui nomine agens principalis, omni meliori modo, via juris, forma ac stilo, quibus melius, firmius, validius ac efficacius potuit et debuit potestque ac debet, in et contra, ilrem magn. Thomam Dłuski, succamerarium lublinensem, atque generosos Martinum Chrzanowski, burgrabium castrensem varsaviensem, tum Josephum Stryiewski, Joannem Dłuski, Andream Łupiński, Michaelem Stawski, nec non honestum Adalbertum, famulum pedissequum ilris magn. succamerarii, solenniter, imo quam solennissime manifestatus et protestatus est manifestaturque et protestatur de et super eo: quia ipsi ex subordinatione dicti ilris magn. Dłuski, succamerarii lublinensis, fundum certum, in possessione dicti conventus Varsaviensis ordinis s. Dominici de observantia existentem, versus ecclesiam situm, cum militia castrensi, bombardis, pulvere et plumbis onustis, nec

non frameis, sclopetis ac vario armorum genere, die 16 mensis praeterlapsi Januarii, anno currenti, modo violento agressi, ibidem varios tumultus et violentias cum scandalo populi exercere, parietem clausurae conventus excutere, immunitatem loci et personarum laedere ac religiosos in Christo patres Isidorum Filasiewicz, superiorem, Martinum Urbankowski, Jacobum Łissowski, Vladislaum Bielawski, in praetacto fundo pro tunc praesentes, concutere in illosque manus suas violentas iniicere, ac alias iniurias, afflictiones ac characteris praesbyterialis laesiones circa eiusmodi violentam invasionem et superagressionem eiusmodi fundi inferre et exercere praesumpserunt, taliterque in excommunicationem latae sententiae canonis: Si quis suadente etc. ipso facto inciderunt. Quare idem manifestans, subveniendo indemnitati jurium de immunitate personarum spiritualium sancitorum, contra saepefatos violentos fundi agressores et religiosorum quorum supra concussores, iterum atque iterum quam solennissime manifestatur et protestatur, quam suam manifestationem ad omnem meliorem juris effectum manu sua propria hisce in actis subscripsit.

Fr. Damianus Grochalski, lector et conventus Varsaviensis procurator ordinis Praedicatorum de observantia.

Засвидѣльствованіе вѣрности этой копіи нотаріусомъ Маевскимъ.

Zgodność co do słowa powyższego odpisu z jego protokułem, w aktach konsystorza Generalnego Warszawskiego bez stempla znajdującym się, po sprawdzeniu zaświadczam. W Warszawie dnia ósmego Czerwca tysiąc ośmset dwudziestego trzeciego roku.

Pisarz aktowy królestwa Polskiego regent kancelaryi hypotecznej woj. Mazowieckiego (Печать) Walenty Skorochód Majewski.

Тамъ же, л. 71.

XXXIX. Требованіе повѣреннаго доминиканскаго монастыря Павла Домбковскаго и рѣшеніе консисторіи по дѣлу противъ Длускаго съ соучастниками, въ февралѣ 1771 г.

Pro religioso in Christo patre Damiano Grochalski, ordinis s. Dominici de observantia conventus Varsaviensis generali causarum procuratore, ex speciali commisso admodum reverendi patris IsidoriFilasiewicz, prioris ac totius conventus s(u)i nomine cum v. promotore fiscali, iudicii praesentis agente, principali actore, contra ill. magn. Thomam Dłuski, succamerarium lublinensem, ac gen. Martinum Chrzanowski, burgrabium castrensem varsaviensem, Josephum Stryjewski, Joannem Dłuski, Andream Łupienski, Michaelem Stawski, nec non honestum Adalbertum pedissequum, famulum illris mag. succamerarii, citatos monitos.

Coram etc. comparens personaliter gen. Paulus Dąbkowski, suprascriptorum actorum procurator, in termino ex monitorio simplici debite

executo, legitime proveniente, contumaciam praeexpressorum citatorum quatenus non comparentium accusavit et in ipsorum contumaciam proposuit de et super eo: quia praefati generosi Martinus Chrzanowski, Stryjewski et alii superius de nominibus et cognominibus specificati facti complices, licetsi optime sciverint violentias, tumultus et quasvis invasiones utroque jure esse prohibitas, illi nihilominus ex subornatione suprafati illris magn. Dłuski, succamerarii lublinensis, fundum, in possessione dicti conventus Varsoviensis ordinis s. Dominici de observantia existentem, versus ecclesiam situm, cum militia castrensi, bombardis, pulvere et plumbla onustis nec non frameis ac vario armorum genere, modo violenti (sic) agressi, ibidem varios tumultus et violentias cum scandalo populi exercere, parietem clausurae dicti conventus excutere, immunitatem loci et personarum laedere, admodum reverendum et reverendos in Christo patres Isidorum Filasiewicz, superiorem, Martinum Urbankowski, Jacobum Lisowski, Vladislaum Bielawski, in fundo pro tunc praesentes, concutere in illosque manus suas violentas iniicere ac alias injurias, afflictiones et characteris presbyterialis laesiones circa ejusmodi violentam invasionem fundi inferre praesumpserunt. Ipsos proinde ratione praemissorum ad directe respondendum stringi, alias in excommunicationem latae sententiae canonis: Si quis etc. incidisse et incurrisse declarari et pro absolutione ad quem de iure remitti in damnisque et litis expensis condemnari. Jam autem illrem magn. Dłuski, succamerarium, pro subornatione puniri et justitiam ministrari, debita cum instantia, postulavit, salvo etc. omni etc.

Praesente gen. Francisco Groszkowski, suprascriptorum citatorum legitimo procuratore et salvis etc. ac protestando etc., quoniam causa praesens introducta est ratione praetensarum injuriarum ac si personalium, in qua de jure nemo alius processum promovere debet, nisi qui se praetendit esse iniuriatum, quapropter cum reverendus pater procurator se actorem constituens, alienam injuriam sub praetextu etiam commissi vindicare non valeat, sed ipsimet se iniuriatos praetendentes, actoratum formare debent, in competenti actoratu et actione dicti relig. patris procuratoris adinventis, suos principales ab eodem actoratu incompetenti et actione praesenti liberari eundemque actorem, pro indebita impetitione partis citatae, puniri in damnisque et litis expensis condemnari postulante, salvo etc omni etc.

Ex adverso superveniens judicialiter admodum everendus et religiosus pater prior, actionem praesentem de expresso mandato suo esse institutam, dixit et, gesta hucusque per relig. patrem procuratorem sui conventus ratihabendo, citatos ad respondendum actoratui suo conventusque sui stringi petiit, salvo etc. omni etc.

Perillustris et reverendissimus dnus vicarius in spiritualibus et officialis Varsaviensis ac per ducatum Mazoviae generalis suprafatus; sedens etc. auditis etc. Quoniam admodum reverendus ac religiosus in Christo

pater Isidorus Filasiewicz, prior conventus, in legitimationem actoratus sui, per religiosum patrem procuratorem ex speciali commisso suo suique conventus agentem intentati, personaliter in judicio comparet et gesta hucusque per relig. procuratorem ratihabet, propterea competenti actoratu hacce in causa adinvento, partibus in ea procedere suo coram judicio hinc pro prima juris proxima demandavit et terminum conservavit d. p. v. (decreti praesentis vigore).

Zgodność и проч. какъ выше (подписалъ) Walenty Skorochód Majewski.

Тамъ же, лл. 72—73.

№№ XL—XLVI. Изъ протоколовъ засѣданій Варшавскаго Общества любителей наукъ, 1802—1827 гг.

XC. Основаніе Варшавскаго Общества любителей наукъ и его организація и дѣятельность за первое четырехлѣтіе, отчетъ предсѣдателя еп. Яна Альбертранди, 20 января н. с. 1805 г.

O czynnościach Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk w przeciągu lat czterech. Sprawa, dana na posiedzeniu 20 Stycznia 1805 przez j. w. prezydującego.

Założenie Towarzystwa.

Czteroletnich prześwietnego Towarzystwa, począwszy od pierwiastkowego ustanowienia, podjętych prac, mając dziś, z obowiązku urzędowania mego, wykład przełożyć, tym przyjemniej jest mi wykonać tę powinność, iż cała ku wysławieniu samegoż Towarzystwa, w tym, co zamyślało, co przedsięwzięło, co wykonało, zmierza, a tego, co odłożono, co opuszczono, co zapomniano, wina spada na jednego, który z przepisów miejsca swego, winien będąc one na pamięć przywodzić, do nich zachęcać, ochotę oziębioną zagrzewać, nie dosyć się pilnym w zachowaniu tego okazał. W tym więc wszystkim, co przełożyć mi w dalszym ciągu tego doniesienia przyjdzie, cokolwiek dobrego, pożytecznego, wybornie wynalezionego, doskonale wykonanego, cechę okazuje, przezacnych kolegów zaszczytem; cokolwiek odłogiem puszczono, w niepamięci zagrzebano, w przyprowadzeniu do skutku uchybiono, dowodem niezdolności będzie tego, który z przepisów urzędu swego, większą pilność, większą gorliwość, większą zręczność powinien był okazać. Tak więc każdemu udział swój wyznaczywszy, chluby i chwały dla przezacnych kolegów w powszechności, nagany dla mnie jednego z uchybionej powinności, przystępuję do uskutecznienia tego, zamknąć urzędowanie moje mającego przepisu.

Powody do założenia tego Towarzystwa.

Było niektórych, porywczo o rzeczach sądzących zrazu, o przedsięwzięciu naszym mniemanie, iż niezdolni polityczną exystencją upadłej ojczyzny naszej exystencją (sic) podźwignąć, chcieliśmy przynajmniej pod pozorem nauk, niejakie jej zapewnić jestestwo. Niebaczne to, iż nie rzekę, płoche zdanie, samemi pierwiastkowemi nawet i nieodzownie uchwalonemi zwątlić ustawami, tym łatwiej można było, iż się z tym zawsze głośno oświadczaliśmy, iż od zamiarów Towarzystwa naszego odsunione to wszystko bydź powinno, co związek ma z polityką, i dla tego, tak w publicznym (sic) posiedzeniach naszych, jako i prywatnych, pilnie się wystrzegaliśmy gminnej onej chwały, wyniknąć mogącej z narzekania nad losem, który nie losem, lecz zarządzeniem jest Najwyższej Istoty, wszystko kierującej władzy, o nas stanowiącym, a jeśli gdzie, to w tej mierze rozumieliśmy, iż się trzymać owego prawidła najpoważniejszego, od Horacjusza przełożonego powinniśmy: „Mitte singultus, bene ferre tristem, disce fortunam". Jakoż nie przystało na mężów tak poważnych, tak oświeconych, naśladować podły on naród żydowski, na zwaliskach swej ojczyzny opłakujący przygody własnego kraju, ale raczej onych to mądrych greków: Polibiusa, Panetiusa, Archię, Strabona, Dyonizych obydwóch, Sycylijczyka i z Halikarnassu, i tak wielu, którzy pozbawieni dawnej ojczyzny, wszystkiemi się sposobami do wsparcia i przyozdobienia nowej, od siebie zyskanej, przyłożyli, pamiętni na to, co później Manilius w ks. 1 „Astronomicon" wyraził: „Fortuna per orbem servitium imperiumque tulit". Daleko więc wyższe i zacniejsze były zamiary tych, którzy pierwsze około utworzenia tego Towarzystwa podejmowali starania. Chcieli oni uwiecznić chwałę z nauk, następstwem wieków od dawnych czasów do siebie dochodzącą; chcieli zachować krzewy one szczęśliwe, przodków swoich potem zlane i w okazałe drzewa rozrośnione; chcieli zachować zaszczyty one nienaruszone, któremi Polska i dawniej, i w szczególności, zacząwszy od panowania Zygmunta I przez lat sto do śmierci Zamoyskiego i Skargi, zajaśniała; chcieli bujne owoce, odrodzonych na drugiej połowie przeszłego wieku nauk dochowane, podać następnym wiekom i zachować pamięć czasu, kiedy szczęśliwą w sposobie myślenia rewolucją najprzedniejsze ubiegały się dowcipy, aby nakierować na drogę przyzwoitą zabłąkane, wydoskonalić wprowadzone, wprowadzić nieznajome nauki; chcieli zabezpieczyć nadal poszanowanie, honory, nadgrody, od mądrego króla w ciągu panowania swego umiejętnościom nadane, i nieśmiertelne usiłowania onej to przezacnej magistratury narodowej utrzymać, której mądre przepisy, czuła baczność, niespracowana troskliwość dokazała tego, iż nauki i umiejętności poszanowania, honorów i nadgrody godnemi się stały; chcieli naostatek rządowi światło między poddanemi sobie narodami, niebojącemi się pomnożyć, swoją też pomoc ofiarować, nowe w ślązki, nauk

pomnożenia i w gatunkach wszelkich wydoskonalenia dostępnemi i tym czyniąc, którzyby albo przez przywyknienie, albo przez skłonność, albo przez wybór innego do ich nabycia narzędzia nie mieli, oprócz języka ojczystego.

Pierwszy wybór członków.

W tych zamysłach tak chwalebnych, tak dalekich od wszelkich zamiarów, niniejszym okolicznościom sprzeciwić się mogących, przy schyłku roku 1800, zgromadzone dnia 16 Listopada osoby pod przewodnictwem znanego z przywiązania swego do nauk i w nich gruntownie ćwiczonego męża j. w. Stanisława Sołtyka, którego chlubno nam jest uważać za najpierwszego założyciela i ojca Towarzystwa, postanowiły i uchwaliły w jedno spoić się Towarzystwo spólnością wspomienionych zamiarów skojarzone. Ułożony więc był na on czas dosyć określony, bo z trzydziestu sześciu tylko złożony rejestr osób, które się w przeszłych czasach albo wydanemi dziełami, albo wytrwałą około nauk pracowitością, albo niezawodnego gustu wytwornością chwalebnie zaleciły. W tym zaś wyborze celniejsze miejsce wyznaczono ledwie nie wszystkim tak dobrze zasłużonym z przeszłej, dozór nad publiczną edukacją mającej, magistratury pozostałym osobom; stało się to z najlepszą rozwagą i pilnym wyborem, a jeśli, jak w ludzkich dziełach bywa, wkradła się jaka w tym omyłka, tedy ta jedyna była, iż prezydujący nie z zasług i zdatności, ale z abecadła i metryki był obwołany.

Zaraz na pierwszym wstępie Towarzystwo pewnemi się obwarowało prawami, które zasadą były ustaw, porządniej w następnym czasie ułożonych. Pierwsze zgromadzenie Towarzystwa prywatne odprawiło się dnia 23 miesiąca Listopada tegoż roku, i na nim uchwalono nieprzytomnych towarzyszów o ich wybraniu obwieścić, i do społeczeństwa pracy wezwać. Nastąpiły zatym pochlebne zewsząd od najznakomitszych osób odpowiedzi, przedsięwzięcie nasze wystawiające i chętnie się do uczestnictwa prac jego ofiarujące, tak dalece, iż z liczby pierwotnie wybranych ledwie się trzech lub czterech znalazło, którzy albo z przypadkowej okoliczności, albo przez skromność, albo dla innych, z Towarzystwem związku nie mających względów, nie odpisali, albo się od wkroczenia w ten Towarzystwa związek wymówili.

Zabezpieczenie Towarzystwa przybraniem poważnych honorowych członków.

Mają to rzeczy nowe, zwłaszcza nieprzewidziane, bez okazałego przygotowania i uroczystego obwieszczenia publiczności wykonane, iż przy podziwieniu obawę w niektórych sprawić mogą. Od z tych takowego niesłusznego zatrwożenia skutków ochronić się pragnące Towarzystwo pokwapiło się pewną okrasić się liczbą honorowych członków, którychby kredytem i powagą wsparte było i którzyby o czystości zamiarów jego

zaręczyć potrafili. Nie zawiodło się na tym Towarzystwo i zaraz na początku ustanowienia swego, w przychylności ministra, graffa Schulemburga, generała lejtnanta i gubernatora tutejszego, Kiellera, Maiera, prezydenta regencyi królewskiej, Goldbecka, dyrektora kamery królewskiej warszawskiej, później zaś ministra, de Voss, pp. Kleewitz i Beym, iż teraz innych opuszczę, silną pomoc i niezawodną opiekę otrzymało.

Rychło potym przekonało się Towarzystwo, iż, dla rozrzuconych w obszernym kraju i po różnych kordonach członków, nie mogłyby przedsiewzięte bydź ciągłe prace, roztrząsania pilnego, spólnego światła pomocy, a zatym ściślejszego na jednym miejscu zgromadzenia, obrad i ustanowienia wyciągające. Dla tej przyczyny na rozmaitych sesjach prywatnych, nim wyboru prawidła przepisane zostały, pierwiastkową członków liczbę dziewięcią osobami, nowoprzydanemi, a w główniejszym siedlisku Towarzystwa pospolicie obecnemi, powiększyło. Aby jednak dorywcze wybory nie ubliżyły świetności i użytkowi Towarzystwa, już w roku 1801 uchwalono, aby liczba członków czynnych, to iest obowiązanych do pracy, 60 nie przewyższała, a obierania przywiązane były do posiedzeń prywatnych, publiczne poprzedzających. Trzymając się tedy tego prawidła, dla niedopełnionej liczby 60, a potym dla uszczuplonej liczby pierwotnej, przez rozmaite straty, także dla przeniesionych niektórych z klasy czynnych do klasy przybranych, a to z rozmaitych widoków i naglącej potrzeby pomnożenia liczby czynnych, statecznie przytomnych członków, w wyznaczonych czasach rozmaite elekcje, jako to: 4 Listopada 1802 r. jedenastu, 16 Kwietnia 1803 trzech, 16 Listopada 1803 czterech, 8 Kwietnia 1804 dwóch, 4 Listopada 1804 jednego, przez co liczba przepisana dopełniona została. Po złożeniu dobrowolnym urzędu, z sprawiedliwych, które mieli powodów, dwóch pierwszych sekretarzów, podług ustaw Towarzystwa dożywotniemi być mających, a do sprawowania urzędu tego bez elekcyi zaproszonych, wybrany został, przy zachowaniu przepisów elekcyi, sprawujący teraz ten urząd.

Oprócz czynnych, t. j. do pracy i stawienia się na posiedzeniach, tak powszechnych zgromadzenia, jako i wydziałowych, podobało się ustanowić klasę przybranych, którzyby, wolni od obowiązków dopiero wspomnionych, mogli jednak dzielić Towarzystwa prace i do nich się podług upodobania przykładać, korespondencją jednak, powagą, kredytem, a nawet nieuchronną podług przemożności w nakładach pomocą toż Towarzystwo wspierając. Zatym na posiedzeniu 16 Kwietnia roku 1803 jeden, 16 Listopada tegoż roku siedmiu, 22 Kwietnia 1804 pięciu, 4 Listopada 1804 dziesięciu w tej klasie umieszczono, do których przydać trzeba sześciu lub siedmiu pierwotnie czynnych przeniesionych, ująć zaś dwóch, którzy z przybranych przeszli do czynnych.

Ustawy pierwsze i onych poprawa.

Żadne zgromadzenie porządne bydź nie może bez ustaw, którychby się przepisem kierowało. Miało wprawdzie Towarzystwo, przy pierwszym zaraz ustanowieniu swoim, pewne stałe zasady i, że tak rzekę, kardynalne prawa, ale te w wielu punktach objaśnienia i przystosowania do przypadków potrzebowały; a do tego potrzeba było koniecznie prawidła, którymby kierowane czynności Towarzystwa, porządnej jednostajności, nie zaś zmiennemu szczególnych osób upodobaniu podlegały. Żywo przejęty ważnością tej prawdy, jeden z najgorliwszych członków przedsięwziął dokładnieisze i w szczegóły bardziej wchodzące takowych ustaw ułożenie. Przełożona ta praca, na prywatnych posiedzeniach Towarzystwa roztrząśniona, na wielu miejscach odmieniona, poprawiona i niemałym staraniem, ile można było w krótkości czasu i naglącej potrzebie, wydoskonalona była, a od Towarzystwa dnia 30 Października roku 1802 przyjęta. Obowiązano się do tymczasowego onych zachowania, pod tym jednak warunkiem, iż wiecznotrwałego prawa nie miały być powagą zaszczycone, ażeby rocznym doświadczeniem ich się doskonałość okazała. Jakoż w samej rzeczy, ciąg czynności odkrył wiele przypadków, ustawami temi nieobjętych, wiele uroczystych obrządków, przyzwoicie nieopisanych, wiele nieuchronnych spraw bez prawidła, prywatnych upodobaniu zostawionych, a w tym nawet, co ustanowiono było, niemało niedokładności, przepomnienia, ciemności. Dały się już niektóre względem tego skargi słyszeć rychło po zaczętym roku 1803, pomnożyły się one z czasem i powodem stały się do uchwalenia, aby w czasie kończącego się rocznego ustaw doświadczenia, były od członków podane uwagi, do ich poprawy i wydoskonalenia służące. Takowe uwagi przy innych względach, przekonać o potrzebie tego przedsięwzięcia mogących, sprawiły, iż na końcu roku 1803 i na początku roku 1804, na pierwszym prywatnym posiedzeniu, wyznaczona była pewna członków liczba składająca wydział, tą się tak ważną sprawą zaprzątający. Wydział ten na licznych i pracowitych posiedzeniach swoich, tę pracę wykonawszy, przez sekretarza *resultatum* obrad swoich na sesjach 2 i 16 Lutego przełożył, które z Towarzystwa uchwały członkom onego, każdemu z osobna, do rozwiązania podać nakazano. Dnia 8 Kwietnia nowy tej czynności wykład przepisano z przyłączeniem do każdej ustaw odmiany, do każdego przydatku pobudek, które do tego nakłoniły. Na sesyi dnia 15 Kwietnia dalej jeszcze w te mierze postąpiono; zlecono albowiem ukończoną podług nowego ułożenia ustaw redakcją i drukiem wyrażoną, rozdać członkom Towarzystwa, aby od nich przejrzana, rozstrząśniona, osądzona być mogła. Z tego wszystkiego wyniknęła na sesjach prywatnych nadzwyczajnych dnia 7 i 8 Czerwca tegoż roku 1804 uchwała Towarzystwa, względem przyjęcia rozmaitych odmian w dawniejszych ustawach i do nich przydatków. Za-

tym sekretarzowi ostateczna tych ustaw redakcja polecona była, a kolega Linde uproszony został, aby je na niemiecki język przełożył, co, w zamiarze przedstawienia ich najjaśniejszemu panu i zjednania im królewskiej aprobacyi, rzeczą było nieuchronnie potrzebną. Jakoż poddane pod wyrok królewski, zjednały sobie tę pochwałę, iż nic w nich nagannego, nic, do sprawiedliwego zarzutu pobudkę dającego, monarcha nie znajduje, co w liście swoim pod datą 5 Listopada roku 1804 łaskawie oświadczyć raczył.

Ustawy porządkowe drobniejsze.

Oprócz tych ustaw, prawidłem nieodmiennym Towarzystwa bydź mających i jestestwo jego zapewniających, są inne drobniejsze przepisy, w nich nieumieszczone, a w dzienniku czynności naszych rozrzucone i do porządku tylko zgromadzenia i spraw jego należące, jako to: na posiedzeniu 2 Stycznia 1803 uchwała, aby doniesienia rzeczy wykonanych, albo raporta, przedstawienie rzeczy większej wagi, do ustawy Towarzystwa podanych, na piśmie przełożone były. Na posiedzeniu 2 Marca tegoż roku, aby od członków wydziału, do rozważania rzeczy wyznaczonego, podpisem do wydziału należących, zatwierdzone i upoważnione zostały. Były jeszcze i inne niektóre chwalebne bardzo i użyteczne, zamysłu od zacnych kolegów Felixa Potockiego i Horodyskiego na posiedzeniu 4 Marca 1804 przełożone, ponowione na posiedzeniu 8 Kwietnia tegoż roku, dotąd zawieszone, a wszelkiej z strony Towarzystwa baczności wymagające, zwłaszcza, kiedy wydziałów skład zupełnie ustanowiony zostanie. Do tych także porządkowych ustaw, czyli zamysłów, należy, co od zacnego kolegi Linde, na posiedzeniu 15 Kwietnia tegoż roku i innych czasów, od innych kolegów było wspomnione, względem miejsca na posiedzenia publiczne i prywatne, na księgarnią, na zgromadzenia wydziałowe i inne podobne Towarzystwa nieuchronne użytki.

Staranie, powzięte około upoważnienia Towarzystwa królewskim patentem.

Właściwa rzecz jest nietylko szczególnym istnościom, ale i towarzystwom, obwarować i zabezpieczyć jestestwo swoje. Towarzystwo nasze, pod okiem i dozorem zwierzchniczej w kraju władzy zostające, pragnęło jeszcze pod jej wyraźną opieką znajdować się. Tym umysłem, z woli Towarzystwa, podana była najjaśniejszemu panu podczas ostatniej jego w Warszawie bytności na piśmie pokorna prośba, przy wyrażeniu prawdziwych Towarzystwa zamiarów, królewską onemu zjednać protekcją mogąca. Łaskawy na tę prośbę odpis królewski, na czele pierwszego tomu rocznika naszego położony, wiekuistą będzie pamiątką łaskawości, a dla Towarzystwa najchlubniejszym zaszczytem i najżywszą do pomnożenia prac i usilności naszych pobudką. Nie przestało jednak na tym Towarzystwo, ale do wyższych jeszcze łaski królewskiej dowodów

żądze swoje posunęło. Zagajona ta rzecz była na posiedzeniu prywatnym dnia 2 Grudnia r. 1802 i na on czas z nieokreślonym zaufaniem polecona kolegom, z rostropności, sprawności i zyskanego sprawiedliwie kredytu najbardziej zaleconym. Z tych jeden kolega Czacki na posiedzeniu prywatnym 10 Maja 1803 nadzieję bliskiego tej rzeczy osiągnienia uczynił. Poszła ta rzecz w przewłokę do dnia 2 Grudnia tegoż roku, kiedy bytność podówczas zacnego kolegi w Berlinie, Aleksandra Potockiego, zdała się okolicznością bardzo pomyślną do dokonania tego interesu. Dane więc było mu zlecenie wyrozumienia, na jakim, z powodu przeszłych czynności, stopniu została ta sprawa i jaka pozostać mogła dla Towarzystwa nadzieja szczęśliwego powodzenia. Dosyć był do żądzy Towarzystwa stosowny odpis tego zacnego kolegi, a niektórych, mianowicie prezydującego, zdanie było przesłać mu instrukcją przyzwoitą, którą nawet prezydujący przygotował, i upoważnić go Towarzystwa uchwałą, do podania względem tego noty najjaśniejszemu panu. Ale większa liczba, nieznajdując największego zapewnienia w przesłanych wiadomościach, przytym domyślając się, iż dawniej jeszcze ubocznemi prośbami główniejszej, a prawdziwie istotnej ubliżono, postanowiła na posiedzeniu 2 Stycznia 1804, aby ta rzecz do dalszego jej objaśnienia i uprzątnienia zaszłych w niej zawiłości odłożona była. Ożywione przez niektórych zacnych kolegów naszych nadzieje Towarzystwa były, i znowu rzecz ta przedstawiona, jako łatwa bardzo do wykonania. Przeto na posiedzeniu dnia 7 Października r. 1804 stanęło, do samego króla względem tej rzeczy pisać, i w tymże czasie pilnie ją zalecić ministrowi de Voss i konsyliarzom de Beym i de Klewitz, którym, jako honorowym członkom Towarzystwa, ten interes powinien się był zdawać godnym wszelkiej ich, na otrzymanie mu pomyślnego skutku, staranności. Do tych listów przyłączone były ustawy Towarzystwa, podług ostatniej poprawy, przełożone na język niemiecki. Odpowiedź królewska, Towarzystwu niemały zaszczyt przynosząca, wiadoma jest całemu Towarzystwu, do którego będzie należało ustanowić, czyli ten interes ma bydź poczytany za upadły, czyli, jako i list królewski, na mnienia i poważne zdania utrzymują za mniej potrzebny, czyli też nanowo i jakiemi środkami ma bydź ten zamysł wskrzeszony.

Dotąd mówiłem o tym, co dla ustanowienia i ugruntowania Towarzystwa należyć mogło; przystępuję już do chlubniejszej dla Towarzystwa, milszej dla słuchających materyi, to jest, do prac, częścią podejmowanych, częścią przedsiewziętych, niektórych też i dokonanych tegoż Towarzystwa.

Księgi, których pisania podzieli (sic) się należący do Towarzystwa.

Znana wszystkim gorliwość w wydoskonaleniu nauk jednego z kolegów naszych, pragnącego względem ksiąg użytecznych uiścić, co o le-

iach na początku wojny domowej, podług świadectwa Plutarcha, mawiał Pompejus W., iż, gdziekolwiek nogą w ziemię uderzy, wypadnie zbrojna do bitwy gotowa rota, ta, mówię, gorliwość sprawiła, iż na domowym prywatnym posiedzeniu, zachęcając przytomne członki do wydania ksiąg, jak on nazwał, elementarnych i klasycznych, a jak my je mianujemy, dla uniknienia wdawania się w rozporządzenia wyższej krajowej zwierzchności, w przyzwoitej zwięzłości, pożytecznych, przepisał przytomnym i nieprzytomnym, co każdy w nauce sobie najdostępniejszej, mógł najprzyzwoiciej publiczności ofiarować. Zatym kolega książe Sapieha miał pisać o chemii, x. Zaborowski o matematyce niższego, Jan Sniadecki o matematyce wyższego stopnia, Szaniawski o logice, Komarzewski o mineralogii, x. Kamiński o gramatyce języka polskiego, x. Piramowicz o retoryce, Ignacy Potocki o historyi literatury polskiej, on sam miał dorobić początek do historyi polskiej Naruszewicza i od tego miejsca, gdzie autor ją zakończył, przeciągnąć do następnych wieków. Moim zaś udziałem miała być starożytność. Nie zaszła na to sankcja jawna Towarzystwa, ale milczenie wezwanych do tej pracy, stojące za zezwolenie i wzmianka, niekiedy na posiedzeniach naszych o niektórych tych dziełach czyniona, każą rozumieć, iż Towarzystwo tę myśl zacnego członka przysposobieniem sobie przywłaszczyło. Jednych z tych, pracować mających ochotników śmierć sprzątnęła, drugim inne nieuchronne zaprzątnienia i podróże stały się przeszkodą. Komarzewski, proszony o ułożenie księgi elementarnej, albo w pomiernej krótkości, mającej dać wiadomość o mineralogii, ofiarował dzieło w 8 tomach in 4°, zawierające przy mineralogii wykład wszystkich innych nauk, które są albo koniecznym przygotowaniem, albo nieuchronną do tej nauki pomocą. Co gdy żądaniu Towarzystwa i możności zdobywania się na potrzebne nakłady żadnym sposobem nie odpowiadało, odstąpić od tego przedsiewzięcia, albo z nim się do szczęśliwszej pory zatrzymać musiano. Co się tycze starożytności, wezwany pisarz, przekonany, iż dzieło o niej, w całej swej rozległości objętej, byłoby co do ogromności niezmierne, a dla tego samego i figur kosztowne, zaś przez się oschłe do czytania, inaczej niż zrazu zamyślano, jeśli nie całe dzieło, to część przynajmniej onego znaczniejszą i potrzebniejsze do skutku przyprowadził, starożytność w powszechności z starożytnością w szczególności, to jest, numizmatyką, a oboje to z historyją połączywszy. Względem dzieła elementarnego niższej matematyki, przerwanego śmiercią kolegi Zaborowskiego, który się był onego podjął, Towarzystwo poleciło wybranym zpośrodka siebie osobom, szczególniej zaś koledze, później w poczet czynnych wpisanemu, Felixowi Potockiemu, aby z pilnością roztrząsnęli, jeżeli już wydane tego rodzaju pisma w języku polskim nie są dostateczne do zastąpienia tej potrzeby i dogodzenia żądzy Towarzystwa. Zlecenie to z zupełną dokładnością uskutecznił wspomniony kolega na posiedzeniach 2 i 10 Maja 1803, a z niego wypada

resultatum oczekiwa decyzyi Towarzystwa. Sniadecki, o dzieło matematyki wyższego stopnia proszony, dowiódł, iż takowe zlecenie dawno już wykonał z tą dokładnością, która mu komisyi, naonczas kwitnącej, edukacyjnej pochwały najznakomitsze wyjednała.

Zagadnienia, członkom podane do rozwiązania.

Innego jeszcze rodzaju dzieła poprzednicze, ustawy, wkładającej na członki Towarzystwa obowiązek napisania w pewnym przeciągu czasu rozpraw w naukach, do których się najbardziej przykładają, zaraz przy pierwszym ustanowieniu Towarzystwa przepisane i na pierwszym publicznym posiedzeniu ogłoszone były, jako widzieć można w pierwszym tomie rocznika na karcie 36. Z zaproszonych na rozwiązanie onych pytań kolegów, Stanisław Potocki, którego część pierwsza dzieła o sztuce u dawnych, umieszczona w drugim tomie rocznika, tym większą dalszego jej ciągu żądze wzbudza, im żywszą czytających ciekawość, przedstawieniem najwyborniejszych wiadomości wzbudziła. Drugie z zadanych naonczas pytań o Koperniku rozwiązał kolega nasz Jan Sniadecki. Dzieło to, umieszczone w drugim tomie rocznika naszego, przyjęte od publiczności z tym uwielbieniem, które tak zgodne, tak wspaniałe rzadko bardzo nadane bywa pracom najsławniejszych pisarzów, autora, gdyby nawet innym dowcipu swego i głębokiej nauki płodem nie wsławił się, samo niezwiędłą uwieńczyćby chwałą potrafiło. Znalazł się wnet pisarz, gładkością stylu francuzkiego wprawdzie zalecony, który pokwapił się to dzieło, na francuzki język przełożone, wydać. Ale że pozbawiony był tej biegłości w astronomii, jakiej takowa praca wyciąga, to bez dołożenia się światłego autora wydane dzieło wzbudziło sprawiedliwe jego narzekania, a zatym nowy swej pracy na francuzki język wykład przygotować musiał. W tym samym czasie zacny kolega nasz Bergonzoni, przenikniony szacunkiem tak wybornego dzieła, a pragnący dać je poznać narodowi, zpośrodka którego od dawnej ojczyzny naszej za syna przysposobiony został, przełożył je na język włoski i Towarzystwu pracę swoją ofiarował na posiedzeniu 2 Maja 1803 i 2 Stycznia 1804. Przyjęło z wdzięcznością tę ofiarę Towarzystwo, a przymnożenie dla siebie chwały upatrując w tym, iż naród światły i poważny, nienajbardziej do francuzkiego języka przywykły, łatwość otrzyma poznania mądrego dzieła i zacnego autora, na posiedzeniu 18 Marca 1804 uchwaliło, część większą kosztu, na wydanie tego wykładu potrzebnego, podejmować.

Dzieła, pod wyrok Towarzystwa poddane od obcych.

Kiedy Towarzystwo tak przemyślne było w obmyśleniu sobie pożytecznego zaprzątnienia, znaleźli się niektórzy obcy, i niektórzy z samegoż Towarzystwa grona, którzy wysokie o nim i wielu w nim zasiadających

osobach powziąwszy zdanie, pod wyrok jego dzieła, pisma, wynalazki, zamysły nawet swoje poddali, co względem dzieł niektórych, nie z zlecenia Towarzystwa, ale z własnej ochoty przedsiewziętych, uczynili.

Znakomitsze dzieła, od obcych pod sąd Towarzystwa poddane, są następujące:

Jw. Wielhorskiego rękopism o sztuce wojennej. O nim zaszły uchwały Towarzystwa na posiedzeniach 8 Grudnia 1802, 2 Kwietnia 1803 i 3 Lutego 1804.

Imci x. Szaniawskiego, teraz kolegi naszego przybranego, o ułomkach dziesiętnych rozprawa, o której na posiedzeniach 2 i 10 Maja 1803 na tym ostatnim posiedzeniu zdanie sprawy o tym dziele do dalszego czasu zostało odłożone.

Imci x. Gorczyczewskiego tłomaczenie satyr pisarza sławnego francuzkiego Boileau Despréaux. O którym dziele dziennik nasz świadczy w opisaniu posiedzeń 16 Października i 16 Listopada 1803.

Imci x. Brońca tłomaczenie z łacińskiego historyi narodu francuzkiego przez Pawła Emiliusa. O tym dziele była wzmianka na posiedzeniu 11 Grudnia 1803, na posiedzeniu zaś 3 Lutego 1804, kolega nasz Szulecki okazał małą użyteczność dzieła, w wieku, świateł obfitszych i krytyki pozbawionym, wydanego, ani z pisarza zalety, ani z zamierzonego celu poznania dzieł narodu francuzkiego, szacunku niemającego.

Rozprawa męża uczonego, a w botanice biegłego, Schlegela, o roślinie, apocynum nazwanej, nadesłana Towarzystwu od kolegi Czackiego do roztrząśnienia, stosownie do żądania jego, wybranym członkom Towarzystwa oddana była na posiedzeniu 2 Stycznia 1804, na posiedzeniu zaś 18 Marca tegoż roku raport, o tym ułożony, był czytany. Uchwalono, aby z dysertacyi oryginalnej i przydatkowych wiadomości, ułożona była jedna rozprawa albo w roczniku, albo w pamiętnikach, mająca być publiczności udzielona. Na posiedzeniu 6 Maja od kolegi naszego Kortuma obiecane było uskutecznienie tego, ale po przedsiewziętych o tej roślinie potrzebnych doświadczeniach. Pan Jaxa Bykowski obwieścił listem swoim poprzedniczym Towarzystwo, iż rozwadze jego poddać zamyślał niektóre swoje rymotwórcze dzieła. List ten czytany był na sesyi 2 Stycznia 1804. Odpisano, chwaląc pracowitość autora i dziękując za podchlebne Towarzystwu w pisaniu jego wyrazy, oraz oświadczając, iż lubo Towarzystwo nie wzbrania się z należytą otwartością w innych dowcipu owocach zdanie swoje przełożyć, jednak mniema, iż dla słusznych przyczyn od sądzenia dzieł teatralnych wstrzymać się powinno. Mimo takowe ostrzeżenie, pomieniony p. Bykowski przysłał niektóre swoje tragedje i teatralne dzieła, które Towarzystwo, przy swoim przedsiewzięciu stałe, bez roztrząśnienia zostawiło. Pan Gorzkowski podał rozprawę swoję, do kwadratury cyrkułu należącą. Tej na posiedzeniu 16 Grudnia

1802 polecone było roztrząśnienie, z którego na posiedzeniu 2 Stycznia 1803 wypadło doniesienie autorowi, iż Towarzystwo, idąc za przykładem innych akademij, takowego gatunku pismami nie zaprząta się.

Tenże pan Gorzkowski inne Towarzystwu przedstawił dzieło, albo raczej dzieła większego ułamek, tyczący się wydoskonalenia ekwacyi algebraicznych wyższego stopnia. Przejrzenie tej pracy zlecone zostało na posiedzeniu 16 Stycznia 1803, a zaś na posiedzeniu 2 Marca tegoż roku uznano, iż ten wynalazek, acz nie ze wszystkim nowy, ma użyteczność, dla której wydoskonalenia onego i rozszerzenia żądać można. Po śmierci x. Kalnassi, kanonika warmińskiego, oprócz gramatyki greckiej, o której będzie niżej, pozostały się tłomaczenia na wiersz polski Propertiusa, i innych niektórych wierszopisów łacińskich. Przejrzenie tego na posiedzeniu 2 Marca 1803 polecone zostało członkom, najlepszą o tym sprawę dać mogącym. Tych zdanie było na posiedzeniu 16 Marca przełożone, iż od przysposobienia dzieł tych Towarzystwo wstrzymać się powinno, ponieważ i zupełne nie są i niejednostajnej wszędzie doskonałości.

X. Szyrma ofiarował Towarzystwu w rękopiśmie tłomaczenie dzieła pod tytułem: „Erast, przyjaciel młodości", Towarzystwo, w nadzieje tłomaczenia, godnego pierwiastkowego dzieła, przyjęło wdzięcznie tę ofiarę na posiedzeniu d. 25 Września 1804.

Przez pana Drzewieckiego, członka dopuszczonego, pan Kłosowicz przetłomaczone od siebie dzieło p. Buchan, pod tytułem, „Lekarz domowy," Towarzystwu przedstawił na posiedzeniu 2 Grudnia 1802; zaś na posiedzeniu 2 Stycznia 1803 zacny kolega Gagatkiewicz, mający to w zleceniu, zaświadczył doskonałość dzieła i tłomaczenia co do pierwszej części, innych roztrząśnienie do dalszego czasu odłożywszy. Po niektórych uwagach nad słowami, w tłomaczeniu użytemi, radził, aby tak pożytecznego dzieła wydanie jaknajprędzej było przedsiewzięte. Przyspieszenie tego i obmyślenie skutecznych sposobów wykonania tej rzeczy wzięli na się kol. Czacki i wspomniony Drzewiecki.

Od członków Towarzystwa.

Na wyścigi z obcemi poszli i do Towarzystwa należący.

Zacny kolega Kopczyński stawił Towarzystwu na posiedzeniu 16 Grudnia 1802 doświadczenie poprawy dawnych tłomaczeń, uczynione na przekładzie Florusa przez Faliszewskiego. Na posiedzeniu 3 Lutego 1803 dowiedziono, iż dawnych pisarzów dzieła własnością ich są nietykalną i zostawione im z ich błędami być powinne, co jednak wolności nie odbiera przedsiewzięcia nanowo tejże, którą oni mniej pomyślnie wykonali pracy z lepszym, niż oni mieli, powodzeniem. Przytym zdało się, iż przymioty osobliwsze godnego kolegi Kopczyńskiego i wszystkich prawie członków Towarzystwa takie są, iż nie przystoi im być, czym się Voltai-

re względem Fryderyka Wielkiego być mnienił, to jest, praczką, brudy jego czyszczącą.

Zacny nasz kolega Stanisław Potocki w tłomaczeniu sławnej mowy J. J. Rousseau o wpływie nauk do obyczajów, czytanej na posiedzeniu 16 Grudnia 1802, wzbudził żywą żądzę widzenia wielu dzieł, tak szczęśliwym piórem wydoskonalonych i literatury gust najwyborniejszy pomnożyć mogących, których też wydania uczynił nam podchlebną nadzieję.

Kolega nasz Wyleżyński dowód biegłości swojej w doścignieniu najtrudniejszych starożytności pisarzów dał w przełożeniu Andryi, komedyi Terencjusza, którą to pracę swoję pod sąd Towarzystwa poddał, na posiedzeniu 2 Kwietnia z przyzwoitą temu zgromadzeniu otwartością przełożone było. Przyznano dziełu temu wielkie zaszczyty, mianowicie przezwyciężoną trudność, ale oraz miejsca niektóre wytkniono, wyciągające pilniejszego z oryginałem porównania.

Na posiedzeniu 16 Marca 1803 czytany był list zacnego członka Alexandra Potockiego, donoszący o przedsiewziętej od niego pracy około dzieł częścią nowych, częścią z obcych języków przełożonych, ściągających się do poprawienia i wydoskonalenia rolnictwa i wiejskiego gospodarstwa w krajach, niegdyś Polskę składających.

Jan Sniadecki z wybornej rozprawy swojej o Koperniku, tak słusznie zalecony przez list swój, na posiedzeniu 2 Kwietnia czytany, nowe Tow-u ofiarował dzieło, którego ważność równa się użyteczności, żadnej wątpliwości niepodlegającej, to jest, opisanie fizyko-matematyczne ziemi. O wydaniu tego dzieła zaszły obrady i na tym samym posiedzeniu, i na posiedzeniach 10 Maja i 12 Lipca 1803, z których wyniknął sposób wydania tego dzieła, już do skutku za staraniem światłego kolegi naszego Dmuchowskiego przyprowadzony. Swojej w sztuce lekarskiej umiejętności dowody z patrjotyzmu chwalebnym okazaniem łącząc, nasz kolega Dziarkowski oddał pod zdanie Towarzystwa dyssertacją o chorobie, którą przesądami kierowani cudzoziemcy za narodową polską poczytali. To uprzedzenie zacny kolega zburzyć postanowił. Pierwotny zamysł pisarza tę rozprawę publicznemu wyznaczał posiedzeniu, Towarzystwu jednak zdało się oszczędzić delikatniejszym uszom wzmiankę choroby, obrzydliwość niejaką sprawującej, a miejsce dać jej w roczniku. Autor, chcąc ją bardziej jeszcze wydoskonalić, odłożył do dalszego czasu tego dzieła wydanie, co na posiedzeniu 21 Października 1804 doniesiono.

Kolega nasz Józef Ossoliński obdarzył Towarzystwo dziełem, od siebie pisanym, „O przodkach i najdawniejszej ojczyźnie słowian". Dzieło to na sesyi 2 Maja 1803 do przejrzenia wyznaczonym oddane. Na posiedzeniu 12 Lipca tegoż roku oświadczono, iż dla nieprzysłanych obiecanych przypisków, roztrząśnienie onego musiało być zawieszone. Na po-

siedzeniu 16 Października zalecono pisać do autora, prosząc go o prętkie tychże przypisków nadesłanie; była o tym nowa wzmianka na posiedzeniach 2 Grudnia 1803 i 30 Maja 1804. Na posiedzeniu 7 Października 1804 czytano list autora, obiecującego uiścić żądze Towarzystwa rychło po uprzątnionych niektórych przeszkodach, z których główniejsza jest otrzymanie od rządu pozwolenia drukowania w obcym kraju.—Troskliwy o pomnożenie w publiczności pożytecznych wiadomości, zacny kolega nasz Potulicki na posiedzeniu 16 Marca 1803 podał rys dzieła elementarnego historji naturalnej, które wykonać zamyśla. Na posiedzeniu 10 Maja 1803 rys ten należytą odniósł pochwałę, a jego autor od Towarzystwa proszony został, aby, trzymając się onego, dzieło tak potrzebne do skutku przyprowadził.

Dokładność wytrwała, z którą w obcych krajach od wielu lat meteorologiczne zbierają obserwacje, zwróciła na się baczność kolegi Krusińskiego, który na posiedzeniu 10 Maja 1803 ważność tej rzeczy Towarzystwu przełożył. Wyznaczeni zatym byli, coby plan stosowny do tego ułożyli. Na posiedzeniu 16 Października tegoż roku podany był ten plan i do roztrząśnienia wybranym członkom polecony, ale na posiedzeniu 2 Listopada 1803 zdało się rzecz tę do innej pory i porozumienia się z obcemi, takież obserwacje czyniącemi, odłożyć.

Przykład innych i mnie też zachęcił, odważyłem się więc na kilku posiedzeniach czytać przełożenie zaczęte dzieła, włoskim językiem od x. Andres, hiszpana, pisanego: „O początku, postępkach i teraźniejszym stanie wszelkiej literatury," o gruntowności i doskonałości zewszechmiar którego oryginalnego dzieła tak jestem przekonany, iż z wydania onego przynajmniej cząstkowego, największych spodziewam się korzyści. Wykonałem także i bardzo blisko końca doprowadziłem inne dzieło, którego od dawnego czasu literatura, historja i honor narodowy, a pamięć szanowna jego zaszczytów, aby w tym nie ustępował innym narodom, wyciągała, to jest historja polska trzech ostatnich wieków, medalami objaśniona i zaświadczona.—Mógłbym ten rejestr dzieł, od członków Towarzystwa przedsiewziętych i wykonanych, znacznie przeciągnąć dziełami, w rocznikach naszych umieszczonemi, do których odsyłam.

Zaprzątnienia literackie całego Towarzystwa.

To były zaprzątnienia osób szczególnych z Towarzystwa, ale w tymże czasie Towarzystwo całe zaprzątało sie niemniej pożytecznemi, z zamiarami swemi ściśle złączonemi, pracami. Wydoskonalenie i zbogacenie ojczystego języka główniejszą na się baczność Towarzystwa zwróciło. Przekonane, iż zgodność w wyrazach, do nauk i umiejętności należących, obmyślenie zaś tych, na których dotąd schodziło, właściwość wyrazów,

nie podlegającą płochemu upodobaniu, to wszystko zawarto w jednym słowie terminologii, do wydoskonalenia języka najbardziej pomaga, rzecz tę za cel obrad swoich nieraz wzięło. Wiele światłych zdań dało się słyszeć na posiedzeniu 14 Listopada, 2 i 16 Grudnia 1802, 16 Stycznia 1803. Wielką zdało się być do tego pomocą opatrzenie się w gramatyki, słowniki, dzieła oryginalne i tłomaczone, pisane w jakichkolwiek djalektach języków słowiańskich. Uchwalono na posiedzeniu 16 Stycznia 1803 opatrzyć się w takowe zbiory, a ponowiono to przedsiewzięcie na posiedzeniu 16 Grudnia tegoż roku.

Spodziewało się Towarzystwo znaleźć do tego niejaką pomoc w pozostałych ułomkach z pracy sławnego Trotza, których przejrzenie, zlecone na posiedzeniu 2 Kwietnia 1803; doniesienia o tym, uczynione na posiedzeniach 16 i 26 Kwietnia 1803, szczupłą korzyść, z tego zbioru wynikającą, okazały.

Język, choć nie słowiański, ale narodu, długo pod jednym z prawdziwemi słowianami rządem zostającego, to jest, litewski, zdał się być godnym baczności Towarzystwa. Podobało się tedy szukać o nim zupełniejszej wiadomości, gdzie się dotąd jeszcze utrzymuje. Zatym na posiedzeniu 2 Grudnia 1802 postanowiono zasięgnąć o tym zupełniejszą wiadomość od szkoły głównej wileńskiej. Na posiedzeniu 16 Kwietnia 1803 Towarzystwo odebrało stosowne do prośby swojej od uniwersytetu wileńskiego przyrzeczenie prędkiego dogodzenia jego żądaniu. Kolega nasz biskup wileński ponowił te przyrzeczenia na posiedzeniu 26 Kwietnia tegoż roku.

Mając Towarzystwo za cel sobie zamierzony wszystkich nauk wydoskonalenie, nie mogło zapomnieć o językach, które właśnie uczonemi zowią, a są główniejszym narzędziem do nabycia nauk. Uznało więc potrzebę obmyślenia edycyj poprawnych pisarzów wzorowych, o czym nieraz się naradzano, mianowicie zaś na posiedzeniu 2 Grudnia 1803. Uboczne jednak względy nie pozwoliły przedsiewziąć w tej mierze skutecznego układu. Łatwo było, mówiąc o wzorowych pisarzach, postąpić od łacińskich do greckich, a zatym wskrzesić szacunek tego, tak bardzo zaniedbanego języka. Zaprzątnęło się rozważaniem tej rzeczy posiedzenie dnia 2 Grudnia 1802. Ponowiło staranność o tym, gdy na posiedzeniu 2 Marca 1803 księdza Kolnassy, kanonika warmińskiego, gramatyka grecka Towarzystwu przedstawiona została. Doniesienie o niej, uczynione na posiedzeniu 2 Kwietnia, pokazało, iż dzieło to, z wiadomego źródła czerpane, dalekie jeszcze jest od kresu żądanej doskonałości.

Nie przestając na wzorowych pisarzach i podźwignieniu języków, do nabycia nauk i gustu wybornego drogę torujących, przedsiewzięło Towarzystwo obdarzyć publiczność niektóremi księgami, któreby albo narodowe dzieje objaśnić mogły, albo miłą przy nauce zjednać rozrywkę,

albo z przytomnych okoliczności wynikającej zaradzić. Tak więc na posiedzeniu 26 Kwietnia 1803 zacny kolega Czacki przysłużył się Towarzystwu rękopismem doskonalszym jednego z najpierwszych pisarzów historyi narodowej Marcina Gallus. Powtórne jego wydanie i przełożenie na polski język uchwalone na tymże posiedzeniu było i znowu wspomnione na posiedzeniu 16 Stycznia roku 1804, gdzie zdatną do takowego wykładu osobę wynaleźć przyrzeczono. Zdało się wielu członkom Towarzystwa rzecz do ożywienia ducha rymotwórczego w narodzie bardzo dogodna, pożyteczna, oraz tak dla uczciwej rozrywki, jako i dla powabnej nauki prywatnych postarać się o zbiór pieśni w języku narodowym, któreby i duszom pobożnym ku zbudowaniu, i obyczajnym ku wydoskonaleniu serc i umysłów, i ciekawym ku nauce bydź mogły. Nie myślę tu powtórzyć, co zacny nasz kolega o tym na publicznym posiedzeniu tak mądrze i tak tkliwie przełożył, co i w roczniku naszym umieszczone z największym upodobaniem czytamy, ale w oczekiwaniu jesteśmy uiszczenia obietnicy od niego, na posiedzeniu 16 Stycznia 1804 danej, okazania nam rysu porządnie kreślonego takowego dzieła, okraszonego wybornemi w każdym rodzaju przykładami.

Wiele na tym należy, aby pod prawem żyjący dokładną tego prawa wiadomość mieli, a rząd nie znajdował się w nieuchronnej potrzebie pobłażania tym, co się nieprzezwyciężoną składają niewiadomością tego prawa, jaka jest u tych, co języka, w którym prawo pisane, nie rozumieją. To było powodem zacnemu koledze Horodyskiemu, iż na posiedzeniu d. 4 Marca 1804 przełożył zgromadzeniu, iż godna byłaby Towarzystwa praca i zdatna pozyskać mu zaufanie rządu, gdyby przedsiewzięte od niego było ustaw cywilnych państwa pruskiego na polski język przełożenie. Przeniknęło Towarzystwo gruntowność tej myśli i na tymże posiedzeniu, jako na posiedzeniu 8 Kwietnia tegoż roku, najskuteczniejsze środki do wykonania tej rzeczy obmyśliło.

Zlecenia, członkom nieprzytomnym dane.

Kiedy ciężar ogromny prac Towarzystwa na przytomnych w Warszawie spadał, zdarzyła się niekiedy pogoda przeniesienia cząstki onego na tych, których od uczestnictwa trudów oddalenie uwalniało. Tak koledze naszemu Krupińskiemu polecono przypatrzyć się z pilnością okręgowi, z kamieni ułożonemu, na górze w okolicy Rawy Ruskiej najdującemu się, pozór starożytnego użytku mającemu, i przetrząsnąć petryfikacje, w tychże stronach, jak powiadano, często się okazujące. Posłana w tej mierze była mu instrukcja z przepisu Towarzystwa na posiedzeniu 14 Listopada 1802, zaś na posiedzeniu 3 Lutego 1803 odpowiedź na to zlecenie była przełożona. Na posiedzeniu d. 16 Kwietnia 1803 podobnaż nastąpiła odezwa do kolegi Ossolińskiego dla otrzymania wiadomości

o Oktawianie Volsner, sławnym budowniczym, rodem z Krakowa. Na tymże posiedzeniu postanowiono pisać do rossyjskiego aktualnego konsyliarza stanu Platera, właściciela dóbr Dąbrowicy, o udzielenie niektórych wiadomości względem burstynu, w tychże dobrach znajdować się mającego.

Zagadnienia mianowicie ubiegające się o ustanowioną nadgrodę.

Nie zdało się Towarzystwu przestawać na własnych i niektórych czasami od siebie wezwanych pomocników pracach; umyśliło jeszcze całą publiczność, nawet obcą i zagraniczną, pociągnąć do dzielenia z nim pożytecznych zatrudnień. Widzieliśmy już wyżej niektóre do rozwiązania podane zagadnienia na początku ukształtowanego Towarzystwa, ale tych ułatwienia spodziewało się od własnych członków; pragnęło np., aby względem Heweliusza, gdańszczanina, podobna, jak względem Kopernika, praca podjęta była. Uczyniono o tym wzmiankę na posiedzeniu 2 Marca 1802, ponowiono je 16 Marca, 16 Grudnia tegoż roku, 16 Stycznia 1804, a wszystko się każe spodziewać, że będzie pamięci jego od rodaków tenże hołd pochwał oddany, który żyjącemu od obcych, nawet i od Ludwika XIV, był niegdyś przyznany. W różnych czasach od różnych wspomnione były takowe zagadnienia, godne zaprzątnąć pracowitych i dowcipnych pisarzów. Zamysł Towarzystwa był jedno takowe podać do rozwiązania zagadnienie, do któregoby przywiązana była celującemu innych pisarzowi nadgroda złotego medalu, wartości czerwonych złotych czterdziestu, ale, że się dwaj jeszcze bezimienni dawcy kosztu na dwa inne medale znaleźli, postanowiono na posiedzeniach 16 i 26 Kwietnia 1803 trzy takie nadgrody trzem odmiennej materyi rozprawom wyznaczyć, a na tychże posiedzeniach ustanowiwszy materją tych rozpraw, ogłoszono je na publicznym posiedzeniu miesiąca Maja następującego, z przyłączeniem do nich wezwania na ukształcenie wierszem polskim tragedyi, którejby osnowa z historyi polskiej była wyjęta, z przyrzeczeniem najlepszemu onej pisarzowi nadgrody sta czerwonych złotych, zaręczonej od osoby, która imię swoje chciała mieć ukryte. Na te zagadnienia jedna tylko przyszła o powietrzu morowym rozprawa i jedna tragedja, przeto, w oczekiwaniu większej liczby współubiegających się, też same zapytania znowu ogłoszono i czas na przysłanie stosownych rozpraw lub dzieł przeciągniono do dnia ostatniego Lutego w r. 1806.

Wybór medalu, przeznaczonego na nadgrodę.

Ta okoliczność naznaczenia w nadgrodę najlepszym pisarzom medalu wprowadziła potrzebę naradzenia się o kształcie i wyrazach onego. Wprowadzona była ta materja na posiedzeniu 2 Grudnia 1802 przez podanie rozmaitych napisów i wyrazów, do tej rzeczy stosownych. Na posiedzeniu 2 Kwietnia 1803 stanęła względem wyboru napisu i wyrażenia

zgodna umowa. Zaszła jeszcze o tym, jako też o rżnięciu stępla, wzmianka na posiedzeniach 16 Grudnia 1803, 16 Stycznia, 3 Lutego, 8 Kwietnia i 22 także Kwietnia 1804. Później, za staraniem zacnego kolegi Linde, model tego medalu, z Berlina przysłany, a Towarzystwu okazany, z małą bardzo odmianą był przyjęty.

Odezwy obcych do Towarzystwa.

Kiedy Towarzystwo innych do dzielenia się z nim pracami używało, samo też czasem do wsparcia innych pracą swoją było zaproszone. Tak autor nowego dykcjonarza historycznego, krótki opis życia zacnych ludzi zawierającego, do Towarzystwa się udał, aby zupełniejszą mógł o sławnych polakach wiadomość otrzymać. Ta odezwa zdała się i słuszna, i mogąca honor uczynić narodowi. Zatym na posiedzeniu 2 Maja 1803 proszony był kolega Czacki, aby rejestr takowych szanownych, pamięci godnych, polaków ułożył, którychby potym życie obszerniej było opisane. Ta rzecz przypomniana była na posiedzeniu 16 Grudnia 1803, a naonczas rozumiano, iż życia, przyłączone do kopersztychów, zacnych polaków, zbioru zmarłego króla Stanisława Augusta, mogłaby na jakiej do tego bydź pomocy. Ponowiono o tej rzeczy obrady na posiedzeniu 16 Stycznia 1804. Na posiedzeniu 25 Września 1804 przełożona była odezwa zagranicznego pisarza, zamyślającego odpisać na potwarzające naród polski pisma pp. Méhéé i Villars, w wielu punktach oświecenia żądającego. Dogodna żądaniu Towarzystwa była uchwała, która tę rzecz niektórym członkom swoim zleciła. Na tejże sesyi czytany był list graffa Batyani, wiele ważnych wiadomości, do stanu dawnego i teraźniejszego miasta Warszawy ściągających się, proszącego. Rzecz ta ważna, tak trudna do wykonania, iżby wielu pisarzów przez czas niemały zaprzątnąć i obciążyć pracą mogła, do dalszego czasu była odłożona.

Zamysły o księgarni.

Towarzystwo, literatury pomnożenie i wydoskonalenie za cel mające, pozbawione księgarni, jest to poczet officyerów, oręża, rynsztunku wszelkiego i składów koniecznie potrzebnych nie mający. Takiego niedostatku zastąpić nie może pilność i pracowitość, którą ogromność ciężaru przywala; nie może zastąpić nauka, której niezawsze wiernym towarzyszem jest pamięć; nie może nawet zastąpić genjusz tam, gdzie władza jego jest najpotężniejsza, bo chociaż dzieła utworzyć może, jednak nie w mocy jego jest utworzyć wiadomości, ubocznie do udoskonalenia dzieł potrzebne. Takowy niedostatek nie mógł nie nabawić troskliwości wchodzących do tego Towarzystwa, zwłaszcza tym zapasem mniej opatrzonych, po stracie sławnej księgarni Załuskich, a bliskim w dalekie krainy przeniesieniu tej, którą król Stanisław August był zgromadził. Zacny kolega nasz Krusiński na posiedzeniu 16 Grudnia 1802, nie przestając na samym przedsta-

wieniu tak ważnej rzeczy Towarzystwu, ofiarą znakomitego zbioru ksiąg, do matematyki służących, rozpocząć to dzieło i przykładem swoim do podobnej dobroczynności zagrzać umysły przedsięwziął. Tak widoczna prawda, sama przez się poznać się dająca, przeniknęła umysł nieprzytomnego nawet kolegi naszego Józefa Ossolińskiego, iż wszystkie z licznej i dobranej księgarni swojej podwójne księgi oddać użytkowi Towarzystwa przyrzekł, którą to obietnicę szanowny nasz kolega biskup wileński, upoważniony do tego, ogłosił na posiedzeniu 2 Listopada i 2 Grudnia 1803. Takież uczynił przyrzeczenie na tymże posiedzeniu imieniem zacnego kolegi Czackiego. Oddane im były winne dzięki i proszeni imieniem Towarzystwa zostali, aby tych ofiarowanych ksiąg katalog nadesłać raczyli. Przezwyciężyć się w hojności nie dopuściła wspaniała dusza zacnego kolegi x-cia Alexandra Sapiehy, ale szczodrobliwym darem grunt do przyszłego przyzwoitego zapasu, do 4000 tomów ofiarując, założył. Stało się to na posiedzeniu 16 Grudnia 1803. Łatwo się domyślić, jaką umysły przytomnych do całego Towarzystwa rozciągającą się przeniknione były wdzięcznością naonczas, jaką w potomne wieki pamięć takowej dobroczynności dochować przyrzekły. Możeby Towarzystwo większego starania dołożyło na przyśpieszenie skutku tak wspaniałych obietnic, ale niedostatek miejsca, gdzieby te literackie skarby złożone były, żywość żądzy rychłego onych posiadania nieco przytłumiła.

Księgi i dzieła niektóre, Towarzystwu ofiarowane.

W tej kiedyś założoną bydź mającej księgarni znajdują miejsce niektóre dzieła, od członków i obcych różnych czasów ofiarowane, jako to: kolegi Czackiego mappa hydrograficzna Polski, gdy z żądanemi przydatkami sztychowana będzie; Jana Sniadeckiego algebra we 2 tomach in 4°, której kilkadziesiąt egzemplarzy na rzecz Towarzystwa ofiarował; grafometr Komarzewskiego w językach francuzkim, angielskim i niemieckim; Działowskiego, nim jeszcze kolegą naszym został, rozprawa o ospie krowiej; Siestrzeńcewicza, arcybiskupa mohylowskiego, historja Tauryki, niezmierną autorów starodawnych, a tę zgłębioną i do dna wyczerpaną znajomość okazująca, za której przysłanie, kiedyśmy dziękowali, nie omieszkaliśmy życzenie nasze wyrazić, aby w nowej edycyi ułagodzone były niektóre wyrazy, ubliżające tej ojczyźnie, której losy i u zagranicznych, i u nieprzyjacielskich nawet politowanie wzbudziły. Też przyszłą księgarnię przedsięwzięli zbogacić p. Elsner pierwszą częścią muzycznych patryotycznych dzieł swoich; przezacni autorowie księgi częścią tłomaczonej, częścią oryginalnej, o składaniu się i podzieleniu majątków w społeczności i o reprodukcyi corocznej krajowej; graff Szehenyi swoim w kilku tomach zawartym katalogiem pisarzów węgierskich; p. Voltiggi dyk-

cyonarzem illyryckim; p. Kaulfuss dziełem, w języku niemieckim pisanym, w którym doskonałość i z wszechmiar zupełną wytworność języka polskiego pokazuje i przeciw zarzutom potwarców broni. Otrzymają wyborne w tej księgarni miejsce dzieła nieśmiertelnego Krasickiego, członka Towarzystwa naszego, z których wydania chwała nietylko na Towarzystwo całe stąd spływa, iż od zacnego członka przedsięwzięte i wykonane zostało, ale też do niego i stąd należy, iż się do otrzymania rękopismów pozostałych sławnego autora skutecznie przyczyniło.

Myśli o założeniu po prowincjach składów ksiąg.

Nie wspomniałbym zamysłu, od niektórych z Towarzystwa wspartego, zakładania składów ksiąg w częściach odleglejszych krajów niegdyś polskich, zwłaszcza dalekich od miejsc, gdzie ten rodzaj handlu bardziej kwitnie, ponieważ Towarzystwo nie sądziło za rzecz sobie przyzwoitą wdawać się w handlowne spekulacje, oderwać je od poważniejszego i stosowniejszego do celu swego zaprzątnienia mogące. Z szczególniejszego jednak powodu o tym namienić muszę, ten zaś jest, iż, kiedy podejmującego się założenia takiego składu dopuszczonego członka Drzewieckiego pieniędzmi swemi niektórzy z Towarzystwa zasilili, zacny kolega Czacki z dwóch set czerwonych złotych, na to wyliczonych, sto darował Towarzystwu, a drugie sto, aby mu z kassy Towarzystwa wrócone były, żądał i odemnie asygnacyi na wypłacenie mu tych sta czerwonych złotych pragnął. Nie odmówiłem asygnacyi, byleby się pokazało, iż te dwieście czerwonych złotych do kassy weszły. Upewnił mnie rzeczony kolega, iż ta rzecz jest zakończona. Za takim upewnieniem, rozumiejąc, iż w rzeczy samej wypłacony był ten kapitał, nie odmówiłem assygnacyi, ale wnet wyrozumiawszy od trzymającego naówczas kassę zmarłego teraz, j. x. Reptowskiego, iż suma wzmiankowana nie weszła do kassy, wstrzymałem wypłacenie assygnacyi, która, że, nie wiem dla jakiej przyczyny, zwróconą nie była, rzecz tę dla przestrogi zawiadujących kassą dla wiadomości Towarzystwa przełożyć tu za rzecz przyzwoitą poczytałem.

Stan ekonomiczny Towarzystwa.

Ten szczególny przypadek przywodzi mi na pamięć potrzebę wspomnienia o stanie ekonomicznym naszego Towarzystwa. Nie mamy dotąd miejsca własnego na schadzki nasze prywatne i publiczne, na posiedzenia wydziałów, na złożenie ksiąg przybywających i spodziewanych, tylko albo przypadkowo ofiarowane, albo do czasu uproszone. Wspomnieliśmy nieraz na posiedzeniach naszych o potrzebie składu na archiwum, opatrzenia wydziałów perjodycznemi pismami, stosownie do ich zamiaru, bez których przepisanej sobie powinności dochodzenia i przełożenia stanu, w którym w obcych krajach są nauki, nigdy zadosyć uczynić nie potrafią; wyzna-

czyliśmy sekretarzowi skromną pensyą, wielkości obowiązków jego nie wyrównywającą; korespondencya, tycząca się Towarzystwa, prywatnych ciężyć nie powinna; ogłosiliśmy nadgrody dla najlepszych rozpraw w podanych zagadnieniach; obiecaliśmy obmyśleć przygotowania do tychże nadgród; przyrzekliśmy przysłużyć się publiczności wydaniem ksiąg pożytecznych, przedrukowaniem autorów narodowych najlepszych dawnych i pośledniejszych wieków, także wzorowych pisarzów; to wszystko nakładów, a to zaiste nielekkich, wyciąga. Pierwotny zapał czynił nadzieję hojności, temu wszystkiemu wystarczyć mogącej; ta jeśli się utrzymuje, jeśli w przeciągu lat czterech nie ostygła, jeśli nie zmniejszyła się, i dla jakich przyczyn, słowem, czego się lękać, czego się spodziewać, opowie zacny kolega, kassy dozór mający, i zacni koledzy, do rozpoznania tej rzeczy uproszeni na posiedzeniu 1 Grudnia 1803, a następnie też zalecenie mający na posiedzeniach 2 Stycznia, 16 Stycznia, 8 Kwietnia, 30 Maja, 21 Października, 4 Listopada 1804.

Zmarli z Towarzystwa w przeciągu lat czterech.

Kończę mój rapport smutnym wspomnieniem straty, w tym przeciągu lat czterech poniesionej, kiedy wydarła nam śmierć kolegów dziewięć wszystkich prawie, na których z rozmaitych względów największe zasadzaliśmy nadzieje: Józefa Szymanowskiego 15 Lutego 1801, Ignacego Krasickiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, 14 Marca tegoż roku, x. Józefa Osińskiego 13 Marca 1802, x. Grzegorza Piramowicza na końcu tego roku, x. Ignacego Zaborowskiego 10 Stycznia 1803, Mikołaja Wolskiego 16 Stycznia tegoż roku, x. biskupa Dawida Pilchowskiego 1804, x. Andrzeja Reptowskiego 13 Sierpnia 1804, Walentego Gagatkiewicza 11 Stycznia 1805. Ci po większej części, stosownie do przepisu ustaw naszych, odebrali już winny hołd chwały przed publicznością, na który cnotami, przymiotami i pracami swojemi zasłużyli. Zostają się tylko Wolski i Gagatkiewicz, których pamięci tę ostatnią przysługę winniśmy wyrządzić; nie żebyśmy się obawiali, aby do wytrwałości sławy swej w teraźniejszym i następnych wiekach tego potrzebowali, ale abyśmy się, po nich pozostali, sami ich chwałą, gdy przebywać między nami przestali, niejako okryli.

Ten jest w krótkości opis dziejów naszego Towarzystwa przez lat cztery; może nie jednemu będzie się zdawało, iż ten szczęśliwy szczep naszego Towarzystwa bujniejszy był w kwiaty, niżeli w owoce, ale słusznie spodziewać się można, iz niedość ostrożnie wybranego ogrodnika zmieniwszy, plon nadziei, skutek żądzy wyrówna.

Podpisano: X. Jan Albertrandi, biskup zenopolitański, z woli Towarzystwa warszawskiego przyjaciół nauk prezydujący.

Zgodno z oryginałem. Zaświadcza B. Szulecki, sekretarz zastępca Towarzystwa.

Этотъ отчетъ вписанъ въ первую по времени сохранившуюся книгу протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества, лл.88—113.

XLI. Изъ книги протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества любителей наукъ, 1802—1810 г.

Dziennik posiedzeń ogólnych Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty d. 4 Listopada 1802, a skończony d. 4 Listopada 1810 [1]).

Безуспѣшныя старанія Общества объ исходатайствованіи себѣ диплома отъ прусскаго короля, и отвѣтъ Фридриха Вильгельма. Учрежденіе библіотеки, дары на нее кн. Сапѣги и друг. Сношеніе съ Виленскимъ университетомъ. Отношеніе членовъ Общества къ труду Линде „Словарь польскаго языка“ и проектъ посвященія его русскому государю. Избраніе Державина и Карамзина въ члены. Уставъ. Пожертвованіе Сташицемъ дома на Каноніи въ пользованіе Обществу. Пожертвованіе Богуша на преміи. Депутація къ Мюрату. Полученіе диплома отъ саксонскаго короля Фридриха Августа. Сообщеніе о кончинѣ перваго предсѣдателя Альбертранди. Избраніе Сташица въ предсѣдатели. Вопросъ о сооруженіи памятника Копернику.

Posiedzenie prywatne dnia 2 Grudnia 1802.

(Книги страница 5, протокола пунктъ nr. 2). J.x. Stasic wprowadził rzecz o potrzebie wyrobienia diploma jego królewskiej mości, któreby definitiwe zapewniło byt Towarzystwa. Do przedsiewzięcia pierwszych w tej mierze kroków wyznaczeni są: Potocki, Czacki, Sołtyk i Stasic, którym Towarzystwo materją tę z zupełnym powierza zaufaniem, zapewnione, iż zręczna ich gorliwość w ciągu przedwstępnych usiłowań nie spuści z uwagi głównych instytucyi naszej zamiarów.

Posiedzenie prywatne dnia 16 Grudnia 1802.

(Стран. 9, nr. 10). Krusiński podaje projekt do założenia biblioteki przez Towarzystwo, której początkowy zapas mógłby z dobrowolnych ofiar być złożonym. Sam do tego pierwszy daje przykład, ofiarując 120

---

[1]) Заглавіе это на переплетѣ книги; слово „ogólnych“ вписано позднѣе. Другое заглавіе, не обнимающее всего содержанія книги, имѣется въ ея началѣ: Dziennik posiedzeń Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dnia 4 Listopada 1804, zapisywany aż do 4 Marca roku 1804 (inclusive) przez Józefa Kalassantego Szaniawskiego, członka i sekretarza Towarzystwa tego.

książek z swojej domowej biblioteki. Towarzystwo wdzięczną pamiątkę ofiarującemu zapewnia; projekt zaś jego kolejno każdemu członkowi dla namysłu komunikować zaleca.

Posiedzenie nadzwyczajne 14 Września 1803.

(Стр. 30, nr. 2). Prezydujący składa list uniwersytetu Wileńskiego, pod dniem 25 Lipca roku bieżącego do Towarzystwa naszego pisany, w którym, komunikując kopją nadanego sobie od imperatora Wszech Rossyi diploma, niemniej ustawy powszechne instrukcyi publicznej, w jego krajach zaprowadzonej, oraz wiadomość o nowych i wakujących katedrach profesorskich, tenże uniwersytet wzywa nas do uczestnictwa przyjemnych uczuciów, jakie w sercu każdego przyjaciela ludzkości obudzać powinien widok urządzeń, dążących ku wielkiemu zamiarowi rozszerzenia światła na tak rozległej potężnego mocarstwa przestrzeni.

Posiedzenie zwyczajne 2 Listopada 1803.

(Стр. 33, nr. 3). J.x. biskup Kossakowski, świeżo z Wiednia przybyły, donosi o uczonych usiłowaniach kolegi Ossolińskiego, który pracuje nad życiem Zygmunta, nad notami objaśniającemi osnowę rozprawy jego „O przodkach i najdawniejszej ojczyźnie słowian“, oraz nad innemi dziełami... Donosi wreszcie o dokończonej już prawie znakomitej pracy kolegi Lindego około wielkiego słownika polskiego i wszystkich z nim spokrewnionych języków, którego wydanie sama tylko opóźnia trudność zebrania funduszu potrzebnego na przedwstępne wydatki. Przytomni koledzy, rozbierając pomiędzy siebie udziały starań do ułatwienia tej trudności dążących, pochwalają zdanie kolegi Sołtyka, radzącego, aby autor dzieło tak ważne przypisać zechciał najjaśniejszemu imperatorowi Wszech Rossyi, którego wspaniałomyślna opieka dosięga wszelkich przedsięwzięć stosownych do wzrostu i udoskonalenia języków słowiańskich. Podejmuje się jx. biskup Kossakowski napisać do autora z zachęceniem, aby przyjął tę radę.

Posiedzenie zwyczajne dnia 2 Grudnia 1803.

Стр. 36—37, nr. 1). J.x. biskup wileński uwiadamia Towarzystwo o odpowiedziach, jakie odebrał z Wiednia od kolegów Ossolińskiego i Lindego w okoliczności, na posiedzeniu 2 Listopada roztrząsanej. Kolega Ossoliński ofiaruje chętnie wszystkie w licznym jego księgozbiorze znajdujące się duplikaty na pierwszy zapas biblioteki, przez Towarzystwo zakładać mianej, obiecuje oraz odesłać przypisy, służące do objaśnienia rozprawy jego „O przodkach i najdawniejszej ojczyźnie słowian“, skoro one sprawdzi z przytoczonemi od siebie autorami. Za przykładem jego kolega Czacki podobnąż w liście, do j.x. biskupa wileńsk. pisanym, oświadczył chęć oddania Towarzystwu duplikat, jakie w swej posiada bi-

bliotece. Kolega Linde, przyznając użyteczność poddanej sobie myśli, względem przypisania słownika swego najjaśniejszemu imperatorowi Wszech Rosyi, przedstawia z czułością obowiązki swoje dla hrabiego Ossolińskiego, którego szczodrobliwej pomocy oraz światłym radom winien ukończenie i udoskonalenie wspomnionego dzieła. Towarzystwo zaleca, aby do kolegi Ossolińskiego napisanym został list z podziękowaniem za ofiarowany dar wszystkich duplikat z biblioteki jego, oraz z zapytaniem, czyli on potrzebną i użyteczną dla wydania i rozszerzenia słownika Lindego być mniema rzeczą przypisać go najjaśniejszemu imperatorowi.

(Стр. 38, nr. 9). Prezydujący przypomina okoliczność wyrabianego diploma do naj. pana, radzi, żeby stosowną do tej negocjacyi instrukcyą przesłać znajdującemu się teraz w Berlinie koledze naszemu Alexandrowi Potockiemu, i podaje wygotowany projekt takowej instrukcyi. Za wniesieniem jx. Staszica, uwiadamiającego o toku całej roboty, uznaje Towarzystwo potrzebę baczniejszego roztrząśnienia tej ważnej okoliczności, oraz zastanowienia się nad przedsiewziąść mianemi kroki i tym końcem do wyznaczonego dawniej Comité dodaje kolegów Horodyjskiego, Kortuna i Gliszczyńskiego.

Posiedzenie zwyczajne 16 Grudnia 1803.

(Стр. 39, nr. 1). W materyi, tyczącej się założenia biblioteki Towarzystwa, zalecają przytomni koledzy, aby do listu, w którym Towarzystwo oświadcza dzięki zacnemu koledze Ossolińskiemu za dar ofiarowanych duplikat, dodaną była prośba o udzielenie katalogu ich. Z tego powodu kolega xiąże Sapieha, przenikniony chęcią wzmocnienia zapasu początkowego biblioteki Towarzystwa, ofiaruje do niej cztery tysiące książek z tem ostrzeżeniem, że one w przypadku rozwiązania Towarzystwa naszego, albo ustałego w jakowykolwiek sposób bytu jego, na odwrót bądź samemu xiążęciu, bądź następcom spadły po nim majątek odziedziczającym oddanemi być powinny. Towarzystwo przyjmuje z dziękczynieniem ten dowód znakomitej dla interessu nauk szczodroty, której skutki najodleglejszych dosięgać będą pokoleń, a tem samem dla wspaniałomyślnego dawcy uwieczniać prawa wdzięczności i rozrzewniającej pamiątki w każdem dla sprawy ludzkości oddychającem sercu. Obmyślenie miejsca stałego na skład biblioteki Towarzystwa odkłada się aż do pory zyskanego diploma od najjaśniejszego pana.

Posiedzenie zwyczajne 2 Stycznia 1804.

(Стр. 42, nr. 1). Prezydujący daje do czytania list zacnego kolegi Alexandra Potockiego, z Berlina dnia—do siebie pisany, w którym tenże, oświadczając gorliwe swe chęci w wykonaniu zleceń Towarzystwa w interessie wyrabianego diploma, przyłącza daną sobie od w. konsyliarza taj-

nego de Klewitz w tej mierze odpowiedź i żąda wyraźnego upoważnienia siebie do podania noty najjaśniejszemu panu, oraz przedsiewzięcia skuteczniejszych kroków. Zgromadzeni koledzy po wysłuchaniu instrukcyi, jaka do rozpoczęcia tej negocjacyi przesłaną została od *Comité*, do tej okoliczności wyznaczonego, nie widząc w odpowiedzi w. de Klewitz żadnego zabezpieczającego upewnienia, miarkując nawet z tej odpowiedzi, że względem treści żądań Towarzystwa niejakieś zaszło nieporozumienie, zalecają, aby doniesionem zostało zacnemu koledze Alexandrowi Potockiemu, iż nie upatrują jeszcze pory odstąpienia od prawideł ostrożności, w punkcie 3 wzmiankowanej instrukcyi przedstawionych. Tym czasem *Comité*, do tego przedmiotu wyznaczone, trudnić się będzie upatrywaniem środków, mogących pewniej zbliżyć skutek tak ważnej dla losu Towarzystwa negocjacyi.

Posiedzenie zwyczajne d. 7 Października 1804.

(Стр. 64, nr. 5.) Sekretarz składa list odpowiedni kolegi Ossolińskiego, pisany ze Lwowa dnia 22 Aug. 1804, w którym oznajmuje, iż już zupełnie ukończył i licznemi przypisami objaśnił rozprawę swoję „O najdawniejszych przodkach słowian“ — prześle ją na ręce j. w. prezydującego, nie wprzód jednak, aż otrzyma w rządzie cenzurę, której trudność może bydź przyczyną znacznego spóźnienia. Poleca się sekretarzowi odpisać koledze Ossolińskiemu, iż cenzura nie jest koniecznie potrzebna, gdyż Towarzystwo pod swoim imieniem rozprawę tę drukować będzie.

Posiedzenie wyborowe dnia 4 Listopada 1804 r.

(Стр. 67, nr. 5.) Poleca się sekretarzowi, ażeby listownie zasięgnął wiadomości od kolegi Czackiego, czy Karamzin i Dzierżawin, obrani członkami honorowemi Towarzystwa, miejsce to przyjęli lub nie, gdyż żaden z nich na wezwanie nie odpowiedział.

Posiedzenie zwyczajne dnia 2 Grudnia 1804.

(Стр. 70, nr. 3). Prezydujący składa otrzymaną odpowiedź króla jmci na list, w imieniu zgromadzenia pisany, dnia 22 Października, która się tu całkowicie umieszcza. „Wielebny, uprzejmie miły, wierny. Wyczytałem z prawdziwym ukontentowaniem z listu waszego z dnia 22 przeszłego miesiąca, jak czynnie założone w Warszawie pod przewodnictwem waszym Towarzystwo przyjaciół nauk stara się przykładać do przyzwoitego onych poloru, i nie mogę nie oświadczyć wam i instytutowi samemu względem tych chwalebnych usiłowań zupełnego upodobania mego. Takowe powszechnie użyteczne Towarzystwo, które środki trwałości swojej w sobie samym zawiera, nie zdaje mi się jednak potrzebować żądanego osobnego patentu, tem bardziej, iż przeciwko przyjętym przezeń ustawom nic do zważenia nie znajduję. Jestem waszym łaskawym królem.“ W Potsdamie, dnia 5 Listopada 1804., podpisano Fryderyk Wilhelm.

Posiedzenie zwyczajne 16 Grudnia 1804.

(Стр. 71, nr. 1). Alexander Potocki wnosi potrzebę wyłączenia z listy członków honorowych tych osób, które żadnej odpowiedzi na wezwanie zgromadzenia nie dały. Sekretarz oznajmuje, iż pisał do kolegi Czackiego, zapytując się względem honorowych członków j.w.w. Dzierżawina i Karamzina, i żadnej na to nie odebrał odpowiedzi. Stanowi się zatem żeby imiona rzeczonych w drukowaniu listy opuszczone były.

Posiedzenie nadzwyczajne 17 Marca 1805.

(Стр. 79, nr. 8). Organizacya działow matem. i filozof. połączonych przyięta.

Dnia 17 Maja 1805, posiedzenie nadzwyczajne.

(Стр. 85, nr. 3). Czytał sekretarz... punkt 5 tegoż posiedzenia (4 Listopada, 1804 r.), na który kolega Czacki odpowiedział, że od jw. Dzierżawina miał odpis w wyrazach najgrzeczniejszych na swój list, którym mu donosił o wyborze jego na członka honorowego od Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, a zatym, że jw. Dzierżawina za takiego w rzeczy samej uważać jest winno Towarzystwo. Co do jw. Karamzina, ponieważ na list podobny kolegi Czackiego nic nie odpisał, przeto mianowanie jego na członka honorowego naszego Towarzystwa powinno być przemilczane. Zgodzono się.

Posiedzenie nadzwaczajne 1 Grudnia 1806.

(Стр. 157, nr. 1). Na tym nadzwyczajnym posiedzeniu j.x. prezydujący wniósł, ażeby zgromadzenie wyznaczyło z grona swego deputacyą do w. xiążęcia Berg i Kliwii. Naznaczeni zostali deputowani koledzy: j.x. prezydujący, j.x. Staszic, j.p. Lafontaine, j. p. Bergonzoni, j.w. Stanisław Potocki.

(Стр. 157, nr. 2). Prezydujący oświadcza imieniem kolegi jx. Staszica, iż ten żąda, ażeby następujące publiczne posiedzenie odprawiło w sali domu, przez niego dla Towarzystwa przeznaczonego; z tego powodu polecono, iżby sekretarz o miejscu posiedzenia na nowo uwiadomił publiczność.

Posiedzenie zwyczajne wyborowe dnia 7 Grudnia 1806.

(Стр. 157, nr. 1). Kolega Staszic, dokonywając wspaniałej swojej ofiary, oświadczył, iż domy, przez niego na Kanonjach wystawione, są już własnością zgromadzenia. Prezydujący imieniem nauk i Towarzystwa złożył za to uroczyste podziękowanie. Czyn ten wspaniały, godny tak zacnego obywatela i gorliwego nauk miłośnika, zapisany w xiędze zgromadzenia został na wdzięczność żyjących i potomnych.

(Nr. 2). Na wniesienie sekretarza zlecono zapisać w księdze czynności zgromadzenia, iż deputacya powyżej wymieniona otrzymała na dzień (не означенъ) audyencyą u jego c. k. mości w.x. Berg i Kliwii. Na czele deputacyi j.w. prezydujący mówił do w. x-cia, polecając opiece jego zgromadzenie, na co w. xiążę z zwykłą sobie uprzejmością odpowiedział.

Posiedzenie nadzwyczajne 22 Października 1807.

(Стр. 173, nr. 1). Jw. prezydujący donosi zgromadzeniu cel dzisiejszego nadzwyczajnego posiedzenia, a ten jest, iż jw. jx. Bohusz, pragnąc gorliwością swoją przyłożyć się do zamiarów Towarzystwa, ofiaruje 1000 zł., tak iżby roczny przychód z tej summy przeznaczany był na nagrodę najlepszej rozprawy w rzeczach krajowych, odpowiadającej na zapytania, które zgromadzenie corocznie w tym celu do ubiegania się podawać będzie. Prócz tego gorliwy ten członek o zabezpieczenie i pomnożenie dochodów zgromadzenia ofiaruje się płacić corocznie do kasy Towarzystwa po zł. 100, póki Towarzystwo nie będzie miało stałych i pewnych funduszów.

Posiedzenie nadzwyczajne dnia 22 Maja 1808.

(Стр. 191, nr. 1) Przed zaczęciem posiedzenia uchwalono, iżby wyznaczona została deputacya, któraby imieniem zgromadzenia złożyła podziękowanie jw. Łubieńskiemu, ministrowi sprawiedliwości, za jego troskliwość i najlepsze chęci w skutku, okazane dla Towarzystwa, a to szczególniej z powodu otrzymanego za jego starannością dyplomatu od najjaśniejszego pana, nadającego Towarzystwu Warszawskiemu przyjaciół nauk zupełne i uroczyste potwierdzenie, najwyższą opiekę i tytuł Towarzystwa Królewskiego. Na wezwanie prezydującego podjęli się dopełnić tego jw. jx. Bohusz i jp. Wiesiołowski.

(Nr. 2.) Gdy posiedzenie zagajonem zostało, sekretarz złożył oryginał dyplomatu królewskiego, wyżej wspomnionego, oraz list jw. ministra hrabiego de Bose do jw. Łubieńskiego m. p. pisany, w kopii autentycznej do akt zgromadzenia złożony. Szczególniejszy ten dowód łaskawości monarchy zachowany będzie w oddzielnem archiwum, gdzie razem złożone będą wszelkie papiery, tyczące się zafundowania Towarzystwa, udzielonej mu przez rządy protekcyi, oraz dowody gorliwości członków zgromadzenia, którzy najskuteczniej przyłożyli się do ustalenia jego bytu i trwałości. Za pierwszy uznało Towarzystwo obowiązek złożyć podziękowanie najjaśniejszemu panu, i jw. prezydujący czytał proiektive do tego ułożony list, który zgromadzenie aprobowało, oraz list do jw. hrabiego de Bose.

Posiedzenie nadzwyczajne d. 14 Sierpnia 1808.

(Стр. 197, nr. 1). Zagaił posiedzenie jw. jx. Staszic oznajmieniem nieodżałowanej straty Towarzystwa w śmierci jw. Albertrandego, biskupa ze-

neapolitańskiego, prezydenta zgromadzenia, który dnia 10 b. m. życie zakończył. Wspomniał mówiący, ile nauki, ile Towarzystwo winne jest pamięci męża, który, jak całe życie swoje poświęcał oświeceniu, tak ostatnie lata sędziwego wieku oddał czułym staraniom około zgromadzenia, zbogacając je nietylko wybornemi dziełami, ale tą usilną, niczem nie osłabioną gorliwością, z jaką od początku założenia Towarzystwa urząd prezesa godnie piastował.

Posiedzenie 16 Października 1808.

(Стр. 203, nr. 1). Jw. jx. Bohusz, stosownie do przepisów ustaw, swoim i współwyznaczonego kolegi Bergonzoniego imieniem zdał sprawę o podanych do prezydencyi kandydatach. Okazało się z samego podania, kogo zgromadzenie powszechnym życzeniem chce mieć swoim prezesem. Między szesnastu podającymi tyleż miał wotów jw. jx. Staszic, przytomni więc dzisiejszemu posiedzeniu koledzy zbieranie zwyczajne kresek uznali za niepotrzebne w tym razie i jednomyślnym okrzykiem jw. jx. Staszica do urzędu prezesa powołali. Przyjął wezwanie to nowo obrany prezes i, w zabranym głosie oświadczając własne poświęcenie się ku zamiarom Towarzystwa, wystawił zarazem, jakiemi szczególniej pracami Towarzystwo zająć się powinno.

Uchwalono, iżby członki na przyszłą centralną sesję przyniosły myśli swoje względem dzieł, jakich kraj nasz najpilniej wymaga.

Posiedzenie 7 Januarii 1810.

(Стр. 231). Prezydujący czyta projekt odezwy do obywatelów w celu przyłożenia się do składki na wystawienie pomnika Kopernikowi. Przyjęto. Odezwa będzie podana do wiadomości publicznej.

Posiedzenie dnia 1 Kwietnia 1810.

(Стр. 238, nr. 2). Kolega Aigner okazał rysunek pomnika, mającego być wystawionym ku uczczeniu pamięci Kopernika. Postanowiono pisać do kolegi Jana Śniadeckiego z wezwaniem, aby względem zodyaku tentyrys i konstellacyi, jak mają być na kolumnie umieszczone, myśl swoję podał.

Posiedzenie dnia 29 Kwietnia 1810.

(Стр. 240, nr. 3). Nakoniec zlecił prezes, aby wezwać sekretarza do przesłania jak najprędzej koledze Śniadeckiemu listu zgromadzenia z zasięgnięciem jego rady względem pomnika dla Kopernika.

Книга протоколовъ Общества по архивной описи № 59.

Это—первая по времени сохранившаяся книга протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества.

XLII. Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1810—1816 гг.

Protokuł posiedzeń ogólnych Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dn. 9 Grudnia 1810, doprowadzony do Grudnia 1816 za prezesostwa jw. Staszica, radcy stanu, a sekretarstwa Lud. Osińskiego i Edw. Czarneckiego.

Сборы на памятникъ Коперника и проектъ о формѣ и матеріалѣ его. Сношенія съ Чешскимъ обществомъ. Принятіе и напечатаніе новаго устава Общества. Старанія объ исходатайствованіи диплома отъ императора Александра I и полученіе грамоты. Участіе во встрѣчѣ государя и представленіе ему членовъ Общества. Постановка портретовъ государей, даровавшихъ грамоты. Докладъ о трудахъ проф. Качеповскаго.

Posiedzenie dnia 9 Grudnia 1810 r.

(Книги протоколовъ л. 2, протокола пунктъ nr. 6). Sekretarz złożył wygotowane odezwy do czterech nowych departamentów, tudzież do jw. ministra spraw wewnętrznych w celu składki na pomnik dla Kopernika, równie odpowiedź n. Kommissyi examinacyjnej, które odczytane i podpisane zostały.

Posiedzenie nadzwyczajne centralne dnia 20 Stycznia 1811.

(Л. 5, nr. 6). Prezes przełożył zgromadzeniu, iż, gdy biblioteka Towarzystwa już ułożona została, należałoby uwiadomić publiczność o wolności czytania jej. Zgodzono się, aby na czytanie publiczne wyznaczony był wtorek każdego tygodnia od 9 do 12 z rana, środa i sobota po południu od godz. 2 do 5. Ma to być głoszonem na posiedzeniu publicznem 21 b. m.

Kolega Chodkiewiez proszony został o ułożenie do tego organizacyi, która, na tablicy wypisana, zawieszoną będzie w sali do czytania, a o tem wszystkiem uwiadomiona zostanie publiczność. Członek Towarzystwa może wziąść xiążkę do domu na pewny czas za pozwoleniem na sessyi otrzymanem i za wydaniem rewersu.

Posiedzenie centralne dnia 3 Lutego 1811.

(Л. 6, nr. 10, 11.) Postanowiono upraszać jw. ministra spraw. wew., aby prefekci na ręce prezesa przesyłali zebrane pieniądze na pomnik Kopernika przez pewne okazye.

Kolega Tarnowski złożył w imieniu kolegi Stanisława Sołtyka rękopism in folio, obejmujący poselstwo Jerzego z Ożarowa Ożarówskiego od króla polskiego Stanisława Leszczyńskiego do króla francuskiego

w r. 1786. Oświadczył razem, iż tenże myśli innemi xiążkami bibliotekę zgromadzenia pomnożyć. Żądał wreszcie, aby mu udzielony został katalog biblioteki zgromadzenia dla przesłania go koledze Ossolińskiemu do Wiednia, który nie odmówi wiele xiąg z biblioteki swojej przesłać Towarzystwu.

Nadzwyczajne posiedzenie dla zdania rapportów odbędzie się dnia 28 Kwietnia o godz. zwyczajnej.

(Jl. 9, nr. 8.) Kolega Linde czytał list, od x. Dobrowskiego, prezesa Towarzystwa Królewsko Czeskiego, pisany, przez który oświadcza życzenie ściślejszych związków z Towarzystwem Warszawskim w wzajemnym udzielaniu pism. Postanowiono przesłać roczniki Towarzystwa, utrzymywać dziennik ks. Dobrowskiego *Slawin*, i szczególniej wezwany został kolega Linde, iżby ze strony zgromadzenia korespondencyą z Towarzystwem czeskim chciał się zatrudniać.

Posiedzenie nadzwyczajne dnia 2 Lipca 1812 r.

(Jl. 23 v., nr. 1.) Jw. prezes w zagajeniu oświadczył, iż powodem tego nadzwyczajnego zgromadzenia jest przystąpienie Towarzystwa Królewskiego do konfederacyi generalnej królestwa Polskiego, w dniu 28 zeszłego miesiąca przez sejm xtwa Warszawskiego podniesionej; oświadczył przytem, iż do ułożenia akcessu wezwał przed posiedzeniem Józefa Morawskiego i sekretarza Towarzystwa, lub, gdyby temu trwająca słabość jego przeszkodziła, kolegę Józefa Lipińskiego.

Jakoż odczytał natychmiast kolega Józef Morawski ułożony przez siebie projekt akcessu, który po niejakim skróceniu i niektórych odmianach przyjęty i od przytomnych członków podpisany został.

Do podania takowego aktu przystąpienia do konfederacyi generalnej królestwa Polskiego wezwał jw. prezes kolegów prałata Bohusza, ks. Prażmowskiego i sekretarza Towarzystwa, polecając komu należy, aby akt ten wprzód od wszystkich członków w stolicy przytomnych podpisanym został.

Posiedzenie centralne dnia 5 Grudnia 1813 r.

(Jl. 40, nr. 5.) Uwiadomionem zostało Towarzystwo od prezesa swojego o ilości składek, jakie za dawniejszem wezwaniem na projektowany pomnik Kopernika wpłynęły. Suma ta dotąd 1600 zł. dochodzi. Złożył tu razem prezes do archiwum pierwotny rys tegoż pomnika z wymiarem.

Posiedzenie dnia 5 Czerwca 1814 roku.

(Jl. 50, nr. VII.) Projekt nowych poprawionych ustaw Towarzystwa do końca roztrząśniony i przez zgromadzenie przyjęty został.

Posiedzenie ogólnę dnia 9 Października 1814.

(Jl. 51 v., nr. VI). Ustawy Towarzystwa nowoprzerobione i poprawione przez deputacyą, do tego wyznaczoną, a przyjęte na posiedzeniu ogólnem dnia 5 Czerwca r. b., po ich wydrukowaniu złożonemi zostały. Liczba wydrukowanych egzemplarzy jest 200. Ekspens na druk, papier i introligatora zł. 122 wynosi. Stosownie do ustaw Towarzystwa sekretarz odda po jednym egzemplarzu każdemu z członków.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Marca 1815 r.

(Jl. 63, nr. X). Prezes (Towarzystwa) przypomniał kolegom, iż zamiar Towarzystwa, w materyi wystawienia pamiątki dla nieśmiertelnego Kopernika, należałoby jaknajprędzej uskutecznić. Gdy zaś pomnik, zamierzony dla niego jeszcze w roku 1809 w Toruniu, teraz do skutku przyjść nie może dla politycznych wypadków, przełożył prezes pobudki wystawienia go w samej Warszawie. A że pomnik ten podług dawniejszego projektu ma być wystawiony w sposobie obelisku, na co 40.000 zł.p. będzie potrzeba, dla uskutecznienia tak ważnego zamiaru przyjęto na wniosek prezesa, aby składka, dawniej utworzona po departamentach xięstwa Warszawskiego, w teraźniejszym czasie dalej kończoną była. Do jej zbierania mają być niektórzy z kolegów zaproszeni. Stosownie do tego wniosku szanowni koledzy hr. Jan Tarnowski i jenerał Wincenty Krasiński po zł. p. tysiąc do tej składki ofiarowali.

Posiedzenie ogólne i wyborowe sekretarza dnia 2 Kwietnia 1815.

(Jl. 66 v., nr. XI). Jp. Szpilowski, budowniczy w departamencie Warszawskim, przesłał przez kolegę Vogla do Towarzystwa 4 modele do obelisku na pomnik Kopernika; odesłane pod sąd działu nauk. Zalecono poszukać wzoru, podanego przez kolegę Aignera.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia 23 Kwietnia 1815.

(Jl. 67 v, nr. IV). Równie przyjęto zdanie działu nauk, iż przy wystawieniu pomnika Kopernikowi Towarzystwo trzymać się będzie wzoru, podanego przez kolegę Aignera, a który jest wzięty z jednego obelisku rzymskiego. Cztery zatem modele, do celu tego przesłane przez jp. Hilarego Szpilowskiego, budowniczego departamentu Warszawskiego, mają być zwrócone na ręce kolegi Vogla, a za pozwolenie widzenia modelów ma się jp. Szpilowskiemu imieniem Towarzystwa na piśmie podziękować. I pierwsze, i drugie uskutecznionem zostało.

Posiedzenie ogólne dnia 4 Czerwca 1815.

(Jl. 69, nr. VI). Przy czytaniu protokułu posiedzeń działu nauk w Maju r. b. zalecono koledze sekretarzowi:

a. aby prosił kolegę Niemcewicza o przyspieszenie odezwy do gazet w celu zachęcenia ziomków naszych do czynienia składki na pomnik Kopernika, mający być wystawionym w Warszawie w kształcie obelisku rzymskiego.

(Jl. 69 v., nr. VII). Prezes Towarzystwa ofiarował na fundusz do wystawienia pomnika Kopernikowi Iliadę Homera na język polski wierszem nierymowym przez niego samego przełożoną i z druku wyszłą w roku teraźniejszym. Dzieło to wydane w Warszawie, egzemplarzy 150, egzemplarz jeden kosztuje zł. 12 i zł. 15, dochód zebrany ma służyć ku wspomnionemu celowi. Towarzystwo tę tak ważną ofiarę od szanownego swojego Prezesa z wdzięcznością przyjęło jako nowy dowód jego gorliwości nieustannej i poświęcenia się zupełnego dobru publicznemu.

(Nr. VIII) Prezes Towarzystwa złożył listy następujące do niego pisane:

1. Od kolegi Józefa Ossolińskiego z Wiednia, w którym donosi o swojej pracy nad historyą panowania Zygmunta I.

2. Od jw. kasztelana Zboińskiego, w którym summę obiecaną zł. 3.000 na fundusz dla wystawienia pomnika Kopernikowi, niemylnie wypłacić przyrzeka.

Posiedzenie ogólne dnia 8 Października 1815.

(Jl. 71, nr. III.) Przy tym rapporcie uwiadomił prezes Towarzystwo, w jakim stanie składka na pomnik Kopernika dotąd zostaje, o czem szczegółowe objaśnienie później uczyni; donosi tymczasowo, iż szkoły w departamentach: poznańskim, krakowskim, kaliskim i bydgoskim na ten przedmiot zł. 4.242 i gr. 10 dawniej złożyły, a które to pieniądze tymczasowo znajdują się w kassie jeneralnej edukacyjnej. Kolega Gliszczyński, radca stanu, przyrzekł od siebie przyłożyć się do tej składki, tudzież napisać prywatnie do obywateli niegdyś departamentu bydgoskiego, aby podług dawniejszego zapisu raczyli pieniądze w tym celu na jego ręce poprzesyłać.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Listopada 1815.

(Jl. 74, nr. VI.) Zgodzono się, aby w domu Towarzystwa na dzień przybycia do Warszawy najjaśniejszego imperatora i króla był sporządzony transparent. Deputacya od Towarzystwa w celu złożenia najjaśniejszemu panu hołdu poszanowania, później wyznaczoną zostanie przez prezesa.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Grudnia 1815.

(Jl. 75, nr. IV.) Tenże prezes ponawia wiadomość, ogłoszoną w gazetach warszawskich, iż dnia 24 miesiąca zeszłego—deputacya od Towarzystwa, z członków 16 złożona, jako to: Staszica —prezesa Towarzystwa, xięcia Adama Czartoryskiego—członka rządu tymczasowego, Stanisława Potockiego—senatora wojewody, Sobolewskiego—senatora wojewody, Niem-

cewicza, Tarnowskiego, Koźmiana, Chodkiewicza, Wyszkowskiego, Bergonzoniego, Lindego, Dziarkowskiego, Woronicza, Wolffa, Baudtkiego i Czarneckiego, sekretarza Towarzystwa, uzyskawszy audyencyą, złożyła najjaśniejszemu panu hołd najgłębszego uszanowania, wynurzając najmocniejszą nadzieję w łaskawej pomocy najdzielniejszego opiekuna nauk. Mowa prezesa, miana przy tej okoliczności, umieszczona w numerze 96 Gazety Warszawskiej, jest złożona do archiwum. Mowa miana w języku francuzkim: tey oryginał prezes do archiwum Towarzystwa złożył.

(Nr. V.) Tenże prezes uwiadamia, iż podane pismo od Towarzystwa z prośbą do xięcia Czartoryskiego, aby jako członek rządu i Towarzystwa naszego, raczył wyjednać u najjaśniejszego cesarza i króla dyploma, potwierdzające nasze Towarzystwo, i zapewnić mogące niektóre potrzebne dla nas korzyści; kopja prośby wspomnionej do archiwum złożona.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia 21 Kwietnia 1816.

(Jl. 83, nr. VI.) Towarzystwo, otrzymawszy przed kilku dniami z Petersburga, za staraniem jw. Sobolewskiego, ministra sekretarza stanu, diploma, potwierdzające skład i zamiary jego, nadające mu tytuł Królewskiego Towarzystwa, z podpisem własnoręcznym najjaśniejszego i najłaskawszego Aleksandra I, cesarza Wszech Rosyi i króla polskiego, wydane w dniu 15/27 Marca roku bieżącego, postanowiło, aby ta tak ważna w dziejach Towarzystwa epoka była połączona z epoką podobnie otrzymanego diplomatu, potwierdzającego Towarzystwo przez króla jmci saskiego i wtenczas xiążęcia warszawskiego w roku 1808, i aby dzień 30 Kwietnia roku każdego, odtąd zaczynając, przez publiczne posiedzenie był uświetniony dla wynurzenia hołdu wdzięczności tym dobroczynnym i wspaniałym monarchom, byt Towarzystwa swemi wyrokami ustalającym. Prezes Towarzystwa doniesie na posiedzeniu publicznem w swojem zagajeniu przytomnym gościom o tej łasce najjaśniejszego pana, a sekretarz diploma samo głośno przeczyta: o czem uwiadomioną będzie publiczność przez gazety. Wezwane oraz Towarzystwo przez prezesa do podania sposobu najdogodniejszego bądź przez odmalowanie portretu w właściwej wielkości, bądź zrobienie b(i)ustu bronzowego najjaśniejszego pana dla zachowania w sali posiedzeń publicznych pamiątki tej jego szczególniejszej łaski dla Towarzystwa; względem tego członki na posiedzeniach działowych mają się naradzić. Ministrowi zaś sekretarzowi stanu jw. Sobolewskiemu ma się przesłać do akt Sekretarjatu stanu ustawy i egzemplarz jeden Roczników Towarzystwa, co sekretarz dopełni.

(VII.) Tenże jw. minister Sobolewski przesłał z Petersburga obrachunek kosztów na wykucie i wypolerowanie granitu, oraz przewiezienie jego do Warszawy na pomnik, mający się wystawić dla Kopernika podług planu, danego przez Towarzystwo; przyłączył do tego próbki granitu

w dwóch kolorach, niezupełnie wypolerowanego. Z tego obrachunku okazuje się, iż wydatek, potrzebny na wystawienie pomnika trzydziestołokciowego z jednej sztuki, wraz ze sprowadzeniem onego na statku najętym, uczyni kosztu najwyżej zł. 110.500. Gdy koszta takowe są daleko wyższe, niżeli były zamierzone i niżeli fundusze Towarzystwa wystarczyćby mogły, wezwana przeto deputacya z kolegów sen. woj. Stan. Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego, Vogla, Kado i Kubickiego, aby się nad tą rzeczą zastanowiła i wskazała środek najdogodniejszy i najmniej kosztów wymagający, na wystawienie wspomnionego pomnika. Sekretarz zbierze materjały do tej obrady potrzebne i one odda deputacyi. Kolega Chodkiewicz ma pożyczyć deputacyi za jej rewersem opisu sprowadzenia kolumny i posągu Zygmunta.

(VIII.) Na wniosek kolegi Lindego zatrudni się kolega Bentkowski przejrzeniem paczki papierów różnych, zakupionych przez licytacją w Toruniu dla liceum tutejszego, zawierających wiadomości o Koperniku, i o ich stanie rapport Towarzystwu uczyni.

Tenże kolega Linde uwiadomił Towarzystwo, iż otrzymał w kopii z Królewca rzecz, napisaną w języku łacińskim przez Kopernika, o monetach: wniósł przytem, aby kopja tego pisma znajdowała się w bibliotece Towarzystwa.

(IX.) Gdy uczeni zagraniczni w mylnem zostają mniemaniu, iż astronom Kopernik nie był polakiem, dla wyprowadzenia ich z tego błędu osądzono za środek najdogodniejszy do tego, przełożyć na język łaciński, jako literacki, rozprawę o Koperniku, napisaną tak dokładnie przez kol. Jana Śniadeckiego. Wniesiono, aby do autora wspomnionej rozprawy napisać od Towarzystwa, czy sam się takowej pracy nie podejmie: wniosek ten przyjęty sekretarz ma uskutecznić; oraz ma się postarać o tę rozprawę, przełożoną na język francuzki przez Tęgoborskiego.

Posiedzenie ogólne dnia 2 Czerwca 1816.

(Jl. 85, № IV c.) Deputacya z kolegów sen. woj. Potockiego, Tarnowskiego, Wiesiołowskiego, Kubickiego, Kado i Vogla wyznaczona do obrania środków najdogodniejszych ku wystawieniu pomnika Kopernikowi, roztrząsnąwszy ściśle nadesłany z Petersburga obrachunek kosztów, jakichby wyciągał obelisk granitowy, wznieść się mający, przekonała się, iż takowy pomnik kosztowałby sto kilkadziesiąt tysięcy zł., a takowy fundusz zebrać niepodobna. Po długich rozwagach deputacya przyjęła wniosek kolegi s. w. Potockiego, to jest, aby na podstawie czy porfirowej, czy granitowej, wznieść osnowę żelazną, laną w kształcie obelisku, powleczoną blachą, na pół cala grubą, miedzianą, przytwierdzoną do pomienionej osnowy, a zawdzianą jedną w drugą, którąby można do najwyższej doprowadzić wysokości, składającą jednę całość, równie trwałą, jak kształ-

tną, lekką i łacną do wykonania. Towarzystwo, rozpoznawszy słuszność i ważność wniosku deputacyi, rozważając trudność zebrania znacznego funduszu, a nawet przez wystawienie pomnika inną sławę dla narodu upatrując, gdy pomnik z materjałów krajowych zrobionym będzie, zgodziła się, aby pomnik wspomniony był z bronzu: co tem łatwiej da się uskutecznić, gdy wkrótce gisarnia (sic) otworzoną będzie w naszym kraju.

(d.) Przyjęto z tegoż działu wniosek deputacyi, złożonej z kolegów Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego i Bacciarellego, aby w sali Towarzystwa i posiedzeń publicznych był umieszczony portret wielkości przyrodzonej najjaśn. cesarza i króla Aleksandra I, naprzeciw portretu króla jmci saskiego, jako dowód wdzięczności naszej dla najjaśniejszego pana za udzielenie patentu, potwierdzającego nasze Towarzystwo. Ma być proszony listownie od Towarzystwa kol. Bacciarelli, aby raczył zatrudnić się odmalowaniem portretu, do którego rozmiar zrobi kol. Kubicki, prezes zaś Towarzystwa wyda zalecenie, aby piec był rozebrany i gdzieindziej przeniesiony, w celu przygotowania miejsca na portret.

(VII. 5.) Radzca Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych i policyi, szef wydziału mostów i dróg Metzel... ofiarował... portret Kopernika, malowany na płótnie; portret ten ma być oprawiony w ramy i zawieszony w bibliotece nade drzwiami ku drugiemu piecowi, gdzie się posiedzenia ogólne odbywają.

Posiedzenie ogólne dnia 6 Października 1816.

(Л. 87, nr. VII.) Kolega Jan Śniadecki z Wilna wymówił się listownie, iż przełożeniem swojej rozprawy o Koperniku na język łaciński dla wygody zagranicznych uczonych zatrudnić się nie może. Zgodzono się zatem, aby ta rozprawa, przełożona na język francuzki przez Tęgoborskiego, sekretarza litewskiego, a poprawiona przez samego autora, oddana dawniej, bo jeszcze w roku 1803 szan. pam. koledze Dmochowskiemu, a w tym roku odzyskana przez Towarzystwo, drukowaną była kosztem Towarzystwa. List kol. Śniadeckiego do archiwum złożony.

(XVIII.) Nadesłana składka na pomnik dla Kopernika, zebrana za staraniem dyrektora gimnazjum i szkół w obwodzie białostockim, wynosi zł. pols. 1.393 gr. 15.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Listopada 1816.

(Л. 90, nr. V.) Kolega Linde, czyniąc zadosyć zleceniu prezesa, przejrzał pismo perjodyczne w języku rossyjskim pod tytułem *Trudy* we 4 tomach z roku 1812, przesłane Towarzystwu przez Kaczenowskiego, profesora uniwersytetu moskiewskiego; szczególniej chwali w tem piśmie umieszczoną rozprawę wspomnionego professora o literaturze języka rossyjskiego, w której wychwala autor literaturę polską i przyznaje, iż przez tę ostatnią wzniosła się rossyjska; radzi, aby autorowi od Towarzystwa

listownie podziękować. Do tego listu kol. Linde ma podać myśli swoje; list przesłany będzie na ręce kol. Znoski do Wilna.

Книга протоколовъ, по архивной описи № 60.

XLIII. Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1816—1821 г.г.

Protokuł posiedzeń ogólnych i wyborowych Towarzystwa Królewsko-warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dnia 1 Grudnia 1816, skończony dnia 7 Października 1821,

Сношенія съ Румянцевымъ и избраніе его въ члены. Установленіе сношеній съ литературнымъ Обществомъ и университетомъ Кракова. Окончаніе труда Нѣмцевича о Сигизмундѣ III. Памятникъ Коперника: суммы на его сооруженіе, рѣшеніе вопроса о его формѣ, условія съ Торвальдсеномъ. Продажа дома на Канонія. Порученіе подоминиканской площади на Краковскомъ Предмѣстьѣ, пріобрѣтеніе миссіонерскаго дома и сооруженіе новаго дома. Благодарность Сташицу.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Stycznia 1817.

(Книги протоколовъ стран. 7, протокола пунктъ nr. VI). Prezes Towarzystwa czytał list, w którym minister sekretarz stanu Sobolewski prosi, aby Towarzystwo raczyło wynaleźć dla kanclerza państwa rossyjskiego Romanzowa wiadomość o dwóch zakonnikach polskich czy Franciszkanach, czy Bernardynach, którzy przy boku fałszywego Dymitra zostawali wtenczas, gdy ten zmyślony następca tronu wkroczył do Rossyi dla odzyskania prawa do rządu: jeden z nich nazywał się Mikołaj Czyżowski, a drugi Andrzej Lavicio. O wynalezienie tej wiadomości proszeni są koledzy biskup Woronicz, Linde i Sierakowski. List kanclerza Romanzowa w kopii oddany koledze Lindemu i Woroniczowi.

(Стр. 8, nr. VIII). Czytana była odezwa Towarzystwa naukowego z uniwersytetem krakowskim złączonego, przy której, przesyłaiąc nam swój statut, wynurza swoje życzenie otwarcia stosunków literackich z naszem Towarzystwem. Ma nastąpić odpis zgodny z życzeniem Towarzystwa krakowskiego, wyrażający przyjęcie wezwania użytecznego dla dobra ogólnego polaków.

Posiedzenie ogólne dnia 11 Maja 1817.

(Стр. 26, nr. XIII. 4). Zebrano dotąd na pomnik dla Kopernika z różnych ofiar od początku do końca r. 1816 w złocie dukatów 527, w monecie zł. 13.870 gr. 25, licząc dukat po zł. 19, uczyni w monecie 23.886 gr. 25.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Października 1817.

(Стр. 32, nr. IV). Zezwolono, aby pochwały Kopernika napisanej w roku 1802 przez kol. Jana Śniadeckiego, a przełożonej na język fran-

cuzki przez Tęgoborskiego i poprawionej co do przekładu przez samego Sniadeckiego, egzemplarzy 300 wydrukowanych było; sekretarz tem się zatrudni.

Posiedzenie ogólne dnia 7 Grudnia 1817.

(Стр. 43, nr. VIII). Kolega Niemcewicz uwiadomił Towarzystwo iż już ukończył historją panowania Zygmunta III, którą chciałby drukować. Dzieło to byłoby wydane w 3 tomach z kopersztychami na przednim papierze, a wydanie mogłoby do 30.000 zł. kosztować. Oświadczył, iż tę pracę swoję czytywać będzie na posiedzeniach działu nauk.

Posiedzenie ogólne dnia 1 Marca 1818.

(Стр. 53, nr. III e.) Co do funduszu na pomnik dla Kopernika jest gotowizny zł. 23.883 gr. 25; znajduje się w różnych rękach na ten przedmiot zł. 12.059 gr. 26,—cały więc fundusz czyni zł. 35.943 gr. 21.

Posiedzenie ogólne dnia 12 Kwietnia 1818.

(Стр. 61, nr. XIII). Kolega Surowiecki przypominając artykuł 11 posiedzenia przeszłego ogólnego, w którym zawiera się prezesa Towarzystwa oświadczenie, iż dla przeszkód zachodzących nie może się dalej zatrudniać kierowaniem wystawienia pomnika dla Kopernika i przytem oraz żądanie, aby Towarzystwo, odebrawszy dotąd zebrane w tym celu i złożone u niego pieniądze, powierzyło ten interes komu innemu ze swojego grona, w krótkich wyrazach przełożył, jak ten przedmiot jest ważnym dla Towarzystwa, aby pomnik zamierzony i tak niecierpliwie oczekiwany od publiczności, przez sposób zdziałania pomnika i wybór miejsca, okazałości dzieła odpowiadającego, i narodowi polskiemu, chcącemu wypłacić się ze swoich uszanowania obowiązków ku jedynemu mężowi w ojczyznie, zaszczyt mógł uczynić i uczcić powierzchownym znakiem wyższego nad innych przez dowcip twórczy i nieocenione zasługi rodaka. Roztrząsanie tej materyi do skutku przyjść nie mogło na tem posiedzeniu, bo czas był spóźniony, chociaż koledzy tego życzyli.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia 26 Kwietnia 1818.

(Стр. 65, nr. VII). Wniesiona rzecz na dwóch posiedzeniach ogólnych Towarzystwa względem monumentu dla Kopernika, aby był jaknajprędzej do skutku przyprowadzony dla zaspokojenia będącej w oczekiwaniu publiczności, a to w sposobie odpowiadającym wielkości dowcipu i zasług męża, oraz sławie narodowej, dla małej liczby kolegów przytomnych na dzisiejszym posiedzeniu, odłożona do następnego posiedzenia ogólnego.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia 28 Czerwca 1818.

(Стр. 73, nr. XIV). W ciągu feryj Towarzystwa kolega Jan Znosko,

prof. uniwersytetu Wileńskiego, przesłał na ręce prezesa Towarzystwa dukatów 200 wyraźnie dwieście, zebrane przez niego w Wilnie na pomnik dla Kopernika.

Posiedzenie ogólne dnia 4 Czerwca 1820.

(Crp. 176, nr. XI). Kolega Kubicki złożył uzupełnioną taksę domu Towarzystwa, której uskutecznieniem zajął się na żądanie prezesa Towarzystwa, a to z następującego powodu: xiąże namiestnik królewski oświadczył prezesowi Towarzystwa, iż dom Towarzystwa może być kupiony od rządu na użytek dworu królewskiego, przytem projekt uczynił xiąże namiestnik, aby Towarzystwo na placu podominikańskim dom nowy dla siebie starało się wystawić i w tym celu ofiarował Towarzystwu pieniężną ze skarbu pożyczkę. Już nawet plan przyszłej budowy z woli xięcia namiestnika zrobiony, a obrachunek kosztów całej tej budowy zł. 350.000 wynosi. Prezes Towarzystwa przychylając się do przełożenia xięcia namiestnika, porozumiawszy się z wielu członkami Towarzystwa, uprosił kol. Kubickiego o zrobienie taksy domu, która dziś złożona czyni zł. 180.005. Prezes zaś, stosując się do dawniejszych wydatków, przy nabyciu tego domu poczynionych, i mając wzgląd na wyższość ceny materjałów w czasach dzisiejszych, żąda zł. 200.000. Kol. Kubicki oświadczył, iż rząd pewnie przychyli się do sprawiedliwego żądania prezesa, mając nawet wzgląd i na to, iż Towarzystwo nie ma potrzeby sprzedawania domu swojego, tylko chce dogodzić rządowi, że na wystawienie nowego domu nie będzie miało potrzebnej ilości pieniędzy, że przy tej fabryce niemało trudów i przykrości ponieść musi, że niemałe czekają wydatki, które przy przenoszeniu się z biblioteką i gabinetem rzeczy przyrodzonych ponosić wypadnie, iż nakoniec wystawieniem gmachu nowego, przed którym może być umieszczony pomnik Kopernika, przyłoży się wiele Towarzystwo do ozdoby stolicy. Po takiem przełożeniu zapytał się prezes członków, czy zezwalają na sprzedaż domu dla rządu i budowanie nowego na Krakowskiem Przedmieściu i czy upoważniają go do dalszego w tym interesie działania. Towarzystwo przez wdzięczność dla szanownego prezesa za jego dary i wielkie usługi, dotąd dla niego czynione, tudzież przez zupełne zaufanie w jego dzielnej gorliwości prosiło uprzejmie, aby raczył tym interesem dla dobra ogólnego kierować. Prezes zatem prosił obecnego kol. Kubickiego, aby się zatrudnił przełożeniem xięciu namiestnikowi okoliczności względem taksy domu, iż 200.000 zł. słusznie są żądane, a to tem bardziej, iż dom nowy ma być murowany podług planu przez rząd podanego. Kolega Kubicki uczynił uwagę, iż co do zewnętrznych ozdób domu, jakoto facjaty, gzymsowania zewnętrznego, iż skoro to ma się uskutecznić według woli rządu, trzeba będzie koszta przez rachunek przeprowadzić, aby rząd fundusz na to dla Towarzystwa obmyślił, bo Towa-

rzystwo znacznych i kosztownych wydatków samo przez siebie ponosić nie może; dosyć na tem, że za staraniem szanownego prezesa, Towarzystwo mieć będzie dom wewnątrz dobrze uządzony, ze względem na dogodność i pożytek nawet w stosunkach ekonomicznych. Jeżeli najjaśniejszy cesarz i król zezwoli na kupienie domu Towarzystwa dla swojego użytku, natenczas uproszony kolega Węgrzecki w imieniu Towarzystwa zatrudni się zawarciem kontraktu sprzedaży przed kol. Majewskim, jako pisarzem aktowym. W tym kontrakcie działający mają umieścić, w jakich ratach i po wiele rząd ma Towarzystwu z umówionej ceny za dom wypłacać, aby dom, mający się wystawić, był zupełnie wolny raz na zawsze od wszelkiego kwaterunku, bądź w naturze, bądź w pieniądzach, i żeby ten przywilej i do lokatorów był rozciągniony, aby wolno było Towarzystwu w teraźniejszym domu póty zostawać, póki dom nowy zupełnie ukończonym nie będzie, jak należy, aby nakoniec warunek był położony w kontrakcie, zastrzegający, do kogo miałby dom Towarzystwa należeć, gdyby przypadkiem Towarzystwo miało się rozwiązać. Warunek ten może być wzięty z kontraktu kupna domu teraźniejszego Towarzystwa. Kolega Węgrzecki w swoich działaniach o dom Towarzystwa z prezesem znosić się będzie, ten zaś z radą administracyjną Towarzystwa.

Posiedzenie ogólne dnia 1 Października 1820.

(Стр. 183, nr. IV). Sekretarz Towarzystwa złożył dokument, okazujący, iż pod dniem 22 Sierpnia r. b. xiąże namiestnik królewski w radzie stanu nadał Towarzystwu naszemu, na przełożenie Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, plac po zniesionym kościele i zabudowaniach, niegdyś do zgromadzenia ks. Dominikanów obserwantów na Krakowskiem Przedmieściu należący; w całem swojem ograniczeniu, jako własność; dozwalając wystawić dom na tymże placu dla Towarzystwa.

(Nr. V). Do zahipotekowania nadanego placu jest proszony od Towarzystwa kolega Stanisław Węgrzecki, dla którego plenipotencją kol. Majewski już przygotował podpisaną przez radę administracyjną Towarzystwa.

(Стр. 184, nr. VI). Gdy urząd Municypalny miasta stołecznego Warszawy pod dniem 8 Lipca r. b. oświadczył w swojej odezwie, iż pożyczanym sposobem chce dać Towarzystwu zł. 50.000 na budowę domu na placu podominikańskim, mającego się stawić podług planu przez rząd podanego i żądał razem na tę pożyczkę kaucyi trzechletniej, póki dom wystawionym nie będzie, a Towarzystwo nie mogło jej umieszczać na swoim domu teraźniejszym, bo wkrótce o jego kupno i przedaż miała być z rządem uczyniona umowa, szanowny prezes, dobroczyńca Towarzystwa, tako-

wą kaucyę na zł. 50.000 zapisał na swoich dobrach, to jest kluczu Rubieszowskim, w województwie lubelskiem będącem. Akt zapisanej kaucyi wraz z wypisem hipotecznym stanu majątku czynnego i ciążącego miasta Rubieszowa z przyległościami i z deklaracyą rady administracyjnej Towarzystwa, iż przy zaciągnionej pożyczce zł. 50.000 warunki od Municypalnego urzędu miasta Warszawy podane zachowa i dopełni, przesłane będą od Towarzystwa prezydentowi Municypalności. Doniósł przytem sekretarz, iż przy rozpoczęciu fabryki na dom nowy Towarzystwa w miesiącu Sierpniu r. b. kassa ekonomiczna miasta Warszawy czwartą część pożyczki, to jest zł. 12.500, prezesowi Towarzystwa wypłaciła.

(Nr. VII). Sekretarz Towarzystwa złożył przesłane od Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego:

1° Sztuk pięć przywilejów w oryginałach na place, pozostałe po x. Dominikanach obserwantach, a teraz na rzecz Towarzystwa oddane.

2° Sztuk czternaście innych dowodów, ściągających się do wyjaśnienia prawa, na mocy którego posiadali x. Dominikanie place rzeczone.

(Nr. VIII). Tenże sekretarz złożył zatwierdzony przez Kommissyę Rządową wyznań religijnych i oświecenia publicznego kontrakt kupna i przedaży domu x. Missyonarzy, pod nr. 1319 przy ulicy Nowy Świat będącego, w sposobie prywatnym zawarty między j. x. Michałem Symonowiczem, tegoż zgromadzenia wizytatorem, i radą administracyjną Towarzystwa. Kontrakt ten ma być urzędownie dopełniony przed pisarzem aktowym. Na mocy kontraktu zawartego Towarzystwo wchodzi w possessyą rzeczonego domu od dnia 1 Stycznia 1821 i płacić będzie zgromadzeniu x. Missyonarzów warszawskich czynszu rocznego zł. 3.500 stosownie do ceny szacunkowej domu zł. pols. 70.000 po zł. 5%, a to w dwóch ratach, to jest w Styczniu i w końcu Czerwca po zł. 1.750 na jedną ratę.

(Crp. 185, nr. IX.) Tenże sekretarz czytał umowę, zawartą na piśmie między prezesem Towarzystwa i sławnym artystą Albertem Thorwaldsen, przybyłym do Warszawy względem zrobienia modelu i formy dla odlania statui nieśmiertelnego Kopernika i postawienia jej w Warszawie przed domem nowym Towarzystwa. Model ten kosztować będzie dwa tysiące dukatów holenderskich i ma być ukończonym w przeciągu roku jednego i sześciu miesięcy. Lany będzie ten pomnik w Warszawie z bronzu krajowego. Przy podpisaniu tej umowy w dniu 30 Września r. b. prezes Towarzystwa panu Thorwaldsen trzecią część umówionej nadgrody, to jest dukatów holenderskich 666 i zł. pol. 12 wyliczył.

Miało dotąd Towarzystwo ze składki na pomnik dla Kopernika zł. 36.092 gr. 5, wyliczywszy zaś p. Thorwaldsen dukatów 666 i zł. 12, czyli zł. 12.666, ma reszty zł. 23.426 gr. 5, czyli dukatów 1.233. Panu zaś Thorwaldsen reszty należy (sic) dukatów 1.333 i zł. 6, brak tedy

dukatów sto i zł. 6. Na zastąpienie tego ma Towarzystwo u kolegi Jana hr. Tarnowskiego zł. 1.000, u hr. Feliksa Czackiego zł. 500, w kasie jeneralnej edukacyjnej zł. 2.395 gr. 25, to jest, pensyą zaległą szanownego kolegi x. Prażmowskiego, biskupa płockiego, jako niegdy członka dyrekcyi edukacyjnej, odstąpioną przez niego Towarzystwu na pomnik dla Kopernika, zatem dla p. Thorwaldsen zbierze się ilość umówiona. Ale nie ma Towarzystwo funduszu na zapłacenie bronzu do odlania statui, na nadgrodę za odlanie statui, na marmur potrzebny na podstawę, czyli piedestał, a nawet na opłacenie transportu modelu z Rzymu do Warszawy. Na opłacenie takowych kosztów, szanowny prezes Towarzystwa z największą chęcią ofiaruje ze swego majątku zł. 100.000 w tym celu, aby mąż wielki Kopernik cześć dla siebie od swoich ziomków otrzymał i zabezpieczonym został od sąsiadów naszych (prusaków), chcących go za swego ziomka przywłaszczyć sobie.

(Стр. 186, nr. X). Kolega Niemcewicz, słysząc przytoczone takowe dowody gorliwości i ofiar szanownego prezesa dla dobra i sławy nietylko Towarzystwa, ale i całego narodu polskiego, wniosek uczynił, aby Towarzystwo nasze wdzięczność swoję za takowe przysługi prezesowi dobroczynnemu na piśmie oświadczyło; prezydujący kolega Chodkiewicz do ułożenia takowego pisma zaprosił kolegę Niemcewicza, pismo to podpisane będzie przez członki Towarzystwa obecne w Warszawie, które deputacya prezesowi wręczy.

(Nr. XI). Uwiadomił sekretarz, iż dnia 28 miesiąca Września r. b., o godzinie drugiej i pół po południu, prezes Towarzystwa w jego przytomności kamień węgielny domu nowego założył, pod którym w flaszce złożone zostały różne stare i nowe pieniądze, medale rozmaite, tudzież na arkuszu pargaminu wypis, za którego króla, którego dnia, miesiąca i roku kamień węgielny założony, tudzież umieszczeni wszyscy, Towarzystwo Król. przyjaciół nauk w tym czasie składający. Oświadczył także, iż wyżej nieco nad kamieniem węgielnym jeszcze złoży w fundamentach więcej pamiątek w medalach i na piśmie, a między temi medal bity w roku 1808, na pamiątkę ustalenia Towarzystwa i nadania mu tytułu królewskiego od najjaśniejszego króla saskiego.

(Nr. XII.) Czytał sekretarz punkta czyli warunki umówione między kommissarzami rządowymi Janem Borakowskim, radcą prokuratoryi jeneralnej królestwa Polskiego, Jakóbem Kubickim, intendentem jeneralnym budowl korony, i radą administracyjną Towarzystwa, do kontraktu kupna i przedaży domu Towarzystwa na Kanonijach na rzecz i własność rządową. Projekt umówionego kontraktu, przez dwie strony podpisany, oddanym został pod decyzją xięcia namiestnika.

(Стр. 192, nr. XXXI). W końcu posiedzenia prezes Towarzystwa komunikował koledze Aignerowi plan budowy domu Towarzystwa na Kra-

kowskiem Przedmieściu co do składu wewnętrznego i zewnętrznego i wezwał go do udzielenia uwag swoich nad tym planem, a w następnych zaraz dniach kolega Aigner i w rysunku i na piśmie ma uskutecznić i oddać prezesowi Towarzystwa. Staszic.

Posiedzenie ogólne dnia 12 Listopada 1820.

(Стр. 193, nr. II). Kolega Chodkiewicz prezes działu umiejętności, głos zabrawszy, oświadczył prezesowi Towarzystwa, iż imieniem całego zgromadzenia, składając na piśmie dowody członków i wdzięczności, i przywiązania dla szanownego prezesa, z prawdziwą serca swojego radością wynurza najszczersze ich uczucia w następującej osnowie:

Do

jw. Stanisława Staszica, radzcy stanu i prezesa Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk.

„Dawać dowody obywatelstwa i przywiązania do ojczyzny, poświęcać dla dobra jej prace i siły, nieszczędzić własnego majątku dla użytków publicznych, jest to za życia zasłużyć sobie na szacunek i wdzięczność współczesnych, na sławę w wiekach potomnych. Towarzystwo Królewskie przyjacioł nauk, będąc tych dzieł świadkiem, tych uczuć tłumaczem, składa godnemu prezesowi swemu Stanisławowi Staszicowi najszczersze dzięki, za tylekroć powtarzane hojne jego dary dla siebie i publiczności. Tak jest, temu to prezesowi swemu winnem było Towarzystwo pierwszy dom posiedzeń swoich, jego hojności winnem wkrótce będzie wspaniały gmach, ku temu przeznaczony celowi, już się zaczynający; pierwszemu męża tego pomysłowi, jego znacznym nakładom winną będzie Polska, uwiecznienie pamięci wielkiego ziomka swego, tego mędrca, który pierwszy okręgom niebieskim pewny bieg przepisał, słowem, wspaniały posąg sławnego po świecie Kopernika. Łożyć majątek swój na takie dzieła, na tak wielkie pamiątki, jest to stowarzyszyć imię swoje z imionami tych, których one przypominać będą, którzy kraj swój chwałą okryli.

Niech te uczucia Towarzystwa Królewskiego staną się wdzięcznemi mężowi, innej niepragnącemu nagrody, jak całkiem poświęcać się dobru współziomków i chwale ojczyzny swojej".

Działo się w Warszawie na posiedzeniu Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk dnia 1 Października 1820.

Podpisano na oryginale (слѣдуютъ 53 подписи).

Gdy prezes działu ten adres podziękowania i podpisy członków przeczytał i zaniósł uprzejmą prośbę od Towarzystwa do prezesa, aby te powszechne uczucia dobrem przyjął sercem, ten najżywszem przejęty uczuciem na takie dowody swoich kolegów uprzejmości, z rozrzewnieniem wynurzył wdzięczność swoję i oświadczył, iż służyć według możności swojej kochanej ojczyźnie ma zawsze za najświętszą dla siebie powinność, a szcze-

gólniej w patryjotycznem Towarzystwie przyjaciół nauk, którego starania i prace naukowe sławę narodową i istnienie imienia polaków na długie czasy zapewniają. Z powszechnego członków życzenia, chociaż z ubliżeniem względów na ten raz skromności szanownego prezesa, adres ten podanym będzie przez sekretarza Towarzystwa do pism publicznych krajowych.

(Стр. 200, nr. VII). Kolega Aigner, czyniąc zadosyć wezwaniu na posiedzeniu ogólnem z dnia 1 Października r. b., uczyniwszy uwagi nad planem budowy domu dla Towarzystwa na Krakowskiem Przedmieściu i wskazawszy potrzebę odmian w pewnych względach, złożył tę swoję pracę prezesowi Towarzystwa i koledze Stanisławowi hr. Potockiemu. Przyjęta poprawa co do arkad na froncie domu, aby sklepy nie były zaćmione i do powiększenia biblioteki. Uwagi na piśmie kol. Aignera w archiwum złożone.

Posiedzenie ogólne dnia 7 Stycznia 1821.

(Стр. 215, nr. VIII). Kolega Niemcewicz oświadczył, iż dla ozdoby wewnętrznej domu, murującego się dla Towarzystwa, ofiaruje obraz, wystawujący poddanie się Kijowa Januszowi xięciu Radziwiłłowi za Jana Kazimierza króla w roku 1651. Nie wątpi, iż w tymże celu kolega Sierakowski ofiarować będzie obraz, wystawujący oblężenie Wiednia przez Turków.

Posiedzenie ogólne i wyborcze dnia 4 Lutego 1821.

(Стр. 219, nr. III d.). Składki całkowitej na pomnik dla Kopernika było w złocie ważnym hol. duk. 1282, w mon. zł. 14130.
Dano p. Thorwaldsen „ 666 „ „ 12.
Zostaje na rok 1821 w złocie duk. 616, w mon. zł. 14118.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Czerwca 1821.

(Стр. 241, nr. VIII). Prezes Towarzystwa oświadczył był dawniej nieco koledze Aignerowi, iż wypadałoby wcześniej przygotować podstawę z marmuru do pomnika Kopernika i prosił o podanie wymiaru do tego, kolega zaś Aigner przełożył potrzebę napisania pierwej do pana Thorwaldsen z prośbą o uwiadomienie, jaka będzie wielkość samego pomnika, mającego Kopernika wyobrażać. Stosownie do tego kolega Aigner list do p. Thorwaldsen ułożył, który po francuzku lub po niemiecku przełożony będzie i do Rzymu przesłany.

(Nr. IX). Prezes Towarzystwa złożył na ręce sekretarza list kanclerza państwa Rossyjskiego z podziękowaniem za umieszczenie go w gronie członków Towarzystwa naszego.

Книга протоколовъ по архивной описи № 61.

XLIV. Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1821—1825 г. г.

Protokuł posiedzeń ogólnych i wyborowych Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dnia 7 Października 1821, skończony na dniu 9 Października 1825.

Сборы и состояніе суммъ на сооруженіе памятника Копернику, и сношенія съ Торвальдсеномъ. Постановка памятника Альбертранди. Сношенія съ Вольнымъ С.-Петербургскимъ Обществомъ любителей русской словесности. Полученіе дополнительныхъ документовъ о монастырѣ и костелѣ доминиканъ обсервантовъ. Изученіе дѣла о поземельномъ спорѣ съ Зентецкимъ. Суммы на достройку дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Вопросъ о поднесеніи государю англійскаго перевода сочиненія Снядецкаго. Послѣдніе выборы Сташица въ предсѣдатели.

Posiedzenie ogólne dn. 2 Czerwca 1822.

(Книги протоколовъ стран. 56, протокола пунктъ nr. X). Prezes Towarzystwa przypomniał potrzebę uskutecznienia uchwały Towarzystwa względem odmalowania portretu najjaśniejszego cesarza i króla Aleksandra, wielkości naturalnej, do sali posiedzeń publicznych w domu, postawionym na Krakowskiem Przedmieściu. Przygotowaniem do tego ma się sam prezes w czasie feryj zajmować i obrać w sali miejsce przyzwoite do umieszczenia portretu.

Posiedzenie ogólne dnia 13 Października 1822.

(Стр. 58, nr. III). Z obrazu prac, czytanego przez sekretarza, powzięło Towarzystwo wiadomość, iż w bieżącym roku wpłynęło do składki na pomnik Kopernika zł. 2671 gr. 23, w szczególności:

Od uczniów szkoły chełmskiej i warszawskiej przy kościele ewanielickiego wyznania zł. 471—23; od kolegi Magiera zł. 200, od p. Konstantego Wolickiego w Kwaśniewie, w obwodzie olkuskim, zł. 2000.

Przytem doniesieniu prezes Towarzystwa uwiadomił, iż artysta Thorwaldsen już wygotował model z gipsu Kopernika, podług którego z bronzu odlany będzie w Warszawie. Model ten w tem zmieniony, iż nie będzie umieszczony jako siedzący na krześle kurjalnem, ale na skale siedzący czyni obserwacje. Wniósł tenże prezes, iż najstosowniejszy byłby napis na pomniku Kopernika:

Polacy ziomkowi swemu Kopernikowi. Napis takowy Towarzystwo bardzo stosownem uznało.

(Стр. 59, nr. VII). Na żądanie Kommissyi Rządowej wyznań rel. i ośw. publicznego komunikowane są w kopii dwie dezygnacje wpływu pieniędzy na pomnik Kopernika ze szkół krajowych przez ręce byłego kas-

syera Kommissyi Rządowej oświecenia Marcina Sengtellera, z których dokładnie okazała się rzeczywistość wpływu do kassy Towarzystwa.

Posiedzenie ogólne dnia 8 Grudnia 1822.

(Стр. 70, nr. VII). Przyjęty wniosek kolegi Vogla, aby pomnik z kamienia marmurowego był umieszczony w kościele św. Jana metropolitalnym warszawskim dla sz. p. x. biskupa Albertrandego, pierwszego prezesa naszego Towarzystwa. Upatrzy do tego miejsce w kościele kolega Vogel, poczem, mając rozmiar, napisze się o marmur do Kielc do p. Tomaszewskiego, professora szkoły gorniczej.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Stycznia 1823.

(Стр. 73, nr. II). Kolega Vogel, uskuteczniając zlecenie Towarzystwa, uczynione mu na przeszłem posiedzeniu ogólnem pod artykułem VII, upatrzywszy w kościele metropolitalnym warszawskim św. Jana miejsce dogodne do położenia kamienia marmurowego, w celu zachowania w trwałej pamięci zasług niegdy x. biskupa Albertrandego, pierwszego prezesa naszego Towarzystwa, uczynił umowę z kamieniarzem tutejszym p. Józefem Manzel względem dostarczenia kamienia z czarnego marmuru polerowanego, długości łokci $2^1/_2$, szerokości łokieć jeden i pięć cali, za który żąda mieć zł. 216, a od wyrżnięcia każdej litery z wyzłoceniem groszy 15. Umowa ta zgodnie przyjęta przez Towarzystwo, i zezwolono, aby artysta natychmiast zajął się uskutecznieniem rzeczy przyjętej, którą w ciągu dwóch miesięcy od chwili polecenia obowiązuje się uskutecznić.

Posiedzenie ogólne dnia 20 Kwietnia 1823.

(Стр. 86, nr. II d.) Co do kassy ze składki na pomnik Kopernika: Na rok 1822 było w kassie w złocie czerw. zł. 616, w mon. zł. 13.521 gr. 19; wydano na miedź etc. czerw. zł. 286, w mon. zł. 13.521 gr. 3; remanentu na rok 1823, Czerw. zł. 330, gr. 16.

(Стр. 87, nr. IV). Czytany protokuł posiedzeń ostatnich działu nauk, przy którym uwiadomionem zostało Towarzystwo o korrespondencyach z nami Towarzystwa wolnego Petersburskiego przyjaciół literatury rossyjskiej z oświadczeniem udzielenia nam prac swoich naukowych, umieszczonych w dziennikach tegoż Towarzystwa, a co już w części nam nadesłano. Uchwalono, aby nawzajem nasze roczniki rzeczonemu Towarzystwu przesłane były. Kolega Linde przyjął na siebie odpis Towarzystwu petersburskiemu i przesłanie naszych roczników.

Posiedzenie ogólne dnia 1 Czerwca 1823.

(Стр. 95, nr. V). Prezes Towarzystwa okazał potrzebę ustanowienia w Towarzystwie naszem komitetu prawnego, któryby zajmował się kierunkiem processów, w sądach różnych wypaść dla Towarzystwa mogących,

jak się już w tym roku zdarzyło z sąsiadem Łukaszem Zienteckim, obywatelem, zamieszkałym przy ulicy Aleksandrja w domu własnym pod Nr. 2768, o mur, graniczący między jego posiadłością i domem Towarzystwa. Proszeni koledzy Węgrzecki, Bandkie, Majewski i Swięcki chętnie ofiarowali prace swoje i starania w rzeczonym komitecie, mają się wspólnie naradzić, kogoby obrać należało z mecenasów za członka tegoż komitetu, aby się prowadzeniem processów zdarzonych z obowiązku zajmował, mając pensją ofiarowaną sobie roczną od Towarzystwa. Członki wzmiankowane komitetu zgromadzą się w następną srzodę, to jest dnia 4 Czerwca r. b., do domu Towarzystwa o godzinie piątej po południu, wraz z prezesem Towarzystwa kolegą Surowieckim i sekretarzem Towarzystwa, w celu naradzenia się w sprawie o mur graniczny z Zienteckim, gdyśmy ją dla niektórych pomyłek w prowadzeniu świadków z naszej strony in possessorio przegrali, aby można przygotować się należycie do sprawy in petitorio w tejże materyi.

(Стр. 96, nr. VI). Prezes Towarzystwa uwiadomił kolegów obecnych, iż, po dopełnionej urzędownie taksie domu Towarzystwa przy Krakowskiem Przedmieściu, kolega Węgrzecki, na mocy plenipotencyi sobie danej, dom ten podał do hipoteki i razem na nim zł. 50.000, pożyczone Towarzystwu z kassy głównej ekonomicznej miasta stołecznego Warszawy na budowę, z procentem po zł. 6% zabezpieczył do lat dwudziestu. Przytem zgładził kaucyą na zł. 50.000 daną kassie rzeczonej na dobrach Rubieszow z przyległościami w roku 1820 przez jw. radcę stanu Staszica, prezesa Towarzystwa Kr. Warsz. przyj. nauk, a którą ma ekstabulować z hipoteki dóbr Rubiszowskich w. imp. Józef Grotthus, wójt i prezes Towarzystwa rolniczego w Rubieszowie, oddzielną plenipotencją urzędową od Towarzystwa do tego upoważniony. Za tę usługę kolega Węgrzecki odebrał z ust prezesa oświadczenie wdzięczności w imieniu Towarzystwa.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Października 1823 r.

(Стр. 99, nr. VI). Sekretarz Towarzystwa uwiadomił, iż Kommissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego oddała Towarzystwu resztę dokumentów, należących do kościoła i klasztoru niegdy xięży Dominikanów obserwantów w miejscu, gdzie dziś dom Towarzystwa wzniesiony; oddany razem i summarjusz tychże dokumentów. Proszony zatem komitet prawny, aby zajął się przejrzeniem tych dokumentów dla przygotowania rzeczy w interesie o mur z Zięteckim. Koledzy Bandtkie i Węgrzecki mają postarać się o wykaz hipoteczny klasztoru i kamienicy xięży Dominikanów z czasów rządu pruskiego; może być wzmianka o murze, rozgraniczającym klasztor dominikański od possessyi Zięteckiego.

(Стр. 100, nr. VII). Sekretarz złożył kwit od kassy Głównej urzędu Municypalnego miasta Warszawy, wydany Towarzystwu na zapisaną kau-

cyą, hipotecznie zabezpieczającą pożyczkę zł. 50.000 z kassy rzeczonej na domu nowym Towarzystwa pod nr. 1320 i 1321 przy Nowym Świecie.

(Nr. X). Sekretarz Towarzystwa uwiadomił, iż jw. Michał Sobański prezes kommissyi edukacyjnej w Krzemieńcu, przesłał w ofierze na pomnik Kopernika zł. 2.000; za tę ofiarę listownie podziękowanie od Towarzystwa odbierze.

Gdy dotąd p. Thorwaldsen nie odsyła nam z Rzymu modelu z gipsu monumentu dla Kopernika, przeto prezes Towarzystwa sam do niego napisze z prośbą o przesłanie modelu i danie wymiaru na podstawę do pomnika rzeczonego.

(Стр. 102, nr. XV). Uwiadomione Towarzystwo, iż kamień marmurowy, jako nagrobek z napisem stosownym, przez Towarzystwo ułożonym, jest wmurowany w ścianie wewnętrznej kościoła metropolitalnego warszawskiego św. Jana, dla szan. pam. x. Jana Albertrandego biskupa, prezesa Towarzystwa naszego w samych jego początkach.

Posiedzenie ogólne i wyborowe dnia 7 Marca 1823.

(Стр. 123, nr. II). W kassie na pomnik Kopernika jest na rok 1824 czerw. zł. 330 w złocie i w monecie zł. 2.000 gr. 16.

Posiedzenie ogólne dnia 2 Maja 1824.

(Стр. 129, nr. IV). Sekretarz (Towarz.) uwiadomił o działaniach, potrzebnych do otrzymania pożyczki zł. 25.000 z kassy Głównej urzędu Municypalnego miasta Warszawy na wzniesienie murów domu Towarzystwa pod nr. 1319, i że w tym celu dla zapisania bezpieczeństwa tej pożyczki już jest napisana plenipotencya do działania w względzie hipoteki na kolegę Węgrzeckiego.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Października 1824.

(Стр. 141, nr. VI). W paczce nadesłanej znajdowało się kilkadziesiąt egzemplarzy wydrukowanych rozprawy kolegi Jana Śniadeckiego, napisanej o Mikołaju Koperniku astronomie, a którą p. Justyn Brenan na język angielski przełożył i jeden egzemplarz swojej pracy, pięknie oprawny, z listem pełnym wyrazów uszanowania i należytego uwielbienia, przesłał do Towarzystwa dla najjaśniejszego Aleksandra, cesarza Wszech Rossyi i króla polskiego. List ten wraz z książką kolega Niemcewicz ma złożyć w ręce jw. Stefana hr. Grabowskiego, radzcy stanu, jenerała, będącego przy boku najjaśniejszego cesarza i króla w Petersburgu.

(Стр. 144, nr. XII). Sekretarz doniósł Towarzystwu o akcie dodatkowym, w hipotece zdziałanym przez kolegę Węgrzeckiego w miesiącu Październiku r. b., względem pożyczki zł. 50.000 przez Towarzystwo nasze

z kassy Głównej ekonomicznej miasta Warszawy na restauracyą domu pod nr. 1319 przy Nowym Świecie. Ten akt obejmuje warunek, iż, gdy kassa Główna pożycza w tym roku zł. 25.000, a w następnym także zł. 25.000, zatem po trzech latach bezpłatnych Towarzystwo zacznie opłacać procent żelazny od pierwszej połowy pożyczki w roku 1827, a od drugiej połowy w roku 1828, zaczynając od dnia 1 Stycznia.

Posiedzenie ogólne i wyborowe prezesa Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, dnia 5 Grudnia 1824.

(Стр. 150). Przed zaczęciem obrad zwyczajnych prezes Towarzystwa okazał trzy modele piedestału, sporządzone przez budowniczego rządowego Corazzi do monumentu dla Kopernika. Czynione były nad niemi różne przez kolegów uwagi i nie zgodzono się, któryby najlepiej z tych modelów zamiarowi odpowiadał. Przyjęty wniosek prezesa Towarzystwa, aby te modele przerysować i posłać do Rzymu do wyboru p. Thorwaldsen; rysunkiem zatrudnić się ma p. Corazzi, który przy oglądaniu jego modelów był obecny. Dodał prezes wiadomość, iż model pomnika z gipsu już zrobiony i w roku następnym może być odesłany do Warszawy.

(Стр. 153, nr. X). Przystąpiono nareszcie do wyboru prezesa Towarzystwa, stosownie do ogłoszenia pod artykułem VIII przeszłego posiedzenia ogólnego, z powodu upłynionych lat czterech jego po czwarty raz urzędowania. Przeczytał naprzód sekretarz protokuł wyboru prezesa Towarzystwa na dniu 3 Grudnia 1820 na lat cztery. Poczem czytał z ustaw Towarzystwa artykuły 52 i 53, wskazując sposób obierania prezesa. Przeczytana była lista członków czynnych, którym służy prawo być obranymi na prezesa, lub tegoż wybierania. Okazała się liczba obecnych członków czynnych na tem posiedzeniu 22, to jest, wszyscy wymienieni na początku protokułu dzisiejszego; liczba ta wybierać mogących była według ustaw dostatecznym kompletem. Wybór jednomyślny przez sekretne głosowanie padł po raz piąty na dotychczasowego najszanowniejszego prezesa Stanisława Staszica, ministra stanu.

Posiedzenie ogólne dnia 9 Stycznia 1825.

(Стр. 158, nr. VII. 4.) Co do kassy na pomnik dla Kopernika, w tej się znajduje w złocie czerw. zł. 330, w monecie zł. 2.000 gr. 16.

Книга протоколовъ Общества по архивной описи № 62.

Дальнѣйшія книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества не сохранились.

XLV. Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей, 1814—1819 гг.

Protokuł posiedzeń działu nauk w Towarzystwie Królewskiem Warszawskiem przyjaciół nauk, zaczęty dnia 20 Października 1814, a skończony dnia 22 Listopada 1819.

Заботы о сооруженіи памятника Копернику. Старанія о полученіи диплома Обществу отъ императора Александра I въ Варшавѣ. Чтеніе рѣчи въ честь кн. Іосифа Понятовскаго и подписка на сооруженіе ему памятника. Чтеніе Нѣмцевичемъ отрывковъ изъ своего труда о Сигизмундѣ III. Дѣленіе членами составленія трудовъ по исторіи.

Posiedzenie dnia 27 Kwietnia 1815.

(Книги протоколовъ стран. 19, протокола пунктъ nr. IV). Na przełożenie niektórych członków Towarzystwa, aby łatwiej można było zebrać potrzebny fundusz na zamierzony pomnik dla Kopernika, wyznaczona deputacya z kolegów Niemcewicza, Tarnowskiego i Lipińskiego, która ma się zatrudnić ułożeniem odezwy i doniesienia publiczności, względem pobudek Towarzystwa do wystawienia wzmiankowanego pomnika; deputacya ta w piśmie swoim wyrazi, co w tej mierze Towarzystwo od roku 1809 aż dotąd zdziałało, iż w roku wyrażonym w Toruniu już pierwszy kamień do pomnika uroczyście w przytomności członków Rady stanu był położony: wezwani obywatele po departamentach przez prefektów do czynienia składek, lecz te dla okoliczności wojennych bardzo mało przyniosły; składka dopiero w Marcu roku bieżącego na obiedzie literackim, danym z powodu ukończenia słownika języka polskiego przez kolegę Lindego, przyniosła zł. pol. 9.612. Pomnik ten, podług późniejszej Towarzystwa uchwały, ma być wystawiony w Warszawie w sposobie obelisku, stojącego w Rzymie przed kościołem św. Piotra, albo wystawionego przez Augusta na placu marsowym z tymże rozmiarem. Przy tym obelisku umieszczony będzie południk, wysadzony marmurem białym i gankiem żelaznym otoczony. Umieści się nakoniec w odezwie obrachunek kosztów, na wystawienie tego pomnika niechybnie potrzebnych. Kolega sekretarz odda deputacyi materyały i wiadomości do tego interesu służące.

(Nr. V). Gdy kolega senator wojewoda Potocki otworzył zdanie swoje, iż lepiej by było, aby pomnik dla Kopernika nie z marmuru, lecz z granitu, jako trwalszego materyału, był postawiony, obowiązanym został prośbą od działu kolega hr. Tarnowski, aby się dowiedział, czy się znajduje dotąd w Sofiowce, niedaleko Dniestru, gdzie się granit dobywa, p. Metzel, architekt, niegdyś oficer od inżynierów wojska polskiego, za którego pomocą możnaby było granit na pomnik sprowadzić, albo pod czyjem

dozorem praca się około granitu odbywa, aby z nim interes rozpocząć względem dostarczenia potrzebnego materyału.

Posiedzenie działu nauk dnia 8 Czerwca 1815.

(Стр. 23, nr. III). Kolega Niemcewicz czytał projekt odezwy do publiczności względem pamiątki dla Kopernika. Projekt ten zgodnie przyjęty od działu nauk i ma być jak najśpieszniej do gazet warszawskich imieniem Towarzystwa podany. Wydrukuje się prócz tego pewna liczba exemplarzy tej odezwy dla rozdania onej między osoby, trudniące się zbieraniem funduszu, i dla przesłania onej do Krakowa, Wilna i Poznania aby gazety tamtejsze ogłosiły.

Posiedzenie działu nauk dnia 26 Października 1815.

(Стр. 25, nr. IV). Do roztrząśnienia projektów, uczynionych przez tutejszą prefekturę dla należytego przyjęcia mającego zaszczycić bytnością swoją naszę stolicę najjaśniejszego imperatora i króla, wezwani koledzy, Niemcewicz, Wiesiołowski, Bentkowski, Osiński i Kajetan Koźmian. Ci mają się zgromadzić w poniedziałek następny u kolegi Niemcewicza o godz. 6 wieczornej i szczególniej się zatrudnić wyszukaniem napisów na bramie tryumfalnej przy złotych krzyżach i podaniem myśli do zrobienia emblematu w transparencie, mającym się przygotować na Krakowskiem Przedmieściu. Kolega Bentkowski sądził, aby przy bramie tryumfalnej wynurzyć hołd od całego narodu, mieszcząc to w napisach, w transparencie, zaś od miast wszystkich wystawić, jaką nadzieją są przejęci mieszkańcy względem zapewnienia dobrego ich bytu i przywilejów.

Posiedzenie działu nauk dnia 27 Listopada 1815.

(Стр. 26, nr. V). Kolega Tarnowski czytał projekt pisma, mającego się przesłać koledze xięciu imci Czartoryskiemu, viceprezesowi namiestniczego rządu królestwa Polskiego, jako skutek obrady deputacyi, do tego zaproszonej z kolegów Niemcewicza, Tarnowskiego, Koźmiana i Lindego, aby xiąże jmć. raczył zatrudnić się uzyskaniem u najjaśniejszego pana potwierdzenia nowym dyplomatem Towarzystwa naszego i otrzymaniem potrzebnych dla niego korzyści. Projekt odezwy pzyjęty od działu, pismo ma być przesłane do kolegi xięcia Czartoryskiego wraz z kopją dyplomatu Towarzystwa od najjaśniejszego króla saskiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 26 Lutego 1816.

(Стр. 30, nr. IV). Kolega Stanisław Potocki czytał mowę pogrzebową, przez niego napisaną na pochwałę ś. p. xięcia Józefa Poniatowskiego. Czytanie jej godzin dwie zajęło. Napisana w sposobie kazania z tekstu eklezjastyka pańskiego: vanitas vanitatum et omnia vanitas.

Posiedzenie działu nauk dnia 16 Kwietnia 1816.

(Стр. 32, nr. IV). Prezes Towarzystwa komunikował działowi diploma najjaśniejszego Aleksandra I, cesarza Wszech Rossyi i króla polskiego, z własnoręcznym jego podpisem, potwierdzające nasze Towarzystwo z tytułem Królewskiego, wyrobione za staraniem jw. Ignacego Sobolewskiego, ministra sekretarza stanu; tudzież obrachunek, przesłany przez wspomnionego ministra kosztów na granit, końcem wystawienia w naszej stolicy pomnika Kopernikowi, chcąc go z Petersburga sprowadzić, a razem okazał dwa kawałki polerowanego granitu, mogącego być użytym na pomnik wspomniony, który wraz z obrachunkiem kosztów z Petersburga odebrał. Rzecz odłożona do posiedzenia ogólnego z projektem obchodzenia tego otrzymanego przywileju, potwierdzającego Towarzystwo w dniu 30 Kwietnia, jako dniu ustalenia naszego Towarzystwa przez wyrok króla jmci saskiego w roku 1808.

Posiedzenie działu nauk dnia 14 Maja 1816.

(Стр. 33, nr. IV). Wezwana deputacya z kolegów sen. woj. Stanisława Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego i Bacciarellego ma się zatrudnić obmyśleniem srzodka, przez który zostawićby można w sali Towarzystwa posiedzeń publicznych pamięć ustalenia zgromadzenia naszego przez patent najjaśniejszego Aleksandra I, cesarza Wszech Rosyi i króla polskiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 27 Maja 1816.

(Стр. 34, nr. IV). Kolega Tarnowski czytał raport deputacyi, wyznaczonej do obrania srzodków, najdogodniejszych ku wystawieniu pomnika, poświęconego Kopernikowi. Deputacya ta, złożona z kolegów sen. woj. Potockiego, Tarnowskiego, Wiesiołowskiego, Kubickiego, Kado i Vogla, roztrząsnąwszy ściśle nadesłany z Petersburga obrachunek kosztów, jakichby wyciągał obelisk granitowy, wzniesiony na pamiątkę Kopernika, przekonała się, iż takowy pomnik kosztowałby sto kilkadziesiąt tysięcy złotych, a takowy fundusz zebrać niepodobna. Po długich rozwagach, deputacya przyjęła wniosek kolegi Potockiego, to jest, aby na podstawie czy porfirowej, czy granitowej, wznieść osnowę żelazną laną w kształcie obelisku, powleczoną blachą, na pół cala grubą, miedzianą, przytwierdzoną do pomienionej osnowy, a zawdzianą jedną w drugą, którąby można do najwyższej doprowadzić wysokości, składającą jednę całość równie trwałą, jak kształtną, lekką i łacną do wykonania. Rzecz ta odesłana do posiedzenia ogólnego następnego.

(Стр. 35, nr. V). Deputacya z kolegów St. Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego i Bacciarellego osądziła, iż najstosowniejszą pamiątkę wdzięczności naszej dla najjaśniejszego Aleksandra, cesarza i króla, za wy-

dany patent, potwierdzający nasze Towarzystwo, uczyniemy, gdy portret jego w przyrodzonej wielkości umieszczony będzie w sali posiedzeń publicznych naprzeciw portretu króla jmci saskiego; piec zatem przeniesiony być musi. Rozmiarem miejsca na portret ma się zatrudnić kolega Kubicki.

Posiedzenie działu nauk dnia 18 Maja 1818.

(Стр. 60, nr. II). Kolega Sierakowski złożył napisy w języku łacińskim do pomnika dla ś. p. xięcia Józefa Poniatowskiego, wygotowane przez różne osoby, jako to kolegów Sierakowskiego i Bentkowskiego, professorów uniwersytetu x. Ciampi i Jakoba i innych. Napisy te były czytane na posiedzeniu dzisiejszem. Deputacya z kolegów x. Prażmowskiego, hr. Tarnowskiego i Wiesiołowskiego zatrudni się sądem względem tych napisów, a uczyniwszy wybór najstosowniejszy, takowy napis jenerałowi Mokronowskiemu odda.

(Nr. VII). Kolega Niemcewicz czytał ciąg dalszy historyi panowania Zygmunta III, a wszczególności o zaburzeniach wojska i wzywaniu przez moskalów na tron moskiewski Władysława, królewicza polskiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 1 Czerwca 1818.

(Стр. 61, nr. VI). Napis do pomnika dla ś. p. xięcia Józefa, ułożony przez deputacyą, roztrząsany będzie na następnem posiedzeniu ogólnem.

(Nr. VII). Względem portretu najjaśniejszego Aleksandra I, cesarza i króla, mającego umieścić się w sali posiedzeń publicznych Towarzystwa, po zgonie nieodżałowanego kolegi Bacciarellego, rzecz do dalszego czasu odłożona, póki malarz biegły nie będzie umieszczony w gronie naszem.

Posiedzenie działu nauk dnia 22 Marca 1819.

(Стр. 78, nr. V). Z tegoż raportu umieszcza się dla pamiątki w protokule, co następuje: nie od rzeczy tu będzie jedną umieścić anekdotę. Po bitwie pod Krupczycami, Suwarow posłał karetę po panią Estkowę, siostrę naczelnika Kościuszki, i podług przysłanych mu od Katarzyny instrukcyi pawierzył jej list do Kościuszki, proponujący zawieszenie broni i nowe z polakami układy. List ten nie doszedł naczelnika, właśnie wtenczas ciągnącego pod Maciejowice. Gdyby był doszedł, gdyby były zaczęły się negocjacye, Katarzyna rozgniewana na prusaków, że pomimo wiedzy jej negocjowali z Warszawą przez Mansfelda, Katarzyna, mówię, w końcu życia pragnąca pokoju, możeby z nami uczyniła znośne jakieś układy, zgon Polski niebyłby nastąpił, a później imperator Paweł nie byłby go dopełnił.

Posiedzenie działu nauk dnia 24 Maja 1819.

(Стр. 81, nr. VIII). Kolega Niemcewicz powtórzył swoje życzenie, aby pojedyncze panowania królów polskich przez niektórych członków To-

warzystwa już wypracowane mogły być podane do druku, jak jest np. gotowa historya panowania Władysława IV króla przez kol. Kwiatkowskiego. Wnoszono przy tem potrzebną być rzeczą, aby historya panowania Jana Kazimierza, zostawiona przez kol. x. Michała Krajewskiego, wziętą być mogła do ostatecznej redakcyi przez jednego z członków, a czego rzeczony kolega w słabości swojej nie mógł dopełnić.

Posiedzenie działu nauk dnia
11 Października 1819.

(Стр. 84, nr. V). Kolega Bentkowski złożył w ofierze dla Towarzystwa od komendanta korpusu kadetów kaliskich Józefa Regulskiego świadectwo oryginalne, na pargaminie wydane w konwencie krakowskim xięży Dominikanów dnia 10 Marca 1469 roku przez x. Jakóba z Bydgoszczy, prowincyała dominikańskiego prowincyi polskiej Mikołajowi Kopernikowi, obywatelowi miasta Torunia, żonie jego Barbarze i ich dzieciom, dowodzące, jako są przyjęci do uczestnictwa dobrodziejstw duchownych od prowincyi polskiej zakonu dominikańskiego. Przy tem zaświadczeniu jest pieczęć, na wosku wyciśnięta, mająca w srzodku wyobrażenie Najświętszej Panny z Panem Jezusem na ręku. Opis tego przywileju jest umieszczony w pamiętniku warszawskim na miesiąc Lipiec roku bieżącego.

Книга протоколовъ Общества по архивной описи № 63.

XLVI. Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 1819—1827 г.г.

Protokuł posiedzeń działu nauk w Towarzystwie Królewskiem Warszawskiem przyjaciół nauk, zaczęty dnia 6 miesiąca Grudnia 1819 do dnia 30 Maja 1827 r.

Дѣло сооруженія памятника Копернику: пожертвованія, мѣры къ ускоренію постройки—назначеніе особой комиссіи, выясненіе состоянія суммъ, сношеніе съ Торвальдсеномъ, старанія о приготовкѣ рисунка и матеріала для пьедестала. Медаль въ честь Коперника. Принятіе проекта контракта купли-продажи дома Общества на Канонія и устройство ипотеки дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Изученіе членами Общества вопроса о размѣрахъ подоминиканскаго владѣнія по случаю дѣйствій сосѣда Зентецкаго. Изготовленіе портрета имп. Александра I для залы публичныхъ засѣданій въ новомъ домѣ Общества. Старанія получить рескриптъ отъ имп. Николая I. Чествованіе памяти Сташица: чтеніе его автобіографіи и біографіи, изготовленіе бюста и надгробнаго памятника. Предложеніе Нѣмцевичу, какъ автору Исторіи царствованія Сигизмунда III, за-

няться обработкой другихъ историческихъ предметовъ. Избраніе Нѣмцевича въ предсѣдатели отдѣленія наукъ. Избраніе въ предсѣдатели еп. Пражмовскаго. Чтеніе турецкой прокламаціи о соединеніи съ Наполеономъ противъ Россіи въ 1812 году—послѣдній докладъ въ сохранившихся протоколахъ отдѣленія наукъ.

Posiedzenie działu nauk 10 Kwietnia 1820.

(Стр. 17, nr. II). Kolega Surowiecki, jako członek rady administracyjnej Towarzystwa naszego, złożył objaśnienie na piśmie, iż ofiara na pomnik dla Kopernika, uczyniona przez kolegę x. Prażmowskiego, biskupa płockiego, w połowie zaległej jego pensyi, jako członka dyrekcyi edukacyjnej pod rządem xięstwa Warszawskiego, wynosi zł. 2395, gr. 25, którą kassa Jeneralna edukacyjna królestwa Polskiego na żądanie Towarzystwa naszego w każdym czasie wypłaci.

Posiedzenie działu nauk dnia 29 Maja 1820.

(Стр. 21, nr. III.) Tenże sekretarz okazał medal bronzowy, bity w Paryżu roku bieżącego, za staraniem p. Durand, na pamiątkę naszego Kopernika. Medal ten ma z jednej strony popiersie z napisem do koła: „Nicolaus Copernicus," z drugiej: „natus an. 1473. Toruni in Polonia Casimiro IV Jagellonide regnante: obiit a. 1543. Series numismatica universalis virorum illustrium. 1820. Durand edidit."

Posiedzenie działu nauk dnia 23 Października 1820.

(Стр. 22, nr. III.) Prezes Towarzystwa wznowił materyą o kolegach, piszących częściami historyą polską, stosownie do planu dawniej ogłoszonego przez Towarzystwo. Wynurzył swoje przekonanie, iż historya panowania Zygmunta III, napisana przez kolegę Niemcewicza, jest wzorową pracą, godną powszechnej od polaków wdzięczności, której mu i późniejsi rodacy nie odmówią. Zapraszał oraz tegoż kolegę, aby dla dobra i sławy narodu polskiego raczył zająć się jeszcze napisaniem historyi z tych panowań, których żadne pióro dotąd nie tknęło z kolegów do tego wezwanych, a zwłaszcza królów z familii jagiellońskiej.

(Стр. 23, nr. VII) W końcu posiedzenia prezes działu Stanisław Potocki czynił uwagi nad planem budowy domu Towarzystwa na Krakowskiem Przedmieściu rozpoczętej, i okazał niedogodności wewnątrz i zewnątrz, do których poprawy podał projekt kolegi Aigner, a który za dogodny uznano.

Posiedzenie działu nauk dnia 18 Grudnia 1820.

(Стр. 29, nr. II.) Sekretarz Towarzystwa, mając sobie oddane przez radzcę Prokuratoryi jeneralnej Jana Borakowskiego projekta do kontraktu

kupna i przedaży domu Towarzystwa na Kanoniach pod numerami 85, 86, 87 na rzecz najjaśniejszego cesarza i króla, gdy interes wymaga pośpiechu, a roztrząsanie tego właściwie należy do posiedzeń rady administracyjnej, otrzymał zezwolenie, aby mógł punkta sobie kommunikowane na dzisiejszem posiedzeniu działu nauk przeczytać, zwłaszcza, gdy trzech członków z rady administracyjnej było przytomnych. Przyjęte wszystkie artykuły kontraktu i deklaracyi na extabulacyę trzech warunków z xięgi hipotecznej, pod artykułem b. kontraktu objętych. Proszony kolega Majewski, aby, jako pisarz aktowy i rejent ziemiańskiej kancellaryi, formę przyzwoitą, tak kontraktowi, jak i deklaracyi, nadał. Poczem takowe umowy prezes Towarzystwa i rada administracyjna z delegowanym od Prokuratoryi jeneralnej radzcą Borakowskim wspólnie podpiszą.

Posiedzenie działu nauk dnia 21 Maja 1821.

(Стр. 44, nr.V.) Względem podania rozmiaru na podstawę z marmuru do pomnika Kopernika proszony kolega Aigner, ale ten oświadczył, iż pierwej należy pisać do p. Torwaldsen do Rzymu z prośbą o uwiadomienie, jaka będzie wielkość samego pomnika, mającego Kopernika wyobrażać. Kol. Aigner poda myśli do listu przesłać się mającego do p. Thorwaldsen.

Posiedzenie działu nauk i wybór prezesa działu tego, dnia 13 Lutego 1822.

(Стр. 70, nr. III.) Sekretarz oświadczył, iż najgłówniejszem celem dzisiejszego posiedzenia jest wybór prezesa działu nauk stosownie do uchwały na posiedzeniu tegoż działu dnia 17 Października roku zeszłego. Gdy przeczytał tak protokuł wyboru prezesa tego działu z dnia 16 Lutego 1818 roku, jak i protokuł posiedzenia, złożonego w dniu 17 Października r. z., skąd się okazał obowiązek dopełnienia wyboru ogłoszonego; po rozdaniu obecnym członkom listy drukowanej kandydatów, mających prawo być obranymi, głosy sekretne, zebrane w liczbie 17, okazały zupełną jednomyślność, i ogłoszonym został prezesem działu nauk, od dnia 13 Lutego 1822 do dnia 13 Lutego 1826, mąż pełen przymiotów nijszlachetniejszej duszy, szacunek powszechny między kolegami posiadający, kochany od wszystkich, wzorowy obywatel w dopełnieniu obowiązków istotnych, członek czynny Towarzystwa naszego i ważnemi pracami w literaturze i ofiarą pracy swojej naukowej, drukiem ogłoszonej, „Śpiewy historyczne“ przynoszący Towarzystwu czystą korzyść w ilości zł. p. dwadzieścia tysięcy na raz jeden w roku 1817 Julian Ursyn Niemcewicz, sekretarz senatu królestwa Polskiego. Wybór ten był dopełniony w dniu imienin wybranego prezesa działu nauk, wniósł zatem prezes Towarzystwa, aby mu dział wynurzył swoje uczucia, przesyłając mu bilet

powinszowania po ukończeniu niniejszego posiedzenia, a co uskutecznionem przez sekretarza zostało.

Posiedzenie działu nauk dnia 23 Października 1822.

(Стр. 84, nr. VI.) Z powodu, iż Ziętecki, obywatel, mieszkający obok domu nowego Towarzystwa na Krakowskiem Przedmieściu, mury wyprowadza, mogące zasłonić niektóre okna w domu Towarzystwa, uznano potrzebę rozpatrzenia się w dokumentach, ściągających się do nadanego placu Towarzystwa po xx. Dominikanach obserwantach, dla należytego poznania prawdziwego rozgraniczenia między gruntem Zięteckiego i nadanym Towarzystwu przez xięcia namiestnika królewskiego w roku 1820. Dokumenta wszystkie komunikowane będą kolegom Majewskiemu i Święckiemu, którzy w dniu 24 miesiąca i roku bieżącego o godzinie czwartej po południu zgromadzą się wraz z sekretarzem Towarzystwa do domu nowego na Krakowskiem Przedmieściu dla przekonania się na miejscu, na jakiem prawie może fabrykę prowadzić Ziętecki z widoczną dla Towarzystwa przeszkodą, zasłaniając okna niektóre domu Towarzystwa.

Posiedzenie działu nauk dnia 5 Marca 1823.

(Стр. 95, nr. III.) Czytane pismo do Towarzystwa od Kommissyi nadzoru budowl korony w Warszawie względem ustąpienia z domu na Kanonjach, stosownie do kontraktu w roku 1820 zawartego. Na to sekretarz odpisze, iż to tak prędko nastąpić nie może, bo Towarzystwo nowego domu należycie przygotować nie mogło, nie odbierając od rządu w umówionym czasie swojej należności, która jeszcze w roku 1821 wypłaconą Towarzystwu być powinna.

Posiedzenie działu nauk dnia 14 Maja 1823.

(Стр. 101, nr. IV.) Sekretarz Towarzystwa doniósł, iż professor Blank pracuje ciągle nad wystawieniem portretu najjaśniejszego Aleksandra, cesarza i króla, w wielkości naturalnej dla domu Towarzystwa do sali posiedzeń publicznych i, że tę pracę w dwóch miesiącach może ukończyć, za którą ma odebrać w nadgrodzie od Towarzystwa czer. zł. sześćdziesiąt; względem ram do tego portretu polecona staranność koledze Skarbkowi co do ich powierzchowności i ceny.

Posiedzenie działu nauk dnia 29 Października 1823.

(Стр. 106, nr. IV.) Czytany był raport kolegów Bandtkiego i Węgrzeckiego o stanie hipotek domów Towarzystwa pod nr. 1319. $13^{20}/_{21}$, tak za czasów pruskich, jak i dzisiaj. Kopja hipoteki z czasów pruskich będzie wydana Towarzystwu przez rejenta Kancellaryi ziemiańskiej województwa mazowieckiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 15 Lutego 1826.

(Стр. 159, nr. VI.) Wniesiono zamiar p. Malińskiego, nauczyciela rzeźby przy uniwersytecie królewsko-warszawskiem, zrobienia popiersia sz. pam. Staszica, prezesa, biorąc za wzór popiersie tegoż marmurowe, dawniej przez tegoż p. Malińskiego sporządzone. Przyjęto ten zamiar i subskrypcia przez obecnych członków na posiedzeniu rozpoczęta.

Posiedzenie działu nauk dnia 1 Marca 1826.

(Стр. 160, nr. IV.) Dział uznał potrzebną bydź rzeczą wyznaczenie deputacyi, któraby się pomnikiem Kopernika zajmowała, aby zamiar, od roku 1809 przedsięwzięty mógł przecię przyjść w tym czasie do skutku, zwłaszcza gdy do tego celu Towarzystwo i materyały posiada i ma zł. 70.000 zapisane przez zmarłego prezesa. Wniosek w tym przedmiocie uczyniony będzie na posiedzeniu ogólnem, a tym czasem sekretarz wezwany do złożenia zawartego kontraktu z p. Thorwaldsen o model Kopernika i ostatniego listu kopii, który przesłał do p. Thorwaldsen pod dniem 22 Lutego b. r., sekretarz złoży w czasie oznaczonym wszelkie korespondencye, rachunki i pisma, ściągające się do przedmiotu, w mowie będącego.

(Стр. 161, nr. V.) Kolega Skarbek czytał rys życia zmarłego prezesa Staszica, w papierach jego znaleziony i własną jego ręką napisany, a który może być pomocnym piszącemu nekrolog zmarłego prezesa koledze Kożmianowi.

Posiedzenie działu nauk dnia 15 Marca 1826.

(Стр. 162, nr. IV.) Uznano za potrzebę złożyć posiedzenie ogólne nadzwyczajne w dniu 20 b. m. i r. o godzinie 12 w południe dla naradzenia się względem sposobu polecenia Towarzystwa łasce i opiece najjaśniejszego cesarza i króla Mikołaja, dziś nam panującego. Powód do tego kroku ma Towarzystwo, iż koledzy x. biskup Prażmowski i xiąże Lubecki w delegacyi jadą w tych dniach do Petersburga. Wezwany sekretarz do złożenia przywilejów, jakie Towarzystwo od poprzednich monarchów uzyskało.

(Nr. V.) Deputacya, wyznaczona na posiedzeniu ogólnem, z kolegów Niemcewicza, x. biskupa Prażmowskiego, jenerała Krasińskiego i x. Szaniawskiego, kommunikowała działowi nauk raport o stanie kassy, przeznaczonej na pomnik Kopernika. Raport ten w krótkości wpisze się do protokułu rady administracyjnej.

Posiedzenie działu nauk dnia 31 Maja 1826.

(Стр. 167, nr. II.) Dział uznał potrzebę, aby dla załatwienia ostatecznie proponowanego wzniesienia pomnika dla szan. pamięci Staszica, z kamienia surowego, stosownie do wniosku p. Metzel, wygotować projekt względem sposobu uskutecznienia tego zamiaru, któryby na przyszłem posiedzeniu ogólnem mógł być wniesiony. Do napisania projektu wspomnionego uproszony jest kolega Brodziński.

(Стр. 168, nr. III). Prezydujący w dziale kolega x. Szaniawski daje wiadomość działowi o reskrypcie radzcy sekretarza stanu, kommunikują cego reskryptu sekretarza stanu, zapewniając względy najjaśniejszego cesarza i króla Mikołaja I, dla Towarzystwa naszego.

Posiedzenie działu nauk dnia 2 Listopada 1826.

(Стр. 169, nr. IV). Prezes działu nauk uwiadomił, iż pisał do hrabiny Wąsowiczowej z prośbą, aby bawiąc się teraz w Rzymie, raczyła wdać się w interes z panem Thorwaldsen względem przesłania modelu pomnika dla Kopernika.

(Nr. V.) Proszona ma bydź deputacya do żebrania się w następną sobotę dla naradzenia się w materyi postumentu do pomnika dla Kopernika, której rysunek tego postumentu do stosownego użytku dany będzie.

Posiedzenie działu nauk dnia 10 Stycznia 1827.

(Стр. 175, nr. II). Gdy kolega Niemcewicz, dotąd prezes działu nauk, obrany został prezesem Towarzystwa w dniu 7 Stycznia r. b., dzisiejsze posiedzenie szczególniej przeznaczone na wybór prezesa tego działu. Przystąpiono zatem do rozdania kartek kolegom obecnym z rzędu czynnych i przybranych dla uskutecznienia zamiaru. Wotujących było w liczbie 18; wota sekretne okazały, iż kolega x. biskup Prażmowski 15 głosów otrzymał, będąc obecnym na posiedzeniu zaraz urzędowanie swoje rozpoczął. Miło było działowi przez ten wybór oddać świadectwo zasługom Urzędowanie trwa lat cztery, a zatem do miesiąca Stycznia 1831 roku.

Posiedzenie działu nauk dnia 21 Lutego 1827.

(Стр. 178, nr. II). Na wniosek kol. Kruszyńskiego uznano potrzebę napisania listu do szanownego kolegi xięcia ministra Lubeckiego z prośbą, ażeby tenże z ramienia swojego polecić raczył miejscowym władzom górniczym udzielenie Towarzystwu wiadomości, czyli w kopalniach krajowych nie znajduje się kamień granitowy lub marmur, zdatny na postument do pomnika Kopernika. Materyał takowy, po uznaniu go przez znawców za odpowiadający potrzebie, przygotowany i sprowadzony by został kosztem Towarzystwa. Do zajęcia się wygotowaniem rysunku w mowie będącego postumentu, oraz do napisania listu do kolegi xięcia ministra uproszony został kol. x. Szwejkowski, jako członek deputacyi, na ten przedmiot przez Towarzystwo wyznaczonej.

Posiedzenie działu nauk dnia 7 Marca 1827.

(Стр. 180, nr. II). Oświadczono, iż prezes Towarzystwa, zagaiwszy posiedzenie, czytać będzie rys zasług szan. pam. prezesa Stanisława Staszica.

Posiedzenie działu nauk dnia 12 Marca 1827.

(Стр. 185, nr. XIV). Sekretarz oddał na ręce kol. x. Szwejkowskiego za rewersem papiery, potrzebne dla deputacyi, zajmującej się postumentem do monumentu dla Kopernika.

Posiedzenie działu nauk dnia 4 Kwietnia 1827.

(Стр. 186, nr. III). Kolega Bentkowski imieniem deputacyi, wezwanej przez prezesa działu nauk do roztrząśnienia projektu organizacyi wewnętrznej tegoż działu, po przeczytaniu tego projektu na dzisiejszym posiedzeniu, czytał uwagi nad tym projektem, które okazały potrzebę pewnych w nim odmian. Przyjęto te uwagi, a do uczynienia odmian potrzebnych wezwano dawniejszą deputacyą z przydaniem do tej pracy kolegów Brodzińskiego i Lelewela.

Posiedzenie działu nauk dnia 16 Maja 1827.

(Стр. 188, nr. II). Kolega Bentkowski imieniem deputacyi czytał projekt organizacyi wewnętrznej działu nauk, poprawiony przez deputacyą stosownie do uwag poczynionych przez członków działu na posiedzeniu w d. 4 Kwietnia r. b. Organizacya ta jest zgodnie przyjęta przez obecnych i podpisana przez prezesa działu nauk. Jest obowiązującą członkom przez lat cztery. O zdziałaniu organizacyi i jej przyjęciu przez dział nauk ma się uwiadomić Towarzystwo na posiedzeniu ogólnem w Czerwcu r. b.

Tenże kolega Bentkowski czytał myśli kol. Brodzińskiego, wskazujące sekcjom w dziale nauk przedmioty, któremi zajmować się wypada, dla dobra literatury polskiej. Myśli te, dobrze przyjęte jako dodatek do organizacyi wewnętrznej działu tego, czytane będą corocznie na pierwszem lub następnem posiedzeniu działu, po feryach upłynionych dla przypomnienia celu prac każdej sekcyi.

Изъ послѣдняго протокола послѣдній докладъ:

Posiedzenie działu nauk dnia 30 Maja 1827.

(Стр. 191, nr. V) Kolega x. Chiarini czytał część proklamacyi tureckiej w języku arabskim do łączenia się z Napoleonem przeciw Rossyi w roku 1812, przełożonej przez niego z tureckiego i arabskiego języka na francuzki.

Prażmowski, prezes.

Книга протоколовъ по архивной описи № 64.

Дальнѣйшихъ протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества нѣтъ въ Архивѣ.

Данныя о сооруженіи дома—лучшія въ протоколахъ, остальные документы вообще менѣе значительны; но о сооруженіи памятника Коперника имѣются въ Архивѣ в. важныя данныя еще въ особомъ „Дѣлѣ“.

№№ XLVII—LXXVII. Документы о сооруженіи памятника Копернику въ (Торнѣ и) Варшавѣ, 1809—1830 гг. [1])

---

[1]) Этихъ документовъ имѣется въ Архивѣ два тома, подъ заглавіемъ: по описи № 55: Akta, tyczące się wystawienia pomnika dla Kopernika. Rok założenia

№ XLVII. Постановленіе Государственнаго совѣта Варшавскаго герцогства о сооруженіи памятника Копернику въ Торнѣ, 11 мая н. с. 1809 г.

Rada Stanu.

Dla okoliczności wojny najezdniczej przez wojska austryackie, przeniósłszy się do Torunia, w pośród ważnych obrad swoich przepomnieć nie mogła, że to miasto jest miejscem urodzenia się Kopernika. Chciała oddać winną cześć geniuszowi tego wielkiego człowieka. W tym zamiarze uchwala, aby mu wystawiony został wśród rynku Starego-Miasta publiczny pomnik.

Założenie węgielnego kamienia z uroczystością w dzień 15 Sierpnia nastąpi. Fundusz na wystawienie tego pomnika członki Rady Stanu obmyśliły z własnéj składki. [1])

Uskutecznienie tej uchwały ministrowi spraw wewnętrznych poruczа.

Działo się na posiedzeniu [2]) w Toruniu dnia 11 Maja 1809 [3]).

Stanisław Potocki, senator wojewoda, prezes Rady Stanu.
Felix Łubieński, minister sprawiedliwości.
Jan Łuszczewski, minister spraw wewnętrznych.
Alexander Potocki, minister policyi.
Jan Węgliński, zastępca ministra skarbu.
Ignacy Sobolewski, radca stanu.
Stanisław Staszic, referendarz Rady Stanu.
Karol Woida, referendarz Rady Stanu.
Józef Morawski, referendarz Rady Stanu.
Ignacy Szczurowski, sekretarz Rady Stanu.

Томъ I, л. 2.

XLVIII. Отвѣтное письмо ректора Виленскаго университета астронома Яна Снядецкаго предсѣдателю Варшавскаго Общества любителей

1827. Tom 1. Następnie II. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk Такая же надпись и на 2-мъ томѣ, за исключеніемъ: по описи № 56, Tom. II. Первый томъ—въ 130 лл., второй—100 лл.

[1]) Въ первоначальномъ текстѣ стояло еще, затѣмъ зачеркнуто: Przyrzeczonemi do niej bydź mogą i inne osoby, aby tym sposobem dzieło to, im wspanialsze, tem godniej odpowiadało wielkości przeznaczenia swego.

[2]) Въ черновомъ вмѣсто „posiedzeniu“ стояло „sessyi“.

[3]) Первоначально далѣе слѣдовала лишь одна подпись: „podpisano: Stanisław Potocki s. w. p. R. S.“

наукъ Станиславу Сташицу на запросъ о мнѣніи относительно предложеннаго архитекторомъ Айгнеромъ памятника Копернику въ Торнѣ, 15/27 іюня 1810 года.

Jaśnie wielmożny mości dobrodzieju.

List j. w. pana dobrodzieja, z woli Towarzystwa przyjaciół nauk 3 Maja pisany, w tych dopiero dniach odebrałem i niewiem, gdzie mógł tak długo bydź zatrzymany. Zastanowiwszy się nad projektowanem dla Kopernika monumentem, mam honor Towarzystwu następujące, jako astronom, przełożyć uwagi. Figura piramidy z konstellacjami zodjakalnemi jest całe niezgodna, a rzeźba tych konstellacyi na płaszczyznie blisko pionowej, idąc z dołu do góry, lub z góry na dół, jest wszystkim wyobrażeniom astronomicznym przeciwna, bo te znaki iśdź i rozwijać się powinny od zachodu ku wschodowi i nie przystoją tylko figurze kuli, niebo pozorne wystawującej. Ściana podstawy piramidalnej, trzy łokcie długości mająca, jest miejscem za szczupłem do wyrysowania na niej systematu świata słonecznego, odkrytego przez Kopernika. Dziś wypada umieścić w tym układzie słońce, jedenaście planet głównych, i ośmnaście xiężyców; trzebaby dać mikroskopiczną tym ciałom i ich drogom postać, żeby je w tak szczupłem miejscu przyzwoicie uporządkować i wyrazić. Kopernik najpierwszy nas nauczył, gdzie i jak szykowane bydź powinny ciała, do słońca należące, nie tylko te, które za jego czasów znano, które później odkryto, ale nawet te, które się kiedykolwiek jeszcze wynajdą,—wszystkie więc nowe planety w jego układzie znajdować się powinny. Nie wiem, coby mógł bydź za powód malowidło mistyczne z niezrozumianemi figurami, które Denon przerysował w Tynthyris, sadzać na monument Kopernika? Może Zodyak Egipski coś osobliwszego zawiera w oczach antykwarzów, ale nie w oczach astronomów. Myśl j. p. Aignera, aby piramida, dla Kopernika wystawiona, służyła za skazówkę kompasową, nie zdaje mi się odpowiadać tej dostojności, jaką wyrażać powinien monument narodowy, stawiany tak wielkiemu człowiekowi, nadto potrzebowałaby ta myśl w wykonaniu niezmiernie rozległego placu, jakiego podobno miasto Toruń nie ma. Nie będąc atoli sędzią w tego rodzaju dziełach, które do pięknych kunsztów należą, mniemanie to może być błędne. Upraszam j. w. pana dobrodzieja, abyś tylko moje astronomiczne uwagi przełożył Towarzystwu i przyjął wyrażenie wysokiego szacunku i poważania, z którem mam honor zostawać j. w. pana dobrodzieja najniższym sługą.

Jan Śniadecki, r (ector.).

W Wilnie 15/27 Czerwca 1810.

J. w. x. Staszic, konsyljarz stanu, prezes Towarzystwa K. W. P. N.

Тамъ же, I, л. 11.

XLIX. Просьба Варшавскаго Общества любителей наукъ къ префектамъ департаментовъ Краковскаго, Люблинскаго, Радомскаго и Сѣдлецкаго о содѣйствіи по сбору на сооруженіе памятника Копернику въ Торнѣ, 9 декабря н. с. 1810 г.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk do jaśnie w. prefekta departamentu N (Krakowskiego, Lubelskiego, Radomskiego, Siedleckiego).

Chcąc dzielić gorliwą dla sławy narodowej ofiarę Rady Stanu, która w czasie pobytu swego w Toruniu postanowiła wystawić pomnik nieśmiertelnemu Kopernikowi, przedsięwzięło i z swojej strony przyłożyć się do tego dzieła ze wszystkich względów żadnemu polakowi obojętnem być nie mogącego. Wszyscy obywatele tej ziemi wsławionej geniuszem Kopernika równy mieć powinni udział w oddaniu czci swojemu ziomkowi. Przeto jak dawniej za pośrednictwem j. w. ministra spraw wewnętrznych szanownego spółczłonka swego, uczyniło Towarzystwo odezwę do wszystkich dawniejszych departamentów, tak teraz uchybiłoby spółbraciom swoim obywatelom departamentu N, gdyby zaniedbało uwiadomić o tym zamiarze ich godnego naczelnika j. w. lub j. o. xięcia prefekta. Troskliwość jego o wszystko co się chwały narodu tycze, wróży Towarzystwu, iż wezwani przez niego obywatele wspólnej składce przyłożyć się zechcą do kosztów, których pomnik Kopernika wymaga, oczekiwać będzie Towarzystwo nadesłania sobie tych imion, które do dzieła tego należeć zechcą, a z swojej strony nie zaniedba uwiadomić obywatelów o użyciu ofiar, i o myśli pomnika, przez jaki ma być oddana cześć nauce męża, który z łona ziemi naszej świat i wieki oświecił. Raczy j. w. lub j. o. xiąże prefekt przyjąć zapewnienie wysokiego poważania.

Dan w Warszawie na posiedzeniu Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk dnia 9 Grudnia 1810 roku.

Черновое.

Тамъ же, I., л. 12.

Упоминаемаго воззванія къ жителямъ прежнихъ департаментовъ Варшавскаго и др. нѣтъ въ „Дѣлѣ“. Оно было помѣщено тогда въ Gaz. Warsz. 1810, № 4, и друг.

L. Увѣдомленіе министра внутреннихъ дѣлъ Лущевскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Сташицу о своемъ распоряженіи префектамъ департаментовъ, 13 декабря н. с. 1810 г.

Minister spraw wewnętrznych.

W odpowiedzi na odezwę j. w. radzcy stanu prezesa Towarzystwa

Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, w imieniu tegoż Towarzystwa w dniu 9 t. m. przesłaną, na honor oświadczyć, iż przyłączone do prefektów 4 ch nowo wcielonych departamentów odezwy, względem zbierania składki na pomnik Kopernika nie tylko w dniu dzisiejszym przesłał wspomnionym prefektom, lecz ich ze strony swojej najżywiej do poparcia tak chlubnej ofiary zachęcił.

Jak tylko zaś z 6-ciu dawnych departamentów xięstwa odbierze od wszystkich prefektów o ilości wybranych składek raporta, pospieszy z uwiadomieniem o nich Towarzystwa.

Łączy wyraz prawdziwego poważania J. Łuszczewski.

W Warszawie, dnia 13 Grudnia 1810.

Do jw. radzcy stanu prezesa Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk.

N 39/396.

Томъ I, л. 13.

LI. Просьба Общества любителей наукъ къ министру внутреннихъ дѣлъ Лущевскому о распоряженіи, чтобы собираемыя суммы на памятникъ Коперника префекты департаментовъ пересылали предсѣдателю Общества, 30 мая н. с. 1811 г.

Towarzystwo Król. Warsz. przyjaciół nauk.

Odebrało od jw. ministra spraw wewnętrznych uwiadomienie o stanie składek obywatelskich na pomnik Kopernika, przez prefektury zebranych. Niosąc za to winne podziękowanie, uznało za rzecz potrzebną uprasząć teraz jw. ministra, aby raczył wezwać prefektury do odsyłania tychże składek na ręce prezesa Towarzystwa, unikając ile być może kosztów transportu.

Mam honor razem łączyć wyraz winnego uszanowania.

W Warszawie dnia 30 Maja 1811 roku.

Тамъ же, л. 14.

LII. Сообщеніе министра внутреннихъ дѣлъ Лущевскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Сташицу о пересылкѣ собираемой по департаментамъ суммы на памятникъ Коперника, 21 августа н. с. 1811 г.

Minister spraw wewnętrznych.

Przesyłając jw-u radzcy stanu prezesowi Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk pod dniem 3-m Lutego r. b. specyfikacyą składek na po-

mnik Kopernika w sześciu dawnych departamentach zebranych, miał honor upraszać o wskazanie miejsca, gdzie prefekci złożone pieniądze mają oddawać, gdy dotąd żadnej odpowiedzi w tej mierze nieodebrał, a w-y prefekt departamentu Kaliskiego obawiając się, aby przy nastąpić mającej redukcyi zdawkowej monety szkoda ztąd nie wynikła, odesłał do bióra ministra spraw wewnętrznych zł. 377 gr. 7½. Przeto minister spraw wewnętrznych przy załączeniu w kopii specyfikacyi, ma honor pomienioną summę jw-u radzcy stanu prezesowi Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk złożyć, ponawiając oraz prośbę o wskazanie miejsca do oddawania rzeczonych składek, które prefekci z innych departamentów z powodu tejże samej obawy nie omieszkają, zapewne w krótce przesłać.

Łączy winne poważanie J. Łuszczewski.

W Warszawie dnia 21 Sierpnia 1811.

Do jw-o radzcy stanu prezesa Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk.
N 51/650.

Тамъ же, I, 15.

LIII. Увѣдомленіе министромъ внутреннихъ дѣлъ Лущевскимъ предсѣдателя Общества любителей наукъ Сташица о своемъ распоряженіи, чтобы собираемыя на памятникъ суммы передавались префектами предсѣдателю Общества, 29 августа н. с. 1811 г.

Minister spraw wewnętrznych.

Na odpowiednią odezwę jw-o radzcy stanu prezesa Towarzystwa Król. Warsz. przyjaciół nauk z d. 23 b. m. względem składki na pomnik Kopernika, ma honor oświadczyć, iż stosownie do objaśnienia, w pomienionej odezwie wyrażonego, polecił w dniu dzisiejszym ww. prefektom, u których takowe składki znajdują się zebrane, aby dla uniknienia straty na zdawkowej monecie z powodu jej redukcyi nastąpić mogącej, też składki na ręce jw-o radzcy stanu prezesa Tow. Król. jak najrychlej w ciągu miesiąca Września r. b. przesłać starali się.

W Warszawie dnia 29 Sierpnia 1811.

J. Łuszczewski.

Do jw. radzcy stanu prezesa Towarzystwa Król. Warsz. przyjaciół nauk w Warszawie.
N 103/1327.

Тамъ же, I, л. 17.

LIV. Отношеніе секретаря Общества любителей наукъ кс. Эдуарда Чарнецкаго въ комиссію для составленія воззванія къ полякамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, съ сообщеніемъ требующихся ей свѣдѣній и документовъ, 11 мая н. с. 1815 года.

Do

szanownych kolegów Niemcewicza, Lipińskiego i Jana Tarnowskiego.

Dopełniając zalecenie, uczynione mi na posiedzeniu działu nauk w d. 27 zeszłego miesiąca, mam honor przesłać szanownym kolegom w kopii wyciąg uchwały tegoż działu w treści następnjącej.

Posiedzenie dział unauk d. 27 Kwietnia 1815. Artykuł IV: „Na przełożenie niektórych członków Towarzystwa, aby łatwiej można było zebrać potrzebny fundusz na zamierzony pomnik dla Kopernika, wyznaczona deputacya z kolegów Niemcewicza, Tarnowskiego i Lipińskiego, która ma się zatrudnić ułożeniem odezwy i doniesienia publiczności, względem pobudek Towarzystwa do wystawienia wzmiankowanego pomnika. Deputacya ta w piśmie swoim wyrazi co w tej mierze Towarzystwo od roku 1809 aż dotąd zdziałało, iż w roku wspomnionym w Toruniu już pierwszy kamień do pomnika z woli i w przytomności Rady Stanu xięstwa Warszawskiego uroczyście był położony; wezwani obywatele po departamentach przez prefektów do czynienia składek, lecz te dla okoliczności wojennych bardzo mało przyniosły; składka dopiero w Marcu roku bieżącego na obiedzie literackim, danym z powodu ukończenia Słownika języka polskiego przez kolegę Lindego, przyniosła zł. p. 9.612. Pomnik ten podług późniejszej uchwały Towarzystwa ma być wystawiony w Warszawie w sposobie obelisku, stojącego w Rzymie przed kościołem ś. Piotra, albo wystawionego przez Augusta na placu Marsowym z tymże rozmiarem, a czego wzór podał kol. Aigner, i Towarzystwo jeszcze w roku 1809 przyjęło. Przy tym obelisku umieszczony będzie południk, wysadzony marmurem białym i gankiem żelaznym otoczony. Umieści się na końcu w odezwie obrachunek kosztów na wystawienie tego pomnika nieuchybnie potrzebnych. Kolega sekretarz udzieli deputacyi wiadomości, do tego interesu służących".

Stosownie zatem do zalecenia przyłączam:

a) Raptularz na trzech osobnych papierach uchwały Rady Stanu x. Wars. w Toruniu pod. d. 11 Maja 1809, względem wystawienia pamiątki dla Kopernika w miejscu jego urodzenia.

b) Numer 4-ty Gazety Warsz. z miesiąca Stycznia 1810, w której umieszczona Odezwa prezesa Towarzystwa Kr. W. pr. nauk, wzywająca obywateli x. W. do czynienia składek na pomnik wspomniony.

c) Wyciąg z protokółu Rady administr., okazujący, ile się przez prefektów po departamentach na ten pomnik zebrało.

d) Rozmiar pomnika, mającego się wystawić, wraz z przyłączonym obrachunkiem w języku niemieckim kosztów nań potrzebnych.

Po ukończeniu odezwy raczą szanowni koledzy papiery pod litt. a, b, c, zwrócić na moje ręce do archiwum.

Łączę wyraz prawdziwego uszanowania.

Ed. Czarnecki, s. T.

W Warszawie d. 11 Maja 1815.

Тамъ же, I, л. 60.

LV. Воззваніе Общества любителей наукъ къ полякамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 4 іюня н. с. 1815 г.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk.

Od chwili, w któréj polacy istność swoję odzyskiwać zaczęli, wraz uwaga ich zwróconą była do tego wszystkiego, co tylko pamięć dziejów ojczystych, utraconą narodowość, zaniedbaną u postronnych sławę naszę zachować i uwiecznić mogło.

Okazanie publicznéj wdzięczności współziomkom, którzy orężem, radą, lub naukami imię Polski wsławili, uważało pokolenie dzisiejsze jak dług święty, dług zaniedbany przez przodków, do niszczenia zostawiony sobie. Już dzieje królów i bohatyrów naszych rozebrane są przez rozmaite pióra członków Tow. Król.; nieprzepomnieni w nich ziomkowie nasi, sławni nauką i wiadomościami. W. Sniadecki, rektor akademii Wileńskiéj, w równie uczonéj jak wymownéj pochwale swojéj Mikołaja Kopernika, oddał hołd winny pamięci tego wielkiego męża. Nikt nie był bardziéj godnym sławić Kopernika, jak pisarz, który naukę i talenta jego odziedziczać zdaje się. Nie przestając na tem świetném uczczeniu, chciał rząd, Towarzystwo Królewskie i wszyscy gorliwi polacy, wystawić okazałą i wiekuistą pamiątkę temu mężowi, który największym, najwspanialszym wynalazkiem uszlachetnił umysł ludzki, który tak daleko rozciągnął sławę imienia swego, jak daleko rozciągają się promienie tego słońca, któremu on, jak drugi Jozue, stanąć rozkazał.

Jakiemi krokami postępował gorliwy zamysł w uczczeniu Kopernika, w jakim stopniu znajduje się dzisiaj dzieło to, publiczności polskiej doniesiemy pokrótce.

W roku 1809 w czasie schronienia się rządu naszego do Torunia przed obcym najazdem, pierwszy kamień na pomnik ten założony był, przez osoby rząd xięstwa Warszawskiego składające. Wezwani zostali

obywatele po departamentach przez swoich prefektów do czynienia na przedmiot ten składek; lecz dla ciągłych wojen i zaburzeń, dla powszechnego w kraju ubóstwa, składka ta pokazała się nadzwyczaj szczupłą, była albowiem jak następuje:

Departament	Warszawski złożył	zł. 231	gr. 22
	Poznański	565	11
	Płocki	114	26
	Radomski	278	1
	Krakowski	292	16
	Kaliski	377	7
	Summa ogólna	zł. 1859	gr. 23

W roku dopiero teraźniejszym w miesiącu Marcu, na obiedzie literackim, danym z powodu ukończenia Słownika języka polskiego przez kolegę Lindego, przyniosła taż składka zł. pol. 9,612. Otworzona prenumerata w Warszawie i po departamentach ciągnie się i dzisiaj; lecz przychód dotąd dalekim jest od summy, która na wyniesienie godnéj tak wielkiemu mężowi pamiątki, jest nieodbicie potrzebną.

[Въ рукоп. было еще: Mający się wystawić pomnik będzie jak następuje.]

Podług uchwały Towarzystwa, ma być wystawiony w Warszawie w środku placu koszar Kazimierowskich, miejscu poświęconém dzisiaj wszystkim składom naukowym, obelisk, na wzór stojącego w Rzymie przed kościołem św. Piotra, lub téż na wzór wystawionego przez cezara Augusta na placu Marsowym, dziś Porta del Popolo, z tymże jak i on rozmiarem. Uczyniony przez budowniczego kolegę Aignera abrys już przez Towarzystwo Król. zatwierdzonym został. Przy tym obelisku umieszczony będzie i osadzony marmurem białym południk, i otoczony gankiem żelaznym. Pomnik ten z marmuru krajowego lub granitu, wynosić się będzie na stóp 830. Jako to:

Pierwsza podstawa	stóp 90
Druga „	60
Postument	175
1-sza część piramidy	171
2-ga	163
3-cia	171
Summa stóp kubicznych . .	830

Wydatki na to:

Odkrycie w kopalni aż do zdatnego marmuru	zł. 4,000
Robota wedle marmuru z polorem	16,000
Transport lądem i wodą	5,000
Postawienie i wszelkie do tego machiny	7,000
Nieprzewidziane przypadki etc.	6,000
	Zł. 38,000

Taki jest najlżéj obrachowany wydatek; powiększy on się nierównie, jeżeli nie z marmuru chęcińskiego, jak była myśl pierwsza, ale coby nierównie było i trwaléj i wspanialéj, obelisk ten z granitu aż z Ukrainy stawionymby bydź miał.

Jakkolwiek bądź, ufać należy téj doznanéj gorliwości polaków o to wszystko, co sławę narodu ich obchodzi, że chętnie i skwapliwie tę (gdy rozdzieloną na wiele części) nie tak znaczną summę złożyć zechcą. Wiele przyczyn powinny stawać się dla nas silną do tego podnietą:

1-mo. Uwiecznienie na ziemi naszéj pamięci i chwały współobywatela polaka, którego zażarta zawiść napróżno usiłuje nam wydrzeć.

2-do. Przyozdobienie stolicy królestwa pomnikiem najwspanialszego rodzaju.

3-tio. Cześć, którą wykonanie dzieła tego przyniesie pokoleniowi naszemu, nietylko od postronnych, lecz w potomności. Wytrwa to dzieło, jak jemu podobne, wieków tysiące; prawnuki nasze patrząc na głaz ten wzbijający się w lazury niebios: Ci to, rzekną, wznieśli go, co orężem, wytrwałością, licznemi ofiarami dobiwszy się utraconéj już istności, wśród cierpień i zniszczenia nie zapomnieli o sławie narodu. Gorliwi zapisywać zechcą ilość swych dobroczynnych ofiar w xięgi w departamentach po temu otwarte. Towarzystwo Król. już przedsięwzięło przygotownicze kroki i układy z rzemieślnikami i górnikami do rozpoczęcia dzieła, skoro tylko wnijdą zapasy; przy ukończeniu jak najściślejszy rachunek z przychodów i wydatków publiczności zdanym będzie. Działo się na posiedzeniu ogólnem Towarzystwa dnia 4 Czerwca 1815.

Stanisław Staszic, prezes.

Edward Czarnecki, sekretarz.

Подъ письменнымъ Воззваніемъ (т. I, л. л. 60—62) стоитъ подпись J. U. N., т. е. Julian Ursyn Niemcewicz — составитель Воззванія; а надпись на немъ: Odezwa do publiczności względem pamiątki dla Kopernika. Изданемъ по печатному его экземпляру (т. I, л. 63), какъ оно разсылалось публикѣ. Воззваніе было помѣщено тогда въ Gaz. Warszawsk., 1815, Nr. 47, и друг. газет.

LVI. Обращеніе варшавскаго адвоката Ставярскаго къ товарищамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 14 іюня н. с. 1815 года.

Mecenas Stawiarski do szanownych kolegów, przy sądach warszawskich stawających.

Szanowni koledzy!

Czytaliście w dniu wczorajszym w gazetach warszawskich odezwę Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk względem wystawić się ma-

jącego na dziedzińcu pałacu Kazimierowskiego, inaczej koszarami kadeckiemi zwanego, monumentu dla nieśmiertelnej pamięci ziomka naszego Kopernika, który, wzniósłszy się nad uprzedzenie wieku swego, nową otworzył drogę do poznawania i odkrycia wielkich dzieł natury i systematu świata, a rzadkim genjuszu swego wynalazkiem nie tylko siebie, lecz i naród, do którego on niezaprzeczonym tytułem należy, uświetnił.

Kiedy więc, skutkiem wielkomyślnej opieki n. imperatora Wszech Rossyi, jest zachowaną od zagłady exystencya narodu naszego, nic słuszniejszego, abyśmy każdy w szczególności, korzystając z tak wielkiego daru, jakim jest narodowość, nam szczęśliwie wrócona, przykładali się do zachowania pamiątek, które, jeżeli dziełu Kopernika, z siebie samego wielkiemu, nie przymnożą, ani zwiększą zaszczytów, uczynią przecież zaszczyt gorliwości polaków, tak drogą pamiątkę cenić i poważać umiejących, i zawistnym sławy naszej narodom rzetelniejsze uczynią wyobrażenie o szacunku, jaki zawsze i po wszystkie czasy, do dzieł wielkich i pięknych przywiązujemy.

Gdy Towarzystwo przyjaciół nauk, jak naucza załączona tu odezwa, raczyło mię zaszczycić zaufaniem w zbieraniu na ten zamiar składek, i niektórzy koledzy już takowe złożyli, odzywam się więc do innych i wszystkich szanownych kolegów, aby ten zamiar szlachetny Towarzystwa, prawdziwie polskim czuciem powodowany, wspierając, raczyli znosić do rąk moich składki, według woli i intencyi każdego naznaczone, które w dniach ośmiu wraz z listą ofiarujących prezesowi Towarzystwa odeślę.

Szanowni koledzy! Stan prawników polskich jest stanem, który, jeżeli zawsze, dziś szczególniej, rozróżnia się szacownym zbiorem zasług, talentów i gorliwości, niepotrzebnie więc zachęcałbym was dalej do tego, co już wasze szlachetnym uczuciem powodowane pielęgnują serca, upraszam tylko, aby pragnący zasilić to przedsiewzięcie z swej strony z wnoszeniem składek pospieszyć się raczyli, dla zbliżenia skutku tak ważnemu zamiarowi, który ma przynieść ozdobę temu stołecznemu miastu i przymnożyć narodowi zaszczytów.

W Warszawie 14 Czerwca 1815.

Stawiarski.

Тамъ же, I, л. 32.

LVII. Рапортъ комиссіи по изысканію средствъ и способовъ сооруженія памятника Копернику, представленный Обществу любителей наукъ, 27 мая н. с. 1816 года.

Raport deputacyi, wyznaczonej do obrania srzodków najdogodniejszych ku wystawieniu pomnika, poświęconego Kopernikowi.

Deputacya, wyznaczona przez prezesa Towarzystwa, zebrawszy się

na dniu 5 Maja u jw. Potockiego, senatora wojewody, ministra wyznań i oświecenia publicznego, wzięła naprzód pod rozwagę nadesłany z Petersburga obrachunek kosztów, jakichby wyciągał obelisk granitowy, wzniesiony na pamiątkę Kopernika. Lecz po ścisłym onego rozbiorze, przekonała się, że gdy w najmniejszym rozmiarze robota sama i sprowadzenie pomienionego pomnika do Warszawy kosztowałyby najmniej 60.000 złp., w największym rozmiarze 110.000 złp. do czego przydałby należało sprowadzenie od Wisły na miejsce, gdzieby miał bydź postawiony, koszt postawienia, co wszystko, dodawszy do summy wyż wymienionej, wyniosłoby najmniej sto, do stu sześćdziesiąt tysięcy.

Przekonała się zatem deputacya, zważywszy i trudności prowadzenia Wisłą, i z Wisły na miejsce, i koszta ogromne, jakieby to ściągnęło, iż sposoby określone, jakie są w mocy Towarzystwa, nie wyrównywają potrzebnym nakładom, i nie dozwalają wystawić pomnika z granitu, sprowadzonego z Petersburga. Kolega Wiesiołowski w krótkiem przełożeniu zwrócił myśl deputacyi na rozmaite części Polski, jakie ofiarują płody, zdatne do wystawienia podobnego pomnika. Chęciny, które dostarczyły kolumnę dla Zygmunta III-go; góry Karpackie, zawierające różne gatunki granitów; brzegi Dniestru i Horynia; lecz przebiegłszy koleją te rozmaite strony i trudności sprowadzenia, lub kruchość materjału, zastanowił uwagę deputacyi na pismo w niemieckim języku przez uczonego Ferbera, szweda (ucznia Lineusza, przez Stanisława Augusta sprowadzonego), przez siebie w rękopiśmie posiadane, w którym ten uczony zaleca porfir, z którego składa się góra, na której stoi zamek Teneczyński, a lubo ten porfir nie ma tak żywych kolorów jak wschodni, równie jest trwałym i byłby najpiękniejszym pomnikiem płodów przemysłu i sztuki polskich. Uważano jednak z jednej strony koszta zakładu, potrzebne do otworzenia kopalni dla tak ogromnej miąszości, z drugiej wątpliwość, czy w tak znacznych kawałach znajduje się ten kamień, na resztę trudność zawsze jedną sprowadzenia. Żądano zatem zaciągnąć wprzód wiadomość z Krakowa, czyli podobna otrzymać ten kamień w tak ogromnych sztukach i jakby je sprowadzić można. Lecz równie z gorliwości, jak ze znajomości swoich zalecony kolega minister wyznań i oświecenia publicznego podał wniosek, który zdaje się najbliżej odpowiadać i zamiarowi Towarzystwa, i jego sposobom, to jest, aby na podstawie czy porfirowej, czy granitowej, wznieść osnowę żelazną, laną, w kształcie obelisku, powleczoną blachą, na pół cala grubą, miedzianą, przytwierdzoną do pomienionej osnowy, a zawdzianą jedną w drugą, którą by można do najwyższej doprowadzić wysokości, składającą jedną całość równie trwałą, jak kształtną, lekką i łacną do wykonania. Pomnik ten uiściłby myśl Towarzystwa, będąc płodem krajowym, łatwym tak do sprowadzenia, jak do wystawienia przez własnych rzemieślników, a zbliżone wyracho-

wanie kosztu na samą blachę okazało, iżby nie przechodziło 14.000 złp., co zdaje się najbliżej przystępować do sposobów, jakie mieć może Towarzystwo w swojej mocy. Myśl tę szczęśliwą, łączącą ozdobę z trwałością i oszczędnością razem, podała kolumna poświęcona chwale wojsk francuskich na placu Vandome (sic). Jedyny zarzut, jakiby jej można uczynić, byłaby chciwość, której by łupem, mógł się stać kruszec, lecz jakiż jest pomnik, któryby się przed nią mógł ostać, wsrzód zaburzeń, jakich wiek nasz był świadkiem lub ofiarą. Koledzy Kubicki i Vogel zająć się mają szczegółowem wyrachowaniem kosztu i zapewnieniem się o zdatności rzemieślników i podać kierującemu górnictwem i tyle znajomości w tej rzeczy mającemu prezesowi naszemu, radzcy stanu Staszicowi. Tę myśl, jako najdogodniejszą zamiarom Towarzystwa, ma zaszczyt deputacya zgodnie przełożyć działowi nauk na posiedzeniu dzisiejszem.

Dnia 27 Maja 1816 roku w Warszawie.

S. Potocki prez., Jan hr. Tarnowski, Wiesiołowski.

Помѣта:

Do posiedzenia ogólnego. Dnia 2 Czerwca 1816.

Тамъ же I, л. 64—65.

LVIII. Письмо Ярмолинскаго Сташицу относительно поддержки сеймомъ дѣла сооруженія памятника Копернику, 19 марта н. с. 1818 г.

Jaśnie wielmożny radzco stanu panie i dobrodzieju.

Przekonany, iż za narodowością, naukami i sławą polaków, ofiarami prac, majątku i życzeń jeszcze tego wieku żaden j.w.panu nie okazał się bydź równem, a tem bardziej wyprzedzającem, śmiem przeto dla ukojenia mej wewnętrznej spokojności przypomnieć niniejszem, iżby w stosownem walnego sejmu zgramadzeń politycznych czasie, uchwycić korzystną porę do uiszczenia zamiaru wystawienia pomnika nieśmiertelnemu dla zaszczytu rodaków Kopernikowi.

Niedostawająca ilość wydatkom i kosztom wspaniałych myśli i uczuć narodu dla swego nauk astronomicznych naczelnika, może by teraz podczas sejmu była spełnioną, a nawet dla względów politycznych w ustaleniu rachub nam używanego rzymskiego kalendarza, możeby zezwolenie na sejmie uroczyste samego Alexandra, cesarza Rossyi a króla polskiego, wyjednanem bydź mogło na ten pomnik, w razie takiem zyskał by naród polski wiekopomny dokument niewątpliwości epok wszystkich narodowych dzieł, dokonanych i przyszłych. Nie widzę dogodniejszej pory nad czas teraźniejszego sejmu dla zjednania pomocy, powagi, iż tak

rzekę, nadania tej uchwale sankcyi narodu i tronu; jak równie nie znajduję męża, któremuby właściwszy czyn mógł bydź przynależny, nad osobę j.w. pana, w przyprowadzeniu go do skutku.

Dla tego wszystkiego niema pogodniejszej mnie chwili, jak teraz zapisywać się z najgłębszem upoważieniem j. w. radzcy stanu pana i dobrodzieja najniższym sługą

Fabjan Jarmoliński.

Sejny w województwie Augustowskiem, d. 19 Marca 1818 r.

Тамъ же I, л. 261.

LIX. Контрактъ между Сташицемъ и Торвальдсеномъ о сооруженіи модели для памятника Копернику, 30 сентября н. с. 1820 г.

Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic, Président de la Société Royale de Varsovie des Amis des sciences et des belles-lettres, a conclu un arrangement définitif avec Monsieur le Chevalier Thorvaldson relativement à l'érection du monument, qui doit être élevé à Varsovie en mémoire de l'immortel Kopernik.

1. Monsieur le Chevalier Thorvaldson s'engage à exécuter en plâtre le modèle d'une statue de Kopernik et à fournir les formes pour couler cette statue en bronze. Cette statue devra être d'une grandeur colossale, assise sur une chaise, couverte d'une toge académique, tenant dans une main la sphère armillaire et ayant les yeux tournés vers le ciel. Un dessin du piédestal y sera joint.

2. Pour indemniser Mr. le Chevalier Thorwaldson de l'exécution de cet ouvrage, M-r le Conseiller d'Etat Staszic s'engage à faire te-

Radca stanu Staszic, prezes Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, zawarł umowę z panem kawalerem Thorwaldson względem pomnika, który dla nieśmiertelnego Kopernika ma być wystawiony w Warszawie.

1. Pan kawaler Thorwaldson obowiązuje się zrobić z gipsu model czyli wzór statui Kopernika i dostarczyć formy do lania tej statui z bronzu. Takowa statua będzie wielkości kolosalnej, siedząca na krześle, odziana togą akademicką, trzymająca sferę armilarną w jednej ręce, mająca oczy obrócone ku niebu. Nadto załączony ma być rysunek czyli plan podstawy (piedestału).

2. W nadgrodę za tę pracę pana kawalera Thorwaldson ofiaruje mu radzca stanu Staszic dwa tysiące dukatów hollenderskich.

nir à M-r le Chevalier Thorwaldson la somme de quatre mille scudi, c'est-à-dire deux mille ducats hollandais.

3. M-r le Chevalier Thorwaldson s'oblige de finir le modèle demandé dans l'espace d'une année et demie de la date d'aujourd'hui, et garantit de le faire parvenir à Varsovie par la voie la plus commode, achevé, emballé convenablement, à l'adresse de M-r le Conseiller d'Etat Staszic.

4. Le jour de la signature du contrat, il sera payé à M-r le Chevalier Thorwaldson le tiers de la somme convenue, c'est-à-dire, six cent soixante-six ducats et douze florins de Pologne, et à la réception du modèle à Varsovie le reste, savoir, mille trois cent trente-trois ducats et six florins de Pologne.

5. M-r le Conseiller d'Etat Staszic se charge de payer tous les frais d'emballage et de transport de Rome à Varsovie.

6. Ce contrat fait en double et signé par les deux parties.

Varsovie, le 30 Septembre 1820.

Stanislas Staszic.

3. Pan kawaler Thorwaldson obowiązuje się ukończyć model żądany w przeciągu roku jednego i miesięcy sześciu od daty dzisiejszej, a po jego ukończeniu należycie upakowany przesłać go do Warszawy, drogą najdogodniejszą, pod adressem radcy stanu Staszica.

4. W dzień podpisania kontraktu wypłacona będzie panu kawalerowi Thorwaldson trzecia część umówionej summy, to jest sześćset sześćdziesiąt sześć dukatów i dwanaście złotych; po odebraniu zaś modelu w Warszawie, resztę należytości, to jest, tysiąc trzysta trzydzieści i trzy dukatów i zło: pols: sześć odbierze.

5. Radca stanu Staszic obowiązany będzie opłacić koszta upakowania i transportu z Rzymu do Warszawy.

6. Tę umowę sporządzoną w dwóch exemplarzach strony obydwie podpisują.

W Warszawie d. 30 Września 1820

Albert Thorvaldsen.

Adam Prazmowski Evêque de Plock et membre de la Société Royale de Varsovie comme témoin.

Valentin Skorochod Majewski, Notaire public du Royaume de Pologne, Député à la Diète du dit Royaume, Membre de la Société Royale de Varsovie comme témoin.

На контрактѣ дальнѣйшія помѣтки:

Reçu à compte Six cent soixante et six ducats et douze florins. 30 Septembre 1820.

Albert Thorvaldsen.

D. 22 Czerwca 1825 odesłało Towarzystwo czyli raczej j.w. minister stanu prezes Towarzystwa Staszic dukatów hollenderskich sztuk 1333. Panu Thorwaldsen, jako resztę należytości za model w dwóch wexlach przez pp. Mentzla i Mioduszewskiego. X. Czarnecki.

Co świadczy x. Jan Bystrzycki.

Томъ II, л.1 —2.

LX. Предложеніе Сташицу со стороны нѣмецкихъ литейщиковъ, имѣвшихъ заводъ въ Римѣ, о предоставленіи имъ вылитой статуи Коперника по модели Торвальдсена, 1 мая н. с. 1825 г.

Rome le 1-er Mai 1825.

A. S. E. Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic, Président de la Société Royale de Varsovie.

Excellence,

Ayant appris de M. le Chevalier Thorwaldsen que la Figure colossale de Copernique, qu'il a modelée selon Vos ordres, doit être jetée en Bronze, et que M-r le Chevalier verrait avec plaisir que ce travail pût être entrepris sous ses yeux, nous prenons la liberté de Vous offrir à ce sujet nos services.

C'est en premier lieu la confiance dont M. Thorwaldsen nous honore, qui a motivé cette résolution de notre part, il partage notre conviction que de cette manière il n'y aurait aucun risque que l'original serait changé par l'exécution en bronze, comme cela est arrivé souvent lorsque des travaux faits à Rome, ont été jetés à Paris, et comme en général, nous irions dans cette entreprise toujours d'accord avec lui, ainsi en particulier ce travail si important, et décisif pour la perfection du jet, la ciselure se ferait sous ses yeux et sous sa propre direction.

En second lieu nous croyons que cette confiance et cette conviction peut être soutenue sans arrogance par les ouvrages que nous avons déjà exécutés dans le même genre. Nous nous contentons de nommer ici le buste colossal de sir Thomas Maillard, comme Gouverneur des Jles Joniennes, avec des bas—reliefs, ouvrage placé à la place publique de Zarte, puis le buste colossal du Général Suédois Cacdele, à Stockolm, le buste de Mr. Italinsky, Ministre Plénipotentiaire de S. M. l'Empereur de Russie et Roi de Pologne, à Rome, et enfin la statue célèbre, le Pasteur, de Mr. Thorvaldsen grandeur naturelle, pour S. M. le Roi de Prusse, notre très gracieux Souverain, qui est placée dans son Palais à Berlin.

La manière dont nous exécuterions cet ouvrage, si Son Excellence, Mr le Conseiller d'Etat, voulait nous confier l'exécution de la belle statue de Copernic, serait la suivante, nous la jeterions tout entière d'un seul jet exce-

pté la tête, et le bras droit, nous séparerions ces deux parties par plusieurs raisons, d'abord il faudrait toujours lever la tête du reste pour pouvoir faire entrer le noyau et pour appliquer les soupiraux, mais en second lieu, ce n'est que de cette manière qu'on peut arriver à donner à la ciselure de la tête toute la perfection que cette partie principale exige, quant au bras il rendrait la forme trop grande et incommode, et autant cette partie que la tête pourront être jointes, on trouve de la manière la plus solide et sans qu'on pût le découvrir.

C'est de cette manière que les anciens, que nous nous sommes toujours pris pour modèle, sans négliger ce que les procédures modernes, et particulièrement de Paris et de Berlin ont d'avantageux, ont exécuté même leurs ouvrages les plus grands, qui ont duré jusqu' à nos jours.

Ce n'est que par cette méthode que les frais peuvent être restreints à une somme modéréé, nous nous engagerions d'entreprendre l'ouvrage, tout compris, pour 40000 francs ou 2000 louis neufs à 20 francs vu, que S. E. n'aurait aucun risque, nous ne demanderions, que quand la Statue, sera coulée la moitié du prix ci-dessus, et après avoir achevé tout l'ouvrage l'autre moitié, nous promettons d'exécuter la Statue environ le tems d'un an, et six mois.

Quant à le somme indiquée elle pourrait être moderée si le dé et la base doivent être exécutés en pierre. Nous sommes avec la plus haute considération de S. E.

Mr. le Conseiller d'Etat,
vos très humbles et obéissants serviteurs Jollage et Hapfgarten, de Berlin Fondeur ciseleur en Bronze.
Via Marcelli № 95 à Rome.

Тамъ же, II, 28—29.

LXI. Письмо Нѣмцевича къ Торвальдсену объ ускореніи выполненія порученнаго ему заказа, 22 февраля н. с. 1826 г.

Le 22 Février 1826.

A Monsieur de Thorvaldson.

Monsieur le Chevalier,

Il nous est bien pénible, Monsieur, d'être obligé de vous rappeler les engagements solennels, que vous avez contractés envers la Société Royale de Varsovie, touchant la Statue de Copernic. Le Contrat fut passé le 30 Septembre 1820 pour la somme totale de 2000 ducats d'or. Un à compte de 666 ducats 12 florins vous fut sur le champ payé et endossé sur le revers du contrat. L'ouvrage devait être fini et envoyé au plus tard dans deux ans, cependant cinq années et demie se sont écoulées depuis ce moment, et nous fûmes frustrés dans notre attente.

La Société pour vous encourager à hâter l'oeuvre, sans attendre son arrivée, vous fit parvenir par M. Kossakowski, secrétaire de la légation Russe, à Rome, le reste de la somme totale, c'est à dire 1332 Ducats d'or. Les lettres des banquiers nous assurent que vous reçûtes cette somme au mois de Juillet de l'année passée, mais la Société Royale n'a pas eu de réponse de votre part. En but à de cruelles inquiétudes, voyant la belle saison s'approcher, nous vous prions, Monsieur, de ne pas différer davantage, par la voie qui vous a été indiquée, le transport de notre grand Copernic. En vous choisissant pour perpétuer la gloire de Copernic et de Poniatowski, ce n'est pas la Société Royale seule, c'est la Nation entière, qui vous a désigné comme l'artiste le plus célèbre et le plus digne, de sauver du naufrage au moins quelques Souvenirs de notre gloire passée. Une âme aussi noble, aussi élevée, pourrait-elle être insensible à ce choix. Plus d'une fois les artistes sont forcés de célébrer l'orgueil sans mérite, vous, Monsieur, en travaillant pour la Pologne, vous prîtes un engagement plus digne de votre âme, celui d'immortaliser les vertus les plus sublimes, le génie créateur, la valeur et le dévoûment sacré à la Patrie. Que ces motifs parlent à votre âme, échauffent votre génie, hâtent votre Ciseau créateur. Envoyez-nous au plustôt vos chefs d'oeuvre. Que la Pologne en contemplant ses héros, bénisse l'artiste qui les a rendus à la vie. Veuillez, Monsieur, répondre á notre lettre, nous apprendre au plustôt le moment où vous comptez embarquer Copernic, ainsi que le piédestal que vous lui destinez. Comptez d'avance sur notre éternelle reconnaissance, et agréez les assurances de notre consideration la plus distingnée. J'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier
G. U. Niemcewicz.

Тамъ же, II, 30.

LXII. Отчетъ о состояніи суммъ и матеріаловъ для постройки памятника Копернику, 15 марта н. с. 1826 г.

Zdanie sprawy o zamierzonym pomniku dla Kopernika.

Całego funduszu było dotąd dukatów	2285	i zł. pol. 18,738	
wydatku	2285	17,341	gr. 7
Pozostaje		1,396	gr. 23
Z testamentu ś. p. Staszica		70,000	
Wyszczególnienie podług xiążki rachunkowej ogół		71,396	23
Wpłynęło do r. 1824 dukatów	1282	złp. 18,330	
wydano	952	17,138	22
Pozostało	330	1,191	8

Wpłynęło w r. 1825 ze składek		408	
Od ś. p. Staszica	1003		
Było w kassie ogółem	1333	1,599	8
Wydano	1333	202	15
Pozostaje		1,396	23

Objaśnienia.

J. p. Thorwaldsen już otrzymał dukatów 1,999 złp. 12

Za 5,939 funt. kruszcu z dzwonów gostyńskich i za funtów miedzi 13,671 wraz z transportem dwóch dzwonów darowanych z Krasnego Stawu ważących funtów 2818 286 17,138 22

Wydatek na expedycye do Rzymu 202 15

Wydatek ogólny	2285	17,341	7
Jest w tem roku funduszu		zł. pol. 71,396	23

Dwa dzwony z Krasnego Stawu, 5,939 funt. z dzwonów gostyńskich, 13,671 funtów miedzi.

Pozostaje do ukończenie j. p. Thorwaldsen zł. pol. 6.

Za upakowanie i przesłanie z Rzymu modelu, za odlanie i za postument, ilość nieoznaczona jeszcze.

Dnia 15 Marca roku 1826 w Warszawie.

Prażmowski, x. Szaniawski, Niemcewicz.

Тамъ же, II, 31.

LXIII. Рапортъ Сѣраковскаго президенту Общества любителей наукъ Нѣмцевичу по дѣлу о пьедесталѣ памятника Коперника, 2 мая н. с. 1827 года.

Zdanie sprawy.

Zadosyć czyniąc zleceniu jw. prezydującego Towarzystwa przyjaciół nauk, następujący mam zaszczyt przesłać raport w przedmiocie uwag nad podstawą do monumentu Kopernika.

Kolega Metzel, powtórzywszy wszelkie swoje wnioski i do obecnej potrzeby, i do dalszych widoków rządu w względzie sprowadzenia wody i robienia fontan w stolicy, ściągnął może sprawiedliwą uwagę, że gdyby kiedy ta główna potrzeba municypalna nie przeważyła potrzebę ozdób miasta i nie kazała przenieść lub usunąć monumentu: możeby wypadało z prezydentem miasta się znieść nawet o łokieć cofnięcia lub posunięcia naszej podstawy.

Z tego druga myśl się nastręcza, czy nie bezpieczniej, a nawet, czy nie szczęśliwiej ten monument mógłby stać na placu akademicznym, wedle pierwszego ś. p. Staszica projektu i zamiaru co do rysunku podstawy. Ja i p. Brodowski życzemy się trzymać pewniej przysłanego z Rzymu wzoru, zrobionego przez p. Idźkowskiego, a zaparafowanego przez p. Torwaldson, lubo uwagi kolegi Metzla o proporcyach szerokości do wysokości, na które są pewne w architekturze prawidła, są po części sprawiedliwemi, gdy w tym rysunku Idźkowskiego nie są zachowanemi, i gdyby je był sam p. Torwaldson zrobił, byłby inną może dał podstawie dymensyą. W czym można by tedy jeszcze zaradzić się architekta Markoniego, jako pełnego dobrego smaku artystę (sic).

Nie wchodząc w myśl fontanny kolegi Metzla, projekt jego coklu i mnie, i koledze Brodowskiemu nie zdaje się lepszym w żaden sposób. Bez schodów, piramidalną formę monumentowi nadających, mniej by się monument wydał okazałym, i raczej wydałby się chudym, nadto schody i barjera są właściwym dopiero punktem, bliżej którego artysta nie dozwala patrzeć na swe dzieło, ażeby te przez zbyteczne zbliżenie oka patrzącemu nie wystawiło dzieła jego wysmukłym, a przez zbyteczne oddalenie oka drobnym.

W gorliwości swojej kolega Metzel obiecuje jeszcze wyszukać bryłę granitu do wyrobienia z jednej bryły takowej kubu, na tę podstawę służyć mogącego, coby było równie okazałym, jak najtrwalszym. Płata byłaby z drugiej sztuki podobnież granitowej.

Deputacya przystąpiła potem do przejrzenia i do porównania anszlagów i propozycyi artystów, ku wykonaniu tej podstawy skłonnych. Z tych, gdy:

1° Nie miała anszlagu sobie przesłanego przez tutejszego kamieniarza, z kamienia piaskowego kunowskiego, ofiarującego na schody się ugodzić z Towarzystwem; winna deputacya ostrzedz, że p. Sokołowski, dyrektor fabryki marmurów, oświadczył z marmuru słupeckiego za taką samą cenę, jak żądano z kamienia kunowskiego, to jest za stóp 307, dostarczyć jakoby za zł. p. 3580 materyał na schody. Swój anszlag zaś podał i podpisał tenże p. Sokołowski, wyrachowany na stóp 1237, licząc po zł. p. 9, i wyrachował wartość tę z transportem tego artykułu na zł. p. 10.233. Ta więc propozycya jeszcze ulega sprawdzeniu i miar, i ceny przez porównanie, bo p. Sokołowski bodaj czy się nie pomylił w wyrachowaniu rozciągłości, może ją niepotrzebnie kubicznie wyrachowując, gdy schody nie potrzebują jak cali 6 grubości.

2° P. Sokołowski na postument podał anszlag, ktory przeciwnie zdaje się aż zanadto małej położonej wartości, bo z marmuru pięknego, twardego, znanego pod nazwiskiem Zelejewskiej góry, ofiaruje go zrobić i tu na miejsce przystawić za 3.840 zł. p., rachując, że tego postumentu z gzym-

sem nie potrzebuje superficies, czyli powierzchnia, jak stóp 160. Azaliż się i w tym nie pomylił, dlatego i to jeszcze przez którego z architektów sprawdzenia wymaga, zwłaszcza że:

3° Kamieniarz tutejszy podał anszlag bez podpisu imienia, podobny ofiarując zrobić postument z marmuru, zygmuntowski zwanym (mniej daleko pięknym jak zelejowski), a to za tak nierównie większą cenę, bo 20.000 zł. p. żądaną, wyrachował zaś powierzchnią tego coklu, czyli postumentu, na stóp 245½, stopę ceniąc po 54 zł. p., wprawdzie ołów i żelazo i nieprzewidziane przypadki umieścił on w swoim przedstawieniu; lecz ogromna różnica w cenach nie mogła tylko uderzyć deputacyę, gdy pan Sokołowski stopę marmuru zelejowskiego, równie z dostawą, nie ceni sobie, jak po zł. p. 24, a marmuru słupeckiego na schody, jak po zł. p. 9.

4° Anszlag mularskiej roboty i materyałów na fundament, podany bez podpisu, proponującego na zł. p. 7030, więc Towarzystwo nie może mniej kosztu na ten postument przewidzieć, jak dwadzieścia pięć tysięcy złotych, jeśli nie nastąpi ściślejsze i porządniejsze zebranie i porównanie anszlagów. Dnia 2 Maja 1827 roku.

Józef Sierakowski.

Тамъ же, II, 56—57.

LXIV. Отношеніе администраціи Общества любителей наукъ къ Комиссіи Мазовецкаго воеводства о суммахъ, пожертвованныхъ Станицемъ и другими, на сооруженіе памятника Коперника, 6 іюля н. с. 1827 г.

Do Kommissyi województwa Mazowieckiego administracya Towarzystwa Król. przyj. nauk.

Na odezwę Kommissyi wojewódzkiej z dnia 22 Maja r. b. № 33,939 względem objaśnienia jakowych rachunków i prawnej pretensyi p. Łuby do massy po ś. p. x. Stanisławie Staszicu, ma zaszczyt oświadczyć, iż p. Łuba, jeżeli ma jakowe pretensje do massy po ś. p. Staszicu, te nie mogą się wcale tyczeć Towarzystwa, które przeto w rozpoznawanie, ani w objaśnianie ich, wdawać się nie może. Zresztą wezwany j. p. Łuba do oświecenia Towarzystwa, jakie to są pretensje, oświadczył, iż są to rachunki prywatne z jego dawniejszych stosunków z ś. p. x. Staszicem wynikające i które już ma zaspokojone.

Co do summy 70000 zł., na pomnik dla Kopernika przez ś. p. Staszica, prezesa Towarzystwa legowanych, administracya Towarzystwa ma zaszczyt oświadczyć, iż od powzięcia przez Towarzystwo myśli wystawienia pomnika Kopernikowi i ogłoszenia tego przez pisma publiczne, toż Towarzystwo, przez rząd do tego upoważnione, zbierało składki, odbierało je z departamentów województw, przez ministra spraw wewnętrznych,

utrzymywało rachunki tychże składek, i miało w swym depozycie, i ma dotąd wszelkie w tej mierze zebrane pieniądze, jak o tem między innemi jedna z odezw, drukowanych w r. 1815, tu przyłączona, przekonywa. Toż Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk, zmieniwszy później myśl wystawienia posągu bronzowego zamiast obelisku, ułożyło się z artystą w Rzymie o wygotowanie modelu do tego, zapłaciło już na ten rachunek 2000 dukatów i poniosło inne wydatki, jako samo zawiadujące funduszami na ten cel zebranemi. Teraz, gdy model już jest skończony podług odebranego świeżo z Rzymu listu, pisanego do prezesa Towarzystwa, zapakowany i teraz zapewne już wyprawiony z Rzymu i niebawem do Warszawy ma przybyć, gdy materyał bronzowy na sam posąg i odlanie onego już się przysposabia, fundusz zatem musi być wpogotowiu, nie widzi przeto Towarzystwo Król. potrzeby dalszego zabezpieczania składki, jak tylko pewnego depozytu, o który wystarać się nie omieszkało, ani znoszenia się z Kommissyą Rządową wyznań rel. i ośw. z którą w żadnych nie zostaje stosunkach. Skoro zaś wystawienie pomnika uskutecznionem zostanie, nieomieszka Król. Towarzystwo przyj. nauk zdać sprawy przed publicznością z zebranych składek i onychże użycia.

Warszawa, dnia 6 Lipca 1827 roku.

Тамъ же, II, л. 91. J. U. N.

LXV. Письмо Норблина къ предсѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу о способахъ и условіяхъ отливки и постановки памятника Коперника, 18 сентября н. с. 1827 года.

A Monsieur le Président de la Société des Amis des Sciences et arts de Varsovie.

Monsieur le Président,

D'après l'ordre que vous m'avez donné de vous faire un rapport sur les moyens que nous employerons pour l'exécution du monument, qui doit être érigé à la mémoire de Copernic; je m'empresse de vous faire part des dispositions suivantes.

La statue ainsi que le dé sur quoi elle est assise seront exécutés en bronze d'après le modèle de M-r Thorvaldsen; la figure sera fondue en plusieurs parties, et par le procédé du sable qui est maintenant le seul en usage pour ces sortes d'opérations, l'ancienne manière de mouler à cire perdue n'est plus usitée vu qu'elle devient trop dispendieuse et qu'elle demande beaucoup plus de temps. La statue de Joseph Second à Vienne est la dernière qui fut exécutée par ce moyen. Depuis cette époque tous les-

autres monuments de ce genre ont été faits par le même procédé que nous nous proposons d'employer pour celui de Copernic.

Le piédestal sera exécuté en fer fondu et assis sur de fortes fondations en briques, rien enfin ne sera négligé tant sur le travail que pour assurer la force d'un monument qui doit passer à la postérité.

Quant aux frais que doit entraîner l'exécution des travaux, j'avais adressé à Son Excellence Monsieur le Ministre d'Etat Staszyc, lors des conférences que j'eus avec lui à ce sujet une demande de la fourniture du cuivre et de 80,000 florins pour la statue sans son piédestal. Depuis, m'ayant (Monsieur le président) donné connaissance que Messieurs les Membres du Comité ne pouvaient allouer pour l'exécution entière du monument qu'une somme de 70,000 florins et de notre côté, voulant écarter toute autre considération que l'honneur d'exécuter cette entreprise, nous proposons à Messieurs les Membres du Comité de fournir le monument entièrement terminé pour la dite somme de 70,000 florins et les 23,328 livres de cuivre qui d'après la note que nous avons reçue de Monsieur Czarnecki sont destinées à cet objet.

Si Messieurs les membres du Comité daignent accepter nos propositions, nous désirerions que le mode du payement fût réparti de la manière suivante afin qu'il n'y eût aucun retard dans l'exécution des travaux.

1° A la signature du contrat; pour faire construire les ateliers et faire venir de Paris les ouvriers qui sont nécessaires à la prompte exécution des

	Florins.
travaux	20.000
2° Les 23,328 livres de matière, lorsque les ateliers et la fonderie seront construits et que les ouvriers seront en activité, de plus une somme de	15.000
3° Lorsque la figure sera fondue	15.000
4° Lorsque la figure et le piédestal seront achevés et prêts à poser	10.000
5° Lorsque le monument sera entièrement achevé . . .	10.000
Somme totale.	70.000

Nous demandons en outre que le modèle en plâtre soit remis dans ma maison située rue S-t Georges № 1791 et 1792.

Les plans et dimensions du piédestal nous seraient remis à la signature du contrat.

Ayant l'honneur d'être connu de vous depuis mon enfance, j'ose vous supplier, Monsieur le Président, de vouloir bien être notre interprète auprès de Messieurs les Membres du Comité, afin qu'ils daignent nous honorer de leur confiance.

L'entière connaissance que nous avons dans ces sortes de travaux, nous met à même d'en pouvoir assurer l'entière réussite, Nous pouvons citer parmi les différentes entreprises que nous avons exécutées depuis notre séjour en Pologne, le buste colossal du feu Prince Czartoryski, un buste de Sa Majesté l'Empereur Nicolas, qui est encore dans notre fabrique et un monument à la mémoire du Général Gutschmid actuellement en ouvrage et qui sans être comparable pour les dimensions au monument de Copernic est pourtant assez grand pour donner une idée des soins que nous apporterions à la confection d'un plus considérable.

Veuillez agréer avec bonté,
Monsieur le Président,
les sentiments respectueux avec lesquels j'ai l'honneur d'être votre très humble et très obéissant Serviteur

Norblin L'aîné.

Varsovie, 18 Septembre 1827.

Тамъ же, II лл. 69—70.

LII. Протоколъ засѣданія комиссіи по сооруженію памятника Коперника, 14 декабря н. с. 1827 года.

Posiedzenie deputacyi, zajmującej się posągiem Kopernika, dnia 14 Grudnia 1827, w pomieszkaniu prezesa Towarzystwa, o godzinie 5 wieczorem.

1°. Obecni na posiedzeniu: prezes Towarzystwa X. biskup Prażmowski, kol. Sierakowski, x. Szaniawski, x. Szwejkowski, Brodowski, sekretarz Towarzystwa Gołembiowski.

2°. Zagaił prezes Towarzystwa deputacyi to posiedzenie uczynionem przez siebie doniesieniem, że modele do posągu Kopernika już przybyły szczęśliwie do Hamburga i ztamtąd wyprawione zostały do Berlina, zkąd pójdą jeszcze wodą dopóki będzie można, następnie zaś lądem i sanną drogą, jeśli będą śniegi. Odczytany został list p. Chateaurouge z Hamburga i rachunek poniesionych przez niego wydatków. Prezes wyraził, co napisał do p.p. Anhalt i Wagner w Berlinie względem dalszego transportu pomienionych modelów, pośpiechu i bezpieczeństwa; skończył potrzebą zastanowienia się nad środkami, ułatwić mogącemi ulanie i postawienie tego pomnika.

3°. Co do miejsca, na którem stanąć ma posąg, czy przed domem Towarzystwa, czy na placu uniwersyteckim, na przyszłem posiedzeniu ogólnem poda się to pod rozstrzygnienie Towarzystwa.

4°. Że potrzebne jest zdjęcie planów miejsca jednego i drugiego, polecono x. Szwejkowskiemu, rektorowi Uniwersytetu, ażeby uprosił p. Go-

łońskiego, professora perspektywy w uniwersytecie, o przygotowanie takowych planów, z umieszczeniem facyaty i elewacyi tak domu Towarzystwa i pomnika, jakoby już przed nim stojącego, podobnież główniejszej budowy uniwersytetu i tegoż pomnika. Takie bowiem plany i dla wiadomości i przekonania Towarzystwa są potrzebne, i dla przesłania ich najjaśniejszemu panu, gdy o potwierdzenie wybranego z nich, i pozwolenie wystawienia tego pomnika, prosić się będzie. W święta koledzy: Sierakowski, Szwejkowski i sekretarz Towarzystwa zbiorą się, ażeby ten przedmiot rozważyli, do wniesienia na posiedzenie deputacyi i ogólne Towarzystwa przygotowali.

5°. Względem wylania: że miejsce w ludwisarni wojskowej, gdyby dozwolonem było, widocznie oszczędziłoby Towarzystwu nakładów ogromnych zawsze na stawianie szop i pieców, prezes bierze na siebie pomówić z jenerałem Bontemps, a gdyby potrzebnem było z jenerałami Hauke i Kurutą, ażeby na to zezwolenie wodza naczelnego cesarzewicza wielkiego xiążęcia Konstantego otrzymać.

6°. Kolega Sierakowski, jako należący równie do deputacyi, trudniącej się posągiem xięcia Józefa Poniatowskiego porozumie się z pomienioną deputacyą, ażeby koszta wspólnego użytku być mogące, były wspólne, a w stosunku mass pomników, trzecia część ich przypadała na Towarzystwo przyjaciół nauk, dwie trzecie na fundusz posągu xięcia Józefa.

7°. To ułatwienie tych kroków przedwstępnych, tenże kolega Sierakowski wraz z x. Szwejkowskim porozumieją się z p. Norblinem, ofiarującym się do ulania tego posągu, postarają się go przekonać, że fundusz 70.000 złp. potrzeba, ażeby wystarczał na wszelkie wydatki, tak sprowadzenia modelu, jak ulania posągu samego, jego fundamentu, podstawy i obwiedzenia kratą; że jego podania są przesadzone, wskażą mu łatwości, jakie mieć może, i na tych zasadach ułożą arynge kontraktu, który będzie się mógł z nim zawrzeć.

8°. Dla objaśnienia tych okoliczności, odczytane uwagi kolegi Sierakowskiego, nad podaniem różnych osób, co do nakładu, potrzebnego na podstawę, czem się równie tenże kolega z x. Szwejkowskim zajmą.

Niemcewicz.

Тамъ же, II, 33.

LXVII. Протоколъ засѣданія комиссіи по сооруженію памятника Коперника, 22 февраля 1828 г.

Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk.

Posiedzenie deputacyi, zajmującej się posągiem Kopernika, w domu prezesa Towarzystwa, dnia 22 Lutego 1828 o 6 wieczorem.

Obecni: prezes Towarzystwa x. biskup Prażmowski, koledzy:

Sierakowski, x. Szaniawski, x. Szwejkowski, zaproszony do tejże deputacyi przez prezesa kol. Bentkowski i, z obowiązku, sekretarz Towarzystwa Gołembiowski.

Wezwanym został i p. Norblin i był obecny temu posiedzeniu.

1°. Prezes Towarzystwa Niemcewicz w zagajeniu posiedzenia wyraził, że się zgłosi o powzięcie wiadomości, gdzie modele do posągu Kopernika, wyprawione z Hamburga wodą ku Berlinowi, doszły, i kiedy ich pierwszą wodą spodziewać się można. Doniósł, że prosił konsula pruskiego p. Schmidta o wyjednanie rozkazu do komór pruskich, ażeby pak tych nie otwierano w obawie uszkodzenia w czem tego modelu, i konsul pomieniony już o to napisał. Zgłosi się równie prezes do xięcia Lubeckiego, ministra skarbu, o podobneż zalecenie komorom naszym. To uczyniwszy co do modelu posągu, kiedy już miejsce dlań oznaczone przed domem Towarzystwa, zawrzeć należy umowę z p.p. Norblin i Grégoire, ofiarującemi się do wylania tego pomnika, ażeby im dać czas wystawienia pieców, poczynienia wszelkich układów poprzedniczych z kim wypadnie.

2°. Pan Norblin przełożył, że, jeśli Towarzystwo obstawać będzie przy podstawie do tego posągu marmurowej, lękać się można zawodu i przewłoki, jak już tylekroć doświadczono przy innych budowach; jeśli będzie przyjętą podstawa z blach lanych żelaznych, podejmuje się wykończyć wszystko i upewnić na dzień kontraktem oznaczyć miany wystawienie zupełne posągu i obwiedzenie jego, za wypłatą ratami oznaczyć mianemi 60.000 zł. pol. i oddaniem kruścu, na to przygotowanego.

3°. Po ostatecznej rozwadze i porozumieniu się dalszem z p. Norblin postanowiono: że przyjmuje i zezwala deputacya na podstawę posągu i stopnie z blach lanych żelaznych, barrjerę jak w modelu albo kratę żelazną w około. Wszakże, kiedy wydatki na sprowadzenie modelów już są znaczne i dalsze przewidziane być nie mogą, na 60.000 zł. pol. żądane, prócz kruscu gotowego, ale 50,000 p. Norblinowi ofiarować tylko może, z których 20.000 za dostateczną hypoteką zaraz po spisaniu kontraktu wydane będą, w ciągu pracy we dwóch terminach po 5.000 zł., za wystawieniem zupełnym pomnika 20.000 zł. Nadto upewniła deputacya tegoż p. Norblina, że jeśli pracą jego zadowolnione będzie Towarzystwo, jeśli wszystko na czas i jak najlepiej dopełnione będzie resztę z 70.000 zł. naten fundusz przeznaczonych, jaka od wydatków na sprowadzenie modelów, inaugracyą posągu i tem podobne tego przedmiotu tyczące się nakłady, pozostanie, tymże p.p. Norblin i Grégoire, jako nagrodę ich usilności wypłaci. Warunki te wszystkie p. Norblin przyjął.

4°. Spisanie kontraktu poruczone kol. Bentkowskiemu i x. Szwejkowskiemu, którzy o wszystko szczegółowo umówiwszy się z pp. Norblin

i Grégoire, jak tylko przez administracją upważnieni zostaną, kontrakt ten przed Notaryuszem Bandtke zawrą.

Dan jak wyżej 22 Lutego 1828 roku.

Niemcewicz.

Тамъ же, II, л. 77.

LXVIII. Контрактъ Норблина объ отливкѣ и постановкѣ памятника Копернику, февраля 1828 г.

Ja, Alexander Jan Norblin, mieszkający przy ulicy Ś-to Jurskiej № 1732.

Obowiązuję się uskutecznić posąg Kopernika ze spiżu, z podstawą do tegoż żelazną, podług rysunku, podpisanego przez j.p. Torvalcen za summę złp. ośmdziesiąt tysięcy, to jest pięćdziesiąt tysięcy w monecie srebrnej, trzydzieści tysięcy w miedzi i dzwonach.

Ta summa wypłaconą będzie p. Norblin, jak następuje:

1°. Przy podpisaniu kontraktu kruszec, jak powyżej wyrażony, w gotowiznie złp. dwadzieścia tysięcy.

2°. Jak posąg będzie odlany, złp. pięć tysięcy gotowizny.

3°. Jak będzie zcyzlerowany, złp. pięć tysięcy gotowizny.

4°. Jak będzie złożony złp. pięć tysięcy gotowizny.

5°. Jak będzie zupełnie ukończony i postawiony w miejscu przeznaczonem, złp. pietnaście tysięcy gotowizny.

Obowiązuje się podpisany wystawić powyżej wyrażony posąg w przeciągu roku jednego od daty podpisania kontraktu.

Warszawa.

Norblin L'aine.

Даты нѣтъ.

Тамъ же, II, 78.

LXIX. Просьба Грегуара комиссіи по сооруженію памятника Коперника о передачѣ ему дѣла отливки и постановки памятника, 28 марта 1828 г.

Тамъ же, II, л. 82—83.

A Messieurs les membres de la Société des Amis des Sciences et arts, chargés de l'érection du monument à la mémoire de Copernic.

Messieurs,

Un mois n'est pas encore écoulé, depuis le jour où les dernières conditions du contrat de Copernic furent définitivement arrêtées entre: 1°. Messieurs les membres du Comité, d'une part; 2°, M-r Norblin et moi de

l'autrel. Quelques formalités à remplir ont retardé la signature du dit contrat, et au moment de terminer un déplorable évènement vient interrompre la marche de cette affaire. Après avoir rendu les derniers devoirs à l'homme dont la perte est trop sensible, pour sa famille, les arts et ses amis, j'ai cru devoir m'occuper plus sérieusement que jamais du monument qui fixe en ce moment votre attention, puisque (si l'évènement était arrivé quelques jours plus tard) toute la responsabilité reposerait maintenant sur moi seul.

Je viens donc vous offrir, messieurs, tous les éclaircissemens que j'ai cru susceptibles de pouvoir me faire obtenir votre confiance.

J'ose pouvoir prouver que la perte que nous venons de faire ne peut influer en aucune manière sur l'exécution du dit monument, puisqu'il ne s'agit pas ici de créer un modèle, mais seulement d'exécuter en bronze d'après un modèle déja terminé. M-r Norblin serait vivant et présent que tout le travail serait de même confié à ma direction tels que l'ont été: le buste du prince Adam de Czartoryski, les travaux de l'église St. Alexandre, les insignes royaux pour le service funèbre de l'Empereur Alexandre, un buste de l'Empereur Nicolas, qui est encore à la fabrique et le monument à la mémoire du général Gutschmid, qui sera terminé sous quelques jours, ainsi que tous les autres différents travaux en bronze qui ont été exécutés dans la fabrique depuis l'espace de six années, époque à laquelle je suis devenu seul propriétaire de l'établissement. Ci-joint un contrat passé avec M-r Norblin il y aquatre ans, qui peut venir à l'assertion de ce que j'avance. Il est très évident que feu M-r Norblin (dont le nom était déjà si avantageusement connu en Pologne par les productions de son père) est venu ici comme sculpteur et entrepreneur de bronzes, mais non comme artiste qui met la main à l'oeuvre.

J'ai chez moi les mêmes hommes, sur lesquels M-r Norblin comptait pour l'exécution de ce monument, mais pour donner plus de sécurité à messieurs les membres du comité et afin que les autres travaux de la fabrique ne souffrent pas de cette entreprise, je m'engage à faire venir de Paris, un fondeur et un ciseleur déjà consommés dans ce genre de travail. Sauf à en augmenter le nombre si le cas l'exigeait.

Je me reprocherais, messieurs, de vous fatiguer de tant de réflexions; s'il ne s'agissait en ce moment que d'une simple affaire d'intérêt, j'attendrais dans ce cas votre décision avec sécurité, mais il s'agit ici d'une réputation qui s'établit depuis plusieurs années et qui peut être ternie en quelques instans. S'il n'eût jamais été question que de M-r Norblin dans cette affaire, personne ne serait surpris qu'après son décès le monument fût exécuté ou dans un autre pays, ou par tel autre individu que ce soit. Mais quand il a été annoncé officiellement dans les papiers publics, et à plusieurs reprises qu'il devait être executé par M-r Norblin et Grégoire –

M-r Norblin manquant—et Grégoire ne continuant pas l'entreprise, ce serait déclarer ouvertement qu'il n'a ni les moyens ni les capacités pour un tel travail.

J'entreprendrai maintenant, Messieurs, de vous démontrer le plus clairement qu'il me sera possible (ce que j'ai déjà annoncé plus haut) que sous le rapport de l'intérêt, l'affaire est loin d'être avantageuse.

Lorsqu'à la séance qui eut lieu chez monsieur le Recteur Szwejkowski, nous consentîmes à nous charger de l'exécution entière du monument, avec son piédestal, soit en bronze, soit en marbre avec la base et la corniche en bronze, et même en fer, nous cherchâmes à nous renfermer dans les fonds disponibles, laissant de côté toute autre considération, que la gloire qui pouvait résulter d'une telle entreprise. Car il n'ya jamais eu d'exemples qu'un monument semblable eût été exécuté pour un prix si médiocre. La statue de Charles XIII qui est la plus à comparer à celle de Copernic, pour les dimensions, et qui par l'effet de la concurrence a été faite pour le prix le plus modéré qui eût existé jusqu'alors, a été payée 50.000 francs. non compris la matière et le transport qui ont été aux frais du gouvernement Suédois. Je tiens entre les mains la certitude de ce que j'avance dans la correspondance de M-r Norblin (depuis l'année 1821), tant avec M-r Honoré Gonon Fondeur (dont il a été souvent question dans les différents rapports que nous avons eu l'honneur de vous présenter) qu'avec M-r Coüe Ciseleur. On voit par leurs comptes qu'en fesant exécuter la figure par ces mêmes hommes la matière et leur traitement seul coûterait 66.400 florins non compris leur voyage. Ajouter à cette somme le piédestal et la base, les fondations et les frais considérables d'ouvriers pour la fonderie, hommes de peine, fourneaux, châssis, combustibles, sables, ferrures, armatures et enfin tous les autres frais qu'entraîne un pareil travail, alors, sans doute, vous serez surpris, Messieurs, que M-r Norblin ait pu adhérer a fournir tout le monument pour la somme de 80.000 florins. Je respecte et j'honore trop sa mémoire pour présumer autre cause, si ce n'est que la maladie, qui l'a entraîné si promptement au tombeau, avait déjà lors de cet accord influé sur ses facultés. Et ce qui me convaincrait dans cette manière de voir, est le plan qu'il avait formé en dernier lieu d'entreprendre seul un pareil travail, quand il y a six ans (lors de sa séparation avec M-r Zier) où il avait alors beaucoup plus de moyens d'opérer, il reconnut lui même son insuffisance et l'impossibilité de conduire seul un établissement puisqu' il abandonna entièrement la fabrique à ma direction et à toute manutention.

Si je puis, Messieurs, obtenir votre confiance au point d'être chargé de ce monument ou tout au moins de ce qui a rapport au bronze, et n'ayant pas de bien fonds à vous offrir pour cautionnement, je prendrai la liberté de vous proposer de commencer l'entreprise sans aucune avance.

Seulement, lorsque la tête, les bras, et les jambes seront fondus, si mes moyens ne me permettent pas d'aller plus avant, c'est alors, Messieurs, que je me recommanderai à votre justice pour vouloir bien me faire les avances reconnues nécessaires pour ne pas apporter de retard dans l'exécution des travaux et assurer l'achèvement de cette entreprise sans vous causer d'embarras ultérieur et enfin au contentement général du Comité.

J'ai l'honneur d'être avec le plus profond respect de Messieurs les membres du Comité le très humble et très obéissant serviteur

J. B. Grégoire.

Varsovie, 28 Mars 1828.

Тамъ же, II, 82—83.

LXX. Рапортъ Обществу любителей наукъ комиссіи составленія расчетовъ по сооруженію памятника Коперника, въ іюнѣ 1828 г.

Raport.

Deputacya, wyznaczona do wymiarkowania kosztów na postawienie monumentu Kopernika, pod prezydencyą rektora Uniwersytetu x. Szwejkowskiego, przyzwała p.p. Norblin i Grégoire, artystów, podejmujących się tej antrepryzy, i p. architekta Ritschel, jako mogącego contradictorie podane różne anszlagi sprawdzić lub monitować.

A najprzód, wziąwszy za zasadę, że Towarzystwo nie ma innego już na ten przedmiot funduszu, jak zostawione 23 funtów metalu, przez ś. p. Staszica przygotowanego, i 70 tysięcy kapitału w gotowiźnie, starała się przekonać p.p. Norblin i Grégoire o niepodobieństwie wyższej expensy nad fundusz sta tysięcy, wliczając w tę kwotę walor metalu już przygotowanego: a mając na względzie najprzód opłacenie kosztów transportu modelu p. Torwaldson z Rzymu przez Gdańsk aż tu na miejsce, presumowanego do sześciu tysięcy, weszła w rozpoznanie i umiarkowanie wszystkich szczegółów, na które oglądać się wypada ku doprowadzeniu do końca przedsiewzięcia postawienia tego pomnika w sposób najporządańszy, a razem najoszczędniejszy. Odczytane były anszlagi mularskie, do potrzeby wymurowania fundamentu konieczne. Propozycye kamieniarzy o podstawę i gradusy, tak z kamienia, jako z marmuru, nakoniec rozbierano i wyrachowywano różne pomysły na cokiel pod ten monument, azaliśz okazalszy nie mógł by stanąć z marmuru lub z bronzu, a przez ostrożność w wydatkach czekających, proponowany piedestał z żelaza lanego był także wzięty na uwagę, rachunek jako najtańszy każdy mógłby bydź zrobiony dołącza się.

1-mo. Anszlag z piedestałem żelaznym:

Koszt sprowadzenia modelu 6.000 złp.

Mularska robota fundamentu z gradusami kamienia kunowskiego, barjerą i żelastwem, wyrachowane zostały do 9.600 złp.

16 tysięcy funtów metalu, żądanego przez p.p. Norblin i Grégoire na odlanie posągu wartości 20.000 złp.

Obłożenie piedestału żelaznemi lanemi tablicami, z robotą obłożenia, wyrachowano na ośm tysięcy funtów materyału 3.000 złp.

Te tedy odrębne artykuły, gdy wynoszą 38.600 złp., a na nieprzewidziane jesscze expensa zachowując 1.400 złp., miałby się p. Norblin i p. Grégoire kontentować pozostałością sześćdziesiąt tysięcy za odlanie i postawienie pomnika.

2-o. Anszlag z piedestałem marmurowym:

Koszt sprowadzenia modelu 6.000 złp.

Mularka, barjery, żelastwo, ut supra, wyrachowane z najbliższą pewnością przez szczegóły, oraz gradusy kamienne 9.600 złp.

16 tysięcy funtów metalu na odlanie posągu, ut supra, wartości 20.000 złp.

Obłożenie marmurem piedestału, wedle anszlagu p. Sokołowskiego 6.000 złp

Te tedy odrębne artykuły rozważone kosztowałyby 41.600 złp. Nowe przewidziane expensa, zostawiając 1.400 złp., mieliby się p.p. Norblin i Grégoire kontentować resztą summy, pięćdziesiąt i siedm tysięcy wynoszącej.

3-tio. Anszlag z piedestałem bronzowym:

Koszt sprowadzenia modelu 6.000 złp.

Mularka, gradusy kamienne, barjery i żelastwo, ut supra 9.600 złp.

16 tysięcy funtów metalu na odlanie samego posągu, ut supra 20.000 złp.

Wagę metalu, potrzebnego na obłożenie bronzem piedestału p.p. Norblin i Grégoire liczą do 12 tysięcy funtów, a lubo cenią z robotą czystą tego piedestału gzymsów po złp. 3, deputacya nie uznawała wartość, jak 20.000 złp., nie licząc nadto nic na nieprzewidziane expensa; te odrębne wyrachowania wynoszą 55.600. Nie zostawałoby na wynagrodzenie artystów Norblin i Grégoire, jak czterdzieści i cztery tysięcy czterysta złotych.

Nie można nie uznać, że piedestał bronzowy pod posągiem najokazalej by się wydał, ale że artyści Norblin i Grégoire nie podejmują się roboty swojej za tak uszczuplony kapitał wykonać, alboby jeszcze szukać trzeba w gorliwości składających się summy przynajmniej dwudziestu tysięcy, lub ją określić i udecydować na piedestał marmurem zelejewskim, lub talarowy zwanym, do obłożenia.

Józef Sierakowski,
X. Szwejkowski,
W. Ritschel, L. Gołembiowski, sek. Tow.

Projekt dodatkowy.

Nazajutrz po posiedzeniu deputacyi, na której takowy raport Towarzystwu zdać udecydowała do finalnego roztrzygnienia, przybył do Warszawy kamieniarz z Słupca, który adresowany do p.p. Norblin i Grégoire, po roztrząśnieniu rzeczy, podał myśl ułatwić w inny jeszcze sposób tę antrepryzę postawienia monumentu mogącą, a wskutek rozmyślenia się, p.p. Norblin i Grégoire proponują jeszcze między sobą, wskutek i porozumienia się z kamieniarzami, mularzem, żądają, żeby im 70 tysięcy złp. oddane zostałyy przeznaczone pod szafunek z submissyą postawienia monumentu na oznaczonym placu bez żadnego dalszego utrudzania Towarzystwa, ale oraz żeby im metalu 23 funtów oddane były; obowiązuje się zaś wszystko swoim kosztem i staraniem w 18 miesiącach skończyć i posąg odlany postawić na piedestale i schodach, nawet marmurowych. Piedestał z marmuru zelejowskiego lub talarowego, schody zaś z marmuru słupeckiego, z dodaniem gzymsu górnego i dolnego z bronzu, co takoż nie może być bardzo ozdobnym. Gdyby ten projekt trafił najbliżej do przekonania Towarzystwa, j.w. prezydujący Niemcewicz raczyłby udać się do Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu do wydziału górniczego o wyjednanie pozwolenia wyłomu marmuru z gór rządowych i dozwolenia najęcia 20 więźniów w Kielcach ku potrzebnej kamieniarzowi pomocy. Po otrzymaniu takowego pozwolenia, zdaniem jest referenta, że kontrakt z p.p. Norblin i Grégoire mógłby bydź pod temi warunkami, zdanie całej antrepryzy na nich, pod dozorem jakiej deputacyi Towarzystwa członków, spisanym i zawartym.

J. Sierakowski.

D. 10 Juni 1828 roku.

Тамъ же, II, 54—55.

LXXI. Письмо барона Моренгейма къ Нѣмцевичу о согласіи цесаревича Константина Павловича, чтобы памятникъ Коперника былъ поставленъ на площади предъ домомъ Общества любителей наукъ, 3/15 сентября 1828 г.

Varsovie, ce 3/15 Septembre 1828.

Monsieur,

Je m'empresse de Vous annoncer, Monsieur, en réponse à la lettre que Vous m'avez fait l'honneur de m'adresser sous la date du 14 Juin. a. c., que Monseigneur le Grand Duc Cesarévitch a bien voulu approuver le choix de l'emplacement que Vous propozez pour l'érection de la statue de Copernic, et Son Altesse Impériale considère comme le mieux approprié à

ce monument, l'endroit qui a été indiqué par feu l'Abbé Staszic et choisi par le Sculpteur Thorwaldsen lui même.

En Vous restituant ci-près le plan que Vous-avez bien voulu me communiquer, et que j'ai eu l'honneur de mettre sous les yeux de Monseigneur le Grand duc Césarévitch, je saisis avec infiniment de plaisir, Monsieur, cette occasion pour Vous renouveler les assurances de ma considération la plus distinguée.

Le Baron de Mohrenheim.

Тамъ же II, 101.

LXXII. Протоколъ засѣданія административнаго управленія Общества любителей наукъ по дѣлу сооруженія памятника Коперника, 3 ноября н. с. 1828 г.

Protokuł
do akt, posągu Kopernika tyczących się.

1°. Na posiedzeniu administracyjnem okazał prezes list j.w. Mohrenheima, w którym donosi, że jego cesarzowiczowska mość zezwala na postawienie Kopernika posągu przed domem Towarzystwa. Weźmie ten list prezes dla zawiadomienia o tem prezydenta miasta, ażeby p. Grégoire mógł fundament jeszcze tej jesieni zakładać.

2°. Podał p. Grégoire, że mu potrzeba kruścu dzwonowego 3.000 fun., mosiądzu 4.000 funtów; wyraził, że do bronzu, z którego posąg będzie ulany, 3 części mosiądzu, 1 cynku, 1 kruścu dzwonowego użyje. Wydana przez prezesa została assygnacya na żądany krusiec, że natura materjału nie dozwala trzymać się jej ściśle, wydano kruszcu dzwonowego funtów 3.243, miedzi f. 4067.

3°. Poruczono sekretarzowi, ażeby czuwał nad wpisywaniem wszelkich szczegółów w xiążkę przez niego przygotowaną dla p. Grégoire.

4°. Oświadczył prezes, że p. Grégoire zaleci, ażeby ukrył przed obcemi osobami czas odlewania, żeby nie było natłoku, a przez to w robocie przeszkody, albo uszczerbku nawet.

5°. Upoważniono jak w protokule administracyjnym kassyera do zapłacenia cła i wydatków expedycyjnych od modelu na posąg Kopernika zł. 47 gr. 16.

Dan 3 Października 1828 roku.

Niemcewicz, pr.

Тамъ же, II, 102.

LXXIII. Актъ закладки памятника Коперника, 3 ноября н. с. 1828 г

Akt założenia podstawy do posągu Kopernika w dniu 3 Listopada 1828.

Do sali posiedzeń Towarzystwa o godzinie 11-tej zebrały się osoby, składające Towarzystwo. Akt następujący na pargaminie został przygotowany:

Za panowania Mikołaja I, cesarza Wszech Rossyi, króla polskiego, Mikołajowi Kopernikowi ziomkowi swemu, który pierwszy ciał niebieskich ruch prawdziwy oznaczył, a przez to odkrycie na siebie i polską ojczyznę swoją wiekopomną ściągnął sławę, wdzięczni polacy posąg ten ze spiżu kosztem własnym wznieśli, staraniem Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, pod prezydencyą Juljana Ursyna Niemcewicza. Pierwszy myśl powziął i najhojniej do dzieła tego przyczynił się Stanisław Staszic, poprzedni prezes Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk. Posąg ukształcony przez Alberta Thorwaldsen, ulany w Warszawie przez Jana Grégoire. Fundamenta wyniesione dnia 3 Listopada 1828 roku.

Podpisały ten akt niżej wyrażone osoby: Juljan Ursyn Niemcewicz, prezes Tow., Adam xiąże Czartoryski, Krysiński Dominik, Węgrzecki Stanisław, Józef Sierakowski, Jan Tarnowski, Felix Bentkowski, Kazimierz Brodziński, Łukasz Gołębiowski, Felix Jarocki, Michał Szubert, Kajetan Kwiatkowski, Ignacy Fiałkowski, Tomasz Święcki, Joachim Lelewel, Abraham Stern, Fryderyk Skarbek, Jan Mile, Marek Antoni Pawłowicz, Jan Bandtke, Karol Skrodzki, Adam Kitajewski, Adryan Krzyżanowski, x. Szwejkowski, z nienależących do składu Towarzystwa osób hrabia Pac, senator kasztelan, jenerał dywizyi niegdyś w polskiem wojsku.

Na powszechne żądanie, acz obcą ręką, przydano podpisy tych osób, które lubo nie mogły tu być obecnemi, to dla oddalenia, to dla słabości zdrowia, to dla zatrudnień, pragnęło jednak Towarzystwo mieć połączone tu z swoimi ich imiona. Dla tych powodów umieszczeni zostali: Jan Śniadecki, Brenan, jako tłomacz jego rozprawy o Koperniku, Armiński, jako astronom, dla powszechnego szacunku, jaki tém osobom należy słusznie od Towarzystwa, x. Jan Woronicz, arcybiskup, hrabia Ludwik Plater, prezes działu umiejętności, Kajetan Koźmian i Ludwik Osiński.

Akt pomieniony, listę imienną członków Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk w 1828, rozprawę Śniadeckiego o Koperniku w języku polskim, francuzkim i angielskim umieszczono w słoju szklannym, oraz następujące medale i monety.

Pieniądze z czasu panowania tych królów, za których żył Kopernik, jako to:

Pieniądz Kazimierza Jagiellończyka z dupl. uniwersytec. zbioru 1 srebrny
„ Jana Alberta „ „ „ 1 „
„ Alexandra Jagiellończyka „ „ „ 1 „
„ Zygmunta I „ „ „ 1 „
„ za tegoż króla miasta Elbląga od prezesa Towarzystwa 1 „
Wycisk talara Zygmunta I i Zygmunta Augusta 1533 z duplikatem uniwersyteckim . . . . . 1 ołowiany
Czworogroszówka litewska Zygmunta Augusta od prez. Tow. 1 srebrna
Wycisk poprawy medalu, bitego w Paryżu dla Kopernika, dany przez Adryana Krzyżanowskiego . . . . . 1 ołowiany
Medal pomieniony paryzki dla Kopernika z dupl. uniw. . . 1 bronzowy
„ „ „ „ „ „ „ . . . 1 żelazny
„ dla Małachowskiego, marszałka sejmu „ „ . . . 1 „
„ z popiersiem Kościuszki z jednej, Poniatowskiego z drugiej strony z dupl. uniw. . . . . 1 bronzowy.
„ dla Kościuszki od prezesa Towarzystwa . . . . 1 żelazny
„ dla x. Poniatowskiego „ „ . . . . . 1 „
„ od Towarzystwa przyjaciół nauk dla ś. p. króla saskiego wielki od prezesa Towarzystwa . . . . . 1 srebrny
„ Jerzego IV, króla angielskiego, 1823, na pamiątkę, że w tym roku rozprawa Śniadeckiego o Koperniku po angielsku drukowana, dany przez Adryana Krzyżanowskiego . . . . . 1 bronzowy
„ dla Kopczyńskiego z dupl. uniw. . . . . 1 żelazny
„ dla Lindego „ . . . . . 1 „
„ dla Ossolińskiego „ . . . . . 1 bronzowy
„ drogowy „ . . . . . 1 „
„ „ innego stępla „ . . . . . 1 żelazny
„ na założenie Warszawskiego uniwersytetu z dupl. uniw. 1 bronzowy
„ na śmierć Alexandra cesarza i króla polskiego „ 1 „
Pieniądze: dwuzłotówka za Stanisława Augusta z daru prez. T. 1 srebrna
„ Napoleona 2 franki „ „ 1 „
„ za Alexandra dwuzłotówka „ „ 1 „
„ z roku 1828 dwuzłotówka kupna . . . . . 1 „
„ „ „ złotówka „ . . . . . 1 „
„ „ „ 10 groszy „ . . . . . 1 „
„ „ „ 5 groszy „ . . . . . 1 „
„ „ „ 3 grosze „ . . . . . 1 miedziana
„ „ „ 1 grosz „ . . . . . 1 „

To wszystko po zatkaniu słoja pokrywą szklanną, oblepieniu massą, któraby nie dopuszczała wilgoci, umieszczono w naczyniu kamiennem, obsypano piaskiem, włożono pokrywę, brzegi jej okitowano i tak zaniesiono na miejsce, gdzie wśród podstawy na posąg złożono. Prezes Towarzystwa

przemówił te słowa: „Aby ten posąg przetrwał nietylko burze polityczne wieków następnych, ale i same żywiołów i ziemi wstrząśnienia.“ Podaną sobie przez p. Grégoire kielnią srebrną i młotek stalowy przyjąwszy, pierwszą cegłę położył, po nim x. Czartoryski Adam, hrabia Pac, członkowie Towarzystwa i inne osoby przytomne.

Dan w Warszawie dnia 3 Listopada 1828 roku.

Niemcewicz, pr.

Тамъ же, II, 104—105.

Этотъ актъ былъ опубликованъ въ Gazet. Warszawsk., 1828, № 292, но въ нѣсколько измѣненной формѣ и съ нѣкоторыми сокращеніями.

Актомъ этимъ оканчиваются въ „Дѣлѣ“ документы, относящіеся собственно къ сооруженію памятника. Не изданными оставляются нами разныя вѣдомости о сборѣ денегъ, подписные листы, квитанціи, препроводительныя письма и т. п. бумаги малаго значенія. Затѣмъ, тамъ же имѣются:

LXXIV. Письмо Владислава Олещинскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу объ изготовляемой имъ медали Коперника въ память постановки памятника, изъ Парижа, въ августѣ 1829 г.

Jaśnie wielmożny panie.

Rekomendując się jaśnie wielmożnemu panu, mam honor donieść, że już ukończyłem modelowanie bareliefu, z którego wykonywać będę powierzony mnie medal Kopernika. Pragnąc zaś należycie odpowiedzieć tak zaszczytnemu wezwaniu, pokazywałem nadesłany mnie rysunek tutejszym artystom; z tych pan Thiolier, generalny rytownik mennicy królewskiej, udzielił mnie następujące uwagi:

1° Że nadesłany rysunek nie daje wyobrażenia o piękności pomnika, ma nawet uchybienia, które w medalu złagodzić wypadnie; w tym celu radził mnie, bym, zachowawszy ogólne formy draperyi i linje, charakteryzujące pomnik, resztę nieprzeliczonych składek opuścił.

2° Z dwóch nadesłanych wzorów medala ten jest bez porównania okazalszym, któren wystawia posąg bez postumentu. Uważano nadto, iż, stosownie do przyjętego zwyczaju, konieczną jest potrzebą położenie jakiego bądź krótkiego napisu dokoła, stosownie do załączonego eskizu.

3° Co do odwrotnej strony uważano, że sam napis na tak obszernym polu nie byłby odpowiadający okazałości, a zatem koniecznie radzono, iżby go otoczyć wieńcem z liści dębowych i laurowych, lub jak jaśnie wielmożny pan zadecyduje. Wykonany może być przez tego, któren litery wytłaczać będzie.

4° W przeszłym liście jaśnie wielmożny pan polecić raczył bratu memu Antoniemu doniesienie o kosztach i cenie, za jaką ja podjąć się mogę niniejszy medal wykonać. Doniósł on stosownie do moich życzeń, że tą nadgrodą kontentować się będę, jaką same Towarzystwo wyznaczyć mi raczy; proszę tylko, by teraz tyle mnie udzieliło, ile mnie samemu wyexpensować przyjdzie na wspomniony medal. Dziś właśnie w mennicy królewskiej wygotowano mnie karteczkę następującą, która to wyszczególnia.

Co zaś do innych zatrudnień moich, mam honor donieść jaśnie wielmożnemu panu, że dla ugruntowania się w mej sztuce, której duszą jest rysunek i skulptura, polecone miałem od światłych nauczycieli moich wykonanie posągu podług najściślejszych zasad sztuki. Aby więc prócz korzyści naukowych dla siebie razem i ziomkom moim jaką bądź uczynić przyjemność i interes, zamierzyłem w posągu tym wystawić Trepke, któren niegdyś z pogardą dla mąk prędzej pozwolił na węglach życie sobie odebrać, jak wydać powierzone mu przez Zygmunta 1-o zlecenie. Będzie więc postawiony obnażonym na stosie, oczy jego wzniosę ku niebu, w twarzy dam wyraz niezachwianego męztwa i rozwagi, jednę rękę położę na piersiach, aby potwierdzała postanowienie serca, a drugą wskazywać będzie na węgle przy jego nogach leżące, jakoby urągająca ich nieskuteczności; z plec zaś opuszczę skurę lamparcią i nieco draperyi.

Zostaję z najgłębszem uszanowaniem jaśnie wielmożnego pana najniższym sługą

Władysław Oleszczyński.

Тамъ же, II, л. 109.—Тутъ же письмо Антонія Олещинскаго отъ 29 авг. 1829 г.

LXXV. Письмо Владислава Олещинскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ объ изготовляемой имъ медали Коперника въ память постановки памятника, изъ Парижа, 25 января н. с. 1830 г.

Jaśnie wielmożny panie,

Medal mnie polecony już jest prawie ukończonym, niedostaje mu tylko napisów, które również dotąd mogły by były bydź wybite, gdyby względem nich nie zachodziła wątpliwość, o której rozwiązanie przybiegam do jaśnie wielmożnego pana.

Na odwrotnej stronie medalu jaśnie wielmożny pan polecił następujący położyć napis: *Nicolao Copernico Jagellonidum qui Civi Polono Alumno Accad. Cracov. Immortalis gloriae Societatis Regiae Varsav. decreto Monumentum nudum perenne MDCCCXXX.* Później zaś, gdym zapytywał, jakiby krótki napis na stronie posągu umieścić, jaśnie wielmożny pan przez xiężnę Sapieżynę następujące przysłać mnie raczył wyrazy: *Nicolaus*

Copernic Polonus nat: a: 1473. mor: 1543. Niewiem przeto, czy nazwisko Kopernika na obu stronach medalu ma się znajdować. Czyli czasem niepodobałoby się Król. Tow. przyjaciół nauk, zamiast powtórzenia nazwiska Kopernika, umieścić jaką bądź stosowną dywizę, gdyż te dość często widzieć się dają na medalach wkoło wizerunków wielkich ludzi. Franklin n. p. ma naokoło swego biustu: Eripuit fulmina Jovis sceptrumq; etc.

Medal na pamiątkę Kopernika, bity 1818 r. w Paryżu, ma naokoło wizerunku imie i nazwisko, na odwrotnej zaś stronie data jego śmierci i urodzenia. Znajduje się jeszcze dawniejszy, gdzie naokoło biustu położona dywiza: Sta sol.—Upraszam przeto jaśnie wielmożnego pana o nadesłanie napisu, byle ten był wystarczającym wielością liter dawniej przysłanemu.

Czyli nazwisko Kopernika wyrytować przez *C* lub polskie *K*? Upraszam jaśnie wielmożnego pana, aby te wątpliwości swoim postanowieniem rozwiązał i jak najprędzej uwiadomić mnie raczył.

Brat mój Antoni, polecając się względom jaśnie wielmożnego pana, składa najgłębsze swoje uszanowania. Wkrótce przez wydarzoną okazję odpisać niezaniedba i złożyć najgłębsze swe podziękowanie za tylokrotne dowody łaskawości i względów.

Zostaję z najgłębszym uszanowaniem jaśnie wielmożnego pana najniższym sługą

Władysław Oleszczyński.

Paryż, dnia 25 Stycznia 1830 r.

Тамъ же, II, л. 115.—Проектъ латинской надписи Олешинскій привелъ, очевидно, неточно.

LXXVI. Письмо Бѣньковскаго на запросъ по поводу писемъ Олешинскаго, 4 февраля н. с. 1830 г.

Warszawa, dnia 4 Lutego 1830 r.

Wielmożny mci dobrodzieju.

Nie tak jest łatwo, jak się zdaje, odpowiedzieć w sposób stanowczy, wiele będzie kosztował medal w srebrze, i w miedzi bronzowanej, mający bydź wybity dla Kopernika. Ja się obawiam „zrobić obrachunek," jak niemcy mówią, „bez gospodarza", nie wiem albowiem, jak wielka będzie wypukłość popiersia i postumentu, jakiej próby srebro (zapewne od 15 łutów 15 lub 16 granów), jak drogi jest robotnik w Paryżu, jak wysoko szacować będzie swoją pracę p. Oleszczyński, czyli będą i jak wielkie koszta transportu tych medalów do Warszawy. Chcąc napewno w tej mierze działać, wypadałoby zapytać się p. Oleszczyńskiego, jak drogo w Paryżu medale takiej wielkości są sprzedawane, i do tego zastosować się, przyjąwszy za zasadę pewną ilość wybić się mających medalów. Chcąc zaś w zbliżony sposób o tem sądzić, takowe szczegóły mam honor wyrazić. Wielkość medalu Kopernika będzie prawie taż sama, co medalu na pamiątkę nasze-

go kościoła luterskiego, czyli na pamiątkę architekta Zuga; medal ten waży blisko 10 łutów, więc wartość wewnętrzna srebra wynosi blizko 52 zł. Nie wiem, czyli projektowany medal będzie pokupny za granicą; lecz w naszym kraju, ręczę, iż 100 sztuk w srebrze rozkupionych nie będzie; medal bronzowy, gdyby był w Warszawie robiony, szacowałbym go 9 złp. i również pewny jestem, że najwięcej 100 sztuk sprzedanych bydź może. Do szacunku medalu srebrnego wypada dodać koszta na zrobienie stęplów, wynadgrodzenie Oleszczyńskiego, roboty samych medalów, transportu. Moim zdaniem, radziłbym w domysły nie wdawać się, lecz tak jak wyraziłem wyżej, zapytać się Oleszczyńskiego.

Odsyłam rysunek i 3 pisma dołączone do niego, polecając się statecznej przyjaźni i łącząc wyraz najwyższego szacunku i upoważenia w. pana dobrodzieja najniższy sługa

Bieńkowski.

Warszawa, 4 Lutego 1830.

Тамъ же, II, л. 118—119.

LXXVII. Отвѣтъ Общества любителей наукъ Олещинскому о медали въ честь Коперника (февраль 1830 г.).

Kopja listu do Oleszczyńskiego.

Posąg Kopernika już odlany szczęśliwie, teraz ostatecznie tylko dopełniają się wygładzenia. Pod bytność n. pana w końcu Kwietnia inauguracya tego pomnika nastąpi, wtenczas i medale bite z tego powodu mieć potrzebujemy. Stosowniej znajdujemy pierwszy ich zapas mieć z Paryża pod okiem w. p. d. wytłoczonych, na 1 więc Maja chcemy tu mieć nadesłane: 1 medal złoty, 50 srebrnych, 100 bronzowych. Zaraz po odebraniu tego listu chciej w. p. d. dokładniej powziąść wiadomość, jaki na to potrzebny jest nakład; w ten moment go przyślemy. Z odesłaniem medalów prosimy i o stępel, który, ufamy, że w niczem nie będzie uszkodzony, ażeby tu zdał się do wybicia dalszej liczby medalów.

До сихъ поръ писано рукою Голембіовскаго, секретаря Общества. Затѣмъ идутъ приписки рукой Нѣмцевича:

P. S. Na conto expensy posłane wraz będą pieniądze do bankiera.

Nb. Dopiero pisałem do kolegi, by na odwrocie posłał już posłany napis, gdzie zaś figura, najprzyzwoiciej będzie położyć: Sta sol.

Zatrzymać się z parę dni z posłaniem listu, aż odbiorę z banku wexel do Paryża na te expens(a).

N(iemcewicz).

Тамъ же, II, л. 117.

LXXVIII—LXXXVI. Уставы Варшавскаго Общества любителей наукъ и дополненія къ нимъ, 1802—1827 гг.

LXXVIII. Уставъ Общества любителей наукъ 1802 года.

Ustawy Towarzystwa [1]) Warszawskiego przyjaciół nauk.

§ I. Cele Towarzystwa, oraz przedmioty, któremi postanawia zatrudniać się i które od uwagi swojej usuwa.

1. Utrzymywać język polski w swojej czystości.

2. Upowszechniać środki oświecenia przez wykład nauk i umiejętności w polskim języku.

3. Wydawać rozprawy (dissertacye) w przedmiotach, które albo pożytek krajowi, albo wyjaśnienie jakiej wątpliwości w naukach przynoszą.

4. Pracować nad przekładami autorów wzorowych (klassycznych) i zachęcać spółrodaków do podobnej pracy.

5. Dzieła od członków w imieniu Towarzystwa wydawać miane przed wydrukowaniem ich rozważać; a względem innych, które bądź same członki, bądź obcy, z własnej chęci do rozwagi oddadzą, dawać mniemanie.

6. Przedrukowywać potrzebne w języku ojczystym dzieła, w tym jednak sposobie, aby ich nabycie było dla kupujących ułatwionem przez umiarkowanie nakładów na wydania.

7. Zmarłych członków pamięć, w przedstawieniu ich prac literackich, potomności podawać.

8. Zabrania sobie Towarzystwo rozważać rzeczy przeciwne religii chrześcijańskiej, rządom teraźniejszym i obyczajom.

§ II. Skład Towarzystwa.

1. Składać się niemoże Towarzystwo z więcej osób krajowych pracujących, jak 60.

2. Będą także wybrane z obywatelów krajowych członki, mające tytuł przybranych, bez obowiązku pracowania. Przyłożenie się czynne do upowszechnienia nauk i wspieranie zamiarów Towarzystwa będzie powodem do umieszczenia przybranych członków, którzy zasiadać z pracującemi mogą.

3. Honorowych członków cudzoziemców nie naznacza się pewna liczba, wszelako te będą zachowane prawidła:

a) wybierać się będą tacy, którzy, albo przez swoje nauki, albo przez gorliwość o rozszerzenie nauk ojczystych zasługują na szczególniejszy szacunek Towarzystwa;

---

[1]) Сначала было: zgromadzenia; такъ же и ниже, въ первой половинѣ текста.

b) miany będzie wzgląd na pisarzów, którzy już nad wydoskonaleniem lub okrzesaniem jakiej gałęzi języka słowiańskiego pracowali, lub przez jakie dokładne dzieło, do rzeczy polskiej stosowne, dobrze znanemi są;

c) kiedy tylko prawdziwa zasługa i gorliwość dają prawo do umieszczenia w Towarzystwie, przeto wybór powinien bydź rzadko i z należytą uwagą czynionym, aby sama trudność w przybieraniu ukazywała szacunek osoby do tego składu wezwanej.

4. Oprócz tych osób będą należeć do składu młodzi ludzie pod imieniem dopuszczonych. Ci nie będą mieli czynnego głosu, ale na wszystkich prywatnych posiedzeniach Towarzystwa i wydziałów przytomnemi być mogą oprócz zasiadań wyborowych. Takich prezes ma moc podać dwóch, a złącznie trzy osoby Towarzystwa przytomne jednego.

5. Urzędnicy Towarzystwa są: a) prezes, b) sekretarz, c) kassyer.

§ III. Porządek postępowania, bądź w wyborach członków i urzędników, bądź w rozważaniu dzieł Towarzystwu przyniesionych, nakoniec w publicznych i prywatnych zasiadaniach.

1. Kiedy albo liczba członków nie jest dopełniona, albo jest jaki wakans, prezes o potrzebie wybrania uwiadomi i kandydata lub kandydatów poda. Inne członki równie podadzą, i te podanie zapisane będzie w protokule.

2. Każdy z nieprzytomnych członków w Warszawie ma prawo przez list, do Towarzystwa pisany, podać kandydatów w każdym czasie, nie czekając nawet wakansu powinien jednak wyrazić zasługi literackie tej osoby, którą poleca. Przy wyborach doniesiono będzie, kto i z jakich przyczyn kandydata przedstawił. Przy kreskowaniu się zdanie polecającego będzie tak, jak gdyby był przytomnym, liczone.

3. Próżne miejsce w zgromadzeniu uważa się:

a) przez śmierć;

b) przez wyraźne zrzeczenie się;

c) przez nieprzykładanie się do pracy; to jednak tak się rozumie:

I. Jeżeli na czterech posiedzeniach, po sobie idących, przytomny w Warszawie członek (prócz słabości, o której uwiadomi) niebywał.

II. Po tych czterech, ciągle po sobie idących, ordynaryjnych sessyach prezes uwiadomi niebywającego, iż jego czyn ubliża przyjętym obowiązkom i teraźniejszy układ jemu przedstawi.

III. Jeżeli po tym ostrzeżeniu niebywający na pierwsze ordynaryjne posiedzenie nieprzybył.

IV. Gdyby który z nieprzytomnych, mając polecone rozważenie dzieł lub rozpraw, trzy razy niedopełnił swego obowiązku.

V. Wtenczas w przypadkach III i IV objęci uważani są za zrzekających się Towarzystwa i z liczby wymazanemi zostaną.

VI. Siedmdziesięcioletnim członkom zostawia się wolność przykładania się do prac i bywania na posiedzeniach, ile im gorliwość i stan ich zdrowia pozwala.

4. Nie będzie wolno wybierać członków, jak dwa razy na rok, to jest w Listopadzie i w Kwietniu. Następujące zachowane będą przy wybieraniu warunki:

a) na posiedzeniu, poprzedzającym wybory, kandydaci będą ogłoszeni; na samym zaś zasiadaniu wyborowym kandydaci nie mogą być podawani;

b) nie może być mniej osób wybierających, jak dwanaście chybaby już w składzie Towarzystwa nie było pracujących osób 18. W takim wypadku połowa pozostałych ma zupełną władzę wyboru;

c) jeżeli nie zbierze się oznaczona liczba osób, prezydujący do następnego posiedzenia, a najdalej do 4 niedziel wybór odłoży;

d) gdy zbierze się oznaczona liczba, podający kandydata opowie jego literackie zasługi, oraz od nieprzytomnych przysłane polecenia przeczytane będą;

e) kolej kreskowania się na kandydatów, gdy ich jest kilku, ustanowi los przez wybierane od prezydującego kartki;

f) prezydujący da każdemu z członków dwie gałki, jedną białą, drugą czarną. Biała będzie stanowić przyjęcie, a w drugim naczyniu złożone zostaną czarne gałki;

g) trzy czwarte części składu przytomnego stanowią przyjęcie; a jeżeli do jednego miejsca jest dwóch lub więcej kandydatów, ten, kto ma więcej kresek nad trzy czwarte części, wybranym zostanie;

h) przybrane i honorowe członki tym samym sposobem będą obieranemi.

5. Dopuszczeni na każdym posiedzeniu zapisani być mogą podług § II, 4. Jeżeliby który z członków względem ich przyjęcia robił trudność, prosta większość zdań niegłośnych o przyjęciu lub usunięciu stanowi.

6. Urzędnicy niemogą być obieranemi, tylko na półrocznym wyborowym zasiadaniu prostą większością zdań niegłośnych. Nadto ustanawia się:

a) złożyć urzędu swego nie może urzędnik, przed wyjściem zamierzonego czasu, bez gwałtownej przyczyny, o której sądzi Towarzystwo trzema czwartemi częściami zdań niegłośnych;

b) póty urzędnik nie jest wolnym od odpowiedzialności, póki albo papiery, albo pieniądze mu powierzone za wolą Towarzystwa w ręce następcy nie odda;

c) gdyby który urzędnik umarł, prezydujący, do pierwszego wyborowego posiedzenia, tymczasowego zastępcę wyznaczy;

d) gdyby prezydujący umarł, lub na sessyi nie był przytomnym, w takim przypadku, aż do przybycia jego lub nowego wyboru, pierwszeństwo mieć będzie ten, co jest dawniej zapisanym, a z pomiędzy w jednym dniu zapisanych, starszy wiekiem.

7. Gdyby Towarzystwo Warszawskie, dla niezbierania się członków, prace swe przez całoroczny czasu przeciąg przerwać miało, obowiązkiem nieprzytomnych będzie zawsze równie pracować i starać się, aby Towarzystwo jak najrychlej stanęło w przyzwoitym składzie.

8. Skład każdego posiedzenia, oprócz wyborowych, jest z osób pięciu, łącząc w to prezydującego:

a) posiedzenia zwyczajne będą dwa razy na miesiąc 2 i 16. O odmianie tego dnia, gdyby była potrzeba, prezes na poprzedzającym posiedzeniu uwiadomi; godzina 10-ta ranna oznacza się do zaczęcia posiedzenia;

b) nadzwyczajnych zasiadań składanie zależy od prezesa;

c) posiedzenia publiczne oznacza Towarzystwo i o ich przypadaniu wprzódy na niedziel cztery uwiadamia przez publiczne pisma.

9. Każde posiedzenie prywatne zacznie się od czytania protokułu poprzedniego i przytomni zapisani będą.

10. Najprzód ogólne Towarzystwa sprawy, potym wydziałowe ułatwione zostają.

11. We wszystkich materyach, prócz wyłączonych w oddzielnych paragrafach, głośne zdania stanowią. Skoro zachodzić będzie potrzeba kreskowania się dla rozwiązania jakiej wątpliwości, naówczas kreskowanie takowe wprzódy następować powinno dla ustanowienia samej zasady, a powtórne dla oznaczenia bądź jej opisu, bądź środków, któremi onę do skutku przyprowadzić należy.

12. Zgromadzenie co do rozkładu pracy następujące stanowi wydziały:

a) filozofia teoretyczna i praktyczna;

b) matematyka wraz z umiejętnościami fizyko-matematycznemi, fizyka, chimia, nauka lekarska, historya naturalna, ekonomika;

c) historya staro- i nowożytna, oraz dzieje praw; tudzież jeografia;

d) wymowa, wierszopistwo i przyjemne sztuki;

e) języki rodu słowiańskiego.

13. Wydziały na osobnych zasiadaniach gotują wykład swoich mniemań w materyach im właściwych. W czasie potrzeby łączą się też wydziały dla wspólnej rozwagi.

14. Czworakie są pisma, które przychodzą do rozwagi: pierwsze, które Towarzystwo swoim poruczа członkom; drugie, które po wydanym na publiczność zagadnieniu odbiera; trzecie, które z własnej chęci stowarzyszeni przynoszą do rozwagi; czwarte, które obcy nienależący do Towarzystwa dla powzięcia rady podają. W tej mierze stanowią się następujące warunki:

a) pierwszego, drugiego i trzeciego rodzaju pisma oddają się prosto do wydziałów. Chociaż zaś roztrząsanie pism drugiego rodzaju należy istotnie do właściwego wydziału, jednakże prezes powinien oprócz tego przybierać do takowego roztrząsania pewną liczbę osób z innych wydziałów, skoro ważność materyi lub inna jaka okoliczność wymagać tego będzie;

b) czwartego rodzaju pisma nie mogą być przynoszone, tylko przez prezesa lub członka. Odbierający pismo powinien je rozważyć, czyli materya rozbierana jest w liczbie tych, któremi Towarzystwo zatrudniać się postanowiło; przysyłane do Towarzystwa pisma prezydujący lub sekretarz przejrzy pierwszy dla zachowania podobnego prawidła;

c) skoro postrzeże członek, że podane pismo nie odpowiada zamiarom Towarzystwa, naówczas przyjęcia jego odmówi.

15. W rozważaniu dzieł, Towarzystwu podanych, te będą prawidła:

a) ten, co dzieło pisał, nie należy do rozwagi jego, lecz zapytany na wszystkie trudności odpowie;

b) cokolwiek pod imieniem Towarzystwa wychodzi, to jego poprawie podlega. Wyda one wyrok o materyi, o jej wykładzie i dowodach użytych, oraz o błędach, ubliżających bądź czystości języka, bądź prawidłom grammatyki. Co do sposobu wystawiania myśli, rady tylko pisarzowi udzieli. Wątpliwość każda względem umieszczenia rozprawy w Roczniku, lub względem ogłoszenia dzieła, dwiema trzeciemi częściami głosów rozstrzyganą być ma;

c) tak wychodzące dzieło będzie miało napis na pierwszej karcie, że po rozwadze Towarzystwa wychodzi;

d) wolno jest podającemu dzieło członkowi nie przyjąć uwag Towarzystwa, lecz naówczas świadectwo dopełnionej rozwagi umieszczonym nie będzie. Nie jest wolno w nieprzysposobionym od Tow. dziele wspominać o czynionej rozwadze, gdyż Towarzystwo za trwałe

postanawia prawidło nie odpowiadać na żadne wywoływania i nagany;

e) tylko niedrukowane pisma przechodzą przez rozwagę Towarzystwa;

f) jeden członek drugiemu w przedsiewziętej przez tego pracy udzielać rady powinien w przyzwoitej otwartości. A co się tyczy dzieł przez Towarzystwo rozważonych, tam krytyki żadne ani pochwały z strony członków jego mieć miejsca nie mogą.

16. Wydział w rozwadze poleconego mu pisma rozważa najpierwej:

a) czy podane pismo ściąga się do rzeczy, którą Towarzystwo liczy między przedmioty swoich zatrudnień, i czy użytek krajowi albo naukom zbliża: jeżeli jedno i drugie nie jest dowiedzionym, dalsza rozwaga ustaje;

b) skoro uznanym jest miejsce rozwagi (§ III, 14, b.), ta nastąpi podług wyższego prawidła.

17. Do rozwiązania zagadnień, przez Towarzystwo podawanych, równie obcy jak i członki Towarzystwa są wezwanemi. Każdy piszący umieści swą ręką na wierzchu wiersz jakowy i nazwisko swe zapieczętuje. Wydział wraz z osobami dodanemi (§ III, 14, a.) przynosi zdanie sprawy, poczem Towarzystwo rozważa i stanowi:

a) czy wszystkie rozprawy należy usunąć dla tego, że żadna z nich nie rozwiązała dostatecznie zagadnienia; w takim przypadku podanie powtórne tego zagadnienia odłoży się do innego czasu;

b) nadgroda przyznana będzie temu, co i najdostateczniej zagadnienie rowiązał, i wykładowi myśli swoich najlepszy dał porządek i postać najozdobniejszą; członki mogą mieć przyznane pierwszeństwo, ale otrzymywać wyznaczonej nadgrody nie mogą;

c) rozprawa, zasługująca na drugie miejsce, wydrukowaną zostanie;

d) po takowym rozpoznaniu odpieczętują się kartki, należące do pism uwieńczonych; inne zaś kartki bez odpieczętowania spalonemi zostaną.

18. Posiedzenia publiczne odkładanemi być nie mogą bez gwałtownych przyczyn. Przed ogłoszeniem posiedzenia publicznego ułoży się na prywatnym:

a) co i jakim porządkiem czytane będzie;

b) czyli i jakie podanemi być mają zagadnienia;

c) czyli i jakie gotowe dzieła doniesionemi być mają publiczności.

§ IV. Trwanie władzy urzędników i ich obowiązki.

1. Prezesa urząd trwa lat cztery. Prawa jego i obowiązki są te:

a) prezydować i mieć pierwszeństwo w zagajaniu materyi;

b) rozwagę jakiejkolwiek materyi raz tylko do pierwszego posiedzenia odłożyć dla dokładniejszego roztrząśnienia;

c) w imieniu Towarzystwa pisywać, odpowiadać, zapytywać się, posiedzenia zwoływać;

d) w każdym wydziale ma moc prezydować;

e) służy mu pierwszeństwo w przedstawianiu kandydatów; podać prócz tego może dwóch młodych dopuszczonych dla przysłuchiwania się;

f) rozwiązuje równość zdań w każdej materyi i wyborach;

g) mianuje tymczasowych zastępców na urzędy aż do pierwszego obrania.

2. Sekretarz ma obowiązki następujące:

a) dzielić pracę prezydującego;

b) trzymać protokół czynności Towarzystwa i expedycyi, mieć archiwum pod swoim rządem;

c) urzędowanie jego jest dożywotnim, ustaje przecież w przypadkach § III, 3 objętych;

3. Kassyera prawa i obowiązki są następujące:

a) dwojakie są wydatki z kassy Towarzystwa, jedne zwyczajne, drugie nieprzewidziane. Na pierwsze żadnych nie potrzeba assygnacyi, które w drugich tylko przez Towarzystwo wydawanemi będą; pocztowe i inne drobne wydatki sam kassyer uspakaja;

b) na każdym posiedzeniu, poprzedzającym publiczne, podanym być ma Towarzystwu stan pieniężnego przychodu i wydatku; ten będzie roztrząśnionym i podpisanym;

c) nikt przymuszonym nie jest do składki dobrowolnej, która dotąd jedynym jest na wydatki Towarzystwa funduszem. Lecz kto na tabeli podpisze się, od tego kassyer regularnej wymagać będzie wypłaty, póki podpisujący się jest członkiem zgromadzenia, lub czas, który przy podpisie oznaczy, nie upłynie;

d) dzieła, drukowane kosztem Towarzystwa, nie będą bezpłatnie rozdawanemi pomiędzy wchodzące do niego osoby; sprzedaż ich przeznacza się na fundusz wydatków. Autorowi, którego dzieło drukuje się, pewną umówioną liczbę exemplarzów Towarzystwo udzieli.

Organizacya niniejsza, na której wierne i gorliwe dopełnianie każdy z członków Towarzystwa swe słowo honoru w uroczystą złożył rękojmią,

czytana być powinna co rok na pierwszym posiedzeniu po upłynionym czasie wakacyi.

Dan 30 Października 1802 roku.

Jan Albertrandi, b. z., prezydujący z woli Towarzystwa, Stanisław Sołtyk, Tadeusz Czacki, Andrzej Pepłowski, Stanisław Staszic, Jan Woronicz, Jan Wyleżyński, Ludwik Osiński, Adam Prażmowski, Marcin Molski, Tadeusz Mostowski, Józef Kalassanty Szaniawski, Walenty Gagatkiewicz, Kajetan Kamieński, F. Dmochowski, sekretarz.

№ 2. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. Akta, tyczące się Ustaw i urządzeń organizacyjnych Towarzystwa. Rok założenia 1827. tom. I, zz. 34—38.

LXXIX. Дополненный уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, 1805 г.

Ustawy Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk.

§ 1. Cel Towarzystwa i prace, które sobie zamierza.

1. Towarzystwo Warszawskie przyjaciół nauk stanowi sobie za cel istotny przykładać się do rozszerzenia nauk i umiejętności w polskim języku.

2. Zabrania sobie Towarzystwo materyj, ściągających się do religii krajowej i rządów teraźniejszych.

3. Dla porządnego odbywania prac zamierzonych dzieli się Towarzystwo na trzy działy: 1) dział matematyczny; 2) dział filozoficzny; 3) dział historyi, literatury, języków, szczególniej słowiańskich, i sztuk wyzwolonych.

4. W każdym dziale te sobie szczególniej prace i zatrudnienia przepisuje:

a) starać się zbogacić język potrzebnemi dziełami w naukach i umiejętnościach;

b) dzieła, które przez postępek światła stały się niedokładnemi, przelać i wydoskonalić;

c) wydawać rozprawy (dyssertacye) w przedmiotach uczonych i pożytecznych;

d) pracować nad przekładami autorów wzorowych (klassycznych) i do podobnej pracy współrodaków zachęcać;

e) dzieła, które od członków Towarzystwa mają bydź wydawane, przed wydrukowaniem rozważać;

f) przedrukować ważniejsze w języku ojczystym dzieła, oso-

bliwie autorów dawnych, z przydaniem potrzebnych uwag i ułatwieniem tańszego ich nabycia;

g) dla zachęcenia żyjących, pamięć zmarłych członków potomności podawać, wystawując ich cnoty i zasługi w naukach.

5. Na podejmowanie potrzebnych kosztów Towarzystwa, członki czynić będą corocznie składkę. Ofiara ta i ilość jej zostawuje się dobrej woli każdego.

§ II. Skład Towarzystwa, obowiązki jego członków.

6. Towarzystwo przyjaciół nauk składa się z członków czynnych, przybranych, honorowych i dopuszczonych.

7. Sześćdziesiąt członków czynnych liczy Towarzystwo; każdy z nich w dziale nauk sobie właściwym pracować będzie.

8. Każdy członek czynny obowiązany jest w rzeczy, należącej do jego działu, wypracować przynajmniej jednę rozprawę w przeciągu lat sześciu i oddać pod sąd Towarzystwa.

9. Członki czynne, nie mieszkające w miejscu posiedzeń, powinni uwiadamiać zgromadzenie o wszystkich przedmiotach, tyczących się nauk i umiejętności, które, lub same za godne uwagi uznają, lub względem nich zapytane będą.

10. Przytomnych członków w Warszawie obowiązkiem jest znajdować się na posiedzeniach, tak ogólnych, jak działowych.

11. Niebywający na nich [ciągle] przez trzy miesiące za odstępnych miejsca swego uważani będą, jeżeli prezesowi przyczyn nie przełożą.

12. Osoby siedmdziesiątletnie od wyżej wyrażonych obowiązków są uwolnione.

13. Będą także obierani z obywatelów krajowych członki, mające tytuł przybranych, które razem z czynnemi, tak na prywatnych, jak na publicznych posiedzeniach (prócz wyborowych) zasiadać, zdania swoje otwierać i stanowić mogą.

14. Obowiązek, włożony na członki czynne w punkcie 9-tym, istotnie należy do członków przybranych. Wezwani do zdania sprawy o jakiem dziele od pracy tej wymawiać się nie mogą.

15. Cudzoziemcy mogą być obierani na członki honorowe, [względem których zachowają się następujące prawidła]:

a) wybieranemi będą, którzy albo przez naukę, albo przez gorliwość o rozszerzenie światła, zasługują na szczególniejszy szacunek Towarzystwa;

b) będzie miany wzgląd na pisarzów, którzy już nad wydoskonaleniem lub okrzesaniem jakiej gałęzi języka słowiańskiego pracowali lub są znanemi przez jakie dokładne dzieło, do rzeczy polskiej stosowne.

16. Oprócz tych osób będzie wybierana młodzież, pod imieniem dopuszczonych, którzy powinni:

a) znajdować się na wszystkich posiedzeniach Towarzystwa, (prócz wyborowych), jako też i na posiedzeniach działów;

b) wezwani do wydziału, do którego są zdatni, pracować w nim są obowiązani, jako też, mając powierzoną pracę od prezydującego, wymawiać się od niej nie mogą.

§ III. Prywatne i publiczne posiedzenia, porządek w obradowaniu, posiedzenia działów.

17. Skład każdego posiedzenia, oprócz wyborowych, ma bydź przynajmniej z osób ośmiu, łącząc w to prezydującego.

18. Posiedzenia zwyczajne będą raz w miesiąc, to jest w niedzielę pierwszą każdego miesiąca. O odmianie tego dnia, gdyby była potrzeba, prezes na poprzedzającem posiedzeniu uwiadomi. Godzina dziesiąta zrana oznacza się do zaczęcia posiedzenia.

19. Nadzwyczajnych posiedzeń składanie zależy od prezesa.

20. Każde prywatne posiedzenie iść będzie tym porządkiem:

a) zacznie się od czytania dziennika posiedzenia poprzedzającego, i imiona przytomnych zapisane będą;

b) ułatwione zostaną ogólne Towarzystwa sprawy i działowe;

c) [nastąpią prywatne przełożenia osób;

d)] nakoniec rozprawy literackie lub tłómaczenia od członków przyniesione.

21. We wszystkich rzeczach, prócz wyłączonych w oddzielnych punktach, głośne zdania stanowią.

22. W każdej jednak sprawie, na żądanie któregokolwiek z członków, iść powinno tajemne kreskowanie, bez poprzedzającego nawet głośnego.

23. Skoro zachodzić będzie potrzeba kreskowania się, kreskowanie takowe naprzód będzie dla ustanowienia samej zasady, a powtórne dla oznaczenia bądź jej opisów, bądź środków, któremi się do skutku przyprowadzić należy.

24. Posiedzenia publiczne oznacza Towarzystwo i o dniu ich wprzód na niedziel cztery uwiadamia przez publiczne pisma. Bez ważnych przyczyn posiedzenia publiczne odkładanemi bydź nie mogą.

25. Przed ogłoszeniem posiedzenia publicznego, ułoży się na prywatnem:

a) co i jakim porządkiem czytane będzie;

b) czyli i jakie mają bydź podane zagadnienia;

[c) czyli i jakie gotowe dzieła mają bydź doniesione publiczności.]

26. Każdy dział, lub wydział, mieć będzie swoje posiedzenia oddzielne, dwa razy w miesiąc, to jest dnia 12 i 24-go.

Na tych posiedzeniach:

a) rozdzieli prace między swoich członków, i ten układ na posiedzeniu ogólnem do potwierdzenia poda;

b) roztrząsać będzie prace i pisma swoich członków, równie dzieła, które prezydujący pod jego zdanie podda, i o tem zgromadzeniu sprawę przyniesie;

c) zasięgać wiadomości, jaki postępek nauki, do niego należące, czynią w obcych narodach, donosić zgromadzeniu o wyszłych w każdym rodzaju dziełach; dla tego w pisma peryodyczne będzie opatrzony, tudzież utrzymywać ma listowne związki krajowe i zagraniczne.

§ IV. Urzędnicy Towarzystwa i ich obowiązki.

27. Zgromadzenie ma: prezesa, sekretarza, kassyera i bibliotekarza.

28. Prezesa urząd trwa lat cztery. Prawa jego i obowiązki są te:

a) prezydować i mieć pierwszeństwo w zagajeniu rzeczy;

b) rozwagę jakiejkolwiek materyi raz tylko do pierwszego posiedzenia odłożyć, dla dokładniejszego roztrząśnienia;

c) w imieniu Towarzystwa pisywać, odpowiadać, zapytywać się, posiedzenia zwoływać;

d) zdawać sprawę przy końcu czteroletniego urzędowania z prac Towarzystwa, w tym przeciągu czasu dokonanych;

e) w każdym dziale ma moc prezydować;

f) służy mu pierwszeństwo w przedstawianiu kandydatów;

g) rozwiązuje równość zdań we wszystkiem;

h) mianuje tymczasowych zastępców na urzędy, aż do pierwszego obrania;

i) we wszystkich rzeczach, nie wymagających roztrząśnienia przez właściwy dział, we wszystkich potocznych wydarzeniach, tyczących się ogółu Towarzystwa, wyznacza osoby do zdania sprawy.

29. Sekretarza obowiązki są następujące:

a) dzielić prace prezydującego;

b) trzymać dziennik obrad Towarzystwa;

c) mieć skład papierów pod swoim dozorem;

d) corocznie, na prywatnem posiedzeniu, wystawić obraz prac i usiłowań Towarzystwa zeszłorocznych;

e) urzędowanie jego jest dożywotniem, ustaje przecież w przypadkach, w § II objętych.

30. Obowiązki kassyera są te:

a) jako dwojakie są wydatki z kassy Towarzystwa, jedne zwyczajne, drugie nieprzewidziane; tak na pierwsze nie potrzebuje

kassyer żadnych zleceń na piśmie, drugich czynić nie może bez wyraźnego zlecenia Towarzystwa;

b) pocztowe i inne drobne wydatki sam kassyer zaspakaja;

c) z dzieł, drukowanych nakładem Towarzystwa, przychód należy do kassy. Pisarzowi, którego dzieło drukuje się, pewną umówioną liczbę egzemplarzy Towarzystwo udzieli;

d) stan przychodu i wydatku roztrząsanym będzie corocznie przez wydział, umyślnie do tego przez prezydującego wyznaczony, który sprawę o tem zda zgromadzeniu.

31. Bibliotekarza powinnością jest zarządzać biblioteką Towarzystwa, mieć dozór nad składem narzędzi fizycznych, wzorów, machin, i nad gabinetem historyi naturalnej.

§ V. Porządek postępowania w wyborze członków i urzędników.

32. Nie będzie wolno wybierać członków, jak dwa razy na rok, to jest: w Listopadzie i w Kwietniu. Następujące będą zachowane przy obieraniu warunki:

a) kiedy liczba członków nie jest dopełniona, prezes o potrzebie wyboru uwiadomi i kandydata lub kandydatów poda. Inne członki również podadzą, i to zapisane będzie w dzienniku;

b) każdy z nieprzytomnych członków ma prawo, przez list do Towarzystwa, podać kandydatów w każdym czasie, nie czekając nawet wyborów; powinien jednak wyrazić zasługi literackie tej osoby, którą poleca;

c) przy wyborach doniesiono będzie, [kto i] z jakich przyczyn kandydata przedstawił.

33. Zalety, potrzebne w podanym kandydacie na miejsce członka czynnego:

a) jeżeli wydał jakie poważne dzieło w umiejętnościach albo w naukach przyjemnych w języku polskim, bądź oryginalne, bądź z obcego języka tłómaczone;

b) jeżeli się wsławił jakim pożytecznym wynalazkiem;

c) jeżeli jest publicznym nauczycielem w szkołach krajowych lub członkiem jakiego Towarzystwa uczonego.

34. Próżne miejsce w zgromadzeniu uważa się:

a) przez śmierć;

b) przez wyraźne zrzeczenie się;

c) przez niedopełnianie obowiązków, pod liczbą 8. 9. 10. wyrażonych;

d) jeżeli członek, bądź przytomny, bądź nieprzytomny, mając polecone rozważenie dzieł lub rozpraw, trzy razy swego obowiązku nie dopełnił.

35. Na posiedzeniu, poprzedzającem wybory, kandydaci będą ogłaszani; na samem zaś posiedzeniu wyborowem kandydaci nie mogą bydź podawani.

36. Nie może bydź mniej osób wybierających, jak dwanaście. Jeżeli się nie zbierze ta oznaczona liczba, naówczas prezydujący do następnego posiedzenia wybór odłoży. Gdyby zaś na to drugie posiedzenie nie zebrało się osób dwanaście, prezydujący drugi raz odłoży wybór do następującego posiedzenia i o tem uwiadomi członki, najbliżej Warszawy mieszkające, aby przybyły pomnożyć liczbę wybierających. Jeżeli i po takowem wezwaniu, posiedzenie trzecie nie miało jeszcze oznaczonej ilości członków, naówczas przytomni, w mniejszej nawet liczbie, przystąpić mogą do wyboru.

37. Każde przynajmniej trzecie miejsce, wakujące w Towarzystwie, osadzone bydź ma osobą, w Warszawie mieszkającą, aby w tem miejscu każdy dział potrzebną miał liczbę pracowników. Przeto każdy dział, w przyzwoitym czasie, przed wyborami, uwiadomi prezydującego o tej potrzebie, aby wybierający mieli wzgląd na dopełnienie działów, którym niedostaje liczby pracujących.

38. Gdy się zbierze oznaczona liczba, wybór tym sposobem nastąpi:

a) sekretarz przeczyta złożone w kancellaryi pisma o literackich zasługach kandydatów; rownie od nieprzytomnych przesłane polecenia przeczytane będą;

b) gdy jest kilku kandydatów, w jakim porządku imiona ich losem wyciągnione będą, w takim porządku kreskowanie nastąpi;

c) prezydujący da każdemu z członków dwie gałki, jednę białą, drugą czarną. Biała będzie stanowić przyjęcie, a w drugiem naczyniu złożone zostaną czarne gałki;

d) Trzy czwarte części składu przytomnego stanowią przyjęcie, a jeżeli do jednego miejsca jest dwóch lub więcej kandydatów, ten, który ma więcej kresek nad trzy czwarte części, wybranym zostaje.

39. Przybrane i honorowe członki tym samym sposobem będą obierane.

40. Dopuszczeni na każdem posiedzeniu zapisani być mogą. Jeżeliby który z członków względem ich przyjęcia czynił trudności, prosta większość zdań niegłośnych o przyjęciu lub usunięciu stanowi.

41. Urzędnicy będą obierani na półrocznem wyborowem zasiadaniu.

42. Prezes nie może bydź wybierany, tylko z rzędu członków czynnych, mieszkających w Warszawie, chyba, żeby kandydat obowiązał się mieszkać tam przez porę posiedzeń zimowych, a to na cały przeciąg urzędowania swego. Jeżeliby zaś w letniej porze chciał się oddalić, powinien

uprosić sobie zastępcę i o tem uwiadomić zgromadzenie na zwyczajnem posiedzeniu.

43. Kończący urzędowanie prezes może bydź potwierdzony na następujące 4 lata przez nowy wybór, podług niżej oznaczonego sposobu dopełniony:

a) na posiedzeniu, poprzedzającem posiedzenie, do wyboru prezydującego przeznaczone, każdy z członków przyniesie imiona swoich kandydatów, mających potrzebne własności do kandydacyi na prezydencyą;

b) każdy dział na tem samem posiedzeniu wybierze z grona swego po jednym członku. Ci wybrani składać będą wydział, mający zdać sprawę o liczbie i imionach kandydatów podanych i czyli się w nich własności Ustawami przepisane znajdują;

c) z pomiędzy wszystkich, do wyboru podanych, trzech tylko, co najwięcej przez kreskowanie zyskają głosów, utrzymanemi zostaną za kandydatów;

d) jeżeliby w takowem głosowaniu, mającem za zamiar zmniejszenie liczby kandydatów do trzech, [zachodziła równość kresek], wtenczas nastąpi drugie kreskowanie, między osobami równość kresek mającemi;

e) żaden z podanych do kandydacyi nie może kreskować, kiedy na niego idą głosy;

f) na utrzymanych trzech kandydatów następuje dopiero rozstrzygające kreskowanie. Każdy członek dostanie trzy gałki, między któremi dwie czarne, jedną białą. Wystawione będą trzy wazony; na każdym z nich napisanę imię jednego z trzech kandydatów. Głosujący włoży gałkę białą do wazonu, noszącego imię kandydata, którego życzy sobie widzieć wezwanym do prezydencyi, i dwie czarne gałki do innych wazonów włoży;

g) między temi trzema kandydatami prosta większość głosów stanowi wybór;

h) w przypadku równości kresek, starszy wiekiem ma pierwszeństwo.

44. Też same obrzędy i warunki służyć mają i do wyboru na dożywotni urząd sekretarza Towarzystwa.

45. Inni urzędnicy prostą większością kresek niegłośnych obieranemi będą, koniecznie jednak z pomiędzy czynnych albo przybranych członków.

46. Żaden urzędnik nie może złożyć urzędu swego, przed wyjściem zamierzonego czasu, bez ważnej przyczyny, o której sądzi Towarzystwo, trzema czwartemi częściami zdań niegłośnych.

47. Póty urzędnik nie jest wolny od odpowiedzialności, póki albo papierów, albo pieniędzy, powierzonych mu za wolą Towarzystwa, w ręce następcy nie odda.

48. Gdyby który urzędnik umarł, prezydujący do pierwszego wyborowego posiedzenia tymczasowego zastępcę wyznaczy.

49. Gdyby prezydujący umarł, lub nie będąc przytomnym, nie wyznaczył zastępcy, w takim przypadku, do przybycia jego lub nowego wyboru, pierwszeństwo mieć będzie starszy wiekiem.

§ VI. Sposób postępowania w sądzeniu pism członków Towarzystwa, tudzież ubiegających się o nadgrodę, pod zdanie Towarzystwa poddawanych.

50. Trojakie są pisma, które przychodzą do rozwagi: pierwsze, które Towarzystwo swoim porucza członkom; drugie, które po wydanem na publiczność zagadnieniu odbiera; trzecie, które z własnej chęci stowarzyszeni przynoszą do rozwagi.

Te pisma oddają się prosto do działów. Chociaż zaś roztrząsanie pism drugiego rodzaju należy istotnie do właściwego działu, jednakże prezes może oprócz tego przybierać do takowego roztrząsania pewną liczbę osób z innych działów, skoro ważność rzeczy, lub inna jaka okoliczność, wymagać tego będzie.

51. W rozważaniu dzieł, Towarzystwu podanych, te będą prawidła:

a) pisarz dzieła nie należy do rozwagi jego, lecz zapytany na wszystkie trudności odpowie;

b) cokolwiek pod imieniem Towarzystwa wychodzi, to jego poprawie podlega. Wyda ono wyrok o rzeczy, o jej dokładzie i dowodach użytych, oraz o błędach, ubliżających bądź czystości języka, bądź prawidłom grammatyki. Co do sposobu wystawiania myśli, rady tylko pisarzowi udzielić. Wątpliwość każda względem umieszczenia rozprawy w Roczniku, lub względem ogłoszenia dzieła, dwiema trzeciemi częściami głosów ma być roztrzyganą;

c) tak wychodzące dzieło będzie miało napis na pierwszej karcie, że po rozwadze Towarzystwa wychodzi;

d) wolno jest podającemu dzieło członkowi nie przyjąć uwag Towarzystwa, lecz naówczas świadectwo dopełnionej rozwagi umieszczonem nie będzie;

e) nie jest wolno w nieprzysposobionem od Towarzystwa dziele wspominać o czynionej rozwadze, gdyż Towarzystwo za trwałe postanawia prawidło, nie wchodzić w żadne spory z pisarzami;

f) same niedrukowane pisma mogą przechodzić przez rozwagę Towarzystwa.

52. Wydział w rozwadze powierzonego mu pisma stanowi:

a) czy podane pismo ściąga się do rzeczy, którą Tow. liczy między przedmioty swoich zatrudnień, jeżeli nie, to dalsza rozwaga ustaje;

b) skoro uznanem jest miejsce rozwagi, to nastąpi podług wyższego prawidła.

53. Do rozwiązania zagadnień, przez Towarzystwo podanych, równie obcy jak i członki Towarzystwa są wezwanemi. Każdy piszący umieści swą ręką na wierzchu wiersz jakowy i nazwisko swe zapieczętuje. Dział, wraz z osobami dodanemi, przynosi zdanie sprawy, po czem Towarzystwo rozważa i stanowi:

a) której rozprawie nagroda ma bydź przyznaną;

b) gdyby wszystkie rozprawy nie ułatwiały zagadnienia, w takim przypadku powtórnie toż zagadnienie ogłosić zleci;

c) gdyby na zagadnienie jedna tylko rozprawa przesłaną była, natenczas zapieczętowana do roku zostanie, a zagadnienie powtórnie jeszcze na rok ogłoszone będzie;

d) gdyby zaś i po roku więcej rozpraw nadesłanych nie było, wtenczas pierwsza ma bydź sama sądzoną;

e) nadgroda będzie przyznana temu, co najdostateczniej zagadnienie rozwiązał i wykładowi myśli swoich najlepszy dał porządek i postać najozdobniejszą;

f) członki mają mieć przyznane pierwszeństwo, ale otrzymać wyznaczonej nagrody nie mogą;

g) rozprawa, zasługująca na drugie miejsce, wydrukowaną zostanie;

h) po takowem rozpoznaniu, rozpieczętują się kartki, należące do pism uwieńczonych; inne zaś kartki bez odpieczętowania spalone zostaną.

54. Zostawuje sobie Towarzystwo władzę przejrzenia tych ustaw co cztery lata i poprawienia niedogodności, gdyby się jakowe w doświadczeniu okazały.

Układ niniejszy, na którego wierne i gorliwe dopełnienie każdy z członków Towarzystwa swe słowo i cześć w uroczystą złożył rękojmią, czytany bydź powinien co rok na pierwszem posiedzeniu, po upłynionym czasie letniej prac przerwy.

Jan Albertrandi, biskup zenopolitanski, prezydujący.

Ludwik Osiński, sekretarz.

Подписи собственноручныя. Безъ даты. Рядомъ съ этимъ польскимъ текстомъ идетъ текстъ нѣмецкій, подъ заглавіемъ: Verfassung der Gesellschaft der Freunde der Wissensch»ften zu Warschau; къ нимъ приложенъ списокъ членовъ (Тамъ же, т. I, лл. 40—49). Тутъ же (лл. 50—55) другой экземпляръ этого Устава, восполненный словами и выраженіями, которыя приведены нами въ [ ]; дополненія вошли и въ печатное изданіе Устава (W Warszawie, 1805, w drukarni xięży Piarów).

LXXX. Организація философско-математическаго отдѣленія, 1805 г.

Wydziały filozoficzny i matematyczny połączone razem, stosownie do przełożeń Towarzystwu na posiedzeniu d. 3 miesiąca Stycznia 1805 r. uczynionych, niniejszą przepisują sobie organizacyą.[1])

§ 1. Cel i podział prac działu II.

1. Celem wzmiankowanych działów jest pracować nad rozszerzeniem nauk w języku ojczystym, nad oświeceniem współrodaków, nad ułatwieniem im środków do nabycia tychże. Aby zaś praca takowa porządnie odbywać się mogła i wzmiankowanemu celowi zadosyć się stało, dział niniejszy rozkłada się na trzy poddziały, to jest: 1-szy, nauk fizycznych, 2-gi nauk matematycznych, 3-ci filozofii.

2. Każdy z tych poddziałów mieć będzie swoje części, czyli gałęzie, to jest dlatego, iżby członki niekoniecznie nad ogółem nauki, lecz nad jedną w szczególności jej cząstką, którą sobie wybiorą, pożytecznie pracować mogły.

3. Co się tycze rozkładu pod(d)ziałów:

a) pod(d)ział nauk fizycznych. Rozmaite kształty, pod któremi ciała, ich skutki i fenomena w przyrodzeniu wystawują się oczom naszym, dały początek różnym gatunkom i odnogom wiadomościów: te, w miarę postępu światła, rozmnażały się i nakształt bujnego drzewa w nowe rozrastały się gałęzie. Ogół takowych wiadomości daje nam trzy celniejsze, a te wielkie podziały, pod imieniem fizyki, chimii i historyi naturalnej.

Pierwszy dzieli się na fizykę	ciał stałych, ciał płynnych i ciekłych, nieba.
Drugi dzieli się na chimią	ciał kopalnych, „ zwierzęcych, „ roślinnych.
Trzeci dzieli się na historyą naturalną, to jest na	roślinopismo, kopalniopismo i zwierzętopismo.

Do pod(d)ziału nauk fizycznych należy: nauka lekarska, ze wszystkiemi swemi częściami, tudzież: meteorologia i kosmografia;

b) poddział nauk matematycznych i fizyko-matematycznych obejmuje następujące umiejętności: arytmetykę, algebrę, geometryą elementarną, wyższą matematykę, mechaniczne, optyczne i astronomiczne umiejętności, tudzież sztuki fizyko-matematyczne;

---

[1]) Organizacya издается здѣсь, какъ она принята Обществомъ и внесена въ протоколъ отдѣленія 24 марта 1805 г.: По описи № 65: Dziennik czynności działu II filozoficznego, zaczęty d. 9 Stycznia 1805 r., лл. 7—11. Черновикъ ея въ дѣлѣ № 22: Akta, tyczące się urządzeń wewnętrznych działu umiejętności, лл. 3—4.

c) do pod(d)ziału filozofii należyć będą: filozofia spekulacyjna, filozofia moralna, edukacya, prawodawstwo i ekonomia polityczna.

4. Każdy z członków przytomnych i nieprzytomnych wezwany jest od działu swego do obrania sobie któregokolwiek z przedmiotów wymienionych i przyniesienia po pewnym przeciągu czasu owocu prac swoich pod rozwagę działu, stosownie do § I, punkt 4 i § II, p. 8 i 9 Ustaw Towarzystwa.

§ II. Posiedzenia działu i porządek w obradowaniu.

1. Posiedzenia działu zwyczajne będą dwa razy na miesiąc, to jest dnia 12 i 24 każdego miesiąca, o godzinie 3 i ½ popołudniu, w miejscu, które dział za najdogodniejsze uzna.

2. Każde posiedzenie odbywać się będzie trybem wskazanym w punkcie 20, 21, 22 i 23 § III Ustaw ogólnych z tą różnicą punktu 20, lit. a), że przytomne na posiedzeniach członki imiona własną ręką zapisywać będą w dzienniku, umyślnie na to przez sekretarza działu sporządzonym.

3. Przed ogłoszeniem publicznego posiedzenia na działowym, członki, które wygotują materye, aby były publicznie czytanemi, one pierwej na miesiąc do działu przyniosą i chęć swoją w tej mierze oświadczą.

4. Również na kilka tygodni przed posiedzeniem publicznem, członki ułożą lub przyniosą na posiedzenie działu zagadnienia, jakie do nadgrody przeznaczone bydź mają (stos. do art. 25, lit. b, § III Ustaw. ogóln.).

5. Na posiedzeniach zwyczajnych dział roztrząsać będzie:

a) prace i pisma swych członków, tudzież dzieła, które pod sąd jego przyniesione będą;

b) stosownie do § III punktu 26, lit. c, aby dział był w stanie zasięgać wiadomości, jaki początek czynią należące do niego nauki, tak w kraju, jako i zagranicą, jakie w każdym rodzaju wychodzą najlepsze dzieła, obmyśli na swych posiedzeniach sposoby opatrzenia się w też dzieła i pisma perjodyczne;

c) każdy poddział wybierze z grona swego jednę lub dwie osoby za korespondentów do utrzymywania listownych związków z krajowemi i zagranicznemi.

Jenerał Chlebowski obowiązuje się utrzymywać korespondencyą w państwie Niemieckiem. [1])

§ III. Urzędnicy działu i ich obowiązki.

1. Dział mieć będzie prezesa i sekretarza.

---

[1]) Въ черновикѣ (Akta, л. 4) вмѣсто этихъ словъ (Jenerał etc.) стояло два пункта, подъ буквами d и e, которые однако зачеркнуты и замѣнены, карандашемъ на полѣ, этими словами; въ Протоколѣ (л. 9) слова вписены прямо въ текстъ, а пунктовъ d и e нѣтъ совсѣмъ.

2. Urząd prezesa trwać będzie przez rok.

3. Wybór prezesa następować będzie kolejno z każdego poddziału.

4. W przypadku słabości prezesa, urząd i obowiązki jego zastąpi najstarszy wiekiem.

5. Obowiązki prezesa działu będą następujące:

a) prezydować i mieć pierwszeństwo w zagajeniu rzeczy;

b) rozwagę przychodzących materyj raz tylko do pierwszego posiedzenia odłożyć, dla dokładniejszego roztrząśnienia;

c) odłożyć lub przyspieszyć posiedzenia zwyczajne, zwołać nadzwyczajne;

d) zdać Towarzystwu sprawę przy końcu swego urzędowania z prac, w ciągu roku dokonanych, lub przedsięwziętych tylko, w jego dziale;

e) przyjęte prace przez członków swego działu na ogólnem posiedzeniu Towarzystwu przedstawić;

f) o wygotowanych dziełach przez członków działu swego zgromadzeniu donosić;

g) równość kresek w przypadku rozwiązywać;

h) we wszystkich rzeczach, wymagających działowego roztrząśnienia, we wszystkich potocznych wydarzeniach, tyczących się działu, osoby do zdania sprawy wyznaczać.

5 (sic). Obowiązki sekretarza działu w niczem się różnić nie będą od obowiązków sekretarza Towarzystwa (w § IV, p. 29 zawartych).

6. Wprzód, nim biblioteka Towarzystwa założoną i bibliotekarz ustanowionym będzie, książki działowe pod bezpośrednim dozorem prezesa zostawać będą.

§ IV. Rozwaga pism, do działu odesłanych.

1. Dział w rozwadze powierzonego mu pisma postępować będzie według opisu, wyrażonego w § VI, punkt 51, lit. a, b, f i p. 52 pod lit. a i b.

2. Dział daje swoje zdanie względem rozpraw, dla których Towarzystwo nadgrodę przyrzekło.

3. Tudzież względem pism, któreby kosztem Towarzystwa być drukowanemi były warte.

Organizacyę niniejszą pod sąd działu oddają wyznaczeni do jej napisania H. Krusiński, B. Szulecki.

Działo się w Warszawie d. 12 Lutego 1805 r., na posiedzeniu działów fizycznego i matematycznego.

Organizacya ta potwierdzoną została na posiedzeniu centralnym Towarzystwa d. 17 Marca 1805 r.

Podpisano na oryginale: Ludwik Osiński, sekretarz Towarzystwa.

Zgodno z oryginałem, Bartłomiej Szulecki, zastępca sekr. Towarz.

LXXXI. Уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ 1814 г.

Ustawy Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk.

§ I. Cel Towarzystwa i prace, które sobie zamierza.

Artykuł 1. Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk stanowi sobie za cel istotny przykładać się do rozszerzenia nauk i umiejętności w polskim języku.

Art. 2. Dla porządnego odbywania prac zamierzonych, dzieli się Towarzystwo na dwa działy:

1, umiejętności fizycznych, matematycznych i sztuk;

2, nauk.

Art. 3. Stosownie do nauk każdemu działowi właściwych, cały skład Towarzystwa dzieli się na sekcye, do których mianowane członki pod bezpośredniem przewodnictwem głównego działu pracować mają.

Art. 4. W każdym dziale te sobie szczególniej prace i zatrudnienia przepisuje:

a) pisać potrzebne dla kraju dzieła, mając zawsze na względzie zbogacenie i udoskonalenie języka, a wzrost sztuk i rękodzieł wszelkiemi sposobami pomnażać;

b) tłumaczyć autorów wzorowych;

c) przedrukowywać ważniejsze dzieła, osobliwie dawnych pisarzów, z przydaniem potrzebnych uwag, i tańsze ich nabycie ułatwiać;

d) wszelkie w tych widokach zbierać materjały

e) i do prac podobnych spółrodaków zachęcać.

§ II. Skład Towarzystwa.

Art. 5. Towarzystwo składa się z członków:

1) czynnych, 2) przybranych, 3) korespondentów i honorowych.

Art. 6. Liczba członków czynnych jest sześćdziesiąt, przybranych czterdzieści; liczba członków honorowych i korespondentów nie jest określona.

§ III. Obowiązki członków.

Art. 7. Członek czynny mieć będzie najbaczniejszą uwagę na wszystko, co bądź w kraju, bądź za granicą, dotycze się sekcyi jego. W tym celu zasięgać ma potrzebnych wiadomości z dzienników, korespondencyi i samychże dzieł wychodzących, a postrzeżenia i uwagi swoje, tudzież treść dzieł i zdania o nich na posiedzenia działowe przynosić lub, gdy w miejscu posiedzeń nie mieszka, Towarzystwu przesyłać.

Art. 8. Obowiązany jest o pracach, które z woli Towarzystwa przedsięwziął, i postępie w nich, corocznie dział uwiadamiać.

Art. 9. W rzeczy, do jego działu należącej, powinien wypracować jednę przynajmniej w przeciągu lat sześciu rozprawę i oddać ją pod sąd Towarzystwa.

Art. 10. Nadto wszelkie bądź od prezesa działu, do którego należy, bądź od prezesa Towarzystwa polecone sobie czynności jak najściślej i na czas oznaczony uskuteczniać.

Art. 11. Każdego z członków czynnych w Warszawie przytomnych obowiązkiem jest znajdować się na posiedzeniach działowych, ogólnych i publicznych lub o ważnej przyczynie, dla którejby na posiedzeniu przytomnym bydź nie mógł, prezydującego uwiadomić.

Art. 12. Członki z obywatelów krajowych wybierane, a mające tytuł przybranych, obowiązane są dzielić prace członków czynnych w działach, do których przeznaczonemi zostaną, i przepisy art. 8, 9, 10 i 11 dopełniać. Zasiadając na posiedzeniach działowych i ogólnych, zdania swoje otwierać i stanowić mogą.

Art. 13. Korespondentów, z osób krajowych i zagranicznych obieranych, obowiązkiem jest uwiadamiać zgromadzenie o wszelkich tyczących się nauk przedmiotach, które lub same za godne uwagi uznają, lub względem których zapytane będą.

Art. 14. Towarzystwo, przedsiębiorąc udzielać tytuł członków honorowych tym, którzy przez nauki, gorliwość o rozszerzenie światła, lub przez okazaną krajowi przychylność, na szczególniejszy jego zasługują szacunek, ma prawo spodziewać się od nich tego wszystkiego, coby wspierać mogło jego zamiary.

Art. 15. Na podejmowanie potrzebnych Towarzystwa kosztów członki czynne i przybrane czynić będą składkę, nie mniej jak czerwony złoty jeden na kwartał wynoszącą. Nie będący w stanie jej opłacenia, za oświadczeniem tego na posiedzeniu ogólnem, może być na czas uwolnionym.

§ IV. Prywatne i publiczne posiedzenia. Porządek w obradowaniu. Posiedzenia działów.

Art. 16. Skład każdego posiedzenia, oprócz wyborowych, ma być przynajmniej z osób ośmiu, nie łącząc w to prezesa.

Art. 17. Posiedzenia ogólne odbywać się będą raz w miesiąc, to jest w pierwszą niedzielę każdego miesiąca. O odmianie tego dnia, gdyby zaszła potrzeba, prezes uwiadomi. Godzina dziesiąta z rana oznacza się do zaczęcia posiedzenia.

Art. 18. Nadzwyczajnych posiedzeń składanie zależy od prezesa.

Art. 19. Każde posiedzenie ogólne odprawiać się będzie tym porządkiem:

a) zacznie się od czytania dziennika posiedzenia poprzedzającego;

b) imiona członków przytomnych zapisane, a nieprzytomnych i niewymówionych na ostatniem posiedzeniu odczytane będą;

c) ułatwione zostaną ogólne Towarzystwa sprawy;

d) nastąpią raporta z działów;

e) po nich prywatne przełożenia i pisma członków miejsce mieć będą;

f) na końcu prezes podpisze dziennik posiedzenia poprzedzającego.

Art. 20. Ścisłym obowiązkiem jest członków, we wszystkich pismach i przełożeniach, na ogólne lub działowe posiedzenia wnoszonych, zachować się w granicach, odpowiadających powadze Towarzystwa, i nie dotykać osób, tak w składzie jego będących, jako też nienależących do zgromadzenia. W przeciwnym razie prezes Towarzystwa lub działu wstrzymać może czytanie pisma takowego lub przełożenia.

Art. 21. We wszystkich rzeczach głośne zdania stanowią, na żądanie jednak któregokolwiek z członków czynnych iść powinno tajemne kreskowanie, bez poprzedzającego nawet głośnego.

Art. 22. Skoro zachodzić będzie potrzeba kreskowania tajemnego, takowe kreskowanie iść naprzód będzie dla ustanowienia samej zasady, a powtórne dla oznaczenia bądź jej opisów, bądź środków, któremi ją do skutku przyprowadzić należy.

Art. 23. Posiedzenie publiczne odbywa Towarzystwo dwa razy na rok i o dniu przez publiczne uwiadomia pisma.

Art. 24. Ponieważ Towarzystwo dnia 30 Kwietnia 1808 roku, najwyższą łaską Frederyka Augusta, króla saskiego, xiążęcia warszawskiego, ustalone i tytułem Towarzystwa Królewskiego zaszczycone zostało: w dowodzie wiecznej wdzięczności stanowi, iż w tym dniu corocznie odbywać się ma jedno z tych dwóch zwyczajne posiedzenie publiczne.

Art. 25. Przed ogłoszeniem posiedzenia publicznego ułoży się na prywatnem ogólnem:

a) co i jakim porządkiem ma być czytanem;

b) czyli i jakie podane być mają zagadnienia;

c) czyli i jakie gotowe dzieła mają być doniesione publiczności.

Art. 26. Każdy dział mieć będzie swoje posiedzenia oddzielne najmniej dwa razy w miesiąc w dniach, przez siebie oznaczonych. Na tych posiedzeniach:

a) rozdzieli prace między swoje członki podług ustanowionych sekcyi;

b) roztrząsać będzie pisma swych członków, równie dzieła, które prezes pod jego zdanie podda, dla uczynienia o tem sprawy Towarzystwu;

c) z odbieranych od członków sekcyi wiadomości, jaki postępek nauki do niego należące czynią, bądź w własnym narodzie, bądź w obcych krajach, równie jak o wyszłych w każdym rodzaju dziełach donosić będzie zgromadzeniu, a w tym celu opatrzonym zostanie w pisma perjodyczne dla udzielania ich członkom, sekcye składającym.

Art. 27. Na polecenie jednego z członków czynnych wolno jest osobom, nie będącym nawet w Towarzystwie, złożyć rzecz jaką, przez siebie

wypracowaną, lub okazać wynalazek jaki, przez siebie uczyniony, na posiedzeniu działowem, a dział, roztrząsnąwszy rzecz takową przez właściwą sekcyą, raport o tem złoży zgromadzeniu, które osądzi, czy praca autora ma być udzieloną publiczności i jakim sposobem.

Wolno jest także dwom członkom Towarzystwa podać prezesowi osobę, dla udzielenia jej pozwolenia, aby znajdować się mogła na posiedzeniach bądź działowych, bądź centralnych.

Art. 28. Towarzystwo ma prezesa, prezesów działów, administratorów, sekretarza, inspektora biblioteki z przydanym bibliotekarzem, dyrektora gabinetu historyi naturalnej, kassyera.

§ V. Urzędnicy Towarzystwa i ich obowiązki.

Art. 29. Prawa i obowiązki prezesa są te:

a) prezydować i obrady zagajać;

b) rozwagę jakiejkolwiek rzeczy raz tylko do następującego posiedzenia odłożyć dla dokładniejszego roztrząśnienia;

c) w imieniu Towarzystwa pisywać, odpowiadać, zapytywać się, posiedzenia zwoływać;

d) przy końcu urzędowania zdawać sprawę na posiedzeniu publicznem z prac Towarzystwa, w czasie prezydencyi jego dokonanych i przedsięwziętych;

e) równość zdań rozwiązuje we wszystkiem, gdzie prosta większość głosów stanowi;

f) tymczasowych zastępców na urzędy aż do pierwszego obrania mianuje;

g) we wszystkich rzeczach, nie wymagających roztrząśnienia przez dział właściwy, we wszystkich potocznych sprawach, tyczących się ogółu Towarzystwa, wyznacza osoby do zdania raportu;

h) urzędowanie prezesa trwa lat cztery.

Art. 30. Prezes w dziale też same ma obowiązki i prawa w przewodniczeniu posiedzeniom działowym, jakie są właściwe prezesowi Towarzystwa co do posiedzeń ogólnych. On w imieniu działu pisuje, odpowiada, zapytuje się, posiedzenia zwołuje. Sam lub przez wyznaczone osoby zdaje sprawę na posiedzeniach ogólnych i donosi o tem, co w art. 26 pod lit. c działom jest poleconem. Corocznie na posiedzeniu działowem obowiązany jest wystawić obraz całorocznych prac działu, w którym prezyduje, i ten Towarzystwu na ogólnem posiedzeniu udzielić. Urzędowanie jego trwa lat cztery.

Art. 31. Każdy z prezesów działów jest naturalnym vice-prezesem Towarzystwa całego: w przypadku zatem potrzeby prezes jednemu z nich starszemu wyborem, a w razie równości wyboru, starszemu wiekiem zastępstwo swoje powierza.

Art. 32. Administratorów na posiedzeniu ogólnem, z liczby członków czynnych obranych, będzie pięciu, przy zachowaniu przepisów, jakie prawo krajowe wskazuje, a tych obowiązkiem będzie:

a) zawiadywać całem gospodarstwem Towarzystwa;

b) assygnacye do kassyera wydawać;

c) mieć zwierzchnicze oko nad kassą;

d) corocznie rejestra kassyjne przezierać i kassyera kwitować;

e) kontrakty imieniem i na rzecz Towarzystwa czynić, w sądach, gdy tego potrzeba wypadnie, stawać i odpowiadać, podania do władz rządowych pisać i na nie odpowiedzi odbierać;

f) dziennik czynności swoich porządnie utrzymywać;

g) o ważniejszych wypadkach na posiedzeniach ogólnych Towarzystwu donosić;

h) na końcu każdego roku podawać stan aktualny funduszów Towarzystwa na posiedzeniu ogólnem.

Posiedzenia takowe administracyi odbywać się mają w komplecie najmniej trzech osób. Prezydowanie idzie według porządku nominacyi. Urzędowanie każdego z administratorów jest dożywotniem.

Art. 33. Sekretarz, z liczby członków czynnych obierany, ma obowiązki:

a) być pomocą prezesowi;

b) trzymać dziennik obrad Towarzystwa i działów, jako też posiedzeń publicznych;

c) mieć skład papierów pod swoim dozorem;

d) dozwolone wypisy z akt zgromadzenia zaświadczać;

e) publiczne posiedzenia przez gazety ogłaszać i treść pism, na takowych posiedzeniach czytanych, do tychże gazet podawać; w tym celu po każdem posiedzeniu publicznem pisma, na nim czytane, od członków odbierze i te razem z protokułem posiedzenia złoży w bibliotece za rewersem bibliotekarza; wyciągiem z protokółu posiedzeń uwiadomi natychmiast prezesów działów o poleceniach Towarzystwa, ściągających się do każdego działu.

Papiery wszelkie, do Towarzystwa przychodzące, oddawać będzie do zachowania w ręce bibliotekarza, o których odebraniu bibliotekarz na następującem posiedzeniu ogólnem zda sprawę;

f) utrzymywać będzie listę wszystkich członków Towarzystwa od założenia jego z wyrażeniem czasu wyboru każdego;

g) poda corocznie imiona członków wszystkich do druku, i jeden exemplarz każdemu z członków odda na początku roku;

h) utrzymywać będzie w miejscu posiedzeń ogólnych wypisany poczet wszystkich członków, składających zgromadzenie, ułożony podług sekcyi, w jakiej który członek zostaje, z wyrażeniem, obok imion, czasu przyjęcia;

i) corocznie na posiedzeniu ogólnem wystawi obraz prac i usiłowań Towarzystwa zeszłorocznych.

Sekretarz Towarzystwa jest oraz urodzonym sekretarzem w obu działach. Urzędowanie jego jest dożywotniem.

Art. 34. Inspektor biblioteki, z członków czynnych lub przybranych obrany, mieć będzie dozór zwierzchni nad składem xiąg Towarzystwa. Do niego należy baczne mieć oko, czyli przydany mu bibliotekarz dopełnia ściśle obowiązków swoich, dlatego raz przynajmniej w miesiącu zwiedzi bibliotekę, a raz w rok zupełną jej odbędzie rewizyą i sprawę o tem Towarzystwu uczyni. Inspektor biblioteki dopilnuje, aby instrukcya, przepisana bibliotekarzowi przez administratorów, ściśle dopełnianą była.

Art. 35. Podobnym sposobem z członków czynnych lub przybranych obranym zostanie dyrektor gabinetu historyi naturalnej, którego obowiązki znajdują się w samym tytule jego urzędu, a raz w rok także raport o stanie składów, dozorowi jego powierzonych, złoży Towarzystwu.

Art. 36. Kassyer również z grona członków czynnych lub przybranych przez wybór mianowanym będzie: a jako dwojakie są wydatki z kassy Towarzystwa, jedne zwyczajne, etatem postanowione, drugie nieprzewidziane, tak na pierwsze nie potrzebuje kassyer żadnych zleceń na piśmie, drugich czynić nie może bez assygnacyi administratorów. Pocztowe i inne drobne wydatki sam kassyer zaspakaja. Z dzieł, drukowanych nakładem Towarzystwa, przychód należy do kassy. Pisarzowi, którego dzieło się drukuje, pewną umówioną liczbę exemplarzów zgromadzenie udzieli. Kassyer składa rachunki corocznie przed administracyą i przez nią jest kwitowanym.

Art. 37. Urzędowanie w powyższych trzech artykułach wyrażonych urzędników trwa lat cztery.

Art. 38. Bibliotekarz pod dozorem inspektora biblioteki trzymać się będzie ściśle osobno mu przepisanej przez administracyą instrukcyi.

§ VI. Porządek postępowania w wyborze członków Towarzystwa.

Art. 39. Raz tylko na rok, to jest w miesiącu Styczniu na posiedzeniu ogólnem wybierane być mogą członki zgromadzenia.

Art. 40. Próżne miejsce w zgromadzeniu staje się:

a) przez śmierć;

b) przez wyraźne zrzeczenie się;

c) przez niedopełnianie obowiązków, niniejszemi ustawami przepisanych.

Art. 41. Zasady wyboru są następujące:

a) w miesiącu Październiku wyznaczona deputacya na posiedzeniu ogólnem składa raport o stanie Towarzystwa co do osób je składających, z którego gdyby się potrzeba nowego wyboru okazała;

b) każdy z członków czynnych przytomnych ma prawo podać na piśmie kandydata, bądź z rzędu przybranych do czynnych, bądź z obcych do przybranych i czynnych, z wyrażeniem zasług jego literackich i przyłączeniem dzieł, przez niego wydanych, oraz z zapewnieniem, że szczerą jest chęcią kandydata poświęcić talenta i prace swoje na zaszczyt Towarzystwa;

c) lista kandydatów zamknięta będzie miesiącem przed posiedzeniem wyborowem;

d) po zamknięciu listy wyznaczona od prezesa deputacya zajmie się rozpoznaniem zalet i dzieł podanych kandydatów i na posiedzenie ogólne wyborowe przyniesie raport, w którym wyrazi imiona kandydatów, przez kogo podanemi zostali, i czyli posiadają przymioty, ustawami temi przepisane.

Art. 42. Zalety potrzebne w kandydacie:

a) jeżeli wydał poważane jakie dzieło w naukach lub umiejętnościach, bądź oryginalne, bądź z obcego języka przeniesione; w pięknych zaś sztukach wzór rzadszej zalety;

b) jeżeli się wsławił ważnym jakim i pożytecznym wynalazkiem;

c) jeżeli będąc nauczycielem publicznym w szkołach krajowych, lub członkiem jakiego uczonego Towarzystwa, zasłużył na szczególny zgromadzenia szacunek.

Art. 43. Posiedzenie wyborowe składać się powinno najmniej z dwunastu członków czynnych. Jeżeliby się nie zebrała ta oznaczona liczba, prezes do następującego posiedzenia wybór odłoży. A po takowem dwukrotnem odłożeniu i obwieszczeniu przez prezesa członków, gdyby i na trzecie posiedzenie nie zgromadziło się osób dwanaście, na ów czas przytomni i w mniejszej nawet liczbie, nie ubliżając jednak kompletowi, w art. 16 przepisanemu, do wyboru mogą przystąpić.

Art. 44. Wybór tym porządkiem nastąpi:

a) sekretarz ogłosi imiona kandydatów;

b) kreskowanie na każdego z nich w tej kolei nastąpi, w jakiej imiona ich losem wyciągnione zostaną;

c) prezes da każdemu z obierających dwie gałki, białą i czarną; obnoszone będą dwa naczynia, z których jedno ma stanowić przyjęcie, w drugie zaś każdy z członków złoży pozostałą u siebie gałkę;

d) prezes z przybranemi dwoma członkami po każdem głosowaniu otworzą naczynie, stanowić mające o przyjęciu, obliczą głosy i o nich zgromadzeniu doniosą;

e) trzy czwarte części zdań składu przytomnego, oświadczonych przez gałki białe, stanowią przyjęcie;

f) gdy liczba osób obierających nie mogła się dzielić wyraźnie podług poprzedzającego przepisu, na ów czas przed wyborem zgromadzenie postanowi, jaka jest liczba głosów zezwalających do przyjęcia potrzebną;

g) jeżeli do jednego miejsca wakującego jest dwóch lub więcej kandydatów, ten, który ma więcej kresek nad trzy czwarte części lub nad postanowioną liczbę głosów, obranym zostanie.

Art. 45. Powyższym sposobem wszystkie członki równie czynne, jak przybrane, korrespondenci i honorowi obieranemi będą.

Art. 46. Obranego członka prezes o wyborze uwiadomi, doniesie mu, którego z zmarłych członków ma przedsięwziąć pochwałę, prześle mu niniejsze Towarzystwa ustawy, z wezwaniem, aby złożył w czasie oznaczonym akt akceptacyi i przyrzeczenie zachowania Ustaw.

Art. 47. Forma akceptacyi jest następująca: „Ja N. przyjmuję z wdzięcznością tytuł członka N. Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, którym mnie toż Towarzystwo przez wybór swój zaszczyciło. Słowo moje i cześć w uroczystą składam rękojmią, że ustawy tegoż zgromadzenia ściśle dopełniać będę. Akceptacyą tę i przyrzeczenie dla lepszej wiary własną podpisuję ręką. Dan . . . . "

Art. 48. Nowo obranych przytomnych członków prezes na następne posiedzenie publiczne wprowadzi, wspomni w krótkich słowach powody przyjęcia, a nowo obrany, zabrawszy miejsce sobie wskazane, mówić będzie o zasługach poprzednika swojego i o nauce, w której był najbieglejszym.

Art. 49. Każdy z nowo obranych członków, po złożeniu aktu akceptacyi, otrzyma od Towarzystwa właściwy patent.

§ VII. Porządek postępowania w wyborze urzędników.

Art. 50. Pierwsze posiedzenie ogólne w miesiącu Listopadzie zamienia się w posiedzenie wyborowe urzędników Towarzystwa, jeżeliby które z ich miejsc zawakowało.

Art. 51. Urząd uważanym jest za wakujący:

a) przez upłynienie czasu urzędowania;

b) przez śmierć;

c) przez uwolnienie od urzędu.

Art. 52. Prezes Towarzystwa i prezesowie działów nie mogą bydź obierani, tylko z rzędu członków czynnych, i to mieszkających w Warszawie przynajmniej w ciągu posiedzeń zimowych. Przepis ten ściąga się równie do innych urzędników zgromadzenia.

Art. 53. Wybór prezesa Towarzystwa w następujący sposób odbywać się będzie:

a) wyznaczona deputacya na posiedzenie ogólne, poprzedzające wybór, przyniesie listę wszystkich członków czynnych, z wyłączeniem jedynie tych, którym same niniejszych ustaw przepisy są na przeszkodzie do kandydacyi;

b) takowa lista, na temże posiedzeniu rozważona i przyjęta, wydrukowaną będzie na tyle exemplarzy, ilu jest wotujących;

c) każdy z wotujących otrzyma jeden exemplarz takowej listy i, podkreśliwszy na nim nazwisko osoby, którą obraną mieć życzy, przyniesie na posiedzenie wyborowe i w naczyniu zakrytem złoży;

d) prezesowie działów, wezwawszy po jednym członku z działów swoich, obliczą głosy i o nich Towarzystwo uwiadomią;

e) najwięcej mający głosów jest obrany prezesem;

f) w przypadku równości głosów, nastąpi kreskowanie przez gałki;

g) gdyby i tak równość kresek okazała się, starszy wyborem na członka Towarzystwa ma pierwszeństwo.

Art. 54. Co do kompletu posiedzenia wyborowego przepis Art. 43. ma być zachowany.

Art. 55. Wybór administratorów, jako też wybór sekretarza Towarzystwa, odbywać się będzie tymże samym sposobem, jak obierany jest prezes.

Art. 56. Każdy dział obiera prezesa swego stosownie do przepisów organizacyi swojej i o tem Towarzystwu na posiedzeniu ogólnem donosi.

Art. 57. Inni urzędnicy, za podaniem kandydata przez prezesa, obieranemi będą prostą większością zdań niegłośnych.

Art. 58. Urzędnik, składający urząd dla ważnej przyczyny, o której sądzi zgromadzenie, póty nie jest wolny od odpowiedzialności, póki albo papierów, albo pieniędzy, powierzonych mu za wolą Towarzystwa, w ręce następcy nie odda.

Art. 59. W przypadku śmierci lub uwolnienia którego z urzędników, prezes, stosownie do art. 29 lit. f, wyznacza tymczasowego zastępcę, aż do nowego wyboru.

Art. 60. Gdyby prezes umarł lub oddalając się nie wezwał zastępcy, na ów czas obejmuje prezydencyą jeden z prezesów działów, wedle przepisu, w art. 31 umieszczonego.

§ VIII. Sposób postępowania w sądzeniu pism członków Towarzystwa, tudzież ubiegających się o nagrodę i zdaniu jego podanych.

Art. 61. Czworakie są pisma, które pod rozwagę Towarzystwa przychodzą:

1) które Towarzystwo swoim poruczа członkom;

2) które po wydanem na publiczność zagadnieniu odbiera;

3) które stowarzyszeni z własnej chęci do rozwagi przynoszą;

4) i które mu w rękopismach przesyłają osoby, nie będące w zgromadzeniu, w celu zasięgnienia jego rady i zdania.

Art. 62. Pisma pierwszego i trzeciego rodzaju, do których należą i te, które na publicznem posiedzeniu czytane być mają, roztrząsane będą w następujący sposób: autor rozprawy odda rozprawę prezesowi miesiącem wprzód, jeżeli ma być czytana na posiedzeniu publicznem. Prezes odeśle ją do właściwego działu, w którym prezydujący wyznaczy deputacyą, z dwóch lub trzech osób złożoną, do rozważenia pisma. Deputacya, zdając sprawę, wyłoży dokładnie treść dzieła, oraz zdanie swoje i uwagi, jeżeli ma jakie, umieści na posiedzeniu działowem, o czem zgromadzeniu na posiedzeniu ogólnem doniesiono będzie.

Art. 63. Uwagi deputacyi, po roztrząśnieniu ich na sessyi działowej, komunikowane będą autorowi pisma.

Art. 64. Wolno jest autorowi nie przyjąć tych uwag, lecz rzecz jego ani pod imieniem Towarzystwa wychodzić, ani na posiedzeniu publicznem czytaną być nie może.

Deputacye zdawać będą sprawę co do umieszczenia pism w Rocznikach, i imiona członków deputacyi umieszczone będą obok rozprawy bądź złożonej w aktach, bądź drukiem ogłoszonej.

Art. 65. Wolno jest autorowi żądać odczytania i pisma, i zdania deputacyi, w gronie członków obradujących, dla dokładniejszego ocenienia: wówczas trzy czwarte części zdań niegłośnych o przyjęciu lub usunięciu pisma stanowią.

Art. 66. Dzieło przez Towarzystwo przyjęte, a wychodzące na widok publiczny, będzie miało napis na pierwszej karcie, że po rozwadze Towarzystwa wychodzi. Może wówczas autor umieścić zdanie deputacyi przez wyciąg z akt, od sekretarza zaświadczony.

W nieprzysposobionem zaś od Towarzystwa dziele nie wolno jest autorowi czynić jakiejkolwiek wzmianki o czynionej rozwadze.

Art. 67. Nie każde pismo, na publicznem czytane posiedzeniu, może być umieszczone w Roczniku. Dwie trzecie części niegłośnych zdań stanowić o tem będą.

Art. 68. Prezesowie działów opisują corocznie historyą prac działów swoich. Sekretarz zdaje coroczny raport o czynnościach całego Towarzystwa, a prezes co lat cztery zdaje sprawę z prac, w czasie urzędowania swego dokonanych i przedsięwziętych. Takowe raporta mają miejsce w Rocznikach Towarzystwa.

Art. 69. Do rozwiązania zagadnień, przez Towarzystwo ogłoszonych, równie członki, jak nienależący do zgromadzenia, równie krajowi jak zagraniczni, są wezwani.

Art. 70. Każdy z odpowiadających przesłać ma pismo swoje i wszystko, co do odpowiedzi należeć może, w czasie oznaczonym, do Towarzystwa na ręce sekretarza, mieszcząc na czele pisma napis jakowy i przyłą-

czając z tym samym napisem bilet zapieczętowany, w którym nazwisko i mieszkanie piszącego wyrażone będzie.

Art. 71. Przed upłynieniem czasu, do odpowiedzi wyznaczonego, mianowane będą w działach właściwych deputacye, którym nadchodzące rozprawy oddawane być mają.

Art. 72. Po upłynionym czasie do ubiegania się, deputacye przedsiębiorą rozwagę i porównanie rozpraw przysłanych. Praca ta uskuteczniona będzie w przeciągu trzech miesięcy.

Art. 73. Deputacye zdadzą sprawę w działach sobie właściwych o każdem z osobna piśmie z porównaniem wszystkich między sobą, a po dopełnionej na posiedzeniu działowem należytej rozwadze, rzecz cała przesłaną zostanie Towarzystwu.

Art. 74. Towarzystwo prostą zdań niegłośnych większością stanowi przyznanie nagrody, i zleca czytać raport na posiedzeniu publicznem.

Art. 75. Gdyby wszystkie rozprawy nie rozwiązywały zagadnienia, w takim przypadku Towarzystwo zleci toż zagadnienie powtórnie ogłosić.

Art. 76. Jeżeli na zagadnienie jedna tylko odpowiedź przesłaną będzie, ta zapieczętowana do roku zostanie, a Towarzystwo powtórnie jeszcze na rok zagadnienie ogłosi. Gdyby zaś i po roku więcej rozpraw nadesłanych nie było, pierwsza ma być sama sądzoną.

Art. 77. Członki mogą mieć przyznane pierwszeństwo, lecz wyznaczonej nadgrody otrzymać nie mogą, jeżeli ta z własnego funduszu Towarzystwa jest ogłoszoną.

Art. 78. Po dopełnionem rozpoznaniu, prezes na posiedzeniu publicznem o uwieńczonej rozprawie donosi; otworzywszy właściwą kartkę, imie autora i nadgrodę ogłasza; inne zaś kartki bez odpieczętowania spalone zostaną.

Art. 79. Rozprawy, uwieńczone i w Rocznikach, i osobno, kosztem Towarzystwa drukowane będą, z napisem: Rozprawa, przez Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk uwieńczona.

Art. 80. Rozprawa, na drugie zasługująca miejsce, publiczności ogłoszoną i w Rocznikach Towarzystwa wydrukowaną zostanie.

Art. 81. Dzieło tego rodzaju, w obcym języku napisane, ma być staraniem Towarzystwa przełożone na język ojczysty.

§ IX. Przepisy dodatkowe.

Art. 82. Towarzystwo na okazanie wzajemnego między członkami szacunku i związku, w przypadku ciężkiej słabości którego z członków swoich, mieć będzie potrzebną troskliwość względem stanu zdrowia, a nawet potrzeb chorującego.

Art. 83. W przypadku śmierci którego z członków, Towarzystwo w gronie przytomnych, oddając zeszłemu ostatnią przysługę, znajdować się będzie na obchodzie pogrzebowym i towarzyszyć zwłokom do grobu.

Art. 84. Zostawuje sobie Towarzystwo władzę przejrzenia tych Ustaw co cztery lata i poprawienia niedogodności, gdyby się jakie w doświadczeniu okazały.

Działo się w Warszawie na posiedzeniu ogólnem dnia 5 Czerwca 1814 roku.

Stanisław Staszic, prezes.
Ludwik Osiński, sekretarz.

[Въ архивѣ при Казенной палатѣ этотъ Уставъ имѣется въ слѣдующемъ изданіи его, почему тутъ въ немъ прибавлено:

Zgodno z Ustawami 5 Czerwca 1814 roku. Dan 6 Lutego 1829.
Juljan Ursyn Niemcewicz, prezes.
Łukasz Gołębiowski, sekretarz.]

Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk.

Zgromadzenie to, założone w roku 1800 pod prezydencyą wówczas x. Jana Albertrandego, biskupa zenopolitańskiego, najwyższą łaską Fryderyka Augusta, króla saskiego, xiążęcia warszawskiego, do zaszczytu Towarzystwa Królewskiego wywyższonem zostało. Celem jego istotnym jest przykładać się do rozszerzenia nauk i umiejętności w polskim języku. Dzieli się na dwa działy:

I, dział umiejętności,
II, dział nauk.

Sześćdziesiąt członków czynnych, a czterdziestu przybranych i korrespondentów, stosownie do teraźniejszej ustawy, pracujących każdy w dziale nauk sobie właściwym składa Towarzystwo. Liczba członków honorowych nie jest ograniczona.

Далѣе идетъ списокъ членовъ Общества.

По описи № 2: Akta, tyczące się Ustaw, etc., 5. Печатн. (W Warszawie, roku 1814, въ 8-ку, стр. 30+1 и списокъ членовъ на 9 стран.).

LXXXII. Рапортъ комиссіи, назначенной для опредѣленія научныхъ предметовъ, относящихся къ каждому изъ отдѣленій Общества любителей наукъ, 29 марта н. с. 1826 г.

Raport deputacyi, wyznaczonej do wymienienia przedmiotów naukowych, do działu nauk i umiejętności należących.

Deputacya, poczytując poruczone sobie działanie za dopełnienie niektórych przepisów Ustaw towarzystwa, w tychże Ustawach prawideł postępowania dla siebie szukać musiała.

Artykuł 3 stanowi, iż cały skład Towarzystwa dzieli się na sekcye stosownie do nauk każdemu działowi właściwych, do których mianowane członki pod bezpośredniem przewodnictwem głównego działu pracować mają. Art. 7 kładzie na członka czynnego obowiązek pracowania w przedmiocie, do jego sekcyi należącym. Art. 33. Obowiązuje sekretarza Towarzystwa do utrzymywania wypisanego poczetu wszystkich członków, składających zgromadzenie, ułożonego podług sekcyi, w jakiej który członek zostaje. Wymagają więc ustawy zaprowadzenia sekcyi, lecz rozporządzenie to dotąd wykonanem nie zostało. Chcąc je przywieźdź (do) skutku stosownie do zlecenia Towarzystwa, zwraca deputacya uwagę kolegów na to: 1°, co się ma rozumieć przez sekcye? 2°, jakim sposobem wykonać art. 3-ci Ustaw, który stanowi, iż członki Towarzystwa do sekcyi mianowane być mają?

Zdaje się deputacyi, iż przez sekcye działów, nie można rozumieć osobnych oddziałów, z mniej większej liczby członków złożonych, którehy osobne posiedzenia odbywały i t. p., lecz że wyraz ten ma znaczyć przedmioty naukowe, do każdego działu należące, któremi się członkowie tegoż działu zajmują, stosownie do przepisów artykułu 7-go. Przedmioty te powinny być ściśle oznaczone, tak, aby każdy członek Towarzystwa mógł sobie obrać zawód, w którym pracować będzie.

W tym celu proponuje deputacya, aby dział umiejętności składał się z dwóch oddziałów: jeden umiejętności matematycznych, drugi umiejętności fizycznych. Pierwszy zawierać będzie cztery sekcye, to jest: 1) matematyki, 2) mechaniki, 3) astronomii, 4) budownictwa, jako umiejętność uważanego. Drugi zawiera sekcyi dziewięć, to jest: 1) fizyki, 2) chemii, 3) zoologii, 4) botaniki, 5) mineralogii i geologii, 6) rolnictwa i weterynaryi, 7) leśnictwa, 8) technologii, 9) medycyny i chirurgii. W tych sekcyach zawarte są sztuki mechaniczne, które wedle art. 2 Ustaw do działu umiejętności są policzone.

Dział nauk składa się z dwóch oddziałów: jeden właściwych nauk, drugi sztuk pięknych. Piewszy zawiera w sobie dziewięć sekcyi, to jest: 1) filozofii, moralności i pedagogiki, 2) historyi i wykrycia jej źródeł, 3) jeografii i podróży, 4) gospodarstwa narodowego, 5) prawa, 6) wymowy i literatury ogólnej, 7) poezyi i dramatyki, 8) filologii, lingwistyki i starożytności, 9) języka polskiego. Drugi zawiera sekcyi pięć, to jest: 1) malarstwa, 2) rzeźbiarstwa, 3) budownictwa, jako sztuka uważanego, 4) sztycharstwa, 5) muzyki (kompozycyi).

Co się tycze dopełnienia przepisów art. 3 Ustaw, który wspomina o mianowaniu członków do sekcyi, rozumie deputacya, iż najwłaściwiej będzie, aby wszyscy w Warszawie obecni członkowie sami się deklarowali, do której sekcyi każdy chce należyć, co do nieobecnych zaś, aby prezesowie działów każdego do właściwej sekcyi przeznaczali.

Gdy to wykonanem zostanie, lista członków, stosownie do art. 33 Ustaw ułożona i drukowana, zawierać będzie w sobie wykaz dokładny osób według sekcyi w obudwu działach, które same tylko głos stanowczy przy wyborach działowych mieć będą.

Plater, F. Skarbek, Lelewel.

Przyjęto na posiedzeniu centralnem Towarzystwa dnia 19 Marca 1826 roku.

Czarnecki, sekretarz Towarzystwa.

Тамъ же, по описи № 2, л. 16.

LXXXIII. Внутренняя организація отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 27 декабря н. с. 1826 г.

Projekt organizacyi wewnętrznej działu umiejętności w Towarzystwie przyjaciół nauk.

I. Cel i prace działu umiejętności.

Art. 1. Dział umiejętności w Towarzystwie przyjaciół nauk ma na celu prac swoich przykładanie się do rozszerzenia umiejętności matematycznych i fizycznych, tudzież sztuk przemysłowych w kraju.

Art. 2. Przedmioty naukowe prac, do działu należących, rozdzielone są na 14 sekcyi następujących, jako to:

1. W umiejętnościach matematycznych: 1) sekcya—matematyka, 2) mechanika, 3) astronomia, 4) budownictwo (jako umiejętność).

2. W umiejętnościach fizycznych: 5) fizyka, 6) chemia, 7) zoologia, anatomia i fiziologia, 8) botanika, 9) mineralogia i geologia.

3. W umiejętnościach ekonomicznych: 10) medycyna, chirurgia, farmacya, 11) nauka gospodarstwa narodowego, 12) rolnictwo, ogrodnictwo i weterynarya, 13) leśnictwo, 14) technologia.

Art. 3. Wszystkie, członki dział umiejętności obecnie składające tak czynni, jak przybrani, zapiszą się do jednej z czternastu sekcyi powyższych, mając wzgląd na przedmiot, który dla siebie jako główny uważają. Oprócz tego mogą się dodatkowo i do innej sekcyi zapisać.

Art. 4. Podobne zapisanie się dopełni każden nowo obrany członek Towarzystwa czynny lub przybrany, jeżeli w dziale umiejętności pracować i do niego należeć postanowi.

Art. 5. Każdej sekcyi szczególnym obowiązkiem będzie dla dopełnienia ogólnego zamiaru, jaki sobie Towarzystwo w dziale umiejętności zamierzyło:

1. Sledzić tak w kraju, jak zagranicą, postępu właściwej sobie umiejętności.

2. Powtarzać doświadczenia gdzieindziej dopełnione dla sprawdzenia rezultatów otrzymanych i dla korzystnego ich, jeżeli to bydź może, w kraju zastosowania.

3. Przyczyniać się przez własne pomysły i przez doświadczenia do rozszerzenia granic umiejętności właściwej.

4. Nabierać potrzebnych w tej mierze wiadomości przez czytanie właściwych dzienników i dzieł tak krajowych, jak zagranicznych.

5. Utrzymywać w tym samym celu potrzebne stosunki naukowe z uczonemi krajowemi i zagranicznemi ludźmi i korespondentami Towarzystwa.

6. Pisać w przedmiotach właściwych rozprawy i dzieła w języku polskim niemniej zagraniczne celujące dzieła dla wygody i użytku rodaków na język polski tłómaczyć.

7. Donosić na posiedzeniu działowym o wszelkich nowych odkryciach, o nowym zastosowaniu lub tłomaczeniu prawd znajomych, o nowych zaprowadzeniach naukowych, nowo wyszłych dziełach, nowo wsławiającym się autorze, lub uczonym tak krajowym jak zagranicznym i o zgonie którego z nich.

8. Nakoniec co do dzieł nowo wyszłych, osobliwie krajowych, albo w polskim języku ogłoszonych, przynosić zdanie swoje gruntownie i bezstronnie z rozbiorem całego dzieła wypracowane.

Art. 6. [Этотъ 6 артикулъ приписанъ на особомъ листѣ]. Na ostatniem posiedzeniu przed feryami zebrani członkowie czynni i przybrani wyciągną losem po jednej kartce, wyrażającej numer posiedzenia w ciągu roku bieżącego, na którem będzie obowiązany przeczytać krytyczny rozbiór ważnego jakiego nowego dzieła albo też zdać sprawę o postępie nauki, którą szczególniej zajmuje się, tak co do odkryć, wynalazków, jako i co do dzieł w niej wydanych albo rozprawy, sekretarz mieć będzie przygotowaną listę wszystkich dni, w które zwyczajne posiedzenia działu przypadają, i każdy z członków zapisze w tej liście imię i nazwisko swoje przy tym dniu, na którym podług wyciągniętego losu czytać swoją pracę jest obowiązany. Kartki nierozebrane rozdzielone będą na posiedzeniu działu między członków nieobecnych.

II. Skład działu umiejętności i obowiązki członków.

Art. 7. Dział umiejętności składa się z członków czynnych i przybranych.

Art. 8. Obowiązkiem każdego członka czynnego i przybranego, do

działu umiejętności należącego, jest najsilniej starać się o dopełnienie zamiarów ogólnych działu, a szczególniej sekcyi, do której należy.

Art. 9. Inne obowiązki członków objęte są ustawami ogólnemi Towarzystwa.

III. Urzędnicy działu.

Art. 10. Dział umiejętności ma prezesa i zastępcę sekretarza.

Art. 11. Obowiązkiem prezesa działu jest:

1. Przestrzegać ścisłego wykonania Ustaw ogólnych Towarzystwa i wewnętrznej organizacyi działu, a to w celu jak najdoskonalszego dopełnienia zamiarów Towarzystwa.

2. Prezydować na posiedzeniach działu.

3. Zwoływać w przypadku potrzeby posiedzenia nadzwyczajne.

4. W przypadku równości zdań głośnych rozwiązywać ją dodanym drugim głosem.

5. Wyznaczać deputacye.

6. Imieniem działu pisać i odpowiadać.

7. Zdawać na zgromadzeniu ogólnem Towarzystwa sprawę roczną z prac działu.

8. Zdawać podobną sprawę co cztery lata i przy końcu swego urzędowania.

Art. 12. Obowiązkiem zastępcy sekretarza jest:

1. Bydź pomocą sekretarzowi Towarzystwa w pracy, działu umiejętności dotyczącej, a mianowicie:

a) sporządzać protokuły posiedzeń działu;

b) redagować raporta miesięczne o pracach działu, na posiedzeniu ogólnem Towarzystwa czytać się mające;

c) utrzymywać listę członków działu podług wzoru załączonego.

2. Zastępować jego miejsce na posiedzeniu działu, ilekroć sekretarz nie będzie mógł bydź na nim obecnym.

Art. 13. W nieobecności prezesa działu na posiedzeniu zastępować go będzie pierwszy z porządku członek czynny działu podług starszeństwa wyboru na posiedzeniu obecny. Z pomiędzy dwóch członków czynnych, w jednym dniu wybranych, prezydować będzie starszy wiekiem; z pomiędzy dwóch członków jednego wieku los przeważy prezydującego.

Art. 14. W przypadku choroby lub oddalenia się z Warszawy na czas krótki prezesa działu, zastępować go podobnie będzie pierwszy z porządku członek czynny działu podług przepisów art. 12 poprzedzającego, na wezwanie oddalającego się prezesa.

Art. 15. W przypadku choroby, lub nieobecności zastępcy sekretarza na posiedzeniu, tymczasowe zastępstwo poruczone będzie przez pre-

zesa działu jednemu z członków działu czynnych lub przybranych na posiedzeniu obecnych.

Art. 16. W przypadku choroby, lub oddalenia się na krótki czas z Warszawy, zastępcy sekretarza, temczasowo zastępstwo poruczone będzie przez prezesa działu jednemu z członków działu czynnych lub przybranych.

Art. 17. Urząd prezesa działu i zastępcy sekretarza uważany będzie za wakujący: 1) przez upłynienie czasu urzędowania, 2) przez śmierć, 3) przez uwolnienie od urzędowania.

Art. 18. Czas urzędowania prezesa działu jest podług ustaw ogólnych Towarzystwa czteroletni.

Art. 19. Czas urzędowania zastępcy sekretarza będzie podobnież czteroletni.

Art. 20. W przypadku upłynienia czasu urzędowania, śmierci lub uwolnienia od urzędu prezesa działu, zastępować go będzie pierwszy z porządku członek czynny działu podług przepisu art. 13 niniejszej organizacyi, do czasu, w którym podług art. 26 tejże organizacyi wybory działowe dopełnione bydź mają.

Art. 21. W przypadku upłynienia czasu urzędowania, śmierci albo uwolnienia od urzędu zastępcy sekretarza, prezes działu wezwie do temczasowego zastępstwa, do czasu na wybory przeznaczonego, jednego z członków działu czynnych lub przybranych.

Art. 22. Prezes działu wybierany będzie z pomiędzy członków czynnych działu, mieszkających w Warszawie przynajmniej w miesiącach zimowych.

Art. 23. Zastępca sekretarza wybrany będzie z pomiędzy członków czynnych lub przybranych działu, mieszkających w Warszawie przynajmniej w miesiącach zimowych.

IV. Posiedzenia działowe.

Art. 24. Posiedzenia działu są zwyczajne, nadzwyczajne i wyborowe.

Art. 25. Posiedzenia zwyczajne odbywać się będą podług art. 27 Ustaw ogólnych Towarzystwa dwa razy na miesiąc w dniach przez dział wyznaczonych.

Art. 26. Posiedzeń nadzwyczajnych składanie, w przypadku potrzeby, zależeć będzie od prezesa działu.

Art. 27. Posiedzenie wyborowe będzie miało miejsce, w przypadku zawakowanego urzędu, w miesiącu Październiku. Dzień wyboru w tym miesiącu przeznaczy dział na posiedzeniu zwyczajnem lub nadzwyczajnem.

Art. 28. Posiedzenia zwyczajne i nadzwyczajne składają się z członków czynnych i przybranych działu w liczbie przynajmniej pięciu. Członki działu nauk, lubo do kompletu powyższego nie wchodzą, mogą jednak na posiedzeniach działu umiejętności zasiadać i wnioski czynić.

Art. 29. Posiedzenia wyborowe składają się z członków działu czynnych i przybranych, pomiędzy któremi przynajmniej siedmiu członków czynnych lub powołanych. Jeżeliby się ta liczba oznaczona członków nie zebrała, prezes działu odłoży wybór do następnego posiedzenia zwyczajnego. Jeżeliby po dwukrotnym odłożeniu i obwieszczeniu przez prezesa członków na trzecie posiedzenie również się nie zebrało członków czynnych siedmiu, naówczas obecni na posiedzeniu, jeżeli tylko będą w liczbie członków czynnych pięciu, mogą przystąpić do wyboru.

Art. 30. Członki działu nauk do kompletu powyższego nie wchodzą i na tych posiedzeniach głosować nie mogą; mają jednak prawo znajdować się na posiedzeniu.

Art. 31. Na wszelkich posiedzeniach działu obecnemi bydź mogą z prawem czynienia wniosków, lecz bez prawa głosowania, członki honorowe i korespondenci Towarzystwa.

Art. 32. Każde posiedzenie działu zwyczajne lub nadzwyczajne odbywać się będzie sposobem i porządkiem następującym:

1. Odczytany będzie przez sekretarza lub zastępcę jego protokuł poprzedniego posiedzenia naczysto przepisany.
2. Protokuł ten, jeżeli go zgromadzenie zatwierdzi, podpisany będzie przez prezesa i sekretarza.
3. Ułatwione będą wnioski prezesa działu.
4. Nastąpią prace naukowe, raporta sekcyi i wnioski tychże sekcyi lub ich członków.
5. Ułatwione będą wnioski sekretarza.
6. Przeczytana będzie minuta protokułu obecnego posiedzenia, którą prezes zacyfruje, jeżeli żadna przeciw niej nie zajdzie reklamacya.
7. Prezes zamknie posiedzenie.

Art. 33. Posiedzenie zwyczajne, odbywane przed wyborowem, na którym będzie miał bydź wybranym prezes działu, dopełni się przy zachowaniu przepisów art. 31 poprzedzającego w sposób następujący. Na wniosek prezesa lista członków działu, podług art. 21 sporządzona, rozważoną będzie, celem jej zatwierdzenia i wygotowania list obieralnych drukowanych.

Art. 34. Podobnie się postąpi na posiedzeniu, poprzedzającym wybór zastępcy sekretarza, ze względu na art. 23. niniejszej organizacyi.

Art. 35. Na posiedzeniu wyborowym prezesa rozdzielone będą listy obieralne. Każden członek działu mieć będzie doręczoną sobie jedną

taką drukowaną listę i na niej podkreśli nazwisko tego, którego sobie życzy mieć prezesem. Listę podkreśloną włoży do naczynia zakrytego, na stole przed prezesem postawionego. Prezes z pomocą sekretarza i jednego członka czynnego obliczy głosy i zgromadzenie o wyborze uwiadomi.

Art. 36. Najwięcej mający głosów jest obrany prezesem; gdyby nastąpiła równość zdań, pójdzie głosowanie na nich przez gałki podług przepisu art. 44 Ustaw ogólnych.

Art. 37. Gdyby i w tym głosowaniu okazała się równość, starszy wyborem na członka Towarzystwa mieć będzie pierwszeństwo.

W przypadku gdyby dwaj członkowie byli wybrani w jednym dniu, starszy wiekiem będzie uznany za obranego, a w przypadku równości nawet wieku los roztrzygnie wybór ostatecznie.

Art. 38. Wybór zastępcy sekretarza dopełni się podług przepisu art. 35, 36 i 37 z tą różnicą, że lista drukowana obejmować będzie członków czynnych i przybranych.

V. Urządzenia ogólne.

Art. 39. Obowiązkiem ogólnym działu umiejętności będzie dopełniać ściśle wszystkich przepisów Ustaw ogólnych Towarzystwa, a mianowicie tych, które się tyczą szczególnie obowiązku członków i sądzenia pism, Towarzystwu oddanych.

Art. 40. Obowiązkiem jest działu i szczególnych jego sekcyi mieć ciągłą wiadomość o zdrowiu, powodzeniu i życiu członków, do działu należących, tak czynnych, jak i przybranych. Podobną wiadomość mieć powinien dział względem korespondentów, z któremi stosownie do właściwej każdemu nauki mieć powinien komunikacye. Wiadomość o śmierci którego z nich donosić będzie właściwa sekcya na posiedzeniu działowym, a to dla dalszego donoszenia na zgromadzeniu ogólnem Towarzystwa.

Art. 41. [Этотъ 41 артикулъ приписанъ на особомъ листѣ]. Posiedzenia wydziałowe rozpoczynać się będą punktualnie o czasie przepisanym. Gdyby zatem po upłynieniu przepisanej chwili niebyło dostatecznej liczby członków, wtedy zebrani członkowie zapiszą swoje imiona do protokułu, z wyrażeniem, że posiedzenie, w tym dniu przypadające, dla braku kompletu bydź nie mogło.

Art. 42. Organizacya niniejsza, co lat cztery poprawiona, odmieniona lub dopełniona bydź może.

Przyjęto na posiedzeniu działu dnia 27 Grudnia 1826 r.

Plater.

По архивной описи № 22. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. Akta, tyczące sia urządzeń wewnętrznych działu umiejętności Rok założenia 1827, tom I, лл. 6—11.

LXXXIV. Дополненія во внутренней организаціи отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 31 января н. с. 1827.

W rozwinięciu artykułu 6 organizacyi swojej wewnętrznej, dział umiejętności stanowi co następuje:

Artykuł 1. Roczne prace działu trwać będą przez dziewięć miesięcy, poczynając od 1 Października, a kończąc na ostatnim Czerwcu każdego roku.

Art. 2. Miesiące Lipiec, Sierpień i Wrzesień będą wolne od pracy.

Art. 3. Dział odbywać będzie posiedzeń zwyczajnych w czasie, artykułem 1 określonym, przynajmniej ośmnaście, to jest najmniej dwa na miesiąc, w dniach tygodnia, na ostatniem posiedzeniu Czerwca oznaczonych.

Art. 4. Losowanie, artykułem 6 organizacyi wewnętrznej działu umiejętności przepisane, odbędzie się także na ostatniem posiedzeniu Czerwca.

Art. 5. Porządek losowania stanowi się następujący:

1. Przygotowanych będzie tyle kartek, ile wypadnie posiedzeń zwyczajnych działu umiejętności w ciągu całego roku; na każdej z nich napisany będzie numer posiedzenia, to jest: na pierwszej № 1, na drugiej № 2, i tak dalej, aż do ostatniej kartki, na której będzie napisany numer ostatniego posiedzenia w roku.

2. Kartki te wrzucone będą przez prezesa do naczynia, na ten cel przygotowanego.

3. Prezes odczyta listę członków zamieszkałych w stolicy, przywołując każdego w szczególności do wyciągnięcia jednej kartki z naczynia.

4. Każdy z członków wyciągniętą przez siebie kartkę odda zaraz prezesowi, który, rozwinąwszy ją, głośno numer przeczyta.

5. Jeżeli przywołany z kolei członek nie będzie obecny na posiedzeniu, prezes za niego kartkę wyciągnie i rozwinąwszy głośno przeczyta.

6. Wyciągnięte wszystkie kartki po drugi i po trzeci raz, jeżeli tego wypadnie potrzeba, do naczynia zostaną wrzucone, aby tym sposobem każdemu z członków, zamieszkałych w stolicy, losem wyjęty numer posiedzenia dostał się.

7. Sekretarz działu zapisze natychmiast do protokułu nazwisko członka i numer posiedzenia.

Art. 6. Każdy z członków przyniesie na posiedzenie losem przeznaczoną rozprawę lub inną pracę, do jego wyboru zostawioną, a to w duchu artykułu 6 organizacyi wewnętrznej.

Art. 7. Sekretarz da krótki wyciąg z protokółu każdemu członkowi, który numer wyciągnął, a to dla pamięci.

Art. 8. Członkom nieobecnym na posiedzeniu, za których kartki przez prezesa zostały wyciągnięte, sekretarz takowy wyciąg do ich mieszkania przeszle, żądając od nich podpisu, zaświadczającego, jako o tem zostali uwiadomieni.

Art. 9. Członkowie, którzyby w ciągu roku zamienili się z sobą na wyciągnięte numera, wspólnie o tem uwiadomią dział, a sekretarz takową zamianę w protokóle zapisze.

Artykuły przemijające.

I. Dla nieodkładania skutku niniejszego urządzenia, losowanie członków odbędzie się na ostatniem posiedzeniu Styczniowym roku bieżącego, to jest dnia 31 Stycznia; przedmiotem jego będzie urządzenie prac działu do ostatniego Czerwca roku bieżącego.

II. Posiedzeń zwyczajnych odbędzie dział, poczynając od 14, dziesięć, to jest: 1) dnia 14 Lutego, 2) 28 Lutego, 3) 14 Marca, 4) 28 Marca, 5) 11 Kwietnia, 6) 26 Kwietnia, 7) 9 Maja, 8) 23 Maja, 9) 6 Czerwca, 10) 20 Czerwca.

III. Krótki wyciąg z protokułu sporządzony i członkom działu podług artykułów 7 i 8 udzielony będzie.

Przyjęto na posiedzeniu 31 Stycznia 1827 roku.

Plater.

Тамъ же, по описи № 22, лл. 12—18.

LXXXV. Внутренняя организація отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827.

Dział nauk Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk.

W uzupełnieniu ogólnych Ustaw Towarzystwa, przepisuje dla siebie następującą wewnętrzną organizacyą.

Tytuł I. Cel i prace działu nauk.

Art. 1. Dział nauk ma na celu prac swoich:

a) pielęgnowanie i doskonalenie polskiego języka;

b) rozjaśnianie dziejów ojczystych i wydawanie dzieł o historyi polskiej tak dla uczonych, jak dla powszechności;

c) przykładanie się do rozszerzania w kraju wiadomości, nauk i sztuk pięknych i ustalania dobrego w nich smaku.

Art. 2. Prace działu rozłożone są na sekcye następujące:

I. Nauki właściwe: 1) język polski; 2) historya polska i jeografia krain polskich; 3) filozofia, moralność, pedagogika; 4) historya powszechna sławiańskich i innych szczególnych krajów w raz z ich jeografią; 5) prawoznawstwo.

II. Nauki piękne: 6) literatura polska i ogólna; 7) filologia; 8) poezya.

III. Sztuki piękne: 9) malarstwo i sztycharstwo; 10) rzeźba; 11) budownictwo i ogrodnictwo, jako sztuka; 12) muzyka (kompozycya).

Art. 3. Każdy członek działu, teraźniejszy, lub przybyć mający, zapisze się do jednej z powyższych sekcyi, która będzie głównym jego przedmiotem. Oprócz tego może się i do innych sekcyi dodatkowo zapisać.

Art. 4. Obowiązkiem każdej sekcyi będzie:

a) śledzić w kraju i za granicą postęp właściwej nauki i utrzymywać w tym celu związki z uczonymi i oddalonymi członkami Towarzystwa;

b) pisać w przedmiotach właściwych rozprawy i dzieła, roztrząsać w kraju i zagranicą wychodzące, dział o nich uwiadamiać, w razie uznania ogłaszać, tudzież ważniejsze, w innych językach wydane, na język ojczysty tłumaczyć;

c) donosić na posiedzeniach działu o wsławiających się autorach i artystach w kraju i zagranicą, o przedsięwzięciach innych Towarzystw i założeniu nowych, o ważniejszych zadaniach do konkursu, szczególniej zaś o tem wszystkiem, co z pracami Towarzystwa bliższy związek mieć może;

d) utrzymywać związki naukowe z Towarzystwami uczonych, temi mianowicie, których prace najbliżej dział obchodzić mogą, co szczególniej sekcya języka i historyi, ze względu na kraje sławiańskie, dopełniać będzie;

e) dział zostawia gorliwości i uznaniu każdej sekcyi i członków w szczególności, ażeby zechcieli wprost przez się czuwać nad dobrem nauk w publiczności, a szczególniej przez rozbiory i krytykę przestrzegać czystości języka, dobrego smaku, prostować zboczenia jakiego bądź rodzaju, zachęcać piszących i artystów, w ogólności przez drobne nawet artykuły w pismach publicznych z podpisem lub anonyme wpływać pod każdym względem na postęp nauk i dobrego smaku;

f) jest także życzeniem działu, ażeby co rok członkowie lub sekcya podała w ogólności uwagi swoje nad stanem nauk lub sztuk w kraju, jej dotyczących, ze wzmianką o dziełach lub przedsięwzięciach w tej mierze w roku upłynionym, z wnioskami, jakieby środki do posunięcia stanu każdej nauki były potrzebne;

g) głównym obowiązkiem członków sekcyi, od którego nikt się uchylić nie może, jest zdawanie sprawy o pracach członków, o rękopismach nadsyłanych lub o dziełach z druku wyszłych, gdy do tego na sessyi przez prezydującego wyznaczeni będą.

Tytuł II. Posiedzenia działu.

Art. 5. Do ustaw ogólnych Towarzystwa, względem wszelkich posiedzeń zwyczajnych, nadzwyczajnych i wyborowych, dział dodaje następujące szczegółowe tychże rozwinięcie.

I. Posiedzenia zwyczajne.

Na posiedzeniu zwyczajnem czynności odbywać się będą w następującym porządku:

1. Sekretarz odczyta protokół zeszłego posiedzenia, który po sprostowaniu przez członków, gdy tego będzie potrzeba, podpisany zostanie przez prezesa i sekretarza.
2. Ułatwione będą wnioski prezesa i sekretarza.
3. Nastąpią raporta sekcyi, czytanie rozpraw i wnioski członków.
4. Prezydujący zamyka posiedzenie.

Art. 6. Na posiedzeniach zwyczajnych bibliotekarz złoży przed prezydującym nowo nadesłane lub zakupione dzieła, przedmioty starożytności i t. p., wskutku czego prezydujący wyznaczać będzie deputacyę z sekcyi właściwych do zdania o tychże raportów. Takowe raporta stosownie do ważności dzieł mogą być zdawane ustnie i na piśmie.

Art. 7. Deputacye, do tychże wyznaczone, starać się będą w krótkim czasie polecone raporta złożyć, w przypadku zwłoki sekretarz zaległości na posiedzeniu przypominać jest obowiązany.

Art. 8. Na ostatniej sessyi przed posiedzeniem ogólnem sekretarz odczyta raport, jaki na temże posiedzeniu zdany być ma o pracach działu. Raport takowy dział zatwierdzi. To samo zachowane będzie na ostatniej sessyi przed posiedzeniem publicznem, na którym półroczny raport prac Towarzystwa ma być czytany.

Art. 9. Posiedzenia nadzwyczajne będą zależały od prezesa działu. Posiedzenia wyboru prezesa działu odbywać się będą porządkiem Ustawami przepisanym, z tym dodatkiem, iż członki działu umiejętności do kompletu przepisanego nie wchodzą i na nich głosować niemogą, mają jednak wolność znajdowania się na tychże.

Art. 10. Na posiedzeniu zwyczajnem, odbywanem przedtem, na którem ma być obrany prezes działu, rozważana będzie lista członków czynnych działu, w Warszawie przynajmniej w miesiącach zimowych mieszkających, która to lista służyć będzie za skład członków działu, mogących być obranymi.

Tytuł III. Urządzenia ogólne.

Art. 11. O posiedzeniach członki działu uwiadamiane będą przez zwykły bilet, na którym wypisany będzie rodzaj posiedzenia i czas zaczęcia.

Art. 12. Posiedzenia poczynać się będą o godzinie biletem oznaczonej, gdyby, stosownie do Ustaw ogólnych, niebyło dostatecznego kompletu, wtedy zebrane członki zapiszą swoje nazwiska do protokułu z wyrażeniem, że posiedzenie dla braku kompletu odbyć się niemogło.

Art. 13. Każda rozprawa, w dziale nauk czytana, po nastąpionej decyzyi działu złożoną zostanie w aktach Towarżystwa. Podobnież do akt składane być mają wszystkie pisma, projekta, podania, raporta, jakie do działu przesyłane będą. Decyzyą działu względem każdego pisma w szczególności zapisze sekretarz na rękopiśmie, która przez prezydującego i sekretarza podpisaną będzie, o czem wzmianka w protokule uczynioną zostanie. Jeżeli autor oświadczy, iż nie życzy sobie, aby odczytana jego praca w aktach Towarzystwa pozostała, lub pod rozpoznanie deputacyi oddaną była, wtenczas będzie tylko o niej wzmianka w protokule.

Art. 14. Staraniem będzie prezydującego, tudzież sekcyi i członków w szczególności, ażeby żadne posiedzenie bez czytania prac naukowych nieschodziło; w tym celu członkowie, mający do czytania rzecz wygotowaną, zapiszą u sekretarza, kiedy i o czem czytać zamyślają. Sekretarz zaś na każdem posiedzeniu ogłosi, kto i jaką pracę na następującej sessyi ma czytać. Gdyby u sekretarza nikt zapisanym nie był, członki obecne porozumieją się względem przyniesienia na toż posiedzenie jakowej pracy.

Art. 15. Gdyby kto z członków, do czytania zapisanych, na oznaczone posiedzenie przybyć nie mógł, uwiadomi o tem sekretarza, który z tego powodu najpierwszego z zapisanych członków do czytania zaprosi.

Art. 16. Organizacya niniejsza co cztery lata zmienianą być może.

X. Szwejkowski, Bentkowski, x. Szaniawski, Brodziński, Lelewel x. Czarnecki.

Przyjęto na posiedzeniu działu nauk dnia 16 Maja 1827 r.

Prezes działu nauk Prażmowski, sekretarz Towarzystwa i działu Czarnecki.

По архивной описи № 23. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. Akta, tyczące się urządzeń wewnętrznych działu nauk. Rok założenia 1827, tom I, л. 3—6.

LXXXVI. Планъ научныхъ и литературныхъ занятій секцій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827 г.

Pro memoria.

Jako życzenie dołączają się myśli względem prac sekcyi wydziału, które bądź rychlej uskutecznione bydź mogą, bądź też w zględem których materyały następcom przygotować należy, bądź które do wypracowania za nadgrodą ogłoszone bydź mogą.

Sekcya języka polskiego.

1. Zamierza sobie wypracować słownik samego polskiego języka, poczynając wyraz każdy od jego definicyi. Za pomocą Słownika Lindego nie trudno by było wygotować słownik na wzór Rabenhorsta dykcyonarza, dla niemców wydanego. Tym sposobem, przygotowałby się materyał do słownika polskiego, na wzór akademii francuzkiej lub Adelunga.

2. Dykcyonarz synonymów polskich.

3. Przysposabiać materyały do filozoficznej gramatyki języka polskiego.

Sekcya dziejów polskich.

1. Starać się o rozjaśnienie pojedynczych części dziejów ojczystych, między innemi co do rozległości Polski w różnych epokach, a zatem dążyć do ułożenia historycznego atlasu Polski pod względem geograficznym, któryby wystawiał rozległość Polski w różnych czasach, co do jej granic i co do podziału tak politycznego, jak kościelnego.

2. Czuwać nad uzupełnieniem Historyi polskiej, przez Naruszewicza wydanej, przez wypracowanie i ogłoszenie pojedynczych panowań lub zdarzeń.

3. Starać się o ułożenie i wydanie dzieła o historyi polskiej nie dla uczonych z professyi, ale dla oświeceńszej społeczności. Dzieło takie najwięcej dwa albo trzy tomy obejmować będzie nakształt Historyi angielskiej Milota, którą wybornie x. Jodłowski przełożył.

4. Małe compendyum dziejów polskich dla szkół żeńskich i podobne dla szkół płci męzkiej przeznaczone do domowego wychowania.

5. Zbierać i przygotowywać materyały do historyi polskiej .... od czasów St. Augusta, aż dotąd.

6. Starać się o ułożenie, lub tylko przekład, dziejów szczególnych narodów sławiańskich dla ogółu czytających. Literatura nasza szczególniej ubogą jest w dzieła, któreby zwrócić mogły uwagę na bratnie narody: serbów, czechów, wendów i t. p.

7. Ważnaby nader była historya kościelna w Polszcze, a tembardziej historya kościoła chrześciańskiego w krajach sławiańskich.

Sekcya filozofii etc.

Czuwać zamierza nad upowszechnieniem dzieł filozoficznych i moralnych, bądź tych które za granicą powszechną w narodach wziętość zyskały, bądź tych, które ze względu na charakter, obyczaje i położenie narodu, na upowszechnienie zasługują.

Sekcya historyi powszechnej.

Mieć będzie szczególniej na względzie historyą i geografią narodów, z polską najbliższy związek mających.

Sekcya prawoznawstwa.

Starać się będzie o zupełną historyę prawodawstwa w Polszcze.

Sekcya literatury.

Przedsiębierze za główny cel utrzymywać smak do rzeczy ojczystych przez rozprawy i rozbiory dzieł dawnej lub nowej literatury polskiej, tudzież zwracać szczególniej uwagę na dzieła starożytnych greków i rzymian, uzupełnić dawno przez Towarzystwo zamierzone dzieło o wszystkich rodzajach poezyi.

Sekcya filologii.

Starać się będzie szczególniej:

1. O zamiłowanie i upowszechnienie klassykow, i tak bardzo zaniedbanych dziś języków starożytnych.

2. O przekłady dzieł klasycznych na język ojczysty.

3. O tłomaczenia celnych pisarzów polskich w języku łacińskim.

4. O wydanie wyboru łacińskich poezyi polskich, jakie mają holendrzy, włochy i niemcy, a do czego piękne są materyały w naszej dawnej literaturze, a mianowicie tych, których dzieła są rzadkie, np. Elegie Kochanowskiego, pisma Klonowicza i tylu lirycznych poetów dawnych, a nawet nowych Konarskiego i Kniażnina.

5. Potrzebną by była edycya Sarbiewskiego z przekładem prozą i z notami historycznemi.

Sekcya poezyi.

1. W dzisiejszem dążeniu do złego smaku potrzebnym byłby wybór czyli antologia z poetów polskich dawnych i nowych, którąby mogła częściami bydź wydawaną. Starać się będzie o zebranie i wydanie pieśni ludu, do historyi obyczajów i smaku narodowego niezbędnie potrzebnych, a co już od lat blisko 26 na wniosek biskupa Woronicza zamierzyło.

Sekcye sztuk pięknych.

Bierze sobie za obowiązek:

1. Bądź przez utwory sztuk pięknych, bądź przez rozprawy i krytykę upowszechnienie smaku starożytnych, mianowicie w rzeźbie i budownictwie, tudzież smaku najlepszych mistrzów w muzyce i malarstwie.

2. Przez rzeźbę i malarstwo upowszechnić szczególniej pamiątki ojczyste.

3. Sekcya muzyki starać się będzie:

a) upowszechniać w muzyce ile możności smak odrębny narodowy;

b) układaniem muzyki do lepszych pieśni ojczystych;

c) zbieraniem śpiewów narodowych ludu i dawnych prawdziwie polskich polonezów i innych celniejszych tańców, mających historyczne pamiątki;

d) gdy dzieła kompozytorów polskich większe jeszcze w kraju naszym bydź sztychowane nie mogą, wielką by było przysługą dla sztuki dzieła większe znakomitsze, jako to opery, msze, kantaty w kopjach do bibliotek Towarzystwa nabydź, dzieła te bowiem (, jeśli) w jednych tylko egzemplarzach będą, łatwo podpaść mogą zniszczeniu.

c) każda z sekcyi starać się będzie o wydanie historyi w Polszcze właściwej sztuki, a przynajmniej o zebranie spisu autorów, ich dzieł i życia.

Wszystkie sekcye spólnie zajmą sie wygotowaniem:

1. Dykcyonarza rzeczy ojczystych, przed trzema laty projektowanego.

2. Biografią sławniejszych polaków.

Brodziński.

12 Maja 1827 r.

Przyjęto na posiedzeniu działu nauk d. 16 Maja 1827 r.

Prezes działu nauk Prażmowski, sekretarz Towarzystwa i działu Czarnecki.

Но надъ этимъ документомъ замѣтка:

Projekt, pium desiderium, groch na ścianę, daleka nadzieja, marzenie, lub jak się nazwać podoba.

Тамъ же, лл. 7—9.

О дальнѣйшемъ см. выше, № XVII.

LXXXVII—CXVIII. Изъ документовъ, касающихся положенія Общества любителей наукъ, выборовъ въ его члены, взаимныхъ отношеній между Обществомъ и членами, и проч., 1803—1831 гг: [1])

LXXXVII. Мнѣніе кн. Александра Сапѣги, какими качествами, соотвѣтственно съ задачами Общества, должны отличаться выбираемые члены.

---

[1]) Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. По архивной описи № 57: Akta, zawierające materyały do historyi Towarzystwa, tom I; по описи №№ 17—20: Akta, tyczące się wyboru członków Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk, t. I—IV (по надписямъ на нихъ, заключаютъ въ себѣ документы 1803—1830 гг; къ сожалѣнію, тутъ нѣтъ документовъ о выборахъ Державина, Карамзина, В. А. Жуковскаго, и мн. друг.); по описи №№ 38—39: Akta, tyczące się korespondencyi z członkami Towarzystwa i z obcemi towarzystwami i instytutami uczonemi; № 71: неразобранныя бумаги Общества, и др.

Przy dzisiejszym członków obieraniu pozwoli mi zgromadzenie uczynić wniosek w materyi, która dotyka się jak najbliżej honoru zgromadzenia. Celem zgromadzenia jest utrzymanie języka polskiego i zachowanie od niepamięci tego wszystkiego, co, śladem będąc dawnej naszej wielkości, wystawi w potomności polaków takiemi, jakiemi byli przed upadkiem swoim. W tym należy mi się tu zapytać, czy w oczach publiczności i potomnych wieków święcie dogodziemy tym obowiązkom, któreśmy na siebie przyjęli, jeżeli cierpieć w gronie naszym będziemy bluźnierców imienia, którego sławę literacką podnieść umyśliliśmy; to, czego wszród wszystkich klęsk naszych nieprzyjaciele o nas pisać nie śmieli, to jeden polak, jeden ziomek, jeden członek napisał, to są jego wiersze, i szanując święty wasz zapał, krótki tylko z nich wypis przeczytam; trudno wierzyć, żeby to polak pisał; moim jest zdaniem, ażeby, jeżeli zgromadzenie chce ujść przed potomnością zarzutu słabości występnej i obojętności na cele swego zgromadzenia, powinno autora tych wierszy..... z liczby swych członków wyrzucić. Zarzuci mi tu kto może, że zgromadzenie w opinją nie wchodzi, ale któż będzie ważył się wziąść haúbiące imienia polaków i bluźnierstwa przeciw ojczyźnie za opinję? Czyż, jeżeli nie jak polacy, to jak nieszczęśliwi, nie mamy prawa do uszanowania naszych nieszczęść? Powie mi także kto może, że nie masz w ustawach naszych przepisu na taki przypadek: ta izba jest świadkiem, jak w przytomności sumieniem tu naszych kolegów zebranych daliśmy sobie słowo utrzymania ustaw przez siebie ułożonych, więc tym samym do ich zbioru przypuściliśmy za rękojmią ich trwałości kodeks honoru, niech więc się każdy spyta własnego serca, łatwo tam się dowie, na co zasługuje syn wyrodny, złorzeczący matce nieszczęśliwej!

Upraszam więc, żeby zgromadzenie ten wniosek mój wzięło na uwagę i wotować się na niego dozwoliło; jakizaśkolwiek skutek to wniesienie moje przyniesie, upraszam pana sekretarza, aby go razem z powodami, które miałem do zrobienia tego wniosku, w protokuł raczył umieścić.

A. Sapiecha.

Даты нѣтъ. По описи № 14: Akta wyboru członków, т. I, л. 9.

LXXXVIII. Письмо Альбертранди отъ имени Общества любителей наукъ Северину Потоцкому съ увѣдомленіемъ объ избраніи его въ члены Общества и съ поздравленіемъ по случаю назначенія его въ попечители Харьковскаго Университета, 26 апрѣля н. с. 1803 г.

Dnia 26 Apr. 1803 r., Warszawa.

Zacny towarzyszu,

Zgromadzenie przyjaciół nauk patrzy z chlubą, że jesteś przeznaczony na zwierzchnika wydziału nauk w szkole głównej Charkowskiej i masz

pod swoim rządem te obszerne dziedziny, które niegdyś oręż polski zakreślał, a w dziejach przygód rodu ludzkiego były sławnemi. Uwielbia każdy człowiek magistraturę, czuwającą nad oświeceniem publicznym. Ty, zacny towarzyszu, jesteś jej czynnym członkiem. Znaliśmy twoją oświeconą gorliwość w życiu publicznym. Znamy dziś otoczone chwałą czynne władanie składami i siedliskami nauk. Wybrało więc ciebie, zacny towarzyszu, zgromadzenie do swego grona. Ustawy nasze, które mam honor przyłączyć, są godne i nam wspólnych celów, i wspólnych zatrudnień. Miło nam jest oświadczyć ci w imię rodaków, że twoją cieszymy się sławą, że wyznajemy z przekonania ten szacunek, z którym zostawam.....

Jw. Seweryn Potocki, senator rossyjski, kurator szkoły głównej Charkowskiej, członek Kommissyi oświecenia publicznego.

Тамъ же, I, л. 23.

LXXXIX. Предложеніе въ члены Общества кс. Эдуарда Чарнецкаго, впослѣдствіи секретаря его и дѣятельнаго помощника Сташица, 7 ноября н. с. 1807 г.

Edward Czarnecki w zgromadzeniu pijarskiem od lat kilkunastu professor w szkołach publicznych, przez pilność w wykonywaniu obowiązków nauczyciela, łatwość w wykładaniu nauk i zręczność w prowadzeniu i doskonaleniu uczniów, ściągnął na się uwagę bywszego rządu pruskiego, który, lubo niechętnie, jak wiadomo, oddawał w tej mierze sprawiedliwość polakom, nie mógł mu jednak ubliżyć swoich względów i własnym kosztem wysłał go do Berlina, aby tam przypatrzył się zblizka, jaki jest sposób uczenia, którego w szkołach niemieckich używają. Zabawiwszy dwa lata zagranicą, miał sposobność poznania dokładnie literatury niemieckiej, o której tem gruntowniej i sprawiedliwiej może sądzić, że ani jest przeciwko niej uprzedzonym, ani też zapalonym jej wielbicielem. Przed wyjazdem z Berlina podał rządowi dwie rozprawy, w języku łacińskim i niemieckim przez siebie napisane, w których stan szkół, nauk i professorów, tudzież troskliwość rządu bywszej rzeczypospolitej polskiej o rozszerzenie w kraju światła i wynikłe stąd, acz w krótkim czasie, pomyślne skutki, dostatecznie wyłożył, przez co także znacznie umniejszył to uprzedzenie, które panowało w Berlinie przeciwko instrukcyi publicznej, jaka była w Polsce przed ostatnim rozbiorem. Za powrotem do kraju wyznaczony na rządcę i professora w gimnazjum Łomżyńskiem, obowiązki te równie z zaletą dla siebie, jak z pożytkiem edukującej się młodzi przez lat kilka wykonywał. Teraz, za zmianą rządu, wezwany do Warszawy na rządcę i professora w seminaryum nauczycielów pijarskich, nie zawiedzie zapewne tych nadziei, które w nim zgromadzenie jego położyło. Wreszcie znajo-

mość nauk wyzwolonych i matematycznych, biegłość w kilku językach obcych, kilkunastoletnia posługa w szkołach publicznych, a nadewszystko chęć do pracy i troskliwość w wypełnianiu przyjętych obowiązków, jako były powodem dla niżej podpisanych do podania go szanownemu Towarzystwu za członka przybranego, tak z drugiej strony każą się im spodziewać, że życzenie ich otrzyma pożądany skutek.

W Listopadzie 1807 r.

X. Kopczyński, A. Dąbrowski, J. Bystrzycki.

Тамъ же, I, л. 54.

XC. Предложеніе въ члены Общества композитора Карла Курпинскаго, впослѣдствіи, между прочимъ, составителя музыки для кантаты на открытіе памятника Коперника, 23 ноября н. с. 1814 г.

Karol Kurpiński urodził się roku 1785 w departamencie Poznańskim, brał pierwsze początki muzyki od ojca swojego Marcina Kurpińskiego, w roku dwunastym życia swego skomponował mszę w mieście Sarnowie, która, lubo była dziełem dziecinnem, jednak sprawiła to, że go uczyniono organistą i dyrektorem tamtejszej muzyki; w roku 1799 pojechał z wujem swoim do Lwowa, gdzie pierwszy raz w życiu swoim słyszał operę: Porwanie z seraju, Mozarta; ta sprawiła na nim nie do opisania wrażenie, a ponieważ już mu dawniej były znane niektóre wyjątki z różnych oper tego wielkiego mistrza, przeto, uczęszczając słyszeć tak piękne dzieła, stawał się coraz niecierpliwszym do napisania także jakiej opery, lecz, mieszkając po większej części na wsi, nie mógł dostać dla siebie żadnej poezyi do napisania opery, poświęcał przeto czas nad badaniem partytur sławnych kompozytorów, nad czytaniem książek o muzyce, a szczególniej Dykcyonarz muzyczny Rousseau odkrył mu potrzebę poznania gruntowniej prawideł harmonii. Odtąd zaczął doświadczać swojej pracy na niektórych śpiewach Krasickiego, Józefa Szymanowskiego, Niemcewicza, Karpińskiego etc. W tymże czasie nabierał wprawy kierowania operą u jw. Czackiego, podczaszego, gdzie umyślnie na to często był sprowadzany. Później napisał instrumentalny septuor, który, oddany przez jw. hrabię Łączyńskiego Augusta pod krytykę w Wiedniu, zjednał dla bezimiennego autora podchlebną pochwałę i zachęcenie. Pominąwszy różne ulotne dziełka, gdy chęć napisania opery stawała się w nim coraz mocniejszą, w niedostatku na wsi jakiejkolwiekbądź tego rodzaju poezyi, odważył się napisać w roku 1808 całego Pigmaljona w śpiewie tłumaczenia Węgierskiego. Dzieło to, oddane do przejrzenia jp. Elsnerowi, czł. T. K. p. n., niech będzie przez niego sądzonem. Exekwowanem dotąd bydź nie mo-

gło, gdyż wymaga również dobrego tenorysty, jak aktora. Przyjechawszy do Warszawy w roku 1809, najpierwszem jego dziełem była opera: Dwie Chatki, późniejsze opery: Pałac Lucypera, Szarlatan, Łaska imperatora; scena liryczna: Agar na puszczy; mellodramy: Oblężenie Gdańska, Ruiny Babilonu.

Nic się nie wspomina o zaletach tych sztuk, a mianowicie o operach Pałac Lucypera i Szarlatan. Już publiczność nasza oddała hołd należnego uwielbienia autorowi, i spodziewać się należy, iż i inne kraje z największą przyjemnością słyszeć będą dzieła rodaka naszego. Kurpiński dziełami swemi stanowić będzie epokę w naszej kulturze muzycznej; ciągle on pracuje i ciągle swój talent rozwija. Już i teraz ukończył nową wielką operę narodową, której tytuł Królowa Jadwiga, zaś wiersza autorem jest szanowny nasz kolega Juljan Niemcewicz. Chciwy zawsze posuwania swojego talentu coraz dalej, a nieposiadając niemieckiego języka, w którym tak wiele pięknych dzieł teorycznych o muzyce znajduje się, obcuje on często z j. p. Elsnerem, czyniąc zastanowienia nad różnemi szczegółami tej sztuki, i często się z tem daje słyszeć, iż temu obcowaniu winien rozszerzenie swojego w tej nauce światła.

Skromność ta p. Kurpińskiego, przy znamienitym jego talencie, jak jest oznaką znacznej doskonałości, tak mu jedna niezaprzeczone prawo zostania członkiem T. K. p. n.

Krysiński.

Даты нѣтъ; о ней узнаемъ на л. 142—143.

Тамъ же, т. I, лл. 147 - 148. На л. 165 благодарственное письмо Курпинскаго Обществу за избраніе, 18 января н. с. 1815 г.

XCI. Рѣчь Сташица при представленіи императору Александру I депутаціи Общества любителей наукъ, 24 ноября н. с. 1815 г.

Sire,

La Société Royale des Amis des sciences dépose aux pieds du trône de V. M. I. l'hommage de sa plus respectueuse reconnaissance pour la protection spéciale que Vous n'avez cessé d'accorder à tous les instituts d'instruction publique de notre pays, au milieu même des plus grands travaux guerriers, regardés de tout temps comme peu favorables aux intérêts des lettres.

Sire, le but de notre Société est de perfectionner la langue maternelle de conserver l'histoire nationale et d'appliquer les sciences aux arts utiles surtout à ceux, qui pourraient donner plus de valeur aux productions naturelles du pays. Fondée et entretenue uniquement aux frais de ses mem-

bres, cette Société a commencé ses travaux sous le gouvernement Prussien après avoir obtenu l'approbation du Roi. Elle a été confirmée ensuite par un diplôme de Sa Majesté le Roi de Saxe sous le nom de Société Royale.

Grand Prince, le monde savant Vous a décerné le titre d'ami et de protecteur des sciences. Ce titre glorieux Vous est dû particulièrement de la part des Polonais. Les établissements d'instruction publique créés par Vos ordres en Volhynie, l'université de Vilna dotée avec une munificence royale, comblée de faveurs et de distinctions attesteront Vos droits à ce titre qui ne saurait être indifférent à Votre grande âme. Daignez, Sire, étendre Votre protection à notre Institut. Il est le premier et le seul de ce genre qui existe jusqu'à présent parmi nous.

En entreprenant la grande oeuvre de notre régénération, Vous saviez, Sire, que c'est par la justice et par l'humanité que les Princes sont l'image de la divinité sur la terre, que ce n'est que par ces deux vertus, que leurs noms parviennent à tous les siècles et sont bénis par toutes les nations.

C'est parmi Nous, que l'influence de ces vertus célestes va se manifester avec le plus de rapidité et le plus d'énergie, Jusqu'au moment où V. M. se fut chargée de fixer nos destinées, jouet des combinaisons politiques, notre malheureuse nation fut, tour à tour, opprimée, calomniée, ou trompée. Aussi tous nos sacrifices et tout notre amour n'étaient que pour notre patrie. Désormais cet amour sera inséparable de celui de notre Roi, et tous nos sacrifices n'auront plus d'autre objet que la gloire de son règne.

C'est encore par l'influence de ces mêmes vertus, qui unissent par les liens d'une constitution libérale la nation Polonaise à la nation Russe, que Vous prévenez, Sire, toute division entre ces deux frères aînés de la grande famille Slave et ne laissez subsister d'autre rivalité entre elles, que celle de concourir à l'envi au développement des grandes pensées, qui Vous occupent, et qui ne tendent qu'à la prospérité de l'immense nation Slave.

Notre Société, Sire, y participera; le perfectionnement mutuel de deux idiomes d'une même langue mère, et le progrès de leur littérature, seront le fruit des nouvelles relations, qui vont s'établir entre les deux peuples, et que Notre Société s'empressera de cultiver.

По описи № 57: Materyały, л. 34. Польскій переводъ этой рѣчи тамъ же, лл. 35--36, и въ отчетѣ о представленіи депутаціи въ Gaz. Warsz., 1815 г., № 96, переводъ въ нѣкоторыхъ мѣстахъ значительно отступаетъ отъ подлинника. Въ Dzieła St. Staszica, IV, 104—106, рѣчь невѣрно отнесена къ 20 декабря 1816 г.

XCII. Просьба Общества любителей наукъ князю Адаму Чарторыскому о ходатайствѣ предъ императоромъ Александромъ I о предоставленіи привилегій Обществу, 27 ноября н. с. 1815 года.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk do jaśnie oświeconego xięcia Czartoryskiego, vice-prezesa namiestniczego rządu królestwa Polskiego.

Troskliwość i starania waszej xiążęcej mości o to, cokolwiek jest polskiem, w znacznej już uwieńczone części, opieka, czynnie udzielana językowi i wychowaniu narodowemu, jest powodem Towarzystwu Królewskiemu Warszawskiemu przyjaciół nauk, aby się do niego, jako do członka i opiekuna, udawało o wstawienie się do najjaśniejszego pana naszego miłościwego, który łaskawym przyjęciem deputacyi na dniu 24 b. m. utwierdził ufność i zachęcił do złożenia próżb następujących u podnóżka tronu swojego. W tem przekonaniu Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk prosi:

Najprzód, o potwierdzenie bytu swojego i praw, jakie uzyskało od króla jegomości saskiego, którego przywilej ma zaszczyt w kopii przyłączyć.

Powtóre, o ułatwienie w sposobie najswobodniejszym korespondencyi i udzielania się wzajemnego na piśmie lub drukiem z innemi państwami najjaśniejszego pana, gdy dotąd wszelkie dzieła, wychodzące w Warszawie, choć przez cenzurę miejscową potwierdzone, wszelkiego rodzaju przeszkód i zawad rozmaitych doświadczały, bez czego ani wzrost języków pobratymskich, ani nauk, w dwóch pod berłem jednego monarchy połączonych narodach, nie może bydź zapewniony.

Potrzecie, Towarzystwo to, lubo innych nie mające funduszów, jak składki i ofiary samychże członków, liczy już bibliotekę, z kilku tysięcy xiążek złożoną, gabinet mineralogiczny i nieco machin. Uprasza przeto, aby w sposobie, w innych państwach najjaśniejszego pana przyjętym, wolne było od opłat celnych, ilekroć dla siebie xiążki, machiny i dzienniki zagraniczne sprowadzać będzie.

Poczwarte, biblioteka Towarzystwa jest otwartą publiczności, z hojności jedynie członków założona, nie jest w stanie nabywania dzieł nowo wychodzących, uprasza przeto Towarzystwo, aby wszelkie drukarnie, w obrębie kraju znajdujące się, obowiązane były do biblioteki Towarzystwa po jednym exemplarzu każdego wychodzącego dzieła składać.

Te środki, zachęcające usiłowania Towarzystwa, podadzą mu więcej sposobności współubiegania się z innemi uczonemi Towarzystwami, w krajach berłu najjaśniejszego pana poddanych znajdującemi się, o rozszerzanie pożytecznych znajomości, wykształcanie języków pobratymskich, a szczególniej o rozkrzewianie czci, przywiązania i wdzięczności, jakiemi jest przejęte Towarzystwo'ku osobie wskrzesiciela imienia polskiego.

Dnia 27 Listopada 1815 r.

Помѣты:

Do posiedzenia działu nauk d. 27 Listopada 1815.

Deputacya ułożyła (się) z członków: Niemcewicza, Tarnowskiego, Koźmiana, Lindego.

To pismo ułożył kol. Tarnowski.

Przyjęte, Czarnecki.

Тамъ же, л. 54.

XCIII. Предложеніе Краковскаго ученаго Общества Варшавскому Обществу любителей наукъ объ установленіи взаимныхъ сношеній, 15 декабря н. с. 1816 г.

Do Królewskiego Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie Towarzystwo naukowe, z Uniwersytetem Krakowskim złączone.

Gdy po długiem wahaniu się losów naszych, pomyślność krajowa, z ożywiającym wszystko pokojem, ustaloną została, natychmiast Akademia Krakowska, chcąc się stać godniejszą zaręczonej sobie Wiedeńskim traktatem opieki, uznała założenie Towarzystwa naukowego za jedyny środek, któryby, odświeżając jej dawną sławę, ułatwił naukom postęp i duchowi upowszechnionej w Europie oświaty, i wzniosłym przeznaczeniom ojczyzny polaka, najjawniej odpowiadającej.

W dawniejszych wiekach miał Kraków swoje zalety, będąc siedliskiem wiadomości, kunsztów i przemysłu, lecz po różnych odmian i nieszczęścia kolejach wiele uronił, a więcej jeszcze stracić musiał z pierwiastkowego znaczenia i ujrzał się nakoniec w potrzebie naśladowania innych przykładów.

Ile wdzięczny głos narodu ocenił i uwielbia dotąd zasługi Warszawskiego Towarzystwa przyjaciół nauk, które w owej właśnie epoce, gdy cnoty obywatelskie zwątlały, a staropolskie obyczaje wraz z mową poszły w pogardę, również język, jak rozwinięcie się smaku dobrego, niby to płonki, z rodzinnej ziemi wyrwane, na łonie swojem upielęgnować i do należytej dojrzałości przyprowadzić umiało; tyle znowu Towarzystwo naukowe, z Akademią Krakowską złączone, rzucając się drogą, rzadkiemi nawet w czasie upadku naszego dziełami ubitą, obrawszy sobie za przewodniczkę gorliwość Towarzystwa Warszawskiego, osobliwszym pożyteczności skutkiem uwieńczoną, i hołd swemu wzorowi oddać i przyjemny owoc z prac własnych na ołtarzu publicznego dobra złożyć pragnie.

W celu przeto osiągnienia tak chlubnego zamiaru i w celu zapełnienia choć myślami zrządzonej polityką przerwy, poważa się Towarzystwo naukowe, z Akademią Krakowską połączone, zapraszać do otwarcia stosunków literackich Warszawskie Towarzystwo przyjaciół nauk tem usilniej, iżby umiejętności i sztuki nadobne, które wystawiają pewny rodzaj

kwiatu, częstokroć obarczoną cierpieniami ludzkość pocieszającego, rozpostarłszy się za pomocą sił zjednoczonych w całym blasku i ozdobie, zdawały się poniekąd wyrównywać wielkości położenia rzeczy politycznych i wielkości szczęśliwie panującego Polsce monarchy.

Jeżeli otwarcie streszczonych tu stosunków więcej dla Krakowa przynieść może pożytku, zwłaszcza, iż Królewskie Towarzystwo przyjaciół nauk składa się z mężów, którzy hojnie zdolnościami od natury opatrzeni na nieśmiertelną w zawodzie literackim zasłużyli sobie chwałę, wszelakoż i Warszawa znajdzie w nich przynajmniej tę korzyść, iż nauki, a mianowicie smak, w jej Towarzystwie ukształcony, tym powszechniejszemi się staną, gdy na dawnej klassycznej polaków ziemi nie tylko gościnnie przyjętemi, ale raczej, jako naczelna część jednegoż przybytku muz słowiańskich, uważanemi zawsze będą.

Działo się na posiedzeniu pełnem Towarzystwa naukowego dnia 15 Grudnia 1816 roku w Krakowie.

Litwiński, rektor Uniwersytetu Krakowskiego i prezes Towarzystwa nauk. P. Czajkowski, sekr. Tow. nauk.

По описи № 39: Akta, tyczące się korespondencyi z obcemi towarzystwami i instytutami uczonemi. Rok założenia 1827, tom I, лл. 9—10.

XCIV. Предложеніе русскаго уполномоченнаго комиссара Новосильцева и министра статсъ-секретаря Соболевскаго въ почетные члены Общества любителей наукъ, январь 1817 г.

Kandydaci na członków honorowych Towarzystwa Królewskiego przyj. nauk.

Graf Nowosilców, senator rossyjski, nadzwyczajny kommissarz cesarza i króla, mąż uczony, Towarzystwa umiejętności w Petersburgu jest prezesem, przyjaciel i opiekun nauk. Na członka honorowego.

Jgnacy Sobolewski, minister sekretarz stanu, kochający nauki, sprzyjający szczególniej zgromadzeniu naszemu. Dane mu były polecenia od Towarzystwa, jedne względem pomnika Kopernika, drugie, tyczące się dziejów narodowych; wszystkich podjął się uprzejmie i skutecznie dopełnił. Przez jego ręce odebraliśmy zatwierdzający nasze Towarzystwo patent, który cesarz i król łaskawie wydać raczył. Na członka honorowego.

Staszic.

Akta wyboru członków, II, л. 21. Въ предложеніи отдѣленія на, къ Обществу, 30 янв. 1817 г.: Tenże dział poleca na członki honorowe jww. Nowosilcowa, kommissarza cesarsko-królewskiego przy rządzie polskim, i Ignacya Sobolewskiego, ministra sekretarza stanu. Тамъ же, II, 13. Въ спискѣ членовъ, избранныхъ 9 февраля 1817 года: Na honorowych:.. senator państwa Ross., kom. nadz. ces. król. Novissilzoff, minister sekr. stanu Ignacy Sobolewski. Тамъ же, л. 16. Отвѣта Новосильцева нѣтъ.

XCV. Заявленіе Сташица Обществу любителей наукъ о трудности правильнаго веденія дѣла въ Обществѣ и объ отказѣ отъ предсѣдательства въ немъ, 30 мая н. с. 1817 г.

Wielmożny mości dobrodzieju,

Uprzejme dla mnie wyrazy kolegów wydziału umiejętności, przez ręce w. p. dobrodzieja przesłane, odebrałem z uczuciem. Tchną one tym szacunkiem i zaufaniem, których od wydziału tego ciągle doznawałem. Czynią też na mnie wrażenia mocne. Lecz, gdy niebyłem tak szczęśliwym zjednać sobie u innych członków podobnegoż zaufania, a im więcej się nad naszem Towarzystwem zastanawiam, tem przekonywam się więcej, że bez zaufania prezydujący, chociaż najgorliwszy o wzrost i sławę Towarzystwa, pracować próżno będzie i tylko się na nieprzyjemności, na spodlenia i na przykre zmartwienie wystawi.

Od roku 1813 spostrzegłem i doświadczam, że w zgromadzenie nasze wcisnęły się wady bardzo szkodliwe, powstaje w nim ten mały, a swarliwy duch p e d a n t y z m u, który do wielkich rzeczy wznieść się nie umie, a w drobnostkach pełen niepokoju, burzy się i zaburza, który wzrost nauk przytłumia, a Towarzystwa uczonych rozprząga; uważam, iż od tego czasu zaczyna ginąć w tem Towarzystwie dawna jedność i zgoda i ta wszystkim społeczeństwom tak istotnie potrzebna jednych dla drugich delikatność, wspólne się szanowanie. Zatym nastąpiło, że już zaczyna się ukazywać obojętność, ginie duch Towarzystwa, przychodzi do tego, iż własne nasze postanowienia nie ważymy. Prezydujący z urzędu, przy ich zachowaniu obstając, ich pełnienia pilnując, wystawionym jest na publiczne prześladowania, na obrażające samą nawet przystojność obelgi. Albo też od jednych kolegów odbiera groźby porzucenia wszystkiego, jeżeli to, co postanowionem, wypełniać będzie; od drugich słyszy oświadczenia również porzucenia wszystkiego i odesłania patentu, jeżeli, co postanowionem, niedopełni.

W takim stanie rozprzągania się rzeczy, im mocniej wszystko rozważam, tem mocniej przeświadczam się, że, niemając powszechnego poważania i zaufania, czego już publicznie po dwakroć doświadczyłem, a przy innych licznych moich dla kraju zatrudnieniach, nie mając bynajmniej czasu do marnotrawienia, swarzeniem się o...., nie potrafiłbym wkorzeniającemu się złemu zaradzić.

Raczcie więc, szanowni koledzy, wnieść w moje wierne rzeczy wam wystawianie. Chciejcie przez miłość nauk i narodu znieść się z kolegami innemi, zaradzając złemu wybrać prezesa, któryby miał powszechne wszystkich członków i poważanie, i zaufanie. 30 Maja 1817 r.

Staszic.

Materyały, n. 56.

XCVI. Предложеніе въ члены Общества Раковецкаго, переводчика Русской Правды, 3 января н. с. 1820 г.

Zarys życia i prac literackich.

Ignacy Benedykt Rakowiecki, rodem z Wołynia. Po ukończeniu szkół publicznych na Wołyniu w mieście Berdyczewie, trudnił się w wielu miejscach, a szczególniej w Litwie, pomiarem i sprawami granicznemi, jako jeometra przysięgły.

Bawiąc niejaki czas w Wilnie, uczęszczał na lekcye Uniwersytetu i najwięcej przykładał się do nauki ekonomii politycznej, oraz do filologii i języka słowiańskiego.

W roku 1807 udał się do xięstwa Warszawskiego, w celu poświęcenia się tym naukom, gdzie, dla łatwiejszego zbierania wiadomości statystyki krajowej i poznawania dyalektów prowincyonalnych, przyjął w powiecie Poznańskim urząd notaryusza do zawierania kontraktów między dziedzicami a włościanami.

Urządzenie takowych notaryuszów wkrótce zmienionem zostało. Postąpił więc na urząd pisarza sądu pokoju w powiecie Krotoszyńskim. Obowiązki te niedozwalały poświęcać się przedsięwziętym naukom.

Uzyskawszy zatem w roku 1809 dymissyą, udał się do Warszawy dla pozyskania takich obowiązków, któreby dozwalały sposobności doskonalenia się w obranych przedmiotach, pracował zatem czas niejaki w biórze Towarzystwa Królewskiego gospodarczo-rolniczego, potem przyjął obowiązki urządzenia znacznych dóbr jw. hr. Alexandra Potockiego, na Białej Rusi niedaleko Mohilewa leżących. Ztąd powróciwszy, od roku 1811 trudni się ciągle ekonomicznemi interesami jw. hr. ordynata Zamojskiego, w przeciągu którego czasu dobrami Bieżuńskiemi, leżącemi w województwie Płockim, przez lat pięć, jako administrator sądowy, zarządzał.

W czasie trudnienia się wymienionemi obowiązkami napisał:

1°. W roku 1807 Rozprawę o potrzebie dzieła elementarnego o rolnictwie i ekonomice, która umieszczoną jest w listach, wówczas przy Gazecie Warszawskiej wychodzących.

2°. W roku 1811 wydał bezimiennie: List do matki troskliwej o dobre wychowanie syna, czyli uwagi, jakiej edukacyi, nauki i wiadomości w pożyciu i w obywatelstwie nieodzowna jest potrzeba.

3°. W roku 1818 wydał prospekt dzieła pod tytułem Zasady rządzenia, urządzenia i doprowadzenia do dobrego stanu dóbr ziemskich. Dzieło to ma ukończone i prócz tego ma wiele zebranych materyałów do napisania oryginalnego dzieła o ekonomii politycznej.

4°. Znajduje się w druku dzieło, poświęcone badaniom filologicznym, obejmujące w sobie rys historyczny zwyczajów, obyczajów, religii,

praw i języka dawnych sławiańskich narodów, oraz tłumaczenie textów dawnego prawa ruskiego, Prawdą Ruską zwanego; ma także zebrane różne materyały do napisania innego w tymże przedmiocie dzieła.

W Warszawie 3 Stycznia 1820 r.

Członkowie Tow. Król. War. przyjaciół nauk: Walenty Skorochód Majewski, Surowiecki, Czarnecki.

Akta wyboru członków, II, л. 104.

XCVII. Предложеніе графа Н. П. Румянцова въ почетные члены Общества любителей наукъ, 20 января н. с. 1821 г.

Niżej podpisani podają na członka honorowego w Towarzystwie Królewsko-Warszawskiem przyjaciół nauk:

Mik. hr. Rumiancow, kanclerza państwa Rossyjskiego, jako wielkiego miłośnika nauk, dla których rozszerzania kosztów z własnego majątku nie oszczędza. Nakładem jego wyszło z druku w dwóch tomach in folio: Zebranie przywilejów i diplomatów rossyjskich, z wieku XIV. Podobnie dzieło w jednym tomie Leona Dyakona, pisarza Historyi byzantyńskiej w wieku X, wydane w Paryżu przez Hazego. Wspiera swoim majątkiem różnych narodów osoby, przykładające się z chęcią do nauk. Ma upodobanie w rzeczach historycznych polskich, o czem przekonać się można z korespondencyi, w roku 1817 utrzymywanych z Towarzystwem w jego imieniu przez członka naszego kolegę Ignacego Sobolewskiego w materyi kilku przedmiotów, do historyi polskiej należących. Na podróż Sękowskiego do Stambułu i do krajów wschodnich ofiarował 300 rubli srebrem. Wynalazł homilie Cyrilla, biskupa Turowskiego, po rusku w XII wieku pisane; mniema, że biskupstwo Turowskie było w Pinszczyznie. Te homilie przedsięwziął drukiem ogłosić.

W Warszawie dnia 20 Stycznia 1821 roku.

S. B. Linde, Bentkowski.

Akta wyboru członków, II, л. 141.—Въ рапортѣ комиссіи по выбору членовъ 20 янв. 1821 г.: Na członków honorowych:... Mikołaja hr. Rumiancow, kanclerza państwa Rossyjskiego, wielkiego miłośnika nauk, szczególniej życzliwego polakom, nieoszczędzającego kosztów z własnego majątku dla rozszerzenia ważnych wiadomości naukowych. Polecają go na członka honorowego koledzy Linde i Bentkowski. Тамъ же, II, 130.— Въ спискѣ кандидатовъ на выборы 4 февраля 1821 года: Na honorowych:... Mikołaj hr. Rumiancow, kanclerz państwa Ros. Тамъ же, II, 131.

XCVIII. Благодарственное письмо гр. Румянцова за доставленіе ему диплома на званіе почетнаго члена Общества, 24 марта 1821 г.

Monsieur,

J'ai reçu avec les sentiments d'une juste reconnoissanse le Diplôme que vous avez eu la bonté de me transmettre par lequel la Société Royale

des Amis des lettres de Varsovie me fait l'honneur de me nommer l'un de ses membres honoraires; veuillez, Monsieur, être auprès d'Elle l'interprète de mes sentiments; si quelque chose peut justifier cette nomination c'est la haute considération que m'inspiroit déjá cette utile et illustre Société avant que j'ai eu l'honneur de lui appartenir.

Le goût des lettres, l'habitude de les cultiver prend aujourd'hui dans le Royaume de Pologne un noble et nouvel essor, qui honore cet Etat.

Agréez, Monsieur, je vous prie, les assurances de la considération très distinguée avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur,

Votre très humble et obéissant Serviteur

Le Comte de Romanzoff.

Le 24 Mars 1821, S-t Petersbourg.

A Monsieur de Staszic, Conseiller d'Etat.

Помѣта: Do posiedz. ogól. d. 6 Stycz. 1822.

По описи № 19: Akta wyboru członków, t. III, л. 8.

XCIX. Предложеніе П. И. Кеппена въ члены Общества любителей наукъ, декабря 1827 г.

Piotr de Köppen, dziś inspektor zakładów ogrodowych i winnic w Małorossyi, podróżujący po literacku, a przeto i w Warszawie od wielu uczonych osobiście znany, powróciwszy do Rossyi, ogłaszając materyały do historyi, wiele w nich objął rzeczy polskich. W swoich Bibliograficznych listach i w numerze III tych materyałów obszerną o literaturze polskiej rossyanom udzielił wiadomość. Ta jego praca w części na polski przełożoną będzie. Mając wzgląd na jego zasługi podajemy go na członka korespondenta.

Linde, Lelewel.

Akta wyboru członków, IV, л. 19. Въ рапортѣ комиссіи по избранію въ члены Общества 16 декабря 1827 г.: Koledzy Linde i Lelewel podali p. Piotra de Köppen, inspektora zakładów ogrodowych i winnic w Małej Rossyi, który w Bibliograficznych listach, przez siebie wydawanych, umieścił obszerną wiadomość o literaturze polskiej. Przez wzgląd na tę przysługę, naszej literaturze świadczoną, umieściła go deputacya w rzędzie kandydatów do sekcyi literatury ogólnej. Тамъ же, IV, л. 5.

C. Благодарственное письмо Кеппена за избраніе въ члены Общества съ присоединеніемъ списка печатныхъ его работъ, 10/22 мая 1828 г.

Hoch wohlgeborner, insonders hoch zu verehrender Herr Präses,

Je schmeichelhafter es mir ist, von der Königlichen Warschauer

Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften zum correspondirenden Mitgliede gewählt worden zu seyn, um so mehr beeile ich mich Ew. Excellenz gehorsamst zu bitten, dem unter ihrem Vorsitze blühenden Vereine dafür meinen ausgezeichneten Dank abzustatten. Gern bin ich bereit literärische Aufträge der Gesellschaft nach Kräften in Ausführung zu bringen. Doch glaube ich keineswegs dem geehrten Vereine von wesentlichem Nutzen werden zu können, da oftmalige Reisen und Geschäfte verschiedener Art mir leider nur zu wenig Zeit übrig lassen, um allen Pflichten nachzukommen, die mir jetzt schon durch mehrere wissenschaftliche Vereine auferlegt worden.

Möchten wenigstens die Untersuchungen und Nachrichten, welche ich von Zeit zu Zeit drucken lasse, bey der Gesellschaft gütige Aufnahme finden. Fürs Erste bin ich so frey Ew. Excellenz die drey bisher erschienenen Hefte meiner Materialien zur Culturgeschichte Russlands zuzustellen, gleich wie auch einige andere, theils in Wien, theils in Petersburg und Moskau edirte und in beyfolgendem Verzeichnisse angegebene Schriften, mit der Bitte solche der Bibliothek der Königl. Warschauer Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften einzuverleiben. Das erste Heft meiner Sammlung Slawischer Denkmäler des Auslandes soll nachfolgen, sobald mir Exemplare deselben von Petersburg aus zugeschickt werden.

Genehmigen Ew. Excellenz bey dieser Gelegenheit die Versicherungen der ausgezeichneten Hochachtung mit welcher ich Ehre habe zu seyn dero gehorsamster Diener

Dr. Peter von Köppen,

russ. Krl. Hofratt und Ritter, Gehülfe des General-Inspectors für Seiden-Wein-und Gartenbau.

Aufenthaltsort: Sympheropol in Taurien. Geboren zu Chark›w (in Slobodisch-Ukrajnischen Gouvernement), am 19 Febr. 1793.

Sympheropol, d. 10/22 May 1828.

Sr. Excellenz, Herrn Herrn Präses der Königl. Warsch. Ges. d. Freunde d. Wissenschaft J. U. von Niemcewicz zu Warschau.

Verzeichniss der beyfolgenden Schriften.

1. Списокъ русскимъ памятникамъ, Петра Кеппена. Москва, 1822.8.

2. Ueber Alterthum und Kunst in Russland, von Peter v. Koeppen. Wien, 1822.8.

3. Olbisches Psephisma zu Ehren des Protogenes, herausgegeben von P. v. Koeppen. Wien, 1823.8.

4. Nachhall vom Nordgestade des Pontus. Ein Schreiben an den H›rn Staatsrath und Ritter H. v. Köhler. Wien, 1823.8.

5. Nachricht von einigen in Ungarn, Siebenbürgen und Polen befindlichen und bisher nur wenig oder gar nicht bekannten Alterthümern, von Peter v. Koeppen. Wien, 1823.8.

6. Die dreygestaltete Hekate und ihre Rolle in den Mysterien, von P. v. Koeppen. Wien, 1823.4.

7. Literärnotizen betreffend die Magyarischen und Sächsischen Dialekte in Ungarn und Siebenbürgen, von Peter v. Koeppen. St. Petersburg, 1826.8.

№ 20: Akta wyboru członków, IV, 47—49.

CI. Благодарственное письмо Кеппена за присылку ему диплома на званіе члена Общества, съ дополнительнымъ перечнемъ его печатныхъ работъ, 16/28 ноября 1828 г.

An die Königliche Warschausche Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften vom correspondiren Mitgliede derselben Peter v. Köppen.

Mit innigem Danke habe ich das nur von Sr. Excellenz dem Herrn Präsidenten dieses Vereines gütigst zugesandte Diplom entgegengenommen und bedaure nur, dass ich in diesem Augenblicke jener hochverehrten Gesellschaft noch nichts mittheilen kann, das deren geschätzte Aufmerksamkeit verdiente; nichts als einen hier beyfolgenden unbedeutenden Nachtrag zu der von mir in den Acten der St. Petersburgischen Gesellschaft der Freunde Russischer Literatur (Вольное Общество любителей россійской словесности въ С. Петербургѣ) gelieferten Beschreibung der Tuak'schen Höhle in Taurien. Mit dem Wunsche künftig mehr und besseres liefern zu können, bitte ich die Königliche Warschausche Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften nochmals die Versicherungen meines aufrichtigen Dankes für die mir beyselbiger zur Theil gewordene Ehre zu genehmigen. Simpheropol, d. 16/28 November 1828.

Peter von Köppen,
russs. Krl. Collegienrath und Ritter.

Noch bin ich so frey, hier 2 ältere Broschüren beyzufügen, die ich in J. 1818 и 1820 drucken liess:

1. Историческое изслѣдованіе о Югорской землѣ.
2. Аделунгово Обозрѣніе всѣхъ языковъ и нарѣчій.
3. Описаніе Туакской пещеры въ Крыму.

Тамъ же, IV, 55.

CII. Благодарственное письмо А. Н. Шторха за присылку ему диплома на званіе почетнаго члена Общества, съ присоединеніемъ свѣдѣній о немъ и списка его печатныхъ работъ, 5 февраля н. с. 1828 г.

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur d'informer Votre Excellence que le Diplôme de membre honoraire, dont la Société Royale Philomatique de Varsovie vient de m'honorer, m'est parvenu, ainsi que la lettre obligeante que Vous avez bien voulu m'écrire à cette occasion. Tout en Vous remerciant, Monsieur le Président, des sentimens bienveillants que Vous m'exprimez, je Vous prie de vouloir bien être l'organe de ma sincère reconnaissance envers la Société Royale, à laquelle je me fais gloire d'appartenir et dont je désire ardemment de justifier le choix par mes efforts littéraires. Les renseignemens que Vous me demandez, se trouvent joints à cette lettre. J'ai l'honneur d'être avec la considération la plus distinguée, Monsieur le Président, de Votre Excellence le très-humble et très-obéissant serviteur

Henri Storch.

St. Pétersbourg, ce 5 Febr. v. st. 1828.

Renseignemens exigés.

Nom et prénom: Henri Storch.
Lieu de naissance: Riga.
Jour, mois, année de naissance: le 18 Février 1766.

Titres d'honneur:

Conseiller d'état actuel au service de Russie, Membre effectif de l'Académie impériale des sciences de Saint Pétersbourg, des Comités pour la réorganisation des écoles de l'Empire, pour la rédaction d'un nouveau règlement pour l'Université de Finlande et du Comité d'instruction établi pour les Instituts placés sous la direction suprême de S. M. l'Impératrice mère; Membre honoraire des Académies de Munich, d'Amsterdam, de Harlem, d'Utrecht, de la Société Royale Philomatique de Varsovie, des Universités de Moscou et Kharkof, de la Société d'économie rurale à Saint-Pétersbourg, de celle des antiquités russes à Moscou et de plusieurs autres Sociétés savantes; Grand'Croix des ordres de Saint-Volodimir et de Sainte-Anne, Chevalier de l'Aigle Rouge.

Ouvrages publiés.

1. Skizzen, Scenen und Bemerkungen auf einer Reise durch Frankreich gesammelt. Heidelberg, 1787, 1 vol. in 8. Seconde édition 1789. Traduit en Hollandais.

2. Gemälde von St. Petersburg. Riga, 1794, 2 voll. in 8. Traduit en Anglais, Londres 1801.

3. Statistische Uebersicht der Statthalterschaften des Russischen Reichs nach ihren merkwürdigsten Kulturverhältnissen. Leipzig, 1795, 1 vol. in fol.

4. Materialien zur Kenntniss des Russichen Reichs. Leipzig, 1796, 2 vol. in 8.

5. Annalen der Regierung Katherinens der Zweiten. Leipzig, 1796, 1 vol. in 8. Traduit en russe par Mr. Glinka.

6. Historisch-statistisches Gemälde des Russischen Reichs. Leipzig, 1796—1803, 8 voll. in 8 et 1 vol. Atlas. Traduit en anglais par Mr. Tooke.

7. Briefe über den Garten zu Pawlowsk. St. Petersburg, 1803, 1 vol. in 12.

8. Russland unter Alexander I, eine historische Zeitschrift. Leipzig, 1804—1808, 9 voll. in 8.

9. Cours d'economie politique, ouvrage qui a servi à l'instruction de LL. AA. II. les Grands-Ducs Nicolas et Michel. St. Pétersbourg, 6 vol. in 8. Traduit en allemand par Mr. Rau.

10. Considérations sur la nature du Revenu National. Paris, 1824, 1 vol. in 8. Traduit en allemand par l'auteur.

11. Zur Kritik des Begriffs vom Nationalreichthum. St. Petersburg, 1827 (brochure).

Outre ces ouvrages, l'auteur a publié un grand nombre de Dissertations insérées dans les Mémoires de l'Academie de St. Pétersbourg et dans plusieurs autres Journaux.

Akta wyboru członków, IV, 33—35.—Избрали его, какъ bylego nauczyciela najjaśniejszego pana, znanego autora Dzieła o ekonomii politycznej.

CIII. Данное кн. П. А. Вяземскимъ обязательство объ исполненіи уставовъ Общества любителей наукъ, 15 марта 1828 г.

Ja, xiąże Piotr Andrejewicz Wiazemski, urodzony 12 Lipca 1793 r., radzca kollegialny, kawaler orderu Ś-o Włodzimierza ze wstęgą 4-ej klassy, zamieszkały w Moskwie w domu własnym na ulicy Czerniszewa, przyjmuję tytuł członka korespondenta Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, którym mnie toż Towarzystwo przez wybór swój zaszczyciło. Słowo moje i cześć w uroczystą składam rękojmią, że dopełniać będę Ustawy tegoż zgromadzenia. Acceptacyą tę i obietnicę dla lepszej wiary własną podpisuję ręką. Dan w Petersburgu 15 Marca 1828 roku.

Xiąże Piotr Wiazemski.

Akta wyboru członków, IV, 39. Въ рапортѣ комиссіи по избранію въ члены Общества, 16 декабря 1827 г.: Prezes Towarzystwa i prezes działu umiejętności podali xięcia Alexandra (sic) Wiazemskiego, znanego z gorliwości swojej o wzbudzenie upodobania w literaturze polskiej między rodakami swemi i z własnych dzieł poetyckich i krytycznych. Deputacya mieści go w rzędzie kandydatów do sekcyi literatury ogólnej. Тамъ же, IV, л. 4.

CIV. Благодарственное письмо профессора астрономіи въ Казанскомъ университетѣ И. М. Симонова за избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 19 августа 1828 г.

Monsieur le Président,

J'ai eu l'honneur de recevoir Votre lettre, dont Vous m'avez honoré, du 15 d'Avril de l'année courante. Je Vous demande pardon si je réponds assez tard, mais ce retard vient d'une cause indépendante de moi. Etant absent de Kasan, je n'ai reçu Votre estimable lettre qu'après mon retour le 17/29 d'Août. Quant à Votre missive de l'année passée, dont Vous faites mention dans Votre dernière lettre, j'ai été privé du plaisir de la recevoir, et j'ignore la cause par laquelle elle ne m'est pas parvenue.

Je compte pour mon devoir de Vous remercier, Monsieur le Président, pour l'extrême bonté avec laquelle Vous voulez bien m'honorer du titre de membre de Votre illustre et savante Société des amis des sciences et des lettres, et je Vous prie en même temps d'être l'interprète de ma reconnaissance devant Messieurs les membres de cette Société. En acceptant, avec reconnaissance, cette flatteuse proposition, j'ai l'honneur de Vous assurer que je ne manquerai pas d'employer toutes mes forces d'en être digne et de remplir, autant que je puis, mon devoir envers Votre illustre Société. Ayant fait durant deux mois un petit voyage astronomique pendant lequel j'ai déterminé la position de 13 endroits remarquables des gouvernements de Kasan, de Simbirsk et d'Orenburg, où j'ai fait en outre plusieurs observations barométriques pour la détermination des élévations de différents points des bords du Wolga, de la Kama et de la Wiatka. Aussitôt que j'aurai terminé les calculs de mes observations pour en tirer des résultats nécessaires, je ne manquerai pas de les présenter à Votre illustre Société, avec tous les détails scientifiques. En attendant je Vous prie, Monsieur le Président, d'agréer les expressions de ma haute et affectueuse considération avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur le Président, Votre très humble et très obeissant serviteur

Jean Simonoff,

Conseiller de Cour, Professeur d'astronomie à l'Université Impériale de Kasan, membre de plusieurs Sociétés savantes et Chevalier.

Le 19/31 d'Août 1828, Kasan.

Akta wyboru członków, IV, 51—52. Въ рапортѣ комиссіи по избранію въ члены Общества 4 февраля нов. ст. 1837 г. Z cudzoziemców podał dział (umiejętności): p. Simonoff, prof. w Uniwer. Kazańskim, autora wielu pożytecznych rozpraw matematycznych, w języku francuzkim wydanych. Томъ III, л. 101. Краткое благодарственое письмо Симонова за присылку диплома, отъ 4/16 ноября 1828 г., томъ IV, л. 54.

CV. Предложеніе Тадея Булгарина въ члены Общества любителей наукъ, 2 ноября н. с. 1828 г.

Tadeusz Bułharyn, urzędnik Ministeryum oświecenia w cesarstwie Rossyjskiem, wydawca dwóch pism peryodycznych Archiwum Północnego, od lat 7, w którem starał się rzucić światło na dawniejsze czasy Litwy i dostępniejszemi uczynić dla czytelników rossyjskich źródła historyczne pisarzów polskich, i Pszczoły Północnej, od lat pięciu wychodzącej, niemniej autor pism, w 5 tomach wydanych w Petersburgu 1827 r., acz po rossyjsku pisze, rzeczami naszego kraju zajmować się lubi, dowodem tego umieszczenie w powyższem dziele na wstępie zaraz historyi Maryny Mniszchówny, żony Dymitra, dalej Oswobodzenie Trembowli, Sławianie czyli oswobodzenie Arkony, Esterka, Wzięcie zamku inflantskiego Wenden, wyjście Stanisława Leszczyńskiego z Gdańska i tem podobne. Taki rodzaj prac i nabyta przez nie wziętość godnym go czyni umieszczenia w naszem gronie, jako członka korespondenta. Dan w Warszawie 2 Listopada 1828 r.

Писано это Голембіовскимъ; а далѣе рукою Нѣмцевича:

Urodzony w gubernii Grodzieńskiej Bułgaryn, z młodu oddany do korpusu kadetów w Petersburgu, do służby wojskowej sposobił się; wszedł potem w służbę wojska polskiego i służył z Napoleonem w Hiszpanii. W tej kampanii oznajomił się z literaturą europejską. Po upadku Napoleona, powróciwszy do Petersburga, zajął się redakcyą pism peryodycznych i wkrótce między pierwszymi naukowymi publicystami w Petersburgu pomieścił się. Jest jednym z pierwszych w Rossyi pisarzów, tak umie język rossyjski... sposobem uczyć. Wiele polskich rzeczy udziela rossyanom, jest niejako w literaturze pośrednikiem między światem literackim rossyjskim i polskim. Dla swoich ziomków w Petersburgu, mając liczne związki, znajomości i znaczenie, jest wielką pomocą. Dzieła jego, które złożył, wyszły tłomaczone w Lipsku na język niemiecki. Na francuzki tłomaczyć zaczęto.

Niemcewicz, Łuk. Gołębiowski, Lelewel.

Тамъ же, IV, л, 79.

CVI. Отвѣтное благодарственное письмо Булгарина за избраніе его въ члены Общества, 12 февраля 1829 г.

Jaśnie wielmożny mości dobrodzieju,

Królewskie Warszawskie Towarzystwo przyjaciół nauk raczyło mię pomieścić w rzędzie swoich członków. Odebrana o tem wiadomość każe mi prosić j. w. pana, jako przewodniczącego w tem dostojnem zgromadze-

niu, abyś przyjął i chciał przed niem powtórzyć oświadczenie najżywszej za sprawiony mi zaszczyt wdzięczności. Wiedząc najlepiej wartość dotychczasowych prac moich, w wyborze Towarzystwa widzę jedynie pobudkę do dalszych usiłowań i tym więcej czuję całą moc danego mi zachęcenia, że, zbiegiem okoliczności oddalony od rodzimego kraju, czas mój cały innej pokrewnej literaturze słowiańskiej poświęciłem.

Nigdy mi zejść z pamięci nie mogła dawna świetność i dziejów naszych, i literatury; nie mogły też zostać obcemi nowsze naukowej pracy w kraju naszym płody. Szerzyć o nich wiadomość w pobratymczym, dziś jednemu berłu podległym narodzie, zdawna przeznaczałem sobie za najmilszy obowiązek. Teraz tym chętniej będę go dopełniał, że wybór Towarzystwa nadał mi potrzebne do tego prawo. Za szczęśliwego się poczytam, jeżeli bądź tą, bądź inną posługą, będę miał sposób okazać dostojnemu Towarzystwu cześć, którą zdawna dla niego byłem przejęty.

Pozwól j. ww. pan, abym jeszcze wynurzył mu szczególną wdzięczność za wyrazy, któremi raczyłeś pomnożyć odezwę Towarzystwa, i za chlubną o pismach moich wzmiankę w publicznem zdaniu sprawy. Od młodości przywykłem każdą twoję, szanowny mężu, w publicznym i naukowym zawodzie pracę uwielbiać, w każdej czytać świetne przymioty wyższego charakteru i talentu: zasłużyć na twoję pochwałę było drogiem zawsze życzeniem; za twojego urzędowania, na twoje wezwanie dzielić pracę tylu gorliwych i światlem znakomitych spółczłonków pozostanie największą chlubą.

Proszę przyjąć wyrazy najwyższego uszanowania, z którym mam honor bydź jaśnie wielmożnego imć pana dobrodzieja najniższym sługą

Tadeusz Bułharyn.

Petersburg, 12 Febr. 1829 r.

Тамъ же, IV, лл. 107—109. Подъ печатнымъ обязательствомъ (л. 108) исполнять уставъ Общества подпись: Tadeusz Bułharyn, urzędnik 8 klassy w Ministeryum oświecenia narodowego, w państwie Rossyjskiem.

CVII. Предложеніе Вацлава Ганки въ члены Общества любителей наукъ, 24 сентября н. с. 1821 г.

P. Wacław Hanka, bibliotekarz Muzeum narodowego w Pradze, wielce zasłużony w literaturze czeskiej, wydał cztery tomy zbioru najdawniejszych od XIII do XIV wieku śpiewów i zabytków literatury czeskiej z objaśnieniem słów i wyrazów, wyszłych z używania. Wytłómaczył na język czeski i obok z textem wydał słowiańsko-ruskie z XII wieku poema, pod tytułem „Igor“. Przez nadzwyczajną pracę i staranność w poszukiwaniu dawnych zabytków wynalazł między starożytnemi, zarzucone-

mi w kościelnej wieży w Koeniginhoff papierami, najszacowniejszy zabytek słowiańsko-czeskich śpiewów, do IX i XIII wieku należących, których text obok z tłómaczeniem na teraźniejszy język czeski wydał pod tytułem „Rękopism Krolodworski.“ Pomienione wyżej dzieła sam autor złożył w ofierze szanownemu Towarzystwu. Z pomiędzy tych najszanowniejszym jest dla języka i historyi słowian Rękopism Krolodworski, który już na język rossyjski przez j. w. Szyszkowa, prezesa Akademii Cesarsko-Rossyjskiej, został wytłomaczony i drukiem wydany. Wiele z niego wyjątków, tłomaczonych wierszem przez kol. Brodzińskiego, umieszczone są w Pamiętniku Warszawskim, niektóre zaś w rozprawie swej na przyszłym Towarzystwa posiedzeniu publicznym czytać będzie. Cały ów Rękopism Krolodworski przez kol. Rakowieckiego po polsku słownie, ze względu badań nad językiem, jest przełożony. P. Hanka, dowiedziawszy się, iż kol. Rakowiecki wydaje dzieło o dawnych prawach słowiańskich, sam z własnej chęci przysłał mu ze starożytnego rękopismu, znajdującego się w Muzeum Pragskim, wierną kopię śpiewu, który obejmuje nader ważny i ciekawy opis w czasie seymów i sądów w początku wieku VIII zachowywanych zwyczajów i obrzędów. Łożona praca i gorliwość p. Hanki około rozszerzania wiadomości, dla naszego języka i początkowej historyi wielce ważnych, zasługuje na wzgląd szan. Towarzystwa, aby go w poczet swych członków korespondentów policzyć raczyło.

Warszawa dnia 24 Października 1821 r.

Walenty Skorochód Majewski, członek czynny; Edward Czarnecki, członek czynny.

Akta wyboru członków, III, л. 12. Въ рапортѣ комиссіи по выбору новыхъ членовъ 28 янв. н. с. 1822 года: Na członków korespondentów:.. Wacława Hankę, dyrektora Muzeum narodowego w Pradze, podanego przez kolegów Majewskiego i Czarneckiego. Тамъ же, III, 3.— Отвѣта нѣтъ.

CVIII. Предложеніе Юнгмана въ члены Общества, 10 генваря н. с. 1827 г.

Do Królewskiego Towarzystwa przyjaciół nauk.

Przy nadchodzących wyborach mam honor podać na członka korespondenta j. p. Józefa Jungmana.

Józef Jungmann, lat blizko 50 mający, profesor przy akademicznem gimnazyum w Pradze, znany jest z zasług w literaturze słowiańskiej.

Na wzór historyi literatury przez Bentkowskiego, wydał w roku zeszłym Historyą literatury czeskiej, dzieło dla braku źródeł niemniej od pierwszego ważne i do wykonania trudne. Dzieło to, ważne dla ludów słowiańskich, zawiera pomocne źródła dla historyi i literatury polskiej

dawniejszych epok. Obejmuje także literaturę słowaków. Ważniejsze jeszcze dzieło wygotował Jungmann do druku, to jest Słownik zupełny języka czeskiego, z przytaczaniem źródeł i styczności z językami bratniemi starożytnemi, a nawet języka sanskryckiego. Wydał także w języku czeskim przekład Miltona wierszem i celniejsze pisma Chateobrianda (sic). Ważne są jego rozprawy o językach sławiańskich, a mianowicie o ich prozodyi, przez które przyczynił się do zmiany budowy wiersza czeskiego i wykrył zdolność jego do hexametrów i okazał wyższość w tym względzie języków sławiańskich nad niemiecki i inne żyjące. Trudził się głównie wydawaniem najpoważniejszego pisma perjodycznego w czeskim języku pod tytułem Krok, które dla zewnętrznych przeciwności przestało wychodzić. Znany jest nadto u ziomków swoich z przyjemnych poezyi. Jest znawcą i wielbicielem literatury polskiej i sam dzieci swoje polskiego uczy języka.

Sądzę, iż członek taki będzie gorliwym i użytecznym korespondentem Towarzystwa. Dnia 10 Stycznia 1827.

Brodziński.

Тамъ же, III, 116. Избранъ 4 февр. 1827 г.

CIX. Благодарственное письмо Юнгмана за избраніе въ члены Общества, 10 сентября н. с. 1830 г.

Praenobilis ac illustris domine,

Ex litteris de die 28 Junii a. c. scriptis et per Wiennam 1-a Augusti obtentis grato animo intellexi, me sub praesidio tuo in membrum honorarium et correspondens Societatis Regiae philomathicae electum fuisse. Pro honore revera inopinato atque nunquam expectato plurimas ago gratias et, ut electione hac honorifica, quo par est, frui possim, excelsissimum regimen debite aditurus sum, an honorem in me collatum accipere, illoque legitime uti liceat. Pragae Bohemorum, 10 Semptemb. 1830.

Devotissimus ac obsequio(si)ssimus

Ant. Jungmann, med. dr et professor.

Тамъ же, IV, л. 219.

CX. Предложеніе Шафарика въ члены Общества любителей наукъ, 10 января н. с. 1827 г.

Ośmielam się podać na członka korespondenta Towarzystwa naszego j. p. Pawła Józefa Szafaryka.

Ma lat przeszło 30, jest doktorem filozofii, professorem przy gimnazyum w Neuzatz (Nowym Sadzie), członkiem Towarzystwa filologicznego w Jenie.

Wiadomo, iż Szafaryk jest autorem wyszłej niedawno Historyi języka i literatury sławiańskiej wszystkich dyalektów. Napisał to dzieło w języku niemieckim dlatego, iżby i cudzoziemcom, i pobratnim narodom dostępniejsze bydź mogło.

Dzieła tego nie należy sądzić ze szczegółowych niedokładności, których autor, ważąc się pierwszy na podobne przedsiewzięcie, uniknąć nie mógł. Dziwić się owszem potrzeba gorliwości, z jaką najnowsze płody literatury rossyan i polaków nabywać się starał. Ważne postrzeżenie, tyczące się historyi języka i obyczajów sławian, bezstronność i powaga, a najwięcej szlachetny cel tego przedsiewzięcia, zasługują na wdzięczność wszystkich sławiańskich narodów. Będę miał zaszczyt złożyć o tem dziele obszerniejszy raport w wydziale nauk; tymczasem sądzę, iż Towarzystwo, przyjmując p. Szafaryka na członka, odda sprawiedliwość zasłudze, ale nadto mieć będzie gorliwego korespondenta w krainie słowaków, w której dotąd związków naukowych nie mamy.

Dnia 10 Stycznia 1827 r.

Brodziński.

Akta wyboru członków, III, 115.—Въ рапортѣ коммиссіи о выборѣ членовъ, представленномъ на засѣданіе 4 февраля 1827 г.: Z cudzoziemców podano na kandydatów do rzędu korespondentów: p. Szafaryka, autora wyszłej niedawno Historyi języka i literatury słowian, w której autor szczególniej się okazuje gorliwym dla okazania zalet literatury polskiej. Тамъ же, л. 101.

CXI. Благодарственное письмо Шафарика за избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 10 мая н. с. 1827 г.

Ew. Hochgeboren,

Die unerwartete Nachricht, dass mich die Köng. Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften zum Mitgliede erwählt hat, konnte meinem Herzen nicht anders als dreifach willkommen sein. Unter allen im Schoosse slawischer Völker bestehenden literarischen Vereinen war die Kön. Gesellschaft derjenige, auf den ich in meiner Abgeschiedenheit stets mit vorzüglicher Achtung hingeblickt habe. Demnach würde ich auch keinen Augenblick anstehen, auf Ew. Hochgeboren gütige Einladung die förmliche Erklärung meines Beitrittes einzusenden und das mir zugedachte Diplom dankvoll zu übernehmen, wenn ich nicht als öffentlicher Lehrer den allerhöchsten Verordnungen zu Folge erst bei der obersten Landesbehörde um Erlaubniss nachsuchen müsste. Ich habe die dazu geeigneten Schritte bereits gethan und bitte Ew. Hochgeboren in tiefster Ergebenheit mit der

Ausfertigung und Vollendung des Diploms so lange abzuwarten, bis die allerhöchste Entscheidung über meine Bitte, deren Gewährung zwar gehofft werden kann, aber immer sehr ungewiss ist, zu mir herabgelangt sein wird, die ich dann ungesäumt Ew. Hochgeboren in ehrfurchtsvoller Unterthänigkeit zur Kenntniss bringen werde. Welcher Fall aber auch eintreten möge, immer wird mein Herz nah und fern von gleich warmem Dank und gleich heissen Wünschen für das Fortblühen der Kön. Gesellschaft und für das Wohl von Ew. Hochgeboren bewegt werden: wie ich denn auch hoffe, dass Ew. Hochgeboren und die Kön. Gesellschaft mich Ihrer fortdauernder Gnade würdigen und durch Ihre Huld meine Bestrebungen in der literärischen Wüste, in welcher ich lebe, gütigst erkräftigen werden. Zum grössten Dank würden mich Ew. Hochgeboren und die Kön. Gesellschfft verpflichten durch Zumittelung einiger neuen literärischen und bibliographischen Hilfsmittel über die polnische Sprache, die ich für eine bereits nothwendig gewordene Bearbeitung meines Grundrisses der slaw. Literaturgeschichte benutzen könnte. Leider habe ich bei dem polnischen Abschnitt noch immer keine andere Quellen, als des edlen Grafen Potocki Mowy, pochwały i rozprawy, und des hochverdienten Herrn Bentkowski Hist. lit. pol., so dass ich über den Fortgang der Literatur seit 1812 in völliger Ungewissheit bin. Der Buchhändler Schalbacher in Wien, oder auch der Buchhändler Schaumburg eben daselbst, würde alles für mich bestimmte gern übernehmen und pünktlich besorgen. Uebrigens bedarf es an mich keines weitern, als meine Namensaufschrift: sollte ich aber des Glückes, mich ein Mitglied der Kön. Gesellschaft zu nennen, theilhaftig werden, so werde ich eine kurze biographische Notiz über mich, der Kön. Gesellschaft einsenden.

Gott erhalte Ew. Hochgeboren noch lange dem Vaterlande und den Wissenschaften! Ich verharre mit tiefster Hochachtung Ew. Hochgeboren ergebenst unterthäniger Diener

Paul Joseph Schaffarik.

Neusatz, d. 10 Mai 1827.

Akta wyboru członków, IV, 40.

CXII. Письмо Шафарика, 10 ноября н. с. 1827 г.

Ew Wohlgeboren,

Jetzt erst, nachdem wieder die günstige allerhöchste Erlaubniss zu mir herabgelangt ist, bin ich im Stande, den naturgemässen Verlangen der Königl. Gesellschaft zu genügen und ich thue es mit frohem Herzen, und dankbarem Gefühl.

Da ich der Meinung bin, dass es den Vorstehern und Mitgliedern der Köngl. Gesellschaft nicht unerwünscht sein dürfte, etwas Näheres über

die Lebensumstände und Verhältnisse des Entfernten, den sie der Ehre der Mitgenossenschaft theilhaftig gemacht haben, zu erfahren, so füge ich bloss in dieser einzigen Hinsicht einige Zeilen über meine Lebensverhältnisse bei.

In Betreff meiner Adresse füge ich nur noch bei, dass alle Briefe unter meiner einfachen Namensaufschrift: An P. J. S. Professor in Neusatz, über Wien und Ofen, ganz sicher zu mir gelangen werden.

Indem ich mich Ew. Wohlgeboren fernerer Gewogenheit ehrerbietigst empfehle, verbleibe ich mit tiefer Hochachtung

Ew. Wohlgeboren ergebenster Diener und Verehrer

Paul Joseph Schaffarik.

Neusatz, d. 10 Nov. 1827.

Akta wyboru członków, III, 156.

CXIII. Автобіографическое сообщеніе, приложенное Шафарикомъ къ письму, 10 ноября н. с. 1827 г.

Geboren im J. 1795 am 13 Mai zu Kobeljarowo, einem Slowakischen Dorfe im Gömörer Comitat Ober-Ungerns, ward ich von meinem Vater, ewangelisch-lutherischen Prediger des Ortes, frühzeitig zum Studieren bestimmt, und eine schon im Knaben entwickelte gränzenlose Lesesucht entsprach ganz des Vaters Wünschen. Meine literärische Erziehung und Bildung erhielt ich zuerst auf den Gymnasien zu Rosenau und Dobschau, hierauf auf dem Lyceum zu Kesmark, auf welchem letzteren ich unter den Professoren Joh. Genersich, Dan. Mihályik, Adam Podkonitzky und Steph. Aderjan nach einander den Lehrcurs der Philosophie, Theologie und vaterländischen Rechte beendigte. Im Herbst 1815 begab ich mich mit allerhöchster Erlaubniss auf die Universität in Jena und widmete mich daselbst bis zum Herbst 1817 unter Heinr. K. Abrah. Eichstädt, Heinr. Luden, Jac. F. Fries, L. Oken, Karl Dietr. v. Münchow u. m. a. vorzüglich dem Studium der Philologie, Philosophie und Geschichte und, um den Bedingungen des Passes nachzukommen, unter Joh. Philipp Gabler, Joh. Traugott Lebrecht Danz und Heinr. Aug. Schott auch der Theologie. Hier erlangte ich die philosophische Doctorwürde und ward ord. Midtglied der lateinischen Geselschaft. Ins Vaterland zurückgekehrt, stand ich zwei Jahre lang (1818—1819) als Präfekt der Erziehung des Sohnes des Liptauer Vice-Gespans Caspar Kubinyi von Ober-Kubin und Gross-Olaszy vor, welcher erstere damals am Pressburger Lyceum Philosophie studirte. Im Herbste 1819 folgte ich dem Rufe der griechisch-nicht-unirten Neusatzer Gemeinde und trat als Professor der obern Huma-

nitäts-Classe oder der Poetik und Director des Gymnasiums meine neue Bestimmung an. Als später neuen Verordnungen zu Folge auch die nicht unirten Griechen Schulberichte an die Studiencommission in Ofen einsenden mussten, fand es diese anstössig („inconveniens"), dass ein Protestant einer griechisch-nicht-unirten Anstalt vorstehe, und ich ward ungeachtet aller Bemühungen Sr. Excellenz des Herrn Erzbischofs Stephan von Stralimirowitsch und des Directors des Gymnasiums, ihr gesetzmässig freigeübtes Wahlrecht zu schützen, im Frühling 1825 durch ein Statthalterei-Decret der Directorialfunction enthoben.

Meine slowenischen Studien verdanken bloss dem Zufall ihre Entstehung; auf den einheimischen Lehranstalten war damals und ist noch jetzt keine Veranlassung zu denselben. Von ungestümem jugendlichen Eifer bewältigt und fortgerissen, liess ich eine Sammlung unreifer Gedichte: Musa Tatranská Leutschau 1814. 8. ans Licht treten. Mehrere der späteren Gedichte erschienen in den damaligen böhmischen Zeitschriften. Schillers Maria Stuart und Aristophanes Wolken, aus der Ursprache ins Böhmisch—Slowakische übersetzt, blieben ungedrukt; die Handschrift der ersten ging bei der obersten Censurstelle gänzlich verloren. Mein Versuch der Slowenischen Literaturgeschichte war in dieser Hinsicht glücklicher.

Neusatz d. 10 November 1827.

Paul Joseph Schaffarik, Doct. der Philos., Prof. am Gymn. der Griechisch-nicht-unirten Gemeinde in Neusatz, Mitglied der grossherzgl. lateinischen Gesellschaft in Jena.

Akta wyboru członków, III, л. 157.

CXIV. Письмо Шафарика, 1 апрѣля 1830 г.

Neusatz, den 1. April 1830.

Hochwohlgeborener Herr,

Ich beeile mich, sie ergebenst in Kenntniss zu setzen, dass mir ihr werthes Schreiben vom 13 Febr l. J. mit den Pränumerationsgeldern soeben richtig zugekommen ist. Es freut uns, so hochgeachtete Namen in der Reihe der Pränumeranten dem Buche vorsetzen zu können. Wegen der Zusendung der Exx. bitte ich sie ganz ausser Sorgen zu sein; wir werden ihnen seiner Zeit mit der Briefpost anzeigen, auf welchem Wege wir die Exx. versendet haben. Die Versendung kann auch durch Herrn Schalbacher in Wien und Grabowski in Krakau sehr bequem geschehen. Weil mein Freund im Titel und Plan des Werkes einiges geändert hat, so schli-

esse ich eine Ankündigung nochmals bei, um Misverständnissen vorzubeugen. Der Druck des Werkes wird jetzt rasch vorwärts schreiten, da die Schwierigkeiten der Herbeischaffung neuer Lettern bereits überwunden und ein Paar Bogen schon wirklich gedruckt sind.

Ich beabsichtige eine neue Umarbeitung meines Handbuches der allgemeinen slawischen Literaturgeschichte herauszugeben. Eür diesen Zweck sammle ich unausgesetzt, und dafür werden mir auch die Werke der Herrn Bentkowski und Lelewel sehr willkommen sein. Ich ersuche sie ergenst mich in Kenntnis zu setzen, sobald etwas von diesen Werken erschienen sein wird, denn ich bin sehr fern von Polen und erfahre vieles zu spät, manches gar nicht. Hat wohl Herr Lelewel seine gehaltvollen Bibliograficznych Ksiąg Dwoje, von denen ich 2 Bande 1823—26 besitze, weiter fortgesetzt und beendigt? Ich wiederhohle, dass sie mich ungemein verbinden werden, wenn sie mich künftig auf neu erschienene polnische Werke literararhistorischen und bibliographischen Inhalts aufmerksam zu machen die Gewogenheit und Güte haben werden. Nur bitte ich allemal den Titel vollständig anzugeben, dass ich mir darnach das Buch bei unseren des Polnischen gänzlich unkundigen Buchhändlern bestellen kann.

Meine Sammlung altslowenischer Sprach-und Literaturdenkmäler aus dem XI—XV Jahrhundert, von welchen ich im vorigen Briefe sprach, ist keine Literaturgeschichte: sondern dieselbe soll die kirchenslawischen und serbischen Schriftwerke aus den genannten Jahrhunderten, d. i. Diplome In-und Aufschriften, Chroniken u. s. w. ethalten. Ich will den Text nach den Originalhandschriften mit cyrillischer Schrift genau abdrucken lassen. Das Unternehmen ist schwierig, und ich kann diesmal die glüchliche Vollendung noch nicht versprechen.

Im Vorbeigehen bemerke ich, dass ich, wie ich aus Ew. Hochwohlgeboren Adresse an mich und einem Briefe des Herrn Profess. Macieiowski ersehe, in Warschau irrig für einen evangelischen Geistlichen oder Pastor angesehen werde vielleicht durch Verwechselung mit meinem Freunde Joh. Kollar evangel. Prediger in Pest. Ich bin wohl der Augsburger Confession zugethan, aber kein Pastor, sondern Professor am Griechisch-nichtunirten Gymnasium in Neusatz. Deshalb hat mich wiederum ein Pole (Hr. Bandtkie?) vor etwa zwei Jahren in der Hall. Allg. Lit. Zeit. für einen nicht-unirten Griechen erklärt! Die Sache hat zwar nichts auf sich, aber ich möchte doch in den Augen meiner polnischen Gönner und Freunde, nicht für etwas anderes gelten, als was ich wirklich bin.

Mit vorzüglicher} Hochachtung verbleibe ich Fw. Hochwohlgeboren ergebenster Diener

Paul Jos. Schaffarik.

Akta, tyczące się korespondencyi z członkami Towarzystwa, II, 108.

CXV. Представленіе Торвальдсена въ члены Общества любителей наукъ избирательною комиссіей, 1829 г.

Thorwaldson imieniem swojem głośnem pomnożyłby liczbę członków naszych, ale gdy, po umowie z prezesem Towarzystwa względem posągu Kopernika, na ponawiane odezwy, z powodu opóźnionego dzieła, nie raczył ani razu odpisać choć w kilku wyrazach, będąc obrany członkiem honorowym, zapewne nie odpowie na odezwę naszą.

Bentkowski, Jarocki, Linde, Brodziński.

Akta wyboru członków, IV, 203.

CXVI. Предложеніе Гете въ члены Общества любителей наукъ, 5 декабря н. с. 1829 г.

Mam honor przedstawić do wyboru na członka honorowego j. w. Wolfgang Goethe, ministra w w. xięstwie Wajmarskiem. Imie tak znane niepotrzebuje żadnego zalecenia. To późne oddanie szacunku tak znakomitemu w Europie mężowi, tem może być usprawiedliwione, że Towarzystwo te osoby do grona swego liczyć pragnęło, które pod jakimkolwiek względem z polską literaturą związek mieć mogą. Goethe w tych dopiero czasach miał sposobność poznać i ocenić niektóre płody muz sławiańskich, a o literaturę polską szczególniej teraz okazuje się troskliwym. D. 5 Grudnia 1829 r.

Brodziński.

Akta wyboru członków, IV, л. 142.—Въ представленіи кандидатовъ избирательною коммисіей предложеніе Гете (IV, л. 203: Gothe powinienby być na liście kandydatów; ale już 83 letni starzec) сдѣлано ею уставно и было даже зачеркнуто.

CXVII. Благодарственное письмо Гете за избраніе въ члены Общества, 13 мая н. с. 1830 г.

Joannes Volgangus a Goethe Societati regiae Philomathicae, quae Varsovii floret s.

Quum magnum jure existimetur, si popularibus nostris id videmur, attulisse adjumenti, ut aliquantum se arbitrentur opera nostra litteraria adeptos esse; tum in rebus exoptatissimis a fortuna benigne nobis concessis habendum est, si etiam ad exteras nationes, lingua et stirpe longe diversas, ita propagetur nomen nostrum, ut vel has quodammodo a nobis profecisse non poeniteat.

Quamobrem clarissimae Sociétati Vestrae, Tibique, Praeses Excellentissime, gratissmum testor animum, quod in Circulum Vestrum splendidissi-

mum me recipere voluistis. Id enim et propter finem, quem vobis proposuistis, dignissimum illum populo Poloniae generoso, et propter summam auctoritatem Regis Vestri clementissimi, qui pari animi ardore tam bonas litteras colit quam populos suos amplectitur, non solum honori mihi duco, sed magno etiam ornamento. Quamquam me fateor, utpote jam provectum aetate, de vegeta ope Societati Vestrae praestanda cum junioribus sodalibus non posse contendere. Velim igitur ut aequi bonique consulatis, si minus elaborare potero pro re Vestra, quam unice sequimini, id autem Vobis persuadeatis, me pro viribus ita acturum esse, ut desidem Vobis adjunxisse non videamini. Quae de rebus meis desiderastis ut ad Vos perscriberem his adjunxi. Valete et favete.

Dabam Vimariae d. XIII Maii MDCCCXXX.

Nomen: Joannes Volgangus a Góethe.
Munus: Magno Duci Saxo-Vimariensi Serenissimo a consiliis intimis.
Natus: Francofurti ad Moenum.
Anno: MDCCXXXXVIIII d. XXVIII Augusti.
Domic: Vimariae.

Тамъ же, IV, лл. 214—215.

CXVIII. Изъ протокола комиссіи по избранію въ члены Общества любителей наукъ, 23 апрѣля н. с. 1831 года. Представленіе въ члены Общества Кржижановскаго, Ширмы, Нѣмоевскаго, Колачковскаго, Пашковскаго, Ржевускаго, Прондзинскаго, Хржановскаго, Панцера, Сирмянецкаго, Мицкевича; Коллара; Калайдовича, Строева, Качеповскаго, митрополита Евгенія Болховитинова, Полевого, Гуланъ-Артемовскаго и другихъ.

Stosownie do Ustaw już na zeszłem centralnem posiedzeniu zdany był Towarzystwu raport o stanie onego i o stratach co do osób w roku upłynionym. Z powodu, iż od tego czasu jeszcze nowe straty nastąpiły, widzimy się ze smutkiem zmuszonymi stan Towarzystwa powtórnie pod tym względem przełożyć.

W roku zeszłym po dopełnionych wyborach liczyło Towarzystwo: członków czynnych 57, przybranych 35, honorowych 48, korespondentów 86, wogóle 226. Далѣе идетъ перечень умершихъ членовъ, въ томъ числѣ Шанявскаго, Снядецкаго Яна, Чарнецкаго, всего: czynnych 6, przybranych 2, honorowych 1, korespondentów 2, razem 11.

Gdy liczba członków czynnych dochodzić może do osób 60, członków zaś przybranych do osób 40, Towarzystwo może wziąć w tym roku na członków czynnych osób 8, na członków przybranych osób 7, nie licząc

miejsc, jakie się przez posunięcie członków przybranych na czynnych otworzyć mogą; liczba członków honorowych i korespondentów jest według Ustaw nieograniczoną.

Deputacya, rozważywszy powyższy stan Towarzystwa, tudzież podania członków proponujących kandydatów, ma zaszczyt przedstawić w krótkości wnioski do wyborów, jak następuje:

Na członków czynnych (всѣхъ 7, изъ нихъ):

Krzyżanowski Adryan. Z wzorową gorliwością wykłada w uniwersytecie nauki matematyczne. Pracował prócz tego w dziejach ojczystych i filologii sławiańskiej, w każdem zdarzeniu dbały o sławę narodową. W ostatnich czasach zajmuje się szczególniej życiem Kopernika według źródeł, mozolnie poszukiwanych.

Szyrma Lach Krystyn. Pamiętne są zasługi, dla których Towarzystwo tego członka do siebie powołało. W przeciągu tego czasu należał do najgorliwszych onego spółpracowników i do rozkrzewiania szlachetnych w narodzie uczuć.

Towarzystwo, przejęte poważaniem dla znanych obywatelskich i naukowych zasług Wincentego Niemojewskiego, męża, odznaczającego się rzadką mocą charakteru i znajomością ducha wieku teraźniejszego, niemogło dotąd oddać mu sprawiedliwości i z jego światła korzystać. Pisma jego, za rządu zeszłego zakazane, teraz na widok publiczny wychodzą i nie mało przyczynią się do oświecenia opinii publicznej. Deputacya sądzi, iż uprzedzi życzenia kolegów, proponując go na członka czynnego.

Na członków przybranych.

W latach ostatnich nie mogliśmy zapraszać do grona naszego osób wojskowych, których nietylko należenie do jakiegobądź Towarzystwa naukowego źle było widziane, ale nawet samo oddawanie się pracom naukowym. Potrzeb(n)a w wydziale umiejętności sekcya sztuki wojennej nakazuje wybór osób wojskowych, które się najwięcej teoryą tejże odznaczyły.

Proponuje zatem deputacya (всѣхъ 13, изъ нихъ):

Kołaczkowski, pułkownik. Zaszczytnie trudził się kierunkiem szkoły applikacyjnej wojskowej, znany w kraju, jako znakomity inżenier.

Paszkowski Józef, podpułkownik, professor artylleryi w powyższej szkole. Wydał dzieło o artylleryi i inne pomniejsze, do sztuki wojennej należące. Od rewolucyi wykładał w Uniwersytecie z własnej ochoty dla młodzieży akademickiej, która się do boju sposobiła, stosowną taktykę wojenną.

Rzewuski Stanisław. Znany powszechnie z światła, pracowitości

i przymiotów moralnych. W pismach czasowych umieścił wiele artykułów, dowodzących jego wielostronne wiadomości.

Prądzyńskiego i Chrzanowskiego, których świeżo odniesione zwycięztwa i posunięcie na stopień tak znakomity, są najlepszem zaleceniem.

Pancer Felix. Dał się poznać w pismach publicznych, jako biegły matematyk i mechanik, odznaczając się szczególniej oryginalnemi pomysły.

Na honorowych:

Gdyby wolno było, już Towarzystwo oddawna miałoby sobie za powinność zaprosić do grona swojego Jana Skrzyneckiego, który odznaczał się szczególnem zamiłowaniem nauk, do tego stopnia, iż to ściągało nań podejrzliwość i niełaskę byłego wodza. Dziś sam, jednomyślnie przez naród na tę wzniosłą powołany dostojność, ustalić może potrafi los ojczyzny tak, jak w niewielu dniach okrył ją nową chwałą i na oklask Europy zasłużył. Towarzystwo pospieszy oddać dowód czci temu, już historycznemu imieniowi.

Lord Bragham, tudzież sir James Mackintosh, znani są ze światłych pełnych szlachetnego uczucia pism w sprawie narodu polskiego. Ostatni ma sławę europejską, jako historyk filozof.

Na korespondentów (всѣхъ 28, изъ нихъ сначала 9 своихъ [ziomków], между которыми):

Mickiewicz Adam. Prześladowania i podejrzliwość, jakie ściągnął na siebie u rządu rossyjskiego, niedozwoliły dotąd Towarzystwu oddać dowodu poważania dla jego tak znanego talentu.

Kiciński Bruno, odkładany na później z powodu opinii, jaką za zeszłego rządu ściągnął przeciwko sobie, jako niegdyś wydawca Orła Białego. Wykonał znamienite prace literackie, jako to: przekład Przemian Owidyusza, Anakreonta, Maryi Stuart Schillera; teraz tłumaczeniem Odyssei zajęty.

Затѣмъ идутъ иностранные (cudzoziemcy) кандидаты: „англійскій“ (1) и „нѣмецкіе“ (8) ученые, между послѣдними („w Niemczech“):

Kollar, professor i kaznodzieja w Budzie. Wsławił się w krajach sławiańskich nad pospolitym talentem poetycznym w języku czeskim. Wszystkie jego pisma okazują gorejącą miłość całego ludu sławiańskiego.

Z francuzkich uczonych proponuje deputacya na teraz panów: Bignon, Obernon, De la Vigne. Imiona, znane w Europie, drogie szczególniej polakom, iż uświetniły się przywiązaniem do sprawy narodu naszego.

Deputacya sądzi, że Towarzystwo, szczególniej teraz, w czasie wojny, odda sprawiedliwość uczonym narodu rossyjskiego, którzy bądź dla

ducha pism swoich, bądź dla zasług, w sławiańskiej literaturze położonych, na to zasługują. Ci są:

Kałajdowicz, używany od kanclerza Rumianców do różnych wydań, zasłużony w dyplomatyce russkiej, znany w swym kraju i z innych prac literackich.

Strojew, wydawca w Moskwie wielu dzieł russkich i katalogu biblioteki Tołstowa. Dał poznać, ile dzieła polskie dawniej na język ruski przekładane były.

Trofimowicz Michał Kaczanowski, professor Uniwersytetu w Moskwie, małorossyanin, wydawca Wiestnika Jewropy. Tłumaczył niektóre polskie pisma po rossyjsku; znakomity badacz starożytności sławiańskich.

Bołhowityнów Eugeni, metropolita kijowski, znawca i miłośnik literatury polskiej. Wydał Słownik o byłych w Rossyi pisarzach duchownych, w którym wiele materyałów do literatury polskiej.

Polewoj, kupiec w Moskwie, redaktor pisma peryod. „Moskiewski Telegraf". Wydał ważne dzieła, historyi russkiej dotyczące, którego zalety proponujący kolega Lelewel wymienia.

Ułak-Artemowski, małorossyanin, professor języka i literatury polskiej w Uniwersytecie Charkowskim, wiele nad językiem małorossyjskim pracujący. Tłomaczył niektóre poezye Mickiewicza i innych polskich poetów przekładać zamierzył.

Gwalbert Pawlikowski, oddający się szczególniej numizmatyce, właściciel pięknego zbioru polskich numizmatów, który ma zamiar według wyrazów prezesa Towarzystwu zapisać. We Lwowie poświęca się szczególniej literaturze.

Всего т. обр. комиссія предлагала 51 кандидата въ члены, изъ коихъ 21 иностраннаго.

Gdy lista kandydatów tak znaczna się zebrała, widzi się deputacya zmuszoną małą liczbę bądź później podanych, bądź takich, którzy do wyboru więcej jeszcze prawa nabędą, do późniejszego czasu zostawić.

W Warszawie dnia 23 Kwietnia 1831 roku.

Prażmowski, prezydujący, x. Szwejkowski, Bentkowski, Brodziński, Mile.

№ 75: Неразобранныя бумаги Общества л. н.—На этотъ протоколъ потомъ часто указывается въ документахъ объ участіи членовъ Общества въ дѣлѣ возстанія 1830—1831 гг.

CXIX–CXXIX. Документы о закрытіи Общества любителей наукъ и объ остававшемся послѣ Общества имуществѣ, 1832—1834 гг.

CXIX. Представленіе главнаго директора предсѣдательствующаго въ Прав. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія гр. Ал. Гр. Строгонова намѣстнику въ царствѣ Польскомъ гр. Паскевичу Эриванскому о домѣ и денежныхъ суммахъ Общества любителей наукъ, 27 іюня/9 іюля 1832 года.

№ 4848/1310. 27 іюня/9 іюля 1832 года, Варшава.

Его свѣтлости намѣстнику его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ господину генералъ-фельдмаршалу князю Варшавскому графу Паскевичу Эриванскому главный директоръ предсѣдательствующій въ Правительственной Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Во исполненіе воли его императорскаго величества, объявленной въ отношеніи управляющаго Главнымъ штабомъ, отъ 6 апрѣля сего года, Правительственная Коммисія внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія требовала отъ администраціи Общества любителей просвѣщенія подробныхъ свѣдѣній о домѣ и капиталахъ, принадлежащихъ Обществу, которыя въ подлинномъ рапортѣ честь имѣю представить вашей свѣтлости.

Но какъ свѣдѣнія сіи въ нѣкоторыхъ частяхъ несогласны съ ипотекарными выписями (extraktami hipotecznemi), которыя единственно слѣдуетъ почитать офиціальными, то я долгомъ поставляю объяснить настоящее положеніе, оказывающееся изъ сравненія сихъ двухъ актовъ.

Собственность Общества состоитъ въ двухъ домахъ, соединенныхъ въ одинъ, изъ коихъ одна половина имѣетъ отдѣльный номеръ 1319, въ улицѣ Новый Свѣтъ, а другая имѣетъ въ той же улицѣ два номера 1320 и 1321.

Половина отдѣленія номеръ 1319 пріобрѣтена отъ варшавскихъ ксендзовъ миссіонеровъ за 70.000 злотыхъ, и Общество обязано навсегда уплачивать миссіонерамъ процентовъ съ сей суммы ежегодно по 3.500 злотыхъ.

Вторая половина, записанная подъ №№ 1320 и 1321, дана была Обществу отъ правительства, какъ собственность, оставшаяся послѣ уничтоженнаго монастыря ксендзовъ доминикановъ обсервантовъ постановленіемъ намѣстника царскаго отъ 22 августа 1820 года, безъ означенія суммы, слѣдовательно въ видѣ пожалованія.

На семъ пространствѣ Общество построило двухъ-этажный домъ съ куполомъ, оцѣненный архитекторомъ правительства Гроффе въ 313.668 злотыхъ; на удовлетвореніе же сей суммы Общество заняло отъ Муниципальнаго правленія города Варшавы изъ строительнаго ка-

питала 100.000 злотыхъ, съ обязанностію уплачивать сію сумму съ процентами въ опредѣленные сроки, въ теченіи 20-ти лѣтъ, а именно 50.000 въ теченіи времени отъ 1823 до 1843 года ежегоднымъ взносомъ по 3.000 злотыхъ; 25.000 отъ 1827 до 1847 года ежегодно по 1500 злот., и 25.000 отъ 1828 до 1848 года также по 1500 злотыхъ ежегодно.

Остальныя издержки въ суммѣ 213.668 злотыхъ на постройку вышеозначеннаго строенія пополнены были: изъ завѣщаннаго предсѣдателемъ Общества ксендзомъ Сташицемъ капитала 200.000 злотыхъ, изъ завѣщаннаго членомъ Общества ксендзомъ Богушемъ 18.000 злотыхъ и изъ складочныхъ суммъ и сохраненныхъ Обществомъ 29.400 злотыхъ, или вообще изъ суммы 247.400 злотыхъ, принадлежавшей Обществу.

Что̀ касается записей и обязательствъ, обезпеченныхъ на семъ домѣ, такъ какъ изъ представляемыхъ при семъ двухъ гипотекарныхъ выписей видно, что никакихъ суммъ нѣтъ болѣе записанныхъ, кромѣ 3.500 злотыхъ каждаго года вѣчно для ксендзовъ миссіонеровъ, и сумма 6.000 злотыхъ, которая, принадлежа Муниципальному правленію города Варшавы, ежегодно уплачивается и въ теченіе 20-ти лѣтъ уплачена будетъ, а потому и обязательства, которыя администрація въ прилагаемомъ у сего представленіи подъ литерами C. D. E. и F. изложила, какъ долги обезпеченные симъ домомъ, не могутъ быть почитаемы доказанными и законными.

Для обезпеченія имѣнія сего отъ всякихъ потерь до дальнѣйшаго распоряженія его императорскаго величества, Правительственная Комисія внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія отъ 16/28 іюня сего года предписала Мазовецкому воеводскому гражданскихъ дѣлъ Трибуналу 1-й инстанціи, дабы никакія обезпеченія или записи въ книги, относящіяся до того дома, не были гипотекарнымъ отдѣленіемъ принимаемы, какъ только по особому повелѣнію правительства.

Общество любителей просвѣщенія, кромѣ выше означеннаго строенія, имѣетъ еще библіотеку, составленную изъ пожертвованныхъ книгъ, а именно: 3000 томовъ варшавскимъ архіепископомъ ксендзомъ Головчицомъ, 2000 томовъ членомъ Общества Бергонзонимъ и около 1000 томовъ членомъ Общества Іосифомъ Коссаковскимъ; въ предметахъ натуральной исторіи и древности, разными членами Общества и другими лицами доставленныхъ; наконецъ, изъ оружейнаго кабинета, составленнаго генераломъ Генрикомъ Домбровскимъ.

Всѣ сіи пожертвованія безусловныя, и администрація не представляетъ доказательствъ, дабы въ случаѣ уничтоженія Общества какое-либо изъ нихъ должно быть возвращено.

Посему Правительственная Коммисія внутреннихъ дѣлъ полагаетъ, что оныя исключительно принадлежатъ Обществу.

Что̀ касается записи князя Александра Сапѣги, то документомъ, въ 17 день сентября 1808 года въ присутствіи нотаріуса Маевскаго учиненнымъ и при семъ представляемымъ, не 6.000 книгъ, а 5.000 злотыхъ ежегодно въ теченіи 50 лѣтъ обезпечено на имѣніи Яворовѣ; да на томъ же имѣніи обезпечилъ 10.000 единовременно въ казенныхъ акціяхъ на покупку книгъ для Общества съ тѣмъ, что, въ случаѣ уничтоженія Общества, должны быть возвращены ему купленныя книги. А какъ администрація Общества не представляетъ ни доказательствъ на полученіе сихъ суммъ, ниже счетовъ въ употребленіи оныхъ на покупку книгъ, но напротивъ объясняетъ, что отданныя ей на назначенный предметъ суммы не всѣ на оный употребила, то правительство, на основаніи гражданскихъ правъ, не прежде будетъ обязано возвратить наслѣдникамъ князя Сапѣги книги или слѣдующую за нихъ сумму, какъ по представленіи надлежащей вѣдомости купленнымъ книгамъ на сумму князя Сапѣги, которая могла бы удостовѣрить объясненіе исполненія упомянутой записи.

По представленіи затѣмъ подробныхъ объясненій какъ о состояніи имущества Общества любителей просвѣщенія, такъ и о обязательныхъ пунктахъ завѣщаній, а равно во исполненіе воли его императорскаго величества, объявленной въ вышеупомянутомъ отношеніи управляющаго Главнымъ штабомъ, долгомъ поставляю присовокупить, что я не нахожу соотвѣтственнѣйшей пользы для употребленія строенія, принадлежащаго нынѣ Обществу, какъ помѣщеніемъ въ оном какого-либо нравоучительнаго института, который бы въ планѣ будущаго воспитанія оказался нужнымъ и учрежденъ былъ правительствомъ.

Свиты его императорскаго величества генералъ-майоръ
графъ Строгоновъ.

Помѣта на первой страницѣ внизу: Писано графу Чернышеву, отъ 30 генваря/11 февраля за № 274.

Упоминаемое отношеніе военнаго министра, управляющаго Главнымъ штабомъ гр. Чернышева, отъ 6 апр. 1832 г., издано выше, Приложенія, кн. 1, № LXXXVI; отвѣтъ отъ 30 генваря 1833 г. тамъ же, № LXXXIX.

CXX. Приложенное къ представленію Прав. Комиссіи донесеніе администраціи Общества любителей наукъ, заключающее въ себѣ свѣдѣнія о домѣ, библіотекѣ и денежныхъ суммахъ Общества, 25 іюня н. с. 1832 г.

Do wysokiej Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego administracya Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk Towarzystwa.

Oddzielna administracya, aktem notaryalnym upoważniona przez Towarzystwo do bezpośredniego czuwania nad wszelką własnością tegoż Towarzystwa, jako majątkiem prywatnym, nie czując się bydź mocną od czasu zapieczętowania biblioteki, bez wyraźnego upoważnienia rządu, do zwołania ogólnego zebrania członków Towarzystwa, pośpiesza zastępczo w imieniu tegoż Towarzystwa odpowiedzieć na wezwanie wysokiej Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego z dnia 7 Czerwca b. r. № 4,346.

Pomienione wezwanie wysokiej Kommissyi Rządowej żąda trzech rzeczy, to jest:

1°, wykazu majątku Towarzystwa;

2°, wykazu długów, na tym majątku ciążących;

3°, wykazu osób, które warunkowo ofiary porobiły.

Co do 1-go, majątek prywatny Towarzystwa Król. przyjaciół nauk składa się głównie w obecnym czasie:

1-o, z domu, znajdującego się na Nowym Świecie pod N-ami 1319—20—21;

2-o, z biblioteki i innych zbiorów, przy bibliotece się znajdujących.

Dom pomieniony, przez Towarzystwo i na rzecz Towarzystwa wystawiony, kosztuje 347,400 zł. p.

Kapitał potrzebny na takową budowę powstał:

1-o, z przedaży domu rządowi na kanoniach za . .	zł. p.	200.000
2-o, z zapisu x-a Bohusza na medale	„	18.000
3-o, z zebranych dawniejszemi czasami oszczędności	„	29.400
4-o, z pożyczki od miasta Warszawy	„	100.000
Razem .	zł. p.	347.400

Najpierwszą własnością nieruchomą Towarzystwa był dom na Kanoniach pod N-ami 85—86 i 87, który był darowany Towarzystwu przez ś. p. Staszica, pod warunkiem, że na przypadek rozwiązania Towarzystwa ma przejść na własność do familii Sapiehów.

Następnie ten dom sprzedało Towarzystwo rządowi i summę, ze sprzedaży powziętą, użyło na budowę teraźniejszego gmachu, lecz powyższego zastrzeżenia nie ponowiło, polegając na dwóch patentach, to jest króla saskiego i najjaśniejszego cesarza Alexandra, w których znajdują się zapewnienia w następujących wyrazach: „Wszystkie własności ruchome i nieruchome tegoż Towarzystwa pod naszą królewską opiekę przyjmujemy i naszą najwyższą łaskawą protekcyę onemu zaręczamy".

Dla tejże przyczyny kapitał 18.000 zp., zapisany Towarzystwu przez x-a Bohusza, z przeznaczeniem, ażeby procent od tego kapitału był używany jedynie na nadgrody za rozprawy, ulokowany pierwiastkowo na dobrach Wilanowskich, był użytym na budowę domu, bez oddzielnego na tymże domie zahypotekowania.

Oszczędności powstały ze spedaży dzieł, kosztem Towarzystwa drukowanych, tudzież ze składek członków, wynoszących od każdego miesięcznie po zł. p. 6, czyli rocznie po 72 zł. p.

Biblioteka Towarzystwa przyjaciół nauk, najgłówniej składa się z daru xięcia Alexandra Sapiehy, który na pierwszy zakład ofiarował 6.000 książek, następnie zapisał na folwarku Jaworów roczny dochód po 5.000 zł. p. na lat pięćdziesiąt, tudzież darował dwie akcye hypoteczne, z wyraźnem przeznaczeniem użycia takowych funduszów jedynie na pomnożenie biblioteki, lecz zarazem uczynił urzędowne zastrzeżenie, że, na przypadek rozwiązania Towarzystwa, wszelkie książki, z tego funduszu nabyte, mają powrócić do familii.

Towarzystwo z tego źródła odebrało około 127.000 zł. p., lecz, gdy dotąd niewydało na kupno książek jak 90.000 zł. p., uważając zatem pozostałą kwotę za własny dług, zamierzało takowy powoli umarzać, dodając corocznie do roku 1828 po parę tysięcy z dochodów domu na kupno dzieł, a dopóki ten dług umorzonym nie zostanie, nietylko książki kupione, ale i w darze otrzymane, uważane bydź muszą za pochodzące z funduszu Sapieżyńskiego.

Prócz powyższego funduszu, biblioteka Towarzystwa pomnażana była darami Towarzystw i pojedynczych uczonych zagranicznych, darami członków tegoż Towarzystwa i innych osób prywatnych; do główniejszych takowych darów należą: 3.000 książek przez ś. p. arcybiskupa warszawskiego Hołowczyca, tudzież do 2.000 przez Bergonzoniego i około 1.000 przez Kossakowskiego ofiarowanych. Zbiory, przy bibliotece się znajdujące, po największej części do różnych oddziałów historyi naturalnej i starożytności należące, są darami cząstkowemi członków i różnych prywatnych osób. A oddzielny zbiór armatury ś. p. generała Dąbrowskiego, stosownie do woli testatora, nie tak jest własnością, jako raczej depozytem, Towarzystwu powierzonym.

Co do 2-go, do długów, na domie Towarzystwa ciążących, należą:

a) procent dla miasta Warszawy, zł. p. 6.000 rocznie opłacać się mający, aż do czasu całkowitego umorzenia zaciągniętego długu;

b) prowizya wieczysta dla xx. missyonarzy po 3.500 zł. p. rocznie;

c) 18.000 zł. p., zapis x-a Bohusza na nagrody;

d) 7.065 zł. p., prowizya, z tegoż kapitału narosła;

e)) 10.000 zł. p., fundusz biblioteczny, z dwóch akcyi hypotecznych ś. p. xięcia Alexandra Sapiehy powstający;

f) 1.160 zł. p., Maruszewskiego fundusz na nagrodę za rozprawę; nareszcie około 40.000 zł. p. z funduszu Sapieżyńskiego, za które książki jeszcze zakupione nie zostały, a które do urządzenia wewnętrznego domu użyte były; niemniej do długów policzone także bydź mogą i składki członków.

Co do 3-go, ofiary warunkowe czynione były tylko z początku istnienia Towarzystwa, następnie bowiem po ogłoszonej protekcyi monarszej co do majątku, takowe zastrzeżenia przez członków za ubliżenie najwyższej woli mogłyby bydź uważane.

Jak dotąd, takowe trzy główniejsze ofiary są wiadome administracyi Towarzystwa, to jest, akt donacyi domu, na Kanoniach istniejącego, przez ś. p. Staszica Towarzystwu uczynionej, powtóre, zapis funduszu bibliotecznego ś. p. xięcia Alexandra Sapiehy, potrzecie, zapis zbioru armatury ś. p. generała Dąbrowskiego.

Na to składają się dwa dowody, jakie w tej chwili otrzymać administracya mogła.

Administracya, zadosyć czyniąc niniejszem przełożeniem wezwaniu wysokiej Kommissyi Rządowej, poczytuje zarazem za obowiązek, uprasząć wysokiej Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego, ażeby raczyła zwrócić uwagę i, gdzie będzie należało, przełożyć następujące dwie okoliczności:

1-e, że wszelki majątek Towarzystwa od roku 1800 przez wszystkie rządy, w tym kraju istniejące, był uważany za własność prywatną;

2-e, że, gdy wykazanie ofiar warunkowych z dowodami nie jest bezpośrednim interesem Towarzystwa, ale raczej stron, na których korzyść warunki były poczynione, a które łatwiej dowody takowe posiadać mogą, dlatego administracya uprasza, ażeby niezupełność w wyliczeniu nazwisk i złożeniu dowodów niebyła nadwyrężeniem prawa trzecich osób.

X. Szwejkowski, Bandtkie, Bentkowski, Łukasz Gołębiowski, sekr. Towarzystwa.

W Warszawie dnia 25-go m-ca Czerwca 1832 r.

Выпись изъ ипотечныхъ книгъ не издается здѣсь, такъ какъ выше, Приложенія, кн. 1, №№ CVIII и CXII, онѣ изданы по подлиннику. Дальнѣйшія представленія см. въ Приложеніяхъ, кн. 1, №№ LXXXIX и слѣд.

CXXI. Докладная записка намѣстнику графу Пасквичу, 7/19 февраля 1833 года.

Отзывомъ къ вашей свѣтлости генералъ-адъютанта графа Чернышева отъ 6 апрѣля прошлаго 1832 года за № 1004 требовались свѣдѣнія по высочайшему его императорскаго величества повелѣнію:

a) о лицахъ, сдѣлавшихъ пожертвованія и приношенія для заведенія библіотеки и на другіе предметы, при Варшавскомъ Обществѣ любителей наукъ состоявшія;

b) о домѣ и капиталахъ, почитаемыхъ принадлежавшими Обществу,

c) сколько на Обществѣ состоитъ долговъ и

d) какое употребленіе можно-бы сдѣлать изъ дому, во владѣніи Общества состоявшаго.

Въ томъ же самомъ отзывѣ сказано, что государь императоръ находить изволилъ, что Варшавскаго Общества словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Помянутый отзывъ № 1004 переданъ въ Правительственный Совѣтъ, исполненіе по оному поручено управлявшему Коммисіею внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія генералъ-лейтенанту Раутенштрауху.

Вышеизложенныя свѣдѣнія Коммисія просвѣщенія представила по описи 4 іюля 1832 года за № 3841, какое же именно исполненіе учинено генералъ-лейтенантомъ Раутенштраухомъ, по точному смыслу высочайшей воли государя императора о несуществованіи впредь Варшавскаго Общества словесности, въ дѣлѣ нѣтъ особеннаго свѣдѣнія.

Помѣта карандашомъ, противъ послѣдняго отдѣла: Бруевичу: спросить гр. Строгонова, объявлено ли, что уничтожается.

Помѣта на верху: № 509, 7/19 февр. 1833 г.

CXXII. Отношеніе Бруевича, начальника Канцеляріи намѣстника, къ гр. Строгонову, съ просьбою увѣдомить, объявлена ли высочайшая воля о закрытіи Общества любителей наукъ, 11/23 февраля 1833 г.

11/23 февраля 1833, Варшава. № 388.

Нужное.

Генералъ-адъютантъ графъ Чернышевъ сообщилъ въ апрѣлѣ 1832 г. намѣстнику его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ высочайшее повелѣніе о томъ, что Варшавскаго Общества наукъ и словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Для приведенія высочайшей воли сей въ исполненіе сообщена была 27 апрѣля 1833 г. генералъ-лейтенанту Раутенштрауху, предсѣдательствовавшему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, копія съ означеннаго отзыва гр. Чернышева № 1104. Нынѣ его свѣтлости угодно знать, объявлена ли изъясненная высочайшая воля во всеобщее свѣдѣніе.

Коллежскій совѣтникъ Бруевичъ, свидѣтельствуя отличное почтеніе его сіятельству графу Александру Григорьевичу, честь имѣетъ покорнѣйше просить, по волѣ намѣстника, о приказаніи сообщить ему свѣдѣнія о распоряженіи, сдѣланномъ по сему предмету.

(Подлин. подпис.) Коллежскій совѣтникъ Бруевичъ.

Его сіятельству гр. А. Г. Строгонову.

CXXIII. Предписаніе намѣстника графа Паскевича Эриванскаго гр. Строгонову опубликовать о закрытіи Варшавскаго Общества любителей наукъ, 17 февраля/1 марта 1833 г.

Списокъ.

Варшава, 17 февраля/1 марта 1833 г., № 453.

Господину главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Генералъ-адъютантъ графъ Чернышевъ, относясь ко мнѣ по высочайшему повелѣнію отъ 6-го апрѣля 1832 года, за № 1004, о доставленіи нѣкоторыхъ свѣдѣній на счетъ капиталовъ и имущества бывшаго въ Варшавѣ Общества любителей наукъ и словесности, увѣдомилъ меня вмѣстѣ съ тѣмъ, что его императорское величество находить изволилъ, что Общество сіе не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Таковой отзывъ графа Чернышева переданъ 27-го апрѣля для свѣдѣнія и надлежащаго исполненія предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія. Въ іюлѣ того жъ года ваше сіятельство представили мнѣ свѣдѣнія объ имуществѣ Общества любителей наукъ.

Не получая донесенія объ опубликованіи, что Общество сіе не должно быть признаваемо существующимъ, сдѣланъ вамъ по приказанію моему 11/23 февраля запросъ, опубликована ли таковая высочайшая воля и какое по сему предмету сдѣлано распоряженіе. На сіе директоръ департамента просвѣщенія отвѣчалъ отъ 13/25 февраля за № 1982/355, что о семъ не объявлено чрезъ газеты и что, по принятымъ правиламъ, въ газетахъ помѣщаются тѣ только высочайшія постановленія, о напечатаніи коихъ имѣются повелѣнія начальства.

Какъ уничтоженіе Общества любителей наукъ и словесности должно быть поставлено въ общую извѣстность, то и предлагаю вамъ сдѣлать распоряженіе о напечатаніи въ здѣшнихъ газетахъ, что Общества сего не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Намѣстникъ, генералъ-фельдмаршалъ князь Варшавскій (подлинное подписалъ) графъ Паскевичъ Эриванскій.

Съ подлиннымъ вѣрно.

CXXIV. Представленіе гр. Строгоновымъ варшавскому военному губернатору графу Ив. Ос. Витту проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 23 февраля 1833 года.

Варшава, 23 февраля 1833 года. № 2158/386.

Его сіятельству господину генералу отъ кавалеріи графу Ивану Осиповичу Витту главный директоръ предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

На основаніи повелѣнія его свѣтлости намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ отъ 17 февраля/1 марта на счетъ обнародованія, что Варшавскаго Общества любителей наукъ и словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ, составивъ надлежащее по сему предмету объявленіе и предполагая отправить оное для припечатанія въ газетѣ, именуемой „Dziennik Powszechny“, я долгомъ поставляю за отсутствіемъ г. генералъ-фельдмаршала предварительно проектъ таковаго объявленія препроводить при семъ на благоусмотрѣніе вашего сіятельства, съ просьбою о послѣдующемъ почтить меня вашимъ, милостивый государь, увѣдомленіемъ.

Свиты его императорскаго величества, генералъ-майоръ
графъ Строгоновъ.

CXXV. Проектъ объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 6 марта н. с. 1833 г.

Переводъ съ польскаго.

Во исполненіе высочайшей воли его императорскаго величества, Варшавскаго Общества любителей наукъ и словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Варшава, 6 марта 1833 года.

(Подписи:) Господина главнаго директора предсѣдательствующаго, члена Коммисіи по части просвѣщенія и заступающаго мѣсто генеральнаго секретаря по той же части.

Съ польскимъ вѣрно: Надворный совѣтникъ Колтовскій.

W skutku woli naywyższéj, Towarzystwo Przyjaciół nauk w Warszawie ma bydź uważane za nieistniejące.

W Warszawie, dnia 6-go Marca 1833 r.

Dyrektor główny prezydujący w Kommissyi Rządowéj spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego (podpisano) hrabia Strogonow.

W zastępstwie radcy stanu członka Kommissyi (podpisano) Linde.

Za sekretarza jeneralnego (podpisano) Deszert.

Надворный совѣтникъ Колтовскій.

CXXVI. Утвержденіе проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 27 февраля/11 марта 1833 г.

№ 535. 27 февраля/11 марта 1833 г.

Господину главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Коммиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Одобряя вполнѣ составленное вашимъ сіятельствомъ объявленіе о высочайшей волѣ на непризнаваніе Варшавскаго Общества любителей наукъ и словесности существующимъ, покорнѣйше прошу сдѣлать распоряженіе о напечатаніи онаго въ издаваемой здѣсь газетѣ Dziennik Powszechny.

(Подлинное подписалъ:) Генералъ отъ кавалеріи графъ Виттъ.

CXXVII. Отношеніе гр. Строгонова къ варшавскому военному губернатору Витту по дѣлу о сохраненіи имущества Общества любителей наукъ, 7 февраля 1833 г.

7 февраля 1833. Варшава. № 3222/571.

Его сіятельству, господину генералу отъ кавалеріи графу Ивану Осиповичу Витту главный директоръ предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Его свѣтлость намѣстникъ его императорско-царскаго величества повелѣніемъ отъ 13/25 января сего года за № 108 предписать мнѣ изволилъ: спросить бывшаго члена Общества любителей наукъ Кржижановскаго, гдѣ находятся нынѣ оставшіеся въ его вѣдѣніи 63.500 злотыхъ, а равно истребовать отъ него и препроводить къ статскому совѣтнику Красовскому книги, какъ возвращенныя членами Общества, такъ и

вновь пріобрѣтенныя симъ Обществомъ и списокъ всѣмъ полученнымъ еще книгамъ, съ означеніемъ лицъ, у которыхъ оныя остаются.

Во исполненіе таковаго повелѣнія его свѣтлости, я требовалъ отъ г. Кржижановскаго по выше прописаннымъ обстоятельствамъ поясненій.

На счетъ суммы, оставшейся у Кржижановскаго, онъ и администрація имущества бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, состоявшая изъ коендза Швейковскаго, гг. Бандтке, Бентковскаго и Луки Голембіовскаго, письменно отвѣчали, что сумма сія поступила въ кассу Общества и вошла въ счетъ администраціи. Относительно книгъ, взятыхъ членами изъ библіотеки, и другихъ сочиненій, г. Кржижановскій объявилъ, что онъ хотя и былъ назначенъ 6 февраля 1831 года инспекторомъ библіотеки, но таковою должностію вовсе не занимался, ибо того жъ самого дня удалился въ городъ Краковъ, гдѣ и оставался до возстановленія законнаго порядка въ царствѣ.

Донося о семъ вашему сіятельству, долгомъ поставляю испрашивать разрѣшенія, не благоугодно ли будетъ вамъ, милостивый государь, поручить Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія заняться дальнѣйшимъ собраніемъ и обезпеченіемъ имущества означеннаго Общества.

Свиты его императорскаго величества, генералъ-маіоръ
графъ Строгоновъ.

CXXVIII. Отношеніе графа Витта къ гр. Строгонову съ изъявленіемъ согласія о порученіи Пр. Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія заняться дальнѣйшимъ сохраненіемъ имущества Общества любителей наукъ, 12/24 апрѣля 1833 г.

№ 952. 12/24 апрѣля 1833.

Господину главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Соглашаясь на предположеніе, изъясненное въ отзывѣ вашего сіятельства отъ 7 сего мѣсяца за № 3222/571, покорно прошу васъ, милостивый государь, поручить предсѣдательствуемой вами Коммисіи заняться дальнѣйшимъ собраніемъ и обезпеченіемъ имущества бывшаго здѣсь Общества любителей наукъ, удостовѣрясь также и въ справедливости упоминаемаго вами отвѣта гг. Кржижановскаго, Швейковскаго и прочихъ лицъ, составляющихъ администрацію Общества, о поступле-

нiи въ кассу онаго и счеты администраціи (sic) 63.500 злотыхъ, о коихъ его свѣтлости угодно было поручить вамъ спросить Кржижановскаго.

Генералъ отъ кавалеріи.

Черновое.

CXXIX. Предписаніе намѣстника гр. Паскевича Эриванскаго варшавскому военному губернатору гр. Витту относительно дома бывшаго Общества любителей наукъ, 6/18 октября 1834 г.

№ 4321. 6/18 октября 1834, Варшава,

Господину варшавскому военному губернатору.

Въ разрѣшеніе докладной записки вашего превосходительства, отъ 30 сентября/12 октября № 699, подлежитъ ли квартирной повинности домъ, принадлежавшій бывшему Обществу любителей наукъ и словесности, увѣдомляю васъ, что какъ о домѣ семъ не сдѣлано еще рѣшительнаго постановленія и оный приноситъ чистаго дохода за всѣми расходами только 1555 злотыхъ, тогда какъ квартирная повинность, съ онаго изчисленная, составляетъ 4603 злота, то по симъ причинамъ домъ сей и долженъ быть оставленъ до времени въ настоящемъ положеніи, т. е. безъ оплаты квартирной повинности.

Намѣстникъ, генералъ-фельдмаршалъ князь Варшавскій (подл. подп.) графъ Паскевичъ Эриванскій.

Съ подлиннымъ вѣрно.

Дѣла собственной Канцеляріи намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ о домѣ и капиталахъ, принадлежащихъ Обществу любителей наукъ. Начаты въ 1832 г.

Документы о дальнѣйшей судьбѣ дома и суммъ б. Общества любителей наукъ—выше, Приложенія, кн. 1, № XCI и слѣд., а также ниже, въ дѣлахъ Архива Учебнаго округа.

CXXX. Характеръ дѣятельности Общества любителей наукъ. Изъ записки о сооружавшемся въ Варшавѣ памятникѣ князю Іосифу Понятовскому, составленной къ іюлю 1834 г.

Варшавское Общество любителей наукъ, коего цѣль, по возстановленіи Александромъ Благословеннымъ Польскаго королевства, сдѣлалась примѣтно не ученою, но политическою, искало способовъ поселить въ польскомъ народѣ мысль не о самобытности, которую онъ уже имѣлъ, и не о независимости, но о какомъ-то владычествѣ надъ други-

ми народами. По сей причинѣ Общ. люб. наукъ представляло всегда въ преувеличенномъ, а иногда даже въ ложномъ видѣ древнее величіе и могущество Польши, тогдашнее же ея положеніе выставляло несчастнымъ. Все, что могло напоминать прежнюю славу Польши, Общество старалось увѣковѣчить; оно возобновило въ Люблинѣ памятникъ соединенія Литвы съ Польшею; построило домъ Общества на томъ мѣстѣ, гдѣ нѣкогда покоился прахъ царя Василія Шуйскаго, соорудило памятникъ Копернику, и проч. Нѣтъ сомнѣнія, что и первую мысль родственниковъ и друзей князя Іосифа Понятовскаго, уважаемаго въ Польшѣ какъ „патріота", и столько же, какъ Костюшку, Колонтая и Домбровскаго, Общество люб. наукъ развило и старалось о приведеніи оной въ исполненіе. Сіе тѣмъ болѣе вѣроподобно, что на засѣданіи Общества 30 августа 1816 г. читано было похвальное слово князю Іосифу Понятовскому, сочиненное гр. Станиславомъ Потоцкимъ, по случаю панихиды, отправлявшейся по князѣ Понятовскомъ въ краковскомъ каѳедральномъ соборѣ [1]). Потомъ на засѣданіи 27 іюня 1818 года Общество занималось приготовленіемъ особой надписи на латинскомъ языкѣ, которую предполагалось изобразить на памятникѣ на берегу Эльстера. Кромѣ сего, предсѣдатель комитета, занимавшагося сооруженіемъ въ Варшавѣ памятника князю Понятовскому, былъ членъ упомянутаго Общества, князь Адамъ Чарторыжскій [2]).

Дѣло собственной Канцеляріи намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ о памятникѣ князю Іосифу Понятовскому, начато въ сент. 1834 года.—Что касается дѣятельности и заслугъ собственно кн. Понятовскаго, то въ другомъ, хранящемся тутъ же, документѣ, именно въ докладной запискѣ 31 іюля/12 августа 1834 г., представленной главнымъ директоромъ Прав. Коммисіи внутреннихъ и духов-

---

[1]) Roczniki Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, tom XI, стр. 393.

[2]) Справедливость сего заключенія можно подтвердить еще слѣдующимъ обстоятельствомъ: Въ домѣ Общ. любителей наукъ въ залѣ, такъ называемой, Домбровскаго, открытой для посѣтителей, между прочими вещами, возбуждавшими патріотическія воспоминанія, находилась картина, изображавшая катафалкъ, на коемъ лежало тѣло кн. Понятовскаго въ костелѣ св. Креста, съ слѣдующею латинскою надписью:

„Князю Іосифу Понятовскому, главно-командовавшему польскими войсками и проч., возлюбленнѣйшему сыну отечества, правъ и свободы онаго непобѣдимому защитнику, великодушно принесшему жизнь свою въ жертву чести польскаго народа и герою, дни свои окончившему со всею славою въ битвѣ подъ Лейпцигомъ 7/19 октября 1813 г., варшавскіе граждане, движимые искреннею къ нему любовью, тщаніемъ коихъ совершенъ священный обрядъ погребенія его въ семъ храмѣ св. Креста 7/19 ноября 1813 года, и таковый случай, для всегдашняго объ ономъ воспоминанія, изображенъ на мѣдной доскѣ".

ныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія намѣстнику гр. Паскевичу, говорилось: „Жизнь князя Іосифа Понятовскаго никакими великими подвигами не ознаменована, и смерть его въ бѣгствѣ, послѣ пораженія подъ Лейпцигомъ приключившаяся, ничего достославнаго въ себѣ не представляетъ. И такъ, очевидно, что онъ возвышенъ соотечественниками своими въ герои и почтенъ памятникомъ для того только, чтобы воспламенять патріотизмъ, котораго направленіе клонилось всегда и нынѣ даже клонится ни къ чему иному, какъ токмо ко вреду Россіи и къ разторженію узъ, народъ польскій съ нею связывающихъ."

CXXXI—CXXXIX. Документы объ участіи членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг.

CXXXI. Записка директора Намѣстнической Канцеляріи Мих. Павл. Бруевича къ чиновнику Импер. С. Петербургской Публичной Библіотеки Ал. Ив. Красовскому съ требованіемъ доставить списокъ извѣстныхъ ему по участію въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 29 января/10 февраля 1833 г.

Директоръ собственной Канцеляріи намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ коллежскій совѣтникъ Бруевичъ, свидѣтельствуя совершенное почтеніе его высокородію Александру Ивановичу, покорнѣйше проситъ, по волѣ его свѣтлости, доставить къ нему списокъ членамъ бывшаго Общества любителей наукъ, участіе коихъ въ мятежѣ извѣстно его высокородію, съ отмѣтками, въ чемъ заключалось оное.

Коллежскій совѣтникъ Бруевичъ.

29 генваря/10 февраля 1833, Варшава. № 263.

Его высокородію А. И. Красовскому.

CXXXII. Записка Красовскаго Бруевичу о посылкѣ требуемаго списка членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, 30 генв./11 февраля 1833 г.

Статскій совѣтникъ Красовскій, свидѣтельствуя совершенное почтеніе господину директору собственной Канцеляріи намѣстника его императорскаго и царскаго величества въ царствѣ Польскомъ коллежскому совѣтнику Михаилу Павловичу, поспѣшаетъ исполнить приказаніе его свѣтлости, объявленное ему въ полученной сейчасъ запискѣ его высокоблагородія отъ 29 генваря/10 февраля сего 1833 года за

№ 263-мъ, вслѣдствіе которой долгомъ почитаетъ препроводить при семъ къ Михаилу Павловичу требованный списокъ 30-ти членамъ бывшаго въ Варшавѣ Общества любителей наукъ, съ покорнѣйшею просьбою возвратить оный ему, по миновании въ семъ спискѣ надобности, и по надлежащей, съ чѣмъ слѣдуетъ, повѣркѣ онаго.

При семъ случаѣ статскій совѣтникъ Красовскій имѣетъ честь увѣдомить Михаила Павловича, что упоминаемый въ приложенной здѣсь особой запискѣ напечатанный въ 1830-мъ году на французкомъ языкѣ Уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, къ которому пріобщенъ полный списокъ членовъ онаго, представленъ имъ господину намѣстнику 26-го сего генваря и оставленъ его свѣтлостію у себя.

Статскій совѣтникъ Красовскій.

30 генваря/11 февраля 1833 г. № 5.

Его высокоблагородію господину коллежскому совѣтнику М. П. Бруевичу.

CXXXIII. Замѣтка Красовскаго о характерѣ представляемаго имъ списка членовъ Общества любителей наукъ (30 генв./11 февр. 1833 г.).

О повѣркѣ списка нѣкоторымъ членамъ В. О. л. н.

Прилагаемый списокъ членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ составленъ изъ разныхъ свѣдѣній, собранныхъ отчасти подъ рукою: по сему оный представляется для повѣрки таковыхъ свѣдѣній, исправленія и дополненія, въ чемъ будетъ нужно. Дальнѣйшія свѣдѣнія о политическихъ дѣйствіяхъ другихъ членовъ сего Общества можно будетъ собрать по списку оныхъ, напечатанному въ представляемомъ Уставѣ Общества: Statut de la Société Royale philomathique de Varsovie.

CXXXIV. Представленный въ Намѣстническую Канцелярію чиновникомъ Красовскимъ списокъ извѣстныхъ ему по участію въ польскомъ мятежѣ членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ (30 янв./11 февр. 1833 г.).

Списокъ

членамъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, которые, сколько можно было доселѣ собрать свѣдѣній, принимали дѣятельное участіе въ польскомъ мятежѣ.

1. Предсѣдатель Общества любителей наукъ Нѣмцевичъ [1]) предваренъ былъ членами тайнаго общества о намѣреніи онаго въ 1830-мъ году произвесть въ Варшавѣ мятежъ; но сего намѣренія не открылъ россійскому правительству. Онъ во время самаго бунта провозглашенъ былъ членомъ тогдашняго Администраціоннаго совѣта; чрезъ три дня по открытіи мятежа объявилъ себя предсѣдателемъ комитета для разбора россійскихъ бумагъ, изъ коихъ многія были напечатаны мятежниками въ газетахъ и особо; впослѣдствіи времени сочинилъ, какъ секретарь сената царства Польскаго, проектъ преступнаго акта объ удаленіи государя императора и его августѣйшихъ наслѣдниковъ отъ престола царства Польскаго; наконецъ ушелъ за границу. Онъ принадлежитъ къ числу поляковъ, оказывавшихъ всегда вражду и ненависть къ Россіи и внушавшихъ оную малымъ дѣтямъ, юношеству и родителямъ посредствомъ зловредныхъ сочиненій.

2. Предсѣдатель отдѣленія познаній того же Общества плоцкій епископъ Пражмовскій [2]), оставаясь во время польскаго мятежа членомъ сената царства Польскаго, принималъ участіе въ дѣлѣ польскихъ бунтовщиковъ, а при выборѣ новыхъ членовъ Общества любителей наукъ, производившемся въ 1831 году, т. е. въ продолженіе мятежа, въ составленномъ о томъ и подписанномъ имъ 23 апрѣля протоколѣ обнаружилъ враждебный противу россійскаго правительства духъ одобреніемъ многихъ кандидатовъ, участвовавшихъ въ мятежѣ. Преступленія сего подведены подъ всемилостивѣйшее прощеніе.

3. Предсѣдатель отдѣленія наукъ въ томъ же Обществѣ графъ Людовикъ Плятеръ [3]) принималъ дѣятельное участіе въ мятежѣ, какъ министръ статсъ-секретарь мятежническаго правленія. Онъ отправленъ былъ мятежниками въ качествѣ повѣреннаго въ дѣлахъ во Францію, откуда не возвратился до сего времени.

4. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [4]), бывшій ректоръ Варшавскаго университета ксендзъ Аль-

---

[1]) Нѣмцевичъ былъ членомъ сего Общества съ 1802 года, впослѣдствіи предсѣдателемъ одного отдѣленія сего Общества, именно отдѣленія познаній или словесности (la Classe des Lettres) съ 1822 по 1826; наконецъ съ 1826 по 1833-й годъ полнымъ предсѣдателемъ Общества.

[2]) Римско-католическій епископъ Пражмовскій членомъ Общества любителей наукъ съ 1801-го, а съ 1826 года былъ, послѣ Нѣмцевича, предсѣдателемъ отдѣленія познаній.

[3]) Графъ Людвикъ Плятеръ членомъ Общества съ 1802-го, а предсѣдателемъ отдѣленія наукъ (Classe des Sciences) съ 1826 года.

[4]) Съ 1813 года ксендзъ Швейковскій былъ однимъ изъ дѣятельнѣйшихъ членовъ сего Общества. Онъ вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ подписалъ

бертъ Швейковскій, оказывая до польскаго мятежа неповиновеніе и противудѣйствіе власти Министерства народнаго просвѣщенія, симъ далъ поводъ распространиться между учениками буйному и строптивому духу неподчиненности; во время же мятежа пользовался особенною приверженностію къ себѣ университетскихъ студентовъ и назначенъ былъ членомъ Коммисіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, отъ которой было поручено ему заняться сочиненіемъ новаго Устава народнаго просвѣщенія. Но преступленія его покрыты всемилостивѣйшимъ манифестомъ.

5. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [1]) и бывшаго сената царства Польскаго сенаторъ воевода князь Адамъ Чарторыскій. Дѣйствія его, прежнія въ допущеніи или даже способствованіи къ пріуготовленію въ Виленскомъ университетѣ (котораго онъ былъ долго попечителемъ) молодыхъ студентовъ для польской революціи, распространенной въ 1831 году въ литовскихъ и другихъ пограничныхъ губерніяхъ, а особливо послѣднія преступленія, какъ одного изъ главныхъ мятежниковъ, столь гласны и извѣстны, что объ оныхъ не нужно здѣсь распространяться.

6. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [2]) сенаторъ каштелянъ Антоній Глищинскій. По малымъ способностямъ не могъ быть важнымъ лицемъ въ Обществѣ любителей наукъ, но во время мятежа отличался въ поддерживаніи революціи и подписалъ преступный актъ удаленія отъ престола законнаго царя. Кажется, что преступленія его подведены подъ всемилостивѣйшій манифестъ.

7. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [3]), бывшій директоръ предуготовительнаго училища къ Политехническому институту Каетанъ Гарбинскій, во время мятежа бывъ президентомъ Варшавскаго муниципальнаго правленія, издавалъ возмутительныя объявленія и съ особеннымъ усердіемъ содѣйствовалъ мятежникамъ въ исполненіи ихъ преступныхъ замысловъ.

8. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [4]), бывшій профессоръ Варшавскаго университета Доминикъ Крысинскій извѣстенъ по дерзкимъ рѣчамъ, которыя онъ произно-

---

протоколъ комитета онаго Общества въ апрѣлѣ 1831-го года объ избраніи въ его члены многихъ такихъ кандидатовъ, которые дѣятельно участвовали въ польскомъ мятежѣ.

[1]) Съ 1802-го года.

[2]) Съ 1804-го года.

[3]) Съ 1824 года.

[4]) Съ 1807 года.

силъ противу правительства во время сейма 1821-го года, за что и удаленъ былъ отъ должности профессора. Во время же возмущенія поддерживалъ революціонныя правила, помѣщая въ газетахъ возмутительныя и вольнодумныя статьи.

9. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [1]), профессоръ Университета Казимиръ Бродзинскій во время мятежа отыскивалъ и собиралъ въ разныхъ мѣстахъ россійскія бумаги и сочинялъ стихи, подстрекавшіе къ продолженію бунта. Онъ вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ и ксендзомъ Швейковскимъ подписалъ протоколъ особеннаго комитета Варшавскаго Общества любителей наукъ 23 апрѣля 1831-го года объ избраніи въ члены Общества между прочими многихъ кандидатовъ, участвовавшихъ въ польскомъ мятежѣ. Онъ извѣстенъ слишкомъ свободнымъ образомъ мыслей и стараніемъ распространять вольнодумныя правила.

10. Дѣйствительный членъ и казначей Варшавскаго Общества любителей наукъ [2]), главный инспекторъ Варшавскаго университета Янъ Кантій Кржижановскій и

11. Членъ пріобщникъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [3]), профессоръ Варшавскаго университета Адріанъ Кржижановскій. Они оба во время мятежа писали и печатали въ газетахъ возмутительныя разсужденія.

12. Дѣйствительный членъ и инспекторъ библіотеки Варшавскаго Общества любителей наукъ [4]), бывшій профессоромъ въ Виленскомъ университетѣ, изъ котораго былъ удаленъ, Іоакимъ Лелевель сдѣлался столько извѣстнымъ по своему вольнодумству и главному участію въ польскомъ мятежѣ, что нѣтъ никакой надобности описывать здѣсь его дѣйствія. Онъ не только зналъ о преступномъ замыслѣ произвесть въ 1830-мъ году бунтъ и объ ономъ не донесъ правительству, но еще принималъ въ самой библіотекѣ Общества любителей наукъ и ободрялъ своими совѣтами молодыхъ мятежниковъ Высоцкаго съ товарищами. Во время революціи правилъ должность министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

13. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [5]), предсѣдатель Евангелической консисторіи Самуилъ Богу-

---

[1]) Съ 1821-го года. Одинъ изъ важнѣйшихъ членовъ сего Общества.

[2]) Членомъ съ 1807 года.

[3]) Съ 1827 года, а 23 апрѣля 1831-го представленъ комитетомъ Варшавскаго Общества любителей наукъ въ дѣйствительные члены онаго.

[4]) Съ 1815-го года членомъ, а въ 1830-мъ году былъ и инспекторомъ библіотеки.

[5]) Съ 1800 года.

милъ Линде во время мятежа издалъ воззваніе къ своимъ единовѣрцамъ, которыхъ приглашалъ къ возстанію противъ Россіи. Прежнія дѣйствія его отличаются непостоянствомъ. Во время прусскаго правленія Линде, пользуясь довѣріемъ онаго, опредѣленъ былъ ректоромъ Варшавскаго лицея; но сколько извѣстно, онъ болѣе оказывалъ наклонности къ произведенію въ дѣйство тайныхъ предположеній Варшавскаго Общества любителей наукъ поддерживать польскій патріотизмъ и національность, нежели къ исполненію намѣреній прусскаго правительства. Во время герцогства Варшавскаго онъ обнаружилъ одушевлявшій его польскій патріотизмъ тѣмъ, что перевелъ на нѣмецкій языкъ написанное въ духѣ онаго Колонтаемъ сочиненіе подъ заглавіемъ: „О составленіи и упадкѣ конституціи 3-го мая"; равнымъ образомъ и послѣ возстановленія царства Польскаго онъ показывалъ себя сначала польскимъ патріотомъ, а потомъ лишился довѣрія варшавскихъ студентовъ.

14. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [1]) сенаторъ каштелянъ Станиславъ Солтыкъ [2]) до мятежа содержимъ былъ подъ арестомъ и судимъ, какъ государственный преступникъ. По болѣзненному положенію онъ не могъ дѣятельно дѣйствовать въ мятежѣ, но всегда былъ одною изъ пружинъ тайныхъ противу Россіи заговоровъ.

15. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [3]) адвокатъ Ѳома Свѣнцкій во время мятежа обнаруживалъ строптивый и безпокойный нравъ и принадлежалъ къ числу людей, распространявшихъ клеветы на прежнее правительство.

16. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [4]) и членъ аппеляціоннаго суда Станиславъ Венгржецкій пользовался особеннымъ къ себѣ уваженіемъ мятежниковъ и назначенъ былъ ими президентомъ города, но по старости лѣтъ и слабости силъ не могъ быть столько вреднымъ, сколько показывалъ желанія вредить Россіи.

17. Членъ пріобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ [5]) профессоръ Варшавскаго университета Ромуальдъ Губе во время мятежа былъ дѣятельнымъ членомъ коммисіи

---

[1]) Съ 1800 года.

[2]) Утверждаютъ, что родной сынъ сего Солтыка первый подалъ голосъ объ удаленіи государя императора и его августѣйшихъ потомковъ отъ престола царства Польскаго.

[3]) Съ 1818 года.

[4]) Съ 1815 года.

[5]) Съ 1830 года.

для разбора россійскихъ бумагъ, участвовалъ во всѣхъ главныхъ дѣйствіяхъ мятежниковъ и ушелъ за границу.

18. Членъ пріобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ [1]) польскихъ войскъ бригадный генералъ Францъ Моравскій служилъ военнымъ министромъ у польскихъ мятежниковъ и ушелъ съ ними за границу. Онъ дѣятельно поддерживалъ революцію.

19. Членъ пріобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ [2]) графъ Владиславъ Островскій былъ маршаломъ сейма мятежниковъ и оказывалъ въ рѣчахъ и дѣйствіяхъ своихъ непримиримую вражду противу Россіи. Онъ также, какъ и многіе подобные ему, ушелъ за границу.

20. Членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [3]) профессоръ Варшавскаго университета Христіанъ Ляхъ Ширма предводительствовалъ возмутившимися студентами Варшавскаго университета, а нынѣ находится за границею.

21. Членъ пріобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ [4]) архитекторъ Адольфъ Шухъ опредѣленъ былъ мятежниками вице-президентомъ Варшавы и управлялъ полиціею по особенной къ нему довѣренности польскихъ бунтовщиковъ.

22. Членъ пріобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ [5]) Канторберій Тимовскій сочинялъ возмутительныя пѣсни во время мятежа и ушелъ за границу.

23. Членъ пріобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ [6]), бывшій нѣкогда судьею Францъ Венжикъ участвовалъ въ возмутительныхъ дѣйствіяхъ сейма.

24. Почетный членъ (membre honoraire) Варшавскаго Общества любителей наукъ [7]) предсѣдатель вольнаго города Кракова Станиславъ Водзицкій, когда открылось въ Варшавѣ возмущеніе, прибылъ сюда и, вступя въ должность сенатора воеводы, принималъ усердное участіе въ возмутительныхъ дѣйствіяхъ сената.

---

[1]) Съ 1819 года.

[2]) Съ 1829 года.

[3]) Съ 1829-го года членъ пріобщникъ, по 23 апрѣля 1831 года Ширма представленъ комитетомъ Варшавскаго Общества любителей наукъ къ избранію въ дѣйствительные члены.

[4]) Съ 1830 года.

[5]) Съ 1824 года.

[6]) Съ 1811 года.

[7]) Съ 1821 года.

25. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [1]), бывшій членомъ совѣта въ Калишскомъ воеводствѣ Алоизій Бернацкій былъ назначенъ мятежниками министромъ финансовъ и оказывалъ себя приверженцемъ къ ихъ преступному дѣлу.

26. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [2]), бывшій профессоръ Виленскаго университета (изъ котораго удаленъ) Іосифъ Голуховскій, пріѣхавъ въ Варшаву во время мятежа, произносилъ возмутительныя рѣчи къ варшавскимъ студентамъ, утверждая ихъ въ таковомъ преступномъ предпріятіи. Голуховскій пользовался особенною привязанностію къ себѣ студентовъ, такъ что, при одномъ случаѣ, они возили его на саняхъ въ Варшавѣ, служа сами вмѣсто лошадей.

27. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [3]), бывшій въ польской службѣ капитаномъ Антонъ Горецкій принадлежалъ къ литовскимъ мятежникамъ и ушелъ съ ними за границу.

28. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наукъ [4]), бывшій ректъ-мейстеромъ Андрей Городыскій опредѣленъ мятежниками министромъ иностранныхъ дѣлъ и исправлялъ сію должность [5]).

29—30. Корреспондентъ Варшавскаго Общ. любителей наукъ [6]), бывшихъ польскихъ войскъ генералъ Лудовикъ Крушинскій и корреспондентъ же Общества [7]) графъ Венцеславъ Ржевускій; оба сіи члены Варшавскаго Общества принадлежали къ волынскимъ мятежникамъ и ушли за границу.

Примѣчаніе 1-е. Сверхъ сихъ лицъ замѣчательны еще два дѣйствительные члены Варшавскаго Общества любителей наукъ, профессоры Варшавскаго университета Бентковскій и Миле, которые вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ, ксендзомъ Швейковскимъ и профессоромъ Бродзинскимъ подписали протоколъ особеннаго комитета помянутаго Общества 23 апрѣля 1831 года, въ которомъ между прочими кандидатами одобрены къ избранію въ члены сего Общества многіе, принимавшіе дѣятельное участіе въ польскомъ мятежѣ.

---

[1]) Съ 1822 года.

[2]) Съ 1824 года.

[3]) Съ 1817 года.

[4]) Съ 1803 года.

[5]) Слышно, что тогда подъ руководствомъ Городынскаго напечатанъ въ великомъ множествѣ экземпляровъ на французскомъ и польскомъ языкѣ проектъ конституціи для Россіи и что къ сему изданію сочинено имъ самое возмутительное предисловіе.

[6]) Съ 1800 года.

[7]) Съ 1815 года.

Примѣчаніе 2-е. По сему списку, за полноту котораго нельзя еще поручиться, изъ означенныхъ въ оном 30 членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, первый, именно предсѣдатель сего Общества Нѣмцевичъ (1) употребилъ свое перо на сочиненіе преступнѣйшаго акта объ удаленіи государя императора и августѣйшихъ его преемниковъ отъ престола царства Польскаго; два, если еще не большее число членовъ (5 и 6), дерзнули приложить свои руки къ сей измѣнннческой хартіи, одинъ членъ (19) былъ предводителемъ сборища вѣроломныхъ совѣтниковъ, маршаломъ сейма; четыре члена (2, 6, 14 и 21) приняли за честь постыднѣйшее безславіе быть сенаторами въ революціонномъ сенатѣ; пять членовъ (3, 12, 18, 25 и 28) служили мятежникамъ министрами, четыре (4, 7, 16 и 21) усильно поддерживали польскую революцію, отправляя въ продолженіе оной другія значительныя должности; два члена (20 и 25) предводительствовали буйными варшавскими студентами, а всѣ прочіе сотрудники Варшавскаго Общества любителей наукъ способствовали успѣхамъ бунта и вмѣстѣ бѣдствіямъ своего отечества разными другими унизительными услугами дѣлу мятежниковъ.

CXXXV. Предписаніе намѣстника гр. Паскевича и-му д. варшавскаго военнаго губернатора Н. П. Панкратьеву о доставленіи Красовскому дополнительныхъ свѣдѣній объ участвовавшихъ въ польскомъ мятежѣ членахъ Общества любителей наукъ, 23 іюня/5 іюля 1833 г.

Варшава, 23 іюня/5 іюля 1833. № 2.327.

Исправляющему должность варшавскаго военнаго губернатора господину генералъ-адъютанту Панкратьеву.

Въ минувшемъ февралѣ препровожденъ былъ мною къ главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія статутъ бывшаго въ Варшавѣ Общества любителей наукъ со списокомъ членовъ онаго для представленія мнѣ точнѣйшихъ свѣдѣній какъ о ихъ поведеніи во время мятежа, такъ и объ образѣ ихъ мыслей. Свѣдѣнія сіи, необходимыя для составленія Исторической записки о семъ Обществѣ, доселѣ не доставлены. Между тѣмъ статскій совѣтникъ Красовскій, приводящій къ окончанію всѣ свои занятія и долженствующій въ скоромъ времени возвратиться въ С. Петербургъ къ мѣсту своего служенія, взошелъ ко мнѣ съ представленіемъ объ ускореніи доставленія означенныхъ свѣдѣній, присовокупляя, что, по увѣдомленію полковника Лахмана, свѣдѣнія сіи собраны еще въ минувшемъ маѣ и отосланы для дополненія къ управляющему дѣлами особаго Уголовнаго суда.

Увѣдомляя о томъ ваше превосходительство, предлагаю сдѣлать распоряженіе объ ускореніи доставленія г. Красовскому свѣдѣній, требуемыхъ о членахъ бывшаго Общества любителей наукъ, если таковыя доставлены уже въ Управленіе варшавскаго военнаго губернатора изъ особаго Уголовнаго суда, въ противномъ случаѣ поспѣшить истребованіемъ оныхъ отъ сего Суда и препроводить къ статскому совѣтнику Красовскому.

Намѣстникъ, генералъ-фельдмаршалъ князь Варшавскій графъ Паскевичъ Эриванскій.

CXXXVI. Препроводительная бумага изъ Слѣдственнаго Комитета въ Намѣстническую Канцелярію, при отсылаемыхъ свѣдѣніяхъ объ участіи въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 20 февраля/3 марта 1836 г.

Его высокоблагородію директору Канцеляріи его свѣтлости намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ господину коллежскому совѣтнику и кавалеру Бруевичу исправляющаго должность письмоводителя Комитета для обнаруженія дѣйствій лицъ, участвовавшихъ въ послѣднемъ польскомъ возмущеніи, титулярнаго совѣтника Рогальскаго

рапортъ.

Во исполненіе предложенія вашего высокоблагородія отъ 24 мая/6 іюня 1835 г. за № 2.290-мъ представляя при семъ свѣдѣнія, находящіяся доселѣ въ Комитетѣ, о членахъ и корреспондентахъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, имѣю честь почтительнѣйше доложить, что впослѣдствіи времени при дальнѣйшемъ разсматриваніи матеріаловъ Комитета могутъ быть открыты тѣ лица изъ членовъ сказаннаго Общества, которыя нынѣ по справкѣ не оказались, а также дополнены новыми свѣдѣніями у сего нынѣ представляемыя.

Титулярный совѣтникъ Леонъ Рогальскій.

20 февраля/3 марта 1836 года, Варшава. № 143.

CXXXVII. Свѣдѣнія объ участіи въ польскомъ мятежѣ 1830 — 1831 гг. членовъ Общества любителей наукъ, доставленныя въ Намѣстническую Канцелярію изъ Слѣдственнаго Комитета, 20 февраля/3 марта 1836 г.

Свѣдѣнія о участіи членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, извлеченныя изъ дѣлъ Комитета, учрежденнаго для приведенія въ извѣстность лицъ, участвовавшихъ въ послѣднемъ польскомъ мятежѣ и преданныхъ законному правительству.

Адамъ Пражмовскій, бискупъ плоцкій, сенаторъ царства Польскаго, членъ бывшаго Общества любителей наукъ и предсѣдатель отдѣленія словесности.

По открытіи мятежа издалъ къ римско-католическому духовенству воззваніе, коимъ приглашалъ оное молиться въ церквахъ о благоиоспѣшеніи мятежу (Смотри: Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik powszechny krajowy 1830 года № 342 и Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski того же 1830 года № 334). Во многихъ польскихъ газетахъ объявилъ, что будетъ довольствоваться по 15-ти тысячъ злотыхъ въ годъ, отдавая остальные свои доходы на потребности отечества (Всеобщаго Польскаго Журнала 1830 года № 350, Варшавскаго Курьера т. г. № 341 и другія газеты). Говорилъ проповѣдь при церковномъ служеніи по случаю открытія мятежническаго сейма (Варшавскій Курьеръ 1830 г. № 344). Былъ однимъ изъ редакторовъ сеймоваго мятежническаго манифеста 20 декабря 1830 года о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію, и таковой манифестъ, посланный къ европейскимъ дворамъ, подписалъ вмѣстѣ съ Лелевелемъ, Островскимъ, Малаховскимъ и другими единомышленниками (См. Меркурія, Merkury, № 21). Былъ предсѣдателемъ комитета, разсматривавшаго списки кандидатовъ, предложенныхъ къ избранію въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ; въ протоколѣ сего комитета, подписанномъ имъ отъ 23 апрѣля 1831 года вмѣстѣ съ четырьмя другими членами: ксендзомъ Швейковскимъ и профессорами: Бентковскимъ, Бродзинскимъ и Миле, одобрилъ къ принятію въ члены помянутаго Общества множество такихъ лицъ, которые принимали дѣятельное участіе въ польскомъ мятежѣ, напримѣръ: главнокомандовавшаго польскими мятежническими войсками Ивана Скржинецкаго, служившихъ въ оныхъ: Продзинскаго и Хржановскаго, Осипа Пашковскаго, Станислава Ржевускаго, профессора Ляха-Ширмы, Викентія Нѣмоевскаго, Брунона Кицинскаго и другихъ подобныхъ имъ.

Юліанъ Урсинъ-Нѣмцевичъ, генеральный секретарь бывшаго Сената царства Польскаго и предсѣдатель Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Въ извѣстіи о возстаніи поляковъ, напечатанномъ отъ имени Петра Высоцкаго, въ № 357 польскаго Курьера, объявлено, что Высоцкій еще до открытія мятежа въ Варшавѣ посылалъ подпрапорщика Пашкевича къ знаменитѣйшему заслугами въ дѣлѣ отечества Юліану Урсину-Нѣмцевичу, чтобы просить его совѣта отъ имени членовъ тайнаго общества, сдѣлавшаго заговоръ противъ законнаго правительства, что сей почтеннѣйшій старецъ слушалъ присланнаго къ нему для испрошенія

совѣта съ живѣйшими чувствованіями исполненнаго любви къ отечеству сердца и одобрялъ благія намѣренія злоумышленниковъ, но приведеніе оныхъ въ дѣйствіе совѣтовалъ отложить до дальнѣйшаго времени: „еще не пора", сказалъ онъ, „но прійдетъ нашъ часъ". Между тѣмъ слова Нѣмцевича одобрили (sic) ихъ и новыя придали имъ силы къ продолженію начатаго дѣла, ибо всѣ бывшіе въ заговорѣ видѣли въ Нѣмцевичѣ представителя желанія и надежд народа.

Когда въ Варшавѣ открылся мятежъ по заговору Высоцкаго и другихъ злоумышленниковъ съ Лелевелемъ, тогда Нѣмцевичъ сдѣлался членомъ мятежническаго совѣта (Всеобщаго Польскаго Журнала 1830 года № 332 и другія газеты). Былъ предсѣдателемъ открытаго во время мятежа комитета для разсмотрѣнія бумагъ, оставленныхъ россійскимъ правительствомъ въ Варшавѣ (Варшавскій Курьеръ 1830 г. № 331 и другія газеты). Пожертвовалъ въ пользу мятежа 200 червонцевъ и назначилъ турецкій кинжалъ въ награду тому, кто первый отличится храбростію въ сраженія противу русскихъ (Всеобщаго Польскаго Журнала 1830 года № 359). Издалъ пятую часть сочиненія своего, подъ заглавіемъ: „Памятныя записки о прежней Польшѣ" (Всеобщаго Польскаго Журнала 1831 года № 13). Какъ предсѣдатель б. Общества любителей наукъ, говорилъ рѣчь при торжественномъ собраніи, бывшемъ въ домѣ онаго 3-го мая 1831 года, въ воспоминаніе польской конституціи 1791 года (Меркурія № 136 и Польскаго Курьера 1831 года № 499) При семъ торжествѣ читаны были профессоромъ Осинскимъ два стихотворенія Нѣмцевича, изъ коихъ одно, подъ заглавіемъ „Надежда", произвело рукоплесканія, достойныя достойнаго сподвижника Костюшки, какъ изъяснялась Польская Газета (Gazeta Polska) въ № 120-мъ. Нѣмцевичемъ сочинена и напечатана новая комедія, подъ заглавіемъ „Подозрительный" (Podejrzliwy), которая была представлена на варшавскомъ театрѣ 7-го іюня 1831 года (Варшав. Курьера 1831 г. № 153). Избранъ мятежниками 4-го іюня 1831 года сенаторомъ (Всеобщ. Польск. Журнала 1831 г. № 155). Былъ членомъ временнаго правленія, въ началѣ мятежа учрежденнаго, состоящаго изъ семи лицъ; былъ приглашенъ въ оное министромъ финансовъ княземъ Любецкимъ на другой день возникшаго мятежа, какъ генералъ Хлопицкій не являлся (Смотри: Сочиненіе Шпацира томъ 1-й часть II, глава 2, стран. 165). Впослѣдствіи, по препорученію сейма, онъ составилъ манифестъ упраздненія престола и отчужденія отъ онаго дома Романовыхъ (часть III, глава 2, стран. 377). Удалился за границу (Варшав. Курьера 1831 г. № 187).

* Людвигъ Графъ Платеръ, сенаторъ кастелянъ, предсѣдатель отдѣленія наукъ. * Лука Голембіовскій, членъ комитета элементарныхъ книгъ, секретарь б. Общества любителей наукъ.

Петръ Лигнеръ, б. государственный архитекторъ, дѣйствительный членъ упраздненнаго Общества любителей наукъ. Издалъ сочиненіе, подъ заглавіемъ „Краткое наставленіе о пикахъ и косахъ“ (Свѣдѣнія, собранныя стат. совѣт. Красовскимъ).

* Францъ Арминскій, профессоръ б. Варшавскаго Александровскаго университета.

Иванъ Викентій Бантке, нотаріусъ, профессоръ и деканъ б. Варшав. Александр. университета и членъ упраздненнаго Общ. люб. наукъ. Былъ членомъ особой слѣдственной коммиссіи, учрежденной во время мятежа, для разсмотрѣнія проступковъ и преданія суду лицъ, обвинявшихся за доносы, дѣланныя законному правительству (См. Польская Газета 1831 года № 2).

Феликсъ Бентковскій, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и членъ упраздненнаго Общ. люб. наукъ. Подарилъ 1000 злотыхъ на обмундированіе 5-ти подпрапорщиковъ, произведенныхъ за мятежъ въ офицеры (Варшав. Курьеръ 1831 г. № 337).

* Брандтъ Францъ, докторъ медицины.

Бродзинскій Казимиръ, профессоръ и секретарь бывшаго Александровскаго университета и членъ упраздненнаго Общества любителей наукъ.

Сочинилъ патріотическое стихотвореніе „Къ полькамъ“ (Польскій Курьеръ 1831 г. № 382). Его патріотическіе стихи были декламированы на театрѣ (Того жъ Курьера 1831 г. № 386). Онъ былъ однимъ изъ редакторовъ мятежнической газеты Новая Польша (1831 года № 1); впрочемъ, просилъ о исключеніи его изъ списка редакторовъ оной газеты (См. Всеобщій Польскій Журналъ 1831 г. № 13). Стихи, сочиненные имъ, были читаны на театрѣ 6 генваря 1831 года, приняты были съ восторгомъ (Курьеръ Варшавскій 1831 г. № 8). Во Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ 1831-го года № 32 и Варшавскомъ Курьерѣ т. г. № 33 о немъ объявлено, что будетъ преподавать нѣсколько уроковъ о народности и духѣ чувства поляковъ. Участвовалъ въ изданіи мятежнической газеты Курьеръ Польскій, какъ о семъ объявлено въ той же газетѣ 1831 года № 1-й. Былъ членомъ коммиссіи, учрежденной бывшимъ Варшавскимъ университетомъ во

---

*) Этимъ знакомъ означаются нами стоящія противъ этихъ и послѣдующихъ фамилій отмѣтки на поляхъ: „нѣтъ свѣдѣній“.

время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Польскій Курьеръ 1831 г. № 491). Мая 3 дня 1831 года въ публичномъ собраніи уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ онъ читалъ рѣчь О народномъ духѣ (O narodowości). — „Какое-то чувствительное уныніе, всѣмъ сочиненіямъ писателя сего свойственное (говоритъ газета Меркурій № 136), особенное добродушіе, являющееся во всѣхъ его чувствованіяхъ, и дышущая въ каждомъ словѣ пламенная любовь къ отечеству произвели надъ публикою необыкновенное впечатлѣніе. Слушатели его рѣчи по окончаніи чтенія изъявили свой восторгъ единогласными и много разъ повторенными рукоплесканіями." Стихотворное сочиненіе Бродзинскаго на праздникъ, данный войскамъ жителями города Варшавы, напечатано въ Польской Газетѣ 1831 года № 165. Былъ назначенъ генеральнымъ визитаторомъ училищъ (Газета Меркурій № 201). Много стиховъ его сочиненія находится въ „Освобожденномъ бардѣ", въ духѣ мятежническомъ, и отличаются злобною ненавистію противъ Россіи (Сочин. Освобожденный бардъ, стран. 38, 43, 56 и 101). Написалъ стихи, подъ названіемъ „Мазурка", въ коихъ, изъявляя восторгъ объ освобожденіи своего отечества, призываетъ всѣхъ къ оружію для покоренія враговъ. Участвовалъ вмѣстѣ съ другими въ изданіи Польскаго Курьера Циховскимъ (Смотри сочиненіе Шпацира, томъ I, часть II, глава 3, стран. 228).

* Быстржицкій ксендзъ Иванъ, профессоръ воеводскихъ училищъ. * Цѣлинскій Юзефъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго Александровскаго университета. * Ходкевичъ графъ Александръ, бывшій генералъ. * Кольбертъ Юліанъ, профессоръ быв. Варш. Александровскаго университета. * Чарнецкій ксендзъ Эдуардъ, прелатъ метрополитальный.

Чарторыйскій князь Адамъ, сенаторъ, воевода, дѣйствительный членъ быв. Общества любителей наукъ.

По открытіи мятежа былъ предсѣдателемъ мятежническаго правительства и избраннымъ отъ онаго депутатомъ къ его императорскому высочеству цесаревичу Константину Павловичу. Пожертвовалъ возмутившимся полякамъ 50.000 злотыхъ. Былъ членомъ депутаціи мятежническаго сейма къ диктатору Хлопицкому (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 года № 333 и 351 и другія газеты). Былъ членомъ верховнаго народнаго мятежническаго правленія, установленнаго революціоннымъ сеймомъ (Того жъ Журнала 1830 г. № 353). Былъ членомъ комитета, отъ сейма назначеннаго, для разсмотрѣнія редакціи мятежническаго сеймоваго манифеста 20 декабря 1830 года о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію, и сей манифестъ, напечатанный въ Варшавѣ и разосланный къ европейскимъ дворамъ, подписалъ съ

прочими единомышленниками (Газета Меркурій, № 21). Былъ членомъ депутаціи, назначенной отъ сейма къ Хлопицкому, подписалъ объявленіе, изданное къ народу 18 генваря 1831-го года, объ отреченіи Хлопицкаго отъ диктаторства и о назначеніи на его мѣсто временнымъ главнокомандующимъ генералъ-лейтенанта Вейсенгофа (Всеобщаго Польскаго Журнала 1831 г. № 19 и всѣ газеты, изданныя 19-го генваря того года). Былъ предсѣдателемъ народнаго правительства, съ 30 генваря 1831 года (Всеобщ. Польск. Журнала 1831 г. № 30 и Варшав. Курьера т. г. № 31 и другія газеты). Находился въ сраженіи подъ Дембомъ (Варш. Газеты 1831 г. № 89). Издалъ мятежническое воззваніе, какъ предсѣдатель верховнаго мятежническаго правительства, къ жителямъ литовско-россійскихъ губерній, отъ 13 мая 1831 года (Варшавской Газеты 1831 г. № 143). Въ напечатанномъ отъ Верховнаго Уголовнаго суда въ іюлѣ 1833 года польскомъ спискѣ вызываемыхъ къ оному Суду обвиняемыхъ лицъ имя князя Адама Чарторыйскаго показано подъ числомъ 277-мъ. Когда мятежническій сеймъ опредѣлилъ отчужденіе отъ престола фамиліи Романовыхъ, онъ предложилъ, дабы проектъ сей отосланъ былъ прежде въ коммиссію, учрежденную при сеймовыхъ палатахъ. Управлялъ департаментомъ иностранныхъ дѣлъ во время продолжившейся войны противъ законнаго государя. Подписалъ отзывъ къ польскому народу, приглашая всѣхъ жителей защищать Польшу противъ русскихъ и не принимать никакихъ предложеній со стороны русскаго правительства. 18 февраля/2 марта 1831 г. мятежническое правленіе объявило благодарность своей арміи за храбрость, оказанную 13/25 февраля 1831 года. Отзывъ сей подписалъ Чарторыйскій. 19 апрѣля/7 мая 1831 года издано было мятежническимъ правленіемъ постановленіе, что каждый мужчина съ 17 до 50 лѣтъ жизни долженъ вооружиться къ общему возстанію; сей отзывъ подписалъ Чарторыйскій (Обвинительный актъ Верховнаго Уголовнаго суда, стран. 137, 141, 142, 143). Пожертвовалъ на надобности мятежнической войны 120.000 злотыхъ (Меркурія № 18 и 19). Для распространенія въ литовскихъ губерніяхъ возмущенія Чарторыйскій съ Скржинецкимъ составили проектъ о высылкѣ туда партизантскаго отряда, почему предпринятъ былъ походъ къ городу Тыкоцину и Хлаповскій высланъ съ отрядомъ въ Литву 19 мая 1831 года (Сочиненіе Петкевича, стр. 154).

* Диль Каролъ, предсѣдатель генеральной Евангелической консисторіи. * Фіялковскій Игнатъ, докторъ медицины и профессоръ бывш. Варшавскаго университета.

Гарбинскій Каетанъ, профессоръ быв. Варшавскаго университета, директоръ Политехническаго училища, членъ бывшаго Общества любителей наукъ.

Во время польскаго мятежа былъ членомъ муниципальнаго управленія города Варшавы (Смотри Всеобщ. Польскій Журналъ 1830 г. № 333 и Варшавскій Курьеръ т. г. № 324). Говорилъ къ ученикамъ Политехнической школы возмутительную рѣчь (Варшав. Курьера 1830 г. № 336). Начальствовалъ при производствѣ выборовъ варшавскихъ обывателей отъ V части города и самъ избранъ членомъ муниципальнаго управленія г. Варшавы (Того жъ Варш. Кур. 1830 г. № 69). Избранъ предсѣдателемъ совѣта муниципальнаго управленія гор. Варшавы (Меркурія № 93). Въ Польскомъ Курьерѣ 1831 года № 485 напечатана за его подписаніемъ статья, въ коей описываетъ дѣйствія свои до открытія послѣдняго въ Варшавѣ мятежа. Говорилъ рѣчь къ народу по полученіи воззванія Скржинецкаго (Польскаго Курьера 1831 года № 488). Былъ предсѣдателемъ коммисіи, учрежденной бывшимъ Варшавскимъ университетомъ, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польскій Курьеръ № 491 1831 года). Назначенъ во время мятежа министромъ народнаго просвѣщенія (Того жъ Кур. № 225 и Всеобщ. Польск. Журналъ 1831 г. № 228).

Глищинскій Антонъ, сенаторъ кастелянъ. 8/20 августа 1831 года назначенъ мятежническимъ правительствомъ министромъ внутреннихъ дѣлъ (Обвинительный актъ, стр. 148).

* Яроцкій Феликсъ-Павелъ, профессоръ бывш. Варшавскаго университета. * Кинцель Филипъ, государственный лейбъ-медикъ. * Китаевскій Адамъ, профессоръ бывш. Варшавскаго университета. * Коссецкій Ксаверій, генералъ-лейтенантъ, совѣтникъ, статсъ-секретарь Совѣта управленія. * Козмянъ Каетанъ, сенаторъ кастелянъ.

Крысинскій Доминикъ, бывшій профессоръ Варшавскаго университета. Сочинялъ статьи, въ коихъ порицалъ дѣйствія законнаго правительства (Смотри Всеобщаго Польскаго Журнала 1831 г. № 11). Избранъ былъ отъ IV части гор. Варшавы депутатомъ на мятежническій сеймъ (Варш. Курьеръ 1831 г. № 62).

Крушинскій Иванъ. Имъ скрѣпленъ списокъ тайной переписи министра статсъ-секретаря Грабовскаго и товарища его Туркула съ княземъ Любецкимъ (Меркурія № 61, 62, 63 и 64). Мятежническое правительство пожаловало его статсъ-референдаріемъ въ своемъ министерствѣ иностранныхъ дѣлъ (Варшав. Кур. 1831 г. № 21).

* Кржижановскій Иванъ Кантій, генеральный инспекторъ бывшаго Варшавскаго университета.

Курпинскій Карлъ, директоръ королевской оркестры.

Курпинскій (не означено имени), дѣйствительный членъ быв-

шаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа издалъ стихи „Пѣсня солдатъ литовскаго легіона“ съ аккомпанированіемъ на фортепіано, стихи С. У. Цивинскаго, музыка Курпинскаго; „Лагерный маршъ“, пѣтый 8-го февраля 1831 года въ театрѣ въ день отъѣзда генералиссимуса польской мятежнической арміи, музыка Курпинскаго, стихи Словачинскаго. Издалъ „Патріотическія чувствованія“, пѣсня, музыка Курпинскаго (Изъ свѣдѣній, доставленныхъ с. с. Крассовскимъ).

* Квятковскій Каетанъ, кураторъ воеводскихъ училищъ.

Лелевель Іоахимъ, бывшій профессоръ Виленскаго университета, членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ.

9/21 ноября 1830 года Лелевель принималъ въ библіотекѣ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ трехъ зачинщиковъ открывшагося въ Варшавѣ отъ 17/29 того жъ мѣсяца мятежа: Петра Высоцкаго, Заливскаго и Брониковскаго, и, бывъ еще прежде 9/21 ноября извѣщенъ о существованіи между военными Общества заговорщиковъ возмущенія, не только не открылъ законному правительству сихъ преступныхъ замысловъ, но еще одобрялъ и поощрялъ злоумышленниковъ къ скорѣйшему начатію бунта (Смотри въ Польскомъ Курьерѣ 1830 г. № 357, страницу 1825-ю). Былъ членомъ мятежническаго правительства (Смотри Всеобщ. Польск. Журналъ 1830 г. № 332 и подобныя объявл. въ другихъ газетахъ). Былъ избранъ отъ мятежническаго правительства депутатомъ къ его императорскому высочеству блаженной памяти государю цесаревичу Константину Павловичу. Былъ предсѣдателемъ патріотическаго клуба, открытаго въ Варшавѣ по начатіи мятежа третьяго дня, отправившаго тогда же первое публичное засѣданіе въ Варшавской ратушѣ; но вскорѣ долженъ былъ оставить сіе мѣсто, будучи приглашенъ княземъ Любецкимъ въ Совѣтъ управленія (Смотри Шпацира томъ I, часть II, глава 2, стр. 178). Во время возмущенія Лелевель назначенъ былъ исправляющимъ должность министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 г. № 338 и другія газеты). 6/18 декабря 1830 г. далъ ректорамъ училищъ въ царствѣ Польскомъ окружное предписаніе, коимъ убѣждалъ ихъ распространять между юношествомъ мятежническій духъ (Варшавской Газеты 1831 г. № 1). Былъ однимъ изъ редакторовъ издававшейся во время мятежа газеты, подъ названіемъ „Новая Польша“ (Nowa Polska, о семъ объявлено въ 1-мъ нумерѣ сей газеты 1831 года). Участвовалъ еще въ изданіи другой газеты, подъ заглавіемъ „Польскій Курьеръ“ (о семъ объявлено въ первомъ нумерѣ той же газеты на 1831 годъ). Былъ однимъ изъ редакторовъ одобреннаго сеймомъ 20 декабря 1830 года и отправленнаго къ европейскимъ

дворамъ мятежническаго манифеста о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію, и таковой манифестъ подписалъ (Меркурія № 21). Былъ членомъ мятежническаго народнаго правленія съ 30 генваря 1830 года (Всеобщ. Польскій Журн. 1831 г. № 30, Варшав. Курьера т. г. № 31 и другія газеты). Къ большему воспламененію умовъ издалъ „Исторію царствованія короля Станислава Августа", въ которой представлены полякамъ три раздѣла Польши и одобрены какъ ихъ конституція 3-го мая 1791-го года, такъ и вооруженное подъ начальствомъ Костюшки возстаніе польскаго народа (Всеобщ. Польск. Журнала 1831 г. № 78). Любопытное письмо его къ патріотическому обществу напечатано въ 86-мъ нумерѣ Польской Газеты 1831-го года. Издалъ во время мятежа свою „Сравнительную исторію Испаніи и Польши," какъ видно сіе изъ 96 нумера Варшавскаго Курьера 1831 г. Издалъ еще свое сочиненіе, подъ заглавіемъ: „Сравненіе трехъ конституцій Польши 1791, 1807 и 1815 годовъ и разсмотрѣніе разности между оными".

Лелевель Іоахимъ, бывшій профессоръ Виленскаго университета, старался всегда распространять духъ патріотизма, республиканскій образъ мыслей и свои мнѣнія объ общемъ освобожденіи народовъ Европы. Послѣ изгнанія его изъ Виленскаго университета прибылъ въ Варшаву (Шпацира томъ I, часть I, глава 3, стр. 81). Въ 1830 году былъ депутатомъ сейма, гдѣ обратилъ на себя общее вниманіе смѣлою рѣчью противу предложеній правительства отнять гражданскимъ судьямъ власть судить тяжбы о разводахъ (Шпацира часть II, глава I, стр. 134). Принадлежалъ къ заговору и принялъ на себя возобновить связи съ Литвою и съ литовскимъ корпусомъ (Того жъ часть II, глава I, стр. 139). Составилъ манифестъ мятежническаго сейма (того жъ глава IV, стр. 277). Его дѣятельностію заведенъ былъ въ Варшавѣ литовско-русскій комитетъ, состоящій по большей части изъ поляковъ литовскихъ, подольской и волынской губерній (Того жъ часть III, глава I, стр. 350). Лелевель значится въ числѣ тѣхъ польскихъ выходцевъ, подписавшихъ въ Парижѣ адресъ къ англійскому парламенту и народу о возстановленіи прежней Польши (Смотри дѣло о Заливскомъ въ Канцеляріи варшавскаго воен. губернатора).

Линде Самуилъ-Готлибъ, бывшій до мятежа ректоръ Варшавскаго лицея, предсѣдятель главной Евангелической консисторіи и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Его нѣмецкій переводъ сочиненія Колонтая о польской конституціи 3 мая 1791 года, подъ заглавіемъ „О началѣ и упадкѣ польской конституціи 1791 года," продавался во время мятежа въ книжной лавкѣ Бржезины. О продажѣ сей книги Польская Газета 1831 года въ № 18 объявила съ прибавленіемъ слѣдующаго о самомъ переводчикѣ изъяс-

ненія: „Хотя мужъ сей былъ патріотомъ при каждой перемѣнѣ правительства, хотя присягалъ, смотря по обстоятельствамъ, монархамъ и любилъ ихъ, хотя посвящалъ свои сочиненія иногда владѣтельнымъ особамъ, иногда ихъ подданнымъ; однако жъ переводъ выше означеннаго сочиненія доказываетъ, что онъ былъ истиннымъ патріотомъ", и прочее. Программа публичнаго испытанія учениковъ Варшавскаго лицея, бывшаго 26, 27 и 28 іюля 1831 года, на которое г. Линде пригласилъ публику, печатана въ Варшавѣ въ типографіи Осипа Венцкаго т. г. въ 4 долю листа на 7 страницахъ. Въ сей программѣ замѣчательны страницы 4, 5 и 6, на которыхъ г. Линде изъясняется такъ: „Въ то время, когда вниманіе всѣхъ занято единственно спасеніемъ отечества, когда всѣ минуты, всѣ способности и всѣ средства посвящены сей только цѣли, было бы съ нашей стороны тщетнымъ и даже неблагонамѣреннымъ дѣйствіемъ, если бы мы хотѣли сіе общее вниманіе отъ таковой цѣли отвлечь къ рѣчамъ, которыя доселѣ помѣщались въ училищныхъ программахъ. Мы полагаемъ, что на сей разъ будетъ всего приличнѣе, къ показанію порядка, какимъ имѣетъ здѣсь производиться испытаніе, присовокупить списокъ ученикамъ, которые изъ нашего училища поступили въ ряды защитниковъ отечества и которыхъ имена внесены въ нашу золотую книгу и занимаютъ въ ней первое мѣсто". Исправлялъ обязанность ректора въ Варшавскомъ лицеѣ и былъ членомъ Правительственной Коммиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія. Не только самъ давалъ присягу мятежническому правленію, но подписывалъ воззванія къ евангелическимъ пасторамъ, дабы они внушали народу протестантскаго исповѣданія преданность и повиновеніе мятежническимъ властямъ, называя преступнымъ нерасположеніе къ тогдашнему состоянію польскаго народа, что колонисты евангелическаго исповѣданія отказывались отъ исполненія присяги польскому народу, и превознося, что народное возстаніе основано на самомъ чистомъ патріотизмѣ и справедливыхъ побужденіяхъ. Оставался членомъ Правительственной Коммиссіи и въ то время, когда Лелевель былъ министромъ. Онъ служилъ разнымъ правительствамъ и мятежникамъ и не можетъ быть почитаемъ за человѣка, преданнаго престолу (Смотри докладную записку генералъ-адъютанта Панкратьева къ его свѣтлости намѣстнику и приложеннаго при оной списка отъ 23 сентября/10 октября 1833 г. № 4011).

* Лубенскій графъ Феликсъ, бывшій министръ юстиціи бывшаго герцогства Варшавскаго. * Магеръ Антонъ, механикъ.

Маевскій Валентинъ Скороходъ, нотаріусъ. До возмущенія и во время онаго былъ регентомъ канцеляріи земской и архиваріусомъ коронным; онъ душею и дѣйствіями участвовалъ въ мяте-

жѣ, хотя былъ человѣкомъ очень старымъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ г. стат. совѣтникомъ Крассовскимъ).

Милле Иванъ, докторъ медицины, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Былъ членомъ коммиссіи, открытой бывшимъ Варшавскимъ университетомъ во время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польскаго Курьера 1831 г. № 491).

*Осинскій ксендзъ Алоизій, прелатъ изъ Вильна.

Осинскій Людвикъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Всеобщій Польскій Журналъ 1830 года въ № 360, равно и другія газеты увѣдомили публику, что Осинскій по званію директора театра объявилъ, что театральныя піесы, представленіе коихъ запрещено было законнымъ правительствомъ, розданы по открытіи мятежа актерамъ для выученія ихъ къ представленію на театрѣ. Во время польскаго возмущенія былъ избранъ членомъ муниципальнаго правленія гор. Варшавы (Варшавск. Курьера 1831 г. № 78). Участвовалъ въ изданіи революціонной газеты, подъ заглавіемъ Польскій Курьеръ (о семъ объявлено въ 1-мъ нумерѣ той же газеты 1831 года). Былъ членомъ коммиссіи, открытой Варшавскимъ университетомъ во время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польск. Курьеръ 1831 г. № 491). Въ публичномъ засѣданіи бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ 3 мая 1831 года читалъ два стихотворенія Нѣмцевича, изъ коихъ одно, подъ заглавіемъ „Надежда“, принято слушателями съ рукоплесканіями (Польской Газеты № 120). Былъ избранъ предсѣдателемъ муниципальнаго совѣта города Варшавы (Варшав. Курьеръ 1831 г. № 229).

*Павловичъ Маркъ-Антонъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета. *Раковецкій Венедиктъ, обыватель царства Польскаго.

Сѣраковскій графъ Осипъ, статсъ-совѣтникъ.

Въ свѣдѣніяхъ, собранныхъ г. статскимъ совѣтникомъ Крассовскимъ, есть Сѣраковскій (безъ имени), во время мятежа формировалъ конный полкъ мазуровъ. О дѣйствіяхъ его въ Августовскомъ воеводствѣ противъ русскихъ, надъ которыми онъ будто одержалъ побѣду подъ городомъ Маріамполемъ, напечатано извѣстіе въ № 149 Польской Газеты.

*Скарбекъ графъ Фридригъ, статсъ-референдарій, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета. *Скродскій Каролъ, дзеканъ бывшаго Варшавскаго университета. *Снядецкій

Иванъ, профессоръ (emerit) пенсіонованный Виленскаго университета. *Снядецкій Андрей, тоже.

Солтыкъ графъ Станиславъ, сенаторъ кастелянъ и одинъ изъ старѣйшихъ членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Въ № 341 Варшавской Газеты 1830 г. напечатано его мятежническое воззваніе къ полякамъ, которыхъ онъ убѣждалъ, чтобы они всѣ дѣйствовали согласно, представляя, что одно только единодушіе можетъ спасти ихъ отъ угрожающихъ полякамъ бѣдствій.

*Стернъ Абрагамъ, механикъ. *Свѣнцкій Ѳома, адвокатъ. *Шанявскій Осипъ, статсъ-совѣтникъ. *Шанявскій Ксаверій, прелатъ метрополитальный, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета.

Шубертъ Михаилъ, профессоръ бывшаго Университета, дѣйствительный членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Шубертъ во время мятежа былъ избранъ членомъ муниципальнаго совѣта города Варшавы (Смотри Варшавск. Курьеръ 1831 г. № 69).

Швейковскій Албертъ, ксендзъ, ректоръ бывшаго Варшавскаго университета и дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

О немъ издатели Польскаго Курьера 1831 года въ №393 изъяснились такъ: „Трогательное представлялось зрѣлище, когда ксендзъ Швейковскій поручилъ новому начальнику (во время возстанія поляковъ противъ законнаго правительства) юношество, коего онъ былъ главнымъ руководителемъ, и вмѣстѣ съ симъ юношествомъ ввѣрялъ ему надежду отечества; какъ Швейковскій, Лаговскій и Ширма, представляя три государственныя сословія: духовное, военное и ученое, обнявшись и воздѣвъ къ небу руки свои, давали клятву вѣчной ревности единодушія и согласія въ святомъ дѣлѣ возстанія отечества“ и проч. Предводительствовалъ мятежническимъ выборомъ VII части гор. Варшавы (Смотри Варш. Курьеръ 1831 г. № 69). Былъ членомъ, управлявшимъ письмоводствомъ, коммиссіи, во время мятежа Варшавскимъ университетомъ открытой для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Того жъ Кур. 1831 г. № 491). Назначенъ главнымъ директоромъ народнаго воспитанія (Меркурій № 201). Подписалъ вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ и Варшавскаго университета профессорами: Бентковскимъ, Бродзинскимъ и Миле 23 апрѣля 1831 г. протоколъ о избраніи въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ многихъ лицъ, такихъ, которыя дѣятельно участвовали въ польскомъ мятежѣ и которыхъ таковое участіе поставлено тамъ въ заслугу.

*Тарноскій графъ Леонъ, сенаторъ кастелянъ.

Венгржецкій Станиславъ, апелляціонный судья царства Польскаго. По открытіи мятежа былъ президентомъ г. Варшавы. Его воззваніе къ жителямъ города напечатано во всѣхъ газетахъ (Смотри Варш. Кур. 1830 г. № 323). Во Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ 1830 года № 75 на страницѣ 590 сказано, что онъ говорилъ патріотическую рѣчь къ отправленному въ мятежническую армію отряду войскъ, формированному на счетъ городскихъ суммъ. Онъ избранъ мятежническимъ сеймомъ въ сенаторы (Варш. Кур. 1831 г. № 214).

*Вольфъ Августъ, докторъ медицины, *Жубелевичъ Адамъ, генеральный визитаторъ училищъ.

Андрашекъ ксендзъ Эдуардъ, ордена піяровъ, профессоръ піарскихъ училищъ въ Варшавѣ и членъ бывшаго Общества любителей наукъ. Говорилъ 22 мая 1831 года въ дѣвичьемъ монастырѣ монахинь Марцинканокъ проповѣдь въ мятежническомъ духѣ, о которой объявлено въ Варшавскомъ Курьерѣ 1831 года № 138. Произносилъ рѣчь по случаю поминовенія убитаго въ сраженіи подъ Остроленкою маіора 4 полка польской мятежнической арміи Шпотанскаго (Смотри Всеобщій Польскій Журналъ 1831 г. № 162).

*Бантке Самуилъ, библіотекарь и профессоръ Краковскаго университета.

Есть же о непомѣщенномъ въ спискѣ, препровожденномъ при отзывѣ директора Канцеляріи его свѣтлости намѣстника, господина Бруевича, отъ 24 іюня/6 іюля 1835 года № 2290, нѣкоемъ Бантке Иванѣ Викентѣ, нотаріушу, профессорѣ и дзеканѣ бывшаго Варшавскаго университета и членѣ упраздненнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, что онъ былъ членомъ особой слѣдственной коммиссіи, во время мятежа учрежденной, для разсмотрѣнія проступковъ и преданія суду лицъ, обвинявшихся за то, что они дѣлали доносы законному правительству (Смотри Польская Газета 1831 г. № 2). До возмущенія поляковъ былъ въ Мазовецкомъ цивильномъ трибуналѣ регентомъ и въ Варшавскомъ университетѣ профессоромъ правъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ г. стат. сов. Крассовскимъ). Во время мятежа былъ дѣятельнѣйшимъ членомъ слѣдственнаго мятежническаго комитета и потому причиною многихъ жертвъ бунта (Какъ выше).

*Бернацкій Фелиціанъ, бывшій аудиторъ въ Государственномъ совѣтѣ. *Бродовскій Антонъ, профессоръ. *Хіарини Алоизій, ксендзъ, профессоръ Варшавскаго университета.

Дзялынскій графъ Титъ, обыватель. О пріѣздѣ его въ Варшаву по открытіи мятежа извѣстилъ публику Варшавскій Курьеръ 1830 года № 327. Въ 362-мъ нумерѣ Польскаго Курьера 1830 г. Дзялынскій самъ объявилъ, что онъ пріѣхалъ въ Варшаву по обязанности

добраго сына отечества и еще потому, что у него есть собственное имѣніе въ царствѣ Польскомъ. Онъ предлагалъ отечеству свои личныя услуги, изъясняясь, что для него нисколько нестрашны тѣ наказанія, какимъ за подобный патріотизмъ подвергнулись (въ Пруссіи) за 40 лѣтъ предъ симъ его отецъ и дядя. Патріотъ, къ дипломатической партіи принадлежащій, обѣщалъ въ 1828 году свое содѣйствіе въ имѣвшемъ послѣдовать во время коронаціи мятежѣ.

* Ельснеръ Осипъ, директоръ музыкальной консерваторіи. * Енгельке Александръ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета. * Фальковскій ксендзъ Яковъ, директоръ Института глухонѣмыхъ. * Фредро графъ Максимиліанъ, маршалъ сейма. * Гейсмаръ Янъ, агрономъ.

Глотсъ Каролъ, обыватель Калишскаго воеводства. До возмущенія поляковъ служилъ начальникомъ отдѣленія фабрикъ въ Калишскомъ воеводствѣ съ жалованьемъ по 6/т. злотыхъ; вовремя мятежа бросилъ должность свою и вступилъ въ ряды мятежниковъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ г. стат. совѣт. Крассовскимъ). Во время мятежа служилъ подпоручикомъ въ 14 пѣхотномъ полку (Списокъ калишскаго военнаго начальника № 296).

* Гофманъ Якофъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета.

Губе Ромуальдъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Былъ членомъ коммиссіи, бывшимъ Варшавскимъ университетомъ собранной во время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Польскій Курьеръ 1831 г. № 491). Въ публичномъ засѣданіи бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ 3 мая 1831 года читалъ рѣчь о конституціи 3 мая 1791 года (Меркурія № 136). Въ продолженіи мятежа былъ назначенъ статсъ-референдаріемъ (Смотри Варшав. Курьеръ 1831 г. № 229).

Ястржембовскій Албертъ, адъюнктъ естественныхъ наукъ бывшаго Варшавскаго университета и членъ уничтоженнаго Общества любителей наукъ. Въ № 42 Варшавскаго Курьера 1831 г. объявлено, что онъ служилъ въ отрядѣ артиллеріи народной гвардіи и посѣщалъ поле сраженія. Подобное извѣстіе находится и въ № 41 Варшавской Газеты 1831 года. Говорилъ на Саксонской площади въ Варшавѣ 13 іюля 1831 г. возмутительную рѣчь, которою убѣждалъ поляковъ вступать въ отрядъ охотниковъ народной гвардіи, шедшій на поле сраженія (Курьеръ Польск. 1831 г. № 421). За подписомъ его напечатана статья, подъ заглавіемъ: „Новое несчастіе, угрожающее Европѣ, и способъ отдалить оное“ (Меркурій № 183).

*Каминскій ксендзъ Каетанъ, бывшій провинціалъ піарскихъ училищъ.

Есть Каминскій Игнатъ ксендзъ, учитель Мазовецкаго уѣзднаго училища, состоящаго въ Варшавѣ на Мурановѣ. Занимался во время мятежа сказываніемъ возмутительныхъ проповѣдей (Смотри Варш. Курьеръ 1831 г. № 22).

*Ковнацкій Ипполитъ, варшавскій обыватель.

Кржижановскій Адріанъ, профессоръ бывшаго Александровскаго университета и членъ упраздненнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Говорилъ патріотическую рѣчь при поминовеніи умершихъ въ заключеніи поляковъ (Новая Польша № 130). Его статья, противъ дѣйствій Правительственной Коммиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія во время существованія законнаго правительства, напечатана въ Польской Газетѣ 1831 года № 36. Былъ членомъ коммиссіи, бывшимъ Варшавскимъ университетомъ во время мятежа учрежденной, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польск. Курь. 1831 г. № 491). Удостоенъ званія дѣйствительнаго члена бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, какъ о семъ объявлено въ 122 нумерѣ Польской Газеты 1831 года. Употребляемъ былъ для разсмотрѣнія въ Варшавской ратушѣ бумагъ тайной полиціи, забранныхъ у разныхъ лицъ (Отношеніе варш. воен. губерн. къ главн. директору Ком. внутр. дѣлъ отъ 9/21 мая 1834 г. № 2321). Былъ употребляемъ мятежническимъ управленіемъ для изданія „Исторіи мучениковъ вольности", съ примѣненіемъ къ положенію лицъ, которыя до мятежа за разныя политическія мнѣнія были арестованы; но написалъ ли онъ сію исторію, неизвѣстно (Смотри вышеписанный отзывъ). Во время мятежа выходила газета въ духѣ мятежническомъ, подъ титуломъ „Курьеръ Польскій", въ заглавіи коей объявлено, что въ изданіи оной участвовалъ, вмѣстѣ съ извѣстными главными совершителями мятежа и врагами законнаго порядка, Лелевелемъ, Нѣмоевскимъ, Высоцкимъ и другими, Адріанъ Кржижановскій. Имя Адріана Кржижановскаго значится въ спискѣ членовъ патріотическаго клуба.

*Кубицкій Яковъ, казенный архитекторъ.

Лелевскій Антонъ, коммисаръ фабрикъ въ Варшавѣ.

Есть Лемовскій (безъ имени), статсъ референдарій, коммисаръ фабрикъ. Былъ членомъ существовавшаго во время мятежа въ Варшавѣ комитета объ учрежденіи по всему царству Польскому фабрикъ селитры, нужной для мятежническихъ войскъ для дѣланія пороха (Смотри дѣло Прав. Ком. внутр. дѣлъ и полиціи о фабрикахъ селитры). По недостатку людей, знающихъ выдѣлку оружія, онъ представилъ тогдаш-

нему мятежническому правительству проектъ о формированіи рабочихъ ротъ (То же дѣло).

* Мальчъ Вильгельмъ, докторъ медицины. * Метцель Людвигъ, совѣтникъ, казенный архитекторъ воеводскій.

Моравскій Францискъ, бригадный генералъ бывшихъ польскихъ войскъ, членъ пріобщникъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Былъ начальникомъ главнаго штаба при князѣ Радзивилѣ. Послѣ же Гроховскаго сраженія назначенъ мятежническимъ правленіемъ военнымъ министромъ (Смотр. Шпацира томъ II, часть II, глава 2, стр. 76, и Польской Газеты 1831 г. № 67). Слово на погребеніе тѣла князя Іосифа Понятовскаго, говоренное въ Сединѣ 23 декабря 1813 года Францишкомъ Моравскимъ, печатано въ Варшавѣ 1830 года.

Островскій графъ Владиславъ, подполковникъ бывшихъ польскихъ войскъ, членъ упраздненнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

По открытіи польскаго возмущенія былъ членомъ мятежническаго правительства (Всеобщ. Польск. Жур. 1830 г. № 332 и другія газеты). Находился въ числѣ депутатовъ отъ мятежниковъ къ его императорскому высочеству блаженныя памяти государю цесаревичу Константину Павловичу. Былъ маршаломъ мятежническаго сейма. Былъ депутатомъ отъ сейма къ диктатору Хлопицкому (Всеобщ. Польск. Журналъ 1830 г. № 333 и 357). Былъ членомъ верховнаго мятежническаго народнаго совѣта (Того жъ Журнала № 353). Былъ членомъ комитета для редакціи одобреннаго мятежническимъ сеймомъ 20 декабря 1830 года манифеста о причинахъ возстанія поляковъ и сей манифестъ, разосланный къ европейскимъ дворамъ, подписалъ съ прочими сообщниками (Меркурія № 21). Подписалъ актъ согласія поляковъ, хранящійся у нотаріуса Маевскаго (Газета Новая Польша № 14). Какъ членъ депутаціи мятежническаго сейма къ Хлопицкому, подписалъ изданное къ народу 18 генваря 1831 года объявленіе объ отреченіи Хлопицкаго отъ диктаторства (Всеоб. Польск. Журналъ 1831 г. № 19 и всѣ прочія газеты, изданныя 19 генваря 1831 года). Во Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ 1831 г. № 89 напечатано его объявленіе о томъ, что каждому изъ крестьянъ своихъ помѣстьевъ, который служитъ въ рядахъ мятежниковъ, онъ даритъ участокъ земли мѣрою въ 6 морговъ; для каждаго, кто изъ нихъ отличится храбростію, построенъ будетъ домъ съ обзаведеніемъ; всѣмъ крестьянамъ вообще по возвращеніи изъ похода дано будетъ 50 злотыхъ; каждому раненому или изувѣченному обѣщалъ во все время владѣнія своимъ имѣніемъ давать столько, сколько будетъ нужно на приличное содержаніе. Былъ назначенъ министромъ иностранныхъ дѣлъ. Отъ сей должности отказался (Польскій

Кур. 1831 г. № 509, Всеобщ. Польск. Журналъ 1831 г. № 136). Послѣ обнародованнаго отзыва, изданнаго фельдмаршаломъ графомъ Дибичемъ Забалканскимъ до вступленія его въ предѣлы царства Польскаго, Островскій подущалъ на сеймѣ къ войнѣ противъ Россіи и предложилъ, дабы привести въ исполненіе представленный графомъ Солтыкомъ проектъ объ отреченіи престола государя императора и всей августѣйшей царствующей фамиліи (Обвинительный актъ, стр. 137). Былъ депутатомъ мятежническаго сейма въ мѣстечкѣ Закрочимѣ, возобновленнаго по взятіи россійскими войсками города Варшавы. Изъ донесенія начальника III округа корпуса жандармовъ генералъ-маіора графа Нессельроде, отъ 24 октября 1833 года, что помѣщикъ Мазовецкаго воеводства Піотрковскаго обвода графъ Владиславъ Островскій во время послѣдняго польскаго мятежа былъ депутатомъ Піотрковскаго повѣта на мятежническомъ сеймѣ и нынѣ, сколько извѣстно, живетъ въ г. Брюкъ въ Богеміи; ему принадлежала до 1831 г. деревня Бонково (См. дѣло въ управл. варш. воен. губерн., заведенное съ іюня 1833 г. о полякахъ, живущихъ за границею). Онъ пожертвовалъ въ пользу мятежа всѣхъ своихъ лошадей и 30/т. злотыхъ (Меркурія № 19).

* Плятеръ графъ Станиславъ, бывшій капитанъ. * Ролинскій Мартынъ, докторъ медицины, дзеканъ и профессоръ бывш. Варшавскаго университета.

Ставярскій Игнатъ, адвокатъ. — Есть помѣщикъ сего имени селенія Жакова Мазовецкаго воеводства. 7/19 февраля 1831 г. говорилъ въ Кармелитской варшавской церкви слово, въ которомъ приносилъ благодареніе Всевышнему за первую дарованную полякамъ побѣду надъ русскими войсками; рѣчь сія напечатана въ № 68 Меркурія. Назначилъ для раздачи въ даръ 160 морговъ земли тѣмъ изъ польскихъ крестьянъ, кои отличатся въ сраженіи противу русскихъ (Всеобщ. Польск. Журналъ 1831 г. № 55). Во время мятежа издавалъ въ духѣ онаго письма о дворянахъ и крестьянахъ, Listy o ziemianach i włościanach (Варш. Курь. 1831 г. № 113).

* Стефазіусъ Иванъ, бывшій профессоръ Варшавскаго университета, ректоръ училища въ Лешно.

Ширма Ляхъ Христіанъ, профессоръ бывш. Варш. университета и дѣйствительный членъ упраздненнаго Варш. Общ. любителей наукъ.

Былъ предводителемъ взбунтовавшихся варшавскихъ студентовъ, говорилъ возмутительную рѣчь при торжественномъ поминовеніи убитыхъ въ 1794 году поляковъ (Смотр. Варшав. Курьеръ 1830 г. № 328). Былъ издателемъ мятежной газеты, подъ заглавіемъ Журналъ Почетной Гвардіи (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 г. № 364). По случаю

увольненія его отъ должности командованія варшавскими студентами, сіи послѣдніе давали для него обѣдъ, подарили ему перстень и съ торжествомъ несли его на своихъ рукахъ по улицамъ города до самой его квартиры (Варш. Газет. 1831 г. № 14). Подписалъ актъ согласія мятежныхъ поляковъ, хранившійся у нотаріуса Маевскаго (Газета Новая Польша № 14). Говорилъ возмутительную рѣчь при отправленіи панихиды за казненныхъ въ 1826 году русскихъ бунтовщиковъ: Муравьева, Бестужева, Пестеля, Рылѣева и Каховского (Варшавскаго Курьера 1831 г. № 26). 17/29 генваря 1831 года произнесъ рѣчь при второмъ мѣсячномъ празднествѣ въ память варшавскаго мятежа 17/29 ноября 1830 года (Смотри Варшав. Газеты № 10, 1831 г.) Говорилъ рѣчь при четвертомъ мѣсячномъ празднествѣ, какъ выше (Варш. Курь. 1831 г. № 87); сія рѣчь напечатана въ № 475 Польскаго Курьера 1831 года. Объявленіе его о желаніи напечатать всѣ рѣчи и стихотворенія, произнесенныя въ трехъ праздничныхъ собраніяхъ, бывшихъ въ память варшавскаго мятежа, напечатано въ № 92 Польской Газеты 1831 года. Послѣ сего Ширма говорилъ 17/29 апрѣля 1831 г. и на 5 мѣсячное празднество открытія варшавскаго мятежа (Польск. Газеты 1831 г. № 46); рѣчь сія напечатана въ № 499 Польскаго Курьера 1831 года. Варшавское Общество любителей наукъ, которымъ Ширма принятъ былъ въ 1829 году въ числѣ членовъ пріобщниковъ, удостоило его во время польскаго мятежа званія дѣйствительнаго члена (Польская Газета 1831 г. № 122). Избирательный комитетъ сего ученаго Общества, составленный изъ членовъ: плоцкаго бискупа Пражмовскаго, ксендза Швейковскаго и профессоровъ Варшавскаго университета: Бентковскаго, Бродзинскаго и Милле, въ протоколѣ своемъ отъ 23 апрѣля 1831 г. изъяснялся о достоинствахъ Ляха Ширмы такъ: „Весьма извѣстны заслуги его, побудившія Общество къ принятію его въ свои члены. Съ того времени онъ принадлежалъ къ числу ревностнѣйшихъ сотрудниковъ Общества и участвовалъ въ развитіи благородныхъ чувствъ въ народѣ“. 17/29 мая 1831 г. Ширма произнесъ вновь рѣчь при шестомъ мѣсячномъ празднествѣ въ воспоминаніе варшавскаго мятежа (Смотри Польской Газеты 1831 г. № 144); сіе возмутительное слово напечатано въ Польскомъ Курьерѣ 1831 г. № 526. Съ 1 генваря 1831 года издавалъ газету Дневникъ Почетной Гвардіи (Dziennik Gwardji Honorowej) обще съ Осипомъ Губе; газета сія, существовавшая только нѣсколько дней, подобно прочимъ, была наполнена враждою къ законному правительству (Смотри Полякъ Совѣстный 1830 года № 24).

Шухъ Адольфъ, архитекторъ. По открытіи мятежа былъ членомъ муниципальнаго правленія г. Варшавы (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 г. № 333 и Варш. Газеты 1831 г. № 334). Распоряжалъ выборомъ

офицеровъ въ учрежденную въ Варшавѣ роту артиллеріи народной гвардіи (Того жъ Журн. № 10 1831 г. и Варш. Газеты 1831 г. № 11). Служилъ поручикомъ въ той же ротѣ (Варш. Газеты 1831 г. № 15). Былъ вице-президентомъ гор. Варшавы (Той же Газеты 1831 г. № 16).

Тымовскій Канторберій, членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ и бывшій аудиторъ Государственнаго совѣта. 17/29 декабря 1830 года при первомъ мѣсячномъ празднествѣ въ память открытія мятежа читалъ польскіе патріотическіе стихи своего сочиненія (Всеобщ. Польскій Журналъ 1830 года № 364). На празднествѣ, данномъ 3 мая 1831 г. въ Варшавскомъ замкѣ подъ Бляхою мятежническимъ сенатомъ и посольскою палатою, въ воспоминаніе польской конституціи, составленной 3 мая 1791 года, читалъ неизвѣстно чье стихотвореніе „О свободѣ“. Мимоходомъ можно замѣтить, что въ мѣстѣ сего празднества былъ сдѣланъ жертвенникъ, осѣненный майскими древесными вѣтвями, и знаменами, отнятыми будто у русскихъ мятежниками; на самомъ жертвенникѣ лежала увѣнченная книга съ экземпляромъ конституціи 3 мая 1791 года. Изъ дѣлъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ видно, что оное поручило Тымовскому написать стихотвореніе, приличное назначенному и симъ Обществомъ въ 1831 г. празднеству въ память конституціи поляковъ 3 мая 1791 г., но что Тымовскій отъ сего труда отговаривался краткостію времени (Свѣдѣнія, собранныя статскимъ совѣтникомъ Крассовскимъ). Былъ во время мятежа депутатомъ сейма (Сочиненіе Шпацира томъ I, часть II, глава 3, страница 249). Былъ депутатомъ мятежническаго сейма, въ м. Закрочимѣ возобновленнаго, по взятіи Варшавы россійскими войсками (Того жъ сочин. томъ III, часть IX, глава 3, стр. 411). 29 декабря 1830 года читалъ стихи, исполненные мятежническихъ мыслей, въ торжественномъ собраніи въ воспоминаніе происшествій, случившихся 17/29 ноября того года (Дневникъ Почетной Гвардіи 1831 г. № 1).

Венжикъ Францискъ, бывшій судья. Венжикъ Францискъ служилъ подпоручикомъ въ конномъ отрядѣ баталіона варшавскихъ студентовъ. 17/29 генваря 1831 года говорилъ рѣчь при вторичномъ мѣсячномъ празднествѣ варшавскаго мятежа (Варш. Газет. 1831 г. № 75, № 30). Написалъ въ высочайшей степени возмутительныя стихи по случаю войны 1812 года (Освоб. бардъ на стр. 92). Венжикъ Францискъ значится по списку патріотическаго клуба.

*Алибертъ, докторъ медицины. *Кассіушъ Иванъ, ксендзъ эмеритъ профессоръ. *Цѣцишовскій Касперъ, ксендзъ метрополитъ. *Грабовскій графъ Станиславъ, министръ исповѣданій и просвѣщенія. *Любецкій князь Ксаверій, министръ финансовъ. *Любомирскій князь Генрихъ. *Мостовскій графъ Фаддей, бывшій министръ внутреннихъ дѣлъ

и полиціи. *Соболевскій графъ Игнатъ, министръ юстиціи. *Соболевскій графъ Валентій, предсѣдатель администраціоннаго совѣта.

Водзицкій Станиславъ, бывшій предсѣдатель сената Краковской республики и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Подписалъ преступный актъ удаленія отъ польскаго престола государя императора и присутствовалъ въ мятежническомъ сенатѣ въ Варшавѣ (Смотри Варш. Курь. 1831 г. № 114). По предложенію краковскаго обывательскаго совѣта предназначено ему было собирать съ жителей Мѣховскаго обвода разнаго рода пожертвованія въ пользу мятежа (Прибавленіе къ № 3 Краковскаго Дневника).

*Замойскій графъ Станиславъ, президъ польскаго сената. *Бессеръ Вилибальдъ, профессоръ Кременецкаго лицея.

Бернацкій Алоизій, бывшій членъ совѣта Калишскаго воеводства. Во время мятежа былъ опредѣленъ предсѣдателемъ контрольной палаты (Польск. Курь. 1831 г. № 384). Находился въ числѣ редакторовъ одобреннаго сеймомъ манифеста о причинахъ возстанія поляковъ и таковой манифестъ подписалъ (Меркурія № 21). Былъ въ службѣ мятежниковъ министромъ финансовъ (Всеобщ. Польскій Журналъ 1831 г. № 34). Подарилъ крестьянамъ, въ помѣстіяхъ его жительствующимъ, земли въ ихъ собственное и потомственное владѣніе (Польск. Жур. т. года № 89). Избранъ жителями предмѣстья Праги депутатомъ на мятежническій сеймъ (Варш. Курь. № 62). Уволенъ отъ должности министра финансовъ (Меркурія № 175). До мятежа былъ посломъ Велюнскаго повѣта и членомъ уничтоженнаго Варш. Общества любителей наукъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ ст. совѣт. Крассовскимъ). Былъ депутатомъ польскаго мятежническаго въ Закрочимѣ возобновленнаго сейма (Шпацира томъ III, часть IX, глава 3, стран. 411). Предводительствовалъ вмѣстѣ съ Моравскимъ многими помѣщиками, прибывшими въ Калишъ, тотчасъ по полученіи извѣстія о возникшемъ въ Варшавѣ мятежѣ, принудилъ россійскаго полковника Катасонова съ жандармами и 700 казаками, въ Калишѣ квартирующими, сдаться, послѣ отправился въ Варшаву. Участвовалъ въ изданіи Польскаго Курьера. Былъ назначенъ къ составленію манифеста сейма (Шпацира томъ I, часть II, глава 3, стр. 211, 228, 251).

*Брониковскій Александръ, бывшій маіоръ польскихъ войскъ въ Дрезденѣ. *Чайковскій Павелъ, профессоръ Краковскаго университета. *Дегеренде Осипъ-Марія. *Довгирдъ ксендзъ Ангель, профессоръ Виленскаго университета. *Држевинскій Феликсъ, тоже. *Гаваржецкій Иполитъ, прокураторъ Плоцкаго гражданскаго трибунала.

Голуховскій Осипъ, профессоръ Виленскаго университета и членъ бывшаго Общества любителей наукъ. По открытіи мятежа пріѣхалъ въ Варшаву и былъ принятъ съ восторгомъ студентами Варшавскаго университета (Польск. Курьеръ 1830 г. № 39). Преподавалъ варшавской публикѣ уроки о политикѣ съ 16 генваря 1831 г. (Польск. Газет. 1831 г. № 16). Говорилъ 23 февраля 1831 года рѣчь при освященіи мятежническихъ знаменъ съ надписью: „За нашу и вашу свободу“ (Варш. Курь. 1831 г. № 54). Былъ во время мятежа главнымъ директоромъ народнаго воспитанія (Всеобщ. Польск. Жур. 1831 г. №203).

*Горецкій Антонъ, капитанъ бывшей польской арміи. *Голландеръ Христіанъ, въ Краковскомъ воеводствѣ.

Городыскій Андрей, бывшій статсъ-референдарій, членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Мятежническое правительство пожаловало его своимъ статсъ-совѣтникомъ и комисаромъ при (главнокомандовавшемъ) Скржинецкомъ (Варшавская Газета 1831 года № 59). Былъ предсѣдателемъ контрольной палаты (Польск. Курь. 1831 г. № 59). Былъ министромъ иностранныхъ дѣлъ (Всеобщ. Польск. Жур. 1831 г. № 136). По поводу подозрѣній, падавшихъ на Городыскаго, что у него находятся бумаги, принадлежавшія мятежническому правленію, въ 1832 г. по распоряженію генерала отъ кавалеріи графа Витта забраны были у него всѣ бумаги, но въ оныхъ ничего особеннаго открыть было невозможно (Дѣло Управленія Варшавскаго военнаго губернатора о выдачѣ паспортовъ за границу жителямъ царства Польскаго, заведенное въ 1834 году).

*Юндзилъ ксендзъ Станиславъ, профессоръ эмеритъ Виленскаго университета.

Каминскій Людвигъ, подполковникъ бывшей польской арміи, вѣроятно и кореспондентъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, принятый въ оное въ 1830 году. Объявлено, что онъ во время мятежа исправлялъ должность статсъ референдарія (Всеобщ. Польск. Журналъ 1830 г. № 386). Былъ вице-губернаторомъ города Варшавы (Того жъ Жур. 1831 г. № 61). Былъ членомъ комиссіи, назначенной для разсмотрѣнія бумагъ, отобранныхъ у лицъ, обвиненныхъ въ умыслѣ сдѣлать контръ-революцію (Того жъ Жур. 1831 г. № 171).

*Клокоцкій Станиславъ, помѣщикъ Подлясскаго воеводства. *Корженіовскій Осипъ, профессоръ въ Кременцѣ. *Кропинскій Людвигъ, бывшій генералъ польскихъ войскъ на Волыни. *Крусинскій Яцентій, директоръ Свислоцкаго училища. *Мяновскій Николай, докторъ медицины въ Вильно.

Новицкій (безъ имени), арендаторъ въ Краковскомъ воеводствѣ.

Есть Новицкій Фаддей, до возмущенія поляковъ былъ только студентомъ Варшавскаго университета; во время же мятежа служилъ въ рядахъ мятежниковъ и за эту службу, равно какъ за отличіе въ бунтѣ, получилъ мѣсто, нынѣ имъ занимаемое въ Муниципальномъ управленіи города Варшавы секретаря съ жалованьемъ по 2.500 злотыхъ (Свѣдѣн. доставлен. г. стат. сов. Крассовскимъ).

Новицкій Ксаверій, до мятежа былъ студентомъ Варшавскаго университета; званія его во время мятежа неизвѣстно (Тоже). По упрощеніи бунта преданъ суждению Верховнаго Уголовнаго суда, находится въ 1 разрядѣ обвиняемыхъ.

* Подчашинскій Каролъ, профессоръ Виленскаго университета. * Полинскій Михайло, тоже. * Пржибыльскій ксендзъ Игнатъ, бывшій ректоръ училищъ Калишскаго воеводства. * Петроконскій Антонъ, нотаріусъ Калишскаго воеводства. * Рачинскій графъ Эдуардъ, помѣщикъ княжества Познанскаго. * Ржевускій графъ Венцеславъ, помѣщикъ Кіевской губерніи. * Санальскій Францишекъ, профессоръ Краковскаго университета. * Сенковскій Осипъ, профессоръ восточныхъ языковъ въ С. Петербургѣ. * Сервинскій Андрей, помѣщикъ Подлясскаго воеводства. * Сочинскій Каролъ, докторъ медицины въ Краковѣ. * Шоповичъ Францишекъ, профессоръ Краковскаго университета. * Тызенгаузъ графъ Константинъ. * Тренбицкій Антонъ, обыватель Мазовецкаго воеводства. * Василевскій Осипъ, бригадный генералъ. * Зѣновичъ Степанъ, профессоръ Кременецкаго лицея. * Зношко Иванъ, профессоръ эмеритъ Виленскаго университета. * Жуковскій Симонъ, тоже.

Подписалъ управл. отд. (подпись неразборчива).

На верху документа помѣта: Къ свѣдѣнію. Копія сообщена д. с. с. Красовскому.

CXXXVIII. Свѣдѣнія о главныхъ дѣятеляхъ Общества любителей наукъ, принимавшихъ дѣятельное участіе въ мятежѣ.

Списокъ

предсѣдателямъ и членамъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, принимавшимъ дѣятельное участіе въ мятежѣ въ царствѣ Польскомъ.

Юліянъ Нѣмцевичъ, предсѣдатель Общества. Въ 1794 г. онъ былъ взятъ вмѣстѣ съ генераломъ Костюшкою и содержался въ плѣну въ Россіи; получивъ увольненіе изъ плѣна по волѣ почивающаго въ Бозѣ государя императора Павла I, Нѣмцевичъ отправился въ Аме-

рику, проживалъ тамъ долгое время, наконецъ возвратился въ царство Польское и получилъ мѣсто секретаря въ бывшемъ Сенатѣ царства. Во все время бытности въ сей должности поведеніе его по наружности было осторожно, но онъ не оказывалъ преданности къ россійскому правительству, извѣстенъ былъ оному съ невыгодной стороны, у поляковъ всегда имѣлъ уваженіе и довѣріе. Нѣмцевичъ зналъ о заговорѣ на мятежъ въ ночь 17/29 ноября 1830 года; онъ призванъ былъ для засѣданія въ администраціонный совѣтъ, какъ человѣкъ извѣстный и пользовавшійся довѣріемъ. Когда положено уже было на сеймѣ, дабы не признавать въ царствѣ Польскомъ власти его императорскаго величества, то Нѣмцевичъ составилъ актъ объ упраздненіи престола, объявляя въ ономъ, что присяга, данная на вѣрность монарху, уничтожается. Въ іюлѣ мѣсяцѣ 1831 года Нѣмцевичъ удалился за границу.

Адамъ Пражмовскій, епископъ плоцкій, предсѣдатель отдѣленія словесности. По своему образованію онъ занималъ первое мѣсто въ кругу римско-католическаго духовенства по царству, но законному правительству никакихъ услугъ своими дарованіями не приносилъ. Въ продолженіи возмущенія онъ засѣдалъ на мятежническомъ сеймѣ, 13/25 генваря 1831 года, вмѣстѣ съ прочими, подписалъ актъ упраздненія престола, потомъ ему поручено было написать о семъ манифестъ. Порученіе редакціи столь важнаго въ глазахъ мятежниковъ акта служитъ свидѣтельствомъ той довѣренности, какую имѣли въ немъ члены мятежнаго сейма. Нынѣ Пражмовскій, будучи разслабленъ, не занимается управленіемъ епархіи.

Графъ Людвигъ Платеръ, предсѣдатель отдѣленія наукъ, до мятежа былъ главнымъ директоромъ въ Коммиссіи финансовъ. Какъ старшій изъ членовъ Коммиссіи, графъ Людвигъ Платеръ во время мятежа заступилъ мѣсто бывшаго министра финансовъ царства Польскаго князя Любецкаго, когда сей послѣдній отправился въ С. Петербургъ; потомъ онъ былъ призванъ къ исправленію должности статсъ-секретаря при диктаторѣ, но въ званіи семъ оставался нѣсколько дней. Въ декабрѣ мѣсяцѣ графъ Людвигъ Платеръ, принявъ порученіе отъ мятежническаго правительства, отправился съ семействомъ своимъ во Францію. Порученіе сіе было возложено на него совмѣстно съ генераломъ Княжевичемъ. Оба они ходатайствовали за Польшу и искали посредничества не только французскаго кабинета, но и другихъ европейскихъ державъ. Революціонное правленіе получило отъ нихъ по сему предмету три донесенія въ августѣ мѣсяцѣ 1831 года, въ коихъ сообщали они содержаніе переговоровъ ихъ съ генераломъ Себастіани, нѣсколько копій съ писемъ министрамъ и другимъ значительнымъ лицамъ, какъ то: къ Казиміру Перье, маршаламъ Сульту и Груши, ея королевскому высочеству принцесѣ Адолаидѣ и генералу Себастіани,

равно какъ и копіи писемъ, полученныхъ ими отъ дипломатическихъ агентовъ революціоннаго правленія Іосифа Любинскаго изъ Германіи, а Ельскаго и Валевскаго изъ Лондона. Упомянутые переговоры ихъ имѣли цѣлью пригласить французскій дворъ, дабы онъ понудилъ Австрію и Пруссію остаться нейтральными и склонилъ Россію въ пользу Польши, подъ видомъ выгодъ цѣлой Европы; словомъ, чтобы участіе въ дѣлахъ Бельгіи и Польши было нераздѣльно.

Полагаютъ также, что помѣщенная во французскихъ журналахъ статья, подъ заглавіемъ: La Prusse et la Pologne, есть сочиненіе графа Плятера. Авторъ возстаетъ противъ несоблюденія прусскимъ правительствомъ нейтралитета оказаніемъ россійскимъ императорскимъ войскамъ помощи во время войны съ мятежниками. Другая статья, помѣщенная во французскихъ журналахъ, подъ заглавіемъ: La paix, вѣроятно, имъ же сочинена. Авторъ, объясняя въ оной причины, по коимъ всѣ государства желаютъ мира, утверждаетъ, что невозможно сохранить онаго, если государи не захотятъ соображаться съ потребностію вѣка и предоставить каждой націи ея народность; онъ заключаетъ совѣтомъ монархамъ покровительствовать народность въ Греціи, возстановить оную въ Польшѣ и не преслѣдовать въ Италіи.

Посему утвердительно можно сказать, что графъ Людвигъ Плятеръ вмѣстѣ съ Княжевичемъ ходатайствовалъ, какъ дипломатъ въ дѣлѣ революціонистовъ и, сверхъ офиціальныхъ сношеній ихъ съ кабинетами Европы, они печатали статьи для возбужденія умовъ въ пользу польскаго мятежа. Подробнѣйшія свѣдѣнія о дѣйствіяхъ Людвига Плятера въ Парижѣ могутъ находиться въ Министерствѣ иностранныхъ дѣлъ.

Хотя въ спискѣ возбудителей мятежа и въ числѣ членовъ патріотическаго клуба имя Людвига Плятера не находится, не менѣе того однако онъ принадлежитъ къ числу самыхъ вредныхъ людей и иступленныхъ мятежниковъ. Онъ находится понынѣ во Франціи, и какъ видно изъ получаемыхъ оттуда писемъ, Плятеръ вмѣстѣ съ княземъ Адамомъ Чарторыйскимъ, Алоизіемъ Бернацкимъ, ниже въ числѣ Общества значащимися, и нѣкоторыми другими составляютъ одно сословіе и стараются выказывать себя какъ-будто представителями польскаго народа; при собраніяхъ разныхъ комитетовъ во Франціи они протестуютъ, если находятъ дѣйствія комитетовъ не согласными съ ихъ видами.

Дѣйствительные члены:

Станиславъ Венгржецкій, бывшій апеляціонный судья. Человѣкъ всегда извѣстный по „патріотическому“ образу мыслей и пользовавшійся расположенностію поляковъ. 18/30 ноября 1830 года среди самаго сильнаго еще волненія Венгржецкій по общему къ нему

довѣрію жителей г. Варшавы избранъ президентомъ города, а впослѣдствіи именованъ сенаторомъ кастелляномъ. Онъ подписалъ 18 декабря 1830 года актъ о признаніи революціи за народную. Хотя онъ теперь ослабѣлъ отъ старости лѣтъ, но патріотическій духъ въ немъ не уменшается.

Каетанъ Гарбинскій, бывшій профессоръ Варшавскаго университета и директоръ Политической школы. Во время мятежа онъ говорилъ къ ученикамъ, убѣждая ихъ вступить въ ряды мятежниковъ; былъ членомъ патріотическаго клуба. Въ продолженіи возмущенія онъ былъ избранъ президентомъ муниципальнаго совѣта города Варшавы; послѣ убійствъ, совершенныхъ въ Варшавѣ въ ночь 3/15 августа 1831 года, когда генералъ Круковецкій присвоилъ верховную власть, Гарбинскій именованъ былъ министромъ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія въ царствѣ Польскомъ.

Антонъ Глищинскій, сенаторъ кастелянъ. Во время мятежа онъ постоянно засѣдалъ въ сенатѣ и подписалъ 18 декабря 1830 и 25 генваря 1831 года акты о признаніи революціи за народную и объ упраздненіи престола.

Доминикъ Крысинскій, бывшій профессоръ Варшавскаго университета. На многихъ сеймахъ онъ былъ депутатомъ отъ гор. Варшавы и сдѣлался извѣстенъ своимъ противуборствомъ законному правительству. Онъ былъ избранъ также въ сію должность во время мятежа, но уже послѣ 13/25 генваря 1831 года, посему только акты объ упраздненіи престола и признаніи революціи народною симъ не подписаны. Однако же онъ сохранилъ во время мятежа прежнюю ѣдкость въ рѣчахъ и вмѣстѣ съ мятежническими войсками послѣдовалъ въ Закрочимъ.

Каетанъ Козмянъ, сенаторъ кастелянъ. Онъ постоянно засѣдалъ въ сенатѣ во время мятежа и подписалъ 18 декабря 1830 и 25 генваря 1831 акты о признаніи революціи народною и упраздненіи престола. Имѣетъ сношенія съ польскими мятежниками, находящимися во Франціи.

Іоахимъ Лелевель, бывшій профессоръ Виленскаго университета. Зналъ о заговорѣ на мятежъ, кровожадный мятежникъ, предсѣдатель патріотическаго клуба. Въ началѣ мятежа былъ министромъ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, а потомъ членомъ мятежническаго правленія, принадлежалъ къ числу виновниковъ убійствъ, совершенныхъ въ Варшавѣ 3/15 августа 1831 года. Онъ бѣжалъ во Францію и также предсѣдательствуетъ въ мятежническихъ обществахъ.

Самуель Линде, предсѣдатель Евангелической консисторіи. Во время мятежа исполнялъ обязанность ректора въ Варшавскомъ ли-

цеѣ и былъ членомъ Правительственной Коммиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія; не только самъ давалъ присягу мятежническому правительству, но подписывалъ воззваніе къ евангелическимъ пасторамъ, дабы они внушали народу протестантскаго исповѣданія преданность и повиновеніе мятежническимъ властямъ. Линде былъ членомъ Правительственной Коммиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія и въ то самое время, когда Лелевель былъ министромъ. Сіе обстоятельство даетъ поводъ къ заключенію, что Лелевель имѣлъ увѣренность въ выгодномъ для него образѣ мыслей Линде.

Людвигъ Осинскій, бывшій профессоръ Варшавскаго университета. Во время мятежа занималъ на короткое время мѣсто президента Варшавскаго муниципальнаго совѣта.

Графъ Янъ Тарновскій, сенаторъ кастелянъ. Во время мятежа находясь въ отсутствіи, онъ посредствомъ переписки приступилъ къ актамъ мятежническаго сейма 18 декабря 1830 и 25 генваря 1831 года. Отзывъ его о семъ писалъ въ Дзиковѣ въ Галиціи 10 іюня 1831 года.

Князь Адамъ Чарторыскій, сенаторъ, воевода, до возстановленія царства Польскаго былъ министромъ (въ имперіи) и потомъ попечителемъ Виленскаго университета. Въ 1815 онъ именованъ сенаторомъ, воеводою и членомъ администраціоннаго совѣта; но засѣданія въ ономъ прекратилъ съ 1818 года. Въ ночь 29 ноября 1830 года князь Адамъ Чарторыскій приглашенъ присутствовать въ администраціонный совѣтъ. Въ продолженіи мятежа онъ былъ предсѣдателемъ временнаго мятежническаго правленія, а потомъ, по удаленіи Хлопицкаго, также предсѣдателемъ народнаго правленія, до 15 августа 1831 года. Онъ участвовалъ въ засѣданіяхъ сейма, подписалъ актъ о признаніи революціи народною и упраздненіи престола. Но какъ противная ему партія превозмогала, то въ ночь 3/15 августа онъ находился въ опасности, но спасся бѣгствомъ въ мятежническую армію. Впослѣдствіи онъ удалился за границу и нынѣ находится во Франціи, гдѣ дѣйствуетъ вмѣстѣ съ Плятеромъ, какъ о томъ выше упоминается.

CXXXIX. Дополнительныя свѣдѣнія объ участіи членовъ Общества любителей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг. [1])

[1]) Изъ составленной въ 1833 году по приказанію намѣстника гр. Паскевича Алфавитной книги о 1362 лицахъ, дѣйствовавшихъ въ мятежѣ 1830—1831 годовъ (доля частностей внесена сюда, впрочемъ, и послѣ 1833 г.). Въ этой книгѣ свѣдѣнія о членахъ Общества тѣ же, что въ № CXXXVII, но имѣются нѣкоторыя сокращенія, а также и дополненія. Приводимъ эти дополненія о нѣкоторыхъ лицахъ.

Бантке Иванъ Викентій. До возмущенія поляковъ былъ въ Мазовецкомъ цивильномъ трибуналѣ регентомъ и въ Варшавскомъ университетѣ профессоромъ. Во время мятежа былъ дѣятельнѣйшимъ членомъ слѣдственнаго мятежническаго комитета и потому причиною многихъ жертвъ бунта. По возстановленіи законнаго правительства, служитъ въ Мазовецкомъ воеводствѣ въ цивильномъ трибуналѣ регентомъ (въ судѣ гражданскихъ дѣлъ воеводскимъ нотаріусомъ).

Бродзинскій Казимиръ (Brodzinski Kazimierz), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. (Онъ написалъ:) Rozprawa o narodowości. Разсужденіе о народномъ духѣ (національности поляковъ—o narodowości), читанное въ собраніи Общества любителей наукъ 3 мая 1831 года Казимиромъ Бродзинскимъ. Kurjer Polski, 1831 (współredakt.).

Горецкій Антонъ (Gorecki Antoni), членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Изъ 507 нумера Польскаго Курьера, Kurjer Polski, 1831 года видно, что онъ былъ начальникомъ главнаго штаба мятежническихъ войскъ въ Литвѣ. (Написалъ:). Pieśnia walecznych rycerzy polskich. Пѣсни доблестныхъ героевъ польскихъ, убіенныхъ подъ Смоленскомъ въ 1812 году. Сочиненіе А. Горецкаго, напечатанное въ Варшавѣ въ 1831 году.

Городыскій Андрей (Horodyski Andrzej), бывшій во время мятежническаго правленія министромъ иностранныхъ дѣлъ, корреспондентъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Charte Constitutionelle de l'Empire de Russie. Varsovie 1831. Государственная уставная грамота Россійской имперіи, напечат. въ Варшавѣ въ 1831 году въ 8 долю листа на VII и 154 страницахъ. Городыскій написалъ къ сей Грамотѣ возмутительное предисловіе, напечатанное на французскомъ и польскомъ языкахъ.

Кицинскій графъ Брунонъ (Kiciński hr. Bruno), предложенный и одобренный въ 1831 году къ принятію въ корреспонденты бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Переведенная имъ военная Марсельская пѣсня была пѣта на сборищахъ мятежниковъ, какъ сіе видно изъ 363 нумера Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 года. При первомъ мѣсячномъ праздненствѣ 17/29 декабря 1830 года въ память открытія мятежа 17/29 ноября 1830 года Кицинскій читалъ революціонные стихи (См. въ томъ же Журналѣ № 364). Онъ сочинилъ революціонные стихи, подъ заглавіемъ: Новая вѣра, Nowa wiara (См. въ Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 года № 5, въ Варшавской Газетѣ, Gazeta Warszawska 1831 года № 10, и въ Меркуріѣ, Merkury № 19). Имъ же сочинены Десять заповѣдей отечественныхъ, Dziesięcioro przykazania ojczystego (См. въ Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ,

Dziennik Powszechny Krajowy № 9, стр. 35, и въ Варшавской Газетѣ, Gazeta Warszawska 1831 года № 10). 17/29 генваря 1831 года въ день второго мѣсячнаго празднества въ память варшавскаго мятежа 17/29 ноября 1830 года Кицинскій произнесъ рѣчь (См. Варшавской Газеты, Gazeta Warszawska 1831 года № 30). При отправленіи панихиды о умершихъ въ заключеніи поляковъ говорилъ патріотическую рѣчь, о которой объявлено въ газетѣ Новая Польша, Nowa Polska № 30. Графъ Кицинскій вступилъ рядовымъ въ 1-й пѣхотный полкъ бывшей польской арміи; революціонное его по сему случаю воззваніе къ полякамъ напечатано въ 56 нумерѣ Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 года. Переведенное Кицинскимъ стихотвореніе Делявиня на открытіе польскаго мятежа, подъ заглавіемъ La Varsovienne, напечатано въ 91 нумерѣ Меркурія, Merkury. Собственное стихотвореніе Кицинскаго: Два дня побѣды, Dwa dni zwycięztwa, напечатано въ 472 нумерѣ Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 г. По объявленію, напечатанному въ 491 нумерѣ той же газеты Kurjer Polski, Кицинскій избранъ въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.—Hymn: Ołtarz swobody. Гимнъ: Олтарь свободы, стихотвореніе Кицинскаго, музыка Эльспера. Hymn Marsylczyków. Марсельская военная пѣсня, переведенная Кицинскимъ. Marsz Marsylski. Марсельскій маршъ, для пѣнія съ аккомпанированіемъ на фортепіано, переведенный графомъ Бруноном Кицинскимъ. Mazur wojskowy. Военный мазуръ (танецъ), называемый мазуромъ Хлопицкаго, пѣтый на театрѣ 28 декабря 1830 года, сочиненный для піано-форте.

Крысиньскій Доминикъ (Krysiński Dominik), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Niektóre uwagi. Нѣкоторыя замѣчанія или мысли о засѣданіяхъ палаты пословъ и депутатовъ, занимавшейся разсмотрѣніемъ проекта о правительствѣ, написанныя Д. Крысиньскимъ.—Głosy Trzy. Три слова или мнѣнія Д. Крысиньскаго, въ которомъ онъ разсматриваетъ дѣйствія правительства и министровъ.

Лелевель Іоакимъ, до мятежа былъ посломъ Желеховскаго повѣта и членомъ уничтоженнаго въ 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа былъ членомъ народнаго просвѣщенія и предсѣдателемъ патріотическаго общества. По возстановленіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда, показанъ въ спискѣ подсудимыхъ въ двухъ разрядахъ обвиняемыхъ I и III-мъ.

Лелевель Іоакимъ (Lelewel Joachim), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Historya paralelna Hiszpanii z Polską. Сравнительная исторія Испаніи и Польши въ 16, 17

и 18 столѣтіяхъ, написанная Іоакимомъ Лелевелемъ въ 1820-мъ году, напечатанная въ Варшавѣ 1831 года. Panowanie Stanisława. Царствованіе Станислава Августа, написанное Іоакимомъ Лелевелемъ. Trzy konstytucye polski 1791, 1807 i 1815 r. Сравненіе трехъ польскихъ конституцій 1791, 1807 и 1815 годовъ и разность между оными, изложенныя Іоакимомъ Лелевелемъ. Współredaktor Kurjera Polskiego 1830, 1831 r. Сотрудникъ въ издаваніи въ 1830 и 1831 годахъ газеты Польскій Курьеръ. Spółpracownik Nowej Polski. Сотрудникъ въ издаваніи политическаго и литературнаго журнала Новая Польша (Nowa Polska), котораго главнымъ издателемъ объявленъ Иванъ Людвигъ Жуковскій.

Линде Самуилъ Богумилъ (Linde Samuel Bogumił). Programma na popis publiczny uczniów Warszawskiego Liceum. Программа публичнаго испытанія учениковъ Варшавскаго Лицея, бывшаго 26, 27 и 28 іюля 1831 года, на которое г. Линде приглашалъ публику, печатана въ Варшавѣ ... [и т. дал., объ этой программѣ, какъ выше, на стран. CCLXXVIII].

Мицкевичъ Адамъ (Mickiewicz Adam). Въ продолженіе возмущенія поляковъ напечатано въ Варшавѣ подъ его именемъ стихотвореніе: Время мщенія. Chwila zemsty. См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski, 1831 года № 70, и Варшавской Газеты, Gazeta Warszawska, того же года № 71, но сочиненіе помянутаго стихотворенія приписываетъ себѣ другой полякъ. См. [не означено]. Мицкевичъ избранъ въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. См. Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 года № 491. Пять членовъ помянутаго Общества: римско-католическій епископъ Пражмовскій, ксендзъ Швейковскій и профессоры бывшаго Варшавскаго университета Бентковскій, Бродзинскій и Миле, составлявшіе особый избирательный комитетъ, подписали 23 апрѣля 1831 г. протоколъ о разсмотрѣніи ими списка кандидатовъ, предложенныхъ въ члены онаго Общества. Въ семъ протоколѣ они изъяснились о заслугахъ Мицкевича такъ: „Послѣ того, какъ Мицкевичъ подвергся преслѣдованіямъ и подозрѣнію россійскаго правительства, Варшавскому Обществу любителей наукъ невозможно было изъявить открыто вниманія своего къ столь извѣстному таланту его“; въ числѣ 28-ми лицъ, удостоенныхъ означеннымъ комитетомъ званія корреспондентовъ, Мицкевичъ занималъ первое мѣсто.

Мицкевичъ Адамъ (Mickiewicz Adam), корреспондентъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Chwila zemsty (Wiersze, jakoby A. Mickiewicza). Время мщенія. Стихотвореніе (приписываемое только Адаму Мицкевичу). Hymn do młodości. Пѣснь въ по-

хвалу юности. Сочиненіе Адама Мицкевича, напечатанное въ Варшавѣ 1831 года.

Нѣмоевскій Викентій (Niemojewski Wincenty), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Исправлялъ должность директора администраціи въ Правительственной Комисіи внутреннихъ дѣлъ и полиціи (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 года № 362). Сочинялъ революціонныя статьи. Былъ назначенъ предсѣдателемъ контрольной палаты (См. Польской Газеты, Gazeta Polska 1830 года № 340). Исправлялъ должность министра внутреннихъ дѣлъ и полиціи (См. въ Польскомъ Курьерѣ, Kurjer Polski 1830 года № 384). Былъ членомъ мятежническаго народнаго правленія, rządu narodowego, съ 30 генваря 1831 года (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 года № 30, Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1831 года № 31 и другія газеты). Издалъ во время мятежа переведенное имъ на польскій языкъ Бенжамена Констана О конституціонной монархіи (См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1831 года № 59). Участвовалъ въ изданіи революціонной газеты Польскій Курьеръ, Kurjer Polski (См. объявленіе о семъ, напечатанное въ № 1 той же газеты). Былъ избранъ въ члены уничтоженнаго впослѣдствіи Варшавскаго Общества любителей наукъ, какъ о семъ напечатано въ № 491 Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 года. Пять членовъ сего Общества: римско-католическій епископъ Пражмовскій, ксендзъ Швейковскій, и профессоры Варшавскаго университета Бентковскій, Бродзинскій и Миле, составлявшіе особый комитетъ для разсмотрѣнія списка кандидатовъ, предложенныхъ къ принятію въ разные разряды членовъ, удостоивая Нѣмоевскаго дѣйствительнаго члена, изъяснили о немъ въ протоколѣ 23 апрѣля 1831 года слѣдующее одобрительное мнѣніе: „Варшавское Общество любителей наукъ, при всемъ вниманіи къ извѣстнымъ гражданскимъ и ученымъ заслугамъ Викентія Нѣмоевскаго, мужа, отличившагося особенною твердостію характера и знаніемъ духа нынѣшняго времени, не могло однакожъ донынѣ отдать ему должной справедливости и пользоваться его просвѣщеніемъ. Сочиненія его, запрещенныя прежнимъ правительствомъ, издаются нынѣ въ публику и весьма много содѣйствовать будутъ къ просвѣщенному направленію общественнаго мнѣнія. Комитетъ полагаетъ, что, предлагая Викентія Нѣмоевскаго въ дѣйствительные члены, онъ предупреждаетъ тѣмъ желаніе своихъ сочленовъ“.

Нѣмоевскій Винцентій (Викентій) до мятежа былъ извѣстенъ, какъ житель Калишскаго воеводства и какъ писатель запрещенныхъ законнымъ правительствомъ сочиненій. Во время мятежа былъ предсѣдателемъ счетной палаты, потомъ министромъ внутреннихъ дѣлъ,

а наконецъ членомъ народнаго правленія и уничтоженнаго 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. По утвержденіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда и объявленъ находящимся въ III-мъ разрядѣ обвиняемыхъ.—Beniamin Constant O Monarchii konstytucyjnej. Бенжаменъ Констанъ О конституціонной монархіи, переводъ Викентія Нѣмоевскаго. Do Napoleona, jedna z Messenien. Къ Наполеону, одна изъ мессинскихъ пѣсенъ. Сочин. Деливина. Współredaktor Kurjera Polskiego 1830, 1831 r. Сотрудникъ въ изданіи въ 1830 и 1831 годахъ газеты Польскій Курьеръ.

Нѣмцевичъ былъ предсѣдателемъ открытаго во время мятежа комитета для разсмотрѣнія бумагъ, оставленныхъ россійскимъ правительствомъ въ городѣ Варшавѣ (См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1830 г. № 331, и другія газеты; многія изъ помянутыхъ бумагъ были напечатаны въ польскихъ газетахъ съ оскорбленіемъ россійскаго правительства). Нѣмцевичъ избранъ 4 іюня 1831 года сенаторомъ (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy № 155). Дѣйствія Нѣмцевича въ обѣихъ сеймовыхъ палатахъ и въ противузаконномъ въ царствѣ Польскомъ верховномъ правленіи могутъ быть открыты лучше изъ напечатанныхъ во время мятежа актовъ и изъ польскихъ газетъ. Нѣмцевичъ, не изъявя покорности законному правительству, удалился за границу (См. Варшавскаго Курьера 1837 года № 187). Посему полная выписка изъ газетъ и актовъ о дѣйствіяхъ Нѣмцевича во время мятежа показала бы яснѣе, слѣдовало ли исключать его изъ числа обвиняемыхъ, кои подлежатъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда. Сколько нужна и даже необходима была таковая выписка для опредѣленія родовъ и мѣры преступленій, въ семъ можетъ убѣдить простой взглядъ на однѣ только напечатанные въ 1831 году:

1) Протоколъ засѣданій палаты пословъ королевства Польскаго, бывшихъ 18 и 20 декабря 1830 года подъ предсѣдательствомъ посла Піотрковскаго повѣта графа Владислава Островскаго (Protokół posiedzeń izby poselskiej królestwa Polskiego, w dniach 18 i 20 Grudnia 1830 r. odbytych pod laską jw. Władysława hr. Ostrowskiego, posła powiatu Piotrkowskiego), и

2) Собраніе постановленій сейма 1831 года (Zbiór uchwał sejmu roku 1831).

Первый сеймъ 18 и 20 декабря, на которомъ присутствовали послы и депутаты, коихъ имена напечатаны въ протоколѣ на страницахъ 8, 9, 10, 11 и 12, призналъ и объявилъ возмущеніе 17/29 ноября 1830 года дѣломъ или возстаніемъ всего польскаго народа. На семъ сеймѣ

былъ предложенъ проектъ сколько преступнаго, столько оскорбительнаго для россійскаго правительства манифеста о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію. Для составленія таковаго манифеста назначены были: Густавъ Малаховскій, Свидзинскій, Лелевель, Бернацкій и Звѣрковскій (см. стр. 71). Составленный манифестъ посланъ былъ для разсмотрѣнія къ посламъ и сенаторамъ и ими подписанъ (см. стр. 90 и 91). Хотя Нѣмцевичъ на семъ сеймѣ не присутствовалъ единственно за болѣзнію, но для удостовѣренія членовъ сейма въ своемъ участіи въ мятежѣ представилъ маршалу сейма на потребности отечества 4000 злотыхъ, и персицкій кинжалъ, назначенный въ награду тому, кто въ первомъ сраженіи (противъ русскихъ) наиболѣе отличится храбростію (77 страница). Въ собраніи постановленій сейма находятся разныя воззванія, опредѣленія и законы, изданные сеймомъ съ 1-го генваря по 1-е іюля 1831 года (числомъ сорокъ восемь актовъ). Здѣсь имя Іуліана Урсина Нѣмцевича, какъ секретаря сената, видно почти при каждомъ изъ таковыхъ актовъ. Такъ, напримѣръ, съ подписью его и другихъ напечатаны:

1) Воззваніе сейма къ польскимъ войскамъ, кои по смѣнѣ диктатора Хлопицкаго одобрялись къ храбрости и непоколебимости подъ предводительствомъ новаго главнокомандовавшаго Радзивилла; сей актъ подписанъ 4 генваря 1831 года (стр. 4 и 5).

2) Постановленіе сейма объ учрежденіи народнаго правленія 29 генваря; въ самомъ началѣ сего акта объявлено о прерваніи политическихъ связей съ его величествомъ императоромъ россійскимъ, вслѣдствіе провозглашенія 25 генваря, что царствованіе государя императора Николая I прекратилось въ царствѣ Польскомъ (стр. 9, 10, 14).

3) Отвѣтъ сейма отъ 3-го февраля на воззваніе къ оному отъ литовцевъ 22-го генваря. Въ семъ отвѣтѣ послы и сенатъ принимаютъ воззваніе представителей Литвы, Волыніи, Подоліи и Украйны о согласіи жителей оныхъ съ польскими мятежниками, хвалятъ ихъ намѣренія и одобряютъ вооружаться для освобожденія ихъ соотечественниковъ отъ порабощенія игу россіянъ (стр. 15, 16, 17 и 18).

4) Постановленіе сейма 26 февраля о назначеніи генерала Скржинецкаго главнокомандующимъ польскими войсками.

5) Постановленіе сейма 5 мая, коимъ находившимся подъ россійскимъ правленіемъ областямъ за возстаніе ихъ противъ законнаго правительства обѣщаютъ тѣ же права и выгоды, какія имѣло бывшее Польское королевство (стр. 6).

6) Постановленіе сейма 18 мая, коимъ назначается сенаторамъ, посламъ и депутатамъ окончательный срокъ для приступленія ихъ къ дѣламъ народнаго возстанія (см. стр. 63).

7) Органическій статутъ или главныя правила сейма 9-го мая для представленія народа въ Литвѣ, Волыніи, Подоліи и Украйнѣ (стр. 64, 65, 66 и 67).

8) Постановленіе сейма 20 мая о формированіи восьми новыхъ полковъ пѣхотныхъ стрѣлковъ (стр. 68, 69 и 70).

Здѣсь для краткости не выписываются другіе акты сейма, которые подписывались, съ одной стороны, маршаломъ сейма гр. Островскимъ, поперемѣнно секретарями палаты пословъ: то Чарноцкимъ, то Звѣрковскимъ, то Ростворовскимъ; съ другой же стороны, предсѣдателями сената: иногда Чарторыскимъ, иногда Міончинскимъ, иногда Наквaскимъ, иногда Водчинскимъ, иногда Кохановскимъ; но Нѣмцевичемъ, какъ непременнымъ секретаремъ сената, скрѣплялись постоянно, можетъ быть, потому, что онъ особенно занимался составленіемъ сихъ актовъ.

Такимъ образомъ, чтеніе помянутыхъ двухъ книжекъ указываетъ, во первыхъ, на пользу и необходимость въ разсмотрѣніи всѣхъ подлинныхъ актовъ, какъ мятежническаго сената, такъ и другой палаты сейма, т. е. палаты пословъ и депутатовъ; сіе чтеніе убѣждаетъ, далѣе, въ пользѣ отъ пересмотра и прочихъ дѣлъ мятежниковъ и отъ чтенія другихъ изданій, подобныхъ замѣченнымъ, и наконецъ, отъ извлеченія изъ польскихъ газетъ всѣхъ статей, открывающихъ какъ возбудителей польскаго мятежа, такъ и служившихъ въ продолженіи онаго въ разныхъ должностяхъ, которые, безъ сомнѣнія, виновнѣе простыхъ страдательныхъ орудій: они кажутся тѣмъ виновнѣе сихъ слѣпыхъ дѣйствователей, что первые могли располагать своими дѣйствіями во время мятежа по собственнымъ побужденіямъ съ неудержимою свободою, могли по своему произволу выходить далеко за предѣлы порядка, которые опредѣлялись ихъ дѣйствію въ спокойное время законнаго правленія.

Прибавленіе, сдѣланное по заключеніи списковъ, вошедшихъ въ составъ сей книги:

Разборчивое употребленіе польскихъ газетъ, напечатанныхъ во время мятежа, равно какъ и изданныхъ послѣ онаго книгъ, кои содержатъ въ себѣ историческія свѣдѣнія о дѣйствіяхъ польскихъ мятежниковъ, было бы во всякомъ случаѣ неизлишно: оно могло быть допущено по 12-й и 35 статьямъ высочайшаго указа (декрета) 13 февраля 1832 года: 12-я статья полагаетъ именно на прокуратора обязанность во время изслѣдованій отыскивать всѣ слѣды, ведущіе къ доказанію преступленія, степени вины, или невинность тѣхъ, на коихъ пало подозрѣніе, онъ долженъ наблюдать, чтобы сіи слѣды не были упущены изъ виду; а 33 статья декрета даетъ и самому Суду свободу и право уже послѣ изслѣдованія дѣла дополнять собранныя къ оному свѣдѣнія.

Но если вѣрнѣйшіе слѣды, ведущіе къ открытію истины, сохраняются въ ближайшихъ свидѣтельствахъ— въ дѣлахъ сейма, въ запискахъ и журналахъ, наконецъ въ извѣстіяхъ главнѣйшихъ участниковъ польскаго мятежа; то таковые слѣды указаны во многихъ книгахъ, напечатанныхъ въ чужихъ краяхъ въ 1832 и 1833 годахъ, особенно 1, въ трехъ томахъ Шпацировой Исторіи возстанія польскаго народа, Geschichte des Aufstandes Polnischen Volkes in den Jahren 1830 und 1831; 2, въ протоколахъ закрочимскаго сейма; 3, въ запискахъ Іосифа Залевскаго Révolution Polonaise du 29 Novembre 1830 и въ другихъ подобныхъ свидѣтельствахъ дѣятельнѣйшихъ участниковъ возмущенія.

Островскій графъ Владиславъ, до мятежа посолъ Піотрковскаго повѣта и членъ уничтоженнаго въ 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа былъ маршаломъ посольской палаты. По утвержденіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда и по дѣятельнѣйшему участію его въ мятежѣ поставленъ въ первыхъ двухъ разрядахъ обвиняемыхъ. Odpowiedź na adres litwinów 3-go Lutego 1831; vide Adres litwinów do seymu polskiego. Отвѣтъ польскаго сейма отъ 3 февраля 1831 года на воззваніе къ оному литовцевъ 22 генваря того же года (См. начало сего изданія, подъ заглавіемъ: Воззваніе литовцевъ къ польскому сейму). Protokół posiedzeń izby poselskiej królestwa Polskiego w dniach 18, 20 Grudnia 1830. Протоколъ засѣданій палаты пословъ королевства Польскаго 18 и 20 декабря 1830 г., подъ предсѣдательствомъ посла Піотрковскаго повѣта графа Владислава Островскаго. Печатанъ въ Варшавѣ въ типографіи Галензовскаго 1831 года въ осьмушку 91 страница.

Пашковскій, Paszkowski, профессоръ Военной апликаціонной школы и во время мятежа членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ. Въ продолженіе польскаго возмущенія преподавалъ курсъ артиллеріи для мятежниковъ (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 г. № 13, и Варшавской Газеты, Gazeta Warszawska того же 1831 г. № 15). Изъ протокола избирательнаго комитета бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ 23 апрѣля 1831 года видно, что комитетъ сей избралъ къ принятію въ члены пріобщники подполковника Іосифа Пашковскаго, профессора артиллеріи въ Военномъ апликаціонномъ училищѣ, объявивъ, что онъ со времени польской революціи по собственному желанію преподавалъ военную тактику ученикамъ Университета, приготовлявшимъ себя къ военнымъ дѣйствіямъ. По сему одобренію комитета Пашковскій былъ принятъ въ число членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, какъ о семъ извѣстила публику Польская Газета, Gazeta Polska 1831 года № 122-й.

Плятеръ графъ Людвигъ, Plater hrabia Ludwik, членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ и предсѣдатель одного отдѣленія сего Общества, которое называлось отдѣленіемъ наукъ (Classe des Sciences). Исправлялъ должность министра финансовъ (См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1830 года № 334). Былъ статсъ-секретаремъ мятежническаго правительства (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 года № 361).

Изъ напечатанной въ Парижѣ въ 1832 году книги подъ названіемъ Révolution de 1830 et situation présente (Octobre 1832) expliquées et éclairées par les révolutions de 1789, 1792, 1799 et 1804 et par la restauration, par Cabet, député de la Côte d'Or, ясно видно, что Князевичъ и Л. Плятеръ были отправлены польскими мятежниками въ Парижъ и въ качествѣ польскихъ пословъ имѣли тамъ сношенія по ихъ дѣламъ съ французскимъ министромъ Себастіани и Лаоратомъ. Въ сей книгѣ помѣщены таковыя офиціальныя отношенія, а именно одно на страницахъ 253, 254, 255, 256, 257 и 258, подъ заглавіемъ: Office adressé á Sebastiani le 3 Septembre 1831 par les envoyés Polonais Kniaziewicz et Plater, другое на страницѣ 263-й Réponse de la Légation Polonaise à Lafayette, сей отвѣтъ Князевича и Л. Плятера писанъ въ Парижѣ 20 сентября 1831 года. По таковымъ дѣйствіямъ графъ Л. Плятеръ совокупно съ другими, какія могутъ открыться еще изъ польскихъ газетъ и актовъ беззаконнаго правленія въ царствѣ Польскомъ, можно вѣрнѣе опредѣлить мѣру участія Плятера въ польскомъ мятежѣ и по сей мѣрѣ судить, слѣдовало ли его, равно какъ и другаго мятежническаго посла Князевича, исключить изъ числа обвиняемыхъ, кои подлежатъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда, какъ члены противузаконнаго правленія, неизъявившіе покорности законному правительству до 1/13 сентября 1831 года.

Сія статья можетъ быть заключена указаніемъ на послѣднія замѣчанія, изъясненныя въ предыдущихъ статьяхъ о Великопольскомъ и о Нѣмцевичѣ.

Скршинецкій Янъ (Иванъ). До мятежа былъ полковникъ и командиръ 8-го пѣхотнаго полка. Во время возмущенія былъ главнокомандовавшимъ войскомъ польскихъ мятежниковъ, членомъ ихъ народнаго правленія и членомъ уничтоженнаго въ 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. По возстановленіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда съ объявленіемъ имени его въ III-мъ разрядѣ обвиняемыхъ.

Солтыкъ Станиславъ (Sołtyk Stanisław), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Odezwa

правиламъ о назначеніи стипендій, состоящихъ въ распоряженіи Университета, или на основаніи особыхъ письменныхъ работъ, по указанію факультета, то вопросъ этотъ слѣдовало бы, по моему мнѣнію, предоставить обсужденію университетской коллегіи, и въ частности отдѣленію математическихъ наукъ физико-математическаго факультета. При этомъ неизлишнимъ было бы разрѣшить вопросъ: слѣдуетъ ли стипендіи имени Коперника предоставлять студентамъ только на время прохожденія ими курса наукъ въ Университетѣ, или же могутъ быть оставляемы за ними эти стипендіи и по окончаніи курса, для усовершенствованія въ астрономіи и для занятій въ одной изъ образцовыхъ обсерваторій, подъ руководствомъ извѣстныхъ своею учёностью спеціалистовъ.

Въ шестомъ пунктѣ проекта сказано, что стипендія можетъ быть присуждаема одному или нѣсколькимъ студентамъ въ размѣрѣ, опредѣляемомъ физико-математическимъ факультетомъ. Постановленіе такого правила зависитъ, прежде всего, отъ разрѣшенія вопроса, предложеннаго выше по пятому пункту, а также отъ размѣра суммы, какая будетъ собрана. Но едвали можно допустить, чтобы размѣръ стипендіи для каждаго стипендіата могъ быть опредѣляемъ различно, какъ это предполагается въ разсматриваемомъ пунктѣ проекта.

Въ седьмомъ пунктѣ проекта опредѣлено, что стипендія присуждается въ день рожденія Коперника и списокъ стипендіатовъ объявляется въ газетахъ. Это положеніе, по моему мнѣнію, можетъ быть оставлено безъ измѣненія. Что же касается до участія попечителя стипендіи, опредѣленнаго какъ въ этомъ пунктѣ, такъ въ шестомъ и восьмомъ пунктахъ проекта, то оно зависитъ отъ разрѣшенія вопроса, сдѣланнаго по четвертому пункту.

Наконецъ, въ восьмомъ и послѣднемъ пунктѣ проекта сказано, что, въ случаѣ неприсужденія стипендіи въ одномъ году, оставшаяся свободною сумма присоединяется къ стипендіямъ слѣдующаго года или къ стипендіальному фонду. Послѣднее предположеніе о присоединеніи остатка къ стипендіальному капиталу едвали справедливо. Главная цѣль учрежденія стипендій состоитъ въ поощреніи неимущихъ молодыхъ людей къ занятію наукою; эта цѣль и можетъ быть достигаема выдачею стипендій, а не капитализаціею очыхъ. Поэтому я полагалъ бы остановиться на первомъ предложеніи разсматриваемаго пункта.

Ректоръ Университета Н. Благовѣщенскій.

Секретарь совѣта и правленія Ив. Прокопенко.

№ 137: Дѣло Императорскаго Варшавскаго Университета относительно стипендіальнаго фонда имени Коперника, т. 1 (ср. въ Архивѣ Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа, № 1769, X 3: Дѣло стипендіи име-

ни Коперника). Тутъ же „соображенія по проекту правилъ о порядкѣ учрежденія и выдачи стипендіи имени Коперника", поданныя (20 февраля 1874 г.) ректору профессоромъ Голевинскимъ и послужившія для представленія ректора попечителю. Измѣненіе въ представленіи сдѣлано только въ замѣчаніи на пятый пунктъ проекта: вмѣсто словъ: „При такомъ условіи, выдачи... изъ стипендіальнаго фонда имени Коперника" въ соображеніяхъ проф. Голевинскаго было: „При такомъ условіи, выдачи, дѣлаемыя студентамъ изъ фонда имени Коперника, получили бы значеніе премій, но не стипендій. Если же высочайшимъ повелѣніемъ разрѣшено собираніе пожертвованій для образованій стипендій, какъ объ этомъ значится въ первомъ пунктѣ проекта, то нынѣ уже не можетъ быть рѣчи о перемѣнѣ цѣли или наименованія выдачъ изъ особаго фонда. Такимъ образомъ только стипендіи, въ собственномъ смыслѣ слова, могутъ быть назначаемы на проценты съ капитала имени Коперника".

Проектъ правилъ о присужденіи стипендіи имени Коперника, представленный президентомъ г. Варшавы, изданъ выше, кн. 1, № CLV.

CXLVII. Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте въ Совѣтъ Имп. Варшавскаго Университета, 7 марта 1876 г.

№ 2224. 7 марта 1876 г., Варшава.

Въ Совѣтъ Императорскаго Варшавскаго Университета.

Государь императоръ, по всеподданнѣйшему докладу господина министра народнаго просвѣщенія въ 23 день февраля сего года, высочайше соизволилъ на учрежденіе стипендій имени Николая Коперника, на счетъ процентовъ съ капитала въ шестнадцать тысячъ сто семь рублей пятьдесятъ четыре копѣйки, собраннаго по подпискѣ варшавскими обывателями - распорядителями празднества 400 лѣтняго юбилея дня рожденія астронома Коперника.

О таковомъ высочайшемъ повелѣніи, доведенномъ господиномъ министромъ до свѣдѣнія Правительствующаго Сената, его сіятельство, отъ 26 минувшаго февраля за № 2420, увѣдомилъ меня и вмѣстѣ препроводилъ утвержденныя имъ сего же числа правила объ означенныхъ стипендіяхъ, для предложенія Совѣту Варшавскаго Университета къ подлежащему исполненію и руководству.

Имѣю честь о вышеизложенномъ сообщить Совѣту Университета для зависящаго распоряженія и вмѣстѣ препроводить утвержденныя его сіятельствомъ правила о стипендіяхъ имени Коперника въ подлинникѣ.

Попечитель Округа, сенаторъ Э. Витте.
Правитель Канцеляріи С. Никольскій.

CXLVIII. Правила о стипендіяхъ имени Коперника, 26 февраля 1876 г.

На основаніи высочайшихъ повелѣній 1 августа 1873 г. и 23 февраля 1876 г. утверждаю. Февраля 26 дня 1876 года. Министръ народнаго просвѣщенія

графъ Дмитрій Толстой.

Правила
о стипендіяхъ имени Николая Коперника при Императорскомъ Варшавскомъ Университетѣ.

§ 1. По поводу 400-лѣтняго юбилея Коперника, на основаніи высочайшаго повелѣнія, послѣдовавшаго въ 23 день февраля 1876 года, учреждаются при Императорскомъ Варшавскомъ Университетѣ стипендіи имени Николая Коперника, на счетъ процентовъ съ капитала, собраннаго по подпискѣ и заключающагося въ процентныхъ бумагахъ на 16.100 руб. и въ наличныхъ 7 р. 54 коп.

§ 2. Этотъ неприкосновенный капиталъ находится въ вѣдѣніи Варшавскаго Университета и хранится въ одномъ изъ правительственныхъ банковъ, по усмотрѣнію Университетскаго правленія. Проценты съ капитала поступаютъ въ спеціальныя средства Университета съ исключительнымъ назначеніемъ на стипендіи и денежныя выдачи, означенныя въ § 8.

§ 3. Число и размѣръ стипендій имени Коперника каждогодно опредѣляются, смотря по надобности.

§ 4. Стипендіи назначаются студентамъ физико-математическаго факультета Варшавскаго Университета, по отдѣленію математическихъ наукъ.

§ 5. Назначеніе стипендій зависитъ отъ ректора Варшавскаго Университета, по представленію физико-математическаго факультета, и утверждается попечителемъ Варшавскаго Учебнаго Округа.

§ 6. Правомъ на полученіе стипендій пользуются всѣ студенты физико-математическаго факультета, отдѣленія математическихъ наукъ, оказывающіе отличные успѣхи по предметамъ: математики, физики, механики и въ особенности астрономіи, причемъ преимущество дается тѣмъ изъ студентовъ, которые представятъ вполнѣ удовлетворительныя письменныя работы на одобренныя факультетомъ темы.

§ 7. Въ особенныхъ случаяхъ стипендіи могутъ быть назначаемы (§ 5) по ходатайству физико-математическаго факультета также и окончившимъ университетскій курсъ студентамъ, причемъ они должны подчиняться общимъ существующимъ для кандидатовъ-стипендіатовъ правиламъ. При командированіи стипендіатовъ въ другіе русскіе университеты или за границу, для усовершенствованія въ наукахъ, Уни-

верситету предоставляется право (§ 5) выдавать таковым, въ видѣ ежегоднаго пособія, всю имѣющуюся свободную стипендіальную сумму, но не болѣе 900 руб. въ годъ.

§ 8. Если въ какомъ либо году не окажется достойныхъ кандидатовъ на полученіе стипендіи имени Коперника, то Университету предоставляется право остающіяся такимъ образомъ свободныя суммы распредѣлять между студентами физико-математическаго факультета, въ видѣ единовременныхъ пособій.

§ 9. Имена студентовъ, удостоенныхъ стипендіи, или единовременныхъ пособій изъ означенной стипендіальной суммы, объявляются въ газетахъ 11-го февраля, въ день рожденія знаменитаго астронома.

Директоръ департамента народнаго просвѣщенія М. Брадке.

Дѣло № 137, т. 1. Тутъ же проектъ этихъ правилъ, написанный коммиссіей профессоровъ и пересмотрѣнный физико-математическимъ факультетомъ, и представленіе ректоромъ окончательной редакціи его, въ какой она была утверждена министромъ.

Вскорѣ время объявленія 11-го февраля замѣнено было 19-февраля. Тамъ-же.

Затѣмъ, согласно съ ходатайствомъ физико-математическаго факультета и попечителя Округа, было 30 дек. 1899 г. разрѣшено министромъ народнаго просвѣщенія внести въ Правила измѣненія: 1, въ § 3 послѣ словъ „каждогодно опредѣляются“ прибавить „физико-математическимъ факультетомъ“ и 2, въ § 8 послѣ словъ „студентами физико-математическаго факультета“ прибавить „математическаго отдѣленія“. Увѣдомленіе объ этомъ — тамъ же, № дѣла 137, т. 2. Ср. въ Архивѣ Варшав. учебн. округа дѣло № 1769, X 3.

№ CXLIX. Представленіе Варшавскимъ Обществомъ любителей наукъ министру внутреннихъ дѣлъ герцогства Варшавскаго Лущевскому списка избранныхъ членовъ вновь учрежденнаго административнаго совѣта Общества, съ просьбой о содѣйствіи и покровительствѣ, 8 іюня н. с. 1808 года.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk.

Odebrawszy od najjaśniejszego pana akt potwierdzenia swojego i nader chlubny zaszczyt w nadanem sobie imieniu Towarzystwa Królewskiego, chcąc stalszą postanowić organizacyą dla tem pewniejszego dopełnienia wszystkich obowiązków, które z nowooznaczonych stosunków wynikać mogą, mianowało na posiedzeniu 29 b. m., stosownie do przepisów prawnych, z grona członków swoich czynnych w. w. j. x. Xawerego Bohusza, Michała Bergonzoniego, Karola Kortuma, Stanisława Staszica, Andrzeja Horodyskiego administratorami Towarzystwa, nadając im tę powagę i moc, oraz wkładając na nich te wszystkie obowiązki, jakie takowym administratorom bądź z przepisów prawa, bądź z względu potrzeb Towarzystwa, służyć mogą. Protokół sądownie sporządzony wspomnionego wyboru i mianowania Towarzystwo Królewskie z należnem uszanowaniem j. w. ministrowi spraw wewnętrznych przesyła i tę pewną ma nadzieję, iż j. w. minister wyrażonych administratorów nie tylko we wszelkich ku dobru Towarzystwa zmierzających krokach przed wszelkiemi władzami rządowemi ciągle wspierać raczy, ale nadto, jako gorliwy naczelnik oświecenia, zaszczycać zechce czynną opieką i protekcyą Towarzystwo, którego jedynym jest zamiarem stawać się w wydziale oświecenia narodowego coraz użyteczniejszem i ku temu celowi całą usilność swoją poświęcać.

X. Jan Albertrandi, biskup zenopolit(ański), prezydujący.

№ 1626. Akta, tyczące się Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie, od 9 Czerwca 1808 do 1 Maja 1834 r., v. 1, k. 4.

CL. Представленіе Прав. Комиссіею духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія намѣстнику кн. Заіончеку проекта привилегій Общества любителей наукъ, для поднесенія на высочайшее утвержденіе, 24 апр. н. с. 1816 г.

Do namiestnika Królewskiego Kommissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

W dopełnieniu najwyższej woli n. pana, udzielonej sobie przez odezwę ministra sekretarza stanu z d. 27 Marca r. b., rozważywszy zwracające się tu przełożenie Warszawskiego Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk i przekonawszy się, że rozciągnienie żądanych przez toż Towarzystwo dobrodziejstw może się o wiele przyłożyć do rozszerzenia nauk i światła w kraju, Kommissya Rz. wyznań rel. i oświecenia publ. poczytała sobie za obowiązek złożyć namiestnikowi królewskiemu w załączeniu oprócz projektu do postanowienia jego cesarsko-królewskiej m-ci względem żądań tegoż Towarzystwa, drugi podobny projekt do ustawy, rozciągającej toż samo dobrodziejstwo dla wszelkich instytutów oświecenia publicznego w kraju, końcem przełożenia jednego i drugiego najjaśniejszemu panu, z prośbą, ażeby ustawy te najłaskawiej i w stosunkach królestwa Polskiego z państwem Rossyjskim rozciągnąć raczył. Dan w Warszawie dnia 24 Kwietnia 1816 r.

Minister S. Potocki. Surowiecki, s. j.

Тамъ же, л. 17.—Тутъ же и проекты, не осуществившіеся.

CLI. Опись зданій Общества любителей наукъ, составленная архитекторомъ Идзковскимъ по порученію комиссіи, назначенной для провѣрки состоянія имущества и оборота суммъ Общества, 21 мая н. с. 1833 г.

Dom byłego Towarzystwa przyjaciół nauk położony jest przy ulicy Krakowskie Przedmieście i ulicy Nowy Świat: obejmuje nr. 1319—1320—1321. Front jego główny od ulicy Krakowskie Przedmieście zawiera długości łokci 67½, od ulicy Nowy Świat długości łokci 102½. Szerokość frontu rozmaita. Szerokość części przy Nowym Świecie łokci 20. Dom ten składa się z dwóch części głównych, z których jedna na planie od strony Krakowskiego przedmieścia korpus okazuje, mający dół, antresole, pierwsze i drugie piętro; wszystko razem trzyma wysokości łokci 28. Wyżej znajduje się facyata. Część od strony ulicy Nowy Świat zawiera mieszkania na dole, na pierwszem i drugiem piętrze, obejmując wysokości łokci 19. Dach korpusu jest blachą żelazną kryty, część zaś od ulicy Nowy Świat pokryta jest dachówką. Przy tym domie znajdują się inne

ekonomiczne zabudowania, które objęte na planach widzieć się dają, a przeznaczenie ich w szczegółowej dezygnacyi wyjasnionem zostanie. Posessyja ta graniczy z domem Zienteckich, położonym przy ulicy Alexandrya, z drugiej zaś strony z domem x. x. Missyonarzy, przy ulicy Nowy Świat położonym.

Przy dołączonych planach znajdują się objaśnienia piątr i części ekonomicznych, sposób zaś, w jakim lokale i zabudowania ekonomiczne są zajęte, wyjaśnia dołączony tu oddzielny wykaz. Z wykazu tego jest rzeczą widoczną, iż do przyszłego rozporządzenia pozostają tylko sale, znajdujące się na pierwszem piętrze pod № 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 97, które dotychczas użyte i zajmowane były przez samo byłe Towarzystwo przyjaciół nauk. Do lokalu tego prowadzą jedne schody główne marmurowe, drugie mniejsze drewniane. Nadmienić tu równie można, iż sala pod № 92 przechodzi przez pierwsze i drugie piętro i że piece znajdują się tylko w tej sali i pod № 90, 97.

Jakkolwiek gmach ten jest nowym, wszelako potrzebuje reperacyi, które na dwa rodzaje podzielić można: 1° reperacyje, mogące być później wykonane, które oraz zastosowane być mogą do potrzeby przyszłego przeznaczenia gmachu, 2° reperacyje gwałtowne i jaknajspieszniej mające być uzupełnione, jakiemi są naprawa dachów, rynien, holtai, wprawienie szyb i przywrócenie obitych tynków u dołu. Reperacya ta ostatnia jest koniecznie i natychmiast potrzebną, chcąc uchronić gmach cały od szkodliwych wpływów wilgoci, zniszczyć mogącej suffity i osłabić fundamenta: i w tym to celu sporządzony został dołączający się tu anszlag, ażeby bez żadnej zwłoki potrzebne środki obmyślonemi i przedsiewziętemi być mogły.

W Warszawie, dnia 21 Maja 1833.

A. Idźkowski.

Тамъ же, лл. 144—145.

CLII. Изъ оцѣнки недвижимости Общества любителей наукъ, составленной къ 3 ноября н. с. 1833 г. архитекторомъ Маркони для комитета, занимавшагося исчисленіемъ казенныхъ убытковъ, причиненныхъ мятежемъ 1830—1831 г. г.

Taxa possessyi № 1319, 1320 byłego Towarzystwa przyjaciół nauk, przy ulicach Krakowskie Przedmieście i Nowy Świat położonej.

Opisanie possessyi.

Possessya ta składa się z następujących zabudowań:

1. Dom massiv murowany o parterze, antresolach, pierwszem i drugiem piętrze, frontem do ulic Krakowskie Przedmieście i Nowy Świat

stojący, blachą kryty, z kopułą, 11 łokci wysokości mającą, zawiera długości łokci 66, szerokości łoki $36^{3}/_{4}$, wysokości łokci $21^{3}/_{4}$.

2. Officyna massiv murowana o parterze, antresolach i pierwszem piętrze, frontem do ulicy Nowy Świat stojąca, dachówką karpiówką kryta, długości łokci 77, szerokości łokci $23^{1}/_{2}$, wysokości łokci 18.

3. Officyna murowana o parterze, antresolach i pierwszem piętrze, wchodząc z ulicy Nowy Świat po prawej ręce w dziedzińcu stojąca, dachówką holenderką kryta, długości łokci $17^{1}/_{2}$, szerokości łokci $13^{1}/_{2}$, wysokości łokci 18.

4. Wozownia murowana, mająca nad sobą pomieszkanie, które stanowi 1-sze piętro w tejże samej linji, co i powyższa officyna, w dziedzińcu stojąca, blachą kryta, długości łokci 14, szerokości łokci $13^{1}/_{2}$, wysokości łokci 11.

5. Wozownia murowana w tejże samej linji, co i poprzedzająca, bramą tylko przedzielona, dachówką holenderką kryta, długości łokci 14, szerokości łokci $13^{1}/_{2}$, wysokości łokci $5^{1}/_{2}$.

6. Officyna murowana, w dziedzińcu poprzecznie przy ścianie sąsiedzkiej naprzeciw bramy stojąca, o parterze, dachówką karpiówką kryta, długości łokci 35, szerokości łokci 9, wysokości łokci $5^{1}/_{2}$.

7. Stajnia i wozownia murowana, w drugim dziedzińcu przy ścianie sąsiedzkiej stojąca, dachówką holenderką kryta, długości łokci 43, szerokości łokci 11, wysokości łokci $5^{1}/_{2}$.

8. Drwalnie drewniane, dachówką karpiówką kryte, długości łokci $38^{1}/_{2}$, szerokości łokci 6, wysokości łokci $3^{1}/_{2}$.

9. Kloaki drewniane o parterze i 1-m piętrze, blachą kryte, w drugim dziedzińcu przy officynie pod liczbą 3 wymienioną stojące, długości łokci $7^{1}/_{2}$, szerokości łokci 3, wysokości łokci 11.

10. Studnia z pompą i szubrawcem w pierwszym dziedzińcu przy bramie.

11. Bruk. 12. Grunt. Далѣе слѣдуетъ опись частностей владѣнія съ означеніемъ цѣны каждой изъ нихъ; причемъ въ концѣ ея: Ad 11 num. Bruk: 91 sążni □ bruku a fl. 12 = zł. 1092. Ad 12 num. Grunt 8.666 łok. □ gruntu w całej possessyi a fl. 9 = zł. 77.994. Summa zł. 409.020 gr. $2^{1}/_{2}$.

W Warszawie, dnia 3 Listopada 1833 roku.

Henryk Marconi, bud. rząd.

Тамъ же, лл. 288, 296.

CLIII. Изъ протокола описи быв. зданій Общества любителей наукъ, составленнаго при передачѣ ихъ въ вѣдѣніе Лотерейнаго управленія, 15 января н. с. 1835 г.

do narodu o jedność i zgodę z dyktatorem Chłopickim. Воззваніе къ народу о единодушіи и согласіи съ диктаторомъ Хлопицкимъ, сочиненное Станиславомъ Солтыкомъ.

Тарновскій графъ Иванъ Феликсъ (Tarnowski hrabia Felix). Въ спискѣ членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ находится сенаторъ кастелянъ графъ Иванъ Тарновскій. Въ № 525 Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 года объявлено, что онъ представилъ мятежническому правительству согласіе на дѣйствія сейма, какъ въ признаніи польскаго мятежа, такъ и по предмету удаленія отъ польскаго престола государя императора и всего августѣйшаго его дома.

Хржановскій Игнатій (Chrzanowski Ignacy) участвовалъ въ изданіи во время мятежа Журнала для дѣтей (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 г. № 363). Былъ секретаремъ Варшавскаго патріотическаго общества (См. Польской Газеты, Gazeta Polska 1831 г. № 145).

Чарторыскій князь Адамъ, до мятежа сенаторъ воевода, Двора Его Императорско-Царскаго величества оберъ-камергеръ, членъ Государственнаго совѣта Россійской имперіи и членъ Совѣта правленія царства Польскаго, наконецъ членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа былъ предсѣдателемъ временнаго правленія, предсѣдателемъ сенаторской палаты, а наконецъ предсѣдателемъ народнаго правленія. По возстановленіи въ царствѣ Польскомъ законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда съ объявленіемъ имени его въ послѣднемъ, то есть въ III разрядѣ.

Чарторыскій князь Адамъ (Czartoryski x-że Adam), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Przemowa do Warszawianów. Рѣчь его къ жителямъ города Варшавы.

Ястржембовскій Албертъ (Jastrzembowski Albert). Konstytucya dla Europy (Za zgodność z oryginałem). Конституція для Европы, данная въ мятежной Варшавѣ 21 апрѣля/3 мая въ первый годъ кровожаднаго царствованія польскихъ бунтовщиковъ; она напечатана на 18 страницахъ въ 8 долю листа. Албертъ Ястржембовскій въ качествѣ секретаря сборища безумнѣйшихъ бунтовщиковъ засвидѣтельствовалъ, что печатный экземпляръ сей конституціи изданъ сходно съ подлиннымъ.

CXL. Запросъ маркиза А. К. Паулуччи директору Намѣстнической канцеляріи П. Ѳ. Еліашевичу о причинахъ закрытія Варшавскаго Общества любителей наукъ, 4/16 августа 1857 г.

Секретно.

Милостивый государь, Петръ Ѳеодоровичъ.

Вице-президентъ Познанской регенціи баронъ Мирбахъ отъ 7 августа сего года увѣдомилъ меня, что графъ Дзялынскій, Цѣшковскій, Потворовскій и другія лица основали въ г. Познани Общество наукъ для великаго герцогства Познанскаго, подобное существующему въ Краковѣ, цѣлью коего есть усовершенствованіе наукъ по всѣмъ отраслямъ знаній посредствомъ словесныхъ и письменныхъ разсужденій, съ изъятіемъ однако изъ занятій Общества всякихъ историческихъ предметовъ, относящихся къ существующимъ нынѣ правительствамъ. Лучшія ученыя сочиненія будутъ награждаемы преміями отъ Общества, языкъ же для оныхъ постановленъ исключительно польскій.

Какъ въ Варшавѣ, еще до 1831 года, существовало подобное Общество подъ названіемъ Towarzystwo przyjaciół nauk, и баронъ Мирбахъ желаетъ знать, какимъ образомъ оное прекратилось: само ли собою или же по распоряженію правительства, то я имѣю честь покорнѣйше просить ваше превосходительство сообщить мнѣ таковое свѣдѣніе для передачи онаго по принадлежности.

Съ совершеннымъ почтеніемъ и преданностію имѣю честь быть, милостивый государь, вашего превосходительства покорнѣйшій слуга

Маркизъ Паулуччи.

№ 663. Варшава, 4/16 августа 1857.

Его превосходительству П. Ѳ. Еліашевичу.

CXLI. Отвѣтъ Еліашевича Маркизу Паулуччи о закрытіи Общества любителей наукъ (авг. 1857 г.).

Секретно.

Милостивый государь, маркизъ Амилькаръ Карловичъ.

На отношеніе вашего превосходительства № 663 имѣю честь увѣдомить, что существовавшее въ Варшавѣ до возникшаго въ царствѣ Польскомъ мятежа 1830 года Общество любителей наукъ упразднено по Высочайшему повелѣнію, объявленному генералъ-фельдмаршалу князю Варшавскому въ отзывѣ бывшаго военнаго министра князя Чернышева отъ 6 апрѣля 1832 года.

Примите увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности.

Его превосходительству маркизу А. К. Паулуччи.

Черновое.

Дѣла Намѣстнической Канцеляріи за время намѣстничества гр. Паскевича Эриванскаго, по разряду дѣлъ политическихъ.

Книги и акты Верховнаго Уголовнаго суда, въ количествѣ ок. 50 томовъ, запечатаны по повелѣнію гр. Берга.

CXLII. Представленіе и. д. президента города Варшавы варшавскому генералъ-губернатору Гурко о необходимости производства капитальной передѣлки и поправки памятника Коперника, на городскія средства, 4 февраля 1893 года.

Господину варшавскому генералъ-губернатору и. д. президента города Варшавы

рапортъ.

Памятникъ Коперника въ Варшавѣ пришелъ въ крайнюю ветхость вслѣдствіе атмосферическихъ вліяній и неровной осадки, происходящей отъ недостаточно прочнаго фундамента и неправильной конструкціи пьедестала, состоящаго изъ кирпичной клади, облицованной тонкими плитками мрамора. При такой конструкціи памятника всѣ мелкія починки, требующія затратъ отъ 500 до 1000 рублей, не принесли бы соразмѣрной расходу пользы. Для приведенія памятника въ полную исправность на долгія времена необходимо произвести капитальную перестройку памятника, устроивъ сплошное обширное бетонное основаніе, переложивъ существующія ступени и замѣнивъ нынѣшній пьедесталъ новымъ, состоящимъ только изъ трехъ монолитовъ хорошаго гранита. По проекту городской росписи 1893 года § 14, ст. XII, № 132 внесена на этотъ предметъ, согласно технической смѣтѣ, сумма 5.600 рублей.

Работы эти выходятъ изъ круга обыкновенныхъ строительныхъ работъ, по самому ихъ роду, конструкціи и матеріалу, и принадлежатъ нѣкоторымъ образомъ къ работамъ артистическимъ. Обработка, профилеровка обломовъ и полировка гранитныхъ монолитовъ, равно какъ обновленіе и бронзировка статуи требуютъ спеціальныхъ знаній и особенной точности исполненія. Подъемъ и передвиженіе при разборкѣ и установкѣ памятника грузовъ вѣсомъ отъ 200 до 600 пудовъ требуютъ особыхъ сильной конструкціи лѣсовъ, особыхъ техническихъ приспособленій, приборовъ, а также надлежащаго опыта и навыка въ этого рода работахъ. Такія работы не могутъ быть отдаваемы съ публичныхъ торговъ, такъ какъ онѣ требуютъ спеціальныхъ техническихъ познаній; кромѣ сего, является почти невозможнымъ составить заранѣе

условія для общихъ торговъ, вслѣдствіе трудности опредѣленія цвѣта, качества гранита и рода его отдѣлки. Въ виду выше изложеннаго исполненіе такихъ работъ необходимо поручить надлежащимъ спеціалистамъ, каждому по роду его работъ. Только при такомъ способѣ производства работъ можно расчитывать на вполнѣ успѣшное и хорошее ихъ исполненіе и возможное удешевленіе противъ смѣтнаго исчисленія, причемъ, въ случаѣ остатка отъ означенной суммы, желательно было бы устроить при памятникѣ скверъ.

Представляя эти соображенія на благоусмотрѣніе вашего высокопревосходительства, имѣю честь покорнѣйше просить зависящаго распоряженія о разрѣшеніи Магистрату произвести капитальный ремонтъ монумента Коперника хозяйственнымъ способомъ, подъ надзоромъ городской технической службы.

Генералъ-майоръ Бибиковъ.

Начальникъ канцеляріи, коллежскій совѣтникъ М. Пронашко.

Г. Варшава, 4 февраля 1893 г. № 2834/619.

Далѣе слѣдуетъ соотвѣтственное представленіе генералъ-губернатора министру внутреннихъ дѣлъ, отъ 23 февраля 1893 г. № 1880.

CXLIII. Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генералъ-губернатору Гурко о разрѣшеніи произвести капитальную передѣлку и поправку памятника Коперника на городскія средства, 11 марта 1893 года.

11 марта 1893 года. № 2149.

Министерство внутреннихъ дѣлъ господину варшавскому генералъ-губернатору.

Вслѣдствіе отношенія за № 1880, по предположенію о производствѣ хозяйственнымъ способомъ работъ по ремонту памятника Коперника въ Варшавѣ съ отнесеніемъ потребнаго на этотъ предметъ расхода на кредитъ, назначенный по § 14 ст. 132 росписи г. Варшавы на 1893 г., въ суммѣ 5600 р., имѣю честь увѣдомить ваше высокопревосходительство, что, въ виду сообщенныхъ въ упомянутомъ отношеніи данныхъ, я не встрѣчаю препятствія къ приведенію означеннаго предположенія въ дѣйствіе на проектированныхъ и одобренныхъ вами, милостивый государь, основаніяхъ.

За министра внутреннихъ дѣлъ, товарищъ министра сенаторъ Плецъ.

Вице директоръ С. Щегловитовъ.

CXLIV. Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генералъ-губернатору Гурко о разрѣшеніи производства дополнительныхъ работъ по отдѣлкѣ и поправкѣ памятника Коперника на городскія средства, 10 марта 1894 г.

10 марта 1894 г. № 2074.

Министерство внутреннихъ дѣлъ господину варшавскому генералъ-губернатору.

Вслѣдствіе отношенія за № 2174, имѣю честь увѣдомить ваше высокопревосходительство, что, во вниманіе къ приведеннымъ въ означенномъ отношеніи даннымъ, я не встрѣчаю препятствія къ удовлетворенію ходатайства Варшавскаго городоваго магистрата о разрѣшеніи производства хозяйственнымъ способомъ дополнительныхъ работъ по ремонту памятника Коперника въ г. Варшавѣ, съ отнесеніемъ необходимаго для сего расхода на дополнительный кредитъ въ 3000 руб., назначенный по § 14 ст. 140 росписи названнаго города на 1894 годъ.

За министра внутреннихъ дѣлъ, товарищъ министра (подпись не разборчива).

Вице-директоръ С. Щегловитовъ.

Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора II дѣлопроизводство 2-го стола, дѣло по представленію и. д. президента г. Варшавы о ремонтѣ памятника Коперника въ Варшавѣ, нач. въ февр. 1893 г., № 31.

Дальнѣйшіе документы изданы выше, Приложенія, кн. 1, № CLVIII и слѣд.

CXLV. Предложеніе о составленіи исторической записки относительно бывшей въ Варшавѣ усыпальницы Шуйскихъ, 29 января 1900 года.

Помощникъ варшавскаго генералъ-губернатора его превосходительству господину профессору Д. В. Цвѣтаеву.

Милостивый государь, Дмитрій Владиміровичъ.

Министерство Императорскаго Двора, сообщая, что для поднесенія Его Императорскому Величеству представленъ воспроизведенный съ натуры рисунокъ, изображающій „Усыпальницу московскаго царя Василія Іоанновича Шуйскаго въ Варшавѣ“, проситъ доставить свѣдѣнія о томъ, дѣйствительно ли существующее въ гор. Варшавѣ зданіе составляло нѣкогда усыпальницу царя Василія Шуйскаго, и въ утвердительномъ случаѣ, въ чьемъ вѣдѣніи находится это зданіе, а также,

не имѣется ли въ архивахъ гор. Варшавы данныхъ, прочно устанавливающихъ историческое его значеніе.

Имѣя въ виду, что въ послѣднее время вы, Дмитрій Владиміровичъ, посвятили свои научные труды и спеціальному изученію, на основаніи архивныхъ данныхъ, исторіи зданія, служившаго мѣстомъ погребенія въ Варшавѣ царя Василія Іоанновича, я позволяю себѣ обратиться къ вамъ съ покорнѣйшею просьбою, не признаете ли возможнымъ принять на себя составленіе краткой исторической записки, которая заключала бы въ себѣ свѣдѣнія, уясняющія для Министерства Императорскаго Двора современное положеніе вопроса объ усыпальницѣ царя Василія Шуйскаго.

Примите увѣреніе въ истинномъ уваженіи и совершенной преданности

Ив. Подгородниковъ.

№ 1880. 29 января 1900 года, г. Варшава.

Дѣла Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора по 1 дѣлопроизводству, г. 1900; также у меня.—Въ исполненіе предложенія, представленная мною въ Управленіе Варшавскаго генералъ-губернаторства соотвѣтственная записка была переслана Управленіемъ въ Министерство Императорскаго Двора, и ея нѣтъ въ Архивѣ. Часть ея воспроизведена мною въ докладной запискѣ попечителю Варшавскаго учебнаго округа, 1900 г.; см. ниже, въ дѣлахъ Архива I Варшавской мужской гимназіи.

Архивъ Императорскаго Варшавскаго Университета.

CXLVI. Представленіе ректора Имп. Варшавскаго Университета Н. М. Благовѣщенскаго попечителю Учебнаго Округа Витте о представленномъ президентомъ г. Варшавы проектѣ правилъ присужденія стипендій имени Коперника, 14 марта 1874 г.

Варшава, 14 марта 1874 г. № 601.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа ректоръ Императорскаго Варшавскаго Университета.

Во исполненіе предложенія господина управляющаго Варшавскимъ учебнымъ округомъ, отъ 26 января сего года за № 567, имѣю честь представить нижеизложенныя соображенія по проекту правилъ о порядкѣ учрежденія и выдачи стипендій имени Коперника.

Возвращаемый у сего проектъ состоитъ изъ восьми пунктовъ.

Первый пунктъ, содержащій указаніе на обстоятельство, давшее поводъ къ установленію стипендій имени Коперника, слѣдовало бы пополнить ближайшимъ обозначеніемъ высочайшаго повелѣнія, состоявшагося по этому предмету.

Второй пунктъ опредѣляетъ, что стипендіи Коперника предназначаются для студентовъ факультета физико-математическихъ наукъ. Въ виду того, что означенный факультетъ состоитъ изъ двухъ отдѣленій, а именно: изъ отдѣленія математическихъ наукъ и отдѣленія естественныхъ наукъ, а также принимая во вниманіе, что, согласно 5-му пункту проекта, стипендіи должны быть предоставляемы студентамъ, преуспѣвающимъ въ астрономіи, математикѣ и физикѣ, слѣдовательно въ предметахъ, принадлежащихъ къ первому изъ указанныхъ отдѣленій факультета, было бы умѣстнымъ оговорить во второмъ пунктѣ, что стипендіи Коперника назначаются студентамъ отдѣленія математическихъ наукъ физико-математическаго факультета.

Въ третьемъ пунктѣ проекта положено, что стипендіальный фондъ „будетъ обезпеченъ ипотекою недвижимостей въ г. Варшавѣ,

преимущественно каменныхъ, жилыхъ домовъ, построенныхъ въ центрѣ города, т. е. представляющихъ самую лучшую гарантію въ безопасности капитала". Нѣтъ сомнѣнія, что обезпеченіе стипендіальнаго фонда ипотекою городской недвижимости вполнѣ цѣлесообразно и во многихъ отношеніяхъ удобно, но для дѣйствительной безопасности капитала необходимы, по моему мнѣнію, слѣдующія условія: а) чтобы стипендіальный фондъ былъ обезпеченъ на первомъ мѣстѣ IV-го раздѣла и съ преимуществомъ предъ записями, значащимися въ III-мъ раздѣлѣ ипотечнаго указателя. Это условіе самое существенное: нельзя допустить, чтобы какой-либо кредиторъ пользовался преимуществомъ по ипотекѣ предъ стипендіальнымъ фондомъ, ибо, въ случаѣ обращенія такимъ кредиторомъ взысканія на городскую недвижимость, легко могло бы случиться, что продажная цѣна оной оказалась бы недостаточною для возмѣщенія стипендіальнаго капитала, подлежащаго, вслѣдствіе публичной продажи недвижимости на общемъ основаніи, исключенію изъ ипотечнаго указателя... [Далѣе еще три условія, подробно опредѣляющія способы наиболѣе безопаснаго помѣщенія и обезпеченія стипендіальной суммы].

Въ четвертомъ пунктѣ проекта сказано, что администрація стипендіальнаго фонда возлагается на городское управленіе и что президенту города присвоивается званіе попечителя стипендій. Изъ проекта не видно, на чемъ именно основано такое положеніе. Законнымъ основаніемъ тому могло бы служить или соотвѣтственное по этому предмету указаніе въ высочайшемъ повелѣніи, разрѣшившемъ собираніе добровольныхъ пожертвованій для учрежденія стипендій имени Коперника, или пожертвованіе городскимъ сословіемъ значительной суммы для этой цѣли. Въ противномъ случаѣ забота о сохранности стипендіальнаго фонда и о согласномъ назначенію употребленіи его должна быть возложена на то именно учрежденіе, которое ближе всего заинтересовано въ этомъ дѣлѣ, а именно на университетское начальство, тѣмъ болѣе, что высочайше утвержденнымъ 8 іюня 1869 г. Уставомъ Императорскому Варшавскому Университету предоставлено пріобрѣтать, на правѣ полной собственности, движимое и недвижимое имущество.

Въ пятомъ пунктѣ проекта оговорено, что стипендіи предоставляются студентамъ по конкурсу на предложенную тему по предметамъ астрономіи, математики и физики. При такомъ условіи, выдачи согласно съ точно обозначеннымъ ихъ характеромъ, должны выдаваться въ видѣ премій, которыя могутъ быть обозначены названіемъ „премій изъ стипендіальнаго фонда имени Коперника". Что же касается до условій, при соблюденіи которыхъ таковыя стипендіи должны быть присуждаемы, а именно на основаніи ли успѣховъ, оказываемыхъ соискателями на переходныхъ и контрольныхъ испытаніяхъ, согласно общимъ

Działo się w Warszawie, w gmachu dawniej Towarzystwa przyjaciół nauk pod № 1319 i 1320/21, dnia 15 Stycznia 1835 roku.

W korpusie pierwsze piętro.

XXVI. Wschody marmurowe o 43-ch stopniach z poręczami lanemi żelaznemi, sień przed salą wykładana dużemi flizami.

XXVII. Sala duża ze ścianami w stabiliturę, z sufitem półokrągłym, cztery okna od frontu, dwa weneckie z boku, z kolumnami iońskiemi; naprzeciw okien są cztery kolumny porządku rzymskiego, po bokach cztery pilastry tegoż porządku, pomiędzy oknami od frontu jest kominek marmurowy; dwa piece z kafli niepolewanej, obielone, bez rur i drzwiczek, do palenia wcale nieurządzone. Auditorium wzniesione ze wschodkami; cała podłoga w deski podłużne.

XXVIII. Jeden mały pokoik przyległy sali o jednym oknie na dziedziniec, piec z kafli polewanych, drzwiczek żelaznych do pieca brakuje, podłoga w deski.

XXIX. Duży pokój obok sali, ozdobiony czterema kolumnami porządku jońskiego, dwa okna na statuę Kopernika, cztery okna na ulicę Alexandrya, podłoga w krzyże.

XXX. Jeden pokoik mały, zielono malowany, o jednem oknie na posąg Kopernika, podłoga w krzyże; w tym pokoju są szafy za szkłem przy dwóch ścianach, które, jako na książki przydatne, na gruncie pozostają, ile że są przymocowane do muru.

XXXI. Pokój duży, mający zamiast drzwi trzy arkady, siedm okien na posąg Kopernika, trzy okna od Nowego Światu, podłoga w krzyże; w tym pokoju są pułki do książek w około ścian, które, jako przymocowane, pozostać muszą i na archiwum przydatne bydź mogą; także jest jeden stół podłużny, duży z szufladami.

XXXII. Jeden pokój o dwóch oknach od Nowego Światu, oraz sala o pięciu oknach z pułkami z drzewa sosnowego czerwono lakierowanego; lokal ten zajęty jest przez komitet, sprawdzający wydatki rewolucyjne. Tak w pokoju, jako i w sali, jest piec z kafli polewanych; podłoga w krzyże.

XXXIII. Sześć pokoi, to jest: trzy od frontu, jeden o dwóch, a dwa o jednem oknie od Nowego Światu; od tyłu trzy pokoje z oknami na dziedziniec, przytem kuchnia i spiżarnia; lokal ten wynajęty jest p. Bergonzoniowej aż do Wielkiej Nocy 1835 roku za roczną summę zł. p. 1200; do tego lokalu należy piwnica i jedna z komurek № 13.

XXXIV. Sześć pokoi, to jest: jeden pokój o trzech oknach i jeden o jednem oknie od Nowego Światu, cztery pokoje i kuchnia z oknami na podwórze, wynajęte p. p. Blum i Jakubowskiemu aż do Ś-go Michała

1835 r. za zł. p. 1844 rocznie, a to łącznie z lokalem w antresolu pod № 19; do tego lokalu należy piwnica, stajnia i wozownia № 10 i 12 i dwie komorek № 13; w tym lokalu są trzy piece i kominek, posadzki od frontu w tafle, od tyłu podłogi w deski.

Drugie piętro.

XXXV. Sześć pokoi, z których dwa pokoje o trzech, jeden o jednem, a jeden o dwóch oknach od statui Kopernika, dwa zaś pokoje od dziedzińca z kuchnią, wynajęte sędziemu Glass aż do Ś-go Michała 1835 r. za summę roczną zł. p. 1100 razem z lokalem w antresolu № 23; do tego lokalu należy piwnica, góra i jedna z komórek № 13.

XXXVI. Takiż sam zupełnie lokal po drugiej stronie zajmuje p. Liwius aż do Wielkiej Nocy 1835 r. za roczną summę zł. p. 1100 prócz antresolów, jakie p. Glass pod № 23 ma w posiadaniu.

Mieszkanie na kopule.

XXXVII. · Cztery pokoiki z kuchnią niewynajęte....

Referendarz stanu S. Werner. A. Schutz, r. b. J. Hanusz, murgrabia domu, и другіе.

№ 1626. Akta Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego, tyczące się funduszów Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie, r. 1834—1835, A. v. II, k. 230, 233, 234, 235.

CLIV. Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Окунева въ Совѣтъ управленія о выдачѣ ему изъ Польскаго банка на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ и отъ продажи его дома, 28 апрѣля/5 мая 1840 г.

Въ Совѣтъ Управленія царства попечитель Варшавскаго учебнаго округа.

Домъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, положенный на улицахъ: Краковское-Предмѣстье и Новый Свѣтъ подъ № 1319, 1320 и 1321-мъ, на основаніи высочайшей воли и повелѣнія его свѣтлости князя намѣстника отъ 12/24 апрѣля 1833 года за № 952 конфискованъ съ предназначеніемъ въ пользу учебныхъ заведеній; впослѣдствіи же, съ разрѣшенія его императорскаго величества отъ 5/17 марта 1835 года, домъ сей проданъ Генеральной Дирекціи лотереи, согласно оцѣнкѣ, за 409,020 злотыхъ $2^1/_2$ гроша.

Изъ таковаго фундуша по вычетѣ обезпеченныхъ симъ домомъ долговъ и прибавкѣ слѣдующаго отъ капитала процента находилась по конецъ 1839 года въ Польскомъ банкѣ общая сумма 336.923 злот. 11 грошей. Кромѣ сего, находится въ томъ же Банкѣ оставшійся послѣ

упраздненнаго Общества любителей наукъ изъ вносимымъ членами складокъ сумма, а именно:

въ закладныхъ листахъ . . . . . 32.300 зл.
въ наличности . . . . . 4.499 зл. 16 гр.,

которая сумма вмѣстѣ съ процентами, за вычетомъ 1000 злот., отпущенныхъ Благотворительному обществу, составляла въ концѣ 1839 года 45,534 р. 20 гр.

По уваженію, что выше показанныя суммы, какъ принадлежащія эдукаціонному фундушу, необходимы нынѣ на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній согласно высочайшей волѣ, я имѣю честь просить Совѣтъ управленія разрѣшить Польскій банкъ выдать въ мое распоряженіе означенныя суммы для употребленія оныхъ на выше изложенную цѣль.

Подписалъ генералъ-маіоръ Окуневъ.

№ 1275. 23 апрѣля/5 мая 1840 г. Варшава.

№ 1626. v. IV: Дѣло Правленія Варшавскаго учебнаго округа о фундушѣ Варшавскаго Общества любителей наукъ, гг. 1836—1863, лл. 44—45, и въ Архивѣ старыхъ дѣлъ при Канцеляріи варшавскаго генералъ-губернатора, докум. Совѣта управленія, v. 4150.

CLV. Доношеніе попечителя Окунева министру народнаго просвѣщенія гр. Уварову объ употребленіи имъ части выданныхъ ему суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ, 19/31 іюля 1840 года.

№ 2664. 19/31 іюля 1840 г.

Господину министру народнаго просвѣщенія.

Рапортомъ отъ 8/20 мая сего года за № 1528 я имѣлъ честь донести вашему высокопревосходительству, что Совѣтъ управленія царства постановленіемъ, состоявшимся въ 23 день апрѣля/5 мая сего года, разрѣшилъ выдачу въ мое распоряженіе суммы 382.458 зл. 1 грошъ, полученной отъ продажи дома, принадлежавшаго б. Варшавскому Обществу любителей наукъ, а также отъ оставшихся послѣ того Общества складокъ, вносимыхъ членами онаго, съ назначеніемъ таковой суммы на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній подвѣдомственнаго мнѣ округа.

Вслѣдствіе сего считая необходимѣйшимъ устранить неудобность отъ несоотвѣтственнаго помѣщенія нѣкоторыхъ учебныхъ заведеній въ нанимаемыхъ домахъ, я употреблю всѣ старанія, дабы со временемъ заведенія сіи помѣщались въ собственныхъ зданіяхъ, построенныхъ со-

гласно ихъ потребностямъ и удобству. Болѣе прочихъ нуждается въ семъ отношеніи Варшавская гимназія на улицѣ Лѣшно, помѣщенная въ нанятомъ частномъ домѣ, котораго починки и перестройки требуютъ безпрерывно значительныхъ издержекъ изъ эдукаціонныхъ суммъ. Въ отвращеніе сего на будущее время съ распоряженія моего пріобрѣтена покупкою за сумму 40.000 злотыхъ лежащая на улицѣ Новолипки № 2405 площадь съ обширнымъ огородомъ, имѣющая въ пространствѣ болѣе 13.000 квадратныхъ локтей, на которой находящіяся ветхія строенія могутъ быть отчасти годными на строительный матеріалъ. Нужныя на постройку новаго зданія для Второй гимназіи издержки согласно утвержденной общимъ строительнымъ совѣтомъ смѣтѣ составляютъ сумму 184.032 злот. пол. 4 грошей. При производствѣ таковой постройки хозяйственнымъ образомъ будетъ соблюдена мною возможная бережливость въ израсходованіи показанной по смѣтѣ суммы. Относительно же начатія постройки упомянутаго зданія сдѣлано уже распоряженіе и приняты дѣятельныя мѣры для окончанія оной къ началу учебнаго года 1841/2 года.

О чемъ имѣю честь вашему высокопревосходительству донести.

Генералъ-маіоръ Окуневъ.

Тамъ же, лл. 51—52. Въ этомъ домѣ помѣщается и нынѣ также 2 Мужская гимназія.

CLVI. Изъ представленія президента Императорской и Царской Варшавской Медико-Хирургической Академіи Цицурина попечителю Варшавскаго учебнаго округа Муханову о перестройкахъ въ отданномъ подъ нее бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ, 1/13 февраля 1858 года.

...Помѣщеніе, занимаемое нынѣ Академіею, въ настоящемъ своемъ видѣ нисколько не отвѣчаетъ самымъ необходимымъ требованіемъ какъ для надлежащаго преподаванія лекцій по недостатку аудиторій, такъ и для соотвѣтствующаго своей цѣли размѣщенія кабинетовъ и всѣхъ другихъ заведеній. Самое зданіе Академіи послѣ тщательнаго осмотра онаго... требуетъ во многихъ частяхъ значительныхъ передѣлокъ и исправленій.

...Изъ разсмотрѣнія этого проекта [передѣлокъ] ваше превосходительство изволите легко убѣдиться, что я ограничился самыми крайними надобностями, старался всячески воспользоваться настоящимъ помѣщеніемъ, избѣгать излишнихъ передѣлокъ и соединенныхъ съ ними расходовъ, и потому предположилъ преобразовать только главное

зданіе (корпусъ) Академіи, почти не касаясь флигеля, выходящаго на Новый Свѣтъ.

Г-нъ архитекторъ Орловскій при рапортѣ отъ 1/13 февраля с. г. № 81 представилъ мнѣ двѣ смѣты, во что̀ могутъ обойтись всѣ показанныя на планѣ передѣлки, исправленія и совершенно новое внутреннее устройство для авдиторій, кабинетовъ, лабораторій, библіотеки, канцеляріи и вообще всѣхъ заведеній Академіи. Изъ этихъ смѣтъ видно, что строительная (budowlana) работа будетъ стоить 12.267 р. 14 к. с., а внутреннее устройство 6.238 р. 80 к. с., а все вмѣстѣ 18.505 р. 94 к. с....

Статскій совѣтникъ Ѳ. Цицуринъ.

№ 52. Akta Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego, tyczące się Akademii Medyczno-Chirurgicznej w przedmiotach administracyjnych, v. I, 1834—1859.—Листы не перемѣчены.—Тутъ же представленія о дополнительныхъ расходахъ на передѣлку зданія, оказавшихся неотложными вслѣдствіе обнаруживавшихся „погрѣшностей въ первоначальной его постройкѣ".

CLVII. Опись варшавской недвижимости № 2768 a. c. при объявленіи о публичной продажѣ ея (въ казну, для передачи Медико-Хирургической Академіи), мартъ/апрѣль 1860 г.

Wypis urzędowy.

Działo się w miejscu zwykłych posiedzeń Trybunału cywilnego gubernii Warszawskiej w Warszawie wydziału pierwszego, dnia 23 Marca (4 Kwietnia) 1860 r. o godzinie drugiej po południu.

...Wystawia się na sprzedaż publiczną w drodze działów nieruchomość w Warszawie pod № 2768 lit. a. c. przy ulicy Aleksandrya, na gruncie dziedzicznym położona, prawem niepodzielnej własności do sukcesorów Franciszka Bernard należąca, która się składa:

a. Z domu frontowego, massiw z cegły palonej na wapno murowanego, o parterze, dachówką holenderską pokrytego, frontem ku ulicy Krakowskie Przedmieście obróconego, mającego długości łokci bieżących trzydzieści dwa i trzydzieści sześć, szerokości łokci szesnaście i wysokości łokci pięć cali dwanaście.

b. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze, dachówką holenderską pokrytej, z lewej strony domu frontowego stojącej, frontem do ulicy Aleksandrya obróconej.

c. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o par-

terze i pierwszem piętrze, z piwnicami sklepionemi, dachówką holenderską pokrytej, po prawej stronie podwórza stojącej.

d. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze i pierwszem piętrze, dachówką holenderską pokrytej, po lewej stronie podwórza stojącej.

e. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze, dachówką holenderską pokrytej, w tyle podwórza stojącej, w tej officynie znajduje się kuźnia.

f. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze z piwnicami, dachówką karpiówką krytej, z officyną c., frontem, do ulicy Aleksandrya postawionej.

g. Z officyny o dolnem piętrze murowanem, o pierwszem drewnianem z ścianami dwustronnie sufitowanemi, dachem cynkowym pokrytej, w tyle podwórza między officynami c. i d. położonej.

h. Z altanki massiw murowanej, o parterze, gontami krytej, w kształcie sześciokątnym w ogrodzie stojącej.

i. Z stajni i drwalni w podwórzu w filary murowane, ściany deskami heblowanemi na feder obite, w części zewnątrz tynkowane, o parterze, blachą cynkową pokryte, przy murze bocznym officyny d. położone.

k. Z kloak z drzewa, deskami obitych.

l. Z drwalni z drzewa, deskami obitych, w części gontami pokrytych, tyłem do muru possessyi № 1319 dotykających, po prawej stronie podwórza za officyną b. położonych.

m. Z komórki, między drwalniami wyżej opisanemi a officyną położonej, gontami pokrytej, mającej długości łokci sześć.

o. Z komórek z drzewa, deskami obitych i pokrytych, po lewej stronie ogrodu za officyną, położonych.

p. Z komórek, w przedłużeniu powyższych stojących, z drzewa postawionych, gontami pokrytych.

r. Szopki otwartej, deskami pokrytej, między komórkami o. i altaną ogrodową stojącej.

s. Parkanów z galarowizny w słupy.

t. Studni z pompą.

u. Gruntu wraz z brukiem, drzew owocowych w ogrodzie, oraz drzew dzikich w podwórzach.

... Za zgodność dyrektor kancelaryi Kommissyi R-wej p. i skarbu, radca stanu Parzewski.

№ 52. Дѣло Правленія Варшавскаго учебнаго округа о Медико-Хирургической Академіи по административной части, г. 1859—1861. Листы неперемѣчены. Ср. выше, Приложенія, кн. 1, № CV.

CLVIII. Представленіе въ Прав. Комиссію духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія ректора II Варшавской гимназіи Рогинскаго о передѣлкахъ въ занимаемомъ ею бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ и Медико-Хирургической Академіи, 21 іюля н. с. 1863 г.

Warszawa dnia 21 Lipca 1863 r.

Do Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego rektor Gimnazyum II w Warszawie.

Po ukończeniu r. b. 1862/3 rektor ma zaszczyt przedstawić, że w Gimnazyum 2-im we wszystkich klassach, oprócz 7-ej, było z początkiem roku zapisanych uczniów około 100 w każdej klassie; liczba taka jest monstrualną; nie podobieństwem jest pod względem nauki wymagać od nauczycieli potrzebnej, dostatecznej korzyści dla uczniów, a karność szkólna i porządek także tylko z wielką trudnością i z surowością, do zbytku nawet posuniętą, da się w klassach utrzymać. Rektor więc ma zaszczyt zwrócić uwagę władzy, aby zawczasu raczyła obmyśleć środki, dążące do zmniejszenia tej przykrej niedogodności.

Lokal, w którym się Gimnazyum mieści, jakkolwiek składa się z sal wielkich, mających dużo światła, tak pod względem swego położenia, bo okna klassowe wychodzą na ulicę Nowy Świat, Krakowskie Przedmieście i Aleksandryą, gdzie jest ciągły przejazd i łoskot, jest bardzo niewygodny na szkołę, która to niedogodność tem bardziej jest wielka, że klassy rozrzucone są na trzech piętrach, a nawet wchód do nich jest dwoistemi schodami; jeżeli więc w tym roku niepodobieństwem będzie znaleźć innego lokalu, to przynajmniej wypada niezwłocznie przynajmniej jedną salę największą, która nosi nazwę auli, odmienić, bo ta na klassę jest za wielka, głos nauczyciela rozbija się po sali i dopiero echo jego, pomięszane z samym głosem, dochodzi do uszu uczniów. Nadto w czasie najmniejszych mrozów, pomimo dwóch pieców i dobrego kilkokrotnego na dzień palenia, dzieciom i nauczycielowi w tej sali jest zimno.

Ta aula, jeżeli Kommissya Rządowa raczy przeznaczyć na klassę inną salę, mogłaby być z wielką dogodnością użyta na kaplicę dla uczniów.

Na ostatek rektor ma zaszczyt przedstawić, że ściany sal i kurytarzy, jako też i sufity, potrzebują niezwłocznego oczyszczenia, ławki, katedry i krzesła reperacyi, a nawet niektóre rzeczy zupełnego odmienienia, piece wszystkie potrzebują przestawienia i przerobienia rusztów i innych przyrządów do węgla kamiennego. Wprowadzenie do Gimnazyum 2-o węgla zamiast drzewa jest niezwłocznie potrzebnem, bo inaczej fundusz, przeznaczony na extraordynaryą dla Gimnazyum, nie wystarczy.

Rogiński. Sekretarz Maleszewski.

Расходъ предполагался на 35-707 р. 40 к.
Przyjęto na posiedzeniu Kommissyi d. 26 Sierpnia 1863 r.

№ 2275 D, vol. 1: Akta Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, tyczące się domu rządowego edukacyjnego w Warszawie przy ulicy Nowy Świat, r. 1861—1879. Листы неперемѣчены. Тутъ же документы о перестройкѣ этого зданія въ 1865—1866 г. на сумму 10. 918 р. 77½ к. подъ помѣщеніе въ немъ Русской (потомъ I Мужской) Гимназіи.

CLIX. Представленіе директора Первыхъ варшавскихъ гимназій Теодоровича попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о необходимости перестройки зданія Первой Варшавской Мужской Гимназій, бывшаго дома Общества любителей наукъ, 20 іюля 1870 года.

Варшава, 20 іюля 1870 года. № 929.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа директоръ Первыхъ варшавскихъ гимназій.

Въ теченіи девятимѣсячнаго моего управленія Первыми варшавскими, бывшими Русскими гимназіями нѣсколько разъ случалось мнѣ слышать отъ русскихъ чиновниковъ и даже отъ генераловъ, воспитывающихъ своихъ дѣтей въ I-хъ варшавскихъ гимназіяхъ, нареканія на то, что помѣщенія этихъ гимназій и въ особенности 1-й Варшавской Мужской Гимназіи чрезвычайно невыгодны, что дѣти въ этихъ зданіяхъ простуживаются вслѣдствіе холода и сквознаго вѣтра. И нареканія эти совершенно справедливы. Зданіе I-й Варшавской Гимназіи построено вовсе не для учебнаго заведенія, разрѣзано по срединѣ большими сквозными воротами, классы расположены въ двухъ этажахъ и всѣ почти переходные, сѣни были до сихъ поръ холодные и сквозной вѣтеръ, дѣйствительно, проникалъ во всѣ комнаты, оттого и при самой усиленной топкѣ трудно поддержать въ этомъ зданіи надлежащую теплоту. Кромѣ того, зданіе это лежитъ на углу улицъ Краковскаго Предмѣстья и Новаго Свѣта, гдѣ постоянно самая большая ѣзда, и шумъ отъ этой ѣзды мѣшаетъ учителямъ и ученикамъ заниматься въ классахъ даже при постоянно запертыхъ двойныхъ окнахъ. Хотя въ настоящемъ году приняты мною мѣры къ тому, чтобы зданіе это было теплѣе и чтобы въ немъ не было сквознаго вѣтра, но я не ручаюсь, чтобы мѣры эти были дѣйствительны и прекратили бы нареканія русскихъ людей и ихъ дѣтей на невыгодность помѣщенія русскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ.

Доводя о семъ до свѣдѣнія вашего превосходительства, честь

имѣю покорнѣйше просить ваше превосходительство ходатайствовать у правительства о постройкѣ новыхъ зданій для 1-хъ Варшавскихъ гимназій или по крайней мѣрѣ о капитальной перестройкѣ теперешняго зданія 1-й Варшавской Мужской Гимназіи.

Директоръ Первыхъ Варшавскихъ гимназій А. Теодоровичъ.

Письмоводитель Зеленинъ.

Тамъ же.

CLX. Соображенія Комиссіи по распредѣленію казенныхъ зданій въ г. Варшавѣ о назначеніи принадлежащей учебному вѣдомству недвижимости № 2768ас на ул. Александріи, 1870 года.

Выписка изъ представленныхъ министру внутреннихъ дѣлъ состоящимъ при Министерствѣ генералъ-маіоромъ барономъ фонъ-Штакельбергомъ соображеній Комиссіи по распредѣленію казенныхъ зданій г. Варшавы.

Дома на улицахъ Александріи и Королевской Комиссія полагаетъ считать свободными, назначивъ 14-ти педелямъ и курьерамъ помѣщенія въ правомъ и лѣвомъ флигеляхъ б. Казимировскихъ строеній; часть же сада, принадлежащую къ дому на улицѣ Александріи, присоединить къ I-й Гимназіи, отдѣливъ ее отъ остальной части каменнымъ заборомъ, какъ это видно на прилагаемомъ планѣ.

Вѣрно: Дѣйствительный статскій совѣтникъ Плеве.

№ дѣла 2275 Е, v. 2, за 1867—1872 г.: „Дѣло Правительственной Комиссіи народнаго просвѣщенія казеннаго эдукаціоннаго дома на улицѣ Александріи".—Дѣло ок. 1000 лл., листы не перемѣчены.

CLXI. Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте министру народнаго просвѣщенія о неимѣніи препятствій къ отдачѣ большей части недвижимости № 2768 а с подъ помѣщеніе Дѣтской больницы, 4 іюня 1871 г.

Г. Варшава, 4 іюня 1871 г. № 3799.

Господину министру народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

Во исполненіе предложенія отъ 8 минувшаго мая за № 4437, съ возвращеніемъ препровожденныхъ при ономъ всеподданнѣйшаго прошенія доктора медицины Сикорскаго, графини Александры Потоцкой и Габріеллы Вротновской о предоставленіи Обществу Варшавской дѣтской лѣчебницы дома въ Варшавѣ подъ № 2768а, принадлежащаго

учебному вѣдомству, и отзыва по сему прошенію г. намѣстника въ Царствѣ за № 4002, имѣю честь почтительнѣйше доложить вашему сіятельству нижеслѣдующее:

Выше сказанный домъ подъ № 2768а, на основаніи постановленія б. Совѣта управленія царства дня 14 (26) іюля 1860 г. за № 19938, пріобрѣтенъ былъ въ 1860 году бывшею Коммиссіею финансовъ за сумму свыше 60.000 руб. на средства казны и отданъ учебному вѣдомству для распространенія помѣщенія бывшей Императорской Варшавской Медико-Хирургической Академіи. По преобразованіи, на основаніи устава 8 (20) мая 1862 года, означенной Академіи въ медицинское отдѣленіе Варшавской Главной Школы, въ домѣ этомъ была помѣщена Педагогическая Семинарія Главной Школы, а съ учрежденіемъ въ 1869 году Императорскаго Варшавскаго Университета по упраздненіи Педагогической Семинаріи таковой домъ отчасти отдается въ наемъ частнымъ жильцамъ, отчасти онъ занимается чиновниками и служителями Варшавскаго Университета и Учебнаго округа. Выручаемый отъ найма квартиръ доходъ, въ количествѣ 1927 р. 80 к., согласно предложенію вашего сіятельства отъ 29 мая 1870 г. за № 5314 заносится въ казначейство въ число депозитовъ Варшавскаго учебнаго округа и изъ онаго производится уплата чинша и расходы по содержанію дома.

Состоявшая подъ предсѣдательствомъ генералъ-маіора барона Штакельберга Коммиссія для распредѣленія казенныхъ зданій въ Варшавѣ предполагала, за прирѣзкою небольшой части мѣстности дома № 2768а къ 1-й Варшавской Мужской Гимназіи для расширенія сада и двора этой Гимназіи, продать домъ съ остальною частію принадлежащей къ оному мѣстности въ частное владѣніе въ пользу казны и, во исполненіе предписанія вашего сіятельства отъ 28 октября 1870 года за № 10177, представлены мною отъ 28 ноября минувшаго года за № 8695 по таковымъ соображеніямъ объясненія [1]).

Засимъ, такъ какъ въ настоящее время въ означенномъ домѣ особенной надобности для Варшавскаго учебнаго округа не имѣется, то къ отдачѣ дома № 2768а для помѣщенія Варшавской дѣтской лѣчебницы, если будетъ прирѣзана къ 1-й Варшавской Гимназіи предположенная Коммиссіею часть мѣстности, препятствій съ моей стороны не встрѣчается.

Попечитель В. у. о. [Витте].

Тамъ же.

---

[1]) Этого объясненія (черновика его) нѣтъ въ Архивѣ Округа.

CLXII. Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о Высочайшемъ повелѣніи уступить недвижимость № 2768ас Обществу Варшавской дѣтской больницы, съ выдѣленіемъ части ея для I Мужской Гимназіи, 6 ноября 1871 г.

6 ноября 1871 г., № 10.699.

Министерство народнаго просвѣщенія господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Статсъ-секретарь у принятія прошеній, на Высочайшее имя приносимыхъ, въ отношеніи отъ 29 минувшаго октября увѣдомилъ меня, что государь императоръ всемилостивѣйше повелѣть соизволилъ: принадлежащій учебному вѣдомству домъ въ Варшавѣ подъ № 2678а (sic) уступить Обществу Варшавской дѣтской больницы, съ тѣмъ, чтобы отъ принадлежащей ему мѣстности едѣлана была, согласно предположенію бывшей въ 1870 г. Коммиссіи для распредѣленія казенныхъ зданій въ Варшавѣ, прирѣзка къ I-й Варшавской Гимназіи, для расширенія сада и двора этого заведенія, и чтобы домъ тотъ къ случаѣ закрытія Общества поступилъ обратно въ казну.

Имѣю честь сообщить объ этомъ вашему превосходительству для зависящаго распоряженія, впослѣдствіе представленія вашего отъ 4 іюня за № 3799, присовокупляя, согласно увѣдомленію статсъ-секретаря князя Долгорукаго, что вышеизложенная высочайшая воля объявлена г. намѣстнику въ царствѣ Польскомъ для свѣдѣнія.

Министръ народнаго просвѣщенія графъ Дмитрій Толстой.

Управляющій департаментомъ, вице-директоръ М. Бradke.

№ дѣла 2275E, vol 3: Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа дома на улицѣ Александріи, съ 11 окт. 1871 года.—Листы не перемѣчены.—Сообщеніе о томъ же статсъ-секретаремъ намѣстнику гр. Бергу отъ 29 окт. 1871 г. — въ Архивѣ Канцеляріи нов. дѣлъ ген.-губернатора, дѣло Канцеляріи намѣстника 1871 г., № 149.

CLXIII. Пріемо-сдаточный протоколъ части недвижимости № 2768ас въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Гимназіи для расширенія ея двора и сада, 23 марта 1872 г.

Состоялось въ Варшавѣ въ Канцеляріи I-й Варшавской Мужской Гимназіи дня 23-го марта 1872 года.

Во исполненіе предписанія его превосходительства господина попечителя Варшавскаго учебнаго округа отъ 22 марта 1872 года № 2218, командированный по сему дѣлу архитекторъ Варшавскаго

учебнаго округа явился настоящаго числа совмѣстно съ управляющимъ домомъ № 2768ас въ Канцелярію I-ой Варшавской Мужской Классической Гимназіи для передачи протокольнымъ порядкомъ отпущенныхъ, соотвѣтственно проекту бывшей въ 1870 году Коммиссіи для распредѣленія казенныхъ зданій въ г. Варшавѣ, участковъ смежной недвижимости № 2768а въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Классической Гимназіи для расширенія двора и сада этого зданія и, отправившись на мѣсто въ присутствіи г. помощника директора и письмоводителя Канцеляріи той же Гимназіи, приступилъ къ отмежеванію сихъ участковъ согласно съ указаніями плана, составленнаго упомянутою Коммиссіею.

Причемъ найдено, что

участокъ ABCMN, заключающій въ себѣ садъ съ нѣсколькими фруктовыми деревьями и кустарниками, имѣетъ слѣдующіе размѣры:

1) съ западной стороны MB, прилегающей частью бока этого (MC, на длин. 50½ фут.) къ черному двору зданія I-й Гимназіи, 122 рус. фут.,

2) съ южной стороны BA 198¾ фут.,

3) съ восточной AN 124 ф. и наконецъ

4) съ сѣверной NM 183 ½ ф.,

что̀ составляетъ всего пространства 23.302 квадратныхъ футовъ (475.55 квадр. саженъ).

Участокъ этотъ граничитъ въ частяхъ своихъ CB, BA и AN съ частными недвижимостями, а со стороны NM съ остальною частью недвижимости № 2768а, передаваемою въ настоящее время Учебнымъ округомъ въ вѣдѣніе Общества Варшавской дѣтской больницы. Границы отъ частныхъ недвижимостей составляютъ отчасти каменныя стѣны сосѣднихъ построекъ, отчасти же деревянныя заборы, а отъ стороны новой границы NM заборъ долженъ быть построенъ. Въ садѣ находится каменная бесѣдка съ погребомъ въ разрушенномъ видѣ.

Другой участокъ K k i I состоитъ изъ прирѣзка части фронтоваго каменнаго одноэтажнаго домика съ деревяннымъ чуланчикомъ, оба въ весьма плохомъ состояніи, — которые нужно сломать для расширенія чернаго дворика при Гимназіи. Размѣры сего участка слѣдующіе:

KI длин. 38 фут., Ii длин. 13¾ фут., ik длин. 37 фут. и kK длин. 6 фут., что̀ составляетъ пространства 365⅜ квадр. футовъ (7,45 квадр. саженъ).

Выше описанные два участка присутствующими со стороны I-й Мужской Гимназіи вышеупомянутыми чиновниками приняты съ сегодняшняго числа въ вѣдѣніе Гимназіи, въ удостовѣреніе чего настоящій пріемо-сдаточный протоколъ, составленный въ двухъ экземплярахъ, съ

приложеніемъ ситуаціонныхъ плановъ мѣстности по прочтеніи всѣми присутствующими подписанъ.

Сдающіе:
Архитекторъ Варш. учебн. округа Б. Подчашиньскій.
Управляющій домомъ № 2768ас Н. Сѣницкій.

Принимающіе:
Помощникъ директора 1-хъ Варшавскихъ гимназій А. Стефановичъ.
Письмоводитель и смотритель зданія I-й Варшавской Мужской Гимназіи титулярный совѣтникъ Зеленинъ.

№ дѣла 2275 E, vol. 2, за 1867—1872 гг.: „Дѣло Правительственной Комиссіи народнаго просвѣщенія эдукаціоннаго дома на улицѣ Александріи".

Протоколъ о передачѣ главной части недвижимости № 2768ас Обществу дѣтской больницы см. ниже, въ документахъ Архива Варшавскаго городскаго совѣта общественнаго призрѣнія.

CLXIV. Представленіе въ Министерство народнаго просвѣщенія попечителемъ Ѳ. Ѳ. Витте о разрѣшеніи употребить изъ спеціальныхъ средствъ 1-хъ Варшавскихъ гимназій сумму на расходы по перемѣщенію церкви I-й Мужской Гимназіи въ актовый залъ, 13 іюня 1878 г.

Варшава, 13 іюня 1878 г. № 5035.

Господину управляющему Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

Директоръ Варшавской 1-й Мужской Гимназіи, согласно опредѣленію хозяйственнаго комитета оной, представляя на мое утвержденіе техническую смѣту расходовъ по устройству гимназической церкви въ актовомъ залѣ, взамѣнъ нынѣшняго помѣщенія ея, на общую сумму 3366 руб. 19½ коп., ходатайствуетъ о разрѣшеніи произвести всѣ означенныя въ смѣтѣ работы на счетъ спеціальныхъ средствъ Варшавскихъ 1-хъ гимназій.... Усмотрѣвъ изъ представленнаго протокола хозяйственнаго комитета, что нынѣшнее помѣщеніе церкви на третьемъ этажѣ въ небольшой комнатѣ съ низкимъ потолкомъ, притомъ выходящей окнами на двѣ наиболѣе оживленныя улицы Варшавы, крайне неудобно и богослуженіе въ оной не можетъ быть производимо съ подобающимъ спокойствіемъ и благоговѣніемъ, а также имѣя въ виду, что церковь очень удобно можно помѣстить въ гимназическомъ залѣ съ устройствомъ задвижекъ или занавѣсей, которыя отдѣляли бы алтарь отъ остальной части залы, въ которой такимъ образомъ могли бы быть

производимы акты, экзамены и другія педагогическія собранія, на что его высокопреосвященство архіепископъ холмскій и варшавскій Леонтій выразилъ полное согласіе, я, на основаніи п. 6-го 32-й статьи Приложенія къ ст. 18-й тома VIII-го части II-й Св. Закон. Устава счетнаго Министерства народнаго просвѣщенія (по продолженію 1864 г.), имѣю честь почтительнѣйше просить ваше сіятельство разрѣшить и употребить изъ спеціальныхъ средствъ Варшавскихъ 1-хъ Мужской и Женской гимназій три тысячи триста шестьдесятъ шесть рублей девятнадцать съ половиною копѣекъ на расходы по перемѣщенію церкви Варшавской 1-й Мужской Гимназіи изъ настоящаго помѣщенія въ актовый залъ.

Попечитель Округа, сенаторъ [Ѳ. Витте].
Правитель Канцеляріи [С. Никольскій].

№ дѣла 2275 D, v. 1: Akta Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, tyczące się domu rządowego edukacyjnego w Warszawie przy ulicy Nowy-Świat.—Листы не перемѣчены.—Тутъ же и разрѣшеніе Министерства отъ 23 іюня 1878 г., а также разрѣшеніе Министерства отъ 10 марта 1879 г. еще 2084 р. 33 к. на дополнительные работы, съ выговоромъ за неточность и небрежное составленіе первоначальной смѣты.

CLXV. Докладъ университетскаго архитектора Яблонскаго попечителю Варшавскаго учебнаго округа Александру Львовичу Апухтину о зданіи 1-й Варшавской Мужской Гимназіи, 20 декабря 1889 г.

Его превосходительству, господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа

архитектора Императорскаго Варшавскаго Университета

докладъ.

При тщательномъ осмотрѣ всего зданія Варшавской 1-й Мужской Гимназіи для составленія проекта его перестройки я нашелъ разные важные конструктивные недостатки, о которыхъ честь имѣю доложить вашему превосходительству:

1. Фундаменты въ нѣкоторыхъ мѣстахъ сложенные изъ матеріала, въ настоящее время сгнившаго и вываливающагося, что угрожаетъ устойчивости стѣнъ; придется поэтому фундаменты основательно реставрировать подъ стѣнами, которыя въ верхнихъ этажахъ окажутся надлежащей толщины; подъ стѣны же, которыя окажутся тонкими, а слѣдовательно которыя придется сломать и выстроить новыя соотвѣтственной толщины, фундаменты надо будетъ выстроить то же совершенно новые, устранивъ старые.

2. Лицевая стѣна со стороны площади Коперника и часть лицевой стѣны со стороны Новаго Свѣта, сходной съ ней архитектуры, надлежащей толщины, выстроена крѣпко изъ доброкачественнаго матеріала, можетъ быть оставлена, придется только ремонтировать штукатурку, представляющуюся во многихъ мѣстахъ неудовлетворительною, а также всѣ оконныя рамы и переплеты придется замѣнить здѣсь новыми, такъ какъ настоящія по крайней ихъ ветхости невозможно ремонтировать.

3. Остальная двухъ-этажная съ антресолями лицевая стѣна со стороны Новаго Свѣта находится въ такихъ же условіяхъ. На случай перестройки зданія и надстройки третьяго этажа эта стѣна можетъ оставаться въ виду того, что въ такомъ случаѣ со стороны Новаго Свѣта пришлось бы устроить классный корридоръ, котораго внутренняя стѣна, параллельно сказанной, будетъ служить конструктивнымъ ея дополненіемъ въ отношеніи поддержки груза балокъ, стропилъ и т. п.; во всякомъ случаѣ надстройку ея придется произвести изъ пустотѣлаго кирпича.

4. Наружная стѣна главнаго корпуса со стороны двора вполнѣ благонадежная, только штукатурку ея нужно ремонтировать и оконныя рамы и переплеты замѣнить новыми.

5. Наружная стѣна новосвѣтскаго корпуса со стороны двора, подлежавшая многократнымъ передѣлкамъ, не представляетъ однохарактерной цѣлости: старыя отверстія задѣланы здѣсь безъ всякой связи съ кладкой основной стѣны, въ основной же стѣнѣ пробиты были отверстія, ослабившія ея конструкцію; вслѣдствіе того въ этой стѣнѣ подъ штукатуркой есть много щелей, а матеріалъ разнокачественный, чего послѣдствіемъ крайне неблагонадежное состояніе стѣны. Такъ какъ фундаментъ ея находится тоже въ неудовлетворительномъ состояніи, то въ случаѣ перестройки зданія всю эту стѣну придется сломать и выстроить съ фундамента новую.

6. Шипцевая стѣна новосвѣтскаго флигеля, составляющая въ своемъ продолженіи заднюю стѣну флигеля, представляется тоже неблагонадежною по качеству матеріала и по распредѣленію дымовыхъ ходовъ и балочныхъ гнѣздъ. Въ случаѣ перестройки зданія придется ее сломать и построить новую.

7. Шипцевая стѣна главнаго корпуса со стороны улицы Александрія сложена крѣпко съ (sic) хорошаго матеріала, но штукатурка ея должна быть основательно ремонтированная и ея оконныя рамы и переплеты замѣнены новыми.

8. Средняя капитальная стѣна главнаго флигеля, многократно передѣлываемая, представляетъ опасность въ пожарномъ отношеніи. Ходы дымовыхъ трубъ представляютъ разныя несообразности. По

личному моему изслѣдованію при помощи брандмейстера и трубочистовъ, оказывается, что всѣ онѣ могутъ быть очищаемы только на протяженіи отъ 2 до 5 саженъ, считая отъ вершины дымовой трубы. Причиною тому оказывается плохая конструкція ходовъ, которыя въ добавокъ по старому обычаю не смазаны глиной, а также потому, что почти всѣ имѣютъ слишкомъ сильныя перемѣны направленія. Такъ, напримѣръ, въ одномъ мѣстѣ найдено, что на протяженіи до 7-ми футовъ труба идетъ горизонтально, подымаясь даже немножко вверхъ противъ теченія дыма, соединяется съ позже устроеннымъ ходомъ. Такой коленчатый ходъ оказался поводомъ пожара въ 1886 году. Нѣтъ возможности безъ ломки стѣнъ удостовѣриться теперь, насколько въ другихъ каналахъ имѣются подобныя неконструктивности; но то обстоятельство, что невозможно очищать трубы на всемъ ихъ протяженіи, даетъ полное основаніе убѣжденію, что таковыя существуютъ. Коленчатые ходы засоряются сажей, которая при благопріятныхъ условіяхъ можетъ послужить поводомъ новому пожару. Потому при перестройкѣ зданія придется всѣ дымовыя трубы тщательно изслѣдовать, поправить, гдѣ окажется надобность, ихъ кладку, смазать глиной, причемъ негодные ходы задѣлать на цементѣ и провести новые, по возможности вертикальные.

9. Капитальныя внутреннія стѣны новосвѣтскаго флигеля по отношенію матеріала представляются удовлетворительно, но ихъ дымовыя трубы должны быть тоже передѣланы съ соблюденіемъ болѣе правильнаго направленія ходовъ.

10. Полы во всемъ зданіи, отъ старости покоробленные и потрескавшіеся, во многихъ мѣстахъ гніютъ и разрушаются. Щели ихъ, которыя представляютъ удобное мѣсто для осадки пыли и размноженія міазмъ, легко подымающихся на воздухъ, приведенный въ движеніе присутствіемъ многихъ учениковъ, очень вредны въ гигіеническомъ отношеніи. Балки подъ полами, а слѣдовательно и потолки во многихъ мѣстахъ опустились, что̀ объясняется не только ихъ старостію и вѣроятною ветхостію, но и тѣмъ обстоятельствомъ, что печи, поставленныя безпосредственно на полахъ, слишкомъ ихъ обременяютъ. Потому при передѣлкѣ зданія необходимо будетъ всѣ полы снять; изслѣдовать всѣ балки, ветхія или сгнившія замѣнить новыми и настлать новые полы, потолки въ слабыхъ мѣстахъ тоже отбить и сдѣлать новые. Новыя печи поставить на задѣланные въ стѣны желѣзные кронштейны.

11. Уровень половъ оказывается неодинаковый во всемъ зданіи, такъ что при переходѣ изъ однихъ въ другія помѣщенія имѣются ступеньки. Этого недостатка поправить невозможно безъ измѣненія высоты этажей и слѣдовательно капитальной перестройки зданія.

12. Въ планѣ зданія, выстроеннаго для другихъ цѣлей, а слу-

жащаго теперь помѣщеніемъ Гимназіи, есть огромные недостатки. Классныя помѣщенія разбросаны по разнымъ этажамъ, что́ крайне затрудняетъ надзоръ за учащимися, тѣмъ болѣе, что по недостатку корридоровъ имѣются проходные классы. Такъ какъ нѣтъ ни корридоровъ, ни рекреаціоннаго зала, то ученики все время пробываютъ въ тѣхъ же классахъ, въ которыхъ вслѣдствіе этого воздухъ дѣлается невыносимымъ и крайне нездоровымъ. Этихъ недостатковъ плана безъ основательной перестройки зданія устранить нельзя.

Архитекторъ А. Яблонскій.

Г. Варшава, 20 декабря 1889 года.

Распоряженіе попечителя Апухтина: Просить о составленіи согласно съ симъ докладомъ смѣты по проектамъ, мною лично одобреннымъ. 2 января 1890.

№ дѣла 2275 D, vol. 2: „Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа казеннаго зданія 1-й Варшавской Мужской Гимназіи (Новый Свѣтъ)“, за 1879—1892 г.—Листы не перемѣчены.

CLXVI. Отношеніе варшавскаго губернатора барона Медема къ попечителю Варшавскаго учебнаго округа Александру Львовичу Апухтину о проектѣ перестройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 23 іюля 1890 г.

Варшава, 23 іюля 1890, № 2177.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Препровождаемый при отзывѣ вашего превосходительства отъ 22-го истекшаго іюня за № 9920 проектъ перестройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи разсмотрѣнъ былъ въ техническо-совѣщательномъ присутствіи строительнаго отдѣленія, подвѣдомственнаго мнѣ Губернскаго правленія; вслѣдствіе чего найдено, что проектъ этотъ невполнѣ удовлетворяетъ правиламъ Устава строительнаго гражданской архитектуры и строительнаго искусства.

Сообщая о семъ, съ возвращеніемъ упомянутаго проекта и смѣты, имѣю честь увѣдомить, что я согласенъ съ заключеніемъ техническаго совѣщательнаго присутствія, подробно изложеннымъ въ прилагаемомъ у сего протоколѣ отъ 12 іюля, за исключеніемъ соображенія, касающагося измѣненія главнаго фасада въ эстетическомъ отношеніи. По моему мнѣнію, нынѣшній фасадъ ничего замѣчательнаго не представляетъ и никакихъ препятствій къ его измѣненію не встрѣчается.

Губернаторъ б. Медемъ. Губернскій архитекторъ Сокольницкій. Дѣлопроизводитель Островскій.

Распоряженіе попечителя: Сообщить г. Яблонскому. 2 августа 1890 г.

Тамъ же, № дѣла 2279 D, v. 2.

Тутъ же послѣдовавшее затѣмъ, въ октябрѣ 1890 г., положительное заключеніе строительнаго отдѣленія Губернскаго правленія и утвержденіе испр. должн. губернатора вице-губернаторомъ исправленныхъ проекта и двухъ смѣтъ по перестройкѣ Гимназіи — на суммы: по одной смѣтѣ 138,942 р. 40 к. (по перестройкѣ зданія Гимназіи—на работы и матеріалы 133,598 р. 46 к. и 4% въ пользу техниковъ 5,343 р. 94 к.), и по второй 7,258 р. 69 к. (по устройству прачешной—на работы и матеріалы 6,979 руб. 51 к. и 4% въ пользу техниковъ 279 р. 18 к.).

CLXVII. Представленіе попечителя Апухтина Министерству народнаго просвѣщенія о необходимости начать капитальную перестройку зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 2 мая 1891 года.

Варшава, 2 мая 1891 г., № 6326.

Господину министру народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

...Въ текущемъ году необходимо начать капитальную перестройку зданіямъ Варшавской 1 Мужской Гимназіи, такъ какъ зданіе это не только пришло въ ветхость во всѣхъ частяхъ и нуждается въ безотлагательномъ ремонтѣ, но и самая конструкція его относительно положенія балокъ подъ поломъ и особенно относительно дымовыхъ каналовъ крайне неправильна и угрожаетъ опасностію. Кромѣ того, зданіе названной Гимназіи вполнѣ неудовлетворительно и въ учебно-воспитательномъ и санитарномъ отношеніяхъ. Расходъ на перестройку зданія ...предположено отнести на счетъ ассигнуемой ежегодно въ мое распоряженіе суммы по § 15 ст. 1 расходной смѣты Министерства народнаго просвѣщенія, причемъ по смѣтѣ текущаго года на эту перестройку назначено 32000 руб., а остальной расходъ будетъ произведенъ по смѣтамъ 1892 и 1893 годовъ.

Затѣмъ, въ виду характера и исключительныхъ трудностей строительныхъ работъ, испрашивалось разрѣшеніе сдать работы не съ торговъ, а по выбору „вполнѣ добросовѣстному и знающему строительное дѣло подрядчику", и поручить перестройку особой строительной комиссіи, съ предоставленіемъ ей правъ, какія даны комиссіи по сооруженію библіотеки Варшавскаго Университета.

Попечитель Округа (подписалъ) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

№ дѣла 2275 Di, v. I: Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа о постройкѣ Варшавской IV Женской Гимназіи и о перестройкѣ Варшавской Мужской Гимназіи, 1888—1894 г.г.—Ок. 1000 лл., листы не перемѣчены. Тутъ же соотвѣтственные документы о состояніи зданія и Высочайшее разрѣшеніе отъ 28 іюня 1891 г. на учрежденіе особой строительной комиссіи.

CLXVIII. Предписаніе попечителя Апухтина объ учрежденіи конкурса на составленіе проекта по устройству церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 23 апр. 1892 г.

Варшава, 23 апр. 1892 г., № 6560.

Попечителя Варшавскаго учебнаго округа, Канцелярія, юридическое дѣлопроизводство.

Г. предсѣдателю строительной комиссіи по перестройкѣ зданія Варшавской I Мужской Гимназіи д. с. с. Стефановичу.

Имѣю честь просить ваше превосходительство учредить между архитекторами Покровскимъ и Яблонскимъ конкурсъ на составленіе проекта по устройству церкви съ тремя престолами въ старо-русскомъ стилѣ въ зданіи Варшавской I Мужской Гимназіи къ 1 сентября 1892 года, съ тѣмъ, чтобы расходы по устройству сказанной церкви не превышали суммы 25 т. рублей, и, по приготовленіи проектовъ, таковые прошу представить мнѣ своевременно для дальнѣйшихъ распоряженій.

Попечитель Округа (подписалъ) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

№ дѣла 2275 D, v. 2.

CLXIX. Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Апухтина къ намѣстнику Троице-Сергіевской Лавры архимандриту Павлу о доставленіи свѣдѣній объ иконостасѣ церкви въ Геѳсиманскомъ скиту, 25 апр. 1892 г.

Варшава, 25 апрѣля 1892 г., № 6707.

Попечителя Варшавскаго учебнаго округа, Канцелярія, юридическое дѣлопроизводство.

Ваше высокопреподобіе, отецъ архимандритъ.

Высокопреосвященный Леонтій, митрополитъ московскій и коломенскій, при присылкѣ мнѣ фотографическаго рисунка иконостаса придѣла Св. Бориса и Глѣба при церкви чудотворной иконы Черниговской Божіей Матери, что̀ въ пещерахъ Геѳсиманскаго скита, соизволилъ со-

общить мнѣ, что ближайшія свѣдѣнія объ иконостасѣ и о стоимости его и иконъ я могу получить отъ вашего высокопреподобія.

Вслѣдствіе сего имѣю честь покорнѣйше просить ваше высокопреподобіе сообщить мнѣ выше помянутыя свѣдѣнія, вмѣстѣ съ указаніемъ мастера, который дѣлалъ иконостасъ, а также свѣдѣнія, кто именно дѣлалъ паникадило и подсвѣчники и какая стоимость послѣднихъ.

Примите увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности (подписалъ) А. Апухтинъ.

На отвѣтѣ арх. Антонія отмѣтка (22 мая) попечителя Апухтина: Пока къ свѣдѣнію.

Другая замѣтка Апухтина: Придѣлъ Св. Бориса и Глѣба при церкви чудотворной иконы Черниговской Божіей Матери, что̀ въ пещерахъ Гефсиманскаго скита, освященъ 22 окт. 1889 г. и сооруженъ по рисункамъ гражд. инжен. Н. В. Султанова.

Тамъ же, № дѣла 2275 D, v. 2.

CLXX. Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ устройствѣ церкви и о перестройкѣ лицеваго фасада зданія I Варшавской Мужской Гимназіи по проекту архитектора Покровскаго, 28 окт. 1893 г.

Варшава, 28 октября 1893 г., № 16595.

Господину министру народнаго просвѣщенія попечитель Варшавскаго учебнаго округа.

Въ предложеніи отъ 10 сего октября за № 18232 ваше сіятельство изволили увѣдомить меня, что представленный мною отъ 19 мая с. г. за № 6890 проектъ перестройки лицеваго фасада зданія Варшавской I Мужской Гимназіи и устройства церкви, составленный профессоромъ Университета Св. Владиміра Праховымъ, а также смѣта и другія техническія данныя были сообщены на разсмотрѣніе въ Техническо-строительный комитетъ Министерства внутреннихъ дѣлъ и что, по разсмотрѣніи какъ замѣчаній сего Комитета, такъ и мнѣній гражданскаго инженера Султанова и адъюнкт-профессора Императорской Академіи Художествъ Преображенскаго, признается необходимымъ поручить совершенно передѣлать проектъ постройки и, по возможности, значительно удешевить ея исполненіе.

Означенныя выше замѣчанія были сообщены архитектору Варшавскаго учебнаго округа Покровскому, который въ бытность свою въ Петербургѣ въ іюлѣ мѣсяцѣ сего года былъ ознакомленъ съ упо-

мянутыми замѣчаніями, и ему тогда было предложено мною составленіе новаго проекта, что́ архитекторомъ Покровскимъ въ настоящее время и исполнено.

Поручивъ нынѣ названному архитектору доставить лично составленный имъ проектъ и смѣту въ Департаментъ народнаго просвѣщенія и докладывая объ этомъ вашему сіятельству, долгомъ считаю почтительнѣйше ходатайствовать, согласно предложенію Министерства отъ 24 іюня с. г. за № 11598, о передачѣ упомянутаго проекта на разсмотрѣніе Техническо-строительнаго комитета и, въ случаѣ одобренія сего проекта названнымъ Комитетомъ, о разрѣшеніи производства работъ, а равно объ испрошеніи разрѣшенія на продажу принадлежащей учебному вѣдомству площади въ Варшавѣ подъ № 1076 съ обращеніемъ вырученныхъ отъ этой продажи денегъ на перестройку здавія для Варшавской I Мужской Гимназіи и на постройку помѣщенія для типографіи Учебнаго округа, или же объ отпускѣ на эти надобности изъ суммъ казны 113,670 р., т. е. суммы, опредѣляющей стоимость мѣстности № 1076 согласно произведенной оцѣнкѣ, съ тѣмъ, чтобы деньги, имѣющія быть вырученными отъ продажи указанной мѣстности № 1076, были обращены на покрытіе издержекъ казны по означенному отпуску кредита на нужды учебнаго вѣдомства, согласно представленію моему отъ 19 мая с. г. за № 6890.

При этомъ имѣю честь донести, что по новому проекту исполненіе работъ дешевле сравнительно съ первымъ проектомъ на 20000 руб. и что, по заявленію архитектора, значительность суммы и по новой смѣтѣ въ 44000 р. объясняется главнымъ образомъ тѣмъ обстоятельствомъ, что въ нее внесены нѣкоторыя существенныя работы, пропущенныя по главной смѣтѣ, а также внесена стоимость многихъ новыхъ стѣнъ, взамѣнъ тѣхъ, которыя предполагалось первоначально оставить безъ перекладки. Къ числу первыхъ работъ, т. е. пропущенныхъ по главной смѣтѣ, относятся: устройство половъ въ церкви, отштукатурка нѣкоторыхъ стѣнъ и потолковъ, приспособленіе для вентиляціи и отопленія и многое другое; кромѣ того, въ главной стѣнѣ были положены несуществующихъ размѣровъ и опасныхъ профилей чугунныя балки, которыя по новой смѣтѣ замѣняются желѣзными и въ большемъ количествѣ. Необходимость вторыхъ работъ, т. е. возведенія нѣкоторыхъ новыхъ стѣнъ, объясняется нижеслѣдующими соображеніями. Когда было приступлено къ переустройству зданія и старыя стѣны были изслѣдованы болѣе тщательно, то оказалось, что весь аттикъ на боковыхъ частяхъ весьма плохъ и что кладка аттика толщиною въ одинъ, а мѣстами въ $1^1/_2$ кирпича, со слѣдами многихъ передѣлокъ, держалась въ разныхъ мѣ-

стахъ только конструкціей стропилъ, такъ что послѣ снятія крыши для безопасности пришлось аттикъ тотчасъ разобрать. То же самое оказалось и относительно верхней части лицевой стѣны на высоту 4 саженъ, которая по первоначально утвержденнымъ чертежамъ показана толщиною въ $4^1/_2$ кирпича, въ дѣйствительности же оказалась частью въ $1^1/_2$, а частью въ одинъ толщиною и плохой кладки. Далѣе обнаружилось, что перемычки надъ окнами 3-го этажа по большей части въ $^1/_2$ кирпича, рѣдко въ цѣлый кирпичъ, и всѣ сильно разбиты лежавшими на перемычкахъ старыми балками, почему признано необходимымъ разобрать старыя стѣны вплоть до пятъ перемычекъ надъ окнами верхняго этажа. Сверхъ того, при подсчетѣ устойчивости нѣкоторыхъ внутреннихъ стѣнъ въ лицевой части зданія въ такомъ видѣ, какъ онѣ предположены по первоначальной смѣтѣ, стѣны эти признаны ненадежными, въ виду ихъ чрезвычайной легкости въ нижнихъ частяхъ, состоящихъ изъ небольшихъ устоевъ и тонкихъ столбовъ.

За симъ архитекторъ Покровскій донесъ мнѣ, что, по его мнѣнію, какъ строителя, лицевая часть зданія, находящаяся въ неоконченномъ видѣ уже 2 года, недостаточно будетъ защищена отъ сырости и морозовъ устроеннымъ временнымъ прикрытіемъ и что потому необходимо вполнѣ закончить постройку въ предстоящій лѣтній сезонъ 1894 г. настолько, чтобы эту часть зданія можно было отапливать и вентилировать и что такое окончаніе зданія въ одинъ лѣтній сезонъ будущаго года возможно лишь при условіи, что работы начнутся съ самой ранней весны, т. е., по мѣстнымъ условіямъ, съ начала апрѣля мѣсяца. Въ виду такого заявленія архитектора-строителя, я считаю себя обязаннымъ всепокорнѣйше просить ваше сіятельство о томъ, чтобы какъ разсмотрѣніе представленнаго проекта въ Техническо-строительномъ комитетѣ, такъ и разрѣшеніе изложенной выше просьбы о средствахъ на окончаніе постройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи могли послѣдовать по возможности въ ближайшее время, дабы съ наступленіемъ весны можно было приступить къ работамъ.

Попечитель Округа (подписалъ) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

№ дѣла 2275 Di, vol. 1.

CLXXI. Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ особенной желательности постройки фасада гимназическаго зданія въ русскомъ стилѣ и устройства въ этомъ зданіи Православной церкви и о внесеніи дѣла въ Государственный

Совѣтъ, въ виду доказательствъ профессора Цвѣтаева о важномъ историческомъ значеніи даннаго мѣста, 17 ноября 1893 г.

Варшава, 17 ноября 1893 г., № 18141.

Господину управляющему Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

Въ дополненіе къ представленіямъ моимъ отъ 19 мая [1]) и 28 октября [2]) с. г. за №№ 6890 и 16595 по дѣлу о перестройкѣ фасада зданія Варшавской I Мужской Гимназіи и устройству въ этомъ зданіи церкви, представляя при семъ письмо ко мнѣ, въ копіи, ординарнаго профессора Императорскаго Варшавскаго Университета по каѳедрѣ русской исторіи Цвѣтаева, въ коемъ изложены доказательства, основанныя на его научныхъ изслѣдованіяхъ, что на томъ мѣстѣ или мѣстности, гдѣ находится зданіе Варшавской I Мужской Гимназіи, былъ погребенъ въ особой каплицѣ русскій царь Василій Ивановичъ Шуйскій, взятый въ плѣнъ поляками въ 1610 году, имѣю честь доложить вашему сіятельству, что въ виду полнаго подтвержденія прежнихъ соображеній, что упомянутая каплица находилась на мѣстности, занимаемой нынѣ I-й Мужской Гимназіею, представляется особенно желательнымъ постройка фасада гимназическаго зданія въ русскомъ стилѣ и устройство въ этомъ зданіи Православной церкви.

Поэтому, основываясь на письмѣ ко мнѣ г. министра народнаго просвѣщенія отъ 14 іюня текущаго года за № 11069, въ которомъ его сіятельство изволилъ сообщить, что относительно устройства церкви при названной Гимназіи будетъ внесено представленіе въ Государственный Совѣтъ и принимая во вниманіе, что изслѣдованіе профессора Цвѣтаева вполнѣ доказываетъ историческое значеніе мѣстности, занимаемой Варшавскою I-ю Мужскою Гимназіею, имѣю честь почтительнѣйше ходатайствовать предъ вашимъ сіятельствомъ о внесеніи въ Государственный Совѣтъ представленія о перестройкѣ фасада зданія названной Гимназіи и объ устройствѣ въ этомъ зданіи церкви.

Попечитель Округа (подписалъ) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

Тамъ же, № 2775 Di, v. 1. Упоминаемой моей исторической записки не сохранилось въ Архивѣ.

---

[1]) Представленіе о проектѣ проф. Прахова. Черновикъ его въ бумагахъ Архива не сохранился.

[2]) Представленіе о проектѣ Покровскаго. См. выше № CLXX.

CLXXII. Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Апухтину о Высочайшемъ одобреніи фасада зданія съ церковью Варшавской I Мужской Гимназіи и о требующихся исправленіяхъ въ проектѣ и смѣтѣ постройки, 17 декабря 1893 г.

Министерство народнаго просвѣщенія. Департаментъ, разрядъ средн. учебн. заведеній.

17 декабря 1893 г., № 22193.

По Высочайшему повелѣнію.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Государь Императоръ, по всеподданнѣйшему докладу министра внутреннихъ дѣлъ, Высочайше соизволилъ 2-го сего декабря одобрить фасадъ зданія съ церковью Варшавской I-й Мужской Гимназіи.

О таковомъ Высочайшемъ повелѣніи, сообщенномъ статсъ-секретаремъ Дурново, имѣю честь увѣдомить ваше превосходительство съ препровожденіемъ утвержденнаго проекта и копіи выписки журнала Техническо-строительнаго комитета Министерства внутреннихъ дѣлъ за № 367.

Къ сему считаю долгомъ присовокупить, что, въ виду указанныхъ въ означенномъ журналѣ серіозныхъ упущеній въ проектѣ и смѣтѣ предположенной постройки, и затрудняюсь дать дальнѣйшее движеніе дѣлу объ изысканіи средствъ на покрытіе расходовъ по сему сооруженію впредь до приведенія проекта и смѣты въ должный видъ, согласно замѣчаніямъ Техническо-строительнаго комитета, и до полученія въ Министерствѣ утвержденныхъ установленнымъ порядкомъ смѣтъ на строительныя работы по Варшавской I Гимназіи на испрашиваемую изъ казны сумму.

Министръ народнаго просвѣщенія, статсъ-секретарь

графъ Делянновъ.

За директора В. Латышевъ.

Распоряженіе попечителя Апухтина: Передать архитектору для пополненія, согласно замѣчаніямъ комитета. 29 декабря 1893 г.

Тамъ же, № 2275 Di, v. 1.

CLXXIII. Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Апухтину о Высочайшемъ повелѣніи отпустить 100000 р. на перестройку зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 1 іюня 1894 г.

Министерство народнаго просвѣщенія. Департаментъ, разрядъ средн. учебн. уч. заведеній.

1 іюня 1894 г. № 10804.

По Высочайшему повелѣнію.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Государственный Совѣтъ, въ департаментѣ государственной экономіи, разсмотрѣвъ представленіе Министерства народнаго просвѣщенія о расходѣ на перестройку зданія Варшавской I-й Мужской Гимназіи и о продажѣ принадлежащаго Министерству народнаго просвѣщенія въ г. Варшавѣ участка земли на Королевской улицѣ, мнѣніемъ положилъ:

1. Отпустить изъ Государственнаго казначейства на расходы по перестройкѣ зданія Варшавской I-й Мужской Гимназіи сто тысячъ рублей, со внесеніемъ этой суммы, равными частями, по 50,000 руб. въ годъ, въ подлежащія подраздѣленія смѣтъ Министерства народнаго просвѣщенія 1895 и 1896 г.г.

2. Передать въ вѣдѣніе Министерства финансовъ принадлежащій нынѣ Министерству народнаго просвѣщенія въ г. Варшавѣ по Королевской улицѣ участокъ земли подъ № 1076 съ расположенными на немъ постройками.

Государь Императоръ изложенное мнѣніе Государственнаго Совѣта въ 23 день минувшаго мая Высочайше утвердить соизволилъ и повелѣлъ исполнить.

О таковомъ Высочайшемъ повелѣніи имѣю честь увѣдомить ваше превосходительство для надлежащихъ распоряженій впослѣдствіе представленія вашего отъ 21 января сего года за № 1254.

Что же касается возбужденнаго въ представленіи вашемъ отъ 4 апрѣля сего года за № 238 вопроса объ отпускѣ къ 1 ноября сего года Варшавской I-й Мужской Гимназіи заимообразно 50 т. р. на счетъ возврата ихъ изъ имѣющаго быть открытымъ кредита по смѣтѣ 1896 г., то мною будетъ сдѣлано въ свое время надлежащее распоряженіе объ ассигнованіи оныхъ въ вѣдѣніе вашего превосходительства.

Министръ народнаго просвѣщенія, статсъ-секретарь
графъ Деляновъ.

Директоръ Н. Аничковъ.

№ дѣла 2275 Di, v. 2: Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа о постройкѣ Варшавскихъ IV Женской и I Мужской гимназій, за 1894—1895 г.г.—Ок. 1000 лл., листы не перемѣчены.

Въ „Правительст. Вѣстникѣ“ сообщалось: „Въ Министерствѣ народнаго просвѣщенія выработано предположеніе объ устройствѣ общежитія при Варшавской Первой Мужской Гимназіи и сооруженіи собственной церкви въ зданіи этого учебнаго заведенія, выстроеннаго, какъ выяснилось теперь научными изслѣдованіями, на томъ мѣстѣ, гдѣ погребено было въ 1620 году, въ особой каплицѣ, тѣло царя Василія Ивановича Шуйскаго.

Потребный на окончаніе всѣхъ работъ по переустройству Гимназіи кредитъ въ 100,000 руб., согласно представленію Министерства народного просвѣщенія, нынѣ отпущенъ изъ Государственнаго казначейства, съ внесеніемъ этой суммы, равными частями по 50,000 руб. въ годъ, въ смѣты Министерства 1895 и 1896 г.г. и съ возмѣщеніемъ такого расхода посредствомъ передачи въ распоряженіе Министерства финансовъ принадлежащаго Министерству народнаго просвѣщенія участка земли на Королевской улицѣ со всѣми находящимися на немъ постройками. Вмѣстѣ съ тѣмъ Высочайше разрѣшено причислять къ спеціальнымъ средствамъ названной Гимназіи доходы отъ отдачи въ наемъ устроенныхъ въ ея зданіяхъ магазиновъ, съ назначеніемъ этихъ денегъ на потребности учрежденного при ней общежитія" („Правительств. Вѣстникъ", 1894 г., № 119, стр. 2).

Вопросъ объ отпускѣ 100,000 руб. на строительное дѣло въ Гимназіи былъ рѣшенъ въ Государственномъ Совѣтѣ, какъ значится выше, 4 мая 1894 года. На слѣдующій день увѣдомляя меня о такомъ счастливомъ исходѣ дѣла, попечитель А. Л. Апухтинъ писалъ мнѣ, что тамъ онъ показывалъ, давалъ читать мое послѣднее къ нему письмо. Въ письмѣ этомъ, въ виду приближавшагося внесенія вопроса на усмотрѣніе Совѣта, я, указавъ на все отыскивавшійся новый архивный матеріалъ и на только-что найденные мною старые планы мѣстности, неизвѣстные предыдущимъ изслѣдователямъ, счелъ своевременнымъ изложить:

„Изученіе всего этого приводитъ къ слѣдующему научно-историко-археологическому тезису. Извѣстное, высказанное въ печати предположеніе, что каменная бесѣдка, находящаяся въ заднемъ саду Мужской Гимназіи, есть именно „часовня, построенная Сигизмундомъ III надъ могилою царя Василія Шуйскаго, знаменитая Kaplica Moskiewska", это предположеніе не находитъ себѣ подтвержденія въ документахъ и планахъ. Каменное зданіе стоитъ на участкѣ земли, къ Московской каплицѣ не принадлежавшемъ. Каплица или часовня была въ районѣ, и нѣсколько впереди, главнаго, передняго корпуса Гимназіи, въ которомъ теперь сооружается церковь.

„Это, нѣтъ сомнѣнія, еще болѣе усиливаетъ необходимость заботъ о данномъ корпусѣ и церкви. «Царь Василій государь былъ великій, помазанникъ Божій», говорили московскіе послы, прибывшіе въ Варшаву съ порученіемъ выпросить у короля Владислава IV тѣло Василія. Тѣло было отпущено, и Михаилъ Ѳедоровичъ со всемъ почетомъ похоронилъ его въ Московскомъ Архангельскомъ соборѣ; Алексѣй Михайловичъ выпросилъ у Владислава мраморный камень съ надписью, бывшій на каплицѣ („мрамуровый надгробный камень съ надгробнымъ написаніемъ"); Петръ Великій взялъ изъ Варшавскаго Королевскаго замка картину Далабеллы, изображавшую представленіе Василія Сигизмунду III въ Варшавѣ. При покойномъ Государѣ Александрѣ Второмъ на мѣстности усыпальницы

Шуйскаго возникла церковь и русская школа. Современному поколѣнію выпадаетъ довершить здѣсь патріотическую задачу. Въ какой мѣрѣ, цѣлесообразно съ мѣстными потребностями и соотвѣтственно государственно-національному достоинству, будетъ выполнена она—объ этомъ станутъ судить грядущія поколѣнія" (Мое письмо изъ Варшавы въ С.-Петербургъ, къ А. Л. Апухтину, въ апрѣлѣ 1894 г.).

CLXXIV. Письмо попечителя Апухтина къ военному министру Петру Семеновичу Ванновскому съ просьбою о пожертвованіи старыхъ мѣдныхъ пушекъ на колокола церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 24 февраля 1895 г.

Варшава, 24 февраля 1895 г.

Милостивый Государь,
Петръ Семеновичъ.

Въ Варшавской Первой Мужской Гимназіи, согласно Высочайшему указу 30 августа 1864 года, воспитываются дѣти проживающихъ въ Привислинскомъ краѣ русскихъ людей. Тѣмъ же самымъ Высочайшимъ указомъ поставлено этому заведенію въ обязанность воспитывать учащихся молодыхъ людей въ духѣ Православной церкви и въ обычаяхъ русской народности.

Затѣмъ подробно обрисовывается характеръ религіознаго воспитанія поступающихъ въ Гимназію русскихъ дѣтей, часто особенно грустный у родившихся отъ смѣшанныхъ браковъ, въ Привислинскомъ краѣ обычныхъ, и совсѣмъ печальный у оставшихся сиротами при матеряхъ или отцахъ нерусской народности.

Озабоченное относительно столь печальныхъ случаевъ религіозно-нравственнаго состоянія мѣстной православной молодежи и поставляя себѣ задачею спасать отъ нравственнаго плѣна иновѣрія дѣтей, крещенныхъ въ Православной церкви, мѣстное учебное начальство полагаетъ, что важнѣйшимъ и самымъ цѣлесообразнымъ средствомъ въ данномъ случаѣ можетъ быть Православный храмъ при Гимназіи съ богослуженіемъ, совершаемымъ съ особенною заботливостью о его торжественности, и устроенный на столько благолѣпно, и по наружности и по внутреннему виду, чтобы невполнѣ утвержденнымъ въ Православіи молодымъ людямъ не было повода дѣлать невыгодныя для него сравненія съ католическими сосѣдними костелами и чтобы также не было повода дѣлать заключенія о равнодушіи и недостаточной ревности православныхъ людей къ своему вѣроисповѣданію и къ благолѣпію своего храма.

Съ Божіею помощью, святое дѣло построенія храма при Варшавской I-й Мужской Гимназіи, который будетъ служить храмомъ и для

всѣхъ православныхъ учащихся въ Варшавѣ, коихъ 700 въ среднихъ и до 300 въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, начато и каменною кладкою, вчернѣ, окончено, на что отпущены средства изъ Государственнаго казначейства.

Есть у насъ средства, почти достаточныя, и на внутреннюю отдѣлку церкви, т. е. на иконостасъ и проч., образовавшіяся отъ доброхотныхъ дателей, изъ коихъ однимъ изъ главнѣйшихъ былъ высокочтимый отецъ протоіерей Іоаннъ Ильичъ Сергіевъ, первый благословившій это дѣло и пожертвовавшій на оное 18,000 руб., а также нельзя съ особою благодарностью не вспомнить и сосновицкаго фабриканта Генриха Генриховича Дителя, пожертвовавшаго на это патріотическое дѣло болѣе полусотни тысячъ рублей.

Недостаетъ теперь у насъ только денегъ на колокола.

Между тѣмъ храмъ нашъ не только важенъ потому, что крайне нуженъ для учащихся православныхъ юношей, но и долженъ быть дорогъ для всякаго истинно русскаго и православнаго человѣка, какъ историческій памятникъ, созидаемый на могилѣ русскаго царя-плѣнника Василія Ивановича Шуйскаго и въ память спасенія жизни нынѣ благополучно царствующаго Государя Императора въ Японіи. Поэтому и хотѣлось бы, чтобы и церковь наша была благолѣпна и чтобы колокольный звонъ былъ въ ней торжественный.

Предполагаемъ звонъ сдѣлать въ ней въ 300 пудовъ.

На колокольномъ заводѣ Оловенишникова въ Ярославлѣ, куда мы обратились съ заказомъ, намъ передали, что бывали случаи, когда военное вѣдомство отпускало казеннымъ учрежденіямъ на колокола старыя пушки, которыя заводъ могъ бы принять по 9-ти рублей за пудъ, самъ взимая по 18 руб. за пудъ.

Если сообщеніе это вѣрно, то позволяю себѣ, въ качествѣ стараго кадета, сотоварища вашего высокопревосходительства, съ котораго вы, какъ съ однокашника, не взыщете, обратиться къ вамъ со всепокорнѣйшею просьбою: отпустить для церкви Варшавской 1-й Мужской Гимназіи на колокола столько старыхъ пушекъ, сколько вы изволите признать возможнымъ.

Письмо заканчивается означеніемъ прилагаемыхъ брошюръ, служащихъ къ удостовѣренію, „какъ нужна въ Варшавѣ для русскихъ учащихся юношей церковь (для дѣвочекъ Господь помогъ устроить при 1-й Женской Гимназіи церковь на 600 человѣкъ)“, и для доказательства, что эта церковь устраивается въ мѣстности, гдѣ временно погребенъ былъ царь Василій Ивановичъ Шуйскій.

Покорнѣйше прошу ваше высокопревосходительство принять увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности

А. Ацухтинъ.

Тамъ же, № дѣла 2275 Di, v. 2. — Начало этого письма („Въ Варшавской Первой Мужской Гимназіи" по „и къ благолѣпію своего храма") общее въ письмахъ къ нѣкоторымъ другимъ жертвователямъ на иныя потребности храма; все же остальное (со словъ „Съ Божіею помощію, святое дѣло построенія храма" и далѣе до конца) писано, въ черновикѣ, рукою самого Апухтина.

„Высочайше утвержденнымъ въ 14 день апрѣля сего года (1895) положеніемъ Военнаго совѣта постановлено: отпустить на отливку колоколовъ для церкви при Варшавской I Мужской Гимназіи 800 пудовъ лома мѣди бронзы безвозмездно".—Тамъ же.

CLXXV. Записка архитектора Варшавскаго учебнаго округа В. Н. Покровскаго о перестройкѣ зданій и объ устройствѣ церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 30 сентября 1901 г.

Первоначальныя предположенія относительно перестройки зданія I Мужской Гимназіи состояли въ томъ, чтобы по возможности оставить въ прежнемъ видѣ фасадъ зданія на площади Коперника, и потому при составленіи проектовъ перестройки большинство старыхъ стѣнъ этого корпуса (a) оставлено безъ перемѣнъ. Флигель же (b) по улицѣ Новый Свѣтъ, какъ безусловно ветхій и не отличающійся никакими архитектурными достоинствами, былъ разобранъ до основанія. На мѣстѣ этого флигеля выстроенъ новый четырехъ-этажный флигель, обнимающій дворъ со всѣхъ сторонъ. Когда этотъ флигель былъ уже построенъ, явилась мысль о перемѣнѣ фасадовъ главнаго корпуса (a) въ русскій стиль и устройства трехпрестольной церкви [1]). Составленный съ этой цѣлью проф. Праховымъ проектъ не получилъ однако утвержденія въ С.-Петербургѣ, по мотивамъ, изложеннымъ въ отзывѣ Техническо-строительнаго комитета при Министерствѣ внутреннихъ дѣлъ. Второй проектъ былъ составленъ архитекторомъ Покровскимъ, и по этому его проекту и подъ его руководствомъ была исполнена перестройка главнаго корпуса (a) и отдѣлка фасадовъ и церкви внутри.

---

[1]) Мысль о передѣлкѣ фасада главнаго корпуса Гимназіи въ русскій стиль подалъ профессоръ Кіевскаго университета по каѳедрѣ исторіи искусствъ А. И. Праховъ, а попечитель А. Л. Апухтинъ поставилъ тогда вопросъ и о сооруженіи церкви въ три придѣла—главнаго во имя Св. мученицы Татіаны, празднованіе дня коей совпадаетъ съ днемъ основанія (12 янв.) I Русской Гимназіи въ б. царствѣ Польскомъ, втораго придѣла Св. Николая Чудотворца въ память избавленія нынѣ благополучно царствующаго Государя Императора отъ опасности въ Отсу и третьяго придѣла просвѣтителей славянскихъ Св. Кирилла и Меѳодія, во имя которыхъ была первая въ Гимназіи церковь. Примѣч. издателя.

Фасады зданія исполнены въ русскомъ стилѣ XVII столѣтія, облицованы облицовочнымъ кирпичемъ и изразцами, изготовленными на Метлахскихъ заводахъ въ Эльзасѣ, и украшены богатой гипсовой орнаментикой.

Въ III-емъ этажѣ помѣщается обширная церковь вмѣстимостью до 1000 человѣкъ. Три иконостаса, съ очень богатой золотой рѣзьбой на цвѣтныхъ фонахъ, исполнены по рисункамъ архитектора Покровскаго въ спеціальной мастерской Шутова въ г. Петербургѣ за 22,000 р. и отличаются прекрасной рѣзьбой и выдержанностью стиля. Главнѣйшіе образа средняго иконостаса, а именно 6 иконъ перваго яруса, Тайная вечеря и 6 малыхъ образовъ въ царскихъ вратахъ принадлежатъ кисти П. А. Свѣдомскаго. Церковь имѣетъ въ высоту отъ пола до верха куполка 33 аршина. Всѣ стѣны и своды богато расписаны орнаментомъ въ стилѣ XVII столѣтія и работы по роспискѣ исполнены художникомъ Блиновымъ въ компаніи съ нѣсколькими товарищами; обошлись эти работы въ 9000 руб. На стѣнахъ церкви въ распалубкахъ сводовъ особенное вниманіе обращаютъ 3 картины П. А. Свѣдомскаго. Изъ нихъ двѣ боковыя, величиной каждая въ 2 саж. ширины и 3 саж. высоты, изображаютъ—направо Шествіе на Голгофу, и налѣво—Нагорную проповѣдь. Прямо надъ алтаремъ третій большой образъ Матери Божіей съ Младенцемъ на лонѣ. Внизу на правой стѣнѣ вдѣланъ въ стѣну небольшой образъ, изображающій Іисуса Христа въ терновомъ вѣнцѣ, кисти Крамского, одно изъ послѣднихъ произведеній этого художника. Церковь снабжена подходящими по стилю бронзовыми золочеными паникадилами, подсвѣчниками и проч., а также богатой ризницей.

Всѣ работы по отдѣлкѣ фасадовъ въ русскомъ стилѣ и устройству церкви обошлись около 86,000 руб., при чемъ сумма эта составилась почти исключительно изъ пожертвованій; вся же перестройка зданій съ устройствомъ церкви, считая и пожертвованія вещами и матеріалами, стоятъ около 370,000 рублей.

Въ настоящее время на недвижимости Гимназіи находятся слѣдующія помѣщенія. Въ лицевомъ корпусѣ (a), кромѣ обширнаго вестибюля и церкви, помѣщается актовый залъ, 3 класса, канцелярія и 2 мелкія квартиры для служащихъ. Высота его, съ крестомъ, до 23 саженъ. Флигель (b) въ I этажѣ со стороны улицы занятъ магазинами, а въ остальной части—столовой для общежитія учениковъ и кухней при ней съ помѣщеніями для прислуги; во II этажѣ помѣщены квартиры директора, инспектора и помощниковъ класснаго наставника; весь III-й этажъ занятъ классами, а IV-ый—дортуарами и лазаретомъ. Внутренній дворъ покрытъ асфальтомъ и служитъ мѣстомъ для игръ учениковъ. За флигелемъ (b) находится небольшой хозяйственный дворъ, а затѣмъ

садъ. Тутъ же помѣщаются хозяйственныя строенія, а именно: новый двухъ-этажный флигель (h) съ квартирами служителей, и сараи d, e, f, g, которые, впрочемъ, настолько ветхи, что предположены къ сломкѣ. Въ началѣ сада помѣщается воздухопріемная будка (n), которая доставляетъ путемъ подземнаго канала свѣжій вентиляціонный воздухъ во всѣ помѣщенія Гимназіи; у дальней, задней стѣны сада стоитъ небольшое старинное сооруженіе (o) въ видѣ бесѣдки, ветхое, въ полуразрушенномъ видѣ; предположено оно къ капитальной поправкѣ.

Архитекторъ-художникъ В. Покровскій.

Варшава, 30 сентября 1901 г.

Записка эта любезно составлена В. Н. Покровскимъ для меня лично, по моей просьбѣ. Ее, вмѣстѣ съ нѣкоторыми другими принадлежащими мнѣ подлинными документами, я передалъ въ Архивъ Учебнаго округа.

Примѣнительно къ этой запискѣ составляется для меня г-номъ Покровскимъ особый планъ зданій и земли Гимназіи, который будетъ помѣщенъ мною въ изслѣдованіи.

Архивъ Варшавскаго Городскаго Совѣта общественнаго призрѣнія *).

CLXXVI. Пріемо-сдаточный протоколъ о передачѣ недвижимости № 2768ас, принадлежащей учебному вѣдомству, въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы, 5 апрѣля 1872 г.

Состоялось въ Варшавѣ въ домѣ подъ № 2768 ас, 5/17 апрѣля 1872 года.

Командированные со стороны Варшавскаго учебнаго округа по предписанію господина попечителя сего округа отъ 22 марта с. г. за № 2218 архитекторъ того же округа Подчашинскій и управляющій домомъ № 2768ас чиновникъ сего округа Сѣнницкій совмѣстно съ командированными со стороны Варшавскаго городскаго совѣта общественнаго призрѣнія по предписанію господина управляющаго дѣлами сего Совѣта отъ 25 марта с. г. за № 893 учредителемъ Дѣтской лѣчебницы въ Варшавѣ докторомъ Сикорскимъ и дѣлопроизводителемъ означеннаго Совѣта Новаковскимъ въ исполненіе помянутыхъ предписаній приступили къ передачѣ состоящей въ вѣдѣніи Учебнаго округа недвижимости, обозначенной № 2768ас, со всѣми находящимися на оной строеніями въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы въ слѣдующемъ порядкѣ:

Вышесказанная недвижимость, согласно прилагаемому при семъ ситуаціонному плану, расположена при улицѣ Александрія и состоитъ изъ двухъ составляющихъ одно цѣлое частей, обозначенныхъ отдѣльными ипотечными нумерами 2768а и 2768 с.

Первая изъ сихъ частей, обозначенная № 2768а, обращенная фронтомъ къ сѣверу на улицу Александрія, граничитъ съ западной стороны съ зданіями I-й Варшавской Мужской Гимназіи, съ южной

*) Находится онъ въ помѣщеніи Совѣта, Эриванская ул., домъ № 4.

стороны — съ садомъ, переданнымъ въ вѣдѣніе той же Гимназіи, и частною недвижимостью № 2769, съ восточной же стороны—съ частію той же недвижимости № 2769, недвижимостію № 2768c и частною недвижимостію № 2768b. Вторая же часть упомянутой недвижимости, обозначенная № 2768c, обращенная фронтомъ къ востоку на улицу Александрія и выходящая на площадь, называемую Севериновъ, граничитъ двумя боками своими сѣвернымъ и южнымъ съ частными недвижимостями № 2768b и 2769, а съ западной стороны соединена съ вышеописанною первою частію № 2768a.

На выше обозначенныхъ мѣстностяхъ находятся слѣдующія строенія, именно:

I. На части № 2768a.

a) Фронтовой отъ улицы Александрія одноэтажный домикъ, длиною 63¾ футовъ, шириною 30 футовъ, каменный, съ главными воротами, и погребомъ въ одной части онаго, покрытый голландскою черепицею, заключающій въ себѣ шесть жилыхъ комнатъ; въ весьма разрушенномъ состояніи. *Примѣчаніе.* Обозначенная на планѣ буквами K. I. k. i. часть этого домика, прилегающая къ I-й Варшавской Мужской Гимназіи, передана въ собственность той же Гимназіи.

b) Фронтовой отъ улицы Александрія одноэтажный домъ длиною 181½ футовъ, шириною 35¼ футовъ, каменный, покрытый голландскою черепицею, заключающій три сѣни и двадцать одну жилыхъ комнатъ, считая въ то и кухни; подъ одною частію онаго находится погребъ и сверхъ того въ пристройкѣ подъ дворомъ находится другой погребъ; домъ этотъ въ довольно плохомъ состояніи.

c) Примыкающій къ границѣ отъ I-й Варшавской Мужеской Гимназіи каменный двухъ-этажный флигель, на погребахъ, покрытый голландскою черепицею, длиною 150½ фута, шириною 21¾ фута, въ немъ двѣ лѣстницы и жилыхъ комнатъ вмѣстѣ съ кухнями шестнадцать, одна изъ сихъ комнатъ въ нижнемъ этажѣ подъ сводомъ; сверхъ того съ южной стороны сего флигеля находится деревянная пристройка съ лѣстницею; флигель этотъ находится въ довольно хорошемъ состояніи.

d) Главный одноэтажный флигель во дворѣ, длиною 156¾ фута, шириною 44¾ фута, каменный, безъ погребовъ, покрытый голландскою черепицею; въ немъ жилыхъ комнатъ вмѣстѣ съ кухнями шестнадцать и двѣ придѣланныя антресоли; въ трехъ изъ комнатъ сего флигеля находятся между окнами два и надъ каминками три зеркала, сложенныя изъ частей, въ рамахъ, укрѣпленныхъ въ стѣнахъ; изъ средней комнаты, бывшей заломъ, выходъ въ садъ; флигель этотъ находится въ довольно хорошемъ состояніи.

e) Одноэтажный флигель въ черномъ дворѣ съ мезониномъ; нижній этажъ каменный, а мезонинъ въ прусскія стѣны; длиною 53½

фута, шириною въ нижнемъ этажѣ $30^{3}/_{4}$ фута, въ верхнемъ $24^{3}/_{4}$ фута; покрытый отчасти цинковою жестью, а отчасти листовымъ желѣзомъ; въ нижнемъ этажѣ сарай для экипажей и три жилыхъ комнаты, а въ мезонинѣ четыре жилыхъ комнатъ съ лѣствицею; флигель этотъ угрожаетъ разрушеніемъ и нуждается въ основной перестройкѣ.

f) Деревянный двухъ-этажный сарай для дровъ между флигелями c и d въ пристройкѣ къ граничной стѣнѣ 1-й Мужеской Гимназіи, длиною 55 футовъ, шириною $9^{1}/_{2}$ фута, покрытый досками; въ совершенно разрушенномъ видѣ.

g) Двѣ деревянныя одноэтажныя пристройки при флигелѣ d, покрытыя листовымъ железомъ, длиною 50 футовъ, шириною $16^{1}/_{4}$ фута; въ нихъ находились конюшня и сарай; пристройки эти въ разрушенномъ видѣ и назначены полицейскою властію къ сломкѣ.

h) Одноэтажный въ пристройкѣ къ флигелю d сарай для дровъ съ деревянными стѣнами въ каменные столбы, покрытый цинковою жестью; длиною $26^{3}/_{4}$ фута, шириною $11^{3}/_{4}$ фута; въ хорошемъ состояніи.

i) Деревянныя отхожія мѣста на каменной ямѣ, покрытыя цинкомъ; длиною $14^{1}/_{4}$ футовъ, шириною $9^{3}/_{4}$ футовъ.

k) Колодецъ во дворѣ, между строеніями h и i, съ деревяннымъ насосомъ, въ 9 саженей глубины.

II. На части № 2768c.

l) Фронтовой одноэтажный съ сѣнью и выходомъ на улицу Александрія и площадь Севериновъ каменный домъ, въ половинѣ на погребахъ, покрытый плоскою черепицею, длиною 61 фута, шириною 32 фута, въ немъ 7 жилыхъ комнатъ; въ весьма разрушенномъ состояніи.

m) Двухъ-этажный каменный флигель, длиною $72^{3}/_{4}$ фута, шириною 29 футовъ, покрытый голландскою черепицею; въ немъ два сарая для экипажей и девять жилыхъ комнатъ; въ самомъ плохомъ состояніи.

Наконецъ, двора (sic), въ частяхъ, прилегающихъ къ строеніямъ, вымощены камнемъ; позади же главнаго флигеля d садикъ, длиною 155 футовъ, шириною въ перечень 39 футовъ, въ которомъ находится четыре фруктовыхъ деревьевъ и нѣсколько кустарниковъ.

Описанная такимъ образомъ недвижимость № 2768ac принята сегодняшняго числа въ пользу и вѣдѣніе Общества Варшавской дѣтской больницы командированными для сего вышесказанными лицами.

На семъ настоящій протоколъ, составленный въ трехъ единогласныхъ экземплярахъ, оконченъ и по прочтеніи подписанъ присутствующими лицами.

Сдающіе:	Принимающіе:
Архитекторъ Варшавскаго учебнаго округа Б. Подчашиньскій.	Учредитель Варшавской дѣтской лѣчебницы д-ръ мед. Сикорскій.
Управляющій домомъ № 2768ас чиновникъ сего Округа Н. Сѣнницкій.	Дѣлопроизводитель Варшавскаго городского совѣта общественнаго призрѣнія Ф. Новаковскій.

Министерство внутреннихъ дѣлъ. Дѣло Варшавскаго городского совѣта общественнаго призрѣнія о Частной дѣтской лѣчебницѣ въ Варшавѣ, № 3, ч. 1, гг. 1871—1885.—Другой экземпляръ протокола—въ Архивѣ Варшавскаго учебнаго округа, № 2275 Е, v. 2.—Ср. выше, № CLXIV.

CLXXVII. Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа А. Л. Апухтина къ варшавскому губернатору барону Медему на ходатайство этого объ уступкѣ сада I Варшавской Мужской Гимназіи Дѣтской больницѣ для постройки лазарета сыпныхъ больныхъ, 18 сентября 1879 г.

Варшава, 18 сентября 1879 г., № 8243.

Министерство народнаго просвѣщенія. Попечитель Варшавскаго учебнаго округа.

Господину начальнику Варшавской губерніи, по Варшавскому городскому совѣту общественнаго призрѣнія.

Въ отношеніи отъ 13 авг. с. г. за № 12173 ваше превосходительство изволите сообщить мнѣ:

1, что Управленіе Варшавской дѣтской больницы, признавая необходимымъ для пользы призрѣваемыхъ въ ней дѣтей совершенное разобщеніе страдающихъ наружными и другими болѣзнями отъ сыпныхъ больныхъ и предположивъ построить для сихъ послѣднихъ отдѣльный домъ, не имѣющій никакого сообщенія съ главнымъ больничнымъ зданіемъ, ходатайствуетъ о передачѣ для сего въ собственность больницы сада или части онаго, принадлежащаго Варшавской I-й Мужской Гимназіи, и

2, что больница дѣйствительно крайне нуждается въ особомъ совершенно изолированномъ помѣщеніи для сыпныхъ, такъ какъ этого рода больныхъ, безъ явнаго вреда для прочихъ призрѣваемыхъ, нельзя помѣщать въ главномъ зданіи, а между тѣмъ сыпныхъ бываетъ очень много, и они принадлежатъ къ разряду тѣхъ именно больныхъ, оставленіе которыхъ при семействахъ болѣе вредно, нежели съ другаго рода болѣзнями.

Сообщая объ этомъ, ваше превосходительство изволите просить меня не отказать въ согласіи на отчужденіе отъ I-й Мужской Гимназіи

части сада подъ постройку флигеля для сыпныхъ больныхъ, тѣмъ болѣе, что, по мнѣнію вашему, обширность территоріи I-й Мужской Гимназіи допускаетъ эту уступку безъ особаго для нея стѣсненія.

Признавая совершенно правильнымъ рѣшеніе Управленія Варшавской дѣтской больницы о необходимости отдѣленія сыпныхъ отъ прочихъ больныхъ дѣтей, я съ своей стороны, на томъ же самомъ основаніи, на которомъ Управленіе Больницы признаетъ явно вреднымъ совмѣстное помѣщеніе сыпныхъ съ прочими больными дѣтьми, нахожу, что сосѣдство сыпной дѣтской больницы съ учебнымъ заведеніемъ, въ коемъ помѣщается 450 здоровыхъ мальчиковъ, будетъ чрезвычайно вредно для сихъ послѣднихъ, и поэтому считаю долгомъ покорнѣйше просить ваше превосходительство не допускать вовсе устройства сыпнаго отдѣленія дѣтей больницы въ непосредственномъ сосѣдствѣ съ учебнымъ заведеніемъ, а предложить пріискать для сыпныхъ мѣсто совершенно отдѣльное: ибо если лѣченіе больныхъ дѣтей дѣло весьма благодѣтельное, то нельзя не согласиться, что предохраненіе здоровыхъ дѣтей отъ заразительныхъ болѣзней дѣло еще болѣе благодѣтельное, заслуживающее еще большаго сочувствія.

Кромѣ этой главной причины, я не могу согласиться на уступку какой либо части сада, принадлежащаго I-й Мужской Гимназіи, еще и по ниже слѣдующимъ причинамъ:

а) Когда по Высочайшему повелѣнію, послѣдовавшему въ 1871 году, принадлежащій учебному вѣдомству домъ въ Варшавѣ подъ № 2768 былъ уступленъ Обществу Варшавской дѣтской больницы, то вмѣстѣ съ тѣмъ повелѣно было, чтобы отъ принадлежащей ему мѣстности сдѣлана была, согласно предположенію бывшей въ 1870 году Коммисіи для распредѣленія казенныхъ зданій въ Варшавѣ, прирѣзка къ I-й Гимназіи для разширенія двора и сада этого заведенія, вслѣдствіе чего часть сада означенной мѣстности, согласно утвержденному плану, тогда же и была принята въ вѣдѣніе Гимназіи;

б) Впослѣдствіи, когда въ 1872-омъ году попечитель Варшавскаго учебнаго округа препроводилъ къ директору I-й Гимназіи на разсмотрѣніе и заключеніе полученное имъ отъ господина министра народнаго просвѣщенія отношеніе г. намѣстника въ царствѣ Польскомъ объ уступкѣ Обществу Варшавской дѣтской больницы, для большихъ гигіеническихъ удобствъ ея, сада, переданнаго въ вѣдѣніе Гимназіи, то д. с. с. Крыжановскій въ представленіи своемъ по этому предмету, указавши на крайнія неудобства гимназическаго двора въ хозяйственномъ и гигіеническомъ отношеніяхъ, происходящихъ отъ тѣсноты его, просилъ, чтобы означенная часть сада была оставлена за Гимназіею и на будущее время; и если въ началѣ семидесятыхъ годовъ, когда въ Гимназіи было только семь классовъ и около 200 учениковъ, признава-

лось, что просимая уступка стѣснила бы Гимназію въ хозяйственныхъ нуждахъ и увеличила бы неблагопріятныя гигіеническія условія, то тѣмъ болѣе подобная уступка была бы чувствительна теперь, когда въ I-й Гимназіи имѣется 12 классовъ съ 450 учениками;

в) При этомъ нельзя не обратить вниманія и на то обстоятельство, что даже и въ настоящее время положеніе Гимназіи въ сосѣдствѣ съ Дѣтскою больницею, по донесенію мнѣ директора отъ 7 сентября, даетъ себя чувствовать весьма неблагопріятно: такъ, въ минувшемъ году часты были заболѣванія учениковъ, живущихъ на гимназическомъ дворѣ, корью и оспою, и былъ одинъ случай даже черной оспы, окончившійся смертію (дитя служителя). Тѣмъ больше можно ожидать вредныхъ послѣдствій, если въ непосредственной близости съ Гимназіею будетъ еще устроена особая больница для сыпныхъ больныхъ, такъ какъ извѣстно, что сыпныя болѣзни крайне заразительны.

Въ заключеніе имѣю честь сообщить вашему превосходительству, что гимназическая территорія вовсе не такъ обширна, какъ вы изволите указывать въ отношеніи вашемъ № 12173, ибо именно этотъ садъ, объ уступкѣ котораго идетъ рѣчь, служащій единственнымъ мѣстомъ для освѣженія дѣтей послѣ трехъ часоваго сидѣнія въ крайне душныхъ классахъ, заключаетъ въ себѣ только около 500 квадратныхъ саженъ, т. е. если вычесть деревья и проч., то не болѣе одной квадратной сажени на человѣка, чего весьма недостаточно не только для бѣганія и игръ, но даже и для прогулки такой массы дѣтей.

Изъ всего изложеннаго ваше превосходительство усмотрѣть изволите, что не только не могу согласиться на отчужденіе отъ I-й Гимназіи сада или части онаго въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы, но поставляюсь въ необходимость еще разъ повторить всепокорнѣйшую мою просьбу совершенно отклонить устройство сыпного отдѣленія въ Варшавской дѣтской больницѣ, въ виду близкаго расположенія оной отъ Варшавской I-й Гимназіи.

Попечитель округа А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи С. Никольскій.

Тамъ же, № дѣла 3.

Весь черновой подлинникъ отношенія писанъ собственноручно попечителемъ Апухтинымъ (писанъ, къ сожалѣнію, карандашемъ, почему иное уже вытерлось и прочесть теперь можно не все), хранится въ Архивѣ учебнаго округа, № дѣла 2275 E, v. 3.

Архивъ Варшавской Православной Консисторіи.

CLXXVIII. Отношеніе варшавскаго архіепископа Іоанникія къ попечителю варшавскихъ русскихъ учебныхъ заведеній И. И. Фундуклею о согласіи на устройство церкви въ Варшавской Русской Гимназіи и о передачѣ ей иконостаса и утвари, 9 сентября 1865 г.

Варшава, 9 сентября 1865 г., № 628.

Ваше высокопревосходительство, милостивый государь.

Согласно желанію вашего высокопревосходительства, честь имѣю препроводить при семъ реестръ вещей, находящихся въ церкви бывшаго Женскаго Института въ Новой-Александріи.

Къ сему долгомъ поставляю присовокупить, что къ устройству Православной церкви въ Варшавской Русской Гимназіи, равно и къ передачѣ въ оную церковь иконостаса, престола, жертвенника и прочихъ утварныхъ и ризничныхъ вещей изъ Ново-Александринской церкви съ моей стороны нѣтъ препятствій.

Призывая на васъ и труды ваши Божіе благословеніе, съ отличнымъ почитаніемъ и совершенною преданностію имѣю честь быть вашего высокопревосходительства, милостиваго государя, (подписалъ) покорнѣйшимъ слугою Іоанникій, архіепископъ варшавскій.

Его высокопревосходительству, г. попечителю русскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ, дѣйствительному тайному совѣтнику сенатору Ивану Ивановичу Фундуклею.

Варшавской Духовной Православной консисторіи по столу епархіальнаго управленія № 113: Дѣло объ устроеніи въ Русской Варшавской Гимназіи Православной церкви, нач. 9 сентября 1865 г.—Тутъ же реестръ церковнымъ вещамъ, всего 48 №№-овъ.

Это отношеніе архіеп. Іоанникія—въ томъ видѣ, какъ оно было собственноручно составлено самимъ преосвященнымъ и затѣмъ послано Фундуклею (см. Архивъ I Варшавской Мужской Гимназіи, дѣло № 30. Объ

устройствѣ церкви при I Варшавской Мужской Гимназіи, нач. 10 сент. 1865 г.), первоначальный же его текстъ, составленный секретаремъ Консисторіи, былъ въ такомъ видѣ: „Вслѣдствіе словеснаго моего совѣщанія съ вашимъ высокопревосходительствомъ объ устройствѣ при здѣшней Русской Гимназіи домовой церкви и снабженіи оной ризничными и церковными вещами, честь имѣю увѣдомить васъ, милостивый государь, что въ пользу оной церкви могутъ быть употреблены тѣ церковныя вещи, которыя значатся въ прилагаемомъ при семъ спискѣ и которыя нынѣ находятся въ бывшей Институтской церкви, что въ Новой-Александріи". Преосвященный все это зачеркнулъ и тутъ же написалъ то отношеніе, которое выше.

CLXXIX. Отношеніе варшавскаго архіепископа Іоанникія къ попечителю Фундуклею о назначеніи дня освященія гимназической церкви во имя св. Кирилла и Меѳодія, 10 марта 1866 г.

Г. Варшава, 10 марта 1866 г., № 234.

Вѣдомство Православнаго исповѣданія. Архіепископъ варшавскій и новогеоргіевскій.

Ваше высокопревосходительство, милостивый государь.

На отношеніе вашего высокопревосходительства отъ 15 минувшаго февраля за № 13 имѣю честь увѣдомить васъ, милостивый государь, что, по осмотрѣ назначеннымъ мною духовнымъ лицемъ новоустроенной въ зданіи Русской Гимназіи церкви и по приготовленіи всего нужнаго къ ея освященію, я назначилъ днемъ освященія оной наступающее воскресеніе, 13 сего марта.

Гимназическую церковь я приличнымъ нахожу освятить во имя преподобныхъ отецъ нашихъ равноапостольныхъ Меѳодія и Кирилла, епископовъ моравскихъ, учителей словенскихъ, коихъ память совершается Церковію 11-го сего мая. Всенощное богослуженіе 12 марта поручено мною совершить въ Гимназіи каѳедральному протоіерею Александру Метаніеву съ законоучителями Гимназіи и Прогимназіи священниками Тихономъ Горизонтовымъ и Александромъ Братолюбовымъ.

Призывая на васъ и дѣла ваши Божіе благословеніе, съ отличнымъ почитаніемъ и совершенною преданностію имѣю честь быть вашего высокопревосходительства (подписалъ) покорнѣйшій слуга

Іоанникій, архіепископъ варшавскій и новогеоргіевскій.

Его высокопревосходительству г. попечителю русскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ, дѣйствительному тайному совѣтнику сенатору Ивану Ивановичу Фундуклею.

Тамъ же и въ Архивѣ Гимназіи.

CLXXX. Изъ привѣтственной рѣчи законоучителя I Варшавской Мужской Гимназіи прот. К. А. Костылева къ архіепископу варшавскому Іерониму при входѣ архіепископа въ гимназическій храмъ для совершенія освященія его, 3 ноября 1898 г.

...Не одно религіозное чувство найдетъ себѣ здѣсь удовлетвореніе. Здѣсь обрѣтетъ себѣ также урокъ и высокая, свойственная русскимъ людямъ, патріотическая добродѣтель. Святительство твое да позволитъ мнѣ возвѣстить мѣрности твоей, что мѣсто, на которомъ воздвигнуто зданіе сіе, священно для русскихъ людей по дорогимъ сердцу ихъ историческимъ воспоминаніямъ. Изъ сохранившихся сказаній вѣдомо намъ, что въ предѣлахъ сего мѣста покоился нѣкогда честный прахъ вѣнчаннаго московскаго царя Василія Ивановича Шуйскаго, въ смутное время на Руси силою захваченнаго и уведеннаго въ польскій плѣнъ, гдѣ онъ безвременно скончался отъ сердечной туги и скорби. Воздвигая это зданіе, устроители его, мужи горячей вѣры и непоколебимой патріотической вѣрности, желали не только соорудить благоустроенный разсадникъ науки и честный храмъ при немъ, но и величавый надгробный памятникъ надъ мѣстомъ временнаго упокоенія московскаго царя. Вотъ почему зданію сему, помимо величественныхъ размѣровъ его внутренняго богатства, особенно изобильнаго во храмѣ, и въ наружныхъ его очертаніяхъ приданъ характеръ построекъ памятныхъ временъ Шуйскаго и его эпохи.....

CLXXXI. Слово варшавскаго архіепископа Іеронима при освященіи церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 3 ноября 1898 г.

Съ чувствомъ особенной радости и душевнаго удовольствія привѣтствую васъ съ торжествомъ освященія храма вашего. Высокое чувство радости и религіознаго умиленія, какое я испытываю нынѣ и съ какимъ совершалъ богослуженіе среди васъ, легко объясняется изъ всего того, что́ меня окружаетъ здѣсь и что́ я созерцаю въ этомъ чудномъ храмѣ. Много храмовъ на служеніе Богу довелось освятить мнѣ; много разъ тревожно и радостно билось сердце мое по окончаніи обряда освященія и изъ глубины души изливалось чувство благодаренія Богу за совершившееся. Но такого радостнаго состоянія души я не помню, не испытывалъ, какъ нынѣ.

Если вообще сооруженіе храма на всякомъ мѣстѣ и освященіе его имѣютъ глубокое значеніе, удовлетворяя существенной потребности вѣрующей души, то какъ велико воспитательное значеніе нынѣ освященнаго храма, понять не трудно. Для того созданъ этотъ

великолѣпный, богато украшенный храмъ? Для дѣтей православнаго исповѣданія—воспитанниковъ Гимназіи, подготовляющихся къ честному и полезному труду на служеніе своей странѣ.

Въ системѣ гимназическаго образованія, какъ извѣстно, развитію религіознаго чувства, т. е. изученію Закона Божія, отведено видное мѣсто. Но что̀ значитъ разсудочное, сухое, только изустное изученіе истинъ вѣры и нравственности христіанской безъ участія сердца, безъ участія въ святыхъ таинствахъ? Наше православное богослуженіе, полное жизненности, наглядности, заключаетъ въ себѣ столько трогательныхъ, глубокопрочувствованныхъ молитвъ и пѣснопѣній, предлагаетъ вниманію молящихся чтеніе и объясненіе Слова Божія, рядъ осмысленныхъ и поучительныхъ обрядовъ, и въ св. иконахъ наглядную исторію Церкви Христовой на землѣ, а въ святыхъ таинствахъ сообщаетъ вѣрующимъ божественную благодать, укрѣпляющую тѣлесныя и духовныя силы, однимъ словомъ, оно возбуждаетъ, оживляетъ и развиваетъ чувство и потому **незамѣнимо**. Богослуженіе, безспорно, есть самое вѣрное средство къ изученію Закона Божія съ дѣйствительною нравственною пользою и неотразимымъ вліяніемъ, въ смыслѣ утвержденія дѣтей въ вѣрѣ и укрѣпленія въ нихъ нравственнаго чувства. Допускаемое въ Православной церкви участіе воспитанниковъ въ чтеніи и пѣніи богослужебномъ дополняетъ и усиливаетъ благотворное вліяніе разумнаго и сердечнаго молитвеннаго стоянія въ храмѣ Божіемъ. Потому понятно, какъ отрадна мысль, что въ этомъ храмѣ отнынѣ получаютъ возможность молиться, участвовать въ чтеніи и пѣніи церковномъ православные воспитанники не только Первой, но и другихъ гимназій въ братскомъ общеніи и единеніи духа, въ союзѣ мира и любви. Понятно, какъ велика должна быть съ одной стороны радость тѣхъ, которые, начавъ дѣло устройства храма, дождались благополучнаго окончанія и освященія его, а съ другой, признательность наша, родительская и дѣтская, къ тѣмъ, которые съ сердечной заботой о воспитаніи дѣтей въ духѣ вѣры Православной и ревностью, достойною этого святого дѣла, трудились, и къ тѣмъ, которые, искренно сочувствуя устройству храма, жертвовали нужныя для того средства. Честь и слава тѣмъ и другимъ, наша глубокая имъ благодарность и горячая за нихъ молитва къ Богу.

Слово заканчивается молитвеннымъ обращеніемъ за нихъ и призываніемъ Божія благословенія храму.

Тамъ же, приложеніе къ дѣлу; „Варшавскій Дневникъ“ 1898 г. 5 ноября, № 302.

Архивъ Первой Варшавской Мужской Гимназіи.

CLXXXII. Извлеченіе изъ перваго годичнаго отчета о состояніи Варшавской Русской Гимназіи съ состоящими при ней школами, составленнаго директоромъ В. П. Орловымъ, въ январѣ 1866 г.

Годовой отчетъ о состояніи Русской Гимназіи и состоящихъ при ней Женской Прогимназіи и Начальнаго училища за время съ 12/24 января 1865 г. по 1/13 января 1866 года.

I.

Происхожденіе Гимназіи и предварительныя работы, предшествовавшія ея открытію.

Представляя первый годовой отчетъ о состояніи Русской Гимназіи, считаю необходимымъ предпослать краткія свѣдѣнія о началѣ и происхожденіи Гимназіи, какъ равно и свѣдѣнія о тѣхъ мѣрахъ, кои были предприняты по этому случаю правительствомъ.

Основаніемъ для Русской Гимназіи съ состоящими при ней Женской Прогимназіей и Начальнымъ Училищемъ послужила Русская школа въ Варшавѣ.

30 августа 1864 года государю императору угодно было повелѣть открытую въ Варшавѣ 7 ноября 1863 года частною благотворительностію Русскую школу преобразовать въ Гимназію, съ особыми, состоящими при ней, Женской Прогимназіей и Начальнымъ училищемъ. Августѣйшая воля эта была приведена въ исполненіе 12/24 января 1865 года открытіемъ Гимназіи, Прогимназіи и Начальнаго училища.

Открытію Гимназіи предшествовали пріисканіе помѣщенія, назначеніе директора и учителей, снабженіе новаго заведенія возможными учебными пособіями и необходимою классною мебелью.

Несмотря на трудности, съ которыми сопряжено было пріисканіе удобнаго помѣщенія, это послѣднее было наконецъ найдено.

Признано было полезнымъ и до нѣкоторой степени удобнымъ отдать подъ помѣщеніе Гимназіи зданіе прежде, занимавшееся Медико-Хирургическою Академіею. Роскошное это зданіе и, можно даже сказать, величественное по внѣшности, лежащее въ самой центральной части города, на границѣ улицъ Краковскаго Предмѣстья и Новый Свѣтъ, собственно по своему центральному положенію представляетъ неоспоримыя выгоды для учащихся, но въ педагогическомъ отношеніи оно далеко не удовлетворяетъ цѣлямъ и видамъ чисто учебнаго заведенія, такъ какъ первоначальная цѣль, съ коею выстроено это зданіе, совершенно расходится во всемъ съ Гимназіею. Первоначально римско-католическій костелъ, потомъ частное зданіе (Сташица), поступившее затѣмъ послѣ переворотовъ 1831 года въ административное вѣдѣніе, зданіе это передѣлывалось и перестраивалось, смотря по тому, что̀ предполагалось въ немъ помѣстить. Этимъ собственно и объясняются всѣ недостатки зданія Русской Гимназіи, состоящіе въ томъ 1) что зданіе это не имѣетъ корридорнаго расположенія, вслѣдствіе чего 2) въ большомъ зданіи много мѣста потеряно на лѣстницы и выходы, 3) комнаты неодинаковой величины, и самые малые неудобны..., оттого что расположены по уличной сторонѣ зданія, гдѣ безпрерывное движеніе и шумъ экипажей составляютъ чрезвычайно важное препятствіе для занятій съ учениками во время класса, 4) недостатокъ же корридорнаго расположенія дѣлаетъ то, что классы Гимназіи разбросаны въ трехъ этажахъ, отсюда если не затрудненіе въ надзорѣ за учениками, то во всякомъ случаѣ каждый этажъ требуетъ своего надзирателя, чего при корридорномъ расположеніи не было бы, 5) почти всѣ классы проходные все по той же причинѣ, 6) холодныя лѣстницы, 7) недостатокъ ватеръклозетовъ въ самомъ зданіи, 8) отсутствіе колориферовъ, 9)—водопроводовъ и 10)—сада. Такимъ образомъ недостатки зданія, нынѣ занимаемаго Гимназіей, слишкомъ многосложны и могутъ быть раздѣлены на существенные и случайные. Существенные недостатки: отсутствіе корридорнаго расположенія, шумные и проходные классы, недостатокъ ватеръ-клозетовъ въ самомъ зданіи и холодныя лѣстницы; случайные недостатки: отсутствіе газоваго освѣщенія, водопроводовъ и сада. Несмотря однакожъ на такіе существенные недостатки въ педагогическомъ и гигіеническомъ отношеніяхъ, зданіе Гимназіи представляетъ и свои неоспоримыя выгоды, изъ коихъ самая главная—это центральное положеніе, дѣлающая Гимназію одинаково доступною для жителей всѣхъ концовъ Варшавы; классныя комнаты, за исключеніемъ самыхъ малыхъ, просторны, широки и высоки, воздуху въ нихъ слишкомъ достаточно, освѣщенія также, отчего классы всегда свѣтлы, веселы, гимназическій дворъ, хотя и небольшой,

но всегда чистый, и ученикамъ достаточно мѣста отдохнуть на свѣжемъ воздухѣ во время классныхъ перемѣнъ, тѣмъ болѣе, что отхожія мѣста помѣщены на заднемъ дворѣ; если затѣмъ устранить главнѣйшіе недостатки, то лучшаго помѣщенія и, можно сказать, болѣе роскошнаго для Гимназіи и желать нельзя.

Въ этомъ зданіи и были помѣщены первоначально 1) Гимназія съ 5 классами (изъ коихъ 2 параллельныхъ), 2) Прогимназія съ 3-мя классами и 3) Начальное училище особо для дѣвицъ и особо для мальчиковъ. Въ настоящее время Прогимназія помѣщается въ побазиліанскомъ зданіи (съ 7/19 ноября 1865 года), а въ зданіи Гимназіи помѣщаются 7 классовъ гимназическихъ (2 класса раздѣлены на параллельныя отдѣленія) и 3 отдѣленія Начальнаго училища, изъ коихъ два для мальчиковъ и одно для дѣвицъ, пансіонъ, библіотека, читальня, канцелярія, квартира директора, начальныхъ учителей и учительницъ, квартиры воспитательницъ и воспитателей, квартира законоучителя и на заднемъ дворѣ квартиры гимназической прислуги. Кромѣ того, въ томъ же зданіи предположено устроить церковь. Такимъ образомъ, несмотря на самое неудобное расположеніе зданія Гимназіи въ педагогическомъ отношеніи, оно принадлежитъ къ числу самыхъ помѣстительныхъ зданій.

Почти одновременно съ пріисканіемъ помѣщенія было приступлено къ назначенію директора и учителей. Для послѣдней цѣли, по мысли главнаго директора Правительственной Коммиссіи народнаго просвѣщенія были сдѣланы публикаціи въ столичныхъ вѣдомостяхъ имперіи; кромѣ того, по распоряженію же главнаго директора, назначенный и. д. директора Гимназіи докторъ Орловъ отнесся письменно къ нѣкоторымъ изъ г.г. профессоровъ Московскаго, С.-Петербургскаго и Кіевскаго университетовъ и редакторамъ болѣе вліятельныхъ газетъ, прося содѣйствія ихъ къ пріисканію учителей. На этотъ призывъ откликнулись многіе. Желая, чтобы выборъ и назначеніе учителей какъ можно болѣе соотвѣтствовали цѣли и направленію вновь открываемаго заведенія, рѣшено было выборъ учителей произвести коллегіально, для чего и назначено было особое засѣданіе въ квартирѣ г. почетнаго попечителя Русской Гимназіи дѣйствительнаго тайнаго совѣтника Ивана Ивановича Фундуклея, куда приглашены были его высокопреосвященство Іоанникій архіепископъ варшавскій, его превосходительство главный директоръ предсѣдательствующій въ Правительственной Коммиссіи народнаго просвѣщенія Ѳедоръ Ѳедоровичъ Витте, директоръ отдѣленія Коммиссіи народнаго просвѣщенія дѣйствительный статскій совѣтникъ Г. Г. Михневичъ и и. д. директора Гимназіи докторъ Орловъ. Вновь назначаемые учители главнымъ образомъ были рекомендуемы главнымъ директоромъ изъ лицъ, лично

знакомыхъ его превосходительству по управленію Кіевскимъ учебнымъ округомъ. Но, озабочиваясь пріисканіемъ соотвѣтствующихъ заведенію учителей, его превосходительство позаботился также и о проѣздѣ ихъ до Варшавы, исходатайствовавъ новоопредѣляющимся учителямъ денежное не въ счетъ жалованья пособіе отъ 300 до 150 р. сер. Такимъ образомъ выборъ учителей и самый ихъ пріѣздъ были обезпечены, и новооткрывшаяся Гимназія имѣла почти наличный составъ учителей за очень немногими исключеніями (не былъ только выбранъ учитель нѣмецкаго языка).

Одновременно съ пріисканіемъ помѣщенія и назначенія учителей, приступлено было къ пріобрѣтенію и постройкѣ классной мебели, покупкѣ инструментовъ для физическаго кабинета и основаніи гимназической библіотеки...

II.

Открытіе Гимназіи, число классовъ, число и составъ учащихся и проч.

Русская Гимназія въ Варшавѣ открыта была въ составѣ четырехъ низшихъ классовъ, изъ нихъ первый (низшій) классъ былъ раздѣленъ въ непродолжительномъ времени, послѣ открытія, на два параллельныя отдѣленія и второй классъ послѣ лѣтнихъ каникулъ. Мѣра эта, т. е. раздѣленіе первыхъ двухъ классовъ на параллельныя отдѣленія, была необходима уже потому, что въ первомъ классѣ безъ раздѣленія его на отдѣленія считалось слишкомъ 100 учениковъ и во второмъ до 80 человѣкъ. Понятное дѣло, что при такой цифрѣ учащихся обученіе тогда только могло быть полезнымъ и производительнымъ, когда цифра учащихся не обременяла бы своею громадностію учителя... Съ началомъ новаго же учебнаго года открытъ былъ и слѣдующій высшій или пятый классъ, куда поступили частію ученики же Гимназіи, перешедшіе по экзамену ихъ изъ IV въ V классъ, частію перешедшіе изъ другихъ гимназій царства и имперіи. Такимъ образомъ Гимназія въ теченіи 1865 г. состояла изъ 7 классовъ, изъ коихъ пять было нормальныхъ и два параллельныхъ.

Всѣхъ обучавшихся въ Гимназіи въ теченіи времени съ 12/24 января 1865 г. по 1/13 января 1866 г. было 279... Цифра 279 учащихся распредѣлялась такимъ образомъ: 1) по классамъ: въ I классѣ (параллельн. отдѣл.) 116, во II кл. (парал. отд.) 77, въ III—45, въ IV—22, въ V—19; 2) по вѣроисповѣданіямъ: православнаго греко-россійскаго 216, греко-уніатскаго 1, римско-католическаго 40, лютеранскаго 14, еврейскаго закона 8; 3) по званіямъ: дѣтей чиновниковъ 170 (изъ нихъ дѣтей тайнаго совѣтника 1, генералъ-лейтенанта 1, генералъ-майора 6, дѣйств. ст. сов. 9, полковн. 15), духовн. зван. 10, купцовъ 7, мѣщанъ 10, солдатскихъ 61...

Предметы преподаванія въ Гимназіи были слѣдующіе: 1) Законъ Божій, 2) русскій языкъ, 3) латинскій языкъ, 4) французскій, 5) нѣмецкій, 6) исторія Россіи и всеобщая, 7) географія Россіи и всеобщая, 8) математика, т. е. ариѳметика, алгебра и геометрія, 9) физика, 10) естественныя науки (ботаника, зоологія и минералогія энциклопедически), 11) чистописаніе, черченіе и рисованіе, 12) уроки церковнаго пѣнія... При Гимназіи состояли директоръ 1, законоучитель 1, учителей 10, воспитателей 2, письмоводитель 1, а всего служащихъ въ Гимназіи 15...

Учебныя пособія Гимназіи состоятъ изъ библіотеки, физическаго кабинета и собранія чучелъ и минераловъ. Въ библіотекѣ фундаментальной состоитъ на лицо книгъ: названій 725, томовъ 1642... Стоимость книгъ, исключая 500 р., отпущенныхъ въ прошломъ году на покупку книгъ, опредѣлить трудно, такъ какъ библіотека бывшей Русской школы, полностію перешедшая въ Гимназію, почти вся составлена была изъ пожертвованій. Въ ученической библіотекѣ, которая гл. обр. должна пополняться въ будущемъ 1866 г., состоитъ на лицо всѣхъ книгъ: названій 53, томовъ 63... Въ физическомъ кабинетѣ Гимназіи считается всѣхъ снарядовъ, машинъ, инструментовъ 47, стоимостью въ 800 р. с... Собраніе чучелъ... состоитъ изъ 60 названій въ 120 экземплярахъ. Собраніе минераловъ... изъ 150 названій.

Средствами содержанія для Гимназіи служатъ суммы, отпускаемыя согласно высочайшаго указа отъ 30 августа 1864 г. изъ казначейства царства Польскаго. По штату на содержаніе Гимназіи положено 24.500 р. с...

Женская Прогимназія, состоящая при Русской Гимназіи, была открыта одновременно съ Гимназіей, въ 3-хъ классномъ составѣ, и преобразована изъ женскаго отдѣленія бывшей Русской школы. Помѣщенная первоначально въ одномъ зданіи съ Гимназіей, Женская Прогимназія, какъ было уже упомянуто, съ 7/19 ноября сего года помѣщается въ побазиліанскомъ зданіи на Міодовой улицѣ... Всѣхъ обучавшихся въ Прогимназіи было 116.

При Гимназіи же состоитъ и Начальное училище дѣтей обоего пола Училище это, съ самаго начала раздѣленное на два отдѣленія, именно на отдѣленія для дѣвицъ и для мальчиковъ, въ послѣдствіи времени еще болѣе увеличилось и теперь настоитъ крайняя нужда раздѣлить Начальное училище для мальчиковъ на два отдѣленія, для пользы и учащихся и учащихъ. Всѣхъ учащихся въ Начальномъ училищѣ было 175 человѣкъ обоего пола.

№ 33: Дѣло I Варшавской Мужской Гимназіи съ годовыми отчетами о состояніи Первыхъ Варшавскихъ гимназіи и Начальнаго училища, нач. 6 сент. 1865 г.

CLXXXIII. Изъ оцѣночной описи недвижимости I Варшавской Мужской Гимназіи, 7 мая 1882 г.

Подробная оцѣнка строеній (Szacunek szczegółowy zabudowań) въ городской мѣстности № 1319/20/21 по улицѣ Краковское Предмѣстье части X въ городѣ Варшавѣ владѣльца Варшавскаго учебнаго округа, помѣщеніе для Русской Гимназіи.

Possesya № 1319/20/21.

Frontem głównym wychodząca na ulicę Krakowskie Przedmieście, z prawej strony dotyka w części do ulicy Nowy Świat i graniczy dalej z possessyami № 1318 i 1317, z lewej strony dotyka w części ulicy Aleksandrya i graniczy dalej z possessyami № 2768a, 2771, 2772 i wreszcie od tyłu graniczy z possessyami № 1315, 1316 i 1317. Na possessyi tej znajdują się następujące budowle:

№ 1319/20/21. Główny budynek frontowy od Krakowskiego Przedmieścia i z bokami od ulicy Aleksandryi i Nowego Światu murowany, kryty blachą cynkową. a) Pawilon od Nowego Światu murowany kryty cynkiem.—b) Oficyna przyległa w dziedzińcu murowana, kryta cynkiem.—c) Oficyna parterowa lewa przyległa do głównego korpusu murowana kryta cynkiem.—d) Oficyna lewa druga, wkraczająca w drugi dziedziniec, murowana, kryta dachówką.—e) Kloaki murowane po za budowlą powyższą pokryte blachą żelazną.—f) Budowla gospodarcza z prawej strony drugiego dziedzińca murowana, kryta dachówką.—g) Drwalnia, budowla drewniana z łat między słupami drewnianemi, z pokryciem z blachy żelaznej.—h) Arkada przejściowa z głównego na tylny dziedziniec, murowana, z pokryciem dachówką.—i) Brama drewniana zamykająca drugi dziedziniec przy budowlach b i d.—k) Studzienka wodociągowa.—l) Parkan murowany między dziedzińcem i ogrodem. — m) Parkan murowany w ogrodzie od tyłu.—n) Parkan takiż dalej.—o) Pawilon w ogrodzie murowany w stanie zniszczonym z dachem pokrytym gontem.—p) Parkan drewniany w ogrodzie.—r) Śmietnik w drugim dziedzińcu.—s) Parkan murowany od strony possessyi № 2768a przy głównym budynku. Szacunek szczegółowy powyższych budowli jest następujący:

Klassa I, stopień 17.

Główny budynek frontowy od ulicy Krakowskie Przedmieście murowany o parterze, antresolach, pierwszem i drugiem piętrze po nad całą budowlą z pięterkiem 3-iem nad częścią środkową niemieszkalnem i 4-tém powyżéj przygotowaném do zamieszkania, z dachami powyżéj i kopułą środkową, blachą cynkową krytemi z piwnicami pod częścią budowli, wymiarów długości od strony Krakowskiego Przedmieścia łokci $70^{3}/_{4}$,

szerokości od strony Nowego Światu łokci 29¾, od strony ulicy Aleksandryi łokci 20 i środkiem łokci 48, wysokości zaś łokci 31⅛. Далѣе идетъ описаніе и оцѣнка его частей, на общую сумму 38.100 р. с.

Klassa Ia, stopień 17.

Lit. a. Pawilon od Nowego Świata, budowla murowana o parterze i dwóch piętrach, z ktorych jedno antresolowe, z piwnicami sklepionemi, dachem cynkiem krytym wymiarów długości od frontu 81, szerokości 20¾, wysokości 20¾, z częścią obok głównej budowli wzniesioną o dwa piętra wyżej i mieszczącą schody do budowli powyższéj, wymiarów długości 10¼, szerokości 6¾ i wzniesioną nad ziemią na łokci 31. Далѣе идетъ подробная опись частей этого зданія, на общую сумму 18.350 р. с., и другихъ зданій и ихъ частей того же I-го разряда.

Klassa II, stopień I-y.

Lit. O. Pawilon w ogrodzie murowany w stanie zniszczonym, z dachem krytym gontem, budowany w ośmiokąt foremny, długości i szerokości całkowitéj po łokci 9½, wysokości 8½. Szacuje się ogółem rs. 100 (сначала стояло 150, но потомъ поправлено на 100).

Далѣе идетъ опись другихъ зданій; все заключается:

Ogółem szacunek nieruchomości № 1310/20/21 do ubezpieczenia ogniowego wynosi Rsr. 66370 wyraźnie sześćdziesiąt sześć tysięcy trzysta siedmdziesiąt Rubli srebrem. Warszawa, dnia 7/19 Maja 1882 roku.

Paweł Wóycicki, budowniczy.

Дѣло № 12, за 1882 г., по разнымъ дѣламъ.

Полная опись—въ Архивѣ Варшавскаго городоваго магистрата, поземельное дѣло недвижимости № 1319/20/21, начало съ мая 1823 г., ч. II, лл. 278—280, 301—324.

Въ этой описи впервые значится, подъ буквою о, бесѣдка въ саду, какъ принадлежность къ недвижимости Гимназіи, т. е. къ недвижимости № 1319, 1320 и 1321; рянѣе она относилась къ сосѣдней недвижимости № 2768ас, отъ которой, вмѣстѣ съ садомъ, она была присоединена къ гимназической недвижимости лишь въ 1871—1872 гг. См. выше, соотвѣтственные документы.

CLXXXIV. Изъ отчета о состояніи I Варшавской Мужской Гимназіи за 1900 годъ.

Отчетъ со состоянія I Варшавской Мужской Гимназіи за 1900 г.

Въ отчетномъ 1900 году въ Варшавской I Мужской Гимназіи было 8 основныхъ классовъ и одинъ приготовительный; параллельныхъ отдѣленій не было. Преподаваніе всѣхъ учебныхъ предметовъ велось

согласно съ учебными планами, изданными Министерствомъ народнаго просвѣщенія отъ 8 августа 1890 г. за № 2522. Естественная исторія не была преподаваема. Къ 1 января 1901 г. состояло: въ библіотекѣ 4.044 названія, 13.935 томовъ (изъ нихъ въ фундаментальной 3.531 назв., 12.322 тома, въ ученической 513 назв., 1613 т.) на сумму 16.127 руб. 97 коп.; въ физическомъ кабинетѣ 289 нумеровъ на 4.122 р. 39 к., въ кабинетѣ естественныхъ наукъ 833 нум. на 974 р. 15 к. Источники содержанія: всего въ 1900 г. въ приходѣ съ остаткомъ 79.850 р. 31 к. (изъ нихъ изъ государств. казначейства 29.882 р. 15 к., изъ сбора за содержаніе воспитанниковъ въ общежитіи 29.127 р. 5 к., изъ сбора за ученіе и проч.). Расходъ изъ суммы государств. казначейства: 25.160 руб. 10 коп. на содержаніе личнаго состава, 450 р. на содержаніе церкви и причта, 1.450 на стипендіи и пособія учащимся, и проч. Плата за право ученія взимается по 50 руб. въ годъ. Средняя стоимость обученія каждаго ученика Гимназіи равняется 115 р. 52,8 к. и въ частности на средства казны 73 руб. 32,9 коп. въ годъ.

Варшавская I Мужская Гимназія со времени ея открытія (12 января 1865 года) по настоящее время помѣщается въ казенныхъ зданіяхъ, принадлежащихъ Министерству народнаго просвѣщенія, по улицѣ Новый Свѣтъ № 72. Въ настоящее время капитальная перестройка зданія вполнѣ уже окончена. Въ гимназическихъ зданіяхъ, состоящихъ изъ главнаго корпуса и трехъ флигелей (изъ которыхъ 2 очень ветхи) помѣщаются: гимназическая церковь, классы, интернатъ и квартиры лицъ служащихъ въ Гимназіи. Помѣщеніе это удовлетворяетъ потребностямъ Гимназіи и интерната.

Число служащихъ къ концу отчетнаго года было 19. Засѣданій педагогическаго совѣта въ отчетномъ году было 36, классныхъ комиссій 9, предметныхъ комиссій 15, засѣданій хозяйственнаго комитета 43. Число учащихся къ 1 января 1901 г. состоитъ 406. Распредѣленіе ихъ въ 1900 г.—по вѣроисповѣданіямъ: православныхъ 402, лютеранъ 1, армяно-грегоріанскаго 3; по сословіямъ: дѣтей дворянъ и чиновниковъ 344, духовнаго званія 18, городскихъ сословій 25, сельскихъ сословій 17, иностранцевъ 2; по національностямъ: русскихъ 403, нѣмцевъ 1, прочихъ національностей (иностранныхъ подданныхъ) 2; по классамъ: въ приготовительномъ 56, въ I-мъ 67, во II-мъ 58, въ III-мъ 50, въ IV-мъ 59, въ V-мъ 36, въ VI-мъ 28, въ VII-мъ 30, въ VIII-мъ 22. Необязательными предметами въ Гимназіи считаются одинъ изъ новыхъ языковъ и музыка. Къ 1-му января 1901 года число учениковъ, обучающихся обоимъ языкамъ, было 108, изучающихъ одинъ французскій языкъ 73, одинъ нѣмецкій языкъ 102; обучающихся музыкѣ 44, пѣнію 95, гимнастикѣ 400, рисованію 231. Изъ учениковъ составленъ церковный хоръ, поющій во время обѣдни и прочихъ церковныхъ

служб. Въ концѣ 1899—1900 учебнаго года получили аттестаты зрѣлости и переведено въ слѣдующіе классы 279 учениковъ (изъ общаго числа 384). Изъ числа учениковъ въ 1900 г. 336 проживали у родителей или у ближайшихъ родственниковъ, а 70 помѣщались въ интернатѣ Гимназіи. При Гимназіи, съ разрѣшенія г. попечителя Варшавскаго учебнаго округа отъ 12 іюля 1893 г. за № 10430, состоитъ съ августа 1893 года интернатъ. Въ него принимаются ученики исключительно Варшавской I Мужской Гимназіи русскаго происхожденія и православнаго вѣроисповѣданія. Полные пансіонеры вносятъ ежегодно платы за содержаніе 300 р. въ годъ (сверхъ платы за ученіе въ Гимназіи) и единовременно, при поступленіи въ интернатъ, на первое обзаведеніе 60 р. Полупансіонеры вносятъ за содержаніе въ интернатѣ по 250 р. въ годъ. Интернатъ помѣщается въ верхнемъ (четвертомъ) этажѣ зданія Гимназіи. При интернатѣ имѣется больница съ особымъ отдѣленіемъ для заразныхъ больныхъ. Интернатъ содержался въ отчетномъ году на средства, получаемыя отъ платы за содержаніе воспитанниковъ и отдачу въ аренду магазиновъ, устроенныхъ при Гимназіи, на основаніи Высочайшаго повелѣнія, послѣдовавшаго въ 23 день мая 1894 года, изложеннаго въ предложеніи г. попечителя Варшавскаго учебнаго округа отъ 11 іюня 1894 г. за № 9108.

№ дѣла 1 за 1901 г.

CLXXXV. Препровожденная попечителемъ въ I Варшавскую Мужскую Гимназію записка профессора Цвѣтаева о сохраненіи и реставрированіи стариннаго зданія, стоящаго въ гимназическомъ саду и выдаваемаго за усыпальницу царя Шуйскаго, 3 іюня 1900 г.

Докладная записка.

Заботы о благоустройствѣ I Варшавской Мужской Гимназіи, уже много лѣтъ столь занимающія учебное начальство, въ ближайшемъ времени должны выразиться въ переустройствѣ и починкѣ зданій, стоящихъ на задней полосѣ гимназической земли.

Въ числѣ этихъ зданій, одно, находящееся въ гимназическомъ саду, при перестройкѣ потребуетъ спеціальнаго вниманія.

И въ русской, и въ польской литературѣ за послѣдніе годы со всею категоричностью утверждается, что оно—сохраняющаяся доселѣ, бывшая усыпальница царя Василія Ивановича Шуйскаго, брата его кн. Дмитрія Ивановича и его супруги Екатерины Григорьевны, родной сестры жены царя Бориса Годунова, почему нѣкоторыми изъ русскихъ авторовъ высказана мысль, чтобы при возобновленіи зданія приданъ ему былъ церковный видъ, дабы тѣмъ „было... удовлетворено націо-

нальное достоинство и дана возможность каждой благочестивой душѣ возвести молитву за многомятежную душу Василія Ивановича Шуйскаго на мѣстѣ его первоначальнаго царскаго погребенія". Въ настоящемъ году, для поднесенія Его Императорскому Величеству, представленъ былъ въ Министерство Императорскаго Двора воспроизведенный съ натуры рисунокъ, изображающій „Усыпальницу московскаго царя Василія Іоанновича Шуйскаго въ Варшавѣ". Обращеніе вниманія Государя на это зданіе, какъ на памятникъ такого историческаго значенія, естественно могло бы повести къ повелѣнію объ осуществленіи подобныхъ строительныхъ предположеній...[1])

Если зданіе—дѣйствительно царская усыпальница, то ему, несомнѣнно, должна быть воздана и воздаваема надлежащая честь: этого требуетъ достоинство русской государственности и русско-царской идеи. Но... что̀ испытали бы строители, какое сужденіе высказывалось бы о нихъ и объ ихъ совѣтникахъ и какъ пришлось бы поступить съ освященнымъ зданіемъ и образами въ немъ, когда обнаружилось бы потомъ, что оно—совсѣмъ не царская усыпальница, что съ нею оно не имѣетъ ничего общаго? Какой предлогъ создался бы къ фактамъ прямо прискорбнымъ!...

Между тѣмъ мною, послѣ продолжительныхъ научныхъ разысканій о пребываніи царя Шуйскаго въ Польшѣ и о судьбѣ мѣстъ его погребенія, было выражено, что совершенно напрасно считаютъ зданіе это за подлинную усыпальницу Шуйскихъ, и мнѣ уже не разъ приходилось слышать сужденія, что въ такомъ случаѣ лучше бы снести и уничтожить его, какъ теперь лишь соблазняющее своимъ полуразрушеннымъ видомъ.

Я приведу здѣсь нѣсколько точныхъ данныхъ изъ множества найденныхъ мною въ архивахъ; они невольно наводятъ на мысль, какъ лучше всего слѣдуетъ поступить относительно этого зданія.

Зданіе вмѣстѣ съ садомъ, въ которомъ оно стоитъ, къ Гимназіи [2]) присоединено недавно, въ 1871—2 гг.; до того же времени оно относилось къ сосѣдней недвижимости, въ старинныхъ городскихъ описяхъ и затѣмъ въ ипотекѣ значащейся подъ №2768-мъ. Въ концѣ XVII вѣка эта

---

[1]) Прежде, чѣмъ исполнить просьбу о поднесеніи рисунка, Министерство Двора снеслось съ варшавскимъ генералъ-губернаторомъ кн. Имеретинскимъ, прося его „доставить свѣдѣнія о томъ, дѣйствительно ли существующее въ гор. Варшавѣ зданіе составляло нѣкогда усыпальницу царя Василія Шуйскаго". Исправлявшій въ ту пору должность генералъ-губернатора, его помощникъ обратился (9 янв. с. г.) за таковыми свѣдѣніями ко мнѣ. Во исполненіе предложенія, составленная мною соотвѣтственная историческая записка была имъ немедленно переслана въ Министерство Двора.

[2]) Т. е. къ недвижимости подъ ипотечными №№ 1319, 1320 и 1321; выросшая изъ усыпальницы, Московская каплица была подъ №№ 1320 и 1321.

недвижимость, находившаяся тогда по сосѣдству съ „Московскою каплицею" (усыпальницей Шуйскихъ), принадлежала[1]) виленскому кастеляну и польному гетману великаго княжества Литовскаго Іосифу Богуславу Служко и его женѣ Тересіи, и въ инвентарной описи этой ихъ недвижимости, отъ 1699 года, читаемъ, между прочимъ: „Садъ съ разными деревьями. Въ немъ бесѣдка („altanka") каменная, дверь въ нее дубовая, двойная, на желѣзныхъ завѣсахъ, безъ замка, съ засовами, оконъ въ ней четыре, каждое въ четыре части, стеколъ разбитыхъ въ этихъ окнахъ 22. Самая бесѣдка со сводомъ, внутри разукрашена. Полъ въ ней каменный, изъ бѣлыхъ и черныхъ плитъ. Печка зеленая (то есть, очевидно, изъ кафель зеленаго цвѣта); маленькій каминъ. Ступеньки въ нее каменныя. Покрыта она гонтомъ. Подъ этою бесѣдкою ледникъ („lodownia pod altanką tą"), двери къ нему нѣтъ" (то есть, очевидно, оторвалась).

Недвижимость эта, а съ нею и садъ съ бесѣдкой, переходила потомъ отъ однихъ владѣльцевъ къ другимъ. Устройство каменной стѣны назади сада, около самой бесѣдки, повело къ тому, что два заднихъ окна въ бесѣдкѣ заложили кирпичемъ. Подверглось измѣненіямъ и ея внутреннее устройство: печь и каминъ были выломаны.

Не смотря на разныя измѣненія бесѣдки, въ ней долго сохранялись старинныя украшенія. Въ описи 1832 года значится, что за домомъ въ саду была „бесѣдка каменная („altanka murowana"), круглая, крытая гонтомъ, въ ней дверь одна, обложена камнемъ, потолокъ лѣпной, плохъ, штукатурка старомодная, полъ мраморный, изъ черныхъ и бѣлыхъ плитокъ; подъ ней каменный ледникъ („pod tą jest lodownia murowana"), лѣстница въ который совсѣмъ испорчена; пространства имѣетъ 16 квадратныхъ локтей".

Въ публикаціи Гражданскаго трибунала 1860 года о продажѣ недвижимости садовое зданьище означено такъ: „Бесѣдка каменная, одноэтажная, крытая гонтомъ, въ формѣ шестиугольной, стоящая въ саду".

Въ пріемо-сдаточномъ протоколѣ, отъ 23 марта 1872 г., о передачѣ двухъ участковъ этой недвижимости въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Гимназіи для разширенія ея двора и сада значится, что одинъ изъ передаваемыхъ участковъ заключаетъ „въ себѣ садъ съ нѣсколькими фруктовыми деревьями и кустарниками..,; въ садѣ находится каменная бесѣдка съ погребомъ въ разрушенномъ видѣ".

Подробная оцѣнка 1882 года строеній Варшавской I Мужской Гимназіи содержитъ, кромѣ того, означеніе и стоимости зданія: „Павильонъ въ саду весь каменный, ветхій, съ крышею изъ гонта, по-

---

[1]) На эмфитевтичномъ правѣ.

строенъ въ правильный осмиугольникъ, всего въ длину и ширину по $9^1/_2$ локтей, вышина $8^1/_2$ локтей; оцѣнивается вообще въ 100 рублей".

Архивные акты такимъ образомъ безусловно свидѣтельствуютъ, что это зданіе—лишь садовая бесѣдка, еще два вѣка тому назадъ бывшая уже далеко не новой.

Какъ одно изъ старинныхъ варшавскихъ зданій, и притомъ своеобразной архитектуры, оно заслуживаетъ не только сохраненія, но и реставрированія съ возможнымъ удержаніемъ прежняго характера.

Ординарный профессоръ Императорскаго Варшавскаго Университета Дм. Цвѣтаевъ.

Г. Варшава, 3 іюня 1900 года.

Распоряженіе попечителя: ...Препроводить для свѣдѣнія г. директору Варшавской 1-й Мужской Гимназіи. Попеч. Окр. Г. Зенгеръ. 3 іюня 1900 г.

Отмѣтка директора Гимназіи: Къ дѣлу, въ хозяйственный комитетъ.

№ архивнаго дѣла 58, г. 1900.

Архивъ Нѣмецко-лютеранской Общины въ Гостынинѣ.

CLXXXVI. Изъ хроники Гостынской лютеранской церкви, пастора Элерса.

Entstehung der evangelisch-lutherischen Gemeinde zu Gostynin und Erbauung der Kirche.

Es war im Jahre 1818, als in Folge einer von Kaiser Alexander dem Ersten ergangenen Einladung, Tuchmacher aus dem Gross-Herzogthum Posen sich in Gostynin niederliessen. Den Angezogenen wurden Bauplätze angewiesen auf einem Grunde, der vorhin den Bürgern der Alt-Stadt gehörte, die dafür anderweitig entschädigt wurden, und so entstand die gegenwärtige Neu-Stadt.

Mehrere Jahre blieb Gostynin ohne Kirche und ohne Prediger evangelischer Confession und die evangelischen Ansiedler wurden von dem evangelischen Prediger aus Chodecz besucht, der auch auf den zahlreichen um Gostynin herliegenden, zum Theil schon vor mehr als dreiszig Jahren vor der in Rede stehenden Zeit angelegten Dörfern den evangelischen Bewohnern das heil. Abendmahl austheilte.

Im Jahre 1824 wurde der Bau einer evangelischen Kirche zu Gostynin begonnen. Zum Bauplatz wurde ein, wie es scheint, durch Menschenhände aufgeführter Hügel, nordwestlich vom Rathause aus belegen, geweiht, auf welchem die Trümmer eines Schlosses lagen, welches früher zum Staatsgefängniss gedient hatte. Die Ruinen waren bedeutend, der hauptsächlichste Grund, dass die Kirche an besagter Stelle aufgebaut wurde. Auf diesem Berge haben vor Zeiten die Fürsten des Fürstenthums Gostynin residiert, welches Fürstenthum später dem Herzogthum Masovien einverleibt wurde. Die Vorder- und Hinter-Mauern der Kirche bestehen aus alten Schlossmauern; so ist auch der Thurm bis etwa zur halben Höhe ein alter Schlossthurm. Beim Aufbau der Kirche wurde der Berg um etwa sechs Fuss abgetragen, was geschehen konnte ohne dass die Funda-

mente der alten Mauer Schaden gelitten hätten, indem dieselben sehr tief gelegt waren. Die Kirche wurde nach einem Plane gebaut, welcher von den angesehensten Bewohnern Gostynins aus mehreren ausgewählt wurde, die ihnen von der Regierung vorgelegt waren. Diese hatten den kleinsten der vorgelegten Pläne gewählt, nach welchem die Kirche 80 Fuss polnisch in der Länge und 40 Fuss in der Breite aufgebaut worden ist. Die Kirche erhielt 10 (und) sechs Fuss hohe in spitzen Bogen zulaufende Fenster. Anfangs war die Kirche ohne alle Bänke und längere Zeit hindurch sassen die Zuhörer während des Gottesdienstes auf Bohlen, die auf Klötze gelegt waren. Nur mit einem Altar u. mit einer über dem Altar gelegenen Kanzel, sowie einem gegen den Altar überliegenden Orgelchore über dem Haupteingange wurde die Kirche sofort versehen. Erst im Jahre 1830 wurde die Kirche mit Bänken u. der Thurm mit Treppen versehen. Im Jahre 1834 wurde an den beiden Seitenwänden ein Chor gebaut. In demselben Jahre wurde auch eine Orgel angekauft. Auch wurden unter dem Chore 8 Fenster angebracht.

Эти свѣдѣнія, имѣющіяся въ церковной хроникѣ, были въ 1837 г. собраны пасторомъ Элерсомъ, жившимъ въ Гостынинѣ въ 1837 году. Данныхъ о бывшемъ замкѣ нѣтъ въ Архивѣ этой Общины.

Архивъ находится при церкви, онъ собственно церковный.

CLXXXVII. Рѣчь Крукеницкаго королю Сигизмунду III отъ имени польскаго войска при представленіи плѣннаго бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго подъ Смоленскомъ.

Przemowa do kr. j. mci Zygmunta III od wojska przy oddawaniu Szuyskiego, cara moskiewskiego, pod Smoleńskiem, przez pana (Wincentego) Krukienickiego.

Najaśniejszy, miłościwy królu, panie nasz miłościwy! Rycerstwo w. kr. mci, które z jego mością panem hetmanem na służbie w. kr. mci, pana n. m., w stolicy moskiewskiej jest, wierne poddaństwo i najniższe służby swe pod nogi majestatu w. kr. mci, pana n. mił., przez nas oddawają. Winszują przytym w. kr. mci długo dobrego zdrowia i fortunnego dalej zwycięstwa z nieprzyjaciół koronnych, ku sławie zacnego narodu naszego. Jaka jest chęć i jaka gotowość wszystkiego rycerstwa do służb w. kr. mci, pana n. miłościwego, przez wszystek czas szczęśliwego panowania swego raczyłeś w. k. mość doznawać, odnosząc z różnych nieprzyjaciół wielkie i wszystkiemu światu sławne zwycięstwa. Za łaską albowiem Pana Boga wszechmogącego, za wielkiem szczęściem w. kr. mci, p. n. m., prudenti consilio ich mości, których około boku swego pańskiego mądrą radę w. k. mość mieć raczysz, za pilnym staraniem, czułością i wielką przewagą jego mości p. hetmana, wodza naszego, a za dzielnością cnego rycerstwa (która, jako dla sławy narodu swego, tak niemniej z wielkiej ochoty do służb w. k. mci, p. n. m., co dzień tym większą w nich rośnie) przyszło do tego, że w. k. mość, pan n. miłościwy, sławnymi zwycięstwy jako wielkimi kopcami ze wszystkich stron państwa swoje ograniczycieś raczył, na które jako na jakie kolumny nieprzyjaciele postronni patrząc, a bojąc się tak wysokiego szczęścia w. k. mci, p. n. m., ustawszy w nieprzyjaznych zamysłach swoich, pilnie przestrzegają tego, aby w nienaruszonym przymierzu lubego pokoju zażywać mogli. Takowej tedy ochoty do służb swych pańskich raczyłeś w. kr. m., p. n. miłościwy, prze-

ciwko nieprzyjaciołom postronnym doznawać. Ale nakoniec i tam, gdzie miłością braterską, gdzie strzeżeniem wolności (która wielkim skarbem od przodków naszych zostawiona jest nam) od służb w. k. mci, p. n. mił., oderwać nas chciano, oświadczaliśmy krwią swoją stateczność naszę, stanąwszy za powodem j. mci p. hetmana, wodza swego, przy dostojeństwie w. k. m, p. n. miłościwego, więc i na tej ekspedycyej teraźniejszej moskiewskiej, na którą świat wszystek oczy obrócił, gdzie już nie kopiec, ale wielką mogiłę szczęścia i nieumierającej sławy swojej raczyłeś, w. k. mość zsypać, z której na wszystek świat w. k. mość, p. n. miłościwy, da Pan Bóg, patrzać będziesz raczył. Takowejże a nieodmiennej ochoty, powolności i stateczności wszystkiego rycerstwa w służbach swoich pańskich raczyłeś w. k. mość, p. n. miłościwy, doznać. Świadkiem jest stateczności naszej stateczne w ustawicznych pracach dotrwanie, świadkiem powolności skromne w niedostatku upominanie płacej, świadkiem ochoty wielkie nasze utraty, podjęte na służbie w. k. mci, świadkiem i krew braciej naszej, wylana na oświadczenie tej ochoty naszej, świadkiem jego mość p. hetman, wódz nasz, któremu jeśli kiedy co na tej ochocie zeszło, niechaj da w. k. mci sprawę — świadkiem nakoniec tak zacne insignia sławnego zwycięstwa, które Pan Bóg dał za szczęściem w. k. mości, przez odwagę jego mości pana hetmana, a dzielność tego cnego rycerstwa, pod nogi majestatu w. k. mci, p. n. miłościwego. Który kiedy hetman i które rycerstwo kładli pod nogi królom polskim, panom swoim, tak zacne łupy zwycięstwa swego? Oddana albowiem jest armata, oddane chorągwie oddany hetman, oddany gubernator wszytkiej ziemie, oddany nakoniec pan ze wszytkim państwem swoim. Zaprawdę pierworodne zwycięstwo dał Pan Bóg narodowi naszemu za szczęśliwym panowaniem w. k. mci, p. n. miłościwego. Oddawszy tedy to, co dobrzy słudzy panu powinni, pewniśmy tego, że w. k. mość, p. n. m., zwyczajem sławnej i świętej pamięci przodków swoich te trudy i krwawe prace rąk i rzemiosła naszego wdzięcznie od nas przyjąwszy, miłościwą łaską swą pańską nam nagradzać będziesz raczył, a my i dalej, póki potrzeba rzeczypospolitej a rozkazanie w. k. mci, pana n. miłościwego, będzie, tejże ochoty w sobie nie gasząc, nie tylko chudoby, ale i zdrowia nasze na służbę w. k. mci, p. n. mił., tym ochotniej i milej ważyć będziemy.

Рукопись № 647, л. 13—14.—Копія первой половины XVII в. (Поправка: Рѣчь Викентія Крукеницкаго—Krukienickiego).

CLXXXVIII. Рѣчь короннаго канцлера Крыскаго гетману Жолкѣвскому при представленіи бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго съ братьями на варшавскомъ сеймѣ, 29 октября 1611 г.

Mowa do jego mości pana Żółkiewskiego, hetmana polnego koronnego, do k. je. m. na sejmie, kiedy Suyskich, czarów mosk., oddawał po wzięciu Smolińska.

Ceremonia ta, m. p. hetmanie, jeśli kiedy bywała na tym placu, rzecz sama y powaga iej pokazuje. Bywało za przodków j. k. m. siła triumphów, bywało za pradziadów naszych siła zwycięstw, patrzaliśmy nieraz na rozmaitych narodów chorągwie pod nogami j. k. m., patrzaliśmy na całe woyska tatarskie, całkiem też w hordę powracane. Patrzaliśmy na tureckie zawoje męstwu się polskiemu dziwujące. Patrzaliśmy nawet na wielkich potentatów krewne, nie tylko wojski j. k. m. gromione, ale i do więzienia przez hetmany polne brane. Patrzać raczył nie po jeden raz j. k. m. na męstwa polskie, na sprawę hetmańską, na szczęście swe, od P. Boga dane. Dziś, kiedy się spodziewać wielcy królowie nie mogli i radzić potężni wojownicy nie śmieli i doczekać życzliwi senatorowie nie tuszyli sobie, odwaga j. k. m., miłość waszmości, ręka polska zrobiła a odwaga serdeczna, a dzielność ustawiczna a ręka niespracowana, wojska hospodara moskiewskiego na pował pogromić, hetmana jego w łyka wziąć, jeszcze to wojsku polskiemu nie nowina, jeszcze to antecessorowie waszmości panom swym, jeszcze to przodkowie nasi nam nie po jeden raz sprawowali. Oddał sprawny, mężny Konstanty z Ostroga z czułym Swierczowskim oną bitwą u Orszy (że wyżej nie wspomnię) dziadom j. k. m, z ośmdziesiąt tysięcy Moskwy tryumph, oddał położywszy trupa trzydzieści i trzy tysiące, przy wodzach i bojarach dumnych więcej niż cztery tysiące więźniów. Ale hospodara moskiewskiego tu stawić, gubernatora ziemie wszystkiej przyprowadzić, głowę i rząd państwa tego panu swemu i ojczyźnie oddawać, to dopiero dziw i nowina, dopiero doskonały rozum hetmański, męstwo rycerstwa, szczęście j. k. m. By dziś przeważny Kazimierz trzeci żył, by był znał nad sobą takie błogosławieństwo Boże, takim hetmanem, takiem rycerstwem, nie quietis consiliis, jako na on czas, ale marsowem dziełem rzeczyby był kończyć z Iwanem radził. Staczali bitwy przodkowie królów, panów naszych, z tym narodem, ale abo u rubieża, abo nie daleko. Za dawne zaszedłszy, a zdradą odjęte, granice. najdalej za pamięci naszej kopyto konia polskiego zaszło, gdy pod Starzycę szło. Dziś i stolica w ręku i wszerz państwa nie jest ten kąt, gdzieby rycerstwo polskie i w. k. Litews. żołnierz konia swego w obfitości moskiewskiej nie ważył i gdzieby ręki swej dziedzicznego nieprzyjaciela we krwi nie dusił. Zgoła i gubernator, i państwo, i pan, i stolica, i hetman, i żołnierz, i wszystko oraz u króla polskiego w ręku. Zgoła w tej sprawie, niechaj na którą stronę kto chce, kinie oko, obaczy, że w niej Jovis omnia plena, pełno łaski Bożej, nad panem naszym, pełno szczęścia j. k. m. nad nami, Bóg serce j. k. m. rządził i prowadził, Bóg dzielność w. m. wiódł

i sprawował. Bóg ręce w. m. ad proelia, a palce rycerstwa dysponował ad bellum, Bogu tedy pierwszą stąd chwałę, pierwszą dziękę, pierwszą j. k. m. oddawać raczy ofiarę, który podał nod nogi j. k. m. nieprzyjaciela, podał do spraw wojennych rządnego wodza, a do przeważnych bitew mężne narody. W. mci zaś dzielność, praca, staranie, męstwo jest tak j. k. m. przyjemne, że przy tak wielkiej r. p. koronie i wdzięcznie przymować raczy i z całą wdzięcznością królewską za odważnie podjęte dziękuje trudy. Sama sława imię w. m. in longam rozniesie posteritatem, boś to sprawił, co praeter vires et omnem było expectationem, ale i osobę w. m. j. k. m. dalszemi nie zaniecha, czegoś iście godzien, ozdabiać honorami, aby stąd przykład był wdzięczności pańskiej na potrzebnym urzędniku i okazya emulacyi rosła ochotnego w tych zacnych narodach hetmana, bo tu rzec możem, nie tylko voluisse, ale i perfecisse sat est. W. m. nie ustawaj i dostojeństwa pańskiego i polskie rozszerzać imię. Co się dotycze tych ludzi, które w. m. j. k. m. prezentować raczysz, mogą się w tej swej mizeryi i w takiem skaraniu Bożem tem cieszyć, że się nie w rękę okrutnika, ale pobożnego i chrześciańskiego pana dostali. Nie może j. k. m. natury swej, który in clementia et benignitate zrósł, odmienić. Zalecenie zasię ludzi rycerskich i tak doskonale rzeczypospolitej zasłużonych mile j. k. m. przymować raczy, a jako rad patrzył na dzieła męstwa ich, tak y ochotą za podanemi okazyami nagradzać wszystkie ich trudy chce i będzie, rzeczpospolita zasię niechaj się z panem swym cieszy; onej te tryumphy służą, bo że j. k. m. in sinum jej kładzie, oto się pokazało i rzeczą samą, że nic swego nie szukał. Sławę swą spólną z w. m., dobre swe spólne z ojczyzną naszą mieć zawsze chciał; wdzięczności od wiernych poddanych swych, tej się spodziewa zawsze, tej pragnie, tej czeka, i stąd największą pozna, kiedy w tej mierze sobie sami sławy swej i dostojeństwa nie odbieżycie; jego ten znak wdzięku daje. Oto stoją i upornego Smoleńska wojewodowie, znak persewerancyej i dzieła własnego j. k. m. Niepodobne one ludzkiem mniemaniem do dobycia mury w ręku są j. k. m., cierpliwe oblężenie cierpliwość przemogła królewska, własność w. x. L. w dziedzictwo spólnej rzeczypospolitej przywrócona. Wypełnić raczył j. k. m., pan nasz, przysięgę swoję. Wetował nieszczęścia dziada swego, wrócił państwom trzeci a szczęśliwy Zygmunt, co pierwszy upuścił, wrócił męstwem, wrócił dzielnością, wrócił mocą i siłą to, co zdradą odeszło było, wrócił daleko potężniej zmocnioną fortecę, niźli ją był od nas nieprzyjaciel wziął. Zatrzymać tylko potrzeba, bo non minor virtus quaerere, quam parta tueri. Ratunku tej sprawie potrzeba: jacta fundamenta, erecti parietes: dachem nakryć tak wysoką fabrikę przystoi; kosztowne budowanie kosztownego pobicia potrzebuje. Wielkich pożytków wielkimi sumptami dochodzą, w. mciom tedy to należyć będzie,

abyście nie dali budynkowi sławy swej od jakiej, uchowaj Boże, niezgody, jako a quibusdam iniuriis coeli upadać i tak pięknej króla i pana naszego robocie, wszystkiemu światu sławnej, niszczeć, i jeślić jego królewska mość na to nietylko dostatki, ale i zdrowie swe pańskie, jeśli sławy w. m. nie chce opuszczać, dla Boga jakim sumnieniem, jakimby baczeniem, kto i tak ochotnego króla i tak wielką opuścić chciał sprawę? I lubo j. k. m. pewien tego być raczy, że w. m. i myślicie, i radzicie, i czynicie ojczyznie, obawia się jednak, aby jaką procrastinatią rzeczy tych czas sam nie odbiegł, a czas niepowetowany. Bo post haec occasio calva. Uprzątać tedy rzeczy te potrzeba, które czas naprawić może, a zawierać i stanowić te, któreby tej sprawie, na którę i szerokie państwa i wszystko chrześciaństwo patrzą, potrzebny i pożądany uczynić mogli koniec.

Рукопись № 207, л. 47—48.— Первой половины XVII вѣка.

CLXXXIX. Записъ члена казимірскаго совѣта Мартина Голинскаго о судьбѣ плѣнныхъ Шуйскихъ въ Польшѣ, послѣ 1620 г.

Zapiska Marcina Golińskiego, rajcy kazimierskiego.

Król j. m .. odjeżdża do Warszawy na sejm i z więźniami, których pan Żółkiewski prezentował na sejmie: Sujskiego, cara moskiewskiego, i ze dwiema bracią i Sehina, wojewodę smoleńskiego, Filoreta i dwu Golicinów, którego Suiskiego cara do zamku na Gostinin i z bracią (sic) i tamże pomarli (w) więzieniu Sujsczy, potim których pochować król j. m. kazał (w) Warsawie, na przedmieściu warszawskim, dawszy im kaplicę zmurować przy drodze, okrągłą, z napisem takowym na marmurowej tablicy aż w roku 1620:

Jesu Christi, Dei Filii, Regis Regum Dei exercituum gloriae.
Sigismundus Tertius и т. д. см. т. II, кн. 1, № 1.

Рукопись № 188, л. 349b—350a. Автографъ.

CXC. Актъ о выдачѣ вещей, остававшихся въ Гостынскомъ замкѣ послѣ плѣнныхъ и скончавшихся Шуйскихъ, 28 января н. с. 1614 г.

Actum in castro Gostinensi feriâ sexta, ante festum conversionis sancti Pauli apostoli proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo decimô quartô, coram generoso Andrea Mączyński, vicecapitaneo actisque praesentibus capitanealibus castrensibus Gostinensibus.

Recognitio infrascripta per nobilem Jacobum Chądzyński pro parte generosi domini Georgij Garwaski, capitanei loci praesentis castri Gostinensis, recognitio et per eundem generosum Georgium Garwaski ad acticandum in acta praesentis castri porrectio, cuius est tenor talis: Ja Jakub Chądzyński, sługa imci pana Zbigniewa Pobrownickiego, dworzanina jego królewskiej mości, który był przystawem przy urodzonych kniaziach Szuyskich, z wskazania jego królewskiej mci w zamku Gostyńskim murowanem mieszkaiących y pomarłych. A iż według listu jego królewskiej mci do imci pana Jerzego Garwaskiego, starosty gostyńskiego, pisanego de data w Warszawie dnia ośmnastego miesiąca Stycznia roku latosiego, tak pisanego tysiąc sześćsetnego czternastego, panowania jego królewskiej mci roku dwudziestego szóstego, szwedzkiego roku dwudziestego. Na wydanie karety, woza pokrytego, y innych rzeczy ruchomych, po tych to kniaziach Szuyskich pomarłych pozostałych w zamku Gostyńskiem. Te rzeczy wszystkie podług regestru opisanego przez urodzonego pana Wacława Glińskiego, sługę imci pana Warszyckiego, podskarbiego koronnego, we szrodę naybliższą po świątkach w roku łońskim. Naprzód karetę moskiewską całą ze wszystkiem rzemieniem oprawną, koła wszystkie żelazem oprawne, także wóz pokryty moskiewski ze wszystkiem, y inne rzeczy wszystkie podług regestru, przez tego to pana Glińskiego spisanego, odebralem wszystkie rzeczy, y które rzeczy imć pan Garwaski, starosta gostyński, podług listu jego królewskiej mci y podług regestru

wyżey mianowanego dnia dziesieyszego, to jest we wtorek nazaiutrz po swiętych Fabianie y Sebestyanie w roku latosim, tak pisanym roku tysiącznego sześćsetnego czternastego, z zamku murowanego wydał, z których ruchomych rzeczy wszystkich podług regestru wyżej pomienionego imci pana starostę kwituję y wolnym czynię, których rzeczy pozostałych nic a nic przy imć panu staroście niezostało, alem ia wszystkie odebrał, na co ręką się swą podpisuię y pieczęć przyciskam w Gostyninie dwudziestego trzeciego Januarij anno millesimo sexcentesimo decimo quarto. Idem qui supra manu propria.

Ex actis castrensibus capitaneatus Gostinensis extractum.

Рукопись № 361, док. № 43, стр. 173.

Ватиканскій архивъ въ Римѣ.

CXCI - CCIV. Изъ корреспонденціи нунція въ Польшѣ Симонетта по дѣламъ московскимъ и объ отношеніяхъ между царемъ Василіемъ Шуйскимъ и королемъ Сигизмундомъ III, 1608—1611 г.

CXCI. Il nunzio di Polonia Simonetta, scrive a Roma. Cracovia, 21 Settembre 1608.

È giunto da Moscovia il Domaraczki, secrettario confidente del palatino di Sendomiria, ed è andato dal rè dirittemente. Non si penetra quello che porta, ma s'intende, che'l Suiski habbia liberato il palatino sudetto; la principessa sua figliuola, e tutti li polacchi al numero di 2 mila, e che li faccia accompagnar da 13 mila moscoviti, sino a li confini di Lituania. Si tien in Moskovia, che sia un finto Demetrio, ma è vero, che ha 30 mila persone sotto la città di Mosca, e che sia per combattere di nuovo il Suiski.

Arch. Vatic., Borghese, II, 67, pag. 71.

CXCII. Simonetta al card. Borghese. Vilna, 1° Settembre 1609.

(Dà notizie della guerra e di Smolensko, poi dice:)

Scrivono parimenti esser quivi romore delle cose di Moscovia, che il Suiski, oltre li moscoviti, habbia 40 mila tartari, et 10 mila tra francesi, inglesi et suecesi, e che di 10 mila havendo combattuto un certo numero di soldati polacchi, che sono quivi, siano restati abbattuti, con la perdita di 2 m. di loro, ma che li medesimi, havendo la notte seguente assalito all' improviso quei polacchi, che senza alcun sospetto di nemici, stavano allegri del felice successo della battaglia, ammazzarono molti di essi polacchi, e li costrinsero a fuggire. Che l'esercito polacco di Demetrio, sia tuttavia sotto l'assedio di Mosqua, però discosto una lega. E che essendo colà penetrata la fama dell' andata di s. m-ta, Demetrio convocas-

se innanzi a se tutti li polacchi, pregandoli strettamente, che non la volessero abbandonare sino alla fine dell'impresa, ma lo difendessero, e dal rè, et dal Suiski etc.

Nunziatura di Germania, 114 A, pas pagine.

CXCIII. Simonetta al. card. Borghese. Vilna, 11 Settembre 1609.

(Dà prima lunghe notizie della guerra, poi dice:)

Che dall' altro canto il Suiski sia stato assediato nella città di Mosqua, et patisca del mancamento di vettovalie, in tal maniera, che alle volte 600 persone insieme siano sortite fuori della città, et datesi a Demetrio. Che li tartari, li quali s'erano lasciati vedere, se ne siano ritirati (che sono quei 40 mila che si disse havere il Suiski, come più volte hò scritto a v. s. ill-ma et ultimamente con le prossime passate)... Che le città di Novigrod e Smolensko si tengano ancora per il Suiski etc.

Nunziatura di Germania, 114 A.

CXCIV. Simonetta al card. Borghese. Vilna, 18 Settembre 1609.

....Che a li 9 del corrente, essendo giunto in Orsa un mercante di quella città, venuto dal campo di Demetrio, riferì, che essendo sortito fuori della città di Mosqua il Suiski, con tutte le sue forze contra l'esercito di Demetrio, questo sia andato ad incontrarlo, et si sia commessa sanguinosa battaglia, con la morte di molti da ambe le parti, essendosi poi terminata col ritirarsi del Suiski nella città, e Demetrio al suo campo, non essendo stata vittoriosa nè l'una parte, nè l'altra; che riferì inoltre, essere gran penuria di viveri nella città di Mosqua, et grande abbondanza nel campo di Demetrio, etc:

Nunziatura di Germania, 114 A.

CXCV. Il nunzio in Polonia Simonetta al card. Borghese. Vilna, 25 Ottobre 1609.

Ill-mo et r-mo sig-re mio padrone col-mo.

L'ultime lettere di v. s. ill-ma sono cinque: del 12 di Sett. Per essere di già partito il rè alla sua speditione di Moscovia, non sono a tempo di rappresentare a s. m-ta quelle considerationi di n. s-re, significatemi da v. s. ill-ma... Quanto a Smolensko, o ducato di Severia, pretendono li polacchi, che anticamente sia loro proprio, cioè, spettante al gran ducato di Lituania, et che al tempo di Sigismondo Primo, sia stato dagli moscoviti occupato per fraude; nè mai dopo sia stato da loro posseduto con

giusto titolo, anzi che li rè di Polonia, nello stabilire le capitulationi con esso moscovita, habbiano sempre specificatamente eccettuato detto ducato. Nè vogliono, che il rè venga impedito dal muovere guerra al moscovita, per gli ultimi fatti dagli ambasciatori di s. m-tà col Suiski moderno duca, poichè siccome quei patti non sono stati validi da principio, per non haver havuto gli ambasciatori commissione, ò autorità di stabilirli, essendo stati mandati solamente li primi per le nozze di Demetrio, et li secondi, per redimer li captivi polacchi, et per essere detti patti estorti per vim metumque per redimere li suoi dalla misera captività di due anni, così non hanno mai havuto vigore alcuno dopo. Oltre che il Suiski in essi patti havendo promesso un certo giorno determinato, di restituire tutti li prigioni polacchi nei confini del regno, et quivi secondo la determinatione degli arbitri eletti da ambe le parti, compensar li danni, a li medesimi prigioni; et di più, mandar ambasciatori à s. m-tà et a li comitii generali, per stabilir detti patti, che senza il consenso di tutti gli ordini del regno, non si potevano concludere; egli non hà osservata veruna delle sudette cose; et se ha restituiti alcuni dei captivi, sono stati solamente alcuni pochi, spogliati delle loro sostanze, et gran parte ne ha trattenuto tuttavia. Quanto poi all'acquisto del gran ducato di Moscovia, molto ragievevoli, dicono, essere le cause, che muovono s. m-tà la prima et principale la gloria di Dio, l'augmento della religione cattolica, et il pubblico et universale bene della cristianità; poichè, vedendo s. m-tà in queste lunghe discordie civili de moscoviti, et in questa rovina di quel Dominio, esser pericolo grande, che così gran principato non fosse occupato dal turco, o da li tartari, o da altri giurati nemici del nome cattolico, isolani, che hanno ben cognitione e prattica di penetrar per mare, nel paese della Moscovia, ha giudicato espediente per divertire tanto pregiuditio, che ne potrebbe seguire alla cristianità di tentare questa impresa, ad onore et gloria del nome divino. Et tanto più, che essendo estinta la vera stirpe degli duchi di Moscovia, pretende la m-tà s. haver ragione sopra quel principato per le parentele etc....

Nunziatura di Polonia, 37 A, fol. 87.

CXCVI. Il nunzio in Polonia Simonetta al card. Borghese. Vilna, 23 Ottobre 1609.

E' giunto quà dal campo reggio l'altro corriere... (presa di Smolensk)...

Che a lì 15 del sudetto (Ottobre), un mercante di Vilna, chiamato Bugdan (tre de quali ricchissimi, et principali, si dice, che per haver imprestata gran somma di danari al Suiski, temendo di perderla, facciano ogni loro sforzo per mantener li cittadini in devotione d'esso, Suiski) andò per

trattar con loro, mà non fù intromesso, essendo solamente uscito fuori uno d'essi mercanti, il quale gli disse, che li moskoviti havevano tra l'altre cose, gran paura, che li polacchi entrando dentro nelle loro case, non facessero violenza, alle loro donne, come fecero già in Moscovia al tempo di Demetrio; et così lo licentiò, dicendogli però, che tornasse il giorno seguente. Che da questo ogniuno hebbe speranza, che si potesse venir a li trattati dell' accordo; et che perciò, il sudetto mercante, ritornò quivi, uscirono fuori tre mercanti, et alcuni nobili, i quali da principio gli dissero che gli haverebbero date lettere per il rè, et per il general del campo, ma finalmente dopo alquanti discorsi, et consultationi fatte tra loro, gli significorno per conclusione, che havevano risoluto di morire in servizio del Suiski, et d'ammazzare le proprie donne, piuttosto che permetterle venire in mano delli polacchi; et con tal risposta ritornò al campo di s. m-ta il detto mercante....

Nunziatura di Polonia, 37 A, f. 92.

CXCVII. Il card. Valenti, segrettario di stato, al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 27 Febraro 1610.

Dello spaccio di v. s. delli 24 del passato, non contenendo altro, che nuove del campo, se ne accusa solo la ricevuta, non lasciando di assicurarla, che sono state tanto più grate à n. s. quanto che, con la fuga del finto Demetrio, si andava pur prendendo speranza, che il suo essercito, o in tutto, o in parte, si dovesse unire con quello di s. m-tà e sottomettersi alla sua devozione. Piaccia al sig. Iddio di accrescerle forze tali, che il Suiski, et lo Scopino impauriti, facciano il medesimo, e che la m-tà s. possa conseguire il fine de suoi giusti desiderii, etc...

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 37.

CXCVIII. Al nunzio in Polonia Simonetta il card. segrettario di stato. Roma, 20 Marzo 1610.

Gran cose erano sperate nelle lettere di v. s. degli 30 dì Gennaro; ma per quel che se poi inteso nel medesimo tempo, con le sue degli: g. et 12 di Febraro, si può dire, (e con gran dispiacere) che spes, quae videtur, non est spes. Quelle commozioni e ricevimenti di scambievoli ambascerie, le fughe di Demetrio, e del Scopino, le prigionie del Suiski, e dell' altro suo fratello, le dedizioni che si andavano facendo à s. m-tà di diversi luoghi, e la speranza, che si haveva, che pure dovessero fare il medesimo li assediati di Smolensco, sono cose, che hanno eccitato il desiderio di prospero, e fortunato successo, ma che poi non habbia cor-

risposto l'evento all' espettazione; questo si, che dà occasione di tristezza, con tutto ciò, le ultime sue non disperano del tutto, e si può anco aspettare, che la prima buona speranza, conseguisca il suo desiderato effetto etc...

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 46.

CXCIX. Il nunzio in Polonia Simonetta al card. Borghese. Vilna, 23 Aprile 1610.

È venuto con molta diligenza il corriere ordinario dal campo reggio... M'ha detto anco il med. mons. Firlei, che s'aspettava al campo il patriarca della Moscovia, al quale s. m-tà haveva mandato incontro il suo cocchio ed alcuni carri, per riceverlo honorevolmente; il qual patriarca e quello, che promosse le cose del morto Demetrio, et che perciò è stato perseguitato dal Suiski moderno principe, il quale ha creato un altro patriarca in suo luogo, che hora si ritrova in Mosqua... etc.

Nunziatura di Polonia, 37 A, fol. 281.

CC. Dal segrettario di stato al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 29 di Maggio 1610.

Quindici lettere di v. s. (affari della guerra). ...Con tutto ciò queste et altre buone nuove, non finiscono di contentare, mentre è stato presupposto, che si tratti per via di concordia col Suiski, d'haver da lui medesimo il dominio assoluto di quel ducato; perchè a questo modo si devetemere l'ostinata natura di quei popoli, e non si deve far fondamento sopra l'apparato presente nè meno sopra la divisione dei Demetriani. È piaciuto d'intendere che il vecchio patriarca di Moscovia etc....

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 59.

CCI. Dal segrettario di stato al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 24 Luglio 1610.

Quel Suiski ingrossa, cammina innanzi, indurà gl'assediati smolensciti con le speranze del suo soccorso, e piglia per iscusa di testa, di travagliare il rè, e di mettere la sua gloria in compromesso; e con tutto questo, per lettere di v. s. delli XV et XVIIII di Giugno s'intende, che s. m-tà andava mettendo all'ordine nuova soldatesca, che havesse da servire per morso, della furia del nemico (quando non potesse del tutto debellarlo). Stava sulle praparazioni dell' assalto di Smolensco, con quei 19

mila cosacchi, e pretendeva anco di poter uscir fuora, con la gente di Livonia all' impresa di Plescovia. Quelli provedimenti del rè sono tali, che danno a credere, che le cose sue vadino bene, e qua se si desidera, che sia cosi, lo sà Iddio al quale si raccomandano con ogni caldezza le cose di sua maestà continuamente. Piacerà al signore di esaudirci etc.

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 73.

CCII. Dal segrettario di stato al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 18 Settebre 1610.

Farebbe dimenticare qualsivoglia ostinazione degli assediati, e quante fosse, et escavazioni potessero fare dentro à Smolensco, per diffendersi dall' ingresso dell' assalto; se fosse vero, come si presuppone da v. s. con sue lettere delli 9 del passato, e dal vice cancelliero con le scritte al medesimo, il buono e felice successo della deposizione di Basilio Suiski, tiranno di Moscovia, e della destruzione di lui in quel monastero dé monaci, fatta da quei nobili, cittadini, e popolo di Mosqua, per liberarsi dalla sua tirannide. Ma quel che si è particolarmente da rallegrare, è che, se essi hanno proclamato e giurato di non voler altro per lor principe e signore, che cotesto piissimo rè di Polonia si verrà à fare, un acquisto molto notabile per la nostra santa religion cattolica, et non ci restarebbe altro, che l'istessi caminassero sinceramente; perche nel resto si potrebbe sperare ogni bene, cosi per la dedizione di Mosqua, e di tutto quel gran dominio, come per la rendita di Smolensco e d'ogni altra fortezza. Preghiamo il signore etc.

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 82.

CCIII. Sigismundus III etc. a Simonetta. Dal campo sotto Smolensco, 22 Decembre 1610.

Lunga lettera del re di Polonia, nella quale gli dà notizia di tutta l'impresa, e del Suiski dice: che non deve aver compassione, ed indica i suoi disegui sulla Moscovia, che l'ha trovata impoverita, perche Demetrio e Suiski hanno tutto preso.

Nunziatura di Polonia, 37 A, fol. 376.

CCIV. 6 Gennaro 1611.

Di Vilna li 6 Gennaro 1611, scrivono haver dal campo sotto Smolensco, che li tanti ambasciatori della città di Mosca, havevano accordato

le condizioni, mediante le quali la Moscovia si rendeva suddita al re polacco, che vogliono per loro imperatore, insieme col figliuolo, restando solo da decidere, le difficoltà che intorno la resa di Smolensco, adimandando essi, che quelle piazze, s'intenda sottoposte al medesimo imperatore et s. m. continuava non volerla accettare se non come membro della corona di Polonia, alla quale intende che sia suddita.

Arch. Vatic., Avvisi, 4, 1611.

По выходѣ въ свѣтъ III-й книги La Russie et le Saint-Siège (Paris 1901), мы, чрезъ П. О. Пирлинга и Русскую миссію при папѣ, немедля возобновили свои сношенія (о прежнихъ отчасти сказано выше, II т., кн. 1, стр. VI) съ римскими архивами, прося о дополнительныхъ документахъ гл. обр. изъ корреспонденціи нунція Симонетта. Благодаря этимъ сношеніямъ, и являются данные документы Ватиканскаго Архива, полученные чрезъ Миссію и извлеченные г. Angeletti, который въ объясненіе своихъ поисковъ и извлеченій пишетъ намъ:

Chargé de faire des recherches et de copier des documents, que je pouvais trouver aux Archives du Vatican sur le tsar Vasilii Chouïski, et surtout pendant le temps, qu'il passa à Smolensk et Varsovie, après sa déposition, suivant les études du P. Pierling „La Russie et le Saint-Siège" j'ai commencé par voir la Nunziatura di Polonia des années 1609 et 1610 du nonce Simonetta. Mais aux Archives du Vatican on trouve malheureusement une forte interruption des correspondances régulières du nonce de l'année 1610 jusqú l'année 1625; et pour cela, j'ai eu soin, de chercher dans les autres fonds des Archives, et spécialement dans les fonds „Borghese", „Nunziatura di Germania" et dans la „correspondance du cardinal Borghese aux nonces de Pologne".

Je n'ai pas pu voir les volumes de la Nunziatura di Polonia, qui faisaient partie des Archives Boncompagni; et le P. Pierling a étudié la correspondance de Simonetta, qu'on y trouvait, pour le dernier, parce que les Archives Boncompagni ont été rendus, il y a quelquel mois, à des particuliers.

Je dois dire que j'ai utilisé seulement les manuscrits des Archives du Vatican.... Cesar Angeletti.

Rome, 6 Mai 1901.

№ 15.

Plan zabudowan xx. Dominikanów ob w roku 1699 sporządzony.

Plan kościoła i klasztoru xx. Dominikanów.

Podwórze xx. Dominikanów.

c c Uliczka publiczna 12 łokci szeroka między klasztorem i podworzem xx. Dominikanów.

Plan dziedziny wojewody Słuźki.

Dworzec Służki.

f f Brama po oba stronach mająca mieszkania.

g g Staynia i wozownie.

NB. Staynia g g i część budynku bra piona i przedana nikanom za 8000 Wyżyckiego w r. 16 D z zabudowaniam życkiem należy do jąwszy f_1, które p minikanach.

✱ *W tem miejscu posławiono przed domek za obwoden Zienieckiego.*

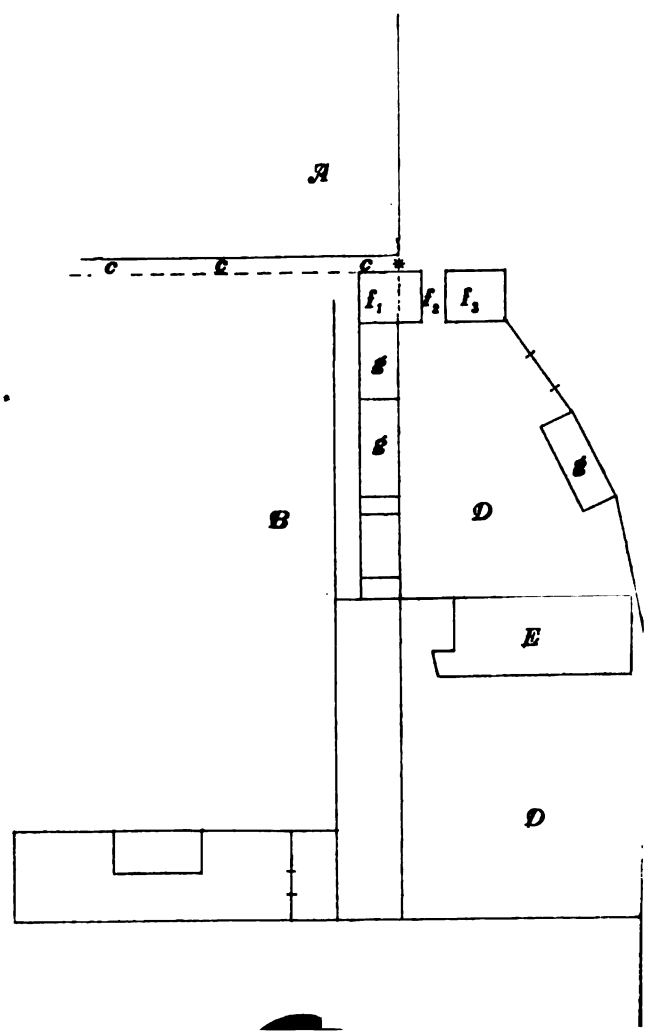

№ 15.

Plan zabudowan xx. Dominikanów ob
w roku 1699 sporządzony.

A Plan kościoła i klasztoru xx. Dominikanów.

B Podwórze xx. Dominikanów.

c c Uliczka publiczna 12 łokci szeroka między klasztorem i podworzem xx. Dominikanów.

D Plan dziedziny wojewody Służki.

E Dworzec Służki.

f f Brama po obu stronach mająca mieszkania.

g g Staynia i wozownie.

NB. Staynia g g i część budynku brat piona i przedana z nikanom za 8000 Wyżyckiego w r. 16 D z zabudowaniam życkiem należy do jąwszy f_1, które p minikanach.

✱ *W tem miejscu postawiono przed K domek za obwoden Zientieckiego.*

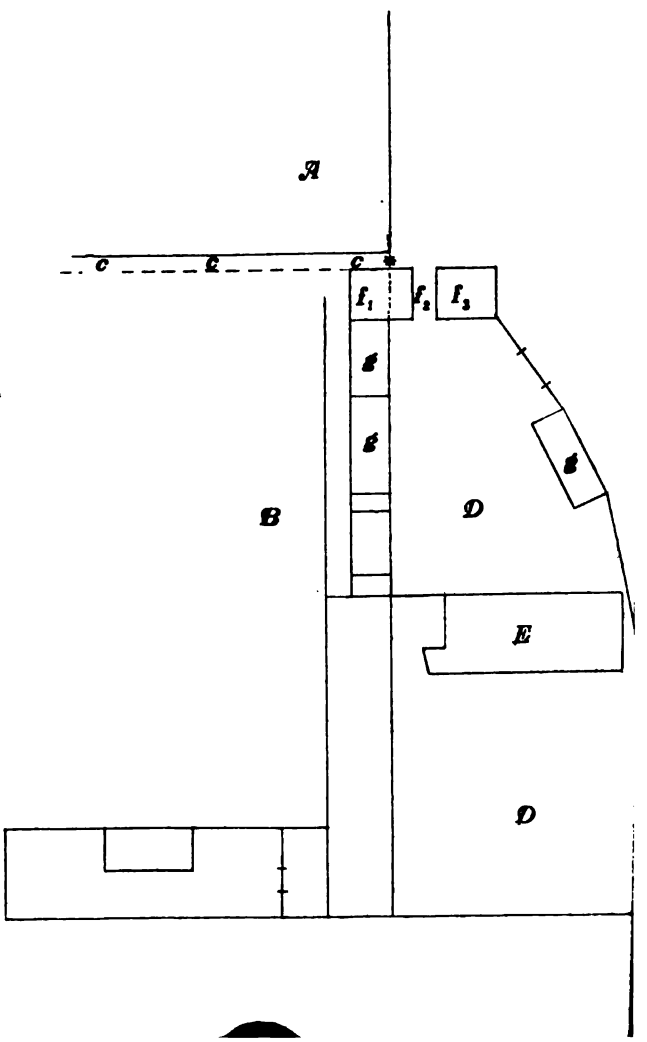

łom do Moskiewskiey
ego jego mosci xiędzu
gusti w Warszawie.

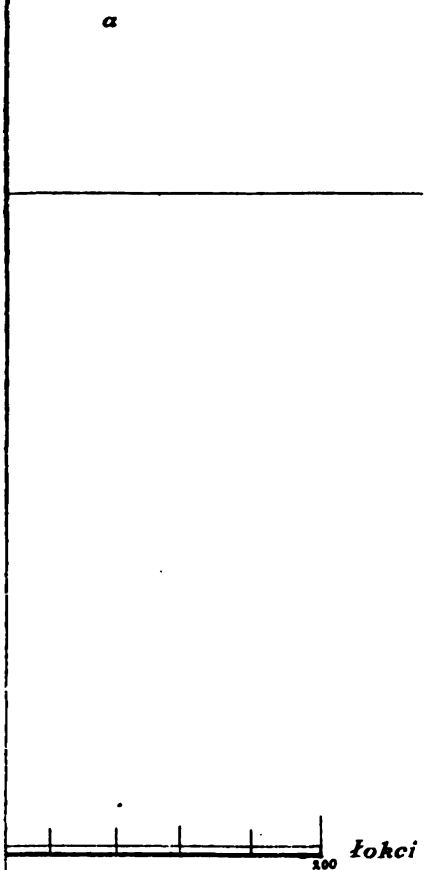

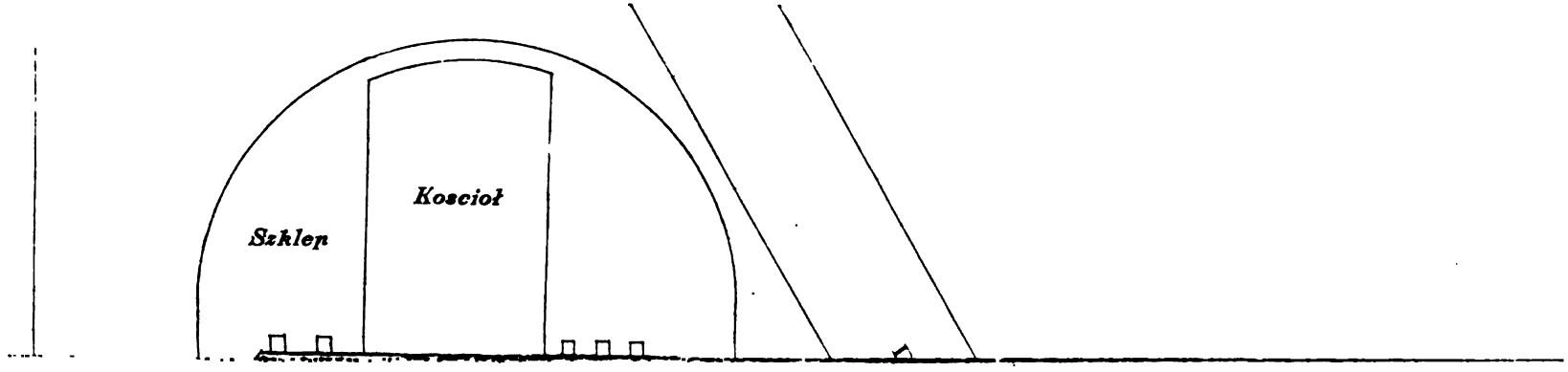
Kościoł
Szklep

Ry

Ba

№ 19

Заршавы

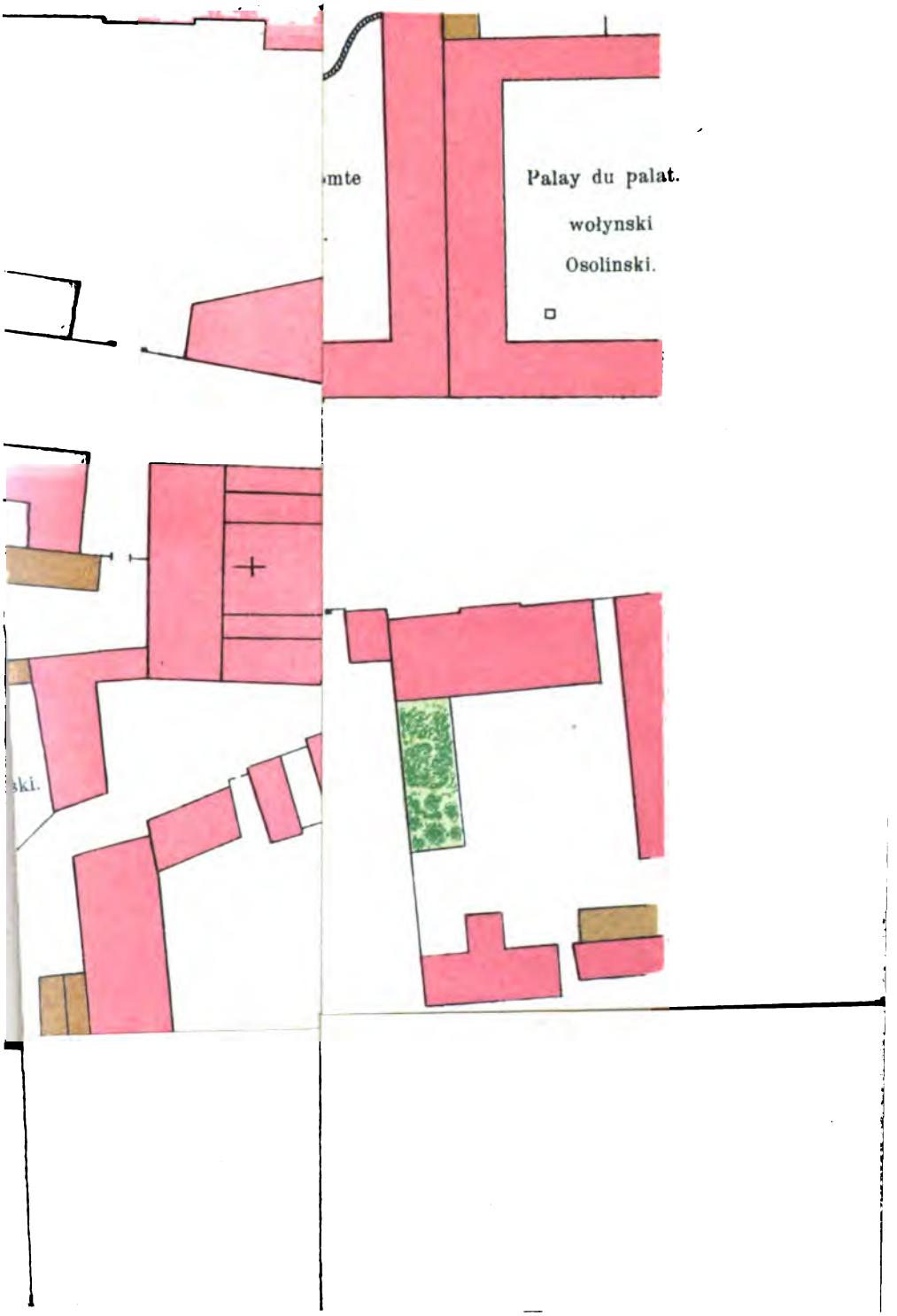

17

1770 года, Клипша.

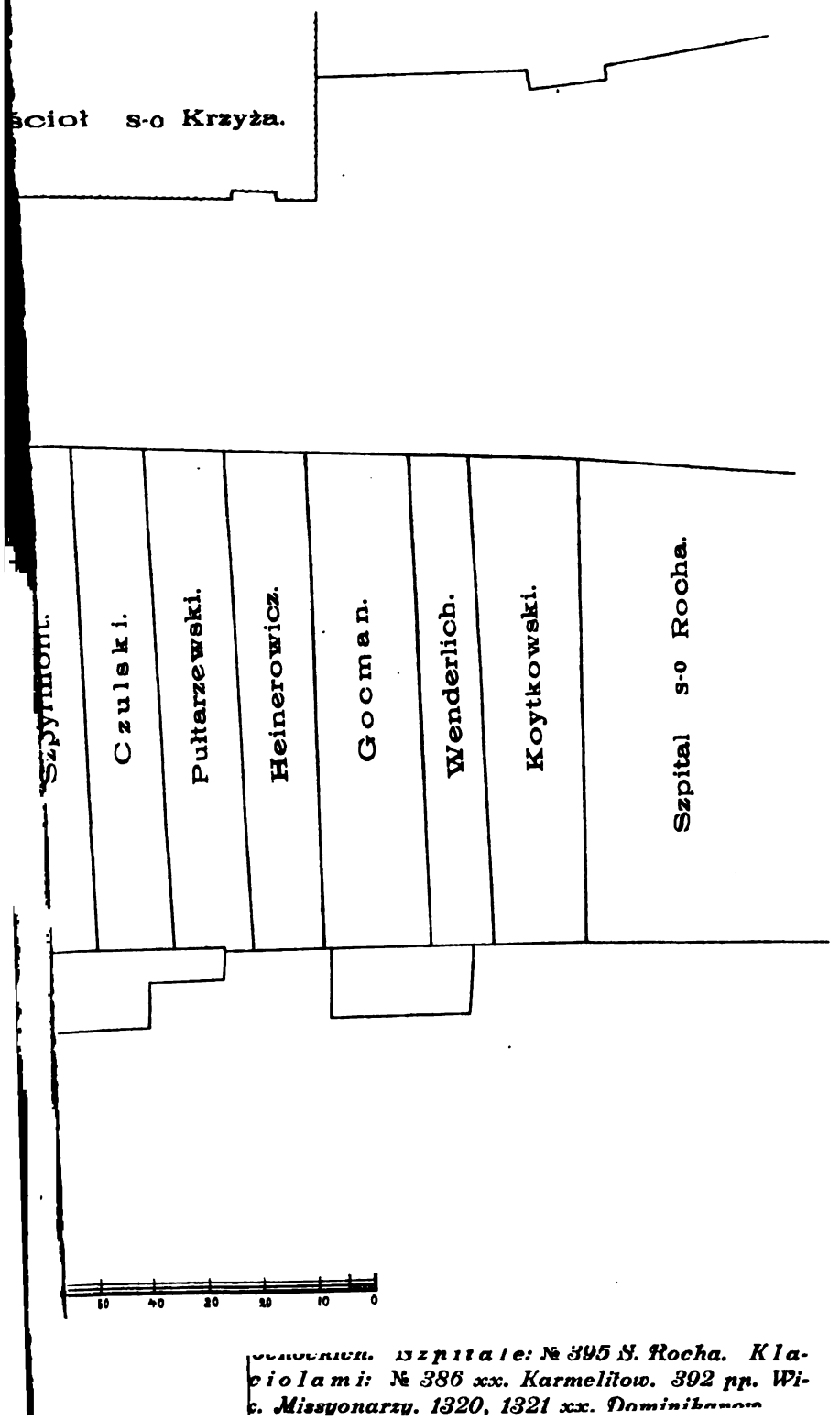

...ockich. Szpitale: № 395 S. Rocha. Klaciolami: № 386 xx. Karmelitow. 392 pp. Wi-c. Missyonarzy. 1320, 1321 xx. Dominikanow

ВЫ:

№ 2. Изъ плана 1794 г., Пистора.

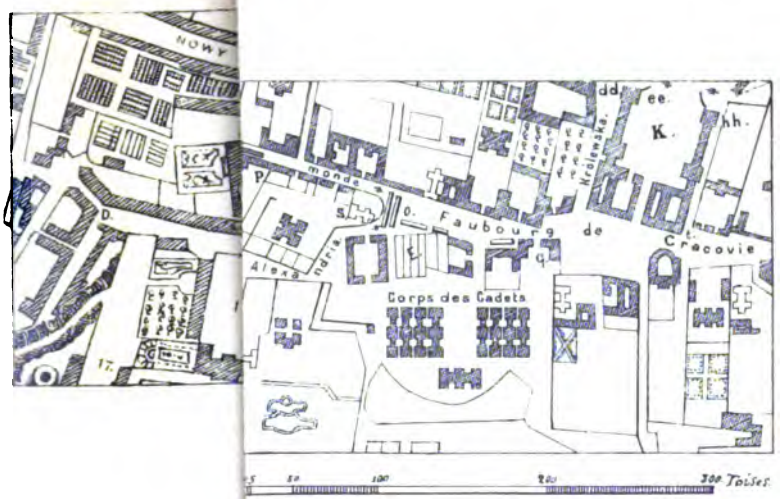

№ 2

Изъ плана 1808 года, Баха

№ 23[b] изъ

rpusu kadetów, w którym pawilonow 24. Pała-iwilowski. 1245[a] Petra. 1245[b] x. Sapiehi. 1315 18 xx. Missionarzy. 2768 Zienteckich. 2782 de ochockich. Szpitale: № 395 S. Rocha. Kla-ciolami: № 386 xx. Karmelitow. 392 pp. Wi-c. Missyonarzy. 1320, 1321 xx. Dominikanow.

5.
19—182(

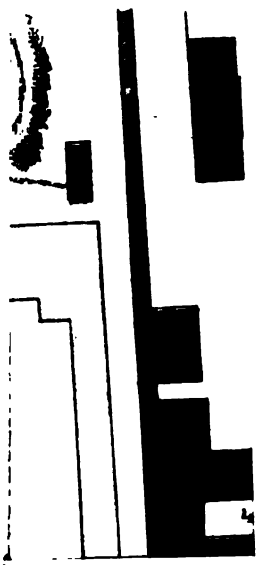

5.
19—182(

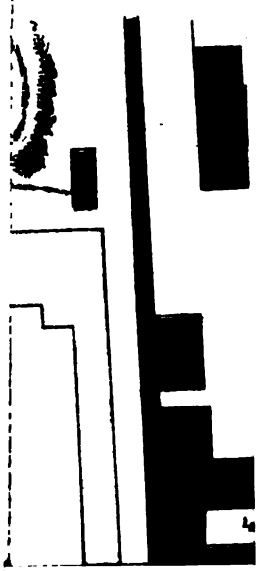

Kościół Św. Krzyża
Kl. Misjonarzy
Statua Kopernika
Krakowskie Przedmieście
Szpital dla Ubogich
Kazimierowski Pałac

Изодъ руководъ-

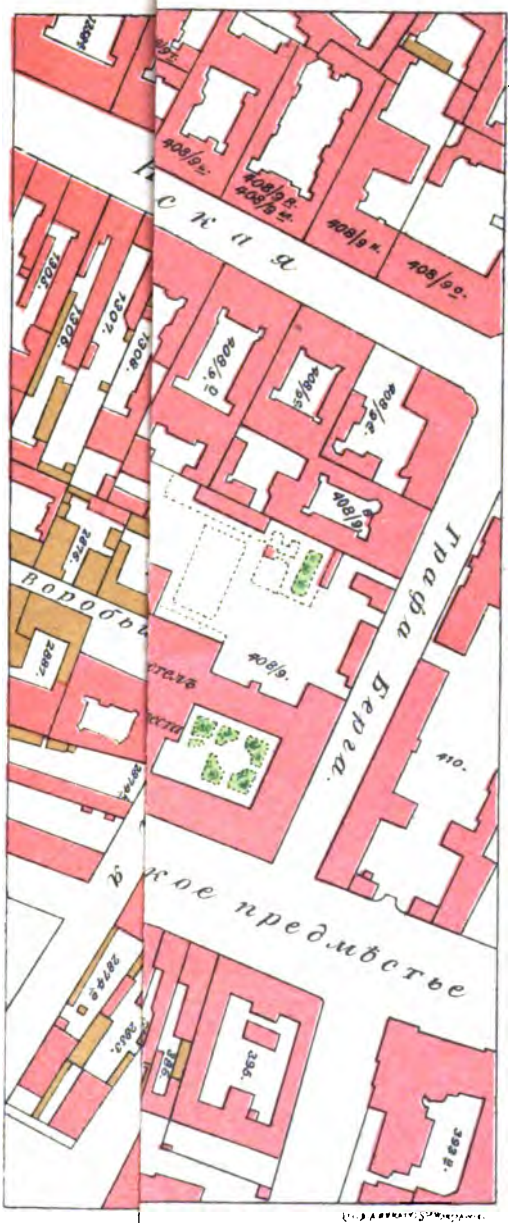

Саженъ

Метровъ

Stanford University Libraries
3 6105 124 414 603
1/2
356/83

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004